คำนำ

ผมรู้สึกเป็นเกียรติ ที่คณะทำงานจัดทำปูมประวัติศาสตร์มหิดลเพื่อประชาธิปไตยภาคที่ 2 ได้ขอให้ผมช่วยเขียนคำนำ ช่วงปี 2512 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดโรงพยาบาลรามาธิบดี และจากนั้นเริ่มมีการรับผู้ป่วยมาดูแลรักษา นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 และ 4 ก็เริ่มมาเรียนทางคลินิกในโรงพยาบาล ผมซึ่งได้รับการพิจารณาแต่งตั้งเป็นคณบดีคนแรกของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ได้เริ่มปฏิบัติงานทั้งด้านการสอน การวิจัยและการดูแลผู้ป่วยไข้ โดยผมเป็นกุมารแพทย์ซึ่งให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคของเด็ก จึงเข้าใจคำโบราณที่ว่า "กันดีกว่าแก้"ดี โดยเห็นว่าในเด็กนั้นถ้าปล่อยปละเรื่องการพัฒนาสมอง ตลอดจนการเจ็บไข้ได้ป่วยตั้งแต่เยาว์วัย (วัยก่อนเรียน) ก็จะมีผลเสียต่อการพัฒนาสมอง พร้อมทั้งร่างกายก็จะเจริญเติบโตช้า และจากการที่ปี 2503 ผมกลับจากต่างประเทศและได้มาเป็นอาจารย์ที่แผนกกุมารเวชศาสตร์ที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลและสนใจในด้านอาหารและโภชนาการ ในปีพ.ศ.2507-2508 จึงได้รับทุนวิจัยจาก NIH สหรัฐอเมริกา ออกไปศึกษาวิจัยในส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงได้เห็นและได้เข้าใจปัญหาที่นักศึกษาแพทย์และพยาบาลเข้าใจถึงความขาดแคลนในชนบทที่มีผลต่อสุขภาพและการพัฒนาชีวิต ซึ่งเป็นประเด็นที่นักศึกษาของเราในขณะนั้นเห็นความไม่เท่าเทียมระหว่างเด็กหรือประชาชนในกลุ่มที่ด้อยโอกาสในบ้านเมืองเรา จึงพยายามเรียกร้องสิทธิให้เขาเหล่านี้ ซึ่งในระยะนั้นประเทศสังคมนิยมก็กำลังแผ่ขยายลัทธิ

จึงทำให้นักศึกษาเหล่านี้ถูกเรียกเป็นฝ่ายซ้าย โดยอีกกลุ่มที่อยู่ขวาก็มองอีกพวกหนึ่งเป็นซ้าย ผมก็พูดอย่างเป็นกลางว่า ทุกคนก็พยายามที่จะให้มีความยุติธรรมในสังคม ทั้งนี้เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดี มีความสงบ และช่วยกันแก้ไขให้เกิดความเจริญก้าวหน้าที่ผมเล่ามาทั้งหมดนี้ ก็เพื่อที่จะบอกให้ทราบว่านักศึกษาหัวก้าวหน้าเหล่านี้ ส่วนใหญ่เมื่อเขาสำเร็จไปจากมหาวิทยาลัย มักจะเป็นผู้ที่สนใจกับปัญหาสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวกับสังคม ซึ่งต้องการการบำบัดรักษาและป้องกันเช่นเดียวกัน แต่วิธีการเยียวยาแก้ไขอาจแตกต่างออกไป จึงคิดว่าไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นแพทย์ พยาบาลหรือบุคลากรสาธารณสุขอื่นๆ ย่อมมีประโยชน์ต่อสังคมอย่างมาก ดังนั้นการเรียนรู้ในปัจจุบันจึงต้องอาศัยสหวิชา ได้แก่ ชีววิทยา จิตวิทยา และสังคมศาสตร์ (Bio-Psycho-Social) ในการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน โดยศาสตร์ทั้งสามจะต้องอยู่ในวงจรของการแก้ปัญหา จากการสังเกตของผม พบว่านักศึกษาไม่ว่าในสาขาวิชาใด มักจะสนใจและให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจมากที่สุด จนขาดความสนใจในมิติอื่น เช่น ศิลปะ วัฒนธรรม พฤติกรรม สุขภาพ ตลอดจนอาหารการกิน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาสุขภาพและคุณภาพคนที่ดี สิ่งเหล่านี้จะเกิดได้จากการเรียนรู้จากความจริงของชีวิตมนุษย์ มิใช่การเรียนจากตำราอย่างเดียว

ศาสตราจารย์ นายแพทย์อารี วัลยะเสวี

24 กันยายน 2547

บทนำ

น้องรักก้าวเถิด ก้าวมา
ศึกษาทุกสิ่งที่นี่
ก้าวกลับพร้อมด้วยจิตพลี
เพื่อพี่เพื่อน้องพองไทย

บทกลอนในลักษณะนี้มีปรากฏออกมาตลอดระยะเวลาในช่วงปี พ.ศ.2516-2519 อันเป็นช่วงที่ประชาธิปไตยเริ่มผลิบาน หลังจากต้องอยู่ใต้ระบอบเผด็จการมายาวนาน ทั้งในมหาวิทยาลัยมหิดลและในอีกหลายๆมหาวิทยาลัย เพื่อต้อนรับน้องใหม่ที่เพิ่งก้าวเดินเข้ามา

บทกลอนเหล่านี้ นอกจากมุ่งกระตุ้นให้นักศึกษาใหม่มีความตื่นตัวต่อการรับใช้สังคมเมื่อจบออกไปแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงจิตสำนึกของรุ่นพี่ๆ ที่มีความมุ่งมั่นเช่นเดียวกัน เป็นภาพสะท้อน “จิตสำนึกที่ดีต่อสังคม” และเป็นความงามท่ามกลางบรรยากาศประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยที่เบ่งบานเต็มที่หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

“ ปูมประวัติศาสตร์มหิดลเพื่อประชาธิปไตย” ฉบับนี้ เป็นการศึกษาและบันทึกเรื่องราวของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์และผู้คนที่เกี่ยวข้องในสังคมไทย โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยมหิดลที่เกิดขึ้นในระหว่าง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 เป็นภาค 2 ต่อจากเล่มแรก ซึ่งได้บันทึกเรื่องราวที่เป็นพัฒนาการของนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งนี้ ตั้งแต่อดีตจนถึงเหตุการณ์ “14 ตุลาคม”

การศึกษาทบทวนเหตุการณ์ต่างๆในเล่มนี้ นอกจากเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันถึง “แรงบันดาลใจ” อันเป็นที่มาของ “จิตสำนึกที่ดีต่อสังคม” ของนักศึกษาในยุคนั้นๆ แล้ว ยังเพื่อเป็นบทเรียนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันถึงสภาวะของสังคมไทยภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ซึ่งถือเป็นการปฏิวัติสังคมไทย เพราะ

มีผู้คนจำนวนหลายแสนคนเข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง โดยที่มีขบวนการศึกษาเป็นแกนนำ ซึ่งภายหลังความสำเร็จในครั้งนั้น บทบาทของนักศึกษาสูงเด่นเป็นอย่างยิ่ง แต่แล้วก็ต้องยุติบทบาทไปอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาเพียงสามปี ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว

เสรีภาพและประชาธิปไตยที่ถูกระบอบเผด็จการกดทับมานาน ทำให้ปัญหาความไม่เป็นธรรมต่างๆในสังคมประทุขึ้นมาไม่เว้นแต่ละวัน หลัง 14 ตุลาคม ก่อให้เกิดความตึงเครียด มีบรรยากาศของความหวาดระแวงจนถึงขั้นหวาดกลัวต่อกันและกันของฝ่ายต่างๆ ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังการปฏิวัติที่คล้ายๆกัน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติฝรั่งเศส การปฏิวัติในจีน หรือการปฏิวัติในเขมร จะเห็นว่าความสับสนที่เกิดจากการปรับตัวอย่างรุนแรงและรวดเร็วโดยผู้คนในสังคมยังไม่สามารถร่วมกันจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ในที่สุดจะนำมาซึ่งความหวาดระแวง นำไปสู่การทำลายล้างกันอย่างรุนแรงและจบลงด้วยความเศร้าสลดของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งน่าจะเป็นบทเรียนสำคัญที่สังคมไทยจะได้เรียนรู้ร่วมกันและสร้างสรรค์การจัดการในอนาคต เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น โดยอยู่บนหลักสันติวิธีที่ถูกต้อง และอยู่บนพื้นฐานของการแก้ไขปัญหาในสังคมอย่างเป็นสุขร่วมกัน

นอกจากนี้ ในบันทึกประวัติศาสตร์เล่มนี้ ยังมีรายละเอียดที่สะท้อนถึงบทบาทของ “คนเล็กเล็ก” ซึ่งอาจไม่ได้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกว้างขวาง แต่เป็นตัวอย่างของ “คนเล็กเล็ก” ในทุกประวัติศาสตร์ที่มีความฝันร่วมกัน ได้เรียนรู้ร่วมกัน เสียสละร่วมกัน เหนื่อยยากถากถางมาด้วยกัน บ้างถึงกับพลีชีวิตเพื่อสร้างความฝันที่ดีงามของตนให้เกิดขึ้นได้จริงกับส่วนรวม ซึ่ง “คนเล็กเล็ก” เหล่านี้น้อยครั้งนักที่ประวัติศาสตร์จะบันทึกไว้ให้คนได้รับรู้ ทั้งๆที่หากปราศจากซึ่งพวกเขาเหล่านี้แล้วประวัติศาสตร์หน้าใดๆก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ตัวอย่างของ “คนเล็กเล็ก” เหล่านี้มีอยู่ในทุกเบื้องหลังของเหตุการณ์สำคัญๆของทุกสังคม ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และคนเหล่านี้คือ “คนจริง” ที่ผู้คนควรชื่นชมยกย่องไม่น้อยไปกว่าผู้นำใดๆที่มีชื่อเสียงกระเดื่องดังอยู่ในประวัติศาสตร์

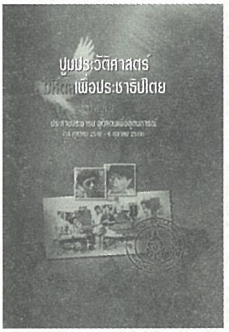
ประชาชนคนเล็กเล็กถูกมองข้าม
แท้จริงเขาคือตำนานที่ยิ่งใหญ่
สร้างโลกสร้างความเป็นไท
ให้ลูกหลานได้อาศัยอย่างร่มเย็น

คณะผู้ศึกษาวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทเรียนประวัติศาสตร์จากบันทึกเล่มนี้ คงจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์สังคมไทยให้พัฒนาสืบไปบนพื้นฐานสันติวิธี ความเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน และการให้ความสำคัญกับคนทุกผู้ทุกนาม อันจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจร่วมกันของสมาชิกทุกคนในสังคม

ด้วยจิตคารวะ
นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์
แทนคณะผู้ศึกษา

อุษาคเนย์
มหาวิทยาลัยมหิดล

สารบัญ

ปูมประวัติศาสตร์มหิดลเพื่อประชาธิปไตย

บทนำ
คำนำ

บทที่ 1

สภาพการณ์ทั่วไปหลัง 14 ตุลาคม 2516 13
ถึง 6 ตุลาคม 2519 13
สถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศไทยหลัง 14 ตุลาคม 2516 13
การชุมนุมประท้วงของกรรมกร ชาวนาและประชาชน 16
การเคลื่อนไหวของขบวนนักศึกษา 22
การกวาดล้าง สังหารและทำลายขบวนนักศึกษาและประชาชน 41
ความขัดแย้งและความรุนแรงของสองอุดมการณ์ 52

บทที่ 2

"14 ตุลาคม" ผลกระทบอันยิ่งใหญ่ของขบวนการนักศึกษามหิดล 65
และวงการสาธารณสุข
สัมมนาสูงเนิน : จุดเปลี่ยนมหิดลสู่มวลชน 65
สัมมนาไร่ ศิริ - อำไพ จุดเปลี่ยนระบบบริหารสาธารณสุข 84

บทที่ 3

ผลพวงจากสัมมนาสูงเนิน 95
เดินหน้าร่างธรรมนูญสหพันธ์ ผลักดันตั้งพรรคนักศึกษา 96
การก่อเกิดสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล 99
สหพันธ์ฯกับยุคก้าวกระโดดของกิจกรรม หลัง 14 ตุลา 102
พัฒนาการของพรรคแนวร่วมมหิดล 103
พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เลขาธิการคนสุดท้าย 104
พรรคศรีตรังประกาศยุติบทบาทในมหิดล 108
กำเนิดสภาคณาจารย์ - สหพันธ์ลูกจ้างรับยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน 110

สารบัญ

บทที่ 4

ตึกสันทนาการ : ศูนย์รวมกิจกรรมเพื่อสังคม 115
ชมรมนิยมไทย 117
ชมรมนิเวศน์วิทยา 119
ชมรมบำเพ็ญประโยชน์ 121
ชมรมพุทธศาสตร์และประเพณี 122
ชมรมรัฐศึกษา 125
กลุ่มผู้หญิงมหิดล 130
กลุ่มศึกษาและพัฒนา 134
ชมรมศิลปะการแสดง 139
กระบวนการสร้างผู้ปฏิบัติงานของมหิดล 145
ศูนย์นักเรียนฯ เพื่อนร่วมชายคา 149
ตึกสันทนาการ : ชุมทางและเป้าหลอมมหิดลเพื่อมวลชน 150

บทที่ 5

เหตุการณ์เคลื่อนไหวสำคัญในรั้วมหิดล 157
"ฆ่าแล้วเผา" ที่รามาฯ 157
สู่การภาคฑัณฑ์นายกฯ ส.ม.ม. 158
กรณีสัมมนาสูงเนินยก 2 164
ประท้วงยืดเยื้อที่คณะทันตแพทย์ 167
ความพยายามของอาจารย์เพื่อ "ถ่วงดุล" 184
โครงการ น.ศ.แพทย์ชนบทสานฝันต่อจากระบบเรียนรวม 190

บทที่ 6

มหิดลกับการเคลื่อนไหว หลัง 14 ตุลา 195
เข้าร่วมโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตย 196
สู่โครงการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ 199
งาน "ฟ้าใหม่" เปิดประตูมหาวิทยาลัยสู่สังคม 206
โดดเข้าร่วมการเคลื่อนไหวที่แหลมคม 210
แกน "ม่วง - เหลือง" รูปแบบใหม่ในการรับมือ 211
เริ่มแนวคิด "พลังที่ 3 เพื่อถ่วงดุล" 213

สารบัญ

บทที่ 7

" พ.ม.ช.-กรรมาชน " ชูบทบาทมหิดลโดดเด่น 219

" กรรมาชน " กระหึ่มทุกเวทีต่อสู้ 219

พ.ม.ช.ตำนานพยาบาลเพื่อมวลชน 227

บทที่ 8

" ปรีดา-อมเรศ " เหยื่อขบวนการขวาพิฆาตซ้าย 239

บทที่ 9

ขบวนการนักศึกษามหิดล กับ 6 ตุลา 249

บทที่ 10

บันทึกวีรชนมหิดลก่อน และในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 281

บทสรุปภาคที่ 2 297

บรรณานุกรม 302

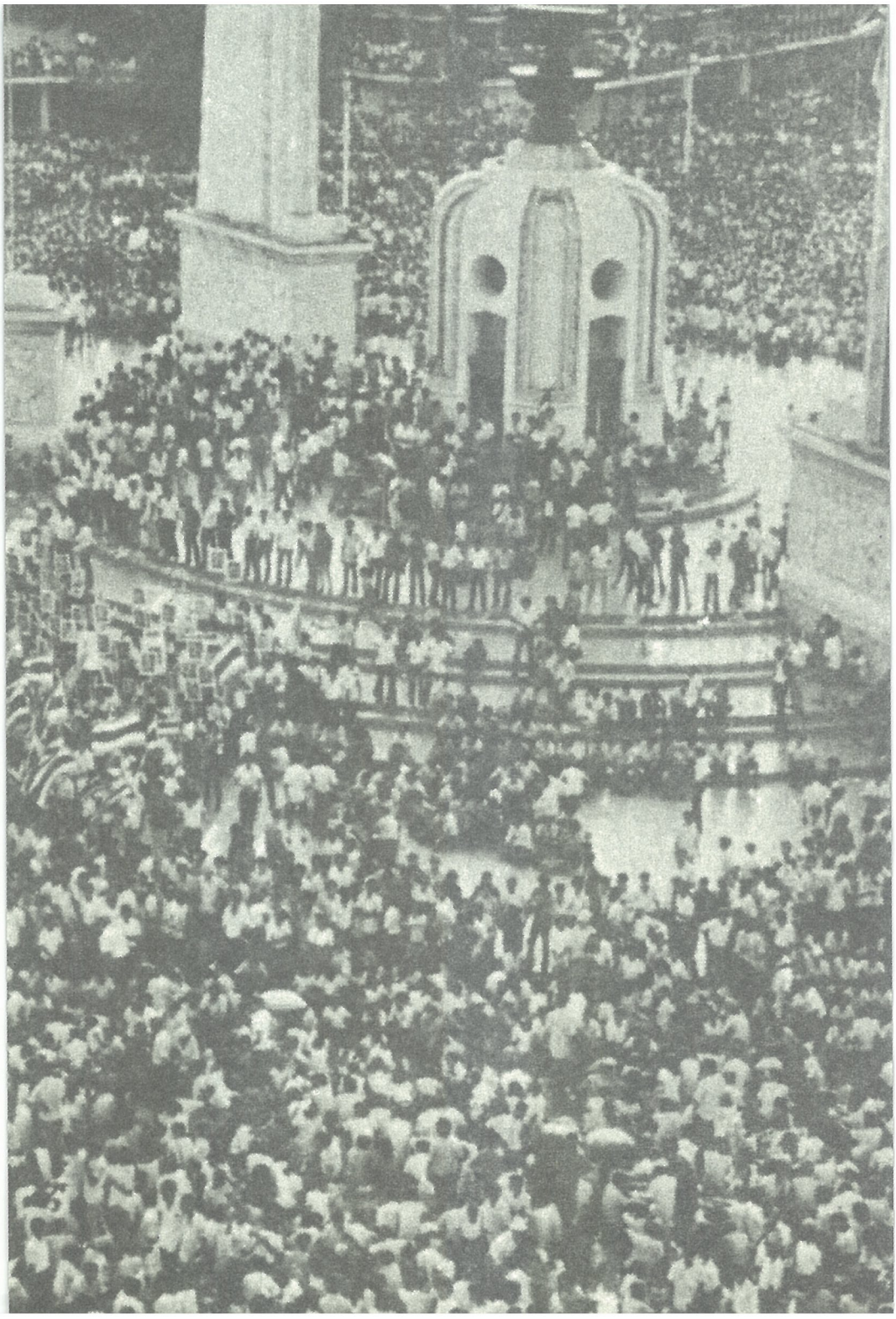
ภาคผนวก

1. ธรรมนูญสหพันธ์นักศึกษามหาลัยมหิดล 312

2. กรณี "ฆ่าแล้วเผา" 327

3. พรรคแนวร่วมมหิดล 352

อุปมา
มหาวิทยาลัยมหิดล

ข้อที่น่าเสียดายสำหรับคนรุ่นหนุ่มรุ่นสาวที่ใฝ่ในเสรีภาพ ก็คือ
เหตุการณ์ ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519
ไม่เปิดโอกาสให้เขามีทางเลือกที่สามเสียแล้ว
ถ้าไม่ทำตัวสงบเสงี่ยมคล้อยตามอำนาจเป็นธรรมก็ต้องเข้าป่า
ไปทำงานร่วมกับคอมมูนิสต์
ใครที่สนใจเรื่องสันติวิธี ประชาธิปไตย และเสรีภาพจะต้องเริ่มต้นใหม่ เปิดทาง
ให้แก่หนุ่มสาวรุ่นนี้และรุ่นต่อๆไป

ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์

บทที่ 1

สภาพการณ์ทั่วไปหลัง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519

1. สภาพการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศไทย หลัง 14 ตุลาคม 2516

นายกฯ สัญญา ธรรมศักดิ์

ในตอนเย็นของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงแต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในขณะนั้น ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี แทนจอมพลถนอม กิตติขจรที่ลาออกไป และเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม ปีเดียวกัน ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีรวม 27 นาย รัฐมนตรีชุดนี้แม้ว่าจะเป็นรัฐบาลที่มีพื้นเพมาจากอาชีพข้าราชการหรืออดีตข้าราชการทั้งหมด แต่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยรัฐบาลเผด็จการทหารที่ส่วนมากมาจากสายทหารและตำรวจ มาเป็นสายพลเรือน และมีทหารตำรวจเพียง 5 นาย ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับด้านความมั่นคง ทำให้รัฐบาลชุดนี้ค่อนข้างจะเปิดกว้างสำหรับสิทธิเสรีภาพการแสดงความเห็นของประชาชนเมื่อเทียบกับรัฐบาล

เผด็จการทหารชุดที่ผ่านๆมา รัฐบาลชุดนี้เป็นรัฐบาลรักษาการเพื่อทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้เสร็จสิ้นภายใน 6 เดือนตามข้อเรียกร้องของประชาชนที่มีมาแต่เดิม และดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลชุดที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งประเทศโดยตรง

ขณะเดียวกัน สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศ เริ่มส่อเค้าสู่ความยุ่งยาก เนื่องจากในวันที่ 17 ตุลาคม ปีเดียวกัน ประเทศกลุ่มอาหรับผู้ผลิตน้ำมันประกาศใช้มาตรการลดการผลิตน้ำมันดิบลงร้อยละ 5 ทุกๆเดือน จนกว่าอิสราเอลจะถอนทหารของตนออกไปจากดินแดนอาหรับที่ถูกยึดครองไว้ในสงคราม 6 วันในวิกฤตการณ์อ่าวอากาบาที่ระเบิดขึ้นหลายปีก่อนหน้านั้น ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มประเทศอาหรับไม่พอใจประเทศมหาอำนาจฝ่ายตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐฯที่เพิกเฉย ไม่ยอมใช้อิทธิพลของตนในเวทีโลก เพื่อกดดันให้ฝ่ายอิสราเอลถอนทหารออกไปจากดินแดนยึดครองของตน ทั้งที่ฝ่ายอิสราเอลโจมตีรุกรานเข้าไปในดินแดนอาหรับ
ก่อน

การค่อยๆลดการผลิตน้ำมันดิบในตลาดโลกมีผลทำให้น้ำมันเกิดขาดแคลนขึ้นทั่วโลก ราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นถึง 100% ในเวลาเพียง 3 เดือน ประเทศไทยถึงกับต้องใช้ระบบปันส่วนน้ำมันในบางท้องที่ รวมถึงทำให้ราคาข้าวของแพงขึ้นและเกิดสภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรง กระทบต่อประชาชนโดยเฉพาะกรรมกรและชาวนาซึ่งเป็นชนชั้นล่างของสังคม ขณะที่สภาวะทางการเมืองที่ปิดอยู่นานกลับเปิดกว้าง การตื่นตัวทางสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการแสดงออกทางการเมือง ทำให้เกิดการประท้วงจากประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมโดยเฉพาะจากประชาชนชั้นล่างของสังคม หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคมเพียงเดือนเศษ มีการประท้วงและนัดหยุดงานจากกรรมกรทั่วประเทศถึง 180 ครั้ง ทั้งที่สถิติของการนัดหยุดงานของกรรมกรในปี 2515 ในสมัยรัฐบาลเผด็จการทหาร มีการนัดหยุดงานทั่วประเทศทั้งปีเพียง 34 ครั้งเท่านั้น นอกจากนั้น ยังมีการประท้วงจากกลุ่มชาวนาที่ถูกเอาเปรียบและฉ้อฉลจากนายทุนที่ดิน และการประท้วงจากกลุ่มพลังอื่นๆ การประท้วงอย่างกว้างขวางทำให้เจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะสายปกครอง ทหาร ตำรวจ ซึ่งมีอำนาจมายาวนานรู้สึกว่าตนเองกำลังถูกคุกคามและท้าทายอำนาจจาก

ประชาชน ทำให้ผู้มีอำนาจรัฐเหล่านี้ไม่พอใจ ขณะที่รัฐบาลไม่อาจควบคุมเสถียรภาพทางการเมืองและแก้ปัญหาได้นายกรัฐมนตรี สัญญา ธรรมศักดิ์ ถึงกับประกาศขอลาออกจากตำแหน่งในวันที่ 21 พฤษภาคม 2517 แต่ก็ได้รับการร้องขอและกลับเข้ามารับตำแหน่งใหม่ ในวันที่ 26 พฤษภาคม 2517 และบริหารงานต่อไปอีก 9 เดือน (ดูเพิ่มเติมในเชิงอรรถ 1)

หลังจากที่ได้รับพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รัฐบาลเฉพาะกาลก็เปิดให้มีสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในวันที่ 26 มกราคม 2518 ปรากฏว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่ได้คะแนนเสียงสูงสุด คือได้ สส. รับเลือกเข้ามา 72 เสียง ดังนั้น ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในขณะนั้น จึงดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคเกษตรสังคม ยังไม่ทันที่คณะรัฐบาลจะเข้าบริหารประเทศ กลับไม่ได้รับคะแนนเสียงไว้วางใจมากพอในวันแถลงนโยบายต่อรัฐสภา เนื่องจากมีสส.บางส่วนในซีกของรัฐบาลเองขายตัว ทำให้ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมชต้องลาออกจากตำแหน่ง ต่อมา ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งอยู่เบื้องหลังการล้มรัฐบาลประชาธิปัตย์ จึงรวบรวมคะแนนเสียงจากพรรคต่างๆ 12 พรรคมาสนับสนุนตนจนมีคะแนนเสียงมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลขึ้น และได้รับการรับรองจากรัฐสภาเพื่อเข้าบริหารประเทศในวันที่ 20 มีนาคม 2518 (ดูเพิ่มเติมในเชิงอรรถ 2)

รัฐบาลของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช บริหารได้เพียง 10 เดือนก็เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองขึ้นภายในรัฐบาล เนื่องจากนายกรัฐมนตรีพยายามขยายฐานเสียงสนับสนุนของสส.ในสภาให้มากยิ่งขึ้น โดยดึงพรรคเกษตรสังคมมาร่วมรัฐบาลแต่กลับแบ่งผลประโยชน์กันไม่ลงตัวในระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลอื่นๆ ทำให้ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชตัดสินใจยุบสภาในวันที่ 12 มกราคม 2519 และประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 4 เมษายน 2519 ซึ่งผลการเลือกตั้งปรากฏว่า พรรคประชาธิปัตย์ ได้รับเสียงข้างมากแต่ไม่พอจะจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว จึงร่วมกับพรรคชาติไทยของ พล.ต. ประมาณ อดิเรกสาร พรรคธรรมสังคมของพล.อ.อ. ทวี จุลละทรัพย์ และพรรคสังคมชาตินิยมของนายประสิทธิ กาญจนวัฒน์ ร่วมจัดตั้งรัฐบาล(ดูเพิ่มเติมในเชิงอรรถ 3) และบริหารประเทศเรื่อยมา จนกระทั่งถึงเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม 2519 และถูกล้มล้างไปโดยคณะรัฐประหารซึ่งนำโดย พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่

2. การชุมนุมประท้วงของกรรมการ ชาวนา และประชาชน หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ

กรรมกรกว่า ๒ พันเดินทน ๔๘ กม. พร้อมสมทบพรรคพวกที่สวนลุมฯ

2.1 การชุมนุมประท้วงของกรรมกร

ด้วยเหตุที่ประชาชนถูกปิดกั้นสิทธิเสรีภาพมานาน ปัญหาต่างๆจึงเริ่มประทุออกมา โดยเริ่มจากวิกฤตการณ์การขาดแคลนน้ำมัน ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อราคาสินค้าและเครื่องอุปโภคของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนระดับล่างที่อพยพจากชนบทมาขายแรงงานในเมือง ในเวลาไม่ถึงเดือนหลัง 14 ตุลาสินค้าต่างๆในท้องตลาดขยับราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว มีรายงานการเดินขบวนแผ่ขยายไปทั่วประเทศ ตั้งแต่เรียกร้องให้ลดราคาข้าวสารสินค้าต่างๆจนถึงขับไล่นายอำเภอ ผู้ว่าราชการในบางท้องที่ ครั้นถึงวันที่ 13 พฤศจิกายน 2516 รัฐบาลจำต้องประกาศให้ขึ้นราคาน้ำมัน ตามสถานการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ขยับขึ้นไปอย่างรวดเร็ว สร้างความไม่พอใจของประชาชนต่อรัฐบาลเป็นครั้งแรก วันที่ 20 พฤศจิกายน 2516 รัฐบาลมีมติให้ขึ้นราคารถเมล์ในกรุงเทพฯจาก 50 สต. เป็น 75 สต. หนังสือพิมพ์หลายฉบับกล่าวโจมตีการขึ้นราคารถเมล์ในครั้งนี้เป็นการใหญ่ ขณะที่ราคาข้าวของเพิ่มขึ้นไปอย่างรวดเร็ว ประชาชนในเมืองโดยเฉพาะกรรมกร มีปัญหาด้านค่าครองชีพประกอบกับการสภาพการจ้างงานที่เลวร้ายเนื่องจากไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ทำให้กรรมกรในโรงงานต่างๆไม่สามารถทนต่อสภาวะค่าแรงต่ำค่าครองชีพสูงได้ เริ่มออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องค่าแรงเพิ่มขึ้นและสวัสดิการการจ้างให้ดีขึ้น และแผ่ขยายออกไปทั่วประเทศ ในเดือนพฤศจิกายนเพียงเดือนเดียว มีการประท้วงนัดหยุดงานของคนงานเฉลี่ยถึง 88 รายต่อวัน

เหตุการณ์ประท้วงนัดหยุดงานของกรรมกรที่สำคัญ ได้แก่การประท้วงของกลุ่มผู้ใช้แรงงานสิ่งทอย่านอ้อมน้อย วันที่ 5 มิถุนายน 2517 กรรมกรโรงงานทอผ้าย่านอ้อมน้อยยื่นหนังสือประท้วงสมาคมสิ่งทอของกลุ่มนายทุนทอผ้า ที่

ประกาศลดการผลิตและลดเวลาการทำงานของกรรมกร ครั้นในวันที่ 9 มิถุนายน 2517 กรรมกรทอผ้า 600 โรงงานทั่วประเทศจึงนัดหยุดงานพร้อมกัน และนัดชุมนุมที่สนามหลวง ภายใต้ผู้นำกรรมกรสิ่งทอที่เข้มแข็งคือนายประสิทธิ์ ไชโย เพื่อเรียกร้องให้มีการปรับค่าจ้างแรงงาน สวัสดิการ รวมถึงขอให้รัฐบาลออกกฎหมายคุ้มครองแรงงาน การชุมนุมขยายตัวเป็นการชุมนุมยืดเยื้อถึง 4 วัน มีกรรมกรเข้าร่วมหลายหมื่นคน นับเป็นการชุมนุมครั้งใหญ่ที่สุดนับแต่เหตุการณ์นองเลือด 14 ตุลาคม 2516 รัฐบาลต้องยินยอมตามข้อเรียกร้องของกรรมกร โดยยอมประกาศเพิ่มค่าแรงงานขั้นต่ำเป็น 20 บาท การชุมนุมจึงยุติ

ผลจากการชุมนุมประท้วงครั้งนั้นนำมาสู่ระบบการประกันค่าแรงขั้นต่ำทั่วประเทศเป็นครั้งแรกในประเทศ และออกพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ในเวลาต่อมา ในปี พ.ศ. 2518 กลุ่มกรรมกรที่รวมตัวกันจัดตั้งเป็นศูนย์ประสานงานกรรมกรมาแต่เดิมได้รวมตัวกับสหภาพแรงงานวิสาหกิจซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติแรง งานสัมพันธ์ กลายเป็นสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย การประท้วงของคนงานและพนักงานยังมีอยู่ตลอดปี 2517 และต่อเนื่องมาจนถึงปี 2518 สถานการณ์ด้านแรงงานมีความความขัดแย้งสูงมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐเริ่มใช้ความรุนแรงเพื่อสลายการประท้วงของกรรมกร ยิ่งไปกว่านั้น กอ.รมน. ซึ่งเป็นหน่วยงานความมั่นคงของรัฐ เริ่มจัดตั้งกลุ่มอันธพาลทางการเมือง " กระทิงแดง " เพื่อใช้เป็นเครื่องมือลอบทำร้ายหรือสังหารประชาชน หัวหน้ากรรมกร นักศึกษา หรือแม้แต่นักการเมืองที่ไม่เห็นด้วยกับตน กระทั่งใช้วิธีการก่อการร้ายแบบสยองขวัญ เช่น ขว้างปาระเบิดเข้าไปกลางที่ชุมนุมประท้วงของประชาชน

ในการประท้วงเรียกร้องค่าแรงของพนักงานโรงแรมดุสิตธานี เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2518 ภายหลังจากยื่นข้อเรียกร้องให้กับฝ่ายนายจ้างเมื่อวันที่ 7 เมษายน แต่ไม่ได้รับการสนองตอบจึงนัดหยุดงานเรียกร้อง ฝ่ายเจ้าของโรงแรมนอกจากจะไม่เจรจาด้วยแล้วยังไล่พนักงานออก รวมทั้งว่าจ้างกลุ่มกระทิงแดงอันเป็นกลุ่มอันธพาลการเมืองที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยความมั่นคงของรัฐเข้าไปคุ้มครองทรัพย์สินของโรงแรม ต่อมาในวันที่ 2 มิถุนายน 2518 นายเทิดภูมิ ใจดี ผู้นำพนักงานโรงแรมดุสิตธานี และเป็นประธานศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งประเทศไทย ถูกลอบยิง บริเวณทางเข้าสำนักทนายความธรรมรังษี ถนนวิสุทธิ์

กษัตริย์ แต่นายเทิดภูมิวิ่งหนีทัน โดนกระสุนถากข้อมือซ้ายไปเพียงแห่งเดียว

อีกกรณีหนึ่งได้แก่การใช้กำลังตำรวจสลายการประท้วงของคนงานหญิงโรงงานสแตนดาร์ดกาเมนต์ซึ่งเป็นโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าบริเวณถนนพระรามสี่ เนื่องจากนายจ้างไม่ยินยอมจ่ายเงินค่าจ้างตามอัตราค่าแรงขั้นต่ำตามที่รัฐบาลกำหนดนายจ้างใช้วิธีแยกสลายกรรมกรออกเป็นสองส่วนคือส่วนน้อยและส่วนใหญ่ และในวันที่ 28 พฤษภาคม 2518 กองกำลังตำรวจภายในการนำของ พ.ต.อ. ยุทธนา วรรณโกวิท สลายการชุมนุมปิดโรงงานของคนงานด้วยความรุนแรง โดยใช้ไม้กระบอกทุบตีกรรมกรที่ประท้วงอยู่บาดเจ็บ 17 คน กระโหลกร้าว 2 คนและลำตัวบอบช้ำสาหัสอย่างรุนแรง 1 คน พ.ต.อ. ยุทธนา วรรณโกวิทอ้างว่า " ไม่รู้กฎหมาย " (ผลการสอบสวนในภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ทางการตัดสินว่า พ.ต.อ. ยุทธนา วรรณโกวิท ไม่ผิด เพราะคนงานขว้างปาสิ่งของใส่ตำรวจก่อน) ครั้นวันที่ 2 มิถุนายน 2518 คนร้ายซึ่งเป็นวัยรุ่น ประมาณ 5 คน ขว้างระเบิดจากสำนักงานชั้น 5 ของบริษัทสแตนดาร์ดกาเมนต์ ลงมายังกลุ่มคนงานหญิงที่ทำการประท้วงอยู่ แต่ตำรวจก็ไม่จับกุมผู้ร้ายแต่ประการใด

ต่อมาในวันที่ 26 กรกฎาคม 2518 กรรมกรหญิงของโรงงานกระเบื้องเคลือบ วัฒนาวินิลไทม์ อำเภอกระทุ่มแบน นัดหยุดงานประท้วงเพื่อเรียกร้องค่าแรงและสวัสดิการจ้าง แทนที่ฝ่ายนายจ้างจะใช้การเจรจากับคนงาน กลับปิดโรงงานและใช้อันธพาลคุ้มครองโรงงาน เกิดการปะทะกับฝ่ายกรรมกรขึ้น ทำให้กรรมกรหญิงผู้หนึ่งคือ น.ส. สำราญ คำกลั่น อายุเพียง 15 ปี ถึงแก่ความตายในการปะทะกันดังกล่าว

เหตุการณ์ประท้วงที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งคือการประท้วงของกรรมกรหญิงโรงงานฮารา ตรอกวัดไผ่เงิน เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2518 เพื่อเรียกร้องให้ขึ้นค่าแรงและปรับปรุงสวัสดิการ การนัดหยุดงานครั้งนี้เป็นการต่อสู้ยืดเยื้อและยาวนาน เนื่องจากฝ่ายนายจ้างไม่ยอมเจรจาและมีคำสั่งไล่คนงานที่ประท้วงออกจากงาน การประท้วงได้ยืดเยื้อไปจนกระทั่งวันที่ 19 ธันวาคม 2518 คนงานได้เข้ายึดโรงงานและผลิตสินค้าออกจำหน่ายเนื่องจากไม่มีรายได้ประทังชีพ ต่อมา วันที่ 13 มีนาคม 2519 ตำรวจบุกเข้ายึดโรงงานคืน และจับกรรมกรและนักศึกษาที่เข้าไปช่วยเหลือกรรมกรหลายคนไปคุมขังข้อหาทำผิดกฎหมายโรงงาน นอกจากนี้ ยังมีกรรมกรเสียชีวิตเนื่องจากปะทะกับฝ่ายตำรวจด้วย

2.2 การชุมนุมประท้วงของชาวนา

ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2517 ชาวนาจากภาคกลางหลายจังหวัดได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี นครสวรรค์ อยุธยา นครปฐม สระบุรี เดินทางมาชุมนุมที่สนามหลวง เรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่เลวลง ข้าวของแพง แต่ผลผลิตกลับมีราคาต่ำ และไม่ได้รับการเหลียวแลจากทางราชการ ชาวนาเหล่านี้เดินทางมาชุมนุมที่ท้องสนามหลวงแล้วเดินขบวนต่อไปที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อยื่นข้อเสนอต่อรัฐบาล โดยมีสาระที่สำคัญคือ ให้รัฐบาลช่วยชาวนาขายข้าวให้ได้ราคาในตลาดโลก ให้ประกันราคาข้าวแก่ชาวนา ควบคุมการส่งออก ลดค่าพรีเมียมข้าวและควบคุมราคาน้ำมันเชื้อเพลิงและปุ๋ยให้ถูกลง ปรากฏว่ารัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรี สัญญา ธรรมศักดิ์ รับปากว่าจะหาทางแก้ไข ขณะที่ข้าวเปลือกมีราคาต่ำทำให้ชาวนาต้องเดินทางมาชุมนุนเพื่อร้องเรียนกับทางการ แต่ตลาดข้าวในเมืองกลับปั่นป่วน เนื่องจากข้าวในกรุงเทพฯมีราคาแพงและขาดแคลน เพราะถูกพ่อค้าข้าวกว้านซื้อเพื่อส่งออกไปขายยังต่างประเทศจนประชาชนต้องเข้าคิวซื้อข้าวสาร ต่อมาในช่วงปลายเดือนพฤษภาคม 2517 ชาวนาจาก 6 จังหวัดได้เข้ามาร้องเรียนกับรัฐบาลอีกเป็นครั้งที่สอง เพื่อให้รัฐบาลช่วยเหลือปัญหาหนี้สินและการถูกฉ้อโกงที่นาจากนายทุนด้วยวิธีการต่างๆ วันที่ 3 มิถุนายน 2517 ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ยื่นหนังสือถึง นายกรัฐมนตรี เพื่อชี้แจงถึงปัญหาที่ดินทำกินของชาวนา ที่ถูกคดโกงไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมต่างๆนานาของนายทุน ดังนั้น วันที่ 4 มิถุนายน 2517 รัฐบาลจึงได้

แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อสอบสวนคำร้องของราษฎรเรื่องหนี้สิน (ก.ส.ส.) โดยมีนายประกอบ หุตะสิงห์รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานในการรับเรื่องร้องทุกข์จากชาวนา แต่ก็แก้ปัญหาให้ชาวนาไม่ได้ จนกระทั่งถึงวันที่ 9 สิงหาคม 2517 ตัวแทนชาวนาจากหลายจังหวัด ได้จัดชุมนุมใหญ่อีกครั้งที่ท้องสนามหลวง และกล่าวว่าจะเข้ามาขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลเป็นครั้งสุดท้าย หากไม่ได้รับความเป็นธรรมจะคืนบัตรประชาชน และขอลาออกจากการเป็นคนไทย รัฐบาลขู่ว่าถ้าทำเช่นนั้นจะโดนข้อหากบฏ

ตลอดปี พ.ศ.2517-2518 มีการชุมนุมประท้วงของชาวนาหลายครั้งทั้งในภาคเหนือ กลางและอิสาน รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จนล่วงเลยฤดูกาลทำนา ชาวนาจึงได้ข้อสรุปว่าการตั้งตัวแทนแต่ละจังหวัดมาเจรจานั้นหาได้มีอำนาจต่อรองกับรัฐบาลและแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจัง ชาวนาที่มาชุมนุมที่ท้องสนามหลวงจึงได้ก่อตั้งองค์กรของชาวนาขึ้นมาใหม่อย่างเป็นทางการในวันที่ 6 ธันวาคม 2517 โดยใช้ชื่อว่า " สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย " โดยมีนายไข่ วังตะกูเป็นประธานคนแรก

2.3 การประท้วงของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

นอกจากการประท้วงของกรรมกรและชาวนาแล้ว ยังมีประชาชนคนยากจนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม เช่น กลุ่มชาวประมง พ่อค้าหาบเร่แผงลอย คนพิการ กลุ่มครู นักเรียน ฯลฯประชาชนกลุ่มต่างๆรู้จักใช้สิทธิของตนเอง เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมต่อรัฐบาล ตัวอย่างเช่น

การประท้วงขององค์กรครูในเดือนเมษายน 2517 ศูนย์กลางครูโรงเรียนราษฎร์เปิดเผยว่าในปี 2517 มีครูถูกไล่ออกถึง 852 คน จากโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศ 34 โรงเรียน เนื่องจากกลุ่มครูได้เรียกร้องขอให้มีการปรับปรุงสวัสดิการและเงินเดือน วันรุ่งขึ้นนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร(ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร) ชุมนุมประท้วงเจ้าของโรงเรียนราษฎร์ที่ไล่ครูออก นักศึกษาครูร่วมกับครูโรงเรียนราษฎร์เคลื่อนพลจากหอประชุมคุรุสภาไปยังที่ลานพระบรมรูปทรงม้า และส่งตัวแทนยื่นข้อเสนอต่อนพ.บุญสม มาร์ติน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เรียกร้องให้แก้ปัญหาช่วยเหลือครูที่ถูกลอยแพ ผลการเจรจาปรากฏว่า กระทรวงศึกษาธิการ

ยอมรับข้อเสนอทุกข้อ ยกเว้นการให้ครูโรงเรียนราษฎร์ได้รับเงินเดือนตามวุฒิซึ่งต้องแก้กฎหมายก่อน ต่อมาปรากฏว่า นพ. บุญสม มาร์ติน ซึ่งรับปากว่าจะช่วยเหลือครูที่ถูกลอยแพ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้ได้จึงยื่นใบลาออกจากรัฐบาลตามที่ได้สัญญาไว้กับกลุ่มครู ต่อมากระทรวงศึกษาได้ประกาศว่า จะแก้ไขปัญหาครูที่ตกงานโดยจะจ้างเป็นครูพิเศษ เพื่อสอนในโรงเรียนของรัฐบาลตามแต่สมควร

การเรียกร้องของประชาชนอีกประการคือ การเรียกร้องความเป็นธรรมแก่อดีตพระพิมลธรรมและอดีตพระศาสนโสภณ ซึ่งถูกใส่ร้ายอย่างไม่เป็นธรรมจากพระผู้ใหญ่บางองค์ในเถระสมาคม เนื่องจากเกรงว่าพระเถระทั้งสองซึ่งเป็นพระจากทางอีสานและเป็นที่เคารพรักของชาวอีสานจำนวนมากจะเป็นอุปสรรคต่อตนในอนาคต จึงใส่ความกับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ว่า พระทั้งสององค์เป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้ถูกจับสึกและถอดสมณศักดิ์ ทั้งถูกคุมขังอย่างไม่เป็นธรรม วันที่ 10 มกราคม 2518 พระภิกษุสงฆ์สามเณรจากวัดมหาธาตุและวัดต่างๆหลายรูปจากทั่วประเทศมาชุมนุมกันที่ลานอโศก วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ พระบางรูปต่อสู้ประท้วงด้วยวิธี

อหิงสาคืออดอาหารประท้วงข้อเรียกร้องคือขอให้ทบทวนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่รวบอำนาจการปกครองของหมู่สงฆ์เข้าสู่ส่วนกลางแบบระบอบเผด็จการภายใต้อำนาจสิทธิขาดขององค์กรมหาเถรสมาคม และคืนสมณศักดิ์ให้พระทั้งสอง ท้ายที่สุด สมเด็จพระสังฆราชต้องเสด็จมาเยือนยังลานอโศก โดยยอมรับข้อเรียกร้องและสัญญาว่าจะคืนสมณศักดิ์แก่พระทั้งสอง การชุมนุมจึงได้สลายตัว ต่อมากลุ่มพระสงฆ์เหล่านี้ได้รวมตัวกัน จัดตั้งเป็นองค์กรขึ้นเรียกว่า “ยุวสงฆ์แห่งประเทศไทย”

นอกจากนี้ยังมีการประท้วงของกลุ่มต่างๆอีกเช่น การประท้วงของสมาคมการประมงแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2517 เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือจัดสรรน้ำมันในราคาพิเศษ ให้ชาวประมงสามารถออกไปหาปลาในทะเลได้ ในที่สุดในวันที่ 19 มีนาคม 2517 รัฐบาลจึงมีมติช่วยจัดสรรน้ำมันในราคาพิเศษแก่ชาวประมงจังหวัดชายทะเล 23 จังหวัดเดือนละ 40 ล้านลิตร สมาคมการประมงแห่งประเทศไทย จึงมีมติให้สมาชิกออกไปหาปลาต่อไปตามกำลังของตน

คนพิการตาบอดและขาด้วน จำนวนกว่า 300คน เดินขบวนไปที่ทำการชั่วคราวของสลาก วันที่ 6 กันยายน 2517 เพื่อประท้วงการถูกพ่อค้าผูกขาดคนกลางที่รับสัปทานจากรัฐ ขูดรีดการขายสลาก และขอให้ทางกองสลากเลิกระบบพ่อค้าคนกลางเสีย

3. การเคลื่อนไหวของขบวนนักศึกษา

เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความนึกคิดและทรรศนะต่อปัญหาบ้านเมืองของนักศึกษาในยุคนั้นเป็นอย่างมาก จากเดิมที่มีนักศึกษาเพียงกลุ่มเล็กๆสนใจปัญหาของบ้านเมืองและห่วงใยต่อปัญหาความยากจนของคนจน แต่นักศึกษาส่วนใหญ่สนใจกิจกรรมสนุกสนาน เช่นการเต้นรำ เชียร์กีฬา หรือแม้แต่ยกพวกตีกันระหว่างคณะ กลับเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่คุณภาพใหม่ นักศึกษาทั่วไปเกิดจิตสำนึกที่จะรับใช้สังคมและเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นด้วยจิตใจอันบริสุทธิ์

ผลจากการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนเหล่านี้ ทำให้เกิดการจัดตั้งองค์กรต่างๆของตนเองขึ้น เพื่อสะดวกในการเคลื่อนไหว องค์กรเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นเนื่องจากการประท้วงหรือเคลื่อนไหวทางการเมืองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก่อน และร่วมกันจัดตั้งกันเป็นองค์กรอย่างหลวมๆในเวลาต่อมา กลุ่มเหล่านี้มักจะขึ้นต้นด้วยคำว่า “ศูนย์หรือแนวร่วม” เช่นศูนย์พิทักษ์สิทธิครูแห่งประเทศไทย ศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งศูนย์ในภูมิภาคด้วย เช่น ศูนย์นิสิตนักศึกษาภาคใต้ ศูนย์นักเรียนนักศึกษาโคราช เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติศูนย์หรือแนวร่วมเหล่านี้ จะถือว่าศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศหรือมักเรียกกันสั้นๆว่า “ศูนย์นิสิตฯ” เป็นหัวขบวนและเป็นแกนกลางของขบวนการ และพร้อมจะหนุนช่วยทันทีที่มีมติเคลื่อนไหวอย่างเป็นทางการของศูนย์นิสิตฯ เนื่องจากศูนย์นิสิตฯเป็นองค์กรที่มีบทบาทนำสำคัญในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มาก่อน

ขณะที่สังคมถูกปิดกั้นมานาน ครั้นเมื่อมีเสรีภาพทางการเมือง ปัญหาต่างๆที่สะสมมาก็เริ่มประทุขึ้น ทั้งเศรษฐกิจของประเทศถูกกระหน่ำซ้ำเติมจากปัญหาน้ำมันแพง ยิ่งทำให้ปัญหาเหล่านั้นประทุเร็วขึ้นและรุนแรงขึ้น ในเวลาไม่ถึง

3 สัปดาห์หลังวันที่ 14 ตุลาฯ มีการเดินขบวนประท้วงเลียนแบบเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ขยายออกไปทั่วประเทศ มีทั้งขับผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ นายตำรวจ เรียกร้องให้ลดราคาข้าวสาร รวมถึงขับครูและอาจารย์บางคน รัฐบาลต้องออกแถลงการณ์เกี่ยวกับการเดินขบวนของนิสิต นักศึกษา นักเรียนและประชาชนในต่างจังหวัด ว่าขอให้ช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เมื่อไม่พอใจบุคคลใดควรส่งคำร้องเรียนไปยังผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเองก็ประกาศวิงวอนให้การเดินขบวนและการนัดหยุดงานอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย หลีกเลี่ยง และระมัดระวัง มิให้เกิดการปะทะกันอันอาจลามออกไปเป็นจลาจล และเนื่องจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นักศึกษาเป็นหัวหอกในการต่อสู้ ดังนั้นภาพพจน์ของนักศึกษาจึงไม่ต่างอะไรกับอัศวินขี่ม้าขาว ไม่ว่าประชาชนกลุ่มไหนที่มีความเดือดร้อนก็ต้องวิ่งเข้าหาให้นักศึกษาช่วยเหลือ ฝ่ายนำของนักศึกษาเองก็เต็มอกเต็มใจที่จะเข้าช่วยเหลือ ดังนั้นภาพพจน์ที่ปรากฏออกมาภายหลังจึงกลายเป็นนักศึกษายุ่งทุกเรื่องว่าไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ตาม จนถูกตำหนิจากครู อาจารย์ ชนชั้นกลางในเมืองและฝ่ายปกครอง ศูนย์นิสิตฯเองก็เข้าใจในเรื่องนี้แต่ไม่อาจปฏิเสธการช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนได้

ในระยะก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม ขบวนการนักศึกษาจึงมีบทบาทเคลื่อนไหวในเกือบทุกกิจกรรม พอจำแนกได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญ 3 ประการคือ

- การเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมของสังคม
- การต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติ
- การต่อสู้เรื่องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

เหตุใดนักศึกษาจึงเข้าร่วมและช่วยเหลือกรรมกร ชาวนา จนถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เหตุใดนักศึกษาจึงต่อต้านฐานทัพ และการขายทรัพยากรให้ต่างชาติ การเคลื่อนไหวของนักศึกษาผิดกฎหมายหรือถูกกฎหมาย ผิดศีลธรรมจรรยาหรือไม่ ผิดหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ร่วมสังคมหรือไม่ บทบาทนักศึกษาหรืออำนาจกลไกของรัฐที่เป็นปัญหาของสังคมไทยในยุคนั้น สามารถพิเคราะห์ได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและท่ามกลางบรรยากาศการใช้สิทธิเรียกร้องความเป็นธรรมของประชาชน แต่โครงสร้างทางการเมืองและสังคมไทยยังเหมือนเดิม ยกเว้นอดีตผู้นำเพียง 3 คนที่บินหนีไปต่างประเทศ การเคลื่อนไหวของนักศึกษาเพื่อช่วยเหลือคนทุกข์ยากหรือผู้ที่เสียเปรียบของสังคมในขณะนั้น ย่อมต้องกระทบผลประโยชน์ของชนชั้นผู้มีอำนาจในระดับสูงของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น กระบวนการทำลายศรัทธาของประชาชนที่มีต่อนักศึกษาจึงบังเกิดขึ้นในระยะเวลาไม่ถึงครึ่งปีหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม

3.1 การเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมของสังคม

3.1.1 การสนับสนุนการเคลื่อนไหวของกรรมกร

วันที่ 9 มิถุนายน 2517 กรรมกรโรงงานทอผ้าในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล นับหมื่นคนพากันเดินขบวนประท้วงจากที่ทำงานมาชุมนุมกันที่กรมแรงงานและที่ท้องสนามหลวง เป็นเวลา 4 วัน 4 คืน เพื่อเรียกร้องค่าแรงและปรับปรุงสวัสดิการให้ดีขึ้น การประท้วงครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการประท้วงครั้งประวัติศาสตร์ของกรรมกรไทยที่มีกรรมกรเข้าร่วมมากเป็นประวัติการณ์นับเป็นหมื่นๆคนจากโรงงานที่ต่างๆกัน ผลจากการเรียกร้องดังกล่าวมีผลทำให้รัฐบาลประกาศใช้พรบ.แรงงานสัมพันธ์ ในปี2518

การชุมนุมของกรรมกรครั้งนี้และในเวลาต่อๆมา ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากกลุ่มนักทำกิจกรรมหัวก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยต่างๆ เนื่องจาก

นักศึกษามีความเห็นอกเห็นใจต่อทุกข์ยากของกรรมกรในยุคนั้นเป็นอย่างมาก ต่อมากลุ่มกรรมกรต่างๆที่ร่วมกันเรียกร้องการขึ้นค่าแรงและสวัสดิการต่างๆ ได้รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรร่วม เพื่อประสานงานกันระหว่างกรรมกร คือ "ศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ" โดยมีผู้นำที่สำคัญคือ นายประสิทธิ์ ไชโย หัวหน้ากรรมกรจากโรงงานทอผ้าย่านอ้อมน้อย และนายเทิดภูมิ ใจดี หัวหน้าพนักงานโรงแรมดุสิตธานี ต่อมาในวันที่ 2 พฤษภาคม 2518 ทางฝ่ายกรรมกรดังกล่าวได้ร่วมกับตัวแทนฝ่ายนักศึกษาและตัวแทนชาวนาที่ได้รับความเดือดร้อนจากการฉ้อโกงของนายทุน จัดตั้งเป็นกลุ่ม "สามประสานขึ้น" โดยมีเจตนารมณ์เพื่อผนึกกำลังร่วมกันในการเรียกร้องความเป็นธรรมในกรณีต่างๆ

การประท้วงของกรรมกรครั้งสำคัญที่สุดครั้งหนึ่ง ที่นักศึกษาได้มีบทบาทเข้าไปช่วยเหลือและเกี่ยวข้องเป็นอย่างมากคือ การประท้วงของกรรมกรโรงงานฮาร่า เนื่องจากการประท้วงครั้งนี้ กรรมกรได้ติดต่อขอความช่วยเหลือจากกลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ รวมทั้งนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดลขอให้ช่วยเหลือเนื่องจากกรรมกรไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายและไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมจากฝ่ายนายจ้าง ต่อมาการต่อสู้นี้ได้ขยายตัวเป็นการต่อสู้อย่างยาวนานเป็นเวลาหลายเดือน นักศึกษามหิดลจึงเข้าไปให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพและการปฐมพยาบาลหากเกิดการบาดเจ็บจากสถานการณ์รุนแรงเนื่องจากเจ้าหน้าที่ใช้ความรุนแรงในการสลายผู้ชุมนุมและมีการใช้กลุ่มอันธพาลก่อกวนมาโดยตลอด

3.1.2 การสนับสนุนการเคลื่อนไหวของชาวนา

ปัญหาความทุกข์ยากของชาวนาเป็นปัญหาที่สะสมมายาวนาน มีตั้งแต่การไม่มีที่ทำกิน ที่ดินถูกนายทุนเงินกู้ฉ้อโกงไป หรือถูกยึดที่ดินทำกินเพราะส่งเสีย ดอกราคาแพงไม่ทัน ชาวนาที่มีปัญหาเหล่านี้เข้ามาขอให้นักศึกษาช่วยเหลือ นักศึกษาจึงเป็นสื่อกลางติดต่อกับรัฐบาลขอให้ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาชาวนา ต่อมาชาวนาได้เดินทางเข้ามาร้องเรียนรัฐบาลอีกหลายครั้ง ตลอดช่วง 3 ปีหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แต่ก็ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังจากรัฐบาลแต่อย่างใด ในทางตรงข้าม ผู้นำชาวนาที่มาประท้วงที่กรุงเทพฯกลับถูกลอบสังหาร

อย่างไรก็ตาม การเดินทางเข้ามาประท้วงที่สนามหลวงของชาวนาได้ก่อให้เกิดสัมพันธ์อันดี ระหว่างชาวนากับนักศึกษา กล่าวคือนับแต่ที่ขบวน

ชาวนาที่เดินทางมาประท้วงในครั้งแรกทางกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ชาวนาที่มาประท้วงด้วยการให้ที่พักในมหาวิทยาลัย วันที่ 14 มีนาคม 2517 ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ชมรมบัณฑิตแห่งประเทศไทย และสหพันธ์นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทย (นักศึกษาธรรมศาสตร์กลุ่มอิสระที่แยกตัวจากศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยในช่วงเวลาสั้นๆ) ร่วมกันคิดโครงการ "ต่อกระดูกสันหลัง" เสนอต่อรัฐบาลให้ตั้งนิคมชาวนา สหกรณ์การเกษตร และวางโครงการปฏิรูปที่ดิน

ต่อมาเมื่อชาวนาเข้ามาร้องเรียนต่อรัฐบาลเป็นครั้งที่สองในปลายเดือนพฤษภาคม 2517 รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามคำร้องขอของชาวนาเพื่อความเป็นธรรมในเรื่องหนี้สินที่ถูกฉ้อฉล ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้ช่วยกดดันต่อรัฐบาลในเรื่องดังกล่าวด้วยการยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ให้ชี้แจงปัญหาเรื่องที่ดินทำกินของชาวนา ซึ่งถูกนายทุนคดโกงไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมต่างๆ ในวันถัดมารัฐบาลใช้อำนาจตามมาตรา 17 จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อช่วยเหลือชาวนาเป็นการเฉพาะหน้า เพื่อให้ชาวนาได้ทำนาทันฤดูกาลผลิต โดยเรียกเจ้าที่ดินและชาวนาที่เคยทำประโยชน์ในที่ดินก่อนปี 2516 มาทำความตกลงกัน เพื่อให้ชาวนาได้ทำกินไปก่อน

อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวก็ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ ดังนั้นชาวนาจึงส่งตัวแทนเข้ามาทวงสัญญากับรัฐบาลอีกหลายครั้ง เนื่องจากการช่วยเหลือของรัฐบาล เป็นไปอย่างล่าช้าหรือแทบไม่มีเลย ในเดือนพฤศจิกายน 2517 ชาวนาจาก 23 จังหวัดจึงเดินขบวนเข้ามาชุมนุมในกรุงเทพฯ กลุ่มนิสิตนักศึกษาออกแถลงการณ์สนับสนุนการต่อสู้ของชาวนาเพื่อความเป็นธรรม ขณะที่มีชาวนานักศึกษาและประชาชนประมาณหมื่นกว่าคนเดินขบวนจากท้องสนามหลวงมายังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและมาปักหลักชุมนุมที่หน้าทำเนียบรัฐบาลจนรุ่งเช้า รัฐบาลและชาวนาจึงได้มีการประกาศข้อตกลงกันในคืนดังกล่าว

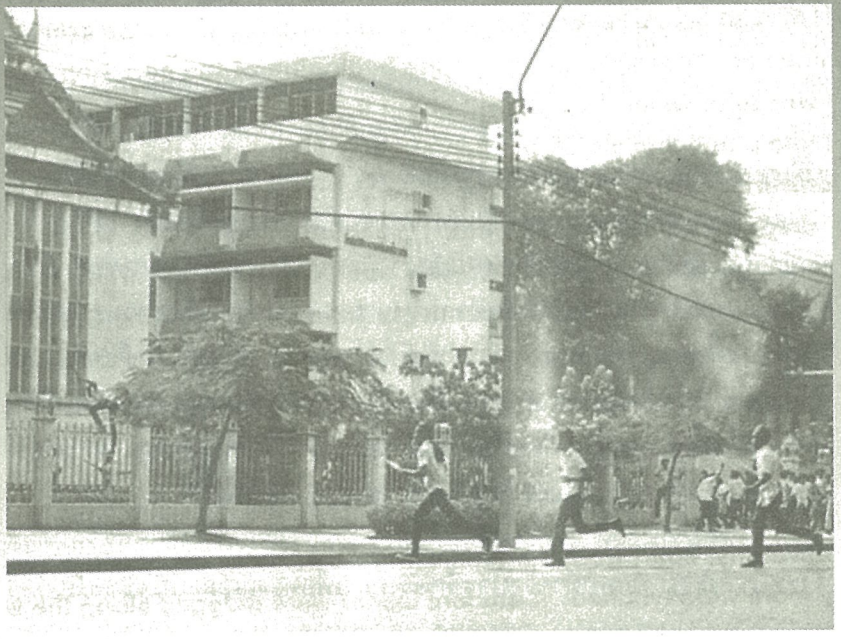
ในการประท้วงครั้งนั้นชาวนาที่มาร่วมประท้วงได้ก่อตั้งองค์กรของชาวนาขึ้นเองอย่างเป็นทางการในวันที่ 6 ธันวาคม 2517 ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น และได้ส่งตัวแทนชาวนา 9 คน และผู้นำคือ นายไข่ วังตระกูเข้าพบเลขานุการรองนายกรัฐมนตรีเพื่อเร่งรัดให้รัฐบาลดำเนินการตามข้อตกลงที่ให้ไว้ รัฐบาลรับปากว่าจะเร่งช่วยเหลือ ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ โดยม.ร.ว.คึกฤทธ์

ปราโมช ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 23 มีนาคม 2518 รัฐบาลแถลงว่าจะเริ่มแผนช่วยเหลือชาวนาใน 10 จังหวัดภาคกลางที่มีความเดือดร้อนมากที่สุดก่อน โดยจะหางานให้ชาวนาทำจนกว่าจะสามารถออกเอกสารกรรมสิทธิ์ที่ดินให้หรือหาที่ดินใหม่ให้ชาวนาได้ ส่วนสัญญาเดิม 9 ข้อที่ทำขึ้นในรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์จะมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ อย่างไรก็ตามนายไข่ วังตระกู ประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย ตั้งข้อสงสัยว่ารัฐบาลจะช่วยเหลือชาวนาได้ด้วยวิธีใด เพราะอีกเพียงเดือนเดียวก็จะเข้าสู่ฤดูทำนาแล้ว แต่ชาวนายังไม่มีแม้ที่ดินจะทำนาหรือเช่าก็ยังไม่ได้ เพราะนายทุนไม่ยอมปฏิบัติตามพรบ.ค่าเช่านาฉบับใหม่ คงเพียงแต่ให้ชาวนาเป็นลูกจ้างเท่านั้นเนื่องจากผลผลิตที่ได้ 3 ส่วน ชาวนาได้เพียง 2 ส่วนแต่ต้องลงทุนเองทั้งหมด เมื่อหักต้นทุนแล้วชาวนาจะไม่มีอะไรเหลือ แต่อย่างไรก็ตามชาวนาจะให้เวลากับนายกฯคนใหม่ได้แสดงฝีมือ

หลังจากนั้นไม่นาน ขบวนการล่าสังหารผู้นำชาวนาที่เริ่มมาตั้งแต่ปลายปี 2517 ก็ทวีความเข้มข้นยิ่งขึ้น วันที่ 23 เมษายน 2518 ตัวแทนสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ยื่นจดหมายปิดผนึกถึงอธิบดีกรมตำรวจให้ดำเนินการจับกุมผู้เข่นฆ่าผู้นำชาวนา ซึ่งถูกสังหารไปแล้ว 6 ราย และให้ตำรวจคุ้มครองแก่ชาวนาที่เรียกร้องความเป็นธรรมต่อมาในวันที่ 2 พฤษภาคม 2518 ชาวนาจาก 23 จังหวัดจำนวน 800 คน ยกขบวนเข้ามาเรียกร้องขอความช่วยเหลือในปัญหาเดิมอีกครั้ง นำโดยนายไข่ วังตระกูและนายวินัย พิกุลขาว พร้อมด้วยตัวแทนฝ่ายนักศึกษาที่มาช่วยเหลือชาวนา และขอเข้าพบนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แต่ได้รับการปฏิเสธ โดยนายกฯอ้างว่า สภาผู้แทนราษฎรปิดสมัยประชุมไปแล้ว ในวันรุ่งขึ้นนายคำนูณ สิทธิสมาน เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เรียกประชุมกรรมการบริหารศูนย์ เพื่อพิจารณาหามาตรการช่วยเหลือชาวนา และขอให้รัฐบาลตั้งคณะกรรมการ 3 ฝ่าย อันประกอบด้วย ชาวนา นักศึกษา และข้าราชการ โดยให้คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจเรียกนายทุนมาสอบสวนเรื่องที่ดินทำกินได้ แต่รัฐบาลปฏิเสธโดยอ้างว่าไม่มีอำนาจทำได้ตามกฎหมาย เพราะไม่มีกฎหมายมาตรา 17 ในมือเช่นเดียวกับรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์

ต่อมาในวันที่ 6 พฤษภาคม 2518 ตัวแทนชาวนา 15 คนพร้อมด้วยตัวแทนนักศึกษาเข้าพบฝ่ายรัฐบาลอีกครั้งหนึ่งเพื่อทวงสัญญาที่รัฐบาลให้ไว้ตั้งแต่สมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ แต่รัฐบาลของนายกฯ คึกฤทธิ์ ได้ตอบ

จงช่วยกันปกป้อง

ปฏิเสธโดยสิ้นเชิง ทำให้ชาวนาหมดหวังและกลับไปพิจารณาหาแนวทางการต่อสู้ใหม่กับนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท้ายที่สุดชาวนาก็ต้องเดินกลับไปด้วยมือเปล่าขบวนการคุมคามชาวนาโดยรัฐอย่างเปิดเผยและไม่เปิดเผยทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น วันที่ 12 มิถุนายน 2518 ตัวแทนสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทยร้องเรียนมายังหนังสือพิมพ์ต่างๆ ขอให้เดินทางเข้าไปดูท้อเท็จจริงที่มีหน่วยทหารพลร่มป่าหวายประมาณ 50 นายไปตั้งค่ายอยู่ในหมู่บ้านหนองบัวบาน จังหวัดอุดรธานี และมีท่าทีคุกคามต่อสวัสดิภาพของชาวบ้าน วันที่ 24 กรกฎาคม 2518 สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย ได้เรียกประชุมคณะกรรมการของสหพันธ์จาก 35 จังหวัดทั่วประเทศ เพื่อพิจารณาถึงปัญหาผู้นำชาวนาที่ถูกสังหารไปถึง 6 คนในเวลาไล่เลี่ยกัน นายเกรียงกมล เลาหไพโรจน์ เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยขณะนั้น แถลงต่อสื่อมวลชนว่ารัฐบาลจะต้องรับผิดชอบเรื่องนี้ และทางศูนย์กลางฯ มีการประชุมด่วน เพื่อหาทางช่วยเหลือชาวนา ผลการประชุมทางศูนย์กลางฯ จึงตกลงส่งคณะกรรมการบริหารของศูนย์กลางฯบางคนไปสืบดูข้อเท็จจริงที่อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง อีกหนึ่งสัปดาห์ต่อมาคือในวันที่ 31 กรกฎาคม 2518 นายอินถา ศรีบุญเรือง ประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ภาคเหนือ และดำรงตำแหน่งรองประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย ถูก 2 คนร้ายบุกยิงเสียชีวิตในบ้านพัก ที่ตำบลป่าบง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

วันที่ 1 สิงหาคม 2518 ศูนย์กลางนิสิตฯและศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ ได้จัดชุมนุมอภิปรายยังท้องสนามหลวงกรณีดังกล่าว เรียกร้องให้รัฐบาลจับกุมคนร้ายโดยด่วนและให้ความคุ้มครองแก่ผู้นำชาวนาชาวไร่อย่างเต็มที่ แต่นายกรัฐมนตรีกลับแถลงว่าตนไม่มีหน้าที่ในการจับคนร้าย ที่ทำได้คือการสั่งให้มีการสอบสวนเอาผู้ทำผิดมาลงโทษ และเกิดเหตุการณ์ที่เหมือนกับท้าทายการเรียกร้องสิทธิการคุ้มกันสวัสดิภาพที่พึงมีของราษฎรจากฝ่ายรัฐ ในวันที่ 3 สิงหาคม 2518 พล.ต. สุทัศน์ สุขุมวาท ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจระดมกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจในจังหวัดลำพูนเกือบ 200 คน แยกย้ายออกเป็น 6 สายทำการจับกุมผู้นำชาวนาซึ่งเป็นสมาชิกสหพันธ์ชาวนาชาวไร่จังหวัดลำพูน และนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่รวม 9 คน ด้วยข้อหากักขังหน่วงเหนี่ยว และมั่วสุมทำให้เกิดเหตุความวุ่นวายในบ้านเมือง สาเหตุของปัญหาดังกล่าว เกิดจากการที่

เหมืองแม่วะ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ทิ้งน้ำเสียจากการทำเหมืองจำนวนมากลงในลำธาร และลงในเรือกสวนไร่นาของชาวนา ทำให้ชาวนาไม่สามารถทำนาและได้รับความเดือดร้อน แต่ก็ไม่ยอมแก้ไขปัญหาดังกล่าว จนในที่สุดชาวนาอดทนไม่ได้ทำการปิดทางเข้าเหมือง ทางฝ่ายเหมืองจึงแจ้งข้อหากักขังหน่วงเหนี่ยวต่อทางการ ต่อมาเรื่องบานปลายชาวนายกขบวนไปประท้วง ณ ที่ว่าการอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ภายหลังการประท้วงสงบลงทางการกลับตลบหลังเข้าจับแกนนำชาวนาและนักศึกษาที่มาให้ความช่วยเหลือต่อชาวนาดังกล่าว

ดังนั้น ในวันที่ 5 สิงหาคม 2517 ศูนย์กลางนิสิตฯ นัดชุมนุมใหญ่ที่ท้องสนามหลวงเพื่อกดดันรัฐบาลให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาและรอคำตอบจากรัฐบาลในวันที่ 6 สิงหาคม 2517 นักศึกษาประชาชนชุมนุมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนหมื่น และมีการนัดหยุดเรียนในมหาวิทยาลัยต่างจังหวัด เพื่อร่วมชุมนุมประท้วง เช่น ที่ เชียงใหม่ และสงขลา การประท้วงยังคงดำเนินต่อมาจนกระทั่งถึงวันที่ 14 สิงหาคม 2518 เป็นเวลา 9 วันเต็ม ท้ายที่สุดรัฐบาลสั่งให้อัยการถอนฟ้องผู้ต้องหาทั้งหมด แต่ในวันสุดท้ายก่อนจะสลายการชุมนุมประท้วง มีคนร้ายลอบยิงใส่ที่ชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำให้ยามของมหาวิทยาลัยได้รับบาดเจ็บ การปล่อยตัวผู้ต้องหาดังกล่าว ทำให้ฝ่ายตำรวจไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง มีการประท้วงของตำรวจทั้งที่จังหวัดลำพูนและกรุงเทพฯ ที่กรุงเทพฯมีตำรวจส่วนหนึ่งชุมนุมอยู่ที่หน้าบ้านนายกรัฐมนตรี ได้บุกเข้าทำลายข้าวของและรั้วบ้านเสียหายเป็นอันมาก จนทำให้นายกรัฐมนตรีกลับเข้าบ้านไม่ได้ และต้องเดินทางไปทำเนียบนายกฯแทน

เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลฝ่ายพลเรือน แทบจะไม่สามารถควบคุมกองกำลังของรัฐบาลเองทั้งฝ่ายทหารและตำรวจ ภายหลังการประท้วงกรณีการจับกุม 9 ชาวนาและนักศึกษา คือในวันที่ 20 สิงหาคม 2518 ได้มีกลุ่มนักเรียนช่างกลจำนวนหนึ่ง บุกเข้าไปปาระเบิด ไม้ ก้อนหิน ใส่อาคารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และเผาอาคาร จนได้รับความเสียหายเป็นอันมาก เพราะไม่พอใจศูนย์กลางนิสิตฯที่กดดันรัฐบาลให้มีการปล่อยตัวผู้ต้องหา การบุกเข้ามาทำลายมหาวิทยาลัยในครั้งนี้ มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า มีการออกข่าวชี้นำเหมือนเป็นการบัญชาการการเผาทำลายครั้งนั้นตลอดเวลา ต่อมานายพรชัย แสงชัจจ์ เลขาธิการพรรคแนวร่วมสังคมนิยมแห่งประเทศไทยได้ตั้งข้อสังเกตว่าน่าจะเกิด

จากกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ได้ใช้กลุ่มนักเรียนช่างกลมาก่อกวนสร้างสถานการณ์เพื่อให้เกิดความระส่ำระสายในบ้านเมือง และจะได้นำมาใช้เป็นข้ออ้างในการทำรัฐประหาร วันที่ 6 มกราคม 2519 นายจำรัส ม่วงยาม ประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ร้องเรียนต่อสื่อมวลชนว่าเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2519 มีตัวแทนชาวบ้านจากหมู่บ้านหนองบัวบาน อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานีจำนวน 15 คนถูกตำรวจจับกุมในข้อหามีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ นายจำรัส ม่วงยาม แจ้งว่าน่าจะเกิดจากผู้ถูกจับกุมคัดค้านการสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยหลวง เพราะก่อนถูกจับกุมผู้ต้องหาถูกเชิญให้ไปปรึกษาหารือเรื่องดังกล่าวในจังหวัดอุดรธานี แต่แทนที่จะปรึกษากลับซักถามถึงรายชื่อของผู้เคลื่อนไหวคัดค้านรวมถึงชื่อนักศึกษาที่เข้าไปช่วยเหลือชาวบ้าน สภาพการคุกคามโดยเจ้าหน้าที่รัฐทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายได้ดำเนินมาโดยตลอดจนถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

การเคลื่อนไหวของชาวนาแม้ว่าจะไม่ประสบผลสำเร็จ แต่มีผลทำให้รัฐบาลในสมัยต่อมาได้มีการปรับปรุงกฎหมายและนโยบายบางประการ เช่นการออกพระราชบัญญัติค่าเช่านา การจัดตั้งองค์การตลาดเพื่อการเกษตร การประกันราคาข้าวเปลือก การจัดตั้งโครงการปฏิรูปที่ดิน และการผันเงินสู่ชนบทของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ในปี 2518 แต่มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการแก้ไขที่ปลายเหตุมากกว่าการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง ดังนั้น ปัญหาความทุกข์และความยากจนของชาวนาชาวไร่ก็ยังดำรงอยู่จนถึงปัจจุบันอย่างไม่เปลี่ยนแปลง

3.1.3 การต่อสู้กรณีหมู่บ้านนาทราย

กรณีหมู่บ้านนาทราย อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีประชากรประมาณ 1,500 คน อาศัยชนแดนระหว่างเขตการเคลื่อนไหวของฝ่ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายตำรวจของทางการ ต่อมาในช่วงปลายเดือนมกราคม 2517 ทางการสงสัยว่าราษฎรเป็นคอมมิวนิสต์ นำไปสู่การบุกโจมตีและเผาทำลายเกือบทั้งหมู่บ้าน และสังหารราษฎรไป 5 คน ในจำนวนนั้นมีเด็กอายุเพียง 6 ขวบรวมอยู่ด้วย จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนผู้ประสบภัย มาทำการร้องเรียนขอความเป็นธรรมจากศูนย์กลางนิสิตฯ

วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2517 นายธีรยุทธ บุญมี อดีตผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญและเป็นผู้ประสานงานกลุ่มประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในขณะนั้น ออกมาเปิดเผยเรื่องดังกล่าวและยืนยันว่ามีหลักฐานบ่งชี้ว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ต่อมาวันที่ 16-18 กุมภาพันธ์ 2517 ศูนย์กลางนิสิตฯได้จัด "นิทรรศการหมู่บ้านนา ทราย" เพื่อเปิดโปงการกระทำที่ใช้อำนาจบาตรใหญ่ต่อชาวบ้าน

ต่อมาในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2517 พลโท สายหยุด เกิดผล(ยศขณะนั้น)ผู้อำนวยการกองอำนวยการป้องกันรักษาความมั่นคงภายในแห่งชาติยอมรับว่าเหตุการที่บ้านนาทรายเจ้าหน้าที่ทำเกินกว่าเหตุ ทางราชการจะยอมชดใช้ค่าเสียหายและสร้างบ้านใหม่ให้ จะเลิกใช้นโยบายตาต่อตาฟันต่อฟันในทางการเมือง

กรรมการ คนท. ที่ลงไปสืบหาข้อมูล กรณีถังแดง

3.1.4 กรณีถังแดง

กรณีถังแดงเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน 14 ตุลาคม 2516 ขณะที่ยังอยู่ในระบบปกครองเผด็จการทหาร เจ้าหน้าที่รัฐได้ทำการกวาดล้างประชาชนในจังหวัดพัทลุงแถบเขาเจียกที่ต้องสงสัยว่าเป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์ จับตัวไปสังหารและเผาลงในถังน้ำมันสีแดงเป็นจำนวนหลายร้อยคน ขณะที่เผาบางคนยังไม่ตายส่งเสียงร้องโหยหวน ทหารใช้รถยีเอ็มซีหลายสิบคันเดินเครื่องพร้อมๆกันเพื่อกลบเสียงร้องดังกล่าว(ทองขาว ทวีปรังสีนุกูล, 2544 หน้า139) ผู้ถูกสงสัยบางคนถูกจับขึ้นเฮลิคอปเตอร์บีบบังคับให้สารภาพแล้วถีบลงจากเฮลิคอปเตอร์ จึงเป็นที่มาของคำกล่าวว่า "ถีบลงเขา เผาลงถังแดง"

วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2518 ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาฯ ได้ออกแถลงการณ์กรณีถังแดงที่จ.พัทลุง เรื่องที่เจ้าหน้าที่ใช้วิธีปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างเหี้ยมโหด และเรียกร้องให้รัฐบาลยุบหน่วยงานกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในแห่งชาติ(กอ.รมน.) วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2518 ประชาชนชาวจ.พัทลุงหลายพันคนประกาศสนับสนุนนายจำลอง พลเดช ผู้ว่าราชการจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่เห็นด้วยกับการเปิดเผยข้อเท็จจริงกรณีถังแดงให้ประชาชนทั่วประเทศทราบและมีข่าวว่าจะถูกกระทรวงมหาดไทยสั่งย้ายและถูก

ตำหนิอย่างรุนแรงจากนายวิญญู อังคณารักษ์ รองปลัดกระทรวงมหาดไทยในเรื่องดังกล่าว

ต่อมาศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ,เปิดการชุมนุมประท้วงขึ้นที่สนามหลวงต่อเรื่องดังกล่าว พร้อมกับนำประชาชนจากจ.พัทลุงมาเปิดเผยข้อเท็จจริง มีประชาชนมาร่วมฟังแน่นขนัดประมาณ 30,000 คน ในระหว่างที่มีการอภิปรายอยู่นั้นมีกลุ่มอันธพาลกระทิงแดง(เป็นหน่วยจัดตั้งของกอ.รมน.)เข้ามาเตรียมก่อความวุ่นวายแต่ถูกประชาชนพบเห็นเสียก่อน กระทิงแดงกลุ่มนั้นหนีเล็ดลอดไปได้

15 กุมภาพันธ์ 2518 นายพินิจ จารุสมบัติ รองเลขาธิการฝ่ายการเมือง ศนท.นำชาวบ้านจากจังหวัดพัทลุง เข้าพบพลเอกกฤษณ์ สีวะรา เพื่อร้องเรียนกรณีถังแดงซึ่งพลเอกกฤษณ์ ยอมรับว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง พร้อมกันนั้นได้ประกาศจะลาออกจากตำแหน่งผู้อำนวยการกอ.รมน. และเสนอให้รัฐบาลถอนกำลังทหารจากกอ.รมน.ด้วย

วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2518 นักศึกษาอาสาสมัครที่เดินทางไปขุดคุ้ยข้อเท็จจริงกรณีถังแดงที่จ.พัทลุงได้รับการต่อต้านอย่างหนักจากเจ้าหน้าที่ทหารในพื้นที่ มีการใช้กำลังทหารเข้าข่มขู่ ปิดโปสเตอร์และใช้เครื่องขยายเสียงโจมตีนักศึกษา

กรณีถังแดงถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนขั้นร้ายแรง แต่ทางการไม่ได้จัดการสอบสวนหรือลงโทษผู้กระทำผิดแต่อย่างใด

3.1.5.คัดค้านการจับกุมผู้นำการประท้วงผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

ในช่วงปลายปี ประมาณเดือนธันวาคม 2517 เกิดน้ำท่วมใหญ่ทั่วภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราชก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่ประชาชนได้รับผลกระทบจากอุทกภัยครั้งร้ายแรงครั้งนั้น การช่วยเหลือจากทางการเป็นไปอย่างล่าช้า ขณะที่ประชาชนในพื้นที่เดือดร้อนอย่างหนัก ทำให้เกิดข้อครหาและข่าวลือแพร่สะพัดในหมู่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนว่าความช่วยเหลือจากส่วนกลางเช่นข้าวสารอาหารแห้ง ที่รัฐบาลจัดส่งไปยังจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อช่วยเหลือประชาชนถูกยักยอกโดยเจ้าหน้าที่ของทางราชการเสียเอง ข่าวดังกล่าวทำให้ประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชไม่พอใจ จึงจัดการชุมนุมประท้วงขอให้ผู้ว่าราชการออก

ปวง
นาฬราย
เทยบางประการ
นายบรีดี พนมยงค์
ถียรภาพแห่งรัฐธรรมนูญ
ธันวาคม 12 คบฏิวัติ 2490

มาชี้แจงข้อเท็จจริง แทนที่ผู้ว่าราชการจะให้ความกระจ่างแก่ผู้ชุมนุม กลับหลบหนีซ่อนตัวอยู่ในโรงแรม

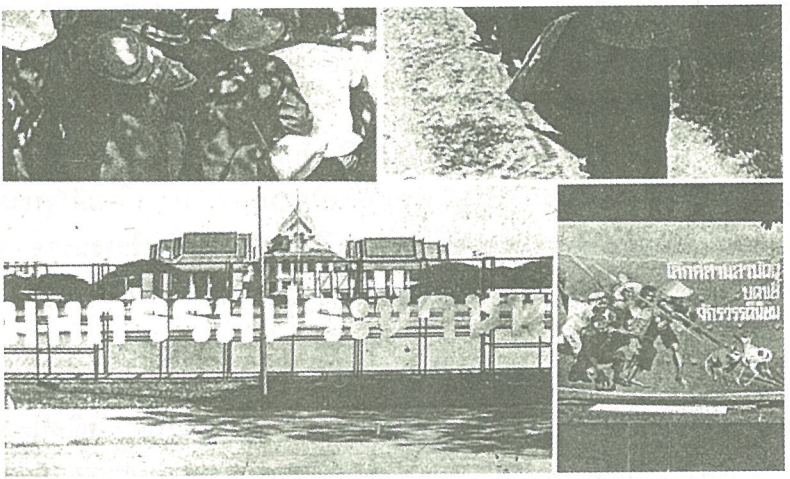
ต่อมาในระหว่างการชุมนุมมีคนร้ายลอบเผาบ้านพักประจำตำแหน่งของผู้ว่าราชการ การชุมนุมจึงต้องสลายตัวไปโดยปริยาย ครั้นถึงวันที่ 29 มีนาคม 2518 ตำรวจเริ่มกวาดล้างจับกุมกลุ่มผู้นำการประท้วงดังกล่าวโดยกล่าวหาว่าเป็นผู้วางเพลิงบ้านพักผู้ว่าราชการ ทั้งที่ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นการเผาบ้านพักแต่ประการใด ทำให้นักศึกษาหลายสถานบันทั่วประเทศเริ่มเคลื่อนไหวคัดค้านการจับกุมดังกล่าว เนื่องจากทางฝ่ายนักศึกษาเห็นว่าทางการใช้วิธีจับกุมผู้นำนักศึกษาและประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องเพียงเพื่อหาแพะและจับกุมผู้ที่มีความคิดทางการเมืองหัวก้าวหน้าเท่านั้น

วันที่ 2 เมษายน 2518 กลุ่มนิสิตนักศึกษากว่า 11 สถาบันและประชาชนทั่วจังหวัดนครศรีธรรมราชรวมตัวเปิดชุมนุมอภิปรายโจมตีรัฐบาลที่จับกุมผู้นำนักศึกษาและประชาชนในบริเวณวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช จนกระทั่งวันรุ่งขึ้นอธิบดีกรมตำรวจ จึงลงนามปล่อยผู้ถูกจับกุมจำนวน 8 คน

3.1.6 สนับสนุนการเรียกร้องความเป็นธรรมกรณีสังหารโหดที่ปัตตานี เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2518 เมื่อทหารนาวิกโยธินประจำการที่จังหวัดปัตตานี ที่ทางการส่งมารักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อแก้ปัญหาการจับครูไปเรียกค่าไถ่อยู่เนืองๆ แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐกลับลงมือสังหารชาวไทยมุสลิมผู้บริสุทธิ์จำนวน 6 คนเสียเอง เพราะสงสัยว่าเป็นคนร้าย เหยื่อในจำนวนนี้มีเด็กรวมอยู่ด้วยหนึ่งคน แล้วนำศพไปทิ้งน้ำเพื่ออำพรางคดี แต่เด็กชายซือแม บราแซะ กลับไม่ตายและหนีรอดมาได้ ความจริงจึงถูกเปิดเผยขึ้น และขอความช่วยเหลือในการเรียกร้องความเป็นธรรมจากนิสิต นักศึกษาในส่วนกลางในเหตุการณ์ดังกล่าว

ดังนั้น ในวันที่ 2 ธันวาคม 2518 นักศึกษาจากกรุงเทพฯจึงเดินทางมาช่วยเหลือและจัดชุมนุมประท้วงร่วมกับประชาชนมุสลิมชาวปัตตานีขึ้นที่หน้าศาลากลางจังหวัด เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลสอบสวนและรับผิดชอบต่อกรณีดังกล่าว พร้อมทั้งเรียกร้องให้ถอนทหารออกไปจาก 3 จังหวัดภาคใต้ ระหว่างการชุมนุมมีคนร้ายโยนระเบิดใส่ผู้ชุมนุมทำให้มีผู้เสียชีวิต 11 คน และบาดเจ็บอีก 75 คน

เหตุการณ์ดังกล่าวยิ่งทำให้ประชาชนชาวมุสลิมโกรธแค้น ทำให้มีประชาชนมาร่วมชุนนุมเพิ่มขึ้นหลายหมื่นคน และมีประชาชนในจังหวัดข้างเคียงมาสมทบเพิ่ม พร้อมกับเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีเดินทางมาพบปะผู้ชุมนุมเพื่อรับฟังข้อเรียกร้อง คณะรัฐมนตรีมีมติให้ นายใหญ่ ศวิตชาติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้มีอำนาจเต็มในนามรัฐบาลลงไปพบปะกับกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วง เพื่อคลี่คลายปัญหาแต่การเจรจาไม่เป็นผล ทำให้การชุมนุมประท้วงยืดเยื้อต่อไปอีก จนกระทั่งถึงวันที่ 23 มกราคม 2519 การประท้วงจึงได้ยุติ

นิทรรศการต่อต้านจักรวรรดินิยม

3.2 การต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติ

นับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐฯได้เพิ่มอิทธิพลทั้งทางการเมืองและทางทหารต่อประเทศไทยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ท้ายที่สุดไทยได้ลงนามข้อตกลงให้สหรัฐฯมาตั้งฐานทัพในประเทศไทยเพื่อส่งทหารเข้าไปรุกรานในประเทศเพื่อนบ้านโดยอ้างว่าเป็นการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในปีพ.ศ. 2516 สหรัฐฯมีฐานทัพอยู่ในประเทศไทยถึง 12 แห่ง คือที่อู่ตะเภา ตาคลี อุบลราชธานี อุดรธานี นครพนม น้ำพอง สัตหีบ ลพบุรี น้ำพุง โคราชและกาญจนบุรี โดยมีศูนย์บัญชาการตั้งอยู่ในกรุงเทพ มีเครื่องบินรบประจำการในไทยถึง 550 ลำ เพื่อใช้ทิ้งระเบิดในลาว เขมรและเวียตนาม การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยมีลักษณะขึ้นต่อนโยบายของสหรัฐโดยสิ้นเชิง การเข้ามาของทหารสหรัฐและการ

ตั้งฐานทัพยังได้รับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตเหนือดินแดนไทย กล่าวคือทหารสหรัฐที่กระทำผิดไม่ต้องขึ้นต่อศาลไทยและคนไทยที่กระทำผิดต่อทหารสหรัฐก็ต้องถูกดำเนินการโดยกฎหมายสหรัฐ ตัวอย่างเช่นนายเทพ แก่นกล้า ที่สังหารนายทหารอเมริกันถูกพิจารณาประหารชีวิตโดยกฎอัยการศึกของสหรัฐ โดยไม่ต้องขึ้นศาลไทยเนื่องจากประชาชนไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับรู้ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงไม่มีปฏิกริยาต่อต้านสหรัฐมากนัก จนกระทั่งหลังกรณี 14 ตุลา ขบวนการนักศึกษาได้พุ่งเป้าร่วมองค์คัดค้านการตั้งฐานทัพสหรัฐในไทยมากยิ่งขึ้น ประชาชนไทยได้รู้ซึ้งถึงจุดยืนของสหรัฐว่าทำทุกอย่างเพียงเพื่อประโยชน์ของตน ก็หลังจากที่สหรัฐแอบส่งฑูตนายเฮ็นรี่ คิสซิงเจอร์ ไปเปิดสัมพันธไมตรีกับจีนแดง โดยไม่แจ้งให้ไทยล่วงรู้และค่อยๆถอนทหารออกจากอินโดจีน ขณะที่ไทยกลับลำไม่ทันส่งทหารไปตายแทนสหรัฐร่วมปี จึงค่อยสามารถเปิดสัมพันธ์ทางการฑูตกับจีนและถอนทหารกลับประเทศไทย (ดังรายละเอียดในปูมฯภาค 1)

ในเดือนพฤศจิกายน 2516 ทางการสหรัฐส่งนายวิลเลี่ยม อาร์.คินเนอร์ ซึ่งเป็นอดีตหัวหน้าซี.ไอ.เอ.มาเป็นเอกอัครราชฑูตประจำประเทศไทย วันที่ 24 ธันวาคมปีเดียวกัน เจ้าหน้าที่ซี.ไอ.เอ.ประจำประเทศไทยได้ปลอมจดหมายในนามของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพื่อขอเจรจาหยุดยิงกับรัฐบาลเป็นเวลา 1 เดือน ซึ่งถูกเปิดโปงว่าเป็นจดหมายปลอม ต่อมาวันที่ 4 มกราคม 2517 ทางการสหรัฐได้ยอมรับผิดและขอโทษต่อรัฐบาลไทย กรณีดังกล่าวทำให้นายชวินทร์ สระคำ อดีตสส.ร้อยเอ็ด ได้เขียนหนังสือชื่อ “ เปิดหน้ากากซี.ไอ.เอ. ” เพื่อเปิดโปงความชั่วร้ายต่างๆของซี.ไอ.เอ.ที่เข้ามาล้มล้างรัฐบาลในประเทศด้อยพัฒนาที่ไม่สนองตอบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐ นายชวินทร์ กล่าวว่าการพิมพ์หนังสือเล่มนี้เป็นอันตรายต่อชีวิตเขามาก แต่เขายินดีทำเพื่อประโยชน์ของประเทศต่อมาเมื่อ 16 มิถุนายน 2517 นายชวินทร์ สระคำ ถึงแก่ความตายด้วยอุบัติเหตุอย่างมีเงื่อนงำ

ในวันที่ 14 พฤษภาคม 2518 รัฐบาลสหรัฐได้ลอบส่งทหารนาวิกโยธินจำนวน 1,000 คนมาประจำที่อู่ตะเภาโดยไม่แจ้งให้รัฐบาลไทยทราบ และใช้การปฏิบัติการจากประเทศไทยโจมตีกองเรือของเขมรแดง สืบเนื่องจากเขมรแดงยึดเรือสินค้าอเมริกันชื่อ “ มายาเกวซ ” ไว้ เพื่อบีบบังคับให้ทางการเขมรแดงคืนเรือให้สหรัฐ วันที่ 17 พฤษภาคม 2518 นักศึกษาได้ชุมนุมประท้วงสหรัฐที่ละเมิดอธิปไตยไทยในกรณีดังกล่าว นักศึกษาเดินขบวนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ไปหน้าสถานฑูตสหรัฐ ถนนวิทยุและชุมนุมอยู่ที่หน้าสถานฑูตเป็นเวลา 3 วัน รัฐบาลไทยที่มาจากการเลือกตั้งได้แสดงท่าทีแข็งกร้าวต่อสหรัฐเป็นครั้งแรกโดยเรียกตัวฑูตไทยประจำสหรัฐกลับประเทศเพื่อประท้วงต่อสหรัฐกรณีดังกล่าวในวันที่ 19 พฤษภาคม 2518 สหรัฐส่งหนังสือแสดงความเสียใจอย่างเป็นทางการ นักศึกษาจึงได้สลายตัวและประกาศว่าจะต่อสู้ต่อไปจนกว่าทหารสหรัฐจะถอนตัวออกไปจากประเทศไทย

วันที่ 12 มีนาคม 2519 ผู้ก่อกวนปาระเบิดใส่ขบวนนักศึกษา หน้าศุนย์การค้าสยาม

เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2518 อันเป็นวันชาติสหรัฐ นักศึกษาได้ชุมนุมใหญ่ ณ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อแสดงมติต่อต้านฐานทัพสหรัฐในประเทศไทย ต่อมาวันที่ 20 มีนาคม 2519 อันเป็นวันขีดเส้นตายของรัฐบาลไทย ให้สหรัฐถอนทหารและฐานทัพออกจากไทย มีการชุมนุมใหญ่ที่สนามหลวงแต่รัฐบาลคึกฤทธิ์กลับยืดเส้นตายให้สหรัฐออกไปอีก 4 เดือน เมื่อนักศึกษาทราบข่าวก็เคลื่อนขบวนใหญ่มีประชาชนหลายหมื่นคนเข้าร่วมไปยังสถานฑูตสหรัฐ แต่เกิดเหตุร้ายเมื่อกระทิงแดงโยนระเบิดใส่กลางขบวนแถวของประชาชน ขณะเคลื่อนไปถึงหน้าโรงภาพยนต์สยามทำให้มีผู้เสียชีวิต 4 คนและบาดเจ็บอีก 73 คน แต่ขบวนนักศึกษาและประชาชนยังเคลื่อนตัวต่อไป จนถึงหน้าสถานฑูตสหรัฐฯ กว่าทางการสหรัฐฯจะถอนทหารออกไปจากประเทศไทยทั้งหมดก็หลังปี 2519 ไปแล้ว หลังจากนั้นอิทธิพลสหรัฐฯที่ครอบงำต่อประเทศไทยก็ค่อยลดลง

ในทรรศนะของรัฐบาลยุคเผด็จการทหารมองว่าศัตรูผู้รุกรานประเทศไทยคอมมิวนิสต์จากนอกประเทศได้แก่ จีนและเวียดนามเหนือ ขณะที่สหรัฐฯมหามิตรของไทยส่งทหารเข้ามาประจำการทั่วประเทศไทย ส่วนปัญหาของการต่อสู้คอมมิวนิสต์ตามเขตชนบทเป็นเพียง “ผี” ที่ทางการปลุกขึ้นมา เพื่อสร้างภาพให้ประชาชนหวาดกลัว แท้จริงแล้วคอมมิวนิสต์ในชนบทก็คือการลุกขึ้นต่อสู้ของคนจนคนไทยที่ได้รับความอยุติธรรมจากสังคมและการข่มเหงของผู้มีอำนาจนั่นเอง

3.3 การต่อสู้เรื่องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชาติ

3.3.1 กรณีเทมโก้

กรณีเทมโกมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากตั้งแต่ปีพ.ศ.2506 กลุ่มนายพลเผด็จการนำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนรัตน์ ได้ก่อตั้งบริษัทชื่อบริษัทเหมืองแร่บูรพาเศรษฐกิจผูกขาดการสำรวจและสัมปทานแร่ในทะเลของประเทศไทยเป็นเนื้อที่ถึงหนึ่งแสนกว่าไร่ ในความเป็นจริงบริษัทดังกล่าวเป็นบริษัทนายหน้าและขายสัมปทานต่อให้กับบริษัทยูเนียนคาร์ไบด์ของอเมริกา แล้วร่วมกันจัดตั้งเป็นบริษัทใหม่ชื่อบริษัทไทยแลนด์เอ็กซ์ปอเรชั่น แอนด์มายด์นิ่ง หรือเรียกสั้นๆว่าเทมโก ผูกขาดสิทธิในการทำเหมืองแร่ในทะเล ทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถทำเหมืองแร่ในทะเลต่อไปได้ ต่อมาบริษัทบูรพาเศรษฐกิจขายหุ้นทั้งหมดให้กับบริษัทเทมโก

ดังนั้นสัมปทานทั้งหมดจึงตกแก่บริษัทต่างชาติแต่ผู้เดียว ประชาชนและนายทุนรายย่อยเข้าต่อสู้เรียกร้องสิทธิ์ในการทำเหมืองแร่บริเวณอ่าวพังงาและต่อต้านการผูกขาดของบริษัทเทมโก ประชาชนได้รวมตัวกับนักศึกษาเพื่อคัดค้านสัมปทานเทมโกที่สนามหลวงในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2518 มีการต่อสู้คัดค้านเรื่อยมาจนในที่สุดในวันที่ 17 มีนาคม 2518 รัฐบาลเสนีย์ ปราโมช สั่งยกเลิกสัมปทานบัตรบริษัทเทมโกในบริเวณท้องทะเลของจังหวัดภูเก็ตและพังงา มีเนื้อที่ประมาณ 47,000 ไร่คิดเป็นปริมาณแร่ดีบุกทั้งสิ้น 10,000 ล้านบาท

ในวันที่ 17 กันยายน 2518 นายธวัช มกรพงศ์ ผู้ว่าราชการจ.พังงาซึ่งสนับสนุนการคัดค้านของประชาชนในการยกเลิกสัมปทานบริษัทเทมโก ถูกคำสั่งย้ายให้ไปประจำจ.ลำพูน ทำให้เกิดการประท้วงโดยประชาชนที่จ.พังงาเพราะเข้าใจว่าเป็นคำสั่งที่ต้องการให้เปลี่ยนเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดคนใหม่ที่ร่วมมือกับนโยบายรัฐบาลในการให้ต่างชาติได้สัมปทาน การประท้วงรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในวันที่ 27 กันยายน 2518 ประชาชนใช้รถยนต์และสองแถวกว่า 80 คันปิดถนน

กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว คนเหล่านี้มีความเชื่ออย่างยิ่งว่าการปล่อยให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยก็คือความอ่อนแอของประเทศอย่างหนึ่ง และการปกครองระบบเผด็จการเป็นแบบแผนการปกครองที่เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับรัฐ(ดูเพิ่มเติมในเชิงอรรถหมายเลข1)

เนื่องจากคนเหล่านี้เป็นผู้กุมกลไกของรัฐจึงใช้กลไกอำนาจที่มีอยู่จัดตั้งองค์กร กลุ่มพลังขวาจัดทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย เพื่อทำลายล้างกระบวนการประชาธิปไตยของประชาชนไปสู่ระบบเผด็จการโดยเร็วที่สุด ซึ่งทำได้สำเร็จในเวลา 3 ปี เพื่อนำประเทศกลับเข้าไปสู่ระบบเผด็จการอำนาจมืดดังเดิม กลไกทำลายขบวนการนักศึกษานี้ มีภาระหน้าที่หลักคือ ขัดขวาง ทำร้าย มุ่งหมายเอาชีวิตผู้นำการเคลื่อนไหว และป้ายสีขบวนนักศึกษา

หลังจากที่นักศึกษาและประชาชนได้รับชัยชนะในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 รัฐบาลสมัยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ร่วมมือกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย จัดทำโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยไปสู่ชนบทเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนในชนบทให้เข้าใจถึงสิทธิเสรีภาพและการปกครองในระบบประชาธิปไตย นักศึกษาได้ลงสู่ชนบททั่วประเทศไทย ในช่วงปิดภาคฤดูร้อนระหว่างเดือนมีนาคมถึงเมษายน 2517 เพื่อเผยแพร่ประชาธิปไตยตามโครงการ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล นักศึกษาตามโครงการอาสาสมัครดังกล่าวเข้าสู่ชนบทไม่ถึงเดือน ก็มีทั้งใบปลิวและคำขู่ต่อต้านนักศึกษาออกมาตลอดเวลา

รวมทั้งมีข่าวลือว่ามีนายทหารกลุ่มหนึ่งในส่วนกลางส่งจดหมายไปยังทหารในต่างจังหวัดแจ้งว่านักศึกษาที่ออกไปเผยแพร่ประชาธิปไตยเป็นพวกคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตามการออกสู่ชนบทครั้งนี้ ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงความทุกข์ยากของชาวไร่ชาวนา และนักศึกษาส่วนหนึ่งเกิดจิตสำนึกว่าจะต้องรับผิดชอบและช่วยเหลือชาวนาที่เดือดร้อน นอกจากนี้ยังได้ข้อสรุปว่าปัญหาของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในชนบทไม่ได้เกิดจากการแทรกแซงของต่างชาติ แต่เป็นปัญหาภายในของไทยเองที่เกิดจากการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

วันที่ 23-29 มกราคม 2517 องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดนิทรรศการจีนแดงขึ้น ที่หอประชุมใหญ่ของมหาวิทยาลัยเพื่อให้ความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประเทศจีนทั้งในด้านการเมืองการปกครอง การศึกษา การแพทย์

เศรษฐกิจ การกีฬา การจัดนิทรรศการครั้งนี้มีผู้เข้าชมแน่นขนัดทุกวันเพราะข่าวสารจากประเทศจีนเป็นสิ่งต้องห้ามมาตั้งแต่พ.ศ.2501 ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นต่อความเป็นไปของประเทศจีนมาก ต่อมาในวันที่ 28 มกราคม นายพ่วง สุวรรณรัฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยแถลงว่า การจัดนิทรรศการดังกล่าวถือว่าผิดกฎหมายการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ แต่เจ้าหน้าที่มิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพราะเป็นเรื่องนโยบายเปิดกว้างของรัฐบาลขณะนั้น ในระหว่างนิทรรศการได้มีหนังสือภาพเกี่ยวกับศิลปปฏิวัติของจีนออกจำหน่ายในงาน เป็นภาพงานปฏิมากรรมรูปปั้นชาวนาที่ถูกขูดรีดจากเจ้าที่ดินของประเทศจีน ต่อมากรมตำรวจได้สั่งเก็บหนังสือเล่มนี้เพราะเห็นว่าเป็นหนังสือที่อาจจะก่อให้เกิดการแตกแยกความคิดทางการเมืองได้

กลุ่มผู้เสียผลประโยชน์จากระบอบประชาธิปไตย คิดว่าขบวนนักศึกษาและพรรคการเมืองที่มีนโยบายโน้มเอียงไปทางแนวทางสังคมนิยมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นแบบใด รวมถึงรัฐมนตรีพรรคประชาธิปัตย์บางคนที่มีความคิดแบบเสรีนิยม เช่นนายชวน หลีกภัย นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ และนายสุรินทร์ มาศดิตถ์ เป็นพวกคอมมิวนิสต์ทั้งหมด (ดูเพิ่มเติมในเชิงอรรถ 3)

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา กลุ่มขวาจัดที่ไม่ต้องการประชาธิปไตยเริ่มจัดตั้งโยงใยเป็นเครือข่ายโดยอาศัยอำนาจรัฐที่ตนเองมีอยู่เป็นเครื่องมือสำคัญ กลุ่มคนเหล่านี้แม้แต่รัฐบาลก็ยังควบคุมไม่ได้ การต่อต้านขบวนการนักศึกษาประชาชนเริ่มขึ้นอย่างเป็นระบบประมาณกลางปี 2517 เป็นต้นมา เริ่มแยกสลายกลุ่มนักศึกษาออกจากนักเรียนอาชีวะโดยส่งคนของตนเข้าไปแทรกแซงในโรงเรียนช่างกลต่างๆ เพื่อให้ศูนย์กลางนักเรียนอาชีวะแยกตัวออกจากศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา แล้วเริ่มทำลายภาพพจน์ของขบวนการนักศึกษาเนื่องจากในขณะนั้นขบวนการนักศึกษาได้รับการยอมรับเชื่อถือจากประชาชนสูงมาก

4.1 การทำลายภาพพจน์ของนักศึกษา

นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา กลุ่มขวาจัดเริ่มใช้วิทยุในเครือข่ายสถานีวิทยุทหารทั่วประเทศทำการโฆษณาชวนเชื่อว่านักศึกษาก่อความวุ่นวายในสังคม เป็นพวกยุยงให้ประชาชนประท้วงรัฐบาลไม่เว้นวัน และเป็นพวกคอมมิวนิสต์หรือรับเงินจากต่างชาติเพื่อมาก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง รวมถึงการสร้างข่าว

ลือทำลายตัวบุคคล เช่นอ้างว่านายเสกสรร ประเสริฐกุลและนายธีรยุทธ บุญมี โกงเงินบริจากของประชาชนที่บริจากให้ศูนย์นิสิตฯในช่วงหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลา นอกจากนี้ยังสร้างความเข้าใจที่ผิดต่ออุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยว่าคือพวกคอมมิวนิสต์ เช่นโฆษณาว่าสังคมนิยมทุกชนิดก็คือคอมมิวนิสต์นั่นเอง

ทั้งนี้เพื่อปิดโอกาสของพรรคการเมืองแนวทางสังคมนิยมในขณะนั้นได้แก่ พรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย พรรคแนวร่วมสังคมนิยมและพรรคพลังใหม่ ไม่ให้มีโอกาสเติบโตทางการเมือง นอกจากนั้นคนเหล่านี้ยังอาศัยหนังสือพิมพ์ฝ่ายขวาเช่น ดาวสยาม บ้านเมือง เขียนข่าวโจมตีและใส่ร้ายขบวนการนักศึกษาตลอดเวลา ส่วนหนังสือพิมพ์ซื่อรายวันของนายจรุง รักชาติ ถึงกับลงรายชื่อบัญชีดำกล่าวหาผู้นำนักศึกษาที่เรียกร้องความเป็นธรรมและนักการเมืองแนวทางสังคมนิยมว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์ที่ต้องหมายหัวไว้ การใช้วิทยุเครือข่ายของฝ่ายทหารและกรมประชาสัมพันธ์ใส่ร้ายนักศึกษาและประชาชนนี้ แม้แต่รัฐบาลเองก็ไม่สามารถควบคุมได้ วิทยุในเครือข่ายของฝ่ายทหารมีสถานีวิทยุยานเกราะเป็นแกนนำ วันที่ 24 สิงหาคม 2519 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีให้สัมภาษณ์กรณีที่สถานีวิทยุยานเกราะและเครือข่ายไม่ถ่ายทอดการกระจายเสียงจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยตามคำสั่งของนายกรัฐมนตรีว่าสถานีวิทยุต่างๆจะอยู่เหนือรัฐบาลไม่ได้ แต่ยอมรับว่าไม่สามารถควบคุมได้อย่างทั่วถึง ข้าราชการฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่หรือรัฐมนตรีภายในคณะรัฐบาลบางคน ก็ออกมากล่าวหาใส่ร้ายขบวนการนักศึกษา เช่น ประมาณต้นเดือนมิถุนายน 2518 เจ้าหน้าที่ของทางราชการออกมากล่าวว่ามีนักศึกษาออกไปฝึกอาวุธและเผยแพร่ลัทธิการเมือง

ต่อมา ศนท.ได้ยื่นหนังสือถึงรัฐบาลเพื่อให้ชี้แจงข้อกล่าวหาดังกล่าว ในวันที่ 17 ธันวาคม 2518 พันตำรวจโท บุญเลิศ เลิศปรีชา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยออกมาแถลงทำลายภาพพจน์ว่า มีนักศึกษาออกไปปลุกปั่นยุยงชาวนาและกรรมกรเพื่อให้เกิดความแตกแยกในชาติ ต่อมาวันที่ 27 มกราคม 2519 ยังแถลงอีกว่านักศึกษาจะเดินขบวนไปถวายฎีกาเพื่อขอให้รัฐบาลชุดปัจจุบันลาออกและแต่งตั้งให้ นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นนายกรัฐมนตรีแทนเป็นต้น (ชาญวิทย์ เกษตรศิริและธำรงศักดิ์ เพชร

เลิศอนันต์,2541 หน้า 322 และ 330)

และเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2519 นายสมัคร สุนทรเวช ออกมายอมรับว่า รัฐบาลใช้นักเรียนอาชีวศึกษาเป็นเครื่องมือต่อต้านนักศึกษา เพราะ ศูนย์กลางนิสิตฯรับแผนต่างชาติปลุกระดมมวลชนมาทำลายชาติ (เพิ่งอ้าง ,หน้า 387)

การโฆษณาเพื่อทำลายภาพพจน์ขบวนการนักศึกษาและสร้างความสับสนต่อข้อเท็จจริง ได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างมาก เห็นได้จากในวันที่ 25 มกราคม 2519 ศนท.ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในกรุงเทพที่มีต่อนิสิตนักศึกษาโดยเฉพาะศนท. พบว่าทั้งทหารตำรวจและข้าราชการพลเรือน เกือบร้อยละ 50 เชื่อว่านิสิตนักศึกษาสะสมอาวุธ ติดอาวุธให้ชาวบ้านและปลุกระดมประชาชนเพื่อบ่อนทำลายชาติ

4.2 การคุกคาม จับกุม และเข่นฆ่านักศึกษา

นร.ไทยในสหรัฐ เปิดโปง วัฒนา เขียววิมล ไม่ได้ดร.จากไหนเลยธาตุแท้เป็นจอมกะล่อน

วัฒนา เขียววิมล

4.2.1 การจัดตั้งองค์กรขวาจัด

การจัดตั้งองค์กรขวาจัดเริ่มขึ้นอย่างเป็นระบบตั้งแต่กลางปี 2517 โดยการที่ฝ่ายทหารของหน่วยงานกอ.รมน. นำโดยพ.อ. สุดสาย หัสดิน เริ่มทำการแยกสลายนักเรียนสายอาชีวะออกจากศนท. เนื่องจากนักเรียนดังกล่าวเป็นหน่วยกำลังที่สำคัญของศูนย์กลางนิสิตฯ ในการโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และต่อมา เมื่อแยกนักเรียนอาชีวะออกจากนักศึกษาแล้ว ก็เริ่มจัดตั้งกองกำลังอันธพาลทางการเมืองกลุ่มหนึ่งขึ้น เรียกว่า “กลุ่มกระทิงแดง” เพื่อใช้เป็นหน่วยก่อกวน คุกคามหรือแม้แต่สังหารผู้นำนักศึกษา

ประชาชน และนักการเมืองหัวก้าวหน้าเท่าที่มีโอกาส หน่วยกระทิงแดงประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม ตั้งแต่อดีตทหารพรานที่ถูกลงโทษเนื่องจากละเมิดวินัย วัยรุ่นข้างถนนและนักเลงหัวไม้จากสลัม แต่ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนอาชีวะที่มีประวัติก่อเหตุรุนแรงเนืองๆในโรงเรียนมาก่อน พ.อ.สุดสาย หัสดินให้สัมภาษณ์ว่า ที่ต้องตั้งกองกำลังดังกล่าวขึ้นมาต่อต้านนักศึกษา เพราะนักศึกษาพยายามเปลี่ยนแปลงทิศทางให้ประเทศไทยไปเป็นคอมมิวนิสต์

หน่วยงานกระทิงแดง เป็นกองกำลังที่ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อออกมาต่อต้านฝ่ายนักศึกษาและประชาชนด้วยความรุนแรงโดยเฉพาะ กองกำลังดังกล่าวมีอาวุธร้ายแรงไว้ในครอบครองอย่างเปิดเผยและไม่เคยถูกจับ แม้จะมีหลักฐานอย่างชัดเจนก็ตาม ตัวอย่างเช่น ในวันที่ 20 สิงหาคม 2518 กลุ่มกระทิงแดงบุกเข้าไปทำลายทรัพย์สินและปล้นสะดมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำให้ทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยเสียหายไปร่วม 20 ล้านบาท แต่หัวหน้ากลุ่มนี้ก็ไม่เคยถูกจับกุม อีกตัวอย่างหนึ่ง ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2519 กลุ่มกระทิงแดง บุกเข้าไปปาระเบิดที่ทำการพรรคพลังใหม่ซึ่งเป็นพรรคการเมืองฝ่ายก้าวหน้าในซอยอโศกทำให้หลังคาที่ทำการพรรคได้รับความเสียหาย แต่ระหว่างที่ปาระเบิดใส่ที่ทำการพรรคนั้น เกิดความผิดพลาดขึ้นโดยทำระเบิดตก ทำให้สมาชิกของกระทิงแดงคนหนึ่งถึงแก่ความตาย ส่วนอีกคนได้รับบาดเจ็บนิ้วขาด

นอกจากนั้น กลุ่มอันธพาลกระทิงแดงยังได้วางระเบิดใส่นักศึกษาประชาชนที่กำลังฟังคำปราศัยทางการเมือง หรือเดินขบวนคัดค้านทางการเมือง ทำให้มีคนตายเป็นอันมาก แต่ก็ไม่เคยถูกจับกุมมาลงโทษตามกฎหมายแต่อย่างใด

องค์กรจัดตั้งอีกหน่วยหนึ่งของกลุ่มขวาคือหน่วยนวพล กลุ่มนี้จัดตั้งโดยความร่วมมือระหว่างฝ่ายทหารและซี.ไอ.เอ. จากบทความที่เปิดเผยโดยนายจอห์น รัสกิ้น ลงในหนังสือพิมพ์สตาร์ ทรีบูน ในสหรัฐฯกล่าวว่า ซี.ไอ.เอ.ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินในการจัดตั้งหน่วยนวพลและกระทิงแดงถึง 12.5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยนายวัฒนา เขียววิมลเป็นผู้เขียนโครงการเสนอต่อพล.อ. สายหยุด เกิดผล รองผู้อำนวยการกอ.รมน.ในขณะนั้น (เพิ่งอ้าง ,หน้า290-291) นายวัฒนา เขียววิมล หัวหน้ากลุ่มนวพลซึ่งเป็นอดีตนักศึกษาไทยในสหรัฐฯและเคยเป็นประธานสมาคมนักเรียนไทยในสหรัฐฯอ้างว่า เขามีความสัมพันธ์กับซี.ไอ.เอ. เขาเป็นผู้ชักจูงให้กอ.รมน. สนับสนุนองค์กรนวพลที่จัดตั้งขึ้น (ผาสุก พงษ์ไพจิตร

และคริส เบเคอร์,2542 หน้า516-517) มีอุดมการณ์เพื่อปกป้อง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์จากการคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ สมาชิกเป้าหมายของนวพลได้แก่ นายทหารและข้าราชการระดับท้องถิ่น นักธุรกิจที่มีฐานะ ข้าราชการครูและอาจารย์ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย และพระภิกษุที่มีชื่อเสียงฉ่าวโฉ่คือ พระกิตติวุฒโฑภิกขุ ซึ่งออกมาเทศน์ว่าการฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป เพราะเหมือนเป็นการเตรียมผักปลาเป็นอาหารถวายพระ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริและธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2541 หน้า299) กลุ่มนวพลยืนยันเป้าหมายของตนว่า มีนโยบายปราบปรามฝ่ายซ้ายโดยเฉพาะ กลุ่มนี้ถึงกับออกแถลงการณ์โจมตี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เพราะไปเปิดสัมพันธ์ไมตรีกับจีนหลังตัดความสัมพันธ์ตั้งแต่ปี 2501

อีกองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการต่อต้านนักศึกษาประชาชนคือกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน องค์กรนี้ถูกจัดตั้งขึ้นมาตั้งแต่ปี 2514 โดยกองกำกับตำรวจตะเวนชายแดน ต่อมา พล.ต.ต. เจริญฤทธิ์ จำรัสโรมรัน รองผู้บังคับบัญชาตำรวจตระเวนชายแดน เป็นผู้ขยายบทบาทของกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน เพื่อใช้ข่มขู่คุกคามการเคลื่อนไหวของนักศึกษาประชาชน (ใจ อึ๊งภากรณ์ สุธาชัย ยิ้มประเสริฐและคณะ,2544 หน้า 140) เดิมทีการจัดตั้งกลุ่มลูกเสือชาวบ้านก็เพื่อใช้เป็นเครื่องมือจัดตั้งมวลชนในชนบทแถบอิสาน เพื่อต่อต้านการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ กิจกรรมหลักคือจัดตั้งให้ชาวบ้านแสดงความจงรักภักดีต่อ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยผ่านวิธีการของกิจกรรมลูกเสือ มีผ้าพันคอและเข็มกลัดเป็นสัญลักษณ์ของสมาชิกของกลุ่ม ต่อมาเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะฝ่ายตำรวจได้ใช้องค์กรดังกล่าว คุกคามและต่อต้านฝ่ายนักศึกษาและประชาชนในเมือง รวมถึงการขยายสมาชิกในเมืองนอกเหนือจากสมาชิกในชนบทจนกระทั่งมีบทบาทในการปราบปรามทำร้ายนักศึกษาประชาชนในวันที่ 6 ตุลาคม

เครื่องมือสำคัญในการโฆษณาใส่ร้ายนักศึกษาประชาชนคือการจัดตั้งชมรมวิทยุเสรี โดยมีสถานีวิทยุยานเกราะเป็นแกนกลางตั้งแต่ปี 2519 มีพันโทอุทาร สนิทวงศ์ ณ.อยุธยา นายอาคม มกรานนท์ และนายอุทิศ นาคสวัสดิ์ เป็นโฆษกสำคัญ สถานีในเครือข่ายคือสถานีของกองทัพบกทั้งหมดและสถานีวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ในบางจังหวัด ชมรมวิทยุเสรีมีบทบาทอย่างมากในการออกข่าว

เผยแพร่บิดเบือนข้อมูลเพื่อโจมตีนักศึกษาเป็นรายวันโดยออกรายการประจำวันชื่อ "เพื่อแผ่นดินไทย" รวมทั้งโจมตีรัฐบาลพลเรือนด้วยว่าเป็นรัฐบาลที่อ่อนแอ ไม่ใช้มาตรการความรุนแรงเด็ดขาดจัดการกับปัญหาการประท้วงและเดินขบวนของประชาชน ทำให้คอมมิวนิสต์เหิมเกริม และโจมตีประเทศสังคมนิยมเพื่อนบ้านของไทย ,หน้า 141)

เช่นวันที่ 19 กันยายน 2519 ได้เสนอให้รัฐบาลฆ่านักศึกษา 30,000 คน เพื่อชาติและประชาชนอีก 43 ล้านคน และให้รัฐบาลออกกฎอัยการศึกเพื่อจัดการกับนักศึกษาประชาชน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริและธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2541 หน้า388)

นอกจากนี้วิทยุยานเกราะยังทำหน้าที่สำคัญออกข่าวในการบัญชาการพลพรรคขององค์กรจัดตั้งฝ่ายขวาจัดโดยเฉพาะกระทิงแดงเข้าโจมตีและทำร้ายนักศึกษาประชาชน และก่อความวุ่นวายต่างๆ ดังเช่นการบุกเผาธรรมศาสตร์ในวันที่ 20 สิงหาคม 2518 ดังกล่าวมาแล้ว(เพิ่งอ้าง, หน้า294)

นอกจากองค์กรจัดตั้งดังกล่าวข้างต้นแล้ว กลุ่มขวาจัดยังจัดตั้งชมรมอื่นๆอีกเช่น ชมรมแม่บ้านที่มีนางทมยันตีหรือนางวิมล ศิริไพบูลย์(เจียมเจริญ) เป็นแกนสำคัญรวบรวมภรรยาข้าราชการ-นายทหารและแม่บ้านจำนวนมากเป็นสมาชิก (ใจ อึ๊งภากรณ์ สุธาชัย ยิ้มประเสริฐและคณะ,2544 ,หน้า142)

ชมรมอื่นๆที่ไม่มีบทบาทมากนักได้แก่ กลุ่มค้างคาวไทย กลุ่มเพชรไทย เป็นต้น

4.3 การคุกคามจับกุมและเข่นฆ่านักศึกษาประชาชน

หลังจากที่ขบวนการขวาจัดได้ใส่ร้ายป้ายสีทำลายภาพพจน์มาเป็นเวลานานพอควร ครั้นถึงกลางปี 2518 เริ่มมีการจับกุมนักศึกษาประชาชนในกรณีที่มีช่องทางใช้กฎหมายได้และปฏิบัติการคุกคามเข่นฆ่าก็มีความรุนแรงยิ่งขึ้น การลอบสังหารผู้นำนักศึกษา กรรมกร ชาวนา และประชาชน เกิดขึ้นแทบทุกวัน แต่ไม่ปรากฏว่าตำรวจสามารถจับกุมมือสังหารได้แม้แต่รายเดียว ทั้งๆที่หลายๆกรณีมีหลักฐานประจักษ์พยาน

อย่างชัดเจน

วันที่ 15 มิถุนายน 2518 รถยนต์ของอาจารย์บุญเย็น วอทอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอุบลราชธานีสังกัดพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ถูกเผาระหว่างที่จัดสัมมนาให้แก่ครู นักศึกษาและผู้นำชาวบ้านในนามของกลุ่มประชาบาลเพื่อประชาชนที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว ต.ขุนดง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

วันที่ 31 กรกฎาคม 2518 นายอินถา ศรีบุญเรือง ประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ภาคเหนือและรองประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทยถูกคนร้ายสองคนบุกยิงเสียชีวิตขณะที่อยู่ในบ้านพักต.ป่าบง อ.สารภี จ.เชียงใหม่ ก่อนหน้านั้นมีผู้นำชาวนาถูกสังหารไปแล้วไม่ต่ำกว่า 6 ราย ต่อมาในวันที่ 3 สิงหาคม 2518 กองกำลังตำรวจจับกุมผู้นำชาวนาและนักศึกษารวม 9 คน ที่จ.ลำพูนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น วันที่ 8 สิงหาคม 2518 มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นยอมรับว่ามีขบวนการล่าสังหารแต่ไม่ใช่เป็นฝีมือของรัฐบาล

วันที่ 27 สิงหาคม 2518 นายแสวง จันทามูล รองประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ ถูกคนร้ายลอบยิงด้วยปืนลูกซองเสียชีวิตที่อ.เวียงฝาง

วันที่ 30 สิงหาคม 2518 นายชาติชาย จันทบาล กรรมการแนวร่วมอาชีวะเพื่อประชาชน ถูกยิง 5 นัดบนรถเมล์สาย 101 บนสะพานพระราม 6

วันที่ 1 ตุลาคม 2518 มีคนร้ายโยนระเบิดใส่ประชาชนที่กำลังประท้วงการย้ายผู้ว่าราชการจ.พังงา (นายธวัช มกรพงศ์) มีผู้เสียชีวิต 15 คน บาดเจ็บ 17 คน

วันที่ 17 ตุลาคม 2518 นายสมคิด สิงสง ผู้นำโครงการพัฒนาหมู่บ้านซับแดง จ.ขอนแก่น ถูกคนร้ายลอบยิงที่ปากทางเข้าหมู่บ้าน

วันที่ 19 ตุลาคม 2518 นายดิลกชัย สุนาทวาณิชกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนช่างกลพระราม 6 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สนับสนุนการเรียกร้องความเป็นธรรมของประชาชน ถูกคนร้าย 2 คนกระหน่ำยิงขณะนั่งรถกลับจากการเล่นโบลลิ่งได้รับบาดเจ็บสาหัส

วันที่ 22 ตุลาคม 2518 นายบุญรัตน์ ใจเย็น รองประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทยถูกคนร้ายลอบยิงเสียชีวิตที่ต.ชมพู อ.สารภี จ.เชียงใหม่

วันที่ 2 ธันวาคม 2518 คนร้ายปาระเบิดสังหารกลางที่ชุมนุมประท้วงของประชาชนที่จ.ปัตตานี จากกรณีทหารนาวิกโยธินสังหารหมู่ชาวไทยมุสลิม 6 คน

แล้วจับโยนทิ้งน้ำอำพราง ทำให้มีผู้เสียชีวิต 11 คน บาดเจ็บ 75 คน

วันที่ 6 มกราคม 2518 นายหนังตะลุงเพื่อชีวิต ประเคียน ระฆังทอง ถูกคนร้ายลอบยิงอาการสาหัส ขณะเปิดการแสดงอยู่อ.เวียงสระ จ.สุราษฎร์ธานี

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2519 นายปรีดา จินดานนท์ นักดนตรีวงกรรมาชน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะวิทยาศาสตร์ ม.มหิดล ถูกรถชนเสียชีวิตอย่างมีเงื่อนงำ ขณะเดินออกจากประตูมหาวิทยาลัย

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2519 ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์พิทักษ์ประชาชนภาคใต้ ที่เป็นแกนนำในการประท้วงที่จ.ปัตตานี ถูกรถตำรวจอุ้มหายตัวไป คาดว่าเสียชีวิต

วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2519 นายอมเรศ ไชยสะอาด กรรมการบริหาร ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย รองประธานสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล นักศึกษาชั้นปีที่4 คณะสาธารณสุขศาสตร์ ถูกคนร้ายลอบยิงเสียชีวิต ขณะที่ออกฝึกภาคสนามก่อนจบการศึกษาที่ ต.ด่านนอก อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา

วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2519 ดร.บุญสนอง บุณโยทยาน เลขาธิการพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยถูกลอบสังหาร อ.บุญสนองจบปริญญาเอกด้านสังคมวิทยาจากมหาวิทยาลัยคอร์แนล สหรัฐอเมริกา เป็นอาจารย์ประจำด้านสังคมวิทยาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นหนึ่งในอาจารย์ที่ร่วมลงนามเรียกร้องรัฐธรรมนูญเมื่อพ.ศ.2516 และเป็นผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มประชาชนเพื่อประชาธิปไตยร่วมกับนายธีรยุทธ บุญมี และมีบทบาทเรียกร้องความเป็นธรรมร่วมกับประชาชนมาโดยตลอด (รูปในหนังสือ 14-6 ตุลา หน้า 341)

วันที่ 4 มีนาคม 2519 คนร้ายวางระเบิดโรงเรียนช่างกลพระราม 6 มีคนเสียชีวิต 3 คน

วันที่ 22 มีนาคม 2519 กลุ่มกระทิงแดงปาระเบิดใส่ขบวนนักศึกษา ขณะเดินขบวนประท้วงไปยังสถานฑูตสหรัฐ

วันที่ 24 มีนาคม 2519 มีคนร้ายขว้างระเบิดไปกลางกลุ่มชนขณะฟังคำปราศรัยหาเสียงของรองหัวหน้าพรรคพลังใหม่(นายสมหวัง ศรีชัย) ที่จ.ชัยนาท มีประชาชนเสียชีวิตทันที 8 ศพและบาดเจ็บ 10 คน

วันที่ 30 มีนาคม 2519 ตำรวจกระทุ่มแบนและสามพรานเข้าจับกุมกรรมกรโรงงานไทยเทคนิกอุตสาหกรรม และนักศึกษารวม 10 คนที่บ้านเช่าคนงาน

อ.สามพราน จ. นครปฐมโดยตั้งข้อหามีการกระทำอันเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ มีการกระทำเป็นคอมมิวนิสต์ และมีอาวุธปืนในครอบครอง หนึ่งในผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมคือ นายสุภาพ พัสอ๋อง ซึ่งเป็นที่ปรึกษาสหภาพแรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าสมุทรสาคร

วันที่ 1 เมษายน 2519 พรรคพลังใหม่ถูกปาระเบิดอีก ขณะที่ตัวแทนของพรรคคือนายสนิท ขุราศรี และนายรัฐกร นภากาศ กำลังหาเสียง เพื่อรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จ.ร้อยเอ็ด แต่ไม่มีผู้ได้รับบาดเจ็บ

วันที่ 9 เมษายน 2519 นายมนตรี สุรเดชา รองประธานสหภาพสิ่งทอ จ.นครราชสีมา ถูกลอบยิงที่โรงงานอาการสาหัส

วันที่ 9 พฤษภาคม 2519 ตำรวจจับกุมนักเรียน นักศึกษาและชาวนา จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาภาคเหนือ ในโครงการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ ที่ต.ช้างเผือก จ.เชียงใหม่ และตั้งข้อหาว่ามีอาวุธปืนและกระสุนไว้ในครอบครอง และมีการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ

วันที่ 12 มิถุนายน 2519 คนร้ายปาระเบิดใส่กลางขบวนนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ขณะที่กำลังตั้งแถวต้อนรับนักศึกษาใหม่ที่เดินทางมาจากกรุงเทพด้วยรถไฟ สร้างความหวาดกลัว ทำให้นักศึกษาตาย 1 คน และบาดเจ็บ 3 คน

วันที่ 16 สิงหาคม 2519 จอมพลประภาส จารุเสถียร ลอบเดินทางเข้าประเทศไทย ทำให้นักศึกษาประชาชนไม่พอใจและจัดชุมนุมขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 21 สิงหาคม 2519 ขณะที่นักศึกษาประชาชนกำลังชุมนุมประท้วงอยู่มีคนร้ายปาระเบิดเข้าไปในที่ชุมนุมทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต

วันที่ 19 กันยายน 2519 จอมพลถนอม กิตติขจร ผนวชเป็นสามเณร เดินทางเข้ามาในประเทศไทยและพำนักอยู่ที่วัดบวรนิเวศน์ โดยอ้างว่าต้องการบวชเป็นพระวิทยุยานเกราะออกข่าวแนะนำฆ่านักศึกษา 30,000 คน เพื่อชาติ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริและธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, หน้า388)

วันที่ 21 กันยายน 2519 มีคนร้ายลอบปาระเบิดใส่บริษัททัวร์ท่องเที่ยว ที.เอส.ที. เพราะเป็นบริษัททัวร์ท่องเที่ยวที่ศนท.นิยมใช้บริการสำหรับนักศึกษาต่างประเทศที่เดินทางมาติดต่อกับศนท.

วันที่ 27 กันยายน 2519 ช่างไฟฟ้า 2 คนของการไฟฟ้าภูมิภาคแห่งประเทศไทย จ.นครปฐม ถูกสังหารอย่างเหี้ยมโหดด้วยการแขวนคอ ขณะออกปิดโปสเตอร์เพื่อต่อต้านการกลับมาของถนอม คดีดังกล่าว นายสุธรรม แสงปทุม เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยกล่าวว่ามีเงื่อนงำในคดีดังกล่าว เช่นตำรวจไม่ยอมลงบันทึกประจำวันในคืนนั้น แต่มาทำหลักฐานย้อนหลัง หลังจากเป็นข่าว มีบั้งยศตำรวจที่ชาวบ้านพบเห็นเป็นหลักฐาน มีการทำความสะอาดสถานีตำรวจเป็นการใหญ่หลังเกิดเหตุการณ์โดยอ้างว่าจะจัดนิทรรศการ การตายมีลักษณะข่มขวัญและโหดเหี้ยมมากแต่ตำรวจกลับไม่ชันสูตรศพโดยละเอียด จึงเป็นไปได้ว่าผู้เสียชีวิตอาจถูกทำร้ายร่างกายบนสถานีตำรวจเพื่อบีบบังคับข่มขู่จนเลือดไหลนองพื้น

วันที่ 6 ตุลาคม 2519 สังหารหมู่นักศึกษาประชาชน ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และสนามหลวง อย่างเหี้ยมโหด ทารุณที่สุด ขนาดที่ผู้สื่อข่าวเอพีที่ผ่านสงครามเวียตนามมาอย่างโชกโชน รายงานว่ายังไม่เคยพบเห็นที่ใดมาก่อนในชีวิต ปรากฏเป็นข่าวไปทั่วโลก

ผู้นำนักศึกษา กรรมกร ชาวนา และประชาชนที่ถูกทำร้ายสังหารดังที่กล่าวไว้ข้างต้นเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ยังมีผู้นำนักศึกษาและประชาชนอีกจำนวนที่ถูกลอบสังหารและไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้เช่น แสง รุ่งนิรันดรกุล นิสิตจิรโสภณ นายสะอิ้ง มารังกูล นายเมตตา อุดมหลัก ฯลฯ

5. บทสรุปความขัดแย้งและความรุนแรงของสองอุดมการณ์

ตลอดระยะเวลาที่ประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองระบบเผด็จการเบ็ดเสร็จ ผู้ที่มีอำนาจอย่างแท้จริงคือทหาร ตำรวจและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ บางกลุ่มใช้อำนาจกอบโกยโกงกินบ้านเมืองโดยมิชอบ รวมถึงการกระทำอย่างไม่เป็นธรรมต่อชาวชนบทที่อยู่ห่างไกล ดังกรณีบ้านนาทราย กรณีถังแดง การสังหารโหดที่ปัตตานี เป็นต้น ผลการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ประชาชนจำนวนหนึ่งต้องหลบลี้หนีภัยอำนาจรัฐเข้าร่วมการต่อสู้ในเขตป่าเขาภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

อีกด้านหนึ่งผู้ปกครองได้ใช้เครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อเพื่อปลุกผีคอมมิวนิสต์ ให้ประชาชนเห็นภาพว่าคนที่ต่อต้านอำนาจรัฐเหล่านี้รับแผนจากประเทศเพื่อนบ้านมาล้มล้างการปกครองและยึดเอาประเทศไทยเป็นเมืองขึ้น และออกกฎหมายการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์เพื่อจับกุมคุมขังหรือสั่งประหารชีวิตผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐเผด็จการ คำว่าคอมมิวนิสต์ถูกสร้างขึ้นเป็นเหมือนดั่งคำสาปหากผู้ใดถูกกล่าวหาแล้ว รัฐมีอำนาจโดยชอบธรรมที่จะจัดการอย่างไรก็ได้กับผู้นั้น

เหตุการณ์ 14 ตุลา นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงความคิดทางการเมืองที่ก้าวหน้าในสังคมไทย ประชาชนคนชั้นล่างของสังคมมีความกล้าที่จะลุกขึ้นเรียกร้องความยุติธรรมและสิทธิอันพึงมีของตน ส่วนนิสิตนักศึกษาและปัญญาชนส่วนใหญ่ในขณะนั้น แม้ว่าจะมาจากฐานะทางสังคมที่ดีกว่าประชาชนคนชั้นล่าง แต่ก็มีความเห็นอกเห็นใจเป็นอย่างมากต่อความอยุติธรรมที่คนเหล่านั้นได้รับ ประกอบกับกระแสแนวคิดแบบสังคมนิยมที่ถูกปิดกั้นมานาน อุดมการณ์ดังกล่าวมีแนวคิดพื้นฐานและความเชื่อในสิทธิและเสรีภาพบนพื้นฐานความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนถึงแนวคิดดังกล่าวคือ บทความเรื่อง “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เมื่อมีการเผยแพร่ไปในหมู่นักศึกษาประชาชนจึงถูกต้องดลใจต่อนักศึกษาและปัญญาชนในขณะนั้นเป็นอย่างยิ่ง

การเรียกร้องเสรีภาพและความยุติธรรมของคนชั้นล่าง สร้างความตื่นตกใจในหมู่ผู้ปกครองที่สูญเสียอำนาจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ กลุ่มทหาร ตำรวจและข้าราชการบางกลุ่ม รวมถึงกลุ่มนายทุน นักธุรกิจ ที่เอารัดเอาเปรียบกรรมกรและลูกจ้าง เจ้าที่ดินนาเช่า เจ้าพ่ออิทธิพลท้องถิ่นที่เกรงกลัวจะสูญเสียอำนาจ คนเหล่านี้ย่อมไม่ประสงค์จะเห็นการเดินขบวนเรียกร้องสิทธิและความเสมอภาคซึ่งท้าทายอำนาจและสถานะทางสังคมที่ตนเองมีอยู่ คนเหล่านี้ถวิลหาระบบอำนาจนิยมที่มีมาแต่เดิม ซึ่งค้ำจุนสถานะและผลประโยชน์ของตน จึงพยายามทำให้ระบบการเมืองแบบเผด็จการกลับคืนมาอีกครั้ง ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศมีอันพลิกผัน สหรัฐอเมริกาซึ่งมีนโยบายสนับสนุนรัฐเผด็จการทหารในประเทศอินโดจีนประสบความพ่ายแพ้ กรุงพนมเปญแตกในวันที่ 16 เมษายน 2518 ถัดมาอีกเพียง 2 สัปดาห์กรุงไซ่ง่อนก็

แตก สร้างความหวาดกลัวอย่างยิ่งแก่กลุ่มชนชั้นสูงของสังคมไทยในยุคนั้น ยิ่งตอกย้ำความเชื่อต่อทฤษฎีโดมิโนของสหรัฐ การคงกำลังทหารสหรัฐในไทยเป็นเสมือนหนึ่งความอุ่นใจสุดท้ายที่พอยึดเหนี่ยวได้ พวกเขาเชื่อมั่นยิ่งว่าวิถีทางเดียวที่จะทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากภัยคอมมิวนิสต์ก็คือการปราบปรามสังหารประชาชนที่มีแนวคิดสังคมนิยม รวมถึงผู้ที่เรียกร้องความเป็นธรรม และผู้ที่มีความเห็นต่างจากพวกตนทั้งหมด ตลอดปี 2519 กลุ่มชนชั้นปกครองเหล่านี้โฆษณาให้เห็นถึงอันตรายของลัทธิคอมมิวนิสต์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ผู้ใดที่ต่อต้านหลักการนี้หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อนิสิต นักศึกษา คนงาน ชาวไร่ชาวนาแม้แต่ผู้ที่มีความคิดแบบเสรีนิยมซึ่งคัดค้านการปกครองแบบเผด็จการล้วนแต่ถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์ ฉะนั้นจึงไม่น่าแปลกใจเลยที่กลุ่มขวาจัดจะมองว่า มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งบินไปเปิดสัมพันธ์ทางการฑูตกับประเทศจีน นายอานันท์ ปัญยารชุน นายชวน หลีกภัย อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ฯลฯ ล้วนแต่เป็นคอมมิวนิสต์ทั้งสิ้น (ดูเชิงอรรถ 4)

อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง "ความรุนแรงและรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519" ซึ่งจะขอนำบางตอนมากล่าวซ้ำดังนี้

เจตนาที่จะทำลายล้างพลังนักศึกษาประชาชนที่ใฝ่เสรีภาพนั้นมีอยู่นานแล้ว ในตุลาคม 2516 เมื่อมีเหตุทำให้เปลี่ยนระบบการปกครองมาเป็นรูปประชาธิปไตยนั้น ได้มีผู้กล่าวว่า ถ้าฆ่านักศึกษาประชาชนได้สักหมื่นสองหมื่นคน บ้านเมืองจะสงบราบคาบ และได้สืบเจตนานี้ต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ในการเลือกตั้งเมษายน 2519 ได้มีการปิดประกาศและโฆษณาจากพรรคการเมืองบางพรรคว่าสังคมนิยมทุกชาติเป็นคอมมิวนิสต์ และกิตติวุฑโฒนวพลภิกขุยังได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า การฆ่าคอมมิวนิสต์นั้นไม่เป็นบาป ถึงแม้ในกันยายน-ตุลาคม 2519 เอง ก็ยังมีผู้กล่าวว่าการฆ่าคนที่มาชุมนุมประท้วงจอมพลถนอม กิตติขจร สัก 30,000 คน เป็นการลงทุนที่ถูกที่สุด

ผู้ที่ได้สูญเสียอำนาจทางการเมืองในเดือน ตุลาคม 2516 ได้แก่ ทหารและตำรวจบางกลุ่ม ผู้ที่เกรงว่าในระบบประชาธิปไตย ตนจะสูญเสียอำนาจทางเศรษฐกิจไปได้แก่ พวกนายทุนเจ้าของที่ดินบางกลุ่ม และผู้ที่ไม่ประสงค์จะเห็นระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย กลุ่มเหล่านี้ได้พยายามอยู่ตลอดเวลาที่จะทำลายล้างพลังต่างๆที่เป็นปรปักษ์แก่ตนด้วยวิธีต่างๆทางวิทยุและโทรทัศน์ ทาง

หนังสือพิมพ์ ทางใบปลิวโฆษณา ทางลมปากลือกัน ทางบัตรสนเทห์ ทางจดหมาย ซึ่งเป็นบัตรสนเทห์ขู่เข็ญต่างๆ และได้ก่อตั้งหน่วยต่างๆเป็นเครื่องมือ....

....สมควรจะกล่าวถึงกอ.รมน. ในที่นี้ เพราะนอกจากจะเป็นผู้ชักกระทิงแดงให้ปฏิบัติการรุนแรงแล้ว ยังมีส่วนในการจัดตั้งกลุ่มและหน่วยอื่นๆเป็นประโยชน์แก่กลุ่มทหารด้วย เช่นนวพล ทั้งนี้โดยใช้เงินงบประมาณแผ่นดินประเภทราชการลับตลอดเวลา

กอ.รมน.เดิมมีชื่อว่าบก.ปค. แปลว่ากองบัญชาการปราบคอมมิวนิสต์ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น กอ.ปค.กองอำนวยการปราบปรามคอมมูนิสต์ ต่อมารัฐบาลมีนโยบายที่จะคบกับประเทศคอมมิวนิสต์ จึงเปลี่ยนชื่อเป็นกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในประเทศ เป็นองค์กรที่ จอมพลประภาส ตั้งขึ้นและเป็นมรดกตกทอดต่อมาถึงทุกวันนี้

ความสำเร็จของกอ.รมน.วัดได้ดังนี้ เมื่อแรกตั้งประมาณสิบปีกว่ามาแล้ว งบประมาณสำหรับ บก.ปค. มีอยู่ประมาณ 13 ล้านบาท และเนื้อที่ประเทศไทยที่เป็นแหล่งคอมมูนิสต์ในการปฏิบัติงานของ บก.ปค. มีอยู่ 3 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปัจจุบันนี้ กอ.รมน.มีงบประมาณกว่า 800 ล้านบาท และเนื้อที่ที่ประกาศเป็นแหล่งคอมมูนิสต์ มีอยู่เกือบทั่วราชอาณาจักร ประมาณ 30 กว่าจังหวัด

การปราบคอมมูนิสต์ของกอ.รมน.เป็นวิธีลับ ที่ปราบคอมมูนิสต์จริงก็คงมี แต่ที่ปราบคนที่ไม่ใช่คอมมูนิสต์ก็มีมาก ตั้งแต่ก่อน 2516 มาแล้ว เรื่องถังแดงที่พัทลุง เรื่องการรังแกชาวบ้านทุกหนทุกแห่งมีอยู่ตลอด แล้วใส่ความว่าเป็นคอมมูนิสต์จึงทำให้ราษฎรเดือดร้อนทั่วไป และที่ทนความทารุณโหดร้ายต่อไปไม่ได้เข้าป่ากลายเป็นพวกคอมมูนิสต์ไปก็มากมาย

รัฐสภาประชาธิปไตยในปี 2517-2518 และ 2519 ในเวลาพิจารณางบประมาณของกอ.รมน.แต่ละปี ได้พยายามตัดงบประมาณออก หรือถ้าไม่ตัดออกก็ให้ตั้งเป็นงบราชการเปิดเผยแทนที่จะเป็นงบราชการลับ ได้ประสบความสำเร็จเพียงบางส่วน กอ.รมน.ยังสามารถใช้เงินเกือบร้อยล้านบาทแต่ละปีเป็นงบราชการลับทำการเป็นปรปักษ์ต่อระบอบประชาธิปไตยได้ตลอดมา ....

...นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีเจตนาบริสุทธิ์ ต้องการประชาธิปไตย ต้องการช่วยเหลือผู้ยากจน แก้ไขความอยุติธรรมในสังคม ฉะนั้นพลังนิสิตนักศึกษาจึง

เป็นพลังที่สำคัญสำหรับประชาธิปไตย และข้อกล่าวหาว่านิสิตนักศึกษาทำลายชาตินั้น เป็นข้อกล่าวหาที่บิดเบือนป้ายสีเพื่อทำลายพลังที่สำคัญนั้น แต่ในสภาวการณ์ในปี 2518-2519 ฝ่ายนิสิตนักศึกษาก็ไม่มีวิธีการผิดแผกไปจากตุลาคม 2516 เมื่อทำงานได้ผลใน 2516 นักการเมืองต่างๆพากันประจบนิสิตนักศึกษาอยากได้อะไรก็พยายามจัดหาให้ ถึงกับสนับสนุนให้ออกไปตามชนบทเพื่อ "สอนประชาธิปไตย" ในโลกนี้ไม่มีที่ไหน ใครจะสอนประชาธิปไตยกันได้ และนักศึกษาโอหัง เมื่อออกไปตามชนบทก็สร้างศัตรูไว้ โดยไปด่าเจ้าหน้าที่ คหบดี ชาวบ้านต่างๆ ต่อมา นักศึกษาก็ยังคิดว่าพลังของตนนั้นมีพอที่จะต่อต้านองค์การต่างๆใหม่ๆ ของกอ.รมน. มหาดไทยและนายทุนขุนศึก จับเรื่องต่างๆทุกเรื่องให้เป็นเรื่องใหญ่พร่ำเพรื่อ จนประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย เช่นชุมนุมกันทีใดก็ต้องมีแต่การด่ารัฐบาลไม่ว่ารัฐบาลไหน เรื่องการถอนทหารอเมริกันก็จัดชุมนุมแล้วชุมนุมอีก แม้ว่ารัฐบาลจะได้สัญญาว่าจะมีกำหนดถอนไปหมดแน่ การจัดนิทรรศการก็จัดแต่เฉพาะเป็นการโอ้อวดประเทศคอมมูนิสต์ เป็นต้น

ที่ที่นักศึกษาไม่มีความเกรงใจก็คือในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้มหาวิทยาลัยพร่ำเพรื่อจนเกินไป และทำให้มหาวิทยาลัยล่อแหลมต่ออันตรายแห่งเดียว แทนที่จะกระจายฐานของนักศึกษาให้แพร่หลายออกไป ผู้บริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีเรื่องต้องขัดแย้งกับนักศึกษามากครั้งบ่อยที่สุด แต่ที่สำคัญที่สุดนั้นคือ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา แทนที่จะเปลี่ยนวิธีการ ยังใช้วิธีการเดิมแทนที่จะปลูกนิยมในหมู่ประชาชน กลับนึกว่าประชาชนเข้าข้างตนอยู่เสมอ แทนที่จะบำรุงพลังให้กล้าแข็งขึ้น กลับทำให้อ่อนแอลง....

....ข้อที่น่าเสียดายสำหรับคนรุ่นหนุ่มรุ่นสาว ที่ใฝ่ในเสรีภาพก็คือเหตุการณ์ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ไม่เปิดโอกาสให้เขามีทางเลือกที่สามเสียแล้ว ถ้าไม่ทำตัวสงบเสงี่ยมคล้อยตามอำนาจเป็นธรรม ก็ต้องเข้าป่าไปทำงานร่วมกับคอมมูนิสต์ ใครที่สนใจในเรื่องสันติวิธี ประชาธิปไตย และเสรีภาพ จะต้องเริ่มต้นใหม่ เบิกทางให้แก่หนุ่มสาวรุ่นนี้และรุ่นต่อๆไป....

ฟ้ามืดใช่มืดมิด
ไฟดวงนิดยังทอแสง
ขอเพียงลมพัดมาแรง
เถ้าสีแดงก็จะลาม

เชิงอรรถ

(1) จากคำบอกเล่าของบุตรชายของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ที่ได้กล่าวถึงนายสัญญา ธรรมศักดิ์สำหรับเหตุการณ์ในช่วงนั้น ดังปรากฏหนังสือเรื่อง "สัญญา ธรรมศักดิ์ คนของแผ่นดิน" โดยวิมลพรรณ ปิตธวัชชัย (หน้า 236- 237) ดังนี้

"สมัยพ่อเป็นนายกรัฐมนตรีมีม็อบทุกวัน พ่อไม่ได้สนุกกับม็อบพ่อถือเป็นหน้าที่ พ่อแสดงอาการหวั่นไหวบ้างบางโอกาส เพราะกลัวทหารจะโกรธมากกว่า" เรื่องกลัวทหารจะโกรธนั้นก็เพราะมีเรื่องบางอย่างที่นายแพทย์จักรธรรม ธรรมศักดิ์ เล่าขยายความต่อไปว่า " พ่อเล่าว่าในการประชุมครั้งหนึ่ง พล.อ. บุญชัย บำรุงพงศ์ เคยทุบโต๊ะต่อหน้านายกรัฐมนตรี พ่อฮึดฮัดว่าทำไมทำอย่างนั้น ถ้าเป็นข้าราชการธรรมดาจะไม่กล้าทำ แต่ทหารจะกล้าทำสิ่งเหล่านี้ นายกรัฐมนตรีได้แต่บ่นอึดอัด ทำอะไรไม่ได้ทหารค่อนข้างดุ คิดแต่จะจัดการม็อบแบบเด็ดขาด ซึ่งคิดแตกต่างจากรัฐบาล พ่ออยู่ในสถานการณ์กดดันหลายด้านมาก"

จากคำบอกเล่าของนายปราโมทย์ นาครทรรพ ในหนังสือเล่มเดียวกันมีความตอนหนึ่งดังนี้

เรื่องหนึ่งที่อาจารย์สัญญาได้เปลี่ยนชีวิตผมมาจนทุกวันนี้คือเรื่องที่พล.อ. กฤษณ์ สีวะรา ขอปฏิวัติเพื่อป้องกันตัวจากการล้างแค้นของอำนาจเก่า กับทั้งอาจารย์ไม่ยึดติดกับการเป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป การเจรจาขอให้อาจารย์ป๋วยเป็นนายกรัฐมนตรีล้มเหลว เพราะอาจารย์ป๋วยไม่คิดจะเล่นการเมือง พวกเราจึงต้องรับการต่อรองของพล.อ. กฤษณ์ เข้ามาเป็นเครื่องบูชายัญห์ทางการเมืองพล.อ. กฤษณ์ สีวะรา ในขณะนั้นเป็นทั้งผู้บัญชาการทหารบกและผู้อำนวยการรักษาความสงบแห่งชาติ มีความเชื่อว่าไม่ว่ารัฐบาลสัญญาจะร่างรัฐธรรมนูญออกมาในลักษณะใดก็ตาม กลุ่มอำนาจเก่าที่ยังมีสมัครพรรคพวกและยังคงมีอำนาจแฝงเร้นอยู่ในทุกแห่ง ก็ต้องย้อนกลับมามีอำนาจอีกแน่ และเมื่อมีอำนาจแล้วก็จะต้องหาทางล้างแค้นตน เพราะเข้าใจว่าตนมีส่วนในการล้มล้างอำนาจเก่าเมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พล.อ. กฤษณ์ จึงต้องการปฏิวัติเพื่อกุมอำนาจเบ็ดเสร็จด้วยตนเองพร้อมกับที่ต้องการหา หุ่นเชิด อันเป็นบุคคลที่นิสิต นักศึกษาและประชาชนให้ความเชื่อมั่นและศรัทธาขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีแทน และบุคคลที่จะมาเป็นหุ่นเชิด ที่พล.อ. กฤษณ์ สีวะรา ปักใจเชื่อว่าเหมาะสมนั้น ก็ไม่ใช่ใครที่ไหนได้แก่ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจของรัฐบาลสัญญาใน

เวลานั้นนั่นเอง โดยที่พล.อ. กฤษณ์ เห็นว่านอกจากป๋วยจะเป็นไม้เบื่อไม้เมากับพวกอำนาจเก่ามาโดยตลอดแล้ว ถ้าป๋วยยอมรับคำขอนั้น สัญญา ธรรมศักดิ์ ก็จะต้องหลีกทางให้อย่างแน่นอน "

(2) สาเหตุที่ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมทย์ ไม่สามารถรวบรวมเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มากพอให้ผ่านการรับรองของสภาฯ ตามการบันทึกของพล.ต. ประมาณ อดิเรกสาร หัวหน้าพรรคชาติไทยในยุคนั้น กล่าวไว้ในเรื่อง " บันทึกความจำเมื่อข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าพรรค" ว่า มีสาเหตุเนื่องมาจากหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์คือ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้หารือกับพล.ต.ประมาณ อดิเรกสาร หัวหน้าพรรคชาติไทยว่าอยากได้พรรคเกษตรสังคมมาแทนพรรคธรรมสังคม มาร่วมรัฐบาล 3 พรรค เพราะพรรคธรรมสังคมเกิดจากอดีตพรรคสหประชาไทยของจอมพล ถนอมและประภาส พอตกลงกันได้ส่งรายชื่อฟอร์มคณะรัฐมนตรี กรรมการพรรคประชาธิปัตย์บางคนกลับออกมาด่าพรรคชาติไทยว่าบ้าอำนาจ จึงทำให้พรรคชาติไทยหันไปจับมือร่วมกับพรรคอื่นๆ รวม 12 พรรค ใช้ชื่อกลุ่มว่า "กลุ่มร่วมชาติ" ร่วมจัดตั้งรัฐบาลแข่งกับพรรคประชาธิปัตย์

(3) พล.ต. ประมาณ อดิเรกสาร อดีตรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมในยุคนั้น กล่าวไว้ในเรื่อง " บันทึกความจำเมื่อข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าพรรค " ว่า

.....การเจรจาจัดตั้งรัฐบาลระหว่างตัวแทนของพรรคชาติไทยกับกรรมการของพรรคประชาธิปัตย์ได้ดำเนินไปด้วยดีอีกหลายครั้ง อย่างไรก็ตาม แม้พรรคประชาธิปัตย์จะได้ตั้งกรรมการมีหัวหน้าพรรคเป็นประธานดังกล่าว ก็หาได้มีอำนาจในการตกลงใดๆทั้งสิ้น จะต้องนำเรื่องการเจรจาเข้าปรึกษาขอความเห็นชอบจากกรรมการกลางพรรคร่วมก่อนทุกครั้ง จึงมักจะมีการโต้แย้งอันอยู่ตลอดเวลา และในที่สุดก็ได้มีปัญหาข้อขัดแย้งขึ้นในกรรมการกลางของพรรคประชาธิปัตย์เอง 2 เรื่อง คือ

1. จะตั้งรัฐบาลโดยมีพรรคชาติไทยเข้าร่วมด้วยหรือไม่
2. จะยอมรับพล.อ. กฤษณ์ สีวะรา เข้าร่วมรัฐบาลในโควต้าพรรค

ประชาธิปัตย์ด้วยหรือไม่ในกรณีที่ 1 นั้นพวกกลุ่มหนุ่มที่มีหัวไปในแนวสังคมนิยม(หมายถึงกลุ่มนายชวน หลีกภัย นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ ฯลฯ-ผู้เรียบเรียง) ไม่เห็นด้วยที่จะให้พรรคชาติไทยเข้าร่วมด้วย ต้องการให้พรรคประชาธิปัตย์ร่วมกับพรรคธรรมสังคม และพรรคสังคมชาตินิยม รวม 3 พรรคเท่านั้น

ในกรณีที่ 2 มีการตั้งข้อรังเกียจว่าพล.อ. กฤษณ์ สีวะรา ไม่ได้ผ่านการเลือกตั้งจากประชาชน การให้ทุนและสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์จนทำให้ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีต้องพ่ายแพ้การเลือกตั้งในเขตดุสิต ซึ่งเป็นเขตทหารนั้น จะนำมาเป็นการตอบแทนโดยให้เป็นรัฐมนตรีร่วมคณะด้วย จะทำให้พรรคประชาธิปัตย์เสียชื่อเสียง (หน้า 151-152)

(4) ความตื่นตระหนักต่อกระแสเรียกร้องและใช้สิทธิประชาธิปไตย สะท้อนให้เห็นได้จากหนังสือเรื่อง " บันทึกความจำเมื่อข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าพรรค " ของพล.ต. ประมาณ อดิเรกสาร อดีตรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมในยุคนั้น เจ้าของฉายา " ขวาพิฆาตซ้าย " ที่เขียนไว้ เมื่อ วันที่ 31 ธันวาคม 2520 ดังนี้

" สถานการณ์ทางการเมืองหลัง 14 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์ต่างๆในบ้านเมืองในระยะนั้น ทุกคนหวังว่าจะสงบเป็นปกติสุข เมื่อมีรัฐบาลใหม่เป็นรัฐบาลพลเรือนและเป็นรัฐบาลพระราชทาน รัฐบาลใหม่ได้รีบเร่งตั้งกรรมการร่างรัฐธรรมนูญตามความประสงค์ของการปฏิวัติที่เรียกร้องรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่เป็นประชาธิปไตยที่สุด และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีเสรีภาพในการออกความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง แต่กระนั้น ความสงบของบ้านเมืองก็หาได้เกิดขึ้นตามที่หวังไม่กลับดูเลวร้ายไปอีก

บรรดากลุ่มที่เรียกว่าปัญญาชน อันประกอบด้วยคณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และตลอดจนนักเรียน ประชาชนบางกลุ่ม ที่มีส่วนร่วมในการปฏิวัติเมื่อ 14 ตุลาคม 2516 ต่างสถาปนากลุ่มของตนเองขึ้น เป็นกลุ่มที่ทรงอิทธิพล โดยเฉพาะศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นแกนกลางในการปฏิวัตินั้น ได้เป็นกลุ่มที่ทรงอิทธิพลยิ่งในประเทศไทย สมารถที่จะชี้นำให้รัฐบาลทำตามที่ต้องการ แม้ในคราวที่นายทานากะ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น เดินทางเข้ามาเยือนประเทศไทย รัฐบาล(หมายถึงรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์-ผู้เรียบเรียง) ที่พบเจรจาความเมืองกับนายทานากะที่ทำเนียบรัฐบาลเมื่อ 10 มกราคม (หน้า 3-4).....

....ภายหลัง 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมาการแตกแยกความสามัคคีของคนไทยอันเกิดจากการยุแหย่ปลุกระดม ได้ทวีมากขึ้นจนเป็นที่น่าวิตกแก่คนไทยผู้รักชาติทั้งปวง พรรคชาติไทยจึงได้ถือเป็นหลักสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องธำรงไว้ซึ่งความสามัคคี(หน้า 25)

.....ตั้งแต่ปฏิวัติโดยประชาชน เมื่อ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาและกลุ่มฝ่ายซ้าย ได้ปลุกระดมในที่ต่างๆทั่วประเทศไทยเท่ากับเป็นการปูพื้นฐานในทางลบให้แก่กลุ่มการเมืองฝ่ายขวาล่วงหน้ามาก่อนแล้วคือโจมตีสถาบันทหารว่า เป็นพวกเผด็จการ พวกทรราช โหดร้ายทารุณ เข่นฆ่าประชาชน การโฆษณาโจมตีนับว่าได้ผล ทำให้ประชาชนมีความลังเลในการเชื่อถือทหาร เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ทำให้เชื่อว่า "อำนาจปืนสู้พลังประชาชนไม่ได้" (หน้า31).....

...ข้าพเจ้า(พล.ต.ประมาณ อดิเรกสาร)อำลาชีวิตทหารมา 24 ปี การได้กลับมาร่วมราชการทหารอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนฝูงรุ่นเดียวกันเหลือน้อยเต็มที ที่รับราชการอยู่ก็ใกล้ครบเกษียณ พล.อ. กฤษณ์ สีวะราผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการสูงสุด เป็นผู้หนึ่งที่เป็นเพื่อนสนิทกันมาตั้งแต่เป็นเด็กนักเรียนวัดเทพศิรินทร์มาด้วยกัน ข้าพเจ้าได้อาศัยเพื่อนผู้นี้ ร่วมมือช่วยเหลือข้าพเจ้ามาด้วยดีในการบริหารราชการกระทรวงกลาโหม.....

.....เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สถาบันทหารได้ถูกย่ำยีลบลู่ยิ่งกว่าเมื่อเสร็จสงครามมหาเอเชียบูรพาใหม่ๆ ทำให้ขวัญของทหารเสื่อมทรามลงและมีความขมขื่นอยู่ตลอดเวลา แต่สถาบันทหารนั้นเป็นหลักชัยของประเทศชาติ จะปล่อยให้เสื่อมโทรมโดยการถูกย่ำยีต่อไปไม่ได้ (หน้า75).....

.....จากการติดตามและวิเคราะห์การเมืองจากเหตุการณ์และสถานะการณ์ของประเทศดังกล่าวมาแล้ว เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ฝ่ายซ้ายหรือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย(พคท.)ได้สร้างและขยายอิทธิพลของนักศึกษาและกลุ่มต่างๆเป็นเครื่องมือสร้างความปั่นป่วนวุ่นวายขึ้นในสังคมไทยอย่างได้ผลทั้งก่อนและหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และมีอิทธิพลที่สามารถโน้มนำกลุ่มการเมืองอื่นได้ไม่น้อย เช่น สามารถหันเหนโยบายพรรคการเมืองเก่าแก่ให้คล้อยตาม (หมายถึงพรรคประชาธิปปัตย์-ผู้เรียบเรียง) จนประกาศเปลี่ยนนโยบายจากอนุรักษ์นิยมมาเป็นสังคมนิยม พรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่ๆก็มักจะต้องมีคำว่า "

สังคม " เข้าแทรกอยู่ในชื่อพรรค โดยคิดว่าประชาชนส่วนมากพอใจ

เมื่อใดที่รัฐธรรมนูญและพรบ.พรรคการเมืองประกาศใช้ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จะไม่มีรีรอตั้งพรรคการเมือง พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย(พคท.) จะดำเนินการงานการเมืองในแนวคู่คือทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและนอกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือในสภาฯที่เป็นหน้าที่ของพรรคการเมือง(แนวสังคมนิยม-ผู้เรียบเรียง) และนอกสภาฯเป็นหน้าที่ของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา กลุ่มแรงงาน และกลุ่มชาวนา ซึ่งเข้าไปแทรกแซงได้ผลอยู่แล้ว การดำเนินงานทางการเมืองทั้งในและนอกสภาฯดังกล่าว รวมกับการก่อการร้ายและปลุกระดมตามชายแดน เป็นภัยร้ายแรงแก่ประเทศชาติและราชบังลังก์..... (หน้า 16-17)

....ในระยะนั้นการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้กระทำอย่างเปิดเผยทั้งๆที่พ.ร.บ. ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ยังใช้อยู่ไม่ได้เลิก การวางขายสิ่งพิมพ์ลัทธิคอมมิวนิสต์ในท้องตลาดการยกย่องผู้นำคอมมิวนิสต์คนสำคัญๆ เรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกกฎหมายป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ตลอดจนการชี้นำว่า ลัทธิสังคมนิยมเท่านั้นที่จะแก้ปัญหาวิถีชีวิตของประชาชนไทยได้.....(หน้า 33-34)

..... "ทราบว่าในพรรคประชาธิปัตย์มีสมาชิกกลุ่มหนึ่งมีอิทธิพลในพรรคและมีหัวไปในทางสังคมนิยม มีความชิงชังทหาร กลุ่มนี้ไม่เห็นด้วยที่จะเอาพรรคชาติไทยเข้าร่วม หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ก็ไม่มีอำนาจเด็ดขาดที่จะตกลงอะไรในการเจรจา จะต้องนำเข้าที่ประชุมพรรคก่อนเสมอ ยิ่งเป็นการเจรจาพบปะกับหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในเวลากลางคืน ก็ยิ่งจะไม่ได้ผลเพราะท่านง่วงนอนทุกครั้งที่พบกัน"....(หน้า 42)

.....รัฐบาลจตุรพรรคโดยพรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนกลางได้เข้าบริหารประเทศท่ามกลางความสับสนวุ่นวายทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับรัฐบาลม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แต่มีที่น่าสังเกตคือ ภาวะยุ่งยากทางด้านกรรมกรและนิสิตนักศึกษา ได้ลดความรุนแรงลงมามาก กล่าวคือการเดินขบวนการเรียกร้องลดลงมาทันที กล่าวกันว่าเป็นเพราะกรรมกรบางหมู่เหล่า และโดยเฉพาะศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ได้รับการติดต่ออุปการะจากกลุ่มคนสำคัญของพรรคประชาธิปัตย์ เรื่องนี้ได้มีสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์บางคนเป็นผู้ให้ข่าว

หนังสือพิมพ์บางฉบับก็ตีพิมพ์ข่าวและเขียนข้อความตอบโจมตีเรื่องการให้เงินอุดหนุน และการยกย่องศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา จนถึงขนาดที่จะให้เข้าร่วมประชุมในคณะรัฐมนตรี (หน้า 160).....

.....ดังที่ทราบกันอยู่ทั่วไปจากหนังสือพิมพ์แล้วว่า พรรคประชาธิปัตย์ได้เกิดแตกแยกออกเป็นกลุ่มๆ เนื่องจากการชิงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ดำรงอยู่ ได้ใช้ชั้นเชิงทางการเมืองแก่กันและโจมตีกันเองราชการแผ่นดินแทนที่จะรุดหน้าไปด้วยดีก็เริ่มสะดุดและแกว่งไกว ทำให้ลังเลไม่ฉับไวในการแก้ปัญหาต่างๆ แม้ว่าพรรคการเมืองที่เข้าร่วมรัฐบาลทั้ง 3 พรรค จะมีความกลมเกลียวกันดี แต่พรรคแกนแตกสามัคคีกันแล้ว เสรีภาพของรัฐบาลก็เริ่มหวั่นไหวคลอนแคลนความยุ่งยากทางการเมืองได้ก่อตัวรุนแรงขึ้น เมื่อเกิดมีการชุมนุมต่อต้านขึ้นสองคราวของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา เพื่อขับไล่จอมพลประภาส จารุเสถียรและจอมพลถนอม กิตติขจร ภายในรัฐบาลเองก็แตกแยกความคิดเห็นกันพรรคประชาธิปัตย์ต้องการให้ส่งกลับออกไปนอกประเทศ แต่พรรคชาติไทยและธรรมสังคมไม่เห็นด้วย เพราะขัดรัฐธรรมนูญ ทำให้นายกรัฐมนตรี ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ประกาศลาออกกลางสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ 23 กันยายน 2519 เวลา 13.05 น....(หน้า 166)

(แต่ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมชได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่และกลับเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใหม่อีกครั้งหนึ่งในวันที่ 5 ตุลาคม 2519 -ผู้เรียบเรียง)

มหิดลสาร

ฉบับกรรมาชีพ

1.50/

สพ. 15

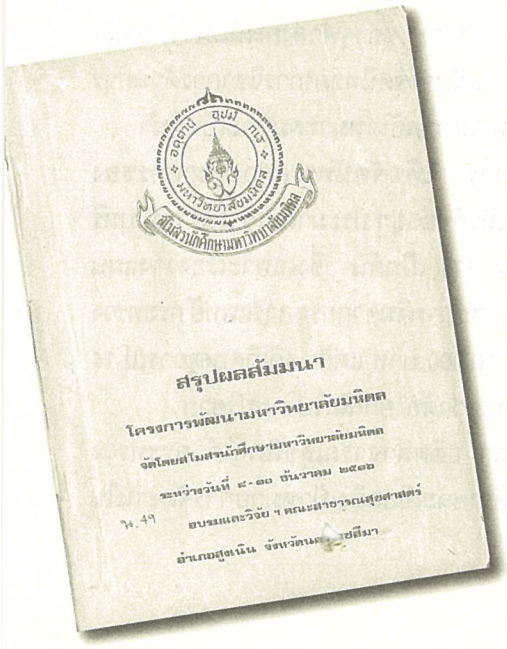

"ความหมายและนัยสำคัญ
ของเหตุการณ์ ตุลาคมได้แปรเปลี่ยน
สู่มหาวิทยาลัยมหิดล
อย่างเป็นรูปธรรม
โดยผ่านการสัมมนาสูงเนินนี้เอง"

บทที่ 2

"14 ตุลาคม 2516" ผลกระทบอันยิ่งใหญ่ ต่อขบวนการนักศึกษามหิดลและวงการสาธารณสุข

สัมมนาสูงเนิน : จุดเปลี่ยนมหิดลสู่มวลชน

เหตุการณ์เคลื่อนไหว 14 ตุลาคม 2516 ได้สร้างผลสะเทือนอย่างมหาศาลต่อทุกองคาพยพในสังคม ขณะเดียวกันได้เปิดศักราชใหม่ให้กับมหาวิทยาลัยมหิดล โดยผ่านกิจกรรมหนึ่งซึ่งจัดขึ้นในช่วงหลังเหตุการณ์ดังกล่าวเพียงเดือนเศษ ซึ่งเป็นความร่วมมือร่วมใจกันของทั้งนักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารมหาวิทยาลัยอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน นั่นคือ การสัมมนา "โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยมหิดล" ที่จัดขึ้น ณ ศูนย์ฝึกอบรมและวิจัย คณะ

สาธารณสุขศาสตร์ อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา ระหว่างวันที่ 8-10 ธันวาคม 2516 ซึ่งผลจากการสัมมนาได้นำไปสู่การพลิกโฉมหน้ามหาวิทยาลัยมหิดลขนานใหญ่ นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการผลักดันแนวทางสาธารณสุขเพื่อประชาชน โดยมีการเรียกร้องให้มหาวิทยาลัยปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อสนองต่อประชาชนผู้ด้อยโอกาสในสังคมให้มากขึ้น เรียกร้องให้ร่วมกันสร้างจิตสำนึกให้นักศึกษาที่จะก้าวออกไปเป็นบุคคลากรด้านสาธารณสุขของประเทศ มีจิตสำนึกรับใช้สังคมอย่างแท้จริง รวมทั้งให้มีการปรับทิศทางและโครงสร้างกิจกรรมนักศึกษาให้มีบทบาทเพื่อสังคมมากขึ้น

อาจกล่าวได้ว่าความหมายและนัยสำคัญของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ได้แปรเปลี่ยนสู่มหาวิทยาลัยมหิดลอย่างเป็นรูปธรรมโดยผ่านการสัมนาสูงเนินนี้.

เองความเป็นมา

ก่อนหน้าที่จะเกิดเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ไม่นาน สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล (ส.ม.ม.) ชุดที่ได้รับเลือกตั้งจากนักศึกษาโดยตรงเป็นครั้งแรก ที่มีนักศึกษาแพทย์ (นศพ.) ประยงค์ เต็มชวาลา เป็นนายกฯ ได้มีแนวคิดที่จะ "ต่อยอด" บรรยากาศอันคึกคักของกิจกรรมนักศึกษาตามชมรมต่างๆในช่วงนั้น ซึ่งมีอยู่มากมายกว่า 30 ชมรม ไปสู่การทำงานร่วมกันในเชิงวิชาการ หลังจากที่เห็นว่าการจัดงาน "จุฬาฯวิชาการ" ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยประสบความสำเร็จอย่างสูง ดังนั้น หากจะมีการจัดนิทรรศการวิชาการด้านการแพทย์ขึ้นเป็นการเฉพาะ มหิดลก็อยู่ในสถานภาพอันเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ

ในที่สุดจึงนำไปสู่การเตรียมการ เพื่อจัดนิทรรศการวิชาการของมหาวิทยาลัยครั้งที่ 1 โดยแบ่งเนื้อหา เป็นหัวข้อย่อยๆ ประมาณ 10 เรื่อง เช่น บุหรี่ โรคติดต่อ การวางแผนครอบครัว โภชนาการ เป็นต้น ซึ่งเฉพาะเรื่องวางแผนครอบครัว ได้มีการติดต่อขอการสนับสนุนด้านการเงินจากกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข และได้รับอนุมัติแล้วจำนวน 10,000 บาท แต่ก็พอดีเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ขึ้นก่อน ทำให้แผนการจัดงานดังกล่าวต้องยกเลิกไปโดยปริยาย

นายแพทย์ประยงค์ เต็มชวาลา อดีตสาธารณสุขนิเทศก์ กระทรวงสาธารณสุข และอดีตนายกฯ ส.ม.ม.ให้รายละเอียดถึงเป้าหมายการจัดงานในครั้งนั้นว่า

"เนื่องจากเราเป็นกรรมการสโมสรชุดแรกที่ได้รับเลือกตั้งจากนักศึกษาโดยตรง ก็พยายามสร้างกิจกรรมหลายเรื่อง หลักๆ คือพัฒนาโครงสร้างกิจกรรมในชมรมต่างๆ โดยเสนอให้แต่ละชมรมได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยตามจำนวนสมาชิก แทนที่จะเน้นแต่เรื่องกีฬาเช่นที่ผ่านมา ปรากฏว่าเกิดชมรมใหม่ๆขึ้น เช่น ชมรมรัฐศึกษาที่มีเนื้อหากิจกรรมโยงถึงปัญหาการเมืองและปัญหาในสังคมมากขึ้น ชมรมด้านการบำเพ็ญประโยชน์ เช่น ชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ชมรมโรตาแรคท์ กิจกรรมที่เกิดขึ้นจำนวนมากเหล่านี้ ทำให้ภาพความเป็น "หนอนหนังสือ" ของนักศึกษามหิดลเปลี่ยนไป ต่อมาเมื่อบรรยากาศคึกคักขึ้น โดยเฉพาะหลังการรวมตัวประท้วงอภิสิทธิ์แพทย์ทหาร เราก็มาคิดถึงการจัดนิทรรศการทางวิชาการ ช่วยกันคิดหัวข้อ และสร้างรูปแบบการทำงานแบบไขว้กันเป็นทีมจากทุกคณะในการรับผิดชอบแต่ละหัวข้อ เพื่อต่อยอดความคึกคักดังกล่าวและสลายความรู้สึกคณะนิยมลงไป แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคมขึ้นก่อน กรรมการก็เลยเปลี่ยนหัวข้อกิจกรรม มาจัดสัมมนาเรื่องดังกล่าวขึ้นแทน ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ ส.ม.ม.ได้แสดงบทบาท หลัง 14 ตุลาฯใหม่ๆ"

ในระหว่างการประสานกับผู้บริหารมหาวิทยาลัยเพื่อเตรียมงาน กระแสหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม และบทบาทของนักศึกษาที่ได้รับการยอมรับโดยรวม ทำให้ทุกอย่างดำเนินไปอย่างราบรื่น

"ช่วงนั้นเราได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย บังเอิญที่อาจารย์ที่ปรึกษาของ ส.ม.ม.คืออาจารย์ประดน จาติกวนิช เป็นหลานอาจารย์กษาน จาติกวนิช อธิการบดี เราก็ approach อาจารย์ก่อน โดยมีอาจารย์พิเชฐ ชิโนวรรณ ซึ่งประจำอยู่สำนักงานอธิการบดี ช่วยประสานอีกแรง ทำให้เราได้รับเงินสนับสนุนการจัดงานมาส่วนหนึ่ง และอีกท่านที่เรา approach ก็คือนายกสภามหาวิทยาลัย พล.ต.ศิริ ศิริโยธิน ซึ่งท่านก็ให้การสนับสนุนเต็มที่ รวมทั้งเรื่องเงินสนับสนุนด้วย โดยถือว่าเป็นการเข้าไปหารือกับสภามหาวิทยาลัยโดยตรงครั้งแรกของพวกเรา"

อย่างไรก็ตาม มีข้อมูลในอีกด้านหนึ่งระบุว่า นอกจากแรงผลักดันจากนักศึกษาโดยตรงแล้ว อาจารย์บางส่วน โดยเฉพาะฝั่งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีที่มีแนวคิดจะปฏิรูประบบการเรียนการสอน โดยเน้นไปที่การแก้ปัญหา

Full time Part time ที่ฝ่ายบริหารของคณะเช่น ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี ศ.นายแพทย์รจิต บุรี และ ศ.นายแพทย์เปรม บุรี ต้องการให้เกิดความชัดเจนในหมู่อาจารย์ด้วยกันว่าใครจะเป็นอาจารย์แพทย์ก็เป็น หรือใครจะออกไปทำคลินิกข้างนอกก็ไป ได้เริ่มชักชวนนักศึกษาที่เห็นด้วยมาร่วมสนับสนุน ขณะเดียวกันก็สนับสนุนนักศึกษาให้จัดการสัมมนาที่สูงเนิน เพื่อหวังอาศัยบรรยากาศและผลสรุปจากการสัมมนาได้มีส่วนช่วยผลักดันให้ประเด็นที่ขัดแย้งคลี่คลายไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ หลังจากที่เคยมีความขัดแย้งในประเด็นดังกล่าวมาก่อนหน้านี้และแนวคิดนี้ถูกตีตกไป เพราะผู้ใหญ่ในบ้านเมืองไม่เห็นด้วย

นายแพทย์บรรจบ ชุนหสวัสดิกุล กำลังสำคัญคนหนึ่งในการสัมมนาครั้งนั้น เล่าถึงบรรยากาศในประเด็นนี้ให้ฟังว่า

"จริงๆแล้ว ผู้ที่คิดจะปฏิรูประบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดล คือตัวผู้บริหารมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่งด้วย โดยเฉพาะกลุ่มอาจารย์อารี วัลยะเสวี คณบดีคณะแพทยศาสตร์รามาฯ อาจารย์อนงค์ นนทสุต ภรรยา อาจารย์ อมร นนทสุต ซึ่งก็คือกลุ่มอาจารย์ที่ไปร่วมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งพรรคพลังใหม่ของหมอกระแส ชนะวงศ์ ขึ้นในช่วงหลัง แต่เป็นกลุ่มพลังใหม่ที่อยู่ในมหิดล ซึ่งแนวคิดปฏิรูปดังกล่าว ทางฝ่ายนักศึกษาก็เห็นด้วย อาจารย์คงมองว่าแนวคิดของกลุ่มพลังใหม่ซึ่งก้าวหน้า น่าจะสอดคล้องกับฝ่ายนักศึกษาในยุคนั้น และคงเห็นว่าเมื่อเราได้รัฐธรรมนูญมาแล้ว ก็ต้องพยายามให้นักศึกษารู้จักปัญหาพื้นฐานของประเทศ และที่คณะแพทย์รามาฯนี่เองที่ ใช้คำขวัญว่า "Treat a patient as a whole" "จงรักษาผู้ป่วยทั้งตัว" เช่น ผู้ป่วยเป็นปอดบวมมา ต้องมองว่าเขาไม่ได้ติดเชื้อเฉยๆ แต่เป็นเพราะว่าเขาจน หน้าหนาวมาไม่มีผ้าพันกาย มันก็หนาวแล้วติดเชื้อ ปอดก็อักเสบ ไม่มีภูมิต้านทานเนื่องจากความยากจน ขาดอาหาร ก็คือ โง่ จน เจ็บนั่นเอง มันเป็นปรัชญาของมหิดลอยู่แล้ว โดยเฉพาะฝั่งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี เพราะฉะนั้น อาจารย์ก็คิดว่าเพื่อที่จะใช้คำขวัญที่ว่า "Treat a patient as a whole" ได้ นักศึกษาก็ต้องรู้ปัญหาพื้นฐานของประเทศ รุ่นพี่ก็คิดว่าจะต้องเริ่มชวนรุ่นน้องๆ ไปรู้จักชนบท ก็เลยสอดคล้องกัน เกิดเป็นการสัมมนาที่สูงเนินในที่สุด"

ว่ากันว่า ในความสอดคล้องต้องกันในแนวคิดดังกล่าว อาจารย์บาง

ท่านถึงกับชวนนักศึกษาที่เป็น แกนนำทางความคิดในช่วงนั้น ไปนั่งถกเถียงแลกเปลี่ยนถึงปัญหาต่างๆ ที่บ้าน โดยเอารถมารับถึงหอพักนักศึกษาแพทย์เลยทีเดียว

อีกมุมหนึ่งที่ผ่านการมองย้อนอดีตไปของ นายแพทย์เหวง โตจิราการ นายกฯคนแรกของสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล อันเป็นโครงสร้างใหม่ขององค์กรนักศึกษาที่เป็นผลพวงจากการสัมนาสูงเนิน ก็คือ

"หลัง 14 ตุลา ความที่ผมสัมผัสกับนักศึกษาธรรมศาสตร์เยอะ จึงเห็นว่าการจัดการภายในมหาวิทยาลัยเพื่อที่จะให้นักศึกษาเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่นมันต้องเปลี่ยนโครงสร้างข้างใน ก็ได้แนวคิดจากนักศึกษาธรรมศาสตร์ ที่เขาจัดคณะบริหารคล้ายๆรัฐบาล มีพรรคการเมืองส่งทีมเข้าสมัครรับการเลือกตั้ง แล้วเข้ามาทำหน้าที่บริหารไปตามทิศทางที่แถลง ขณะเดียวกันก็อยากให้เกิดผลสะเทือนทางความคิดต่อครูบาอาจารย์ด้วย เราจึงพยายามสร้างมิตรกับทุกกลุ่ม และเราก็เริ่มรู้จักอาจารย์ที่ก้าวหน้าในระยะนั้นจำนวนหนึ่งซึ่งเห็นพ้องต้องกันจนการสัมมนาดังกล่าวเป็นจริงเป็นจังขึ้นมาได้"

จากที่มีแนวคิดดังกล่าว กลุ่มนำทางความคิดหลายคนในขณะนั้นจึงได้หารือแลกเปลี่ยนกับ นศพ.ประยงค์ ที่รั้งตำแหน่งนายกฯส.ม.ม.อยู่แล้ว รวมทั้ง นศพ.เชิดชัย ตันติศิรินทร์ อุปนายกฝ่ายกิจการภายนอกของ ส.ม.ม.และนศพ.ชัยพร โรจน์วัฒน์ศิริเวช เหรัญญิก เป็นต้น และเห็นร่วมกันว่าควรมีการจัดสัมมนา เพื่อสานสัมพันธ์ที่ดีกับอาจารย์ และเพื่อร่วมกันนำมหาวิทยาลัยไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ในที่สุด นศพ.ประยงค์ก็รับเป็นผู้ดำเนินการ โดยเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันให้การสัมมนาเกิดขึ้นสมดังเป้าประสงค์

หลังจากแผนการจัดสัมมนาเริ่มมีความชัดเจนลงตัว ส.ม.ม.จึงเริ่มกระบวนการชักชวนผู้เข้าร่วม โดยได้ชี้แจงผ่านกรรมการสโมสรซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาทุกคณะอยู่แล้ว ให้ไปรับสมัครตัวแทนจากทุกสโมสรคณะ ทุกชั้นปี มาร่วมสัมมนา นอกจากนั้น ยังได้เปิดรับสมัครผู้สนใจ ซึ่งปรากฏว่าได้รับความสนใจจากอาจารย์และนักศึกษาจำนวนมาก ทำให้ตัวเลขเดิมที่ตั้งไว้ว่าจะมีผู้เข้าร่วมประมาณ 180-200 คนเพิ่มเป็นราว 250 คน เกินความคาดหมาย

ในการสัมมนาครั้งนั้น ทางฝ่ายนักศึกษา ได้มีการกำหนดเนื้อหาเป็น 4 หัวข้อหลัก คือ

1. อุดมการณ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล
2. ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหิดล
3. บทบาทนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลต่อสังคม
4. โครงสร้างสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

ซึ่งก็ได้รับการอนุมัติจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยด้วยดี ทั้งนี้ ในการดำเนินงาน จะมีทีมงานด้านวิชาการทำหน้าที่เตรียมเอกสารประกอบ รวมทั้งเชิญวิทยากรมาบรรยายก่อนที่จะมีการแบ่งกลุ่มถกเถียงแลกเปลี่ยนกันในแต่ละหัวข้อ โดยทีมวิชาการดังกล่าวมีประมาณ 10 คน ซึ่งมาจากทุกคณะ แต่ที่มีบทบาทหลักก็คือกลุ่มนักศึกษาแพทย์ฝั่งรามาธิบดีที่เป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวกิจกรรมเชิงความคิดและการเมืองมาตั้งแต่ยุคก่อน 14 ตุลาคม เช่น นศพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ นศพ.จำรัส สรพิพัฒน์ นศพ.บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล และนศพ.พงษ์พัฒน์ ปธานวณิช เป็นต้น นอกจากนั้นก็คือวิทยากรที่ทาง ส.ม.ม.เชิญมา ซึ่งมีทั้งอาจารย์และคนนอกมหาวิทยาลัย

หากพิจารณาจากเอกสารประกอบการสัมมนาและคำบรรยายของวิทยากรแต่ละท่าน จะพบว่ามีมุมมองต่อระบบการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในเชิงวิพากษ์ที่สะท้อนสภาพความเป็นจริงบางส่วนในช่วงดังกล่าว ขณะเดียวกันก็สะท้อนความโน้มเอียงบางอย่างอันเป็นไปตามกระแสอันร้อนแรงของสถานการณ์ในช่วงนั้น อาทิ ตอนหนึ่งในเอกสารจากฝ่ายวิชาการเรื่อง “รับใช้สังคมของผู้ถูกเอาเปรียบ : อุดมการณ์สำหรับมหิดลใหม่” ที่ว่า

“สำหรับมหิดล ที่แล้วมา ความหลงผิดในหลักการทำให้ชาวมหิดลทุกระดับอยู่ในสภาพ “เรียนเพื่อรู้” มาโดยตลอดเป็นเวลาช้านาน สำหรับนักวิจัยเขาจะรับทำเรื่องอะไรก็ได้ ขอให้มีทุน มีความลึกลับแฝงอยู่ และมีหนทางที่ตนจะพบความลึกลับอันนั้น อันจะนำมาซึ่งชื่อเสียงและอักษรภาษาอังกฤษห้อยท้ายชื่อของตัวก็แล้วกัน สำหรับนักสอนเขาจะชื่นชมในความสำเร็จของตนที่สามารถสอนให้เด็กไม่รู้เรื่องได้ เพราะนั่นย่อมหมายถึงความยิ่งใหญ่ในวิชาของ

ตนและยิ่งกระตุ้นให้เด็กกระเสือกกระสนค้นคว้าลึกเข้าไปในวิชานั้นยิ่งขึ้นทุกทีด้วย เกรงว่าจะสอบไม่ได้ เขาจะโกรธเกรี้ยวอย่างยิ่งถ้าบังเอิญผู้สอนในอีกวิชาหนึ่งมาขอแบ่งชั่วโมงสอนของตัวเองไป เพราะนั่นย่อมเป็นการลบหลู่วิชาของตน ในโอกาสที่เขาพบสิ่งแปลกใหม่ที่หายาก เขาจะชักชวนผู้เรียนทั้งคณะมาจับต้องสิ่งแปลกใหม่นั้นอย่างภาคภูมิ เขาจะเฝ้าย้ำกับผู้เรียนถึงสิ่งนั้น ครั้งแล้วครั้งเล่า มิไยว่าความรู้ที่ผู้เรียนรับไปนั้นจะไม่มีโอกาสได้ใช้อีกเลยในชีวิต เพราะเขาไม่ได้เจอสิ่งแปลกใหม่นั้นอีกเลยก็ตาม เขาจะบอกกับผู้เรียนว่า ฉันไม่รู้หรอกว่าจะให้ความรู้ชิ้นไหนแก่เธอเพื่อไปใช้ในชนบทได้ เพราะฉันไม่เคยรู้จักชนบท แต่ฉันรู้ว่าฉันต้องยัดเยียดให้เธอรู้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ก็แล้วกัน และสำหรับเวลาสอนเขาก็จะชื่นชมไม่หยุดปากในลูกศิษย์ที่ตอบถูกในข้อสอบข้อที่เขาเลือกออกให้ลึกลับที่สุด ด้วยเห็นว่าลูกศิษย์ผู้นั้นคือ “ผู้หยั่งรู้” อย่างยิ่งและภาคภูมิใจในลูกศิษย์ที่สอบแข่งขันให้อเมริการับตัวไปเรียนนอกได้ เขาจะทนุถนอมในเกียรติอันขจรขจายของวิชาชีพที่มีมาตรฐานเทียบเท่าอเมริกา ถ้าเขาเป็นนักบริหารด้วย เขาจะหาทางจัดหลักสูตรอย่างเข้มที่สุด เพื่อมาตรฐานการเรียน เขาจะเสนอให้บ่อยที่สุดถ้าทำได้ เขาจะจัดให้ผู้ที่เข้าเรียนใหม่รวมๆกันแล้วบอกกับพวกเขาว่า พวกเธอคนไหนเข่นเขี้ยวเรียนได้รอบรู้มีคะแนนเยี่ยมที่สุดจะได้โอกาสไปเรียนวิชาชีพที่มีโอกาสรวยมากที่สุด เขากระหยิ่มในใจว่าคราวนี้แหละวิทยาการของมหิดลก็จะขจรขจาย เพราะผู้เรียนจะเข่นเขี้ยวกันอย่างวินาศ สำหรับผู้เรียนเขาก็จะเดินเข้าสู่สนามแข่งขันนั้นและชื่นชมกับการเหยียบย่ำกันและกันไปสู่หลักชัยของตนเอง และชื่นชมกับการกักเก็บความรู้ของตนเพราะนั่นย่อมทำให้คนเข้าไปใกล้ระดับของ “ผู้หยั่งรู้” มากขึ้นและมากขึ้น และเขาบางส่วนที่จบออกไปพยายามสร้างสำนึกในตนเองอีกว่า ตนยังโง่อยู่ ต้องหาทางหยั่งรู้ให้ถึงที่สุด นั่นคือเหตุที่เขาต้องบินไป “หยั่งรู้” ที่เมืองแม่ทางวิชาการ”

“โดยความเป็นไปทั้งหมดทั้งสิ้นนี้ พอจะสรุปความได้ว่า “มหิดลมีอุดมการณ์” อุดมการณ์ของการรับใช้ผู้เอาเปรียบ ผลิตผู้หยั่งรู้ สร้างผู้เอาเปรียบรุ่นใหม่และรับใช้ผู้เอาเปรียบรุ่นต่อๆไป นี่เป็นวัฏจักรที่หมุนเวียนซ้ำแล้วซ้ำเล่า จากระบบ “เรียนเพื่อรู้” อย่างตะวันตก สำหรับประเทศด้อยพัฒนานั้นเล่า ย่อมเห็นอยู่ว่าปัจจัยต่างๆของเรามีไม่มากนัก และมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งก็

สร้างขึ้นบนความทุกข์ยากของตาสีตาสา มหาวิทยาลัยย่อมอยู่ในสภาพหอคอยงาช้างอันวิจิตรที่สูบน้ำเลี้ยงจากสังคม ไปสร้างความหรูหราของตนต่อไปอีกไม่ได้ มติใหม่สำหรับมหาวิทยาลัยประเทศด้อยพัฒนาควรจะเป็น "เรียนเพื่อนำไปใช้" และหมายรวมถึงมหิดล มหิดลจะต้องทำลายพันธะแห่งการรับใช้ผู้เอาเปรียบ ทำลายสภาพแห่งการผลิตผู้หยั่งรู้และสภาวะที่สร้างผู้เอาเปรียบเสียให้สิ้น จะต้องเน้นการเรียนเพื่อนำไปใช้อย่างเด่นชัดเท่านั้น ยังไม่พอ คำถามต่อไปมีอยู่ว่านำไปใช้เพื่อใคร (เดิมทีผู้หยั่งรู้จากมหิดลถูกนำไปใช้เหมือนกัน แต่นำไปใช้เพื่อชนชั้นที่เอาเปรียบ) แน่นอน จะต้องชี้ชัดลงไปว่า ผลผลิตจากมหิดลใหม่ต้องถูกนำไปใช้เพื่อสังคมของคนส่วนใหญ่ สังคมของคนส่วนใหญ่ คือชนผู้ถูกเอาเปรียบ นั่นก็คือมหิดลต้องผลิตคนออกมารับใช้สังคมของผู้ถูกเอาเปรียบ....อุดมการณ์สำหรับมหิดลใหม่"

หรือเมื่อมองผ่านทัศนะของอาจารย์ในขณะนั้น ก็จะพบว่ามีลักษณะวิพากษ์กันเองอยู่สูง เช่น คำบรรยายของ แพทย์หญิงศรีธรรม ธนะภูมิ อาจารย์ด้านจิตเวช ของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี ที่สรุปได้ความว่า ปรัชญาการศึกษาของเราไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน นักศึกษาไม่รู้ว่าจะเรียนไปทำไม ทำอะไรไม่เข้าใจสิ่งที่เรียน ขาดการประเมินผลด้านการสอน มักจะวัดผลจากการสอบมากกว่าการเรียนหรือประสบการณ์ ลักษณะสังคมไทยยังมีระบบอาวุโส ผู้ใหญ่ถือคติว่าถูกเสมอ เกิดก่อนอาบน้ำร้อนมาก่อน ทำให้ขาดการประสานงานกัน ทำให้กิจกรรมมักเริ่มจากการริเริ่มของนักศึกษาเองและนักศึกษาก็มักคิดว่าถ้าเข้าไปยุ่งกับผู้ใหญ่ จะทำให้เรื่องยุ่ง ฝ่ายอาจารย์ก็มักจะคำนึงแต่บทบาทหน้ากระดานอาจารย์มักเป็นคนเก่งแต่เรียน แต่ขาดมนุษยสัมพันธ์ อาจารย์ผู้น้อยที่ทำประโยชน์มักไม่ได้รับการสนับสนุนเท่ากับพวกนักวิชาการ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะทำไปแล้วไม่มีการรับฟัง ฝ่ายนักศึกษาเองก็แยกเป็นด้านการเรียนกับด้านกิจกรรม เพราะอาจารย์มุ่งการสอนมากไป นักศึกษาที่มีสุขภาพจิตเสื่อมส่วนมากเกิดจากความโลเลของปรัชญาของสถาบัน ความโลเลของสังคม ทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางใจด้านกิจกรรม นักศึกษากำลังตื่นตัวด้านสังคม ผู้ใหญ่ควรสนับสนุนและชี้ช่องทาง ด้านการปกครอง การบริหาร สวัสดิการก็ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วม ไม่ใช่ออกคำสั่ง

และได้สรุปว่าการแก้ไขอุปสรรคที่สำคัญว่า "ต้องหาสาเหตุ ลดทิฐิ พยายามยอมรับความรู้ใหม่ๆ สลัดความคิดเก่าๆ บ้าง อย่างที่นักศึกษาได้จัดการสัมมนาขึ้นและคงจะมีต่อไปเพื่อผดุงความมั่นคงของสถาบัน"

ขณะที่ อนุช อาภาภิรม บรรณาธิการนิตยสารชัยพฤกษ์ ที่เป็นนักคิดคนสำคัญในยุคนั้น ซึ่งได้รับเชิญมาเป็นวิทยากรในหัวข้อ "การลงทุนของรัฐในมหาวิทยาลัย" ก็ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจถึงเนื้อหาทางการศึกษาว่า ประกอบด้วยเครื่องมือทางสังคม ซึ่งได้แก่ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ และอีกส่วนคือความรู้สึกนึกคิดทางสังคม อันได้แก่ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ปรัชญา ความคิดการเมืองและอื่นๆ การศึกษาที่สมบูรณ์จะต้องประสานทั้ง 2 ส่วนเข้าด้วยกัน ทั้งยังได้ชี้ว่าสำหรับมหาวิทยาลัยมหิดลนั้น มักเน้นในเรื่องเครื่องมือทางสังคมมากกว่าความรู้สึกนึกคิดทางสังคม แม้มีการตั้งคณะสังคมศาสตร์ขึ้นมาแล้วก็ตาม แต่ยังเป็นการนำเอาหลักสูตรของต่างชาติ โดยเฉพาะอเมริกามาใช้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทย

อนุชยังได้ชี้ถึงการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยว่า อาจารย์จะเป็นผู้บริหารฝ่ายเดียว นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมแต่อย่างใด ขณะที่อาจารย์ที่กุมอำนาจบริหารมักวางตัวเป็นขุนนางเต็มที่ พร้อมกันนั้นเขาได้เรียกร้องให้ อาจารย์รวมตัวกันก่อตั้งสภาอาจารย์ขึ้น โดยตัดอาจารย์ที่เป็นหัวหน้าแผนก คณบดี และผู้บริหารออกไป ไม่ให้มีตำแหน่งในสภาอาจารย์ เป็นเพียงสมาชิก เพื่อถ่วงดุลอำนาจบริหาร และสภาคณาจารย์ควรมีหน้าที่ทางด้านวิชาการ มีบทบาทช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาแก่นักศึกษา ต้องหันหน้าเข้าหานักศึกษา ขณะเดียวกันก็เสนอให้นักศึกษาจัดตั้งองค์กร ที่แบ่งเป็นสภานักศึกษาและกรรมการบริหาร เป็นองค์การนักศึกษา โดยใช้วิธีการเลือกตั้ง และเสนอให้สภานักศึกษามีอำนาจสูงสุดในการบริหาร ส่วนองค์การนักศึกษาทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของนักศึกษา ทำกิจกรรมด้านวิชาการและกิจกรรมรับใช้สังคมซึ่งต่อมาก็มีการจัดตั้งทั้งสภาคณาจารย์และองค์การบริหารนักศึกษาตามรูปแบบที่เขาเสนอ

มีเอกสารฉบับหนึ่ง ที่นักศึกษานำมาประกอบการสัมมนาซึ่งก่อให้เกิดการถกเถียงอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง โดยระบุว่าเป็นคำสั่งจากจอมพลประภาส จารุเสถียร ซึ่งในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ดำรงตำแหน่งเป็น

นายกสภามหาวิทยาลัยรัฐทั้ง 5 แห่ง รวมทั้งมหิดลด้วย โดยเนื้อหาของเอกสารกำชับให้มหาวิทยาลัยต่างๆให้การสนับสนุนกิจกรรมนักศึกษาเกี่ยวกับงานบอลล์บันเทิงต่างๆ การเชียร์กีฬาและเรื่องซีเนียริตี้ เพื่อที่นักศึกษาจะได้ไม่มาสนใจกิจกรรมทางการเมือง โดยฝ่ายนักศึกษาชี้ว่า ที่แล้วมาการที่มหาวิทยาลัยล้าหลังนักศึกษาไม่มีโอกาสรับรู้สนใจปัญหาของประเทศชาติและประชาชน ให้อยู่แต่ในหอคอยงาช้าง ก็เพราะตัวผู้บริหารมหาวิทยาลัยไปรับนโยบายดังกล่าวจากรัฐบาลมามอมเมานักศึกษานั่นเองหลังจากการบรรยายของวิทยากร มีการแบ่งกลุ่มย่อยสัมมนาใน 4 หัวข้อดังกล่าว โดยแต่ละกลุ่มจะคละเคล้ากันไปทั้งผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา โดยมีเจ้าหน้าที่อนามัยอำเภอแถบอีสานบางส่วนเข้าร่วมด้วย ซึ่งบรรยากาศในวงสัมมนาของแต่ละกลุ่ม มีทั้งความสอดคล้องกลมกลืนอันมาจากกระแสประชาธิปไตยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคมหมาดๆ ขณะเดียวกันก็มีความขัดแย้งในทางแนวคิดและมุมมอง โดยเฉพาะระหว่างนักศึกษาและอาจารย์แทรกอยู่โดยตลอด

นายแพทย์บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล แกนนำสำคัญคนหนึ่งของทีมวิชาการ เล่าถึงบรรยากาศความขัดแย้งบางส่วนให้ฟังว่า

" ในการสัมนา เราพูดกันว่ามหาวิทยาลัยต้องมีอุดมการณ์เพื่อรับใช้ประชาชนก่อน นักศึกษาต้องเรียนรู้ปัญหา แล้วมาเรียนรู้วิชาต่างๆ เพื่อนำไปใช้ไม่ใช่จบเพื่อไปทำงานต่างประเทศ เรื่องผ่าตัดหัวใจอะไรพวกนั้น ไม่ควรนำมาเรียนในช่วงนี้ ปรากฏว่าอาจารย์ผ่าตัดหัวใจทั้งฝั่งศิริราชและรามาฯ ต่างก็รับไม่ได้ โดยเฉพาะอาจารย์ศิริราชที่อาวุโสและเชี่ยวชาญกว่ารามาฯเยอะเกี่ยวกับการเรียนแบบเจาะลึก ก็ถูกนักศึกษาวิพากษ์วิจารณ์ว่าสอนลึกเกินไป เรียนเพื่อลืมเป็นต้น ทำให้อาจารย์ทางศิริราชลุกขึ้นมาอภิปรายโต้ว่า "รู้ไหมสำนักตักศิลาเขาเรียนกันอย่างไร เริ่มต้นปี 1 ให้ไปเดินป่าเพื่อจะเลือกต้นไม้ไผ่เท่านั้นเอง ปี 2 จึงเรียนวิธีคัดลำไผ่ ปี 3 ค่อยไปเรียนวิธีเอาไผ่มาดัดโค้งทำลูกศร ทำคันธนู ทั้งหมดนี้ 5-6 ปีกว่าจะจบ เราถึงได้เป็นสำนักตักศิลา" ปรากฏพี่วิชัย(นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน จบแพทยศาสตร์ศิริราชปี 2513 และขณะนั้นกำลังรับราชการเป็นแพทย์ประจำอยู่ที่อ.พยัคฆภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม-ผู้เรียบเรียง) ก็ลุกขึ้นบอกว่า "ก็เพราะเป็นตักศิลาแบบนั้นนั่นแหล่ะ ปัจจุบันตักศิลาถึงล่มสลายไปแล้ว" ซึ่ง

เป็นการปะทะกันทางความคิดและอุดมการณ์ที่เกี่ยวกับทิศทางมหาวิทยาลัยว่าจะไปทิศไหน ระหว่างการรับใช้ประชาชนกับการเป็น Super Specialist เตรียมตัวออกไปทำมาหากินที่เมืองนอก เพราะขณะนั้นมีปัญหาชนบทขาดแคลนแพทย์

ขณะที่แพทย์รุ่นพี่ๆ เขาพากันเหมาเครื่องบินไปเรียนนอกกัน สุดท้ายฝ่ายนักศึกษาก็ใช้เทคนิคที่ตระเตรียมกันไว้ เช่น คนไหนจะขึ้นเวที คนไหนเป็นเลขาฯกลุ่มหรือประธานกลุ่มสัมมนาย่อย รวมทั้งการเอาพรรคพวกเข้าไปประชุมกันเยอะๆ หวังจะ Dominate เวลาสรุปผลกลุ่ม โดยพวกที่วางตัวไว้ก็จะขึ้นไปสรุปผลอย่างเรื่องอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัย วีระศักดิ์ (นศพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์) ก็จะเป็นประธานในการสรุปและประกาศอุดมการณ์มหาวิทยาลัยมหิดล ว่าคือ "การผลิตเพื่อรับใช้ประชาชน" เป็นต้น"

ซึ่งหากจะว่าไปแล้ว "เทคนิค" ดังกล่าว โดยธรรมชาติ ก็ถือว่าเป็นกระบวนการปกติในการจัดประชุมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ในที่สุดหลังจากใช้เวลาถกเถียงอภิปรายร่วมกัน 3 วัน ก็นำไปสู่ข้อสรุปในแต่ละหัวข้อ โดย

กลุ่มที่ 1 ว่าด้วย "อุดมการณ์มหาวิทยาลัยมหิดล" มีข้อเสนอที่เป็นหลักการสำคัญว่า

1. มหาวิทยาลัยมหิดลต้องมีนโยบายส่งเสริมประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยอย่างแท้จริง
2. ต้องไม่ให้อิทธิพลทางการเมืองเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย
3. การดำเนินงานควรเป็นเอกเทศ
4. ไม่ส่งเสริมค่านิยมให้คนเห็นแก่ตัว
5. ไม่สนับสนุนการใช้อภิสิทธิ์
6. ควรล้มเลิกระบบอาวุโส
7. ควรส่งเสริมความเสมอภาคในวิชาชีพต่างๆ

สำหรับการศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้น มีข้อเสนอให้คัดเลือกนักศึกษาให้ได้

ตามอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัย โดยใช้คะแนนขั้นต่ำเป็นบรรทัดฐานและมีการทดสอบเจตคติร่วมด้วย และไม่เห็นด้วยที่ฝ่ายบริหารมีสิทธิ์ขาดในการคัดเลือกแต่ผู้เดียว นอกจากนี้ กลุ่มสัมมนานี้ยังยอมรับในหลักการที่จะใช้ระบบโควต้ารับนักศึกษาในส่วนภูมิภาคโดยมีพันธะว่าจะต้องกลับไปรับใช้ท้องถิ่น ทั้งยังยอมรับในหลักการที่จะให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและวัดผล โดยมีข้อเสนอสำหรับแก้ไขดังต่อไปนี้คือ

1. มีหลักสูตรที่เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ออกไปรับใช้สังคม
2. หลักสูตรต้องเน้นในการประยุกต์วิชาการต่างๆ ให้เหมาะสมที่จะเป็นแนวทางในการนำไปใช้แก้ปัญหาสังคม
3. ให้มีการร่วมมือและประสานงานระหว่างภาควิชาต่างๆ
4. ให้มีระบบการวิจารณ์ซึ่งกันและกันระหว่างสภาอาจารย์และสภานักศึกษา นักศึกษากับอาจารย์ นักศึกษากับนักศึกษา และอาจารย์กับอาจารย์
5. ต้องยอมรับหลักสูตรและการสอนวิชาชีพต่างๆ

สำหรับคุณภาพของอาจารย์ที่ต้องการนั้น กลุ่มสัมมนาระบุว่าต้องเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สัมผัสกับสังคม มีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้ มีผลงานในการรับใช้สังคมมาก่อน รู้จักความทุกข์ยากของคนในชนบทและสังคมประเทศ มีจิตสำนึกของความเป็นครู และมีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อนักศึกษา

ส่วนข้อเสนอเกี่ยวกับระบบบริหาร มีการเรียกร้องให้จัดตั้งสภาคณาจารย์ทั้งระดับคณะและมหาวิทยาลัยขึ้น ให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารระดับต่างๆ ตั้งแต่อธิการบดี คณบดีและหัวหน้าแผนก โดยการมีส่วนร่วมของอาจารย์และนักศึกษา ให้ตัวแทนนักศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานของคณะ

นอกจากนี้ ฝ่ายบริหารไม่ควรทำงานหลายตำแหน่ง ทั้งให้นักศึกษาเป็นผู้เลือกอาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษาเอง และยังเสนอด้วยว่าตำแหน่งศาสตราจารย์นั้น ควรพิจารณาจากความรับผิดชอบต่อสังคมและวิชาการ

นอกจากนี้ ทางกลุ่มยังเห็นว่าที่ผ่านมา การประสานงานของรัฐ ระหว่างผู้ผลิตและผู้ใช้บุคคลากรทางด้านสาธารณุขยังไม่ดีพอ ส่วนปัญหาบัณฑิตมุ่งไปทำงานต่างประเทศนั้น ควรแก้ไขด้วยการออกกฎหมายที่กำหนดให้ผู้จบหลักสูตรต้องออกไปปฏิบัติงานตามความต้องการของประเทศก่อนที่จะอนุมัติปริญญาบัตรให้ ทั้งไม่ควรมีหลักสูตรจากต่างประเทศมากเกินไป หากแต่ควรเน้นหลักสูตรที่สร้างจิตสำนึกรับใช้สังคมไทย

ส่วนวิธีการที่จะนำผลการสัมมนาไปใช้ให้เกิดผล ก็สรุปว่าควรนำเสนอให้เป็นที่ยอมรับของที่ประชุมใหญ่และนำเสนอผลสัมมนาดังกล่าวให้นักศึกษาและอาจารย์ทั้งมหาวิทยาลัยลงมติรับรอง และให้จัดตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยนักศึกษาและอาจารย์ เพื่อดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผล

กลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นการสัมมนาในหัวข้อ "ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์" มีการพูดถึงอุปสรรคของความสัมพันธ์นี้ ทั้งในแง่การศึกษา(หลักสูตรการเรียนการสอน) ด้านความคิด ด้านการปกครองและบทบาทที่รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งข้อเสนอของกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ใกล้เคียงกับกลุ่มที่ 1 แต่ที่เพิ่มเติมมาก็คือ ควรยกเลิกกฎเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยที่ล้าสมัย ควรมีการฝึกภาคสนามไว้ในหลักสูตรการศึกษา และส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร ทั้งควรมีการประเมินผลการบริหารคณะและมหาวิทยาลัย โดยนักศึกษา ประชาชนและอาจารย์ นอกจากนี้ ยังควรกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของฝ่ายบริหารด้วย

กลุ่มที่ 3 ซึ่งเกี่ยวกับเรื่อง "บทบาทของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลต่อสังคม" มีการพิจารณา 7 ประเด็น ดังนี้ คือ

1. พื้นฐานสังคมและกิจกรรมในอดีต ซึ่งมีเนื้อหาไม่ต่างจากที่วิทยากรบรรยายนำ

2. ปัจจัยหรือสิ่งที่กำหนดบทบาทของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลต่อสังคม ซึ่งนอกจากเห็นว่าอุปสรรคมาจากด้านมนุษยสัมพันธ์และค่านิยมของนักศึกษาแล้ว ยังมีการชี้ว่าบางหลักสูตรไม่ทราบเป้าหมายในวิชาชีพในอนาคต ขณะที่โครงสร้างกิจกรรมของสโมสรและชมรมต่างๆ ไม่เอื้ออำนวยให้นักศึกษาส่วน

ใหญ่มีบทบาทต่อสังคม

3. ทำไมนักศึกษาจึงต้องมีบทบาทต่อสังคม ซึ่งสรุปว่าเพราะนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและได้รับการอุดหนุนจากภาษีอากรของประชาชน ปัญหาสังคมบางอย่างนักศึกษาอาจจะรู้ดีกว่าหน่วยราชการ โดยเฉพาะนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีภาระต้องรับผิดชอบเรื่องครอบครัว จึงสามารถฝึกตนเองให้เรียนรู้ปัญหาต่างๆในสังคม เพื่อสร้างจิตสำนึกการรับใช้ประชาชนก่อนที่จะจบการศึกษาไป ขณะเดียวกันก็เห็นว่าสภานักศึกษาเปิดโอกาสให้มีการรวมตัวกันได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นคงทางสังคมและเป็นการถ่วงดุลอำนาจให้กับผลประโยชน์ของประชาชน และกระตุ้นส่วนอื่นของสังคมให้มีความสำนึกและตื่นตัว

4. นักศึกษาควรมีบทบาทด้านใดบ้าง สรุปว่ามี 2 ส่วนใหญ่ๆคือ บทบาทต่อระบบ และบทบาทต่อกลุ่มชน โดยบทบาทต่อระบบทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและสาธารณสุข วิเคราะห์ถกเถียงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่ข้อเสนอแนะแก้ไข เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชน และส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเพื่อให้เหมาะสมกับสังคมไทย

ส่วนบทบาทต่อกลุ่มชนนั้น สรุปว่านักศึกษาต้องรักษาความเป็นอิสระไม่ตกอยู่ใต้อาณัติของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากแต่ต้องยืนอยู่ข้างประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งมีชาวนาเป็นพื้นฐาน มีความเคารพและเชื่อมั่นในพลังประชาชนและพร้อมจะเป็นผู้นำในการต่อสู้ของประชาชนต่อเผด็จการฟาสซิสต์ นายทุนขุดรีดและจักรวรรดินิยม

5. แนวทางที่จะบรรลุจุดประสงค์ ได้มีการกล่าวถึงแนวปฏิบัติของชมรมรัฐศึกษาและการไปทำกิจกรรมร่วมกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ทั้งชี้ว่ามีนักศึกษาส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้าร่วมงานในชมรมหรือสโมสร ขณะที่กลุ่มอิสระต่างๆ ขาดการประสานงาน ไม่มีแนวทางที่แน่นอน ทำให้ไม่สามารถเป็นตัวถ่วงดุลอำนาจได้ จึงเสนอให้มีสถานที่ตั้งชมรมที่แน่นอนสำหรับประสานงานกับองค์กรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ให้มีเสรีภาพในการศึกษาการเมืองระบบต่างๆ ให้มีหนังสือด้านการเมืองเพิ่มเติมมากขึ้นในห้องสมุด และให้นักศึกษาสามารถจัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือการเมืองได้อย่างเสรี

ส่วนกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ เช่น การเปิดอภิปรายหรือไฮด์ปาร์ก ก็สามารถจัดได้เลย เพียงแต่แจ้งให้ฝ่ายบริหารทราบล่วงหน้า ไม่ต้องรอรับการอนุมัติ ทั้งให้ปรับปรุงโครงสร้างชมรมรัฐศึกษาให้สามารถเผยแพร่ความรู้และชักชวนนักศึกษาเข้ามาเป็นสมาชิกได้มากขึ้น และเสนอให้ส.ม.ม.จัดให้อภิปรายหรือบรรยายด้านการเมืองอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ทั้งให้นักศึกษาสามารถร่วมกับองค์กรหรือมหาวิทยาลัยอื่น ในการเผยแพร่ความรู้ด้านการเมือง รวมทั้งเสนอให้ทุกชมรมที่ออกค่ายมีนโยบายเผยแพร่ความรู้ด้านการเมืองให้กับประชาชนด้วย

นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอให้ผู้ร่วมสัมมนาครั้งนี้ ไปรวบรวมนักศึกษาที่มีสำนึกทางการเมืองในแต่ละคณะเพื่อรวมเป็นกลุ่มเตรียมรองรับกิจกรรมเผยแพร่ประชาธิปไตย และการควบคุมการเลือกตั้งที่จะมาถึงในเวลาอันใกล้นี้

กลุ่มสัมมนากลุ่มนี้ยังลงลึกไปถึงรายละเอียด การประเมินข้อดีข้อเสียและทิศทางของชมรมต่างๆที่ผ่านมา เช่น ชมรมนิยมไทยที่ทำงานด้านเศรษฐกิจ งานค่ายอาสาซึ่งมีอยู่ 3 ค่าย คือ ค่ายอาสาของฝั่งศิริราช ค่าย ส.ม.ม. และค่ายชมรมชาวเขา โครงการปรับปรุงสลัมของกลุ่มอิสระและศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย และโครงการสลัมดินแดง โดยชี้ว่าทิศทางของค่ายและโครงการเหล่านี้ควรเน้นฝึกการเป็นผู้นำ ให้ชาวบ้านตื่นตัวรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาตนเอง มากกว่าการมุ่งไปในด้านสังคมสงเคราะห์

นอกจากนี้ ในกลุ่มยังเสนอให้นักศึกษามหิดลร่วมมือกับองค์กรนักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อแสดงบทบาทในฐานะผู้นำในด้านการสาธารณสุข โดยจัดทีมออกไปศึกษาเรียนรู้ปัญหาสาธารณสุขในชนบทและกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ทั้งมีข้อเสนอแนะว่าวิชาแคลคูลัสที่ไม่ได้นำไปใช้ในวิชาชีพควรตัดออกไป

ในกลุ่มนี้ยังมีข้อเสนอโยงถึงขอบข่ายงานด้านวัฒนธรรม โดยเน้นการสร้างความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นระหว่างอาจารย์และนักศึกษา สนับสนุนการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยวิธีละมุนละม่อม สนับสนุนวัฒนธรรมไทยและต่อต้านวัฒนธรรมนายทุนที่ฟุ้งเฟ้อ ทั้งยังเน้นให้มีการศึกษาแก่นแท้ของทุกศาสนาโดยเสนอให้ตั้งชมรมศาสนาเปรียบเทียบ เป็นต้น

ทั้งนี้ ข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมที่สำคัญจากวงสัมมนาคือ ให้งดการจัดงาน

ดนตรีลีลาศที่ฟุ่มเฟือย และปรับทิศทางด้านการกีฬาเพื่อเน้นสร้างความสามัคคี สร้างเสริมพลานามัย แทนการแข่งขันเพื่อเอาแพ้เอาชนะ

6. ในด้านการประเมินผล ส.ม.ม. ควรตั้งกลุ่มติดตามวัดผลตามวิธีที่ได้เสนอมาโดยเทียบกับเป้าหมายว่าได้ผลมากน้อยแค่ไหน เช่น การตั้งชมรม ความก้าวหน้าของจำนวนสมาชิก การยืมหนังสือของชมรม การเข้าฟังการอภิปราย และการออกแบบสอบถาม เป็นต้น

7. เป็นการสรุปย้ำกับนักศึกษาที่เข้าร่วมว่า ต้องมีบทบาทเป็นผู้นำต่อสังคมมากกว่าที่เป็นอยู่, ต้องตื่นตัวและริเริ่มในการรวมกันเป็นกลุ่ม, กิจกรรมเดิมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อเตรียมรับบทบาทใหม่ โดยกิจกรรมเพื่อสังคมจะต้องได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง

ส่วนกลุ่มสัมมนาสุดท้าย

กลุ่มที่ 4 ที่ถกเถียงกันในหัวข้อ "โครงสร้างสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล(ส.ม.ม.)" ปรากฏมีผลสรุปที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมต่อโครงสร้างกิจกรรมนักศึกษาในเวลาต่อมา โดยกำหนดให้โครงสร้างใหม่ของ ส.ม.ม. ประกอบไปด้วย กรรมการบริหาร และสภานักศึกษาที่แยกบทบาทอำนาจกันอย่างชัดเจน รวมเรียกเป็น "สหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล" หรือ ส.ม.ม.เช่นกัน ที่สำคัญเสนอให้มีการตั้งพรรคนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ที่มีโครงข่ายประสานงานอยู่ทุกคณะ โดยการเลือกตั้งกรรมการบริหารของส.ม.ม.ให้เลือกเป็นทีม ซึ่งประกอบด้วย นายกฯ, อุปนายก 2 คน เพื่อแยกกันทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เลขานุการ และเหรัญญิก

ส่วนอำนาจหน้าที่ของสภานักศึกษานั้น ที่สำคัญคือพิจารณาและอนุมัตินโยบาย โครงการและงบประมาณของสโมสร ตรวจสอบผลงานและการใช้จ่ายเงินของฝ่ายบริหาร เปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อประเมินผล วิจารณ์และแถลงข้อเท็จจริงในการทำงานของฝ่ายบริหาร ยับยั้งการทำงานของฝ่ายบริหารที่เห็นว่าขัดนโยบายที่ได้แถลงไว้ ยับยั้งกิจกรรมของสโมสรคณะที่เห็นว่าขัดแย้งกับงานของ ส.ม.ม. และมอบอำนาจแก่ฝ่ายบริหารให้ดำเนินการตามที่เห็นสมควรใน

กรณีฉุกเฉิน และแจ้งผลต่อสภาในเวลาที่กำหนด เป็นต้น

ทั้งนี้การได้มาซึ่งสมาชิก ก็ใช้ระบบการเลือกตั้งเช่นเดียวกับกรรมการบริหารจะเห็นได้ว่า การสัมมนาสูงเนินดังกล่าว ได้สะท้อนกระแสประชาธิปไตยและความเป็นธรรมในสังคมเข้ามาอย่างเต็มที่ และการถกเถียงแลกเปลี่ยนระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ก็นำไปสู่ข้อสรุปที่มีผลสะเทือนอย่างใหญ่หลวงต่อบรรยากาศการเคลื่อนไหวเพื่อสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลในเวลาต่อมา โดยเฉพาะเป็นการสร้างนักกิจกรรมเพื่อสังคมขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ทั้งนำโยงไปสู่การปรับหลักสูตรการเรียนการสอนที่สำคัญ เช่น การกำหนดเกณฑ์เพื่อคัดกรองเอานักศึกษาในระบบเรียนรวมที่มีเจตคติเพื่อสังคมเข้าเรียนต่อแพทย์และอื่นๆ รวมทั้งการริเริ่มโครงการส่งเสริมการศึกษาของนักศึกษาแพทย์ชนบทเป็นสถาบันแรก ในเวลาต่อมา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ฝ่ายบริหารของมหาวิทยาลัยและอาจารย์ที่เข้าร่วมจะไม่มีปฏิกิริยาคัดค้านหรือขัดแย้งทางความคิดรุนแรง นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว เพราะหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคมใหม่ๆ อาจารย์ส่วนใหญ่ยังเชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ใจของนักศึกษา แต่ปรากฏว่าการสัมมนาครั้งนี้กลับถูกจับตามองจากฝ่ายความมั่นคงซึ่งยังมีทัศนะมุมมองต่อขบวนการนักศึกษาที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก แม้จะผ่านพ้นเหตุการณ์ 14 ตุลาคมแล้ว โดย นายแพทย์ประยงค์ เต็มชวาลา อดีตนายกสโมสร ส.ม.ม. โต้โผใหญ่ของการจัดสัมมนาครั้งนี้เล่าว่า หลังการสัมมนา ศ.นายแพทย์กษาน จาติกวนิช อธิการบดี ซึ่งเข้าร่วมสัมมนาด้วยตลอดทั้ง 3 วัน ได้มาพูดทีเล่นทีจริงว่า “สันติบาลมันตามอ๊ัว เขาเห็นผลสัมมนาครั้งนี้ เขาบอกว่า นี่มันคอมมิวนิสต์นี่หว่า” ทั้งที่ในมุมมองของ นายแพทย์ประยงค์เองแล้วเห็นว่า การสัมมนาครั้งนี้ประสบความสำเร็จทั้งในแง่ process และ output เพราะมี key person จากคณะต่างๆมาช่วยกัน โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม

ขณะที่แกนนำคนสำคัญอย่าง นายแพทย์บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล มองย้อนอดีตไปและยอมรับว่าข้อเรียกร้องบางเรื่องของนักศึกษาในช่วงนั้น ค่อนข้างเป็นการมองสุดขั้ว ซึ่งจุดนี้เองที่ทำให้อาจารย์มหิดลที่มีความเป็นนักวิชาการและมีจิตวิญญาณของความเป็นครูที่อยากสอนอยากให้ความรู้อยู่สูง พากัน

หลีกหนีไป เพราะมีความรู้สึกเหมือนถูกนักศึกษาหลอกไปวิพากษ์ เนื่องจากถูกวิจารณ์ว่าความรู้ที่สอนเป็นสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ ขณะเดียวกัน เวทีนี้ก็เป็นเสมือนเวทีแห่งการเผชิญหน้ากันระหว่างอาจารย์รุ่นเก่าที่มีแนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยมกับอาจารย์รุ่นใหม่ที่มีแนวคิดเชิงเสรีนิยมที่ก้าวหน้ากว่าซึ่งได้ผสานเป็น "แนวร่วม" กับนักศึกษา ทำให้อาจารย์ฝ่ายกลางๆถูกผลักให้ไปอยู่กับฝ่ายแรก เพราะวิธีการและเนื้อหาในการสัมมนาครั้งนั้นมีลักษณะที่ล้ำหน้าพอสมควร

แต่อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของ ศ.นายแพทย์สิระ บุณยะรัตเวช ในฐานะรองอธิการบดี ฝ่ายกิจการนักศึกษา กลับมองว่าถึงแม้จะดูเหมือนว่านักศึกษาครอบงำการสัมมนามากไปหน่อย แต่ก็ยอมรับว่าในฐานะที่เพิ่งกลับจากต่างประเทศใหม่ๆ กลับดีใจที่เห็นนักศึกษาเริ่มแสดงความคิดเห็น แม้อาจเหมือนลูกตุ้มที่แกว่งแรงไปบ้าง

"แต่เราในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ ก็ต้องพยายามฝืนลูกตุ้ม จะเหวี่ยงก็ได้ แกว่งก็ได้ แต่ต้องอย่าให้มันมากเกินไป"

ปฏิกิริยาที่เป็นรูปธรรมของอาการ "แกว่ง" ที่ว่า เห็นได้จากอีกมุมมองหนึ่งของอาจารย์ชนินทร์ เจริญกุล ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมสูงเนิน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่เข้าร่วมสัมมนาด้วยในฐานะอาจารย์รุ่นใหม่ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ ด้วยวัยที่มากกว่านักศึกษาในขณะนั้นไม่มากนัก

"เท่าที่จำได้อาจารย์ไปกันเยอะ บรรยากาศทั่วไปก็ดี แต่ที่ทำให้ตึงเครียดขึ้นมาก็คงเป็นช่วงที่คุณอนุช อาภาภิรม ซึ่งในขณะนั้นบรรดาอาจารย์ไม่รู้จักว่าเป็นใคร มาจากไหน มาวิพากษ์อาจารย์แบบนิ่มๆ แต่แรง นักศึกษาก็ร่วมประสานเสียงไปด้วย อาจารย์ก็งงว่า เอ๊ะ อาจารย์ที่นี่ก็ไม่ได้โหดร้ายหรือเลวร้ายอะไรอย่างนั้น ที่ผ่านมาความสัมพันธ์ระหว่างกับลูกศิษย์ก็เป็นไปด้วยดี ไม่มีใครที่ตั้งตนจะฟาดฟันนักศึกษา คนรักกันดีๆทำไมมาฉะกัน จำได้ว่าอาจารย์เภสัชฯบางคนคงรู้สึกคับแค้น เสียใจแอบมาร้องไห้กันเอง บางคนก็พูดทำนองว่า "แค่พูดก็ยังไม่ชัด ปับปุงเปี่ยนแปง" แล้วจะไปบอกให้ใครเขาทำอะไร" ซึ่งถ้ามองแล้ว นั่นคือการเตือนจากอาจารย์ จริงๆอาจารย์ก็พยายามจะรับข้อเสนอในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ แต่ ดูเหมือนนักศึกษาอาจไม่เข้าใจ จนอาจมองข้ามวิธี

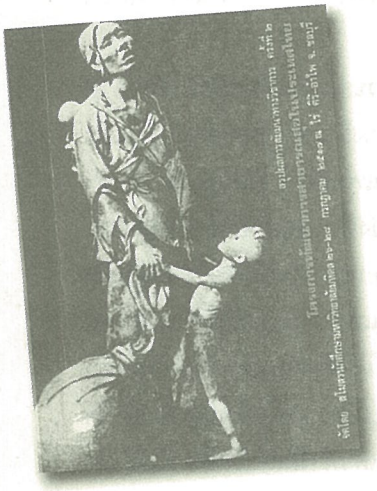
การที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยไป"

อาจารย์ชนินทร์ทิ้งท้ายไว้ว่า หากมองย้อนไป ถ้านักศึกษาใช้โอกาสช่วงหลัง 14 ตุลาคม "วิเคราะห์" แทนที่จะ "วิพากษ์" เป็นหลัก บรรยากาศโดยรวมก็น่าจะเป็นไปได้ดีกว่านี้

ว่ากันว่าในหมู่อาจารย์ที่เข้าร่วม แม้บางส่วนจะรู้กดดันจากบรรยากาศแปลกใหม่ที่ได้สัมผัส แต่ก็มีบางส่วนมองนักศึกษาอย่างมีเมตตาและผ่อนปรน และแปรความรู้สึกกดดันเป็นอารมณ์ขัน เช่น ที่ ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี มักเล่าถึงการเข้าร่วมในครั้งนั้นให้ลูกศิษย์ลูกหาฟังว่า ช่วงที่ต้องแยกย้ายกันเข้านอน อาจารย์ทั้งหลายก็ถูกกำหนดให้นอนรวมกันในโรงนอนของศูนย์ฝึกอบรมฯสูงเนิน ที่ไม่ได้มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากนัก ทำให้ ศ.นายแพทย์ ม.ร.ว.พัชรีสาณ ชุมพล แห่งคณะแพทย์ศาสตร์รามาธิบดี ซึ่งเป็นอีกผู้หนึ่งที่พยายามหาโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับแกนนำนักศึกษาฝั่งรามาฯอยู่เนืองๆ เพื่อเรียนรู้และเข้าใจถึงกับบ่นทีเล่นทีจริงว่า" ทีหมามันยังเลือกที่นอนได้ แล้วทำไมเราถึงเลือกไม่ได้ ซึ่งนับเป็นอีกสีสันหนึ่งของตำนานการสัมมนาสูงเนิน

อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่า การเกิดขึ้นของวงสัมมนาที่สูงเนิน มาจากความร่วมแรงร่วมใจกันของทั้งฝ่ายบริหาร นักศึกษาและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหิดลอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนนี้ ถือเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญของการพัฒนาการผลิตนักศึกษาและอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัย และเป็นแนวปฏิบัติให้กับสถาบันอื่นในเวลาต่อมา รวมทั้งเป็นรากฐานของการปฏิรูปสังคมและการปฏิรูประบบในวงการสาธารณสุขที่ชาวมหิดลซึ่งได้รับผลสะเทือนจากการสัมมนาครั้งนั้น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเวลาต่อมา ขณะเดียวกันก็นับเป็นเหตุการณ์ที่ต้องบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์หน้าสำคัญของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ทั้งถือเป็นเอกลักษณ์และเป็นคุณูปการต่อสังคมโดยรวม ชนิดที่ไม่อาจมองข้ามได้

สัมมนา ณ ไร่ศิริ-อำไพ จุดเปลี่ยนระบบบริหารสาธารณสุข

หลังจากผลักดันให้เกิดการสัมมนาสูงเนินขึ้นแล้ว ก่อนที่ ส.ม.ม.ยุค นศพ.ประยงค์ เต็มชวาลา เป็นนายกฯ จะหมดวาระ ก็ได้มีส่วนสำคัญในการประสานกับกระทรวงสาธารณสุขในยุคนั้นซึ่งมี ศ.นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ อดีตคณบดีคณะแพทย์ศาสตร์ศิริราชพยาบาล ครูแพทย์ที่นักศึกษาให้ความเคารพรัก เป็นรัฐมนตรีว่าการฯ เพื่อจัดสัมมนาเรื่อง "การพัฒนางานสาธารณสุขของประเทศไทย" ขึ้น ที่ไร่ศิริ-อำไพ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี ของ พล.ต.ศิริ ศิริโยธิน นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดลในขณะนั้น ระหว่างวันที่ 26-27 กรกฎาคม 2517 อันเป็นการร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยมหิดล กระทรวงสาธารณสุข โดยมีสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลเป็นผู้ประสานผลักดัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการมานั่งจับเข่าคุยร่วมกันครั้งแรก ระหว่างผู้ผลิตบุคลากรด้านสาธารณสุข คือ มหาวิทยาลัยมหิดล กับผู้ใช้ คือกระทรวงสาธารณสุข และผู้ที่กำลังจะก้าวออกไปเป็นบุคลากรสาธารณสุขในสาขาอาชีพต่างๆ คือตัวนักศึกษาเอง

นายแพทย์ประยงค์ เต็มชวาลา เล่าถึงวัตถุประสงค์เป้าหมายที่ ส.ม.ม. คิดการใหญ่ไป "แตะ" ปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้ใช้บุคลากรสาธารณสุข รวมทั้งโครงสร้างกระทรวงสาธารณสุข ไว้ว่า

"การสัมมนาที่ไร่ศิริ-อำไพ ถือเป็นการสัมมนาทางวิชาการครั้งที่ 2 และเป็นงานสุดท้ายของ ส.ม.ม.ชุดผม เพราะช่วงเดือนมิถุนายน มีการเลือกตั้งสหพันธ์นักศึกษาฯตามโครงสร้างใหม่ที่ได้ นศพ.เหวง โตจิราการ เป็นนายกฯ ซึ่งเตรียมจะมารับงานต่อแล้ว ที่เราเข้าไปประสานให้มีการจัดสัมมนาในเรื่องนี้ เพราะช่วงนั้นมีความขัดแย้งภายในกระทรวงสาธารณสุข จนเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์อย่างต่อเนื่อง มีการโต้เถียงกันค่อนข้างรุนแรงในเรื่องของโครงสร้าง

กระทรวง ซึ่งขณะนั้นเพิ่งปรับปรุงไปใหม่ๆ เมื่อปี 2515 คือ จากการบริหารงานแนวดิ่ง ที่กรมการแพทย์ดูแลทั้งในส่วนกลางลงไปถึงโรงพยาบาลประจำจังหวัด ขณะที่กรมอนามัยดูแลอนามัยจังหวัด อนามัยอำเภอและสถานีอนามัย มาเป็นการผสมผสานระหว่าง 2 กรม ตั้งเป็นกรมการแพทย์และอนามัยขึ้นมา เอางานด้านการรักษาพยาบาลกับการป้องกันโรคมาอยู่กรมเดียวกัน"

"สมัยก่อนนั้นอธิบดีกรมการแพทย์และกรมอนามัยมักมีความขัดแย้งในเชิงตัวบุคคลและกลุ่มพวกสูงมาก ระหว่างนายแพทย์เชิด โทณวนิก กับนายแพทย์สมบูรณ์ วัชโรทัย จนถึงขั้นมีการนำเรื่องเข้าสู่สภา นักศึกษามหิดลในฐานะที่เป็นผลผลิตที่จะต้องไปประจำในกระทรวงสาธารณสุขเป็นส่วนใหญ่ ก็ไม่ได้นิ่งนอนใจ เห็นว่าข้อขัดแย้งทำท่าจะบานปลายจึงจัดสัมมนาหัวข้อดังกล่าวขึ้น โดยเชิญผู้แทนจากทั้ง 2 ฝ่ายเข้าร่วม ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากพล.ต.ศิริ ศิริโยธิน ในฐานะนายกสภามหาวิทยาลัยที่อนุญาตให้ใช้สถานที่ที่ไร่ของท่าน อีกทั้งอาจารย์กษาน จาติกวนิช อธิการบดีก็สนับสนุนมาก"

" ในแง่การจัดงานถือว่าเราทำได้ค่อนข้างดี ทั้งในแง่กระบวนการและเนื้อหา ที่อาจารย์ให้เกียรตินักศึกษามาก ผลจากการสัมมนาครั้งนั้นถือว่าเป็นการปฏิรูปงานด้านสาธารณสุขบทแรกๆเลยก็ว่าได้ พวกเราเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นทำให้เกิดการประสานและเกิดโครงสร้างองค์กรที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก่อนหน้าที่จะมีการปฏิรูปครั้งใหญ่ในกระทรวง"

ขณะที่ ศ.นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุขในขณะนั้น ซึ่งตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและมีแนวคิดที่จะปฏิรูปการบริหารในกระทรวงนี้มาก่อน ได้กล่าวว่า กระทรวงสาธารณสุขในยุคนั้นนอกจากกรมการแพทย์และกรมอนามัยจะขัดแย้งกันหนักแล้ว ยังมีปัญหางบประมาณที่กระจุกตัวอยู่ที่ 2 กรมนี้ถึง 92 เปอร์เซ็นต์ เหลือให้กรมอื่นๆ เช่น กรมวิทยาศาสตร์การแพทยไม่กี่เปอร์เซ็นต์ จนต้องมีการนำเรื่องเข้าสภาผู้แทนฯเพื่อปรับแก้ให้เกิดการกระจาย อันมาจากแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

"ตั้งแต่รัฐบาลอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์เข้ามา เราก็เขียนไว้ในแถลงการณ์ของรัฐบาลเลยว่ากระทรวงสาธารณสุขจะพยายามเอาประชาชนเข้า

มามีส่วนในการแก้ปัญหา กระทรวงอื่นยังไม่ทำ เราทำเป็นกระทรวงแรก และในขณะนั้นเราก็เห็นว่าผู้ที่จะเข้ามาช่วยเปลี่ยนแปลงได้คือนักศึกษา เพราะหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ประชาชนให้การยอมรับนักศึกษามาก เมื่อมีปัญหาขัดแย้งเช่นนี้ในกระทรวง นักศึกษาเขาเห็นก็เป็นฝ่ายเริ่มเข้ามาประสานเอง เพื่อจัดสัมมนาในเรื่องนี้"

อย่างไรก็ตาม นายแพทย์เสมยอมรับว่า แม้หลังจากมีการสัมมนาและหยิบยกประเด็นขัดแย้งต่างๆ เข้าหารือในสภาแล้วก็ตาม แต่ปัญหาภายในกระทรวงสาธารณสุขก็ยังคงดำรงอยู่ ขณะที่ตัวนายแพทย์เสมเอง ซึ่งเป็น "ลูกหม้อ" เก่าของกรมการแพทย์กลับถูกมองด้วยความไม่พอใจว่าไม่รักพวกพ้อง แต่สิ่งที่เกิดขึ้นก็ได้จุดประกายให้เกิดการปฏิรูปการสาธารณสุขอย่างเป็นจริงเป็นจังมากขึ้นในเวลาต่อมา และเมื่อนายแพทย์เสมได้รับเชิญให้เข้าไปเป็นกรรมการในสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ก็ได้เป็นผู้ผลักดันให้สภาพัฒน์ในขณะนั้นนำปัญหาด้านสังคมเข้าไปอยู่ในกรอบเป้าหมายการทำงานด้วย และเรื่องสำคัญที่พยายามผลักดันในช่วงนั้นคือ การกระจายอำนาจในกระทรวงสาธารณสุขนั่นเอง

มีข้อมูลที่น่าสนใจว่า การที่พล.ต.ศิริ ศิริโยธิน ให้การสนับสนุนการจัดสัมมนาครั้งนี้อย่างเต็มที่นอกจากเพราะดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัยอยู่โดยตรงแล้ว พล.ต.ศิริยังมีความสัมพันธ์อันแนบแน่นเป็นพิเศษกับนายแพทย์เสมด้วย

"คุณศิริเขาเคารพผม เพราะผมเป็นคนทำเรื่องธนาคารเลือดมาตั้งแต่อยู่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ พอมาอยู่ที่โรงพยาบาลหญิงก็มาตั้งธนาคารเลือดที่นี่อีก สภากาชาดเขาก็อยากมีบ้างเพราะเขาถือว่าเป็นหน่วยงานที่ช่วยเหลือทั่วประเทศ ตอนนั้นคุณศิริเขาเป็นประธานกรรมการดำเนินการอยู่ด้วย เขาก็เชิญมาเป็นที่ปรึกษา อีกอย่างซอยบ้านเขาก็อยู่ติดกัน ก็มีความสนิมสนมกัน"

การสัมมนาที่ไร่ศิริ-อำไพ นอกจากจะมีที่มาที่ไปของหลักการเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว ยังมีอีกแง่มุมหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะเกี่ยวโยงกับกระแสความตื่นตัวของสังคมไทยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา และกระแสปฏิวัติวัฒนธรรมในจีนที่ไหลหลากเข้าสู่สังคมไทยอย่างต่อเนื่อง และมีอิทธิพลอย่างมากต่อทั้งขบวนนักศึกษาปัญญาชน รวมทั้งบุคคลากรด้านสาธารณสุข โดยนายแพทย์เหวง โตจิราการ ซึ่ง

ขณะนั้นเพิ่งจะได้รับเลือกตั้งให้เป็นนายกสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลและได้เข้าร่วมในฐานะประธานฝ่ายวิชาการของการสัมมนาครั้งนี้เล่าว่าในช่วงเวลานั้นข่าวคราวความเปลี่ยนแปลงในประเทศจีน หลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะได้แพร่กระจายเข้ามาสู่สังคมไทยอย่างเปิดเผย ส่งผลให้นักศึกษาแพทย์เริ่มหันมาสนใจประเด็นการเปลี่ยนแปลงงานด้านสาธารณสุข และคิดที่จะนำมาปรับเปลี่ยนทิศทางงานด้านการแพทย์และสาธารณสุขในไทย เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาหลักของประเทศคือการขาดแคลนแพทย์ในชนบทได้

"สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งในขณะนั้นคือ "หมอเท้าเปล่า" ผมจำได้ว่ามีนักเขียนที่เป็นหมอหลายคนเขียนชื่นชมหมอเท้าเปล่า ก็เลยเกิดเป็นแนวคิดที่จะจัดสัมมนาถึงทิศทางอันนี้ โดยพวกเราได้ขออนุญาตพล.ต.ศิริด้วยความบริสุทธิ์ใจ ว่าอยากจะเห็นโครงสร้างการสาธารณสุขไทยสามารถให้หลักประกันด้านการรักษาพยาบาลกับราษฎรที่ยากจนในถิ่นทุรกันดารได้ โดยคิดกันว่าทำอย่างไรจะให้บุคลากรในระดับรองๆเข้าไปมีบทบาทได้ เพราะถ้าเอาแพทย์ปริญญาลงไปบรรจุทุกหมู่บ้าน มันเป็นไปไม่ได้เลย แม้จะให้บรรจุในทุกอำเภอก็ยังยาก ถึงจะมีการบังคับให้แพทย์ที่จบใหม่ใช้ทุนอยู่แล้ว แต่จะบังคับให้เต็มทุกจังหวัดก็เป็นไปไม่ได้อีก ในการสัมมนาครั้งนี้ เราก็เลยมีแนวคิดที่จะผลักดันให้มีบุคคลากรด้านสาธารณสุขระดับชาวบ้าน เพราะจากที่ผมลงไปคลุกคลีอยู่ในสลัมคลองเตย เห็นเลยว่าการดูแลสุขภาพประชาชนไทยมันมีลำดับขั้นมากมายเหลือเกิน เพราะฉะนั้นเราควรจัดบุคคลากรที่มีความรู้เบื้องต้นเข้าไปดูแลประชาชน"

"เพื่อให้แนวคิดดังกล่าวบรรลุ ผมก็เอาแบบของทั้งจีนและรัสเซียมาศึกษาเทียบกัน จำได้ว่ามีการนำเอกสารเกี่ยวกับสภาพของจีนมาคุยกันอย่างละเอียดว่าจะสร้างหมอเท้าเปล่าอย่างไร ตอนนั้นก็ฝันกันบรรเจิดว่าบุคลากรที่จะเป็นหมอเท้าเปล่า ไม่จำเป็นต้องสอบผ่าน ม.ศ. 5 เอาพยาบาลที่เขาทำงานมา 8 ปี 10 ปีมาพิสูจน์ตัวเองว่ามีจิตใจรับใช้ประชาชนจริงๆ แล้วมายกระดับก็น่าจะทำหน้าที่เป็นหมอได้ โดยเสนอให้มีหลักสูตรเวชอนามัยขึ้นมารองรับ"

นับเป็นความพยายามอีกครั้งในการผลิตแพทย์ชั้นสองโดยเน้นเชิงปริมาณเพื่อมาแก้ปัญหาเร่งด่วนคือการขาดแคลนแพทย์ในชนบท หลังจากที่เคยมีความพยายามมาแล้วตั้งแต่สมัยที่ ม.จ.สกลวรรณกร วรวรรณ เป็นอธิบดีกรม

สาธารณสุข ขณะที่แนวทางของสมเด็จพระราชบิดาฯ ที่ยังทรงมีพระประสงค์ให้เน้นผลิตแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นหลักได้รับการยอมรับมากกว่า

ในยุครัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ ที่ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนเสนารักษ์ขึ้นที่ จ.ลพบุรี ในชื่อว่าโรงเรียนอานันทมหิดล เพื่อเร่งผลิตแพทย์อีกระดับ ซึ่งแม้อาจารย์แพทย์ของฝั่งศิริราชจะไม่เห็นด้วย แต่ ศ.นายแพทย์สุด แสงวิเชียร อาจารย์ผู้ใหญ่ของศิริราชก็ได้พยายามมาช่วยวางหลักสูตร เพราะเห็นว่าถึงอย่างไรก็มีการจัดตั้งขึ้นแล้ว รวมทั้งในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ประเทศไทยเคยมีการผลิตผู้ช่วยแพทย์ (หลักสูตร 1 ปีทางแพทย์เสนารักษ์) โดยหวังว่าจะมีแพทย์เหล่านี้ออกไปประจำทำงานครบทุกอำเภอ อีกทั้งรัฐบาลยังเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสอบเป็นแพทย์ชั้น 2 ได้ด้วย แต่พอหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยเริ่มดำเนินนโยบายที่จะให้ประเทศเจริญรุดหน้าเช่นตะวันตก จึงประกาศยกเลิกการผลิตแพทย์ในลักษณะนี้

ความพยายามครั้งนี้ก็เช่นกัน แม้กระแสสังคมจะมีมากเพียงใด แต่ข้อเสนอให้ผลิตหมอเท้าเปล่าหรือแพทย์ชั้น 2 ก็ยังเป็นเพียงข้อเสนอที่ไม่อาจเป็นจริงเป็นจังได้ในทางปฏิบัติ เพราะเพียงแค่ ศ.นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนว่าจะจัดการฝึกอบรมด้านการรักษาพยาบาลให้พนักงานอนามัยและผดุงครรภ์ และจะมีโครงการผลิตแพทย์เพื่อชนบทขึ้นมาเป็นการเฉพาะก็ถูกคัดค้านจากอาจารย์บางส่วนในโรงเรียนแพทย์อย่างแข็งขัน เพราะเกรงว่ามาตรฐานทางการแพทย์จะตกต่ำ

อย่างไรก็ตาม นอกจากโฉมหน้าการแพทย์แนวใหม่ในจีนจะ “โดนใจ” บรรดานักศึกษาด้านแพทย์และสาธารณสุขหัวก้าวหน้าในยุคนั้นแล้ว ยังมีส่วนสำคัญที่กระตุ้นให้อาจารย์แพทย์ จากมหาวิทยาลัยต่างๆ 16 คนเดินทางไปดูงานที่ประเทศจีนให้เห็นกับตา ระหว่างวันที่ 7-27 เมษายน 2517 ซึ่งนับเป็นบุคลากรของรัฐชุดแรกๆ ที่ไปสัมผัสจีนใหม่หลังการปฏิวัติ ขณะที่รัฐบาลไทยยังไม่เปิดความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการหรือยอมรับสถานะของประเทศคอมมิวนิสต์ยักษ์ใหญ่นี้มากนัก

ในการสัมมนาดังกล่าว แม้เจ้าภาพในการดำเนินงานคือ สหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล โดยมี นศพ.ประยงค์ เต็มชวาลา เป็นประธานอำนวย

การ นศพ.เชิดชัย ตันติศิรินทร์ จากฝั่งศิริราช และนายเมธี จันทร์จารุภรณ์ จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ เป็นรองประธานฯ แต่นอกเหนือจากคณาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลทุกคณะแล้ว ยังมีนิสิตและนักศึกษาจากคณะแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นักศึกษาพยาบาลจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้แทนจากสมาคมต่างๆ เช่น แพทยสมาคม แพทยสภา สมาคมเภสัชกร สมาคมเทคนิคการแพทย์ สมาคมทันตแพทย์ สมาคมนักสุขาภิบาลและสมาคมพยาบาล รวมทั้งสื่อมวลชนเข้าร่วมด้วย

ขณะที่ในฝ่ายกระทรวงสาธารณสุข มีทั้งผู้แทนรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง และกรมหลักๆ เกือบทุกกรม รวมผู้เข้าสัมมนาประมาณ 100 คน โดยมีการลงทะเบียนและพิธีเปิดการสัมมนาอย่างเป็นทางการเมื่อเช้าวันที่ 26 กรกฎาคม ที่คณะวิทยาศาสตร์ พญาไท เริ่มจาก ศ.นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขให้โอวาท โดยสรุปความได้ว่า การที่นักศึกษานำเอาหัวข้อดังกล่าวขึ้นมาสัมมนาเป็นเรื่องที่ทันต่อเหตุการณ์อย่างยิ่ง เพราะการสาธารณสุขกำลังอยู่
ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งสนองบริการให้ประชาชนในชนบทห่างไกล การจัดให้มาแสดงความเห็นและตัดสินใจร่วมกัน แสดงให้เห็นว่านักศึกษาเดินมาถูกทางแล้ว

จากนั้น อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล ศ.นายแพทย์กษาน จาติกวนิช ได้กล่าวให้โอวาทนักศึกษาที่เข้าร่วมสัมมนา โดยประเด็นสำคัญ ได้ย้ำว่า “อย่าได้แสดงอาการก้าวร้าวเหมือนการสัมมนาครั้งที่แล้วที่สูงเนิน จนอาจารย์หลายคนต้องหนีกลับก่อน” นอกจากนั้นยังเสนอว่านอกจากนักศึกษาจะต้องออกไปสู่ชนบทแล้ว อาจารย์ก็ควรใช้เวลาสัก 1 เดือนใน 1 ปี ออกไปนอนกลางดิน กินกลางทรายที่ชนบทเช่นเดียวกัน และก่อนที่คณะจะเดินทางไปไร่ศิริ-อำไพ จ.ชลบุรี นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์ ซึ่งมีประสบการณ์ด้านเวชศาสตร์ชุมชนมายาวนาน ได้บรรยายปูพื้นเรื่องการแพทย์ในชนบทไทยเป็นการเกริ่นนำ โดยชี้ถึงปัญหาหลัก 5 ประการของชาวชนบทไทยคือ จน โง่ เจ็บ เฉื่อยชา และขาดความมั่นคง และ

เห็นว่าบุคลากรด้านสาธารณสุขที่จะออกไปชนบท จะต้องเป็นทั้ง 1.Practitioner 2.Teacher 3. Leader 4.Organizer และ 5. Reseacher รวมทั้งเล่าถึงการแพทย์ของจีนที่ได้ไปเห็นมาด้วย และเมื่อทั้งหมดถึงที่หมาย ก็เริ่มประชุมกลุ่มย่อยกันอย่างจริงจัง ซึ่งแบ่งเป็น 6 กลุ่มย่อย ใน 3 หัวข้อคือ

1. การสาธารณสุขในอุดมการณ์
2. ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการผลิตบุคคลากรสาธารณสุขกับกระทรวงสาธารณสุข
3. โครงสร้างของกระทรวงสาธารณสุข

โดยใช้เวลาต่อเนื่องตั้งแต่บ่ายโมงถึง 3 ทุ่ม โดยพักกินอาหารมื้อเย็นเท่านั้น วันถัดมา นอกจากพล.ต.ศิริจะมาบรรยายเองในหัวข้อ “การสาธารณสุขไทยที่ผ่านมา” แล้ว ศ.นายแพทย์อุดม และศ.นายแพทย์เสม ก็ได้มาสังเกตการณ์และตอบข้อซักถาม ก่อนที่วงสัมมนาจะเริ่มถกเถียงกันต่อและเลิกเกือบเที่ยงคืน

ส่วนวันที่ 28 กรกฎาคม อันเป็นวันปิดสัมมนา ศ.แพทย์หญิงตระหนักจิตร หะรินสุต อาจารย์แพทย์จากฝั่งศิริราช ก็ได้มาบรรยายเรื่องการแพทย์ในจีน ในฐานะที่เป็นหนึ่งในทีม 16 แพทย์ไทยที่ไปดูงาน โดยได้นำนโยบายหลักด้านสาธารณสุข 4 ประการของจีน คือ

1. การบริการสาธารณสุขจะเน้นหนักที่ชนบท
2. ให้ความสำคัญกับการป้องกันโรคเป็นหลัก
3. เน้นการผสมผสานการแพทย์แผนจีนกับตะวันตก และ
4. ระดมมวลชนมาร่วมกับบุคลากรของรัฐในการแก้ปัญหา มาแลกเปลี่ยนในวงสัมมนาด้วย

ทั้งนี้ สำหรับหัวข้อแรก “การสาธารณสุขในอุดมการณ์” นั้น วงสัมมนาได้เสนอแนวทางที่ควรจะเป็นไปในอนาคตไว้หลายประการ โดยชี้ว่าสถาบันที่ผลิตบุคลากรต้องสร้างทัศนคติให้นักศึกษาเสียสละเพื่อรับใช้ประชาชน โดยจะต้องดัดแปลงหลักสูตรให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงของสังคมไทย นโยบายของกระทรวงสาธารณสุขต้องมุ่งไปสู่ชนบท และเห็นพ้องต้องกันให้มีการจัดตั้ง “สภาการสาธารณสุขแห่งชาติ” ขึ้น เพื่อทำหน้าที่วางแผนและนโยบายด้านสาธารณสุขและทำการประเมินผลโดยมีเป้าหมายคือรับใช้ประชาชนส่วนใหญ่

ของประเทศ

ส่วนในประเด็น "ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการผลิตกับผู้ใช้" นั้น วงสัมมนาชี้ว่า ที่ผ่านมานโยบายกระทรวงสาธารณสุขเป็นแบบลมเพลมพัด ที่มักเปลี่ยนไปตามอิทธิพลของนักการเมือง และไม่มีความหมายต่อประชาชนในชนบท มหาวิทยาลัยในฐานะผู้ผลิตบุคลากรก็ไม่ได้สร้างให้นักศึกษามีทัศนคติรับใช้ประชาชน โดยเฉพาะในชนบท อีกทั้งหลักสูตรการเรียนการสอนก็ลอกแบบจากต่างประเทศโดยไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมไทย ขณะที่ภายในองค์กรผู้ใช้คือ กระทรวงสาธารณสุข ก็มีปัญหาความขัดแย้งในระบบ

และสำหรับหัวข้อสุดท้ายคือ "โครงสร้างกระทรวงสาธารณสุข" ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้มุ่งประเด็นไปที่บทบาทของสถานีอนามัยอำเภอที่ต้องมีหน้าที่ดูแลบริหารสถานีอนามัยชั้นสองและสถานผดุงครรภ์ที่อยู่ใกล้ชิดชาวบ้าน แต่กลับขาดแคลนทั้งเจ้าหน้าที่และเครื่องมือ โดยมีเจ้าหน้าที่อยู่เพียง 30% ของตำแหน่งที่มีอยู่ทั้งหมด ทั้งยังขาดผู้ร่วมงานเพื่อมาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่างๆ ที่สัมมนาจึงเสนอทางออกให้จัดตั้ง "กรรมการอนามัย" ขึ้น โดยแต่งตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และบุคลากรอื่นๆ ที่เหมาะสมเข้ามาช่วยงาน

นอกจากนี้ ยังชี้ว่าการแก้ปัญหาในอดีตโดยนำกรมการแพทย์และกรมอนามัยมารวมกันเป็นกรมการแพทย์และอนามัย ยิ่งทำให้เกิดปัญหาความยุ่งยากในการจัดตำแหน่งบุคลากร นอกจากนี้ภาระงานแต่ละกรมก็ไม่เท่ากัน และยังมีปัญหาการประสานงาน เพราะหน่วยงานในต่างจังหวัดขึ้นตรงกับกรมการแพทย์และอนามัย ขณะที่หากกรมส่งเสริมสาธารณสุขจะเข้าไปในระดับจังหวัดต้องผ่านสำนักงานปลัดกระทรวง ทั้ง 2 กรมจึงมักขัดแย้งและไม่ร่วมมือกันเท่าที่ควร ส่งผลให้การสาธารณสุขล้าหลัง ซึ่งสาเหตุใหญ่ของปัญหาที่พออนุมานได้คือการทำงานยังคำนึงผลประโยชน์เฉพาะตนหรือเฉพาะกลุ่ม เพราะเจ้าหน้าที่รัฐยังขาดสำนึกในการรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง

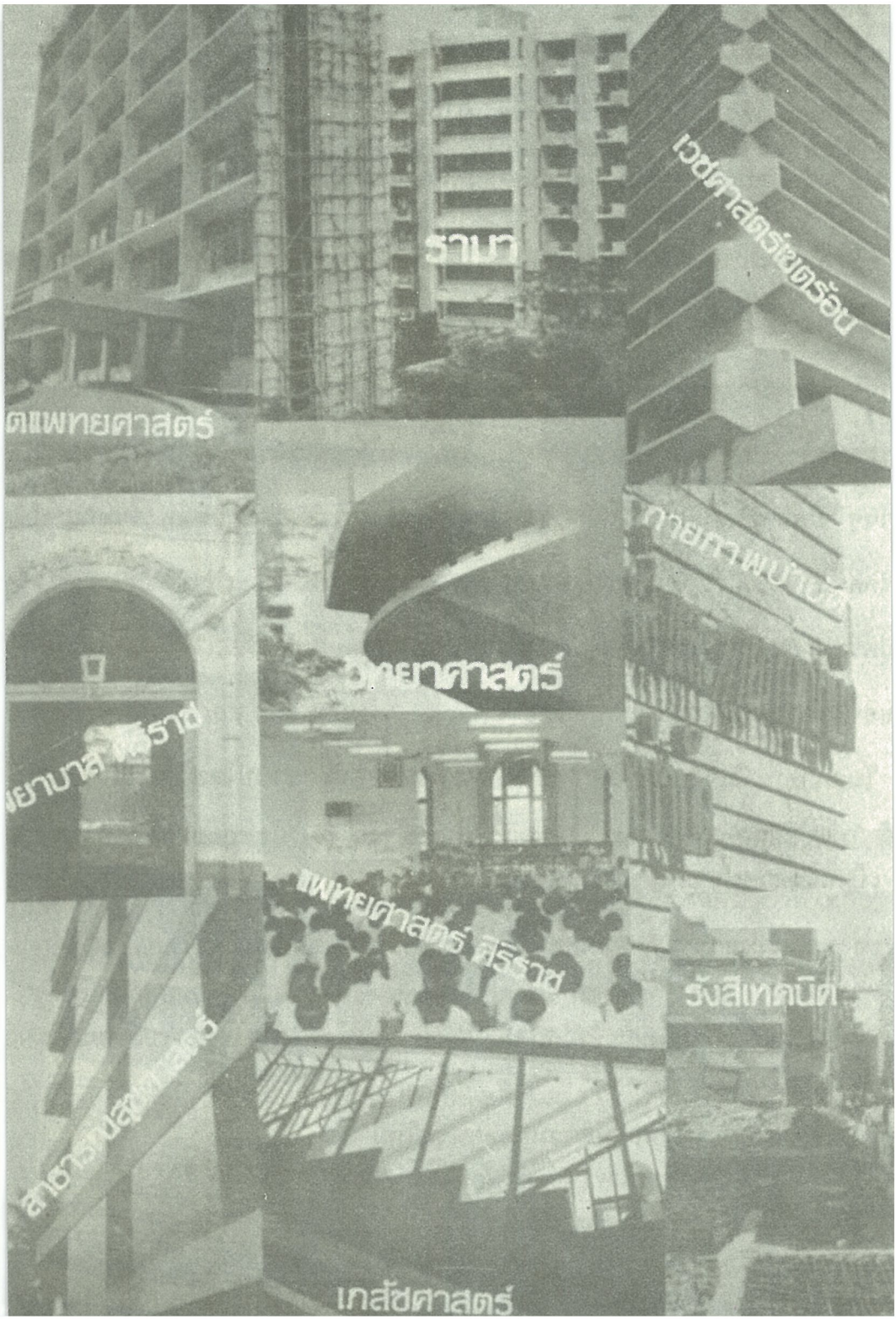
การสัมมนาทั้งที่ศูนย์สัมมนาสูงเนินและที่ไร่ศิริ-อำไพ ที่มุ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับจิตสำนึกและโครงสร้าง ทั้งของมหาวิทยาลัยที่ตนสังกัดและของกระทรวงที่อยู่ในฐานะหน่วยบังคับบัญชาในอนาคต นับเป็นความอาจหาญอย่างบริสุทธิ์ใจของนักศึกษามหิดลในยุคนั้น ที่มองเห็นตรงกันและร่วม

กันผลักดันผ่านผู้ที่มีบทบาทนำ ซึ่งถือว่าประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเพราะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมหลายประการดังได้กล่าวมาแล้ว โดยมีทิศทางร่วมคือการมุ่งตอบสนองประชาชนที่ด้อยโอกาสของประเทศ

การที่กิจกรรมดังกล่าวได้รับการยอมรับสนับสนุนจาก "ผู้ใหญ่" ทั้งในมหิดลเองและกระทรวงสาธารณสุข เป็นเพราะกระแสการยอมรับในบทบาทของนักศึกษาโดยรวมมีสูงยิ่งหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม นอกจากนั้นการที่บรรยากาศการสัมมนาทั้ง 2 ครั้งดำเนินไปค่อนข้างราบรื่น ก็น่าจะเป็นผลของกระแสการปฏิรูปโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวพันถึงบรรยากาศทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยหลัง 14 ตุลาคม อันเอื้ออำนวยให้แต่ละฝ่ายเปิดรับการวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นด้วย

มหิดลสาร ฉบับ
คาถามคุณมีอยู่จริงหรือ ?
มหิดลสาร
ค่ายนุทธศาสตร์
และ
ประเพณี
สภาพแวดล้อม
สภาพแวดล้อม

ราม
เวชศาสตร์เขตร้อน
ตแพทยศาสตร์
กายภาพบำบัด
ายศาสตร์
ยาบาล ศิริราช
แพทยศาสตร์ ศิริราช
รังสีเทคนิค
สาธารณสุขศาสตร์
เภสัชศาสตร์

"ชื่อพรรคแนวร่วมมหิดล
นั้นต้องการสื่อถึงนโยบายหลัก
ที่มุ่งสามัคคีทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย ทุกคณะ
รวมทั้งอาจารย์เพื่อสร้างแนวทาง
ในการเคลื่อนไหว กิจกรรมนักศึกษาให้เป็นที่ยอมรับ"

บทที่ 3

โครงสร้างใหม่กิจกรรมนักศึกษา

ผลพวงสัมนาสูงเนิน

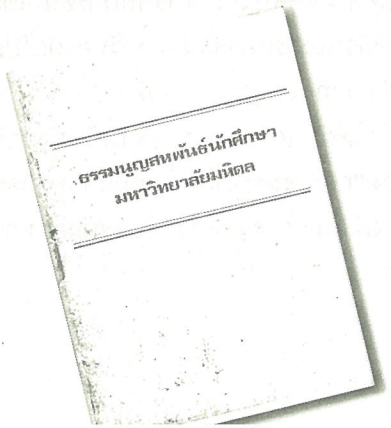
ขบวนการหรือองค์กรใดๆก็ตาม หากไม่มีระบบการจัดตั้งที่มีประสิทธิภาพหรือทันต่อสถานการณ์ที่เป็นจริง ขบวนการหรือองค์กรนั้น ก็ไม่อาจดำเนินกิจกรรมจนบรรลุภาระหน้าที่หรือบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ได้หลังเสร็จสิ้นการสัมมนาครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหิดล หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการสัมมนาที่มีลักษณะโดดเด่นที่สุดครั้งหนึ่ง เมื่อเทียบกับทุกมหาวิทยาลัยในช่วงนั้น เนื่องจากเป็นความร่วมมือกันทั้งฝ่ายผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา ผลพวงประการแรกที่ได้รับคือ มหิดลมีนักกิจกรรมที่เร่าร้อน และเอาการเอางาน เพิ่มขึ้นถึงกว่า 200 คน ที่ล้วนปรารถนาจะนำมหาวิทยาลัยไปสู่ทิศทางแห่งอุดมการณ์ที่ได้กำหนดร่วมกันจากวงสัมมนา นั่นคือ การรับใช้ประชาชนที่ถูกเอาเปรียบในสังคม ซึ่งได้ผ่านการเห็นชอบร่วมกันทั้งจากคณาจารย์และฝ่ายบริหาร เป็นการ "ต่อยอด"กระแสสูงของกิจกรรมนักศึกษาก่อน 14 ตุลาคม ได้ตามเป้าหมายที่ นศพ.ประยงค์ เต็มซวาลา นายกสโมสรนักศึกษาฯ โต้โผใหญ่ในการจัดสัมมนาครั้งนั้นตั้งใจไว้

หลังกลับจากสูงเนิน บรรยากาศในคณะวิทยาศาสตร์คึกคักขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลุ่มสัมมนาวงประชุมย่อยเกิดขึ้นทั่วไปตามตึกเรียนและห้องชมรมต่างๆ เพื่อถกเถียงถึงทิศทางที่จะก้าวต่อไปภายใต้โครงสร้างใหม่ของกิจกรรมนักศึกษา ที่มีสาระสำคัญคือ ให้นักศึกษาเลือกตั้งนายกสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล(ส.ม.ม.) ได้โดยตรง ให้ผู้สมัครเป็นนายกฯ ส.ม.ม. ต้องสมัครเป็นทีม โดยผู้สมัครในตำแหน่งนายกฯจะเป็นผู้เสนอคัดเลือกทีมงานด้านต่างๆ เสนอให้นักศึกษาพิจารณา หากทีมใดชนะก็จะได้ทั้งทีม ขณะที่ชมรมต่างๆ ก็จะทำงานอย่างอิสระตามวัตถุประสงค์ ภายใต้การกำกับดูแลของ ส.ม.ม.ที่จะเป็นผู้พิจารณาจัดสรรงบประมาณให้แต่ละชมรมตามความเหมาะสม โดยสภานักศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบของสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของนักศึกษาแต่ละคณะจะเป็นผู้พิจารณาผ่านร่างงบประมาณ รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาแก้ไขธรรมนูญ ผ่านกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆด้วย

ทั้งกำหนดให้ ส.ม.ม.มีบทบาทเป็นตัวแทนนักศึกษาโดยตรงในศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยหรือ ศนท.และขบวนการนักศึกษาประชาชนต่างๆ ทั้งเป็นตัวแทนในการดำเนินกิจการทุกอย่างของนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งทำหน้าที่รับผิดชอบบริหาร กำกับดูแล ชมรมต่างๆ ในระดับมหาวิทยาลัยด้วย

ขณะที่สโมสรนักศึกษาคณะต่าง ๆ ยังคงมีอยู่ และดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นอิสระในคณะของตน แต่จะต้องให้ความร่วมมือ และประสานงานกับ ส.ม.ม.ในระดับมหาวิทยาลัย

เดินหน้าร่างธรรมนูญสหพันธ์ผลักดันตั้งพรรคนักศึกษา

ขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งที่ได้ริเริ่มกันอย่างจริงจังหลังสัมมนาสูงเนินก็คือ การเตรียมการจัดตั้งพรรคนักศึกษาตามผลสรุปที่ได้รับ “ไฟเขียว” จากที่สัมมนา พร้อมๆไปกับการยกร่าง

ธรรมนูญ "สหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล"

โดยกระบวนการจัดตั้งพรรคนักศึกษาดังกล่าว ก่อรูปตั้งแต่ปลายปี 2516 หลังกลับจากสูงเนิน เริ่มต้นจากนักศึกษาที่เป็นแกนนำในการจัดสัมมนาครั้งนั้น ได้มาร่วมกลุ่มกันในนาม "กลุ่มแนวร่วมมหิดล" ก่อน ซึ่งหลักๆ ก็คือแกนจากชมรมรัฐศึกษา ชมรมนิยมไทย ชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกลุ่มอิสระต่างๆ เช่น กลุ่มมหิดลสาร เป็นต้น

ขณะเดียวกันช่วงต้นปี พ.ศ.2517 มหาวิทยาลัยก็ได้ตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญของสหพันธ์นักศึกษาฯขึ้น ประกอบด้วยตัวแทนคณะละ 2-3 คน อาทิ นศพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ นศพ.เชิดชัย ตันติศิรินทร์ นศพ.พนัส อร่ามกุล จากคณะแพทย์ศาสตร์ศิริราชฯ นศพ.ประสาร เศรษฐนันท์ จากคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์ จากคณะวิทยาศาสตร์ เมธี จันทร์จารุภรณ์ และอมเรศ ไชยสอาด จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ สุรัตน์ เล็กสุภาพ จากคณะพยาบาลศาสตร์ อภิชาติ หาลำเจียก จากคณะเทคนิคการแพทย์ ฑีฆายุ โสตถิวัฒน์ จากคณะเภสัชศาสตร์ เป็นต้น โดยที่ยังมี นศพ.ประยงค์ เต็มชวาลา และ นศพ.เหวง โตจิราการ เป็นผู้ประสานการดำเนินงาน

ทั้งนี้ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ยกร่างธรรมนูญเพื่อให้คณะกรรมการพิจารณา คือ สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์ นักศึกษาปรีคลินิกปีที่ 3 ของคณะวิทยาศาสตร์ เนื่องเพราะเป็นผู้มีความรู้ทางด้านกฎหมาย จากการที่ได้ไปสมัครเรียนในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงอยู่ด้วย เนื่องจากมีใจรักในวิชานี้เป็นทุนเดิมอยู่ก่อน ทั้งก่อนหน้านั้นก็ยังเคยยกร่างธรรมนูญของสโมสรคณะวิทยาศาสตร์และสโมสรคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีให้มีเนื้อหาเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นมาแล้วโดยกำหนดให้นักศึกษาเลือกตั้งนายกสโมสรฯโดยตรง มีการจัดทำร่างงบประมาณ และวิธีพิจารณางบประมาณ เพื่ออำนวยประโยชน์ให้สโมสรนำพานักศึกษาทำกิจกรรมที่ทำประโยชน์แก่ส่วนรวมได้มากขึ้น

ธรรมนูญ ส.ม.ม.ดังกล่าว ใช้เวลาร่างประมาณ 3 เดือนก็แล้วเสร็จ โดยระหว่างการยกร่างมีการค้นคว้าเปรียบเทียบกับทั้งธรรมนูญหรือระเบียบสโมสรนักศึกษาของมหาวิทยาลัยต่างๆ เกือบ 10 มหาวิทยาลัย, รัฐธรรมนูญของไทย 6 ฉบับ รัฐธรรมนูญของอเมริกา และประเทศต่างๆ อีกหลายประเทศ จนได้สิ่งที่คิดว่าดีที่สุด เป็นประชาธิปไตยที่สุด โดยจุดมุ่งหมายสูงสุดคือให้ธรรมนูญของ

ส.ม.ม.นำพานักศึกษาออกไปสู่สังคมและประชาชน เพื่อสามารถทำประโยชน์แก่สังคมและประชาชนเมื่อจบการศึกษาออกไป

หลังจากสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลพิจารณผ่านร่างธรรมนูญและส่งให้สโมสรนักศึกษาคณะต่างๆรับรองแล้ว ก็ได้นำเสนอต่อมหาวิทยาลัยเพื่อประกาศใช้

ในระหว่างดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว นศพ.เหวงซึ่งเตรียมเข้ามารับช่วงงานต่อจากนศพ.ประยงค์ ก็เริ่มประสานกลุ่มนักศึกษาที่เป็นแกนกิจกรรมในแต่ละคณะเพื่อตระเตรียมคนไว้ลงสมัครทั้งในสภานักศึกษาของแต่ละคณะ รวมทั้งผู้ที่จะเข้าลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งต่างๆของทีมองค์การบริหารนักศึกษาตามโครงสร้างใหม่ดังกล่าว

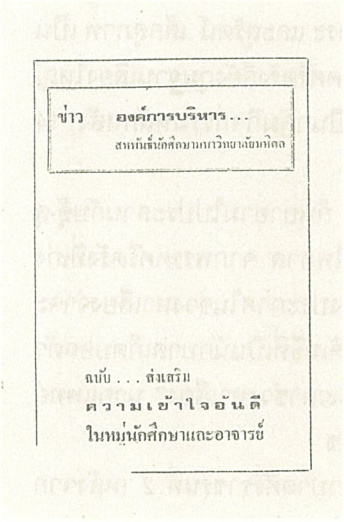
"ผมก็ร่วมกับพี่ประยงค์เป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งแกนนำที่จัดสัมมนาที่สูงเนิน วิ่งไปตามคณะต่างๆ เพื่อประสานกับคนที่เราเคยชวนไปร่วมสัมมนาที่สูงเนินให้ได้มากที่สุด และมีแนวคิดที่จะตั้งเป็นพรรคนักศึกษาขึ้นเพื่อส่งลงสมัครเข้ามาบริหารองค์การนักศึกษา โดยคนส่วนหนึ่งเราได้เตรียมความคิดกันไว้ตั้งแต่ก่อนไปสัมมนาที่สูงเนินแล้ว ขณะนั้นถือว่าที่คณะวิทยาศาสตร์คือฐานสำคัญในการที่จะก่อรูปเป็นพรรคแนวร่วมมหิดลขึ้น ในที่สุดก็มีการจัดตั้งพรรคขึ้นมาโดยมีผมเป็นประธาน มีจำรัส(นศพ.จำรัส สรพิพัฒน์) เป็นรองฯภายใน และเมธี(เมธี จันทร์จารุภรณ์) เป็นรองฯภายนอก"

ซึ่งจากการบอกเล่าของแพทย์หญิงจันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ กำลังสำคัญอีกคนของผู้ร่วมก่อตั้งพรรคแนวร่วมมหิดลยังระบุว่าในช่วงแรกที่นายแพทย์เหวงเป็นประธานพรรค เธอรั้งตำแหน่งเลขาธิการซึ่งทำหน้าที่เสมือนแม่บ้านคอยดูแลตึกสันทนาการและอุปกรณ์เครื่องไม้เครื่องมือต่างๆ จนทำให้ต้องทะเลาะเบาะแว้งกับเพื่อนพี่น้องอยู่บ่อยๆ และจากตำแหน่งเลขาธิการ ต่อมาก็เข้ามาดูแลด้านการเงินในฐานะเหรัญญิกพรรคด้วย

ชื่อ "พรรคแนวร่วมมหิดล"นั้น นายแพทย์สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์ เล่าย้อนถึงที่มาว่าต้องการสื่อถึงนโยบายหลักที่มุ่งสามัคคีนักศึกษาทุกกลุ่มทุกฝ่ายและทุกคณะ รวมทั้งอาจารย์ เพื่อสร้างเป็น "แนวร่วม"ในการเคลื่อนไหวกิจกรรมนักศึกษาให้เป็นที่ยอมรับ เนื่องจากในขณะนั้นสโมสรคณะต่างๆจะเป็นอิสระต่อกัน นักศึกษาในแต่ละคณะแทบจะไม่ได้สัมพันธ์กัน เพราะอยู่กระจัดกระจายกันพอ

สมควร กิจกรรมร่วมกันจึงมีน้อยมาก และเพื่อที่จะเชื่อมร้อยกิจกรรมนักศึกษาเข้าด้วยกัน จึงใช้ชื่อองค์กรนักศึกษาใหม่ว่า “สหพันธ์นักศึกษา”

การก่อเกิดสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล(ส.ม.ม.)

ข่าว องค์การบริหาร...
สหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
ฉบับ . . . ส่งเสริม
ความเข้าใจอันดี
ในหมู่นักศึกษาและอาจารย์

อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างสโมสรนักศึกษามาเป็นองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษาที่มีการลงสมัครแข่งขันกันเข้ามาบริหารในนามพรรค เกิดขึ้นในหลายมหาวิทยาลัยในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ทำให้นักศึกษาสามารถปกครองกันเองตามระบอบประชาธิปไตย และมีอิสระในการทำงานมากขึ้นกว่าเดิม โดยที่ธรรมศาสตร์ถือเป็นมหาวิทยาลัยต้นแบบที่มีการรวมตัวกันเป็นพรรคนักศึกษามาก่อนที่อื่น ทั้งในนามพรรคพลังธรรม แนวประชา และยูงทอง

ขณะที่ในมหาวิทยาลัยมหิดล นอกจากพรรคแนวร่วมมหิดลแล้วยังมีพรรคศรีตรังซึ่งมีฐานกำลังสำคัญอยู่ที่นักศึกษาแพทย์พยาบาล และสมาชิกค่ายอาสาของฝั่งศิริราช ที่มี นศพ.ไพศาล จันทรพิทักษ์ เป็นหัวหน้าพรรค และอีกพรรคหนึ่งคือ พรรคปรัชญ์ที่ค่อนข้างแตกต่างจาก 2 พรรคแรก เนื่องจากมีแกนนำเพียงคนเดียวคือ นศพ.ประสาร เศรษฐนันท์ จากฝั่งรามาธิบดี ที่เน้นการออกวารสารรายเดือนเป็นระยะๆ เพื่อเสนอทัศนะมุมมองซึ่งค่อนข้างตรงข้ามกับพรรคแนวร่วมมหิดล มากกว่าการเคลื่อนไหวดึงคนเข้าร่วมทำกิจกรรมในนามพรรค

ในที่สุด เมื่อธรรมนูญของสหพันธ์นักศึกษาฯได้รับการอนุมัติจากฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัย การเลือกตั้งองค์การนักศึกษารูปแบบใหม่ก็จัดขึ้นในเดือนมิถุนายน 2517 ท่ามกลางบรรยากาศอันคึกคัก โดยเป็นการแข่งขันกันระหว่างทีมของพรรคแนวร่วมมหิดลและพรรคศรีตรัง ซึ่งปรากฏว่า นศพ.เหวง โตจิราการ หัวหน้าพรรคแนวร่วมมหิดล ได้รับเลือกตั้งให้เป็นนายกองค์การบริหาร สหพันธ์

นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลคนแรกตามคาด มีสุรัตน์ เล็กสุภาพ จากคณะพยาบาลศาสตร์ ฝั่งศิริราชเป็นอุปนายกฯภายใน เมธี จันทร์จารุภรณ์ เป็นอุปนายกฯภายนอก โดยมีคะแนนทิ้งห่างจากทีมของพรรคศรีตรังไม่มากนัก เนื่องจากแม้ว่านศพ.เหวงจะได้รับการยอมรับจากนักศึกษาฝั่งคณะวิทยาศาสตร์และคณะที่อยู่ใกล้เคียงในฐานะที่เป็นติวเตอร์ตัวหลัก และแม้พรรคแนวร่วมฯ จะมี นศพ.ไพรัช ศุภกาญจนกันติ นศพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ และสุรัตน์ เล็กสุภาพ เป็นแกนสำคัญประสานอยู่ทางฝั่งศิริราชก็ตาม แต่พรรคศรีตรังก็ยังกุมฐานเสียงใหญ่ คือ กลุ่มค่ายอาสา และกลุ่มกีฬา-บันเทิง ที่ยังเป็นกลุ่มกิจกรรมหลักหลัง 14 เหตุการณ์ตุลาคมใหม่ๆ ไว้ได้ค่อนข้างมาก

"ผมเห็นแล้วว่าขุมกำลังใหญ่อยู่ที่ศิริราช ก็พยายามไปประสานกับอุ๊-สุรัตน์จนได้แนวร่วมจากพยาบาล ขณะนั้นคู่แข่งคือไพศาล จากพรรคศรีตรังที่เก่งด้านกีฬามาก จึงได้พวกกีฬาไว้ทั้งหมด ผมเองต้องประกาศในช่วงหาเสียงว่าจะเอางบส่วนใหญ่ทุ่มเทให้กับการกีฬา และงานนี้ก็ได้เมธีที่เป็นนักบาสเก็ตบอลตัวหลักของมหาวิทยาลัยมาช่วย โดยไปด้วยกันตลอดเวลาช่วงหาเสียง" นายแพทย์เหวงเล่าถึงกลยุทธในการบุกช่วงชิงคะแนนฝั่งศิริราช

สุรัตน์ พิทักษ์วัชระ (เล็กสุภาพ) อดีตพยาบาลศิริราชรุ่นที่ 2 (หลังจากแยกเป็นคณะพยาบาลศาสตร์ศิริราชแล้ว) ที่เป็นกำลังสำคัญของพรรคแนวร่วมมหิดลในคณะและเป็นหนึ่งในคณะกรรมการร่างธรรมนูญส.ม.ม.เล่าถึงการเจาะฐานเสียงพรรคศรีตรังของพรรคแนวร่วมมหิดลในขณะนั้นว่าสมัยนั้นระเบียบปฏิบัติของคณะพยาบาลศาสตร์เข้มงวดมาก คือถ้าไม่ได้ติดเวร นักศึกษาจะต้องกลับเข้าหอพักพยาบาลก่อน 18.00 น. ซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

"หลังจากมีการตั้งพรรคแนวร่วมมหิดลขึ้นมาแล้ว ในส่วนของพยาบาล เราได้คุยกับพี่ๆมาก่อนแล้วว่านอกจากพรรคศรีตรัง ก็จะมีพรรคแนวร่วมฯ และพรรคปรัชญ์ เราก็แบ่งกัน รุ่นพี่ก็บอกให้เราไปอยู่ทางพรรคแนวร่วมฯ ซึ่งก็พอดีพี่เหวงมาชวนให้ไปช่วยทำงานในพรรค ยุคนั้นปกติหอพักพยาบาลนี่จะเข้มงวดมาก หลัง จาก 6 โมงเย็นแล้วจะไม่ให้ใครเข้า พี่เหวงเป็นคนเดียวที่สามารถไปดึงเราออกมาคุยที่สนามหญ้าหน้าตึกได้ ตั้งแต่ 6 โมงถึง 2 ทุ่ม ซึ่งก็ไม่เคยถามว่าทำอย่างไรแม่บ้านถึงยอมอนุญาต ในวงคุยนั้นจำได้ว่ามี จุ๊ย-ชัยธวัช ยืนยง จากฝั่งคณะ

วิทยาศาสตร์ร่วมอยู่ด้วย หารือกันว่านักศึกษาพยาบาลมีประมาณ 1,500-1,700 คน ซึ่งมากพอดูก็อยากให้เราเข้าไปดึงคะแนน เราก็ตกลงเพราะมีเป้าหมายที่จะเข้าไปช่วยอยู่แล้ว ก็เลยเสนอเป็นอุปนายกฝ่ายภายในให้ โดยที่พี่เหวงจะขึ้นเป็นนายกฯ ช่วงที่มีการหาเสียงตามคณะต่างๆ ก็ไปด้วยกัน ซึ่งปัญหาก็คือต้องกลับเข้าหอก่อน 6 โมงเย็น เราเลยไปคุยกับอาจารย์สงวนสุข ขันธวงศ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาลที่กำลังจะยุกเป็นคณะ บอกอาจารย์ว่าการที่เราจะยกขึ้นเป็นคณะนั้น จะต้องทำให้นักศึกษาคณะอื่นยอมรับคณะพยาบาล เพราะฉะนั้นในการไปร่วมกิจกรรม เราก็จะต้องไปร่วมให้เหมือนๆกับคณะอื่น เลยขอเปลี่ยนเวลาเข้าหอเป็น 23.00 น. อาจารย์ก็ยอมอนุญาต เราก็เลยมีเวลาไปตีกสันทนาการที่คณะวิทยาศาสตร์ได้"

สุรัตน์เล่าอีกว่า ช่วงที่นายแพทย์เหวงมาชักชวนนั้น มีข้อตกลงอยู่ว่าเมื่อมาทำกิจกรรมแล้วอย่าให้เสียการเรียน หรือทำให้คะแนนเสียจนสอบตก ซึ่งนายแพทย์เหวงก็สวมวิญญาณติวเตอร์ใหญ่ดูแลให้จนไม่เป็นปัญหา

"ใกล้จะสอบสูติฯแล้ว ยังไม่รู้เลยว่าเด็กหมุนอยู่ท่าไหนเวลาจะคลอดออกมา ต้องไปนั่งติวใต้ตึกสันท์ ซึ่งในที่สุดก็ผ่านไปได้"

ก่อนที่นศพ.เหวงซึ่งได้รับสมญาว่า "ท่านมหา" เพราะสนใจในธรรมะและคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน จะกระโดดเข้าเป็นหัวขบวนในพรรคแนวร่วมมหิดลและส.ม.ม.เต็มตัว นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ อดีตนายกฯส.ม.ม.ปี 2519 กำลังหลักอีกคนหนึ่งในการร่วมกันตั้งพรรคแนวร่วมมหิดล เล่าถึงฉากการต่อสู้ทางความคิดของนศพ.เหวงที่เป็นจุดหักเหสำคัญของชีวิตไว้ว่า

"พี่เหวงคุยกับผมว่าต้องมาช่วยกันตั้งพรรค แต่จู่ๆ ก็หายไปพักใหญ่ พวกเราก็ตามหา แล้วก็พบว่าไปแอบนั่งอ่านหนังสืออยู่ในห้องสมุด พวกเราก็ต่อว่าพี่เขาใหญ่ว่าตั้งใจร่วมกันมาแล้วจะมาทิ้งกลางคันอย่างนี้ได้อย่างไร พี่เหวงก็ยอมรับว่ามานั่งคิดดูแล้ว สนใจในทางพุทธศาสนามากกว่าที่จะเข้ามาทำงานในขบวนนักศึกษา เราก็ให้พี่เขาไปคิดดูให้ดีอีกครั้ง ขณะที่ในกระบวนการตั้งพรรค เราก็ไปของเรา สักพักพี่เหวงก็กลับมาและก็ทำอย่างเต็มที่ คือเป็นทั้งหัวหน้าพรรคและลงสมัครนายกสหพันธ์ฯด้วย"

ซึ่งสภาพที่เกิดขึ้น นายแพทย์เหวงกล่าวยอมรับว่า "ผมยอมรับว่าเหนื่อย

และกำลังค้นหาธรรมะ แต่เนื่องจากกระแสมันแรง และได้ทำอะไรไว้เยอะแล้ว ก็เลยทิ้งไม่ได้"

สหพันธ์ฯกับยุคก้าวกระโดดของกิจกรรมหลัง 14 ตุลา

ยุคที่โครงสร้างกิจกรรมนักศึกษามีสหพันธ์นักศึกษาฯเป็นองค์กรนำในด้านการบริหารงาน และมีสมาชิกสภานักศึกษาที่เลือกโดยนักศึกษาในแต่ละคณะที่ส่วนใหญ่เป็นคนของพรรคแนวร่วมมหิดล ทำหน้าที่ทั้งสนับสนุนและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร กิจกรรมของนักศึกษามีการพัฒนาเติบโตไปอย่างก้าวกระโดด ตึกสันทนาการซึ่งเดิมเป็นพื้นที่โล่งๆ และเป็นที่ประสานงานของชมรมกิจกรรมที่มีมาก่อน 14 ตุลา ไม่กี่ชมรม เช่น ชมรมนิเวศน์วิทยา ชมรมพุทธศาสตร์และประเพณี ชมรมนิยมไทย ชมรมรัฐศึกษา ชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ก็ได้กลายมาเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทันที โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส.ม.ม.มากั้นเป็นห้องชมรมต่างๆนับสิบห้อง เพื่อรองรับชมรมน้องใหม่ที่เกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมากในเวลาต่อมา ตามทิศทางหลังการสัมมนาสูงเนิน และนโยบายของมหาวิทยาลัยที่ให้นำเอาคะแนนกิจกรรมและทัศนคติที่มีต่อสังคมของนักศึกษาแต่ละคน มาเป็นปัจจัยในการพิจารณาร่วมกับผลการเรียนเพื่อคัดนักศึกษาปีที่ 2 โดยเฉพาะแผนกวิทยาศาสตร์ชีวภาพที่เรียนร่วมกันอยู่ ไปเรียนต่อปีที่ 3 ในสาขาแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัช หรือวิทยาศาสตร์ แทนที่จะใช้คะแนนล้วนๆ 100% ตามนโยบาย "เรียนรวม" เดิมที่มีมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2515 ซึ่งทำให้นักศึกษาทั้งระบบกระโดดเข้าร่วมกิจกรรมอย่างคึกคัก ซึ่งแม้ว่าบางส่วนเข้าร่วมเพราะต้องการให้มีผลต่อการสัมภาษณ์แยกคณะ แต่ส่วนใหญ่แล้วเข้ามาด้วยจิตใจรักความเป็นธรรมอันบริสุทธิ์และมุ่งทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมตามกระแสเรียกร้องของสังคมและอุดมการณ์มหาวิทยาลัยในช่วงนั้น

อย่างไรก็ตาม นศพ.เหวงได้พยายามรักษาสัญญาในช่วงหาเสียง ที่ประกาศว่าจะสนับสนุนด้านกีฬา โดยมอบให้ เมธี จันทร์จารุภรณ์ อดีตนักบาสเกตบอลตัวยงของมหาวิทยาลัยไปดำเนินการ ขณะที่ในช่วงนั้นนักศึกษาฝ่ายก้าวหน้ากับกลุ่มที่สนใจด้านกีฬามักจะตั้งแง่ใส่กันมาโดยตลอด หากแต่เป้าหมายหลักในขณะนั้นก็คือ จะต้องเปิดประตูมหาวิทยาลัยให้นักศึกษามหิดลที่

เน้นแต่เรียนเป็นหลักได้ไปรับรู้สถานการณ์ภายนอก ขณะเดียวกันก็ให้ความเป็นไปข้างนอกได้ไหลเข้ามาสู่สำนึกของนักศึกษาสถาบันแห่งนี้ที่ถูกมองจากสายตาคนนอกว่าเป็นพวก “เอาแต่เรียน เห็นแก่ตัว

พัฒนาการของพรรคแนวร่วมมหิดล

ในยุคแรกที่เริ่มก่อตั้ง การทำงานของพรรคแนวร่วมมหิดลยังไม่เป็นระบบมากนัก มีประธานคือ นศพ.เหวง ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกสหพันธ์นักศึกษาฯอยู่ด้วย ทำให้ไม่สามารถทุ่มเทเวลามาปรับปรุงการทำงานของพรรคและสร้างผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความเรียกร้องของสถานการณ์ได้อย่างเต็มที่ เพราะงานบริการนักศึกษาในตำแหน่งนายกสหพันธ์ก็มีอยู่ค่อนข้างมาก ผลที่ตามมาก็คือไม่สามารถแยกภารกิจได้ชัดเจนว่าอะไรคืองาน ส.ม.ม. อะไรคืองานพรรค เพราะตัวบุคคลคือคนคนเดียวกัน อีกทั้งการที่สถานการณ์การเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาประชาชนช่วง 14 ตุลาเริ่มร้อนแรง ตัวนศพ.เหวงซึ่งมีความสัมพันธ์ค่อนข้างใกล้ชิดกับผู้นำขบวนเคลื่อนไหวทั้งในส่วนนักศึกษาและประชาชนกลุ่มต่างๆ ต้องโดดออกไปประสานงานวงนอกมากขึ้น ขณะเดียวกันภายในพรรคเองก็ไม่มีระบบกรรมการที่จะรับผิดชอบผลักดันงานในแต่ละด้านออกสู่นักศึกษาเพื่อสร้างฐานข้างในให้แน่น ดังนั้นในช่วงแรก พรรคแนวร่วมมหิดลจึงแทบไม่มีผลงาน หรือกิจกรรมอะไรที่ไปถึงนักศึกษาโดยตรง

เมื่อตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงเริ่มมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของพรรคใหม่ โดยมีการเลือกตั้งประธานพรรคคนใหม่ขึ้นมาเพื่อทำงานที่แยกออกจากองค์การบริหารให้ชัดเจน ในที่สุด นศพ.จำรัส สรพิพัฒน์ ก็ได้รับมอบหมายให้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานพรรคต่อจากนศพ.เหวง

“ผมคิดว่าจำรัสน่าจะมาทำงานตรงจุดนี้ จำรัสก็บอกผมว่าอย่าออกไปเร็วนัก แต่กระแสข้างนอกมันแรง มีเรื่องถังแดง เรื่องเทมโก้ เรื่องแนวร่วมต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หลายเรื่องซึ่งมีความแหลมคมมาก และนักศึกษามหิดลก็ได้รับการยอมรับ มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่ไหนก็มักขอความร่วมมือมา ซึ่งก็ปฏิเสธไม่ได้”

ในยุคของนศพ.จำรัส การปรับขบวนที่สำคัญประการหนึ่งคือกำหนดให้

มีเลขาธิการพรรคขึ้นมาทำหน้าที่บริหารจัดการให้การดำเนินงานของพรรคมีความต่อเนื่อง มีเป้าหมายทิศทางที่ชัดเจนและมีพลัง

เย็นวันหนึ่งหลังเลิกเรียน แกนนำของพรรคแนวร่วมมหิดลประมาณ 20 คน ก็ได้มานั่งหารือกันอย่างไม่เป็นทางการบริเวณสนามหญ้าหน้าตึกเคมี คณะวิทยาศาสตร์เพื่อเฟ้นหาผู้ที่จะทำหน้าที่เลขาธิการพรรค ในที่สุดก็ตกลงให้ พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช ประธานนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ชีวภาพปี 2 เข้ารับหน้าที่นี้ โดยที่เจ้าตัวไม่ได้อยู่ในที่ประชุมแต่อย่างใด

พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เลขาธิการคนสุดท้าย

พรหมมินทร์ เลิศสุริเดช (คนนั่งกลาง)

นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช อดีตเลขาธิการพรรคแนวร่วมมหิดลฟื้นความทรงจำในช่วงก่อนและหลังเข้ารับตำแหน่งดังกล่าวว่า

“ ผมเริ่มรู้จักกับพี่ๆแกนกิจกรรมก่อนหน้านี้ในการสัมมนาเรื่องอุดมการณ์มหาวิทยาลัยที่สูงเนินซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่เป็นการเปิดประชาธิปไตยในมหิดลหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม นอกจากอุดมการณ์มหาวิทยาลัยที่นักศึกษาและอาจารย์ได้มานั่งคุยกันแล้ว สิ่งสำคัญจากนั้นคือการผลักดันเชิงโครงสร้าง ซึ่งก็คือการจัดตั้งสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ตอนนั้นผมไม่เข้าใจว่าพี่เขากำลังทำอะไร ช่วงก่อตั้งพรรคแนวร่วมมหิดล ผมก็ยังไม่เกี่ยว ยังเข้าไม่ถึง ไม่รู้ว่าใครเป็นประธานพรรค รู้แต่ว่ามีการส่งพี่เหวงลงสมัครนายกฯองค์การบริหารคนแรก พี่เหวงเห็นว่าคะแนนเสียงผมดีก็เสนอให้ผมลงสมัครสมาชิกสภานักศึกษาและได้คะแนนสูงสุด 400 จาก 800 คะแนน”

“ตอนนั้นประธานสภาคือพี่ประพจน์ เภตราภาศ รองประธานคือพี่วิศิษฐ์ สงวนวงศ์วาน และคนที่เก่งที่สุดในการร่างกฎหมายในสภาคือ สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์ เพราะเป็นนักศึกษาแพทย์ที่ไปเรียนนิติศาสตร์ ผมเรียนรู้กฎหมายและการใช้กฎหมายจากเขา สุรพงษ์เป็นคนบอกให้ใช้คำว่า “และ” กับ “หรือ” อย่างเข้ม

งวดมาก ทำให้รู้สึกว่าการประชุมกฎระเบียบอะไรต่างๆน่าเบื่อ ขณะที่ผมเป็นพวก Pragmatic"

เขาเล่าว่า แม้พรรคแนวร่วมฯจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งและเกิดชมรมกิจกรรมต่างๆมากมาย แต่แกนนำของพรรคในขณะนั้น อาทิ วิญญู เอี่ยมชีรางกูร อิทธิ ฉันทศิริกาญจน์ ชัยธวัช ยืนยง ซึ่งล้วนเป็นนักศึกษาปรีคลินิกของฝั่งคณะแพทย์รามาฯ ก็เล็งเห็นว่ามีอุดมการณ์ มีการจัดตั้งแล้ว แค่นี้คงยังไม่เพียงพอที่จะผลักให้มหิดลไปสู่สังคม ดังนั้นจะต้องบ่มเพาะสร้างคนตั้งแต่ปี 1 ไปเลย จึงมีการตั้งกลุ่มศึกษาและพัฒนาขึ้น โดยยึดเอาหลักและวิธีการของค่ายฝึกกำลังคนของโกมล คีมทอง มาใช้ และดึงเอานักศึกษาปี 1 ทั้งหมดมาเปิดค่ายขึ้น 4 ค่าย คือที่โคราช 2 ค่าย ที่ระยอง และนครปฐมจังหวัดละ 1 ค่าย โดยได้รับงบฯสนับสนุนจากส.ม.ม. และก่อนไปค่ายได้มีการนำเอาแกนค่ายไปสัมมนาในรูปแบบดังกล่าวร่วมกันก่อนที่บ้านของ เสงี่ยม แจ่มดวง นายกสโมสรนักศึกษาพยาบาลรามาธิบดีในขณะนั้น ที่อ.หนองเสือ ปทุมธานี ซึ่งเป็นบ้านของครอบครัวชาวนาแท้ๆ เพื่อจะได้ศึกษาชีวิตชาวนา แต่เอาเข้าจริงก็เน้นการศึกษาในเชิงทฤษฎีความคิดการเมืองเป็นหลัก

หลังจากนั้น ค่ายฝึกกำลังคนจึงกลายเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างผู้ปฏิบัติงานของพรรคแนวร่วมมหิดลและเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมคนของคณะวิทยาศาสตร์ในนามกลุ่มศึกษาและพัฒนาที่มี "เจ้าพ่อตึกสันท์" ชัยธวัช ยืนยงเป็นแกนสำคัญ ซึ่งต่อมากำลังคนเหล่านี้ก็ได้กระจายไปเป็นผู้ปฏิบัติงานในสภานักศึกษา สโมสรคณะ และชมรมต่างๆ ที่รวมศูนย์อยู่ที่ตึกสันทนาการนั่นเอง โดยที่องค์การบริหารนักศึกษาจะทำหน้าที่เกลี่ยงบที่กระจุกตัวอยู่แต่ในเรื่องกีฬาเป็นหลักมาสนับสนุนกิจกรรมที่มีสาระเพื่อสังคมมากขึ้น ขณะที่กิจกรรมด้านบันเทิงก็ยังมีอยู่แต่ก็เริ่มซบเซาเพราะถูก Dominate โดยบรรยากาศในช่วงนั้น ถึงขั้นว่าใครจัดงานลีลาศก็จะถูกด่า

เขาเล่าถึงการตัดสินใจหลังถูกทาบทามอยู่พักใหญ่ให้รั้งตำแหน่งเลขาธิการพรรคในยุคต่อมาว่า ในที่สุดก็ได้ตกปากรับคำ ด้วยเห็นว่าที่ผ่านมางานไม่เดิน

" เพราะเมื่อพี่เหวงออกไปประสานภายนอก กลับเข้ามาก็ประสานไม่ติด ไม่มีคนไปในนามพรรค ก็ให้ผมไป กลับมาก็กระจายงานให้กลุ่มที่ตึกสันทนาการ

งานก็สามารถเคลื่อนไปได้เรื่อยๆ ”

หลังจากดำเนินงานมาได้ระยะหนึ่ง แม้จะประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนขบวนนักศึกษาในมหิดลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็มีหลายเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับฝ่ายบริหาร และอาจารย์ โดยเฉพาะฝั่งรามาธิบดี ที่ นศพ.เหวงและแกนนำพรรคส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ โดยเฉพาะหลังเกิดกรณีนำภาพยนตร์เรื่อง “ ฆ่าแล้วเผา ” มาฉายที่ฝั่งรามาฯ การใช้สถานที่อย่างผิดระเบียบหลายครั้ง (ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป) ทำให้ในปี 2518 แกนนำต้องจัดสัมมนาสมาชิกจากทุกส่วนเพื่อค้นหาข้อบกพร่อง รวมทั้งสร้างระบบกรรมการพรรคขึ้นมา ซึ่งประกอบด้วย 8 ตำแหน่ง คือ เลขาธิการ ธุรการ เหรัญญิก วิชาการ ประสานงานกับองค์การบริหาร ประสานงานกับสภานักศึกษา ประสานงานกับแกนกลุ่มชั้นปีที่ 2 และประสานงานกับแกนกลุ่มชั้นปีที่ 1 ซึ่งทั้ง 2 ชั้นปีต่างเป็นกำลังสำคัญในการทำกิจกรรมของคณะวิทยาศาสตร์ ก่อนที่จะแยกย้ายไปในแต่ละคณะในชั้นปีที่ 3-4

และจากการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความห่างเหินกับอาจารย์และเพื่อนนักศึกษา จึงได้มีการปรับทิศทางการทำงาน และท่วงทำนองท่าทีกันใหม่ โดยเน้นให้ผู้ปฏิบัติงานของพรรคต้องเดินแนวทางมวลชน คือ รับผิดชอบต่อการเรียนให้ดี สามัคคีเพื่อน อาจารย์ และครอบครัวให้ดี ในที่สุดก็ส่งผลให้ผลการเลือกตั้งส.ม.ม.ในปลายปี 2518 มีนักศึกษามาใช้สิทธิ์ถึง 74.31% ซึ่งสูงที่สุดในรอบ 3 ปี และมีนักศึกษาให้การรับรองพรรคแนวร่วมมหิดลเป็นจำนวน 2,319 คน คิดเป็น 56% ของนักศึกษาทั้งหมดโดย นศพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ จากฝั่งศิริราชซึ่งมีท่วงทำนองและบุคคลิกตามแนวทางดังกล่าวได้รับเลือกตั้งให้เป็นนายกฯส.ม.ม.สืบต่อจากนศพ.เหวง โตจิราการ และผู้สืบต่อจากนศพ.นิรันดร์ ก็คือ นศพ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ ที่มีบุคคลิกและท่วงทำนองการทำงานที่คล้ายคลึงกัน คือ เน้นการประสานความร่วมมือทุกฝ่ายรวมทั้งอาจารย์ ผู้บริหารด้วยท่าทีประนีประนอม และสอดคล้องกับบุคคลิกสุภาพนุ่มนวลของ ศุภมิตร ชุณหสุทธิวัฒน์ นักศึกษาปริคลีนิก ที่ก้าวขึ้นมาเป็นอุปนายกฯภายใน ก่อนที่รั้งตำแหน่งนายกสโมสรนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ ในเวลาต่อมา

นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ เล่าว่า ช่วงแรกเขาตัดสินใจที่จะไม่รับตำแหน่ง เพราะการเรียนในช่วงปี 6 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายที่รามาฯ ค่อนข้างหนัก จึงมีการวางตัวให้สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์ ลงสมัครเป็นนายกฯส.ม.ม.แทน

"กำลังเตรียมให้ไปฟอร์มทีมมา ก็ปรากฏว่าวันรุ่งขึ้นสุรพงษ์มาขอร้องให้ผมรับ เนื่องจากเขามีปัญหากับทางครอบครัว สุดท้ายผมจึงต้องรับ แต่รู้สึกว่าถ้ารับก็ต้องเป็นสไตล์ของเรา ตอนนั้นเริ่มรู้สึกอยู่ว่านักศึกษาซ้ายไปหน่อย ผมก็เลือกศุภมิตรที่ภาพพจน์ดีมาก อาจารย์รัก มาเป็นอุปนายกฯภายใน ให้คนบู๊หน่อยๆอย่างเจษฎา อังวิทยาธร เป็นอุปนายกฯภายนอก ช่วงนั้นเราพยายามเน้นกิจกรรมที่เป็นงานภายในเช่น งานวันมหิดล 24 กันยายน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันที่ดี"

ในปีนี้เองที่พรรคมีการขยายงานค่อนข้างกว้างขวาง โดยมีกำลังคนจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เพิ่งเอ็นทรานซ์เข้ามาใหม่มาช่วยเสริมงาน และนอกจากงานภายในมหาวิทยาลัยแล้ว สมาชิกพรรคอีกส่วนหนึ่งที่อยู่ในหน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน ก็ได้ออกไปให้ความช่วยเหลือและเรียนรู้ปัญหาของชาวนาและกรรมกร โดยประสานกับศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ ขณะที่อีกส่วนหนึ่งซึ่งสนใจในปัญหาชนบทก็ได้ออกไปคลุกคลีและศึกษาปัญหาในชนบทอย่างจริงจัง จนภายหลังได้มีการรวมตัวกับนักศึกษาสถาบันต่างๆเป็น " แนวร่วมนิสิตนักศึกษาเพื่อชนบทแห่งประเทศไทย " หรือ นบ.ขึ้น

ในปีต่อมา กรรมการพรรคชุดใหม่ที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามา 5 คนได้มาร่วมสรุปปัญหาการทำงานร่วมกับกรรมการชุดเก่าและได้เสนอโครงสร้างของกรรมการพรรคชุดใหม่ เพื่อแก้ปัญหาข้อบกพร่องในชุดที่แล้ว คือให้มีกรรมการพรรครวม 11 คน ประกอบด้วย เลขาธิการ ประสานงานภายนอก วิชาการ โฆษณา ประสานงานคณะวิทยาศาสตร์ ประสานงานฝั่งศิริราช ฝ่าย ส.ม.ม. ฝ่ายสภานักศึกษา ฝ่ายชาวนา ฝ่ายกรรมกร และฝ่ายศิลปวัฒนธรรม โดยที่ประชุมกรรมการเต็มคณะนี้ จะประชุมกันในประเด็นปัญหานโยบายหรือหลักการสำคัญ แต่กรรมการพรรค 6 คนแรกจะมีการประชุมร่วมกันเป็นพิเศษ โดยเรียกที่ประชุมนี้ว่า " กรรมการครึ่งคณะ " เพื่อความคล่องตัวในการบริหารและดำเนินงานในรายละเอียดต่างๆ ตามมติที่ประชุมเต็มคณะ ซึ่งปรากฏว่าในช่วงปีดังกล่าวมีการคิดค้นโครงการต่างๆขึ้นมามากมาย

พรรคศรีตรังประกาศยุติบทบาท

ในช่วงหลัง 14 ตุลาคม เมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น กระแสหลักของขบวนนักศึกษามหิดลถือว่าเป็นกระแสของฝ่ายก้าวหน้า แม้นักศึกษาจะมีมุมมองความเห็นต่างกันบ้างแต่ก็ไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรงเช่นที่อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่พรรคศรีตรังประกาศยุบตัวเอง ทำให้เหลือพรรคแนวร่วมมหิดลเพียงพรรคเดียวในการนำขบวนของนักศึกษา และทำให้การเคลื่อนไหวกิจกรรมทางการเมืองต่างๆค่อนข้างเป็นเอกภาพและมีพลัง จึงเริ่มเป็นที่จับตามองของฝ่ายปกครองบ้านเมือง

ไพศาล ศิริวงศ์ไพรัช อดีตสมาชิกสภานักศึกษา สังกัดพรรคศรีตรัง เล่าถึงความเป็นมาก่อนที่พรรคศรีตรังจะประกาศยุติบทบาทว่า หลังจากที่เริ่มมีการตั้งพรรคในมหาวิทยาลัย อันเป็นผลจากการสัมมนาที่สูงเนิน ก็ได้สมัครเข้าร่วมพรรคศรีตรังที่มี นศพ.ไพศาล จันทรพิทักษ์ นายกสโมสรของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชเป็นหัวหน้า โดยสมาชิกที่ร่วมพรรคส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาแพทย์และพยาบาลฝั่งศิริราช แต่ก็จะมีบางส่วนจากฝั่งคณะวิทยาศาสตร์ เภสัชศาสตร์ และสาธารณสุขศาสตร์

จุดต่างที่เห็นได้ชัดระหว่างพรรคศรีตรังและพรรคแนวร่วมมหิดลซึ่งเป็นเพียง 2 พรรคที่แข่งขันกันเพื่อชิงการบริหารกิจการนักศึกษาในมุมมองของเขา ที่เห็นได้ชัดคือ

"พรรคแนวร่วมมหิดลจะมีลักษณะของการรวมคนที่มีความคิดใกล้เคียงกันค่อนข้างมาก ในการที่จะนำนักศึกษาออกจากห้องเรียน ไปสัมผัสกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของประชาชน โดยเฉพาะชนชั้นล่างของสังคม ผู้ก่อตั้งส่วนใหญ่ก็คือตัวหลักๆที่ไปประชุมที่สูงเนิน กลับมาก็มีแนวคิดที่ชัดเจนที่จะตั้งเป็นพรรคนักศึกษา ขณะที่พรรคศรีตรังเป็นที่รวมคนที่ทำกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ หลักๆก็งานค่ายอาสา งานด้านกีฬา แต่ไม่ได้เน้นในเรื่องแนวคิดทางการเมืองเช่นพรรคแนวร่วมมหิดล การรวมเป็นพรรคศรีตรังก็จะอาศัยคนเหล่านี้เป็นหลัก ตามธรรมนูญที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ กำหนดให้ผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารองค์การนักศึกษาต้องมาเป็นกลุ่ม และมีการสมัครรับเลือกตั้ง

สมาชิกสภานักศึกษา หรือ ส.ส. เพื่อมาทำหน้าที่ถ่วงดุลตรวจสอบ ขณะนั้นผมอยู่ปี 2 กลุ่ม ม.1 ก็ลงสมัครเป็น ส.ส.ของคณะวิทยาศาสตร์ ผมเข้าใจเอาว่า ที่มีการแยกตั้งเป็น 2 พรรค ไม่ใช่เพราะเราแตกแยกทางความคิดกันอย่างชัดเจน แต่เป็นเพราะต้องการให้เกิดการแข่งขันเพื่อสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยมากกว่า ซึ่งการที่พรรคแนวร่วมมหิดลมีแนวคิดที่ชัดเจนมากกว่า จึงได้รับการยอมรับ

ดังนั้นแม้จะแพ้การเลือกตั้งก็ไม่ได้รู้สึกท้อแท้เสียใจหรือต้องมานั่งสรุปบทเรียนความผิดพลาดอะไร เพราะต้องยอมรับว่านักศึกษาที่รวมเป็นพรรคแนวร่วมมหิดลแข็งขันกว่าเยอะ"

เขาเล่าว่า หลังจากพรรคแนวร่วมมหิดลได้เป็นองค์การบริหาร ทีมที่เตรียมไว้ทำงานในองค์การบริหารของพรรคศรีตรังก็หันมาเล่นบทบาทส.ส.แทน แต่ก็ไม่ได้มีประเด็นที่ขัดแย้งอะไร

" เพราะในความเป็นจริง พรรคศรีตรังไม่ใช่ฝ่ายขวา และในมหิดลก็ไม่มีขวา ไม่มีกระแสต้านใหญ่ๆ ในเมื่อไม่มีความขัดแย้งที่ต้องต่อสู้กันในทางการเมืองในมหาวิทยาลัย แกนหลักของพรรคศรีตรังก็เห็นว่าพรรคไม่มีความจำเป็นที่ต้องดำรงอยู่ ส.ส.ของพรรคจึงมาประชุมกัน ที่จำได้มีผม บุญชัย สว่างแจ้งศรี จากสาธารณสุข พลเดช ปิ่นประทีป จากศิริราช ผมซึ่งอยู่ปี 2 เห็นว่าสิ่งที่พรรคแนวร่วมฯดำเนินการมันสอดคล้องกับกระแสหลักของสังคมในช่วงนั้นที่ถูกต้องอยู่แล้ว เราไม่รู้จะเดินไปยังไง และพรรคแนวร่วมฯก็เข้มแข็งอยู่แล้ว จึงเสนอให้พรรคศรีตรังยุบตัวเอง แต่ไม่ใช่ยุบไปรวมกับพรรคแนวร่วมฯ ที่ประชุมในครั้งนั้น ทุกคนยอมรับซึ่งก็พอดีกับที่พี่ไพศาลหมดวาระของการเป็นหัวหน้าพรรคศรีตรังที่เลือกกันปีต่อปี "

นั้นคือฉากสุดท้ายของพรรคศรีตรังที่มีอายุการจัดตั้งเพียง 1 ปี ก่อนที่จะมอบภาระหน้าที่ในการนำขบวนนักศึกษามหิดลเคลื่อนสู่สังคม ให้พรรคแนวร่วมฯ ดำเนินการต่อมาเพียงพรรคเดียว จนในที่สุดต้องยุติบทบาทลงหลังเหตุการณ์นองเลือด 6 ตุลาคม 2519

อย่างไรก็ตาม หลังจากยุบพรรคศรีตรัง ขณะที่กิจกรรมเพื่อสังคมเรียกร้องต้องการผู้ปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ต่างๆ กำลังสำคัญที่เคยเป็นหลักแกนของพรรคศรีตรังจึงได้มาร่วมเป็นกำลังสนับสนุนที่เข้มแข็งทั้งทางตรงและทางอ้อมให้กับพรรคแนวร่วมมหิดลในเวลาต่อมา

นอกจากประชาธิปไตยจะเบ่งบานในหมู่นักศึกษาแล้ว ผลพวงของ 14 ตุลา และการสัมมนาที่สูงเนินยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในหมู่อาจารย์ และลูกจ้างมหาวิทยาลัยอีกทางหนึ่งด้วย

จากการบอกเล่าของอาจารย์จอน อึ๊งภากรณ์ บุตรชายคนโตของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นอาจารย์คณะวิทยาศาสตร์ในช่วงนั้น ระบุว่า

"สภาคณาจารย์เพิ่งเริ่มมีหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม เป็นผลพวงจากบรรยากาศประชาธิปไตยในช่วงหลังจากนั้น โดยมีการแต่งตั้งให้อาจารย์หมอประเวศ วะสี เป็นประธานคณะกรรมการศึกษาและก่อตั้ง ผมก็เข้าไปร่วมประชุมวางระเบียบกฎเกณฑ์แล้วลงสมัครด้วยซึ่งก็ได้รับเลือกเป็นกรรมการสภาคณาจารย์ ขณะที่อาจารย์ประเวศได้ถอยออกไป ไม่ได้ลงสมัครด้วย "

กำเนิดสภาคณาจารย์-สหพันธ์ลูกจ้างรับยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน

นอกจากนี้ยังมีบันทึกของอดิเรก จิวะพงศ์ที่ได้สะท้อนภาพของศิริราชหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ในบทบรรณาธิการ " สารศิริราช " ดังนี้

" การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยโดยส่วนใหญ่อันนี้มีผลหรืออิทธิพลต่อระบบสังคมภายในศิริราชของเราอย่างชนิดที่หลีกเลี่ยงไม่ได้อีกด้วย ซึ่งก็เป็นของธรรมดาโลก เพราะสังคมศิริราชก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่เหมือนกัน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นผลต่อสังคมศิริราช และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านอาจารย์และด้านนักศึกษาในหลายๆทาง มีทั้งการแสดงออกทางความคิดเห็น การติดโปรสเตอร์กล่าวโจมตี หรือตลอดจนการชักฟอกผู้บริหาร การนัดหยุดงาน หรือการนัดหยุดเรียน การชุมนุมอภิปราย การเรียกร้อง การรวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่ม ชมรมและ/หรือ รูปอื่นๆ คล้ายๆ กับสังคมภายนอกศิริราชเช่นกัน รวมไปถึงบทบาทของกลุ่มต่างๆ ที่แสดงออกตลอดจนถึงกรรมวิธีของการประชุม หรือการแสดงออกในที่สาธารณะซึ่งเลียนแบบซึ่งกันและกัน เช่นปรากฏการณ์บางอย่างจากการประชุมก่อตั้งสภาอาจารย์ไปปรากฏในการสัมมนาที่สูงเนิน และกลายรูปมาปรากฏในการประชุมอภิปรายนัดพิเศษของศิริราชบางนัด ซึ่งผิดแปลกไปจากเดิมและได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากหลายๆแห่งทั้งในศิริราชเองและใน

มหาวิทยาลัยมหิดลของเรา ดังที่ทราบๆกันอยู่แล้วบ้างเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเหตุการณ์หรือผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังที่กล่าวถึงข้างต้นที่น่าจะกล่าวถึงในที่นี้ก็คือ

1. เป็นผลทำให้ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งและคณบดีคณะหนึ่งในศิริราชต้องลาออกจากตำแหน่งไปโดยสมัครใจด้วย เหตุผลที่คล้ายคลึงกัน

2. การก่อเกิดสภาอาจารย์ศิริราชอันเป็นผลจากธรรมนูญสภาอาจารย์ศิริราช ปี 2517 ฉบับเร่งรัดและรวบรัด (เหตุที่ต้องเร่งรัดเพราะมีอาจารย์บางท่านกลัวว่าศิริราชจะไม่ได้เป็นคณะแรกที่ได้จัดให้มีสภาอาจารย์ หรือกลัวว่าจะต้องถูกบังคับให้จัดตั้งสภาอาจารย์ตามระเบียบข้อบังคับของสภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งกำลังดำริที่จะจัดให้มีขึ้น และเหตุที่ต้องรวบรัดเพราะต้องให้การร่างธรรมนูญเสร็จโดยเร็ว ซึ่งสังเกตได้ว่าในตอนท้ายของการประชุมร่างมีผู้ร่วมประชุมเพียง 18-19 คน เท่านั้นซึ่งในขณะเริ่มประชุมมีผู้เข้าประชุมอย่างน้อย 200 ถึง 300 คน)

3. การสัมมนาร่วมระหว่างนักศึกษาแพทย์ศิริราช และคณาจารย์ซึ่งจัดโดยนักศึกษาแพทย์ เพื่อทางเชื่อมหรืออุดช่องว่างระหว่างอาจารย์และนักศึกษาซึ่งเป็นผลสืบเนื่อง หรือต่อเนื่องจากการสัมมนาของนักศึกษาที่งูเนิน ผลจากการสัมมนาอภิปรายร่วมครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อคิดมากมายหลายอย่าง ทั้งด้านนักศึกษาและด้านอาจารย์ แต่หลังจากสัมมนาแล้วก็สรุปไม่ได้ว่าช่องว่างนั้นมีอยู่จริงหรือเปล่า ถ้ามีจริงจะกว้างหรือแคบสักเพียงใด และก็ไม่มีใครบอกหรือสรุปได้ว่า การสัมมนาอภิปรายครั้งนี้จะไม่ทำให้ช่องว่างแคบลงหรือกลับกว้างขึ้น

4. มติขัดแย้งกันอย่างรุนแรงระหว่างสภาอาจารย์ กับของสมาชิกสภาอาจารย์ส่วนใหญ่ในเรื่องเกี่ยวกับการที่จะให้อาจารย์ทางคลีนิกไปออกแพทย์เวรในเวลาราชการแทนแพทย์ฝึกหัด ซึ่งท่านคณบดีได้รับข้อเสนอจากชมรมแพทย์ประจำบ้านฯ ในคราวประชุมอภิปรายซึ่งจัดโดยชมรมแพทย์ประจำบ้านฯ ซึ่งฝ่ายสนับสนุนมติของสภาอาจารย์แพ้มติของอาจารย์ส่วนใหญ่อย่างท่วมท้น อย่างชนิดที่ว่าเปรียบเทียบกันไม่ได้เลย อันเป็นผลให้สภาอาจารย์ชุดนี้ต้องลาออกจากตำแหน่งทั้งชุด ทั้งๆที่สภาอาจารย์ชุดนี้ได้ริเริ่มหรือกำลังริเริ่มโครงการใหม่ๆหลายอย่างในเชิงสร้างสรร ซึ่งอาจยังความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ แก่ศิริราชต่อไป และมติของอาจารย์ส่วนใหญ่ในครั้งนี้ก็ขัดกับมติของชมรมแพทย์ประจำ

บ้านและแพทย์ฝึกหัดศิริราชอย่างรุนแรง

ในทางตรงกันข้ามเช่นเดียวกันถึงแม้ว่าสภาอาจารย์ชุดนี้จะลาออกไปแล้ว เพื่อเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งชุดต่อไปเข้าไปแทนที่ และก็ในเวลาไล่เลี่ยกัน คณะกรรมการบริหารของชมรมแพทย์ประจำบ้านก็ได้ปฏิบัติในทำนองเดียวกัน เรื่องนี้ดูเผินๆ แล้วเหมือนจะยุติไป แต่ความจริงแล้วยังเหลือบางสิ่งบางอย่างทิ้งไว้คือรอยร้าวซึ่งมีอยู่ในใจระหว่างคณาจารย์ และแพทย์ประจำบ้าน"

ศ.นายแพทย์สิระ บุณยะรัตเวช อดีตรองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ในฐานะประธานสภาคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดลคนแรก ระบุเช่นกันว่า หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา มีอาจารย์จำนวนหนึ่งมีแนวคิดที่อยากให้มีการตั้งสภาคณาจารย์ขึ้น นอกเหนือจากการก่อตั้งสภาอาจารย์ในแต่ละคณะ โดยส่วนหนึ่งมีเป้าหมายเพื่อที่จะให้เป็นองค์กรที่มาคานกับองค์กรของนักศึกษาที่กำลังเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อีกส่วนก็เป็นไปตามบรรยากาศประชาธิปไตยในช่วงนั้น

" อาจารย์ส่วนนี้ก็มาหารือกันและให้ผมเป็นประธานสภาคณาจารย์คนแรก มีการเขียนธรรมนูญมากำกับ ซึ่งแนวคิดของผมในขณะนั้นพยายามยึดตามแนวทางของสมเด็จพระราชบิดาที่ทรงเคยเสนอว่าควรเป็นสภาของคณาจารย์ที่เป็น Freedom of Thinking หมายถึงเป็นที่ที่เหล่าอาจารย์จะสามารถระดมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นอิสระในการกำหนดทิศทาง นโยบายต่างๆได้ สมัยนั้นมีความตื่นตัวที่จะตั้งองค์กรขึ้นมาในหลายรูปแบบ ซึ่งหลายส่วนก็ยังสับสนในความหมายของแต่ละชื่อ ผมเคยไปพูดที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และพยายามแยกแยะถึงความต่างของสิ่งต่างๆ เช่น **สภา** เป็นที่ถกเถียงเพื่อกำหนดทิศทาง นโยบาย **สมาคม** ก็สำหรับกิจกรรมเชิงสังคมและสวัสดิการ **สโมสร** สำหรับกิจกรรมเอ็นเทอร์เทนต์ต่างๆ ส่วน **สหพันธ์ สหภาพ**เน้นการปกป้องสิทธิของตนเอง ซึ่งหลังจากมีการก่อตั้งแล้ว ทิศทางก็ดูเหมือนไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว ผมก็ถอยออกมา "

ขณะที่ ดร.ประดน จาติกวนิช อดีตรองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ ฝ่ายกิจการนักศึกษากล่าวว่า

"ผมพยายามผลักดันให้มีสโมสรอาจารย์ ซึ่งคิดว่าจำเป็นมากกว่า ซึ่งจริงๆ สโมสรฯ เกิดก่อนสภาคณาจารย์ จำได้ว่าเกิดคู่ขนานกันไปกับพัฒนาการ

ก่อนเกิด 14 ตุลาคม แต่พอเกิดสภาคณาจารย์ ก็มีแนวคิดที่จะยุบสโมสรทั้งที่มีวัตถุประสงค์ต่างกัน เพราะเราเน้นในเรื่องสังสรรค์ เรื่องกีฬา และใช้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนทั่วไป ไม่เกี่ยวกับการไปคานอำนาจบริหาร ขณะที่มหาวิทยาลัยอาจสงสัยว่าเราจะไปยุ่งเรื่องงานบริหารด้วย ผมไม่เห็นด้วยจึงไม่ได้เข้าไปยุ่งอีก และพอมีปัญหาเช่นนี้ หลายสโมสรจึงค่อยๆเงียบไป นอกจากนั้นการที่คณะต่างๆในมหิดลอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย ก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่ง"

ซึ่งค่อนข้างสอดคล้องต้องกันกับมุมมองของอาจารย์ชนินทร์ เจริญกุล แห่งคณะสาธารณสุขศาสตร์ที่ว่า แม้สภาคณาจารย์จะเกิดขึ้นได้ แต่ก็รวมกันไม่ค่อยติด และไม่ค่อยมีบทบาท เพราะในช่วงนั้นมหิดลยังมีปัญหาการแบ่งแยกการเป็นแพทย์ หรือไม่ใช่แพทย์ และแต่ละคณะก็มีสภาอาจารย์ซึ่งซ้อนทับกับสภาคณาจารย์ แต่ที่แน่ๆบทบาทของสภาคณาจารย์ในขณะนั้นเน้นการรักษาสิทธิ์และคานอำนาจผู้บริหารเป็นหลัก ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นผลจากที่ อนุช อาภาภิรม เสนอในที่ประชุมสัมมนาสูงเนินว่าอาจารย์ควรรวมตัวกันตั้งสภาของอาจารย์ขึ้นเพื่อถ่วงดุลอำนาจบริหารและมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาให้นักศึกษา แต่ในที่สุดก็ไม่สามารถพัฒนาไปได้มากนัก

อย่างไรก็ตาม จุดหนึ่งที่น่าสนใจคือ ในช่วงหลังมีการเปิดโอกาสและกำหนดสัดส่วนให้ตัวแทนอาจารย์เข้าไปนั่งในสภามหาวิทยาลัยได้ จากเดิมที่บรรดาอาจารย์มักไม่ค่อยมีส่วนรู้เรื่องของฝ่ายบริหาร ซึ่งอาจารย์ชนินทร์เชื่อว่าน่าจะเป็นผลพวงจากการสัมมนาที่สูงเนินเช่นกัน

จากบันทึกความทรงจำของ แพทย์หญิง วารุณี ภูริสัมบรรณ อดีตนักศึกษาแพทย์รามาธิบดี ยังระบุด้วยว่าในเดือนมีนาคม 2518 เป็นครั้งแรกที่สภาคณาจารย์เข้ามามีบทบาทในการสรรหานายกสภามหาวิทยาลัยคนใหม่แทน พล.ต.ศิริ ศิริโยธิน ที่ลาออกก่อนสิ้นวาระเพื่อไปลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยสภามหาวิทยาลัยได้ตั้งกรรมการสรรหานายกสภาฯขึ้น และสภาคณาจารย์ก็ได้จัดให้มีการหยั่งเสียงคะแนนนิยมจากอาจารย์ ปรากฏว่ามีผู้มาลงคะแนนทั้งสิ้น 1,147 คน คิดเป็นร้อยละ 81 ของอาจารย์ทั้งหมด โดยในจำนวนนี้เลือก นายแพทย์ บุญสม มาร์ติน เป็นอันดับหนึ่งด้วยคะแนน 566 คะแนน อันดับสองคือนายสมภพ โหตระกิตย์ ได้ 175 คะแนน แต่ปรากฏว่าสภามหาวิทยาลัยกลับเลือกนายสมภพ

ซึ่งสร้างความไม่พอใจในหมู่อาจารย์ โดยมองว่าเป็นการบั่นทอนระบอบประชาธิปไตย มีการเขียนบทความแสดงความคิดเห็นต่างๆ และโยงไปถึงการสรรหาอธิการบดีที่จะมีขึ้นในลำดับต่อไป แต่ก็ไม่มีเหตุการณ์รุนแรงใดๆเกิดขึ้น

นอกจากนั้น พ.ญ.วารุณียังระบุว่า ในช่วงที่กิจกรรมนักศึกษากำลังคึกคักด้วยแนวคิดประชาธิปไตยที่กำลังเบ่งบาน นักศึกษาก็ได้พยายามดึงเอาข้าราชการและลูกจ้างในมหาวิทยาลัยเข้ามามีบทบาทด้วย ซึ่งต่อมาทางกลุ่มลูกจ้างก็ได้จัดตั้งสหพันธ์ลูกจ้างมหาวิทยาลัยมหิดลขึ้น โดยมีนายเสงี่ยม ดาศรี ซึ่งทำงานอยู่ที่คณะทันตแพทยศาสตร์ เป็นประธานสหพันธ์ฯคนแรก และมีนายสมพร เจ๊ะวงศ์ จากคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี เป็นเลขาธิการ มีกรรมการในตำแหน่งต่างๆอีกกว่า 28 ตำแหน่ง โดยกรรมการทั้งหมดมาจากตัวแทนคณะต่างๆ คณะละ 2 คน ยกเว้นคณะใหญ่อย่างคณะแพทยศาสตร์ศิริราชฯ และคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ที่มีตัวแทนคณะละถึง 4 คน ทั้งนี้คณะใหม่ล่าสุดในช่วงนั้น เช่น คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และสถาบันวิจัยสภาพแวดล้อมก็ยังมีตัวแทนเข้ามาร่วมเป็นกรรมการด้วย

แม้ “14 ตุลา” และ “การสัมมนาสูงเนิน” จะสร้างกระแสตื่นตัวในสิทธิประชาธิปไตยและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างดังกล่าว แต่อาจกล่าวได้ว่าอิทธิพลของ 2 เหตุการณ์นี้มีผลกระทบอย่างมากที่สุดต่อกระบวนคิดและรูปการจิตสำนึกของนักศึกษา อันนำไปสู่การเคลื่อนไหวอย่างคึกคักต่อเนื่องซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป

ธรรมนูญสหพันธ์นักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล

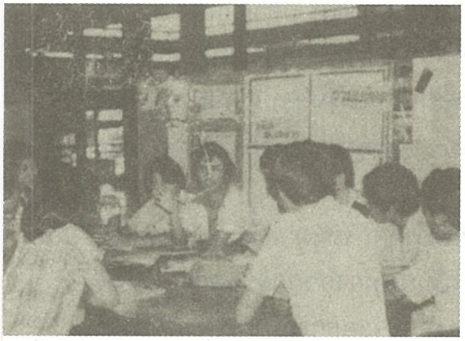

ทองประกอบ ศิริวานิช ตัวแทนของชมรมนิเวศน์ เข้าไปดูกรณี ทุ่งใหญ่

"ใต้ชายคาตึกสันทนาการ
เป็นเสมือนครอบครัวใหญ่
อันอบอุ่น ที่มีทั้งรุ่นพี่ รุ่นน้องมา
ร่วมทำกิจกรรมและใช้ชีวิตร่วมกันอย่างใกล้ชิด"

บทที่ 4

ตึกสันทนาการ : ศูนย์รวมกิจกรรมเพื่อสังคม

นักศึกษากำลังประชุมในตึกสันทนาการ

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ความคึกคักของกิจกรรมนักศึกษาในแต่ละมหาวิทยาลัย มักจะรวมศูนย์อยู่ในสถานที่ที่มีเอกลักษณ์สะท้อนบุคคลิกของนักศึกษามหาวิทยาลัยนั้น ๆ โดย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยศูนย์รวมกิจกรรมจะอยู่ที่ตึกจักรพงศ์ ขณะที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ยังคงเป็นที่ตึก อมธ.เช่นที่เคยเป็นมาตั้งแต่ก่อน 14 ตุลา สำหรับมหิดลแล้ว แม้ว่าคณะต่างๆ จะอยู่อย่างกระจัดกระจายใน 2 แคมปัสใหญ่ๆ คือฝั่งศิริราชและฝั่งพญาไท แต่ตึกสันทนาการก็คือศูนย์รวมชีวิตจิตใจของนักกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมทางสังคมและการเมือง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เดิมนั้นตึกสันทนาการเป็นเพียงอาคารโล่งๆ 2 ชั้น อยู่มุมซ้ายด้านในสุด ที่คณะวิทยาศาสตร์ก่อสร้างไว้เพื่อใช้เป็นที่เก็บอุปกรณ์

หนักขนาดใหญ่ต่างๆ แต่ต่อมาเมื่อกิจกรรมของนักศึกษาเริ่มคึกคักขึ้นตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ศ.ดร.กำจร มนุญปิจุ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ในขณะนั้น ได้พยายามส่งเสริมนักศึกษาและหาสถานที่ที่จะเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมต่างๆ แทนที่จะไปใช้โต๊ตึกฟิสิกส์หรือกระจายอยู่ตามห้องต่างๆ เช่นที่เคยเป็นมา ศ.ดร.กำจรจึงขออนุมัติงบประมาณจากสำนักงบประมาณปรับเปลี่ยนอาคารดังกล่าวเป็น " ตึกสันทนาการ " โดยให้เหตุผลไปว่าเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน แต่ความต้องการที่แท้จริงคือให้เป็นสถานที่ที่นักศึกษาและอาจารย์มานั่งกินข้าวด้วยกันได้ และใช้ชั้นบนเป็นห้องกิจกรรมนักศึกษารวมทั้งให้เป็นที่ทำงานของสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลด้วย

แต่เมื่อ นศพ.เหวง โตจิราการ ได้รับเลือกให้เป็นนายกองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลตามโครงสร้างใหม่ จึงได้จัดสรรเงินที่เก็บจากค่ากิจกรรมนักศึกษาคนละ 100 บาทรวมกับเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยมากั้นแบ่งห้อง ทั้งชั้นบนและชั้นล่างเกือบ 20 ห้อง เพื่อรองรับกิจกรรมของชมรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างคึกคักในช่วงหลัง นอกจากที่มีอยู่ก่อนบ้างแล้ว ซึ่งหลักๆ คือ ชมรมพุทธศาสตร์และประเพณี ชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ชมรมค่ายอาสาพัฒนา กลุ่มโรตาแรคต์ ชมรมนิยมไทย ชมรมนิเวศวิทยา โดยชมรมที่ตั้งขึ้นมาภายหลังประกอบด้วย ชมรมรัฐศึกษา กลุ่มศึกษาและพัฒนา ชมรมศิลปการแสดง กลุ่มผู้หญิง กลุ่มศึกษาปัญหาชาวเขา ชมรมสลัม กลุ่มพยาบาลเพื่อมวลชน และชมรมต่างประเทศ

ทั้งนี้ การที่นักศึกษาสนใจเข้าร่วมทำกิจกรรมมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจนในช่วงหลัง 14 ตุลาคม นอกจากเป็นผลพวงจากกระแสสังคมหลังเหตุการณ์ดังกล่าว รวมทั้งเป็นผลต่อเนื่องหลังจากการสัมมนาสูงเนินที่ได้กำหนดอุดมการณ์มหาวิทยาลัยที่ชัดเจนร่วมกันว่า "ต้องเป็นไปเพื่อรับใช้ประชาชน" แล้วยังเป็นผลจากการที่มหาวิทยาลัยมีแนวทางในการใช้เจตคติเพื่อสังคมและการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม มาเป็นปัจจัยร่วมกับผลการเรียนในการพิจารณาว่านักศึกษาชั้นปีที่ 2 ทั้งแผนกวิทยาศาสตร์ชีวภาพและวิทยาศาสตร์สุขภาพ ควรได้ไปเรียนต่อชั้นปีที่ 3 ในคณะใด โดยให้ความสำคัญในการคัดกรองผู้เข้าเรียนแพทย์เป็นพิเศษ เพื่อให้ได้แพทย์ที่พร้อมจะทุ่มเทดูแลรักษาคนเจ็บไข้ โดยเฉพาะในชนบทที่ยังขาดแคลนแพทย์อยู่เป็นจำนวนมาก นักศึกษาที่เรียนอยู่ชั้นปีที่ 2 ใน

ช่วงหลัง 14 ตุลาคมจึงกระตือรือร้นอย่างยิ่งในการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละชมรม

หากจะย้อนกลับไปพิจารณาถึงพัฒนาการของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ยุคก่อน 14 ตุลาคม จะเห็นได้ว่านอกเหนือจากกลุ่มกีฬาประเภทต่างๆ ที่เป็นหลักมาตั้งแต่ต้นแล้ว แม้แต่ละกลุ่มจะมีที่มาและเนื้อหาที่แตกต่างกันไปบ้าง แต่จุดร่วมที่สำคัญคือ มีเป้าหมายเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาสังคมโดยรวมที่อยู่ภายนอกรั้วมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับเอกราชของชาติ ประชาธิปไตยในทางการเมือง และความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่สะสม หมักหมมมานานก่อนประทุเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชมรมนิยมไทย

จากการบอกเล่าของ ชูชีพ ชีวะสุทธิ์ ประธานคนแรกระบุว่า ชมรมนิยมไทยก่อตั้งขึ้นราวปี 2516 ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ไม่นาน โดยเริ่มต้นมีอาจารย์วีระพันธ์ โพธิ์เมือง แห่งภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ เป็นที่ปรึกษา และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยก่อตั้ง ทั้งเป็นผู้พาคณะกรรมการชมรมเข้าพบและขอการสนับสนุนด้านเงินทุนจากนายอบ วสุรัตน์ เจ้าของบริษัทวิทยาคมจำกัดในขณะนั้น (ซึ่งต่อมาได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี)

"อาจารย์วีระพงษ์ ได้อนุญาตให้ใช้ห้อง C 205 ที่ชั้น 2 ตึกเคมี เป็นที่ทำการของชมรม ซึ่งนับเป็นชมรมแรกที่มีห้องทำงานอยู่บนตึกอย่างเป็นกิจลักษณะ และเราได้แบ่งให้ชมรมพุทธศาสตร์ร่วมใช้พื้นที่ด้วย ก่อนที่จะย้ายไปตึกกิจกรรมนักศึกษา คือ ตึกสันทนาการในช่วงต่อมา"

หลังจากชูชีพ เป็นประธานคนแรก วิชัย นาคสุวรรณ (เข้าเป็นนักศึกษาแผนกวิทยาศาสตร์ชีวภาพปี 2516) และวิทวัส วัณณาวิบูลย์ (เข้าเป็นนักศึกษาแผนกวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ปี 2517) ก็รั้งตำแหน่งประธานคนที่ 2 และ 3 ในลำดับต่อมา ส่วนอาจารย์ที่ปรึกษาได้เปลี่ยนมาเป็นอาจารย์วิภาวรรณ มนุญปิจุ อาจารย์บรรณารักษ์ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ ภริยา ศ.ดร.กำจร มนุญปิจุ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ในขณะนั้น

ชมรมนิยมไทยมีกิจกรรมสำคัญในช่วงแรก ๆ คือ การส่งเสริมให้มีความ

ภูมิใจในความเป็นไทย (ซึ่งเป็นไปตามกระแสการณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น และให้หันมาใช้สินค้าไทย ที่จุดประกายขึ้นโดย ธีรยุทธ บุญมี เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยในขณะนั้น) โดยจัดอภิปรายและนิทรรศการเป็นประจำ และนำสมาชิกไปเยี่ยมชมโรงงาน อุตสาหกรรมของคนไทย เช่น โรงงานผลิตเครื่องยนต์วินเนอร์ โรงงานผลิตสุขภัณฑ์อเมริกันสแตนดาร์ด เป็นต้น

อีกประเด็นหนึ่งที่ทางชมรมได้หยิบยกขึ้นมาเคลื่อนไหวในช่วงแรก ๆ ก็คือรณรงค์ให้มีการประหยัดน้ำมัน โดยจับมือกับชมรมอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีอาจารย์สุดาทิพย์ อินทร เป็นที่ปรึกษา เรียกร้องให้นักศึกษาหันมาใช้รถจักรยาน โยงไปสู่โครงการให้นักศึกษาจัดซื้อจักรยานแบบผ่อนส่ง โดยได้รับเงินสนับสนุนจากอาจารย์นายแพทย์กุณฑล สุนทรเวชเจ้าของพญาไทเอ็กซเรย์-แล็บ ทั้งมีการจัดขี่จักรยานเป็นขบวนจากสนามหลวง ข้ามสะพานพระปิ่นเกล้า ไปสวนสามพราน เป็นต้น

หลัง 14 ตุลาคม ชมรมนิยมไทยถือว่าเป็นชมรมที่มีนักศึกษาสมัครเข้าร่วมจำนวนมากชมรมหนึ่ง ซึ่งได้มีส่วนสร้างบรรยากาศคึกคักให้ตึกสันทนาการยุคต้นๆอย่างมาก โดยในช่วงต่อมาได้เน้นหนักกิจกรรมเชิงวิชาการมากขึ้น เช่น จัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้และความคิดเชิงสังคมการเมืองในรูปแบบต่างๆ เช่น นิทรรศการต่อต้านจักรวรรดินิยมอเมริกา ที่กำลังเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการใช้ไทยเป็นฐานทำสงครามรุกรานในเวียดนามและลาว จัดอภิปรายปัญหาสังคม จัดหาซื้อหนังสือด้านสังคมและการเมืองที่พิมพ์ออกมาอย่างแพร่หลายในช่วงนั้นให้สมาชิกหยิบยืม ขณะเดียวกันก็ยังมีกิจกรรมค่ายช่วงปิดภาคเรียน โดยเน้นค่ายอนามัยชนบทที่ไปเผยแพร่ความรู้ด้านสุขอนามัยให้ชาวบ้าน พร้อมทั้งให้นักศึกษาได้ไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านเพื่อเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ให้มีสำนึกรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ไม่นับรวมการระดมนำพาสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมืองที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม เช่น ร่วมติดโปสเตอร์ และแจกใบปลิวเปิดโปงกรณีถีบลงเขาเผาลงถังแดงที่เจ้าหน้าที่รัฐกระทำกับประชาชนในภาคใต้ โครงการ “เคาะประตู” หรือการตระเวนไปชี้แจงประชาชนถึงบ้าน ร่วมกับนักศึกษามหาวิทยาลัยอื่นๆ

อาทิ ธรรมศาสตร์ จุฬาฯ และรามคำแหง เพื่อต่อต้านฐานทัพอเมริกาในประเทศไทย โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยสู่ชนบท การเข้าร่วมเป็นคณะ

กรรมการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ ตามคำสั่งรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ ที่ ต.ตะพานหิน จ.พิจิตร การเข้าสำรวจพื้นที่กรณีทหารยิงปืนใหญ่ถล่มหมู่บ้านล่องป่าบุ่น จ.อุดรธานี ในเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ การเคลื่อนไหวชาวนาที่ อ.ท่าตะโก จ..นครสวรรค์ ร่วมกับนักศึกษาสถาบันต่างๆ ร่วมทั้งนำพาสมาชิกเข้าร่วมการประท้วงของนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ ในปัญหาที่ถูกอาจารย์กดดันในเรื่องการเรียนการสอน เป็นต้น

"กล่าวได้ว่าชมรมนี้ได้นำพาสมาชิกอุทิศตนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ตามอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัยที่ตั้งไว้อย่างเต็มกำลัง และอาจถือได้ว่า ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ดีที่สุดช่วงหนึ่งของวัยหนุ่มสาวที่ได้ทำตามอุดมการณ์ที่ใฝ่ฝัน" นั่นคือบทสรุปของ ชูชีพ ชีวะสุทธิ์ หลังจากมองย้อนกลับไปยังจุดเริ่มต้น จนถึงช่วงที่ชมรมนิยมไทยต้องยุติบทบาทลงไป หลังเหตุการณ์นองเลือด 6 ตุลาคม 2519

ชมรมนิเวศน์วิทยา

จากคำบอกเล่าของ พ.ญ.ศุภลักษณ์ รายวา(เตชะบุณยรัตน์) อดีตประธานชมรมนิเวศน์วิทยาระบุว่า ชมรมนิเวศน์วิทยาก่อตั้งขึ้นในราวปี 2513 จากแรงบันดาลใจของนักศึกษาแพทย์รามาธิบดี รุ่นที่ 5,6,7 (เข้าเรียนในปี 2512-2514) โดยมี นศพ.ศุภชัย คุณารัตนพฤกษ์ เป็นแกนสำคัญ ที่มองเห็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาสังคมต่างๆ ในยุคที่ไทยกำลังมีการพัฒนาไปตามทิศทางของระบบทุนนิยมตะวันตกอย่างเต็มที่ ขณะที่ผลพวงจากการที่ทหารอเมริกันเข้ามาตั้งฐานทัพในไทยและใช้ไทยเป็นฐานในการทำสงครามรุกรานประเทศเพื่อนบ้านได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย ทั้งในเรื่องยาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาประชากร ปัญหาการรุกล้ำทำลายทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เหล่านี้ ล้วนกระตุ้นให้นักศึกษาในยุคแสวงหาก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม กระหายใคร่รู้เหตุปัจจัยของปมปัญหาต่างๆ รวมทั้งอยากมีส่วนร่วมในการแก้ไข จึงรวมตัวกันก่อตั้งเป็นกลุ่มศึกษาปัญหาต่างๆขึ้นในชมรมนิเวศน์วิทยา ซึ่งได้แก่ กลุ่มศึกษาปัญหายา กลุ่มศึกษาปัญหายาเสพติด กลุ่มศึกษาปัญหาประชากร และกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ ที่แต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้ากลุ่มเป็นแกนหลัก

นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ เล่าถึงกิจกรรมชมรมนิเวศน์ในยุคแรกๆ หลังจากเข้าร่วมงานกับชมรมนี้ในช่วงปิดเทอมใหญ่ปี 2514 ว่า ได้ร่วมสำรวจหมู่บ้านหนึ่งใน จ.ขอนแก่นเพื่อนำมาเป็นข้อมูลมาวางแผนครอบครัวอันเป็นกิจกรรมหลักของชมรมในขณะนั้น ณ ที่นั้นเองเขาได้พบแบบฉบับของการเป็นแพทย์ในอุดมคติ นั่นคือได้เห็นการทำงานร่วมกับชาวบ้านของนายแพทย์ไพจิตร ปวะบุตร อดีตปลัดกระทรวงสาธารณสุขสมัยที่ยังเป็นเพียงหัวหน้าสถานีอนามัยชั้นหนึ่งที่นั่น จนทำให้เขาเบนเข็มชีวิตจากที่มุ่งจะเป็นแพทย์เฉพาะทางด้านการผ่าตัดสมอง มาทุ่มเทเป็นแพทย์ในชนบทแทน และปฏิเสธที่จะรับทุนอานันทหิดลในเวลาต่อมา

เขายังเล่าบรรยากาศกิจกรรมของชมรมนิเวศน์ในช่วงนั้นอีกว่า นอกจากการออกสำรวจชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลประชากรแล้ว ยังมีการตระเวนไปฉายภาพยนต์เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวให้เด็กนักเรียนและนักศึกษาในวิทยาลัยครูต่างๆ ได้ชม และฉายแม้กระทั่งในงานกาชาด โดยที่ยังไม่มีการเคลื่อนไหวในทางการเมืองใดๆเลย

ต่อมาในช่วงการปกครองของรัฐบาลเผด็จการถนอม-ประภาส ความขัดแย้งในสังคมและปัญหาต่างๆ เริ่มรุนแรงขึ้น กลุ่มทหารที่ปกครองประเทศมีอำนาจล้นฟ้า มีการใช้อภิสิทธิ์กระทำการต่างๆ ตามอำเภอใจ ซึ่งกรณีอื้อฉาวที่สุดอันเป็นเหตุให้กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติของชมรมนิเวศน์วิทยา โดย นศพ.ทองประกอบ ศิริวาณิชย์ จากคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี เข้าร่วมเปิดโปงด้วย คือการที่ทหารและตำรวจชั้นผู้ใหญ่พร้อมพลเรือนอีกส่วนหนึ่ง รวมประมาณ 60 คน ใช้พาหนะและอาวุธของทางราชการไปล่าสัตว์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร จ.กาญจนบุรี จนในที่สุดเกิดเหตุเฮลิคอปเตอร์ของทางราชการที่บรรทุกพรานบรรดาศักดิ์เหล่านี้กลับจากทุ่งใหญ่ฯ เกิดตกที่ อ.บางเลน จ.นครปฐม มีผู้เสียชีวิต 6 คน ซึ่งต่อมานักศึกษาชมรมอนุรักษ์ของหลายสถาบัน รวมทั้งมหิดล ได้ร่วมกันออกหนังสือ “บันทึกลับจากทุ่งใหญ่” เปิดโปงเรื่องดังกล่าว นำไปสู่ความไม่พอใจอย่างยิ่งของผู้คนในสังคมจนสะสมและประทุเป็นขบวนเคลื่อนไหว 14 ตุลาคมในเวลาต่อมา

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม กลุ่มศึกษาปัญหาด้านต่างๆ ในชมรมนิเวศน์วิทยาเริ่มเกาะติดปัญหาต่างๆและมีเนื้อหาที่โยงสู่การเมืองมากขึ้น โดย

เฉพาะงานของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่ได้เข้าไปร่วมเปิดโปงการทำเหมืองแร่ดีบุกในทะเลของบริษัทเทมโก้ สหรัฐอเมริกา การตั้งสถานีเรด้าร์บนดอยอินทนนท์ เป็นต้น แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ยังคงใช้กิจกรรมท่องเที่ยวธรรมชาติตามอุทยานต่างๆมาเป็นตัวดึงนักศึกษาเข้าร่วม ซึ่งในส่วนนี้จะมี นศพ.สุภาชัย เจียมจรัส นศพ.ทวีลาภ เดี่ยวพานิช และ นศพ.พิบูลย์ อิสรพันธ์ จากฝั่งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี เป็นกำลังสำคัญ ขณะที่งานเด่นอีกเรื่องของชมรมนิเวศน์ฯในยุคที่.ศุภลักษณ์ เตชะบุณยรัตน์ เป็นประธาน คือ การจัดทำหนังสือเรื่อง “ สัตว์ป่าน่ารัก ” โดยมี อุดม สุขพิพัฒน์ จากคณะเภสัชศาสตร์ เป็นผู้วาดรูปประกอบ ซึ่งปรากฏว่าขายดีมาก

อย่างไรก็ตาม นอกจากกิจกรรมในหมู่นักศึกษาด้วยกันแล้ว ชมรมนิเวศน์ก็ยังใช้รูปแบบกึ่งวิชาการ เช่น การจัดนิทรรศการ การเสวนากลุ่มย่อยร่วมกับองค์กรเอกชนและองค์กรของรัฐ ศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อให้ความรู้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง และในที่สุดก็ต้องยุติบทบาทไปเช่นเดียวกันกับชมรมอื่นๆ หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

ชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์

นับเป็นชมรมเก่าแก่ชมรมหนึ่งของมหิดล ที่แตกหน่อออกมาจากชุมนุมพุทธศาสตร์และประเพณีในราวปี 2512 เพื่อที่จะเน้นงานออกค่ายอาสา เพราะหากทำในนามชุมนุมพุทธศาสตร์ฯเช่นเดิมอาจจะไม่สอดคล้องกับเป้าหมายวัตถุประสงค์เดิมของชุมนุมพุทธศาสตร์ ซึ่งเมื่อแยกออกมา ชมรมนี้สามารถดึงนักศึกษาที่มีจิตใจรักความเป็นธรรม ต้องการบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานจิตใจของนักศึกษามหิดลส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายผู้บำเพ็ญประโยชน์ได้เป็นจำนวนมาก โดยกำลังหลักคือ นักศึกษาของคณะวิทยาศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีฯและคณะเภสัชศาสตร์ ซึ่งต่างก็ได้เก็บรับประสบการณ์จากงานค่ายนี้ไปขยายบทบาทของแต่ละคนในการเป็นแกนนำของคณะและในกิจกรรมอื่นๆที่ตนได้มีส่วนร่วมในภายหลัง ทั้งนี้ ประธานชมรมคนแรกคือ นศพ.ประยงค์ เต็มชวาลา จากฝั่งศิริราช ถัดมาคือ วิเชียร คุตตวัส จากคณะเภสัชศาสตร์ ตามด้วย นศพ.สงวน นิตยารัมพงศ์ จากฝั่งรามาธิบดี

ค่ายของชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์จะถือเป็นค่ายของสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล หรือ ส.ม.ม.ไปโดยปริยาย จนได้ชื่อว่าค่าย ส.ม.ม. ซึ่งจะคู่ขนานไปกับค่ายของกลุ่มอาสาพัฒนาที่มีฐานเดิมอยู่ฝั่งศิริราชมานาน รวมทั้งที่ทำการชมรมช่วงแรก ก็จะอยู่ที่เดียวกับที่ทำการของ ส.ม.ม. จนเมื่อมีตึกสันทนาการเป็นศูนย์รวมกิจกรรม ชมรมนี้ก็สามารถสร้างบรรยากาศคึกคักให้กับตึกสันทนาการได้อย่างมากที่สุดชมรมหนึ่ง

ทั้งนี้ ค่ายของชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้บริหารและอาจารย์ผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยไม่ต่างจากค่ายอาสาของศิริราช โดย ศ.นายแพทย์กษาน จาติกวนิช อธิการบดีและคณะ จะไปเยี่ยมค่ายเป็นประจำ ทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติตนของนักศึกษาในการใช้แรงงานและทำงานร่วมกับชาวบ้าน

ชมรมพุทธศาสตร์และประเพณี

หากนับย้อนกลับไปสู่จุดตั้งต้นของกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ชมรมพุทธศาสตร์และประเพณีเป็นอีกกิจกรรมที่ได้สร้างนักคิดนักกิจกรรมที่มีความ "ลุ่มลึก" ในหมู่นักศึกษา โดยเฉพาะในยุคแสวงหา ที่นักศึกษาจำนวนหนึ่งซึ่งมีไม่มากนัก พยายาม ไขว่คว้าหาคุณค่าของชีวิต ก็มักจะมาร่วมกันหาคำตอบในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมนุมนี้

ชมรมพุทธฯ จัดตั้งขึ้นประมาณปี 2512 คาดว่าปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการรวมเป็นชมรมขึ้น น่าจะมาจากอิทธิพลของอาจารย์ผู้ใหญ่ของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์เดิม โดยเฉพาะฝั่งศิริราชที่หลายคน อาทิ ศ.นายแพทย์อุดม โปษะกฤษณะ ศ.นายแพทย์สุด แสงวิเชียร ศ.นายแพทย์ประเวศ วะสี มีความสนใจศึกษาหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา และพยายามปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่ลูกศิษย์ โดยเฉพาะในเรื่องของความเมตตา อีกทั้งพยายามนำพานักศึกษาออกไปสัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ของคนจนในชนบท ช่วยบำเพ็ญประโยชน์ในรูปแบบค่ายอาสา เพื่อสร้างความเมตตา ลดความเห็นแก่ตัว และต่อมาเมื่ออาจารย์ผู้ใหญ่เหล่านี้ได้เข้าร่วมกับสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ในพื้นที่แดงและชมพูของจังหวัดอุดรธานี เพื่อหวังช่วงชิงมวลชน

ชาวบ้านในยุคที่อิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเริ่มขยายตัวจนเป็นที่หวั่นเกรงของรัฐบาล หลายท่านได้มีโอกาสพบพระนักปฏิบัติที่เคร่งครัด ได้เรียนรู้หลักธรรมและการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาและได้ถ่ายทอดสู่ศิษย์ทางอ้อม ต่อมาจึงทำให้สมาชิกค่ายอาสาส่วนหนึ่งได้เข้ามาเป็นกำลังสำคัญในการจัดตั้งและพัฒนางานชมรมพุทธฯไปตามแนวทางดังกล่าว อาทิ นศพ.พิวัฒน์ โปษยานนท์ จากฝั่งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี ที่รั้งตำแหน่งประธานชมรมพุทธฯในยุคแรกๆ

อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าต่อมาแนวคิดและแนวปฏิบัติของท่านพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม จ.สุราษฎร์ธานี จะเป็นที่รับได้อย่างสอดคล้องกับแนวคิดในยุคแสวงหาของปัญญาชนคนรุ่นใหม่ กิจกรรมชมรมพุทธตั้งแต่สมัยที่ นศพ.พิวัฒน์ เป็นประธานจึงมักเป็นการนำพานักศึกษาไปบวชที่สวนโมกขพลาราม ตั้งแต่ยังมีจำนวนเล็กน้อยไม่มากนัก จนเป็นกลุ่มใหญ่หลายสิบคนในช่วงปิดเทอมในระยะต่อมา

ครั้นเมื่อ นศพ.เหวง โตจิราการ ขึ้นเป็นประธานชมรมฯตามคำชักชวนของนศพ.พิวัฒน์ ที่ประทับใจกับการพยายามนำคำสอนของท่านพุทธทาสไปติดในห้องเลคเชอร์ ช่วงที่เปิดติวให้เพื่อนๆและน้องๆ เขายังคงพยายามเผยแพร่แนวคำสอนดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ด้วยเห็นว่าสามารถตอบคำถามในเรื่องคุณค่าของชีวิตให้นักศึกษาในยุคนั้นได้ รวมทั้งพยายามปรับเปลี่ยนกิจกรรมหลักของชมรมพุทธฯยุคนั้นที่เน้นทำบุญ ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เรี่ยไรเงิน มาเน้นค่ายอาสา ซึ่งแม้ถูกตั้งแง่จากรุ่นพี่ๆบ้าง แต่ก็ไม่ถึงกับคัดค้าน และด้วยเหตุที่ศรัทธาในหลักคำสอนดังกล่าวอย่างยิ่ง ทำให้นศพ.เหวง ต้องปลีกวิเวกไปช่วงหนึ่งเพื่อไปไตร่ตรองและคิดให้ตกว่าจะเดินไปตามหนทางแห่งธรรมะดังกล่าว หรือกระโจนเข้ารับหน้าที่เป็นหัวขบวนการเคลื่อนไหวของกิจกรรมนักศึกษาอย่างเต็มตัวในยุคที่กิจกรรมนักศึกษาคึกคักอย่างยิ่งหลัง 14 ตุลาและการสัมมนาสูงเนิน

นายแพทย์วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร อดีตประธานชมรมพุทธศาสตร์ฯปี 2517-2519 กล่าวว่า ขณะนั้นชมรมพุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จะดำเนินกิจกรรมไปในทางเดียวกับสายธรรมกายในชื่อ “ สภาพุทธจักรปฏิบัติธรรม ” ที่มีฐานหลักอยู่ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นชมรมพุทธศาสตร์ฯของมหิดลเป็นชมรมเดียวที่ไม่ใช่แนวทางดังกล่าว แม้กรรมการชมรม

บางคนจะมีศรัทธาอยู่บ้างก็ตาม ซึ่งอาจเป็นเพราะอาจารย์ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่ของมหิดล โดยเฉพาะทางฝั่งศิริราช ศรัทธาและใกล้ชิดกับพระสายปฏิบัติของภาคอีสาน รวมทั้งแนวคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุมากกว่า จึงนำพาให้นักศึกษามาศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติธรรมตามแนวทางนี้

ขณะที่มีอาจารย์ฝั่งคณะวิทยาศาสตร์บางท่านที่ได้ชักชวนให้นักศึกษาได้มีโอกาสไปกราบนมัสการพระสายวิปัสสนากรรมฐานรูปสำคัญๆ เช่น หลวงปู่ขาว อนาลโย ที่วัดถ้ำกลองเพล จ.อุดรธานี หลวงพ่อชา สุภัทโท วัดหนองป่าพง จ.อุบลราชธานี เป็นต้น แต่ก็มีอาจารย์บางส่วนที่ใกล้ชิด ศรัทธาในพระกิตติวุโฑภิกขุ แห่งสำนักสงฆ์จิตตภาวัน จ.ชลบุรี ถึงขั้นนิมนต์มาเทศน์ให้นักศึกษาฟังที่ห้องแอล 01 บ่อยครั้ง

" ทางชมรมฯเองก็ได้นิมนต์พระที่เทศน์เก่ง มีหลักสอนดีมาเทศน์ให้นักศึกษาฟังเช่นกัน เช่น หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ หลวงพ่อเขมานันโท หลวงตาแพรเยื่อไม้ บางช่วงพวกเราก็พากันไปนุ่งกลัก ปักกลด เดินตามพระท่านไปบิณฑบาต ทำให้เห็นความทุกข์ของประชาชน เพราะบางคนมีแต่ข้าวเหนียวมาใส่บาตร เอาน้ำผึ้งใส่ฝาบาตร ดีหน่อยก็ปลาแห้ง ส่วนการจัดบวชนักศึกษาภาคฤดูร้อนนั้นก็ยังดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนว่าทำพิธีอุปสมบทกับหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุที่วัดชลประทานรังสฤษดิ์ แล้วไปที่ศึกษาธรรมะกับท่านพุทธทาสที่สวนโมกข์ "

นายแพทย์วิโรจน์ยังเล่าด้วยว่า นอกจากนี้แล้ว กิจกรรมหนึ่งของชมรมคือ การทำวัตรเช้า-เย็น และเคยมีอยู่ครั้งหนึ่งที่ชมรมพุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาท้าว่าใครจะสวดมนต์ได้ดีกว่า เพราะกว่า แต่มหิดลก็ไม่ได้เข้าร่วมเพราะไม่เห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าวที่เน้นพิธีกรรม มากกว่าแก่นของหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม การที่เขาเติบโตทางความคิดมาจากกิจกรรมสอนหนังสือเด็กสลัมช่วงที่เรียนอยู่โรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพ เมื่อเข้ามาทำกิจกรรมในชมรมพุทธฯเพื่อสานต่อการแสวงหาความหมายของชีวิต และได้สัมผัสบรรยากาศเคลื่อนไหวที่เริ่มเข้มข้นขึ้นด้วยเนื้อหาทางการเมืองช่วงหลัง 14 ตุลาคม ทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งพอสมควร แต่ก็พยายามทำความเข้าใจและเข้าร่วม จนเมื่อได้ร่วมการเดินขบวนขับไล่ฐานทัพอเมริกันเมื่อวันที่ 21-22 มีนาคม 2519 ใน

ฐานะผู้ปฏิบัติงานของหน่วยพยาบาลเพื่อมวลชนและได้ประสบเหตุที่กลุ่มกระทิงแดงปาระเบิดใส่ขบวนนักศึกษาประชาชนที่สยามสแควร์ ระหว่างมุ่งหน้าไปที่สถานทูตอเมริกัน จนมีผู้บาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก จึงเริ่มตระหนักว่าฝ่ายที่เสียประโยชน์จากการต่อสู้เพื่อความชอบธรรมในสังคมของขบวนนักศึกษาประชาชนพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงตอบโต้เสมอ เมื่อมีจังหวะโอกาส

ชมรมรัฐศึกษา

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลา กิจกรรมนักศึกษามหิดลที่รวมศูนย์อยู่ที่ตึกสันทนาการ เริ่มมีเนื้อหาสาระที่ยึดโยงกับประเด็นทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะการเข้าไปสัมผัสรับรู้และช่วยเป็นปากเสียงให้กับผู้ถูกเอาเปรียบในสังคมกลุ่มต่างๆ โดยชมรมที่มีความคึกคักอย่างยิ่งตั้งแต่ก่อน 14 ตุลาคมไม่นานก็คือชมรมรัฐศึกษา

นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ ในฐานะประธานชมรมรัฐศึกษาคนแรกเล่าถึงจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งว่า

"ช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ประมาณปลายปี 2515 เป็นช่วงที่ในวงวิชาการด้านรัฐศาสตร์มี ดร.ที่จบมาใหม่ๆจำนวนมาก เช่น ดร.กมล สมวิเชียร ดร.พงศ์เพ็ญ ศกุนตาภัย ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ที่มีแนวคิดอยากจะถ่ายทอดความรู้และมุมมองใหม่ๆให้นักศึกษารุ่นใหม่ ขณะที่พวกเราที่มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอิสระและมีการประสานกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้ง ธรรมศาสตร์ จุฬาฯ เกษตร ก็คิดกันว่าน่าจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องสหวิทยาการร่วมกัน และเห็นว่าด้านรัฐศาสตร์พวกเรารู้กันน้อย เมื่ออาจารย์เหล่านี้อยากจะถ่ายทอด ก็เลยมาคิดทำเป็นหลักสูตรร่วมกัน โดยเชิญอาจารย์เหล่านี้มาพูด จัดเป็นหลักสูตรด้านรัฐศาสตร์ เช่น ใน 1 สัปดาห์นี้จะเป็นเรื่อง การเมืองการปกครอง เรื่องประวัติศาสตร์การเมืองไทย เป็นต้น โดยมีห้องเรียนที่ชัดเจน แต่บางครั้งก็นั่งคุยกันบริเวณสนามหญ้าหน้าตึกเรียนโดยมีนักศึกษาจากสถาบันอื่นเข้าร่วมบ้าง โดยเฉพาะเกษตรศาสตร์ แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นมหิดล

ต่อมาในส่วนมหิดล 2-3 คน เช่น พี่จำรัส(นายแพทย์จำรัส สรพิพัฒน์)พี่พงศ์พัฒน์ (นายแพทย์พงศ์พัฒน์ ปธานวณิช) พี่วีระศักดิ์ (นายแพทย์วีระศักดิ์ จง

สู่วิวัฒน์วงศ์) ก็เสนอว่าน่าจะมีกิจกรรมต่อเนื่อง ก็เลยนำมาสู่การจัดตั้งเป็นชมรมรัฐศึกษา ซึ่งจากที่ผมเป็นผู้ประสานงานอยู่ก็เลยมาช่วยรักษาการเป็นประธานอยู่พักหนึ่งซึ่งไม่นานนัก และเมื่อเห็นว่าสมาชิกในกลุ่มหลายคนมีแวว เช่น วิมล รินทร์วิฑูรย์ เจษฎา อังวิทยาธร ก็เลยโอนให้วิมล รับหน้าที่ประธานต่อ"

ซึ่งจากคำบอกเล่าของวิมล รินทรวิฑูรย์ กล่าวว่า ก่อน 14 ตุลาคมไม่นานมีการตั้งชมรมรัฐศึกษาขึ้นมา โดยมีนศพ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ เป็นประธานคนแรก และผู้ที่เป็นหลักอีกคนคือ เนตรนภา โภไคสวรรย์นุมาศ จากพยาบาลรามาธิบดี รวมทั้ง อมเรศ ไชยสอาด จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ โดยเมื่อเขาเข้าไปเรียนปีแรกก็ได้เข้าร่วมชมรมนี้ทันที ด้วยความที่วัยเด็กเติบโตมาท่ามกลางบรรยากาศการกดขี่ปราบปรามของฝ่ายทางการที่มีต่อชาวบ้าน ต.พรุพรี อ นาสาร จ.สุราษฎร์ธานี ที่ถูกตั้งข้อกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ รวมทั้งรับรู้เหตุการณ์สะเทือนขวัญ นั่นคือการตายของ โกมล คีมทอง ครูหนุ่มแห่งโรงเรียนบ้านห้วยในเหมือง อ.บ้านส้อง จ.สุราษฎร์ธานี จึงเห็นว่าเนื้อหาสาระของกิจกรรมชมรมนี้น่าจะตอบคำถามในใจเขาได้ในหลายๆประเด็น ที่เกี่ยวกับการเมืองและความเป็นประชาธิปไตย ทั้งที่ส่วนลึกจริงๆแล้ว เขาเป็นอีกคนที่สนใจในพระพุทธศาสนา ถึงขั้นที่ไปนั่งฝึกสมาธิทุกเสาร์-อาทิตย์ ช่วงที่อยู่ม.ศ.4-5 และ ก่อนเอ็นทรานซ์ก็เคยไปธุดงค์กับหลวงปู่อ่อนที่สระบุรี

ชมรมรัฐศึกษาในขณะนั้นยังมีคนไม่มากนัก ต่อมาเมื่อมีการจัดประชุมเพื่อเลือกประธานคนใหม่ เขาก็ลองสมัครทั้งที่ยังอยู่ปีหนึ่ง และก็ได้รับเลือกตั้ง มีรุ่นพี่อย่างอมเรศเป็นรองประธาน เนตรนภาเป็นกรรมการ ขณะที่นศพ.สงวนยังคงทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงพาไปรู้จักกับตัวหลักๆของมหาวิทยาลัยอื่นๆ เช่น ธเนศวร์ เจริญเมือง แห่งคณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ เพื่อประสานในการจัดกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ส่วน วุฒิพงษ์ เลาหไพโรจน์ แห่งคณะสาธารณสุขศาสตร์ ที่โลดแล่นกับกิจกรรมภายนอกมหาวิทยาลัยเป็นหลักก็โฉบมาให้คำปรึกษาหารือบ้างทั้งในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม วุฒิพงษ์ก็ยังเคยพยายามผลักดันให้เขาขึ้นเวทีอภิปรายในระหว่างการชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ เพื่อให้เห็นว่ามีคนของมหิดลเข้าร่วมด้วย เพื่อเป็นกำลังใจในช่วงที่ผู้ชุมนุมยังมีไม่มากนัก และจากนั้นก็ติดพัน เพราะเวลามีการประชุมหารือเพื่อเตรียมการเคลื่อนไหวต่างๆ เขาในฐานะฝ่ายเศรษฐกิจและการเมืองของส.ม.ม.ยุคที่ นศพ.เหวง โตจิราการ เป็นนายกฯ ก็จะเป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุมเสมอ

จนได้ใกล้ชิดกับกลุ่มสหพันธ์นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทยที่ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2516 โดยมีธรรมศาสตร์เป็นแกนนำ ซึ่งก็โดยการแนะนำของวุฒิ พงษ์เช่นกัน และต่อมาสหพันธ์นักศึกษาเสรีฯ ที่มีวัตถุประสงค์เน้นเรื่องการให้ความรู้ด้านประชาธิปไตยแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้ชักชวนให้เขาตั้ง "กลุ่มชาวนา" ขึ้นในมหิดล เพื่อประสานการลงพื้นที่เคลื่อนไหวในการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบและเริ่มมีการชุมนุมร้องเรียนให้รัฐบาลแก้ไขปัญหา ซึ่งกลุ่มของสหพันธ์ฯเน้นเกาะติดพื้นที่ อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิอยู่ก่อน โดยในส่วนของมหิดล นอกจากเขาแล้วยังมีกลุ่มเพื่อนที่อยู่ในฝ่ายงานชาวนาของพรรคแนวร่วมมหิดล เช่น วิชัย นาคสุวรรณ วิทวัส วัณณาวิบูลย์ กัลยาณี เสนาสุ เป็นต้น เข้าไปร่วมหารือแลกเปลี่ยนด้วย จากนั้นจึงนำไปสู่การประสานงานกับกลุ่มที่ทำงานชาวนาของมหาวิทยาลัยต่างๆ ก่อตั้งเป็นแนวร่วมนิสิตนักศึกษาเพื่อชนบทขึ้น เพื่อส่งนักศึกษาลงพื้นที่ต่างๆที่มีปัญหา โดยมหิดลเกาะติดพื้นที่จ.ลพบุรี เป็นหลัก

วิมล รินทรวิฑูรย์ (คนหันหน้า) เข้าร่วมเคลื่อนเคลื่อนไหวต่อต้านสร้างเขื่อนที่ จ.กาญจนบุรี

วิมลเล่าว่า ช่วงหลัง 14 ตุลาคมใหม่ ๆ กิจกรรมหนึ่งของชมรมก็คือ ไปร่วมเผยแพร่ประชาธิปไตยที่ อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี โดยมีนักศึกษาจากวิทยาลัยครูกาญจนบุรีเข้าร่วมสมทบ บังเอิญ อ.ศรีสวัสดิ์ในช่วงนั้นกำลังมีปัญหาการสร้างเขื่อน จึงเข้าร่วมกับชาวบ้านเคลื่อนไหวคัดค้านการสร้างเขื่อน เพราะจะส่งผลกระทบให้น้ำท่วมที่ดินทำกินของชาวบ้าน

จากยุคที่วิมลเป็นหัวขบวนของชมรมรัฐศึกษา เมื่อหมดวาระในหน้าที่ประธานช่วงปลายปี 2516 เจษฎา อังวิทยาธร ซึ่งขณะนั้นเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 แผนกวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ก็เข้ามารับช่วงต่อ เปิดทางให้วิมลเข้าไปช่วยงาน ส.ม.ม.เต็มตัวในด้านเศรษฐกิจและการเมืองก่อนที่จะข้ามฟากไปยังเรียนต่อที่คณะแพทยศาสตร์ ฝั่งศิริราช

ชมรมรัฐศึกษาในยุคเจษฎาเป็นประธาน เป็นยุคที่มีกิจกรรมต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีบทบาทหลักในการสนับสนุนโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยที่รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ อนุมัติให้ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมสนับสนุน โดยใช้งบประมาณราว 10 ล้านบาท จัดขึ้นในช่วงปิดเทอมคือระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม 2517 เพื่อเตรียมการสำหรับการเลือกตั้งทั่วไปที่รัฐบาลกำลังจะจัดให้มีขึ้น โครงการดังกล่าวมีอาจารย์มหาวิทยาลัยทั่วประเทศเข้าร่วมหลายร้อยคน และมีนิสิตนักศึกษาจำนวนมากเข้ามาเป็นอาสาสมัครประจำตามฐานต่างๆทั่วประเทศ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและถ่ายทอดการต่อสู้กับเผด็จการในเหตุการณ์ 14 ตุลาให้ประชาชนรับรู้ ทั้งนี้ ทบวงมหาวิทยาลัยได้ขอยืมตัวอาจารย์ธิดา ถาวรเศรษฐ์ แห่งคณะเภสัชศาสตร์ มหิดล ไปช่วยทำหน้าที่ประสานงานกับนักศึกษาที่เข้าร่วมด้วย ขณะที่แกนนำของนักศึกษามหิดลที่เข้าไปเป็นกำลังสำคัญในโครงการนี้คือ บำรุง จรัณยานนท์ และสุเพียว อึ้งปัญญาวิจารณ์ นักศึกษาแพทย์จากฝั่งศิริราช

เจษฎาเล่าว่า กระแสสูงหลัง 14 ตุลาคม ทำให้นักศึกษามหิดลสนใจสมัครเข้าร่วมกว่า 100 คนตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงนักศึกษาแพทย์ปีที่ 5 ซึ่งจากการเข้าร่วมนี้นักศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสกับปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องทุ่มเทช่วยเหลือและเสียสละเพื่อส่วนรวมมากขึ้น

ในระหว่างนั้น มีชาวนาจากหลายจังหวัดมาชุมนุมกันที่ท้องสนามหลวงเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือปัญหาราคาข้าวตกต่ำ แต่ข้าวสารกลับราคาสูงเนื่องจากพ่อค้ากว้านซื้อไปส่งออกต่างประเทศ จนข้าวขาดตลาดถึงขั้นที่ประชาชนต้องเข้าคิวซื้อ เมื่อประมวลจากสภาพที่ได้ไปพบเห็นจากโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตย ทำให้ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยหรือศนท.เรียกร้องให้รัฐบาลเข้ามาช่วยแก้ปัญหาที่ดินทำกินให้ชาวนาที่ถูกนายทุนคดโกงไป

ด้วยเล่ห์กลต่างๆ ซึ่งนายสัญญา ธรรมศักดิ์นายกรัฐมนตรี ก็ให้มีคำสั่งตาม ม.17 ตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ขึ้นในเดือนมิถุนายน 2517 เพื่อทำหน้าที่เจรจากับเจ้าที่ดินให้ชาวนาได้ทำกินบนผืนนาต่อ รวมทั้งให้คณะกรรมการนี้มีหน้าที่ในการสอบสวนปัญหาความเดือดร้อนของชาวนาโดยมีตัวแทนจากศนท. เข้าร่วมเป็นกรรมการ ซึ่งชมรมรัฐศึกษาก็เป็นแกนสำคัญในการระดมคนเข้าร่วมและจัดชี้แจงให้นักศึกษาเข้าใจปัญหาชาวนาที่ห้อง แอล 01 จนนำไปสู่การหยุดเรียนเพื่อดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว

นอกเหนือจากเข้าร่วมเคลื่อนไหวภายนอกในประเด็นสำคัญดังกล่าวแล้ว ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งภายใต้รัฐบาลใหม่หลัง 14 ตุลาคม ทางชมรมฯก็ได้เป็นตัวกลางเชิญหัวหน้าพรรคการเมืองต่างๆมาอภิปรายแสดงจุดยืนและแนวทางนโยบายของพรรค ที่สนามหญ้าหน้าตึกสันทนาการ โดยผู้เข้าร่วมมีอาทิ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จากพรรคกิจสังคม ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จากพรรคประชาธิปัตย์ พ.อ.สมคิด ศรีสังคม จากพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย และอื่นๆ ซึ่งนอกจากมีนักศึกษา อาจารย์ ข้าราชการในมหาวิทยาลัยเข้าฟังแล้ว ยังเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมด้วย ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มหิดลเปิดให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม โดยก่อนการจัดงานอภิปราย ได้มีการประชาสัมพันธ์ตามสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุต่างๆ รวมทั้งออกปิดโปสเตอร์แจ้งข่าวการจัดงานทั่วกรุงเทพฯด้วย

หลังจากนั้นประมาณเดือนธันวาคม 2517 ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ขึ้นในหลายอำเภอของ จ.นครศรีธรรมราช เช่น อ.ฉวาง อ.หัวไทร อ.พรหมคีรี ชมรมรัฐศึกษาก็ได้จัดเรี่ยไรเงินครั้งใหญ่ โดยระดมสมาชิกชมรมและเพื่อนนักศึกษามหิดลนำกล่องไปรับบริจาคเงินตามย่านต่างๆ ในกรุงเทพฯ เช่น เยาวราช ประตูน้ำ ราชเทวี สามย่าน ได้รับเงินกว่า 2 แสนบาทซึ่งนับว่าเป็นจำนวนมากพอดูในยุคนั้น จากนั้นมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อนำเงินที่ได้รับไปจัดซื้อสิ่งของที่จำเป็นเฉพาะหน้าสำหรับประชาชน เช่น ข้าวสาร ถ่านไฟฉาย ไม้ขีด น้ำปลา อาหารกระป๋อง ในจำนวนนี้มีข้าวสารที่ซื้อจากกรมการค้าภายในโดยตรง ที่บรรจุตู้สินค้ารถไฟถึง 4 ตู้ เพื่อส่งลงไปยังพื้นที่ที่ทางเหล่ากาชาดจังหวัดและสาธารณสุขจังหวัดเป็นผู้รับมอบไปแจกจ่ายต่อให้ชาวบ้าน

เจษฎาเล่าอีกว่า อีกกิจกรรมหนึ่งที่ชมรมรัฐศึกษาจัดขึ้น คล้ายกับชมรมอื่นๆ คือ การออกค่ายอาสาพัฒนา โดยหลัง 14 ตุลา เป้าประสงค์หลักของค่าย

อาสาของนักศึกษาได้มุ่งเน้นการสร้างเสริมจิตสำนึกในการรับรู้ปัญหาและรับใช้ชาวบ้านที่ถูกเอาเปรียบด้านต่างๆ มากกว่าการสร้างถาวรวัตถุ โดยค่ายของชมรมฯที่เด่นๆ คือ ค่ายที่จัดขึ้นช่วงปิดเทอมใหญ่ปี 2518 ที่อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ ซึ่งเน้นพานักศึกษาไปเรียนรู้ปัญหาและวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้าน มีนักศึกษาเข้าร่วมประมาณ 30 คน ใช้โรงเรียนคอนสารวิทยาเป็นที่พัก ระหว่างนั้นได้เกิดโรคไข้เลือดออกระบาดในหมู่บ้าน สมาชิกค่ายจึงได้เข้าร่วมช่วยเหลือ โดยการวินิจฉัยโรคเบื้องต้น และส่งต่อคนไข้ไปยังโรงพยาบาลประจำจังหวัดชัยภูมิได้อย่างทันท่วงที สร้างความประทับใจให้ชาวบ้านเป็นอย่างมาก

ยิ่งในช่วงที่การเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองเริ่มแหลมคมขึ้น เนื่องจากกลุ่มนิยมอำนาจเดิมเริ่มใช้ความรุนแรงในการต่อต้าน เจษฎาได้รับช่วงงานต่อจาก อมเรศ ไชยสอาด นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 ที่ถูกลอบยิงเสียชีวิตระหว่างฝึกภาคสนามที่อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา เข้าไปเป็นอุปนายกฝ่ายภายนอกของส.ม.ม.และเป็นกรรมการของศนท.ด้วย ขณะที่งานของชมรมรัฐศึกษาในยุคต่อมามี สุรเชษฐ์ สถิตนิรามัย นักศึกษาชั้นปีที่ 2 แผนกวิทยาศาสตร์ชีวภาพ รับช่วงเป็นประธานต่อ และได้นำพาสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่างๆอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 สมาชิกชมรมหลายคนก็ถูกจับในการล้อมปราบครั้งนั้นด้วย

กลุ่มผู้หญิงมหิดล

ในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ผู้หญิงได้เข้าไปมีส่วนร่วมและมีบทบาทอย่างมิอาจมองข้ามได้ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น คลื่นมหาประชาชนนับแสนคนที่เคลื่อนขบวนออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงบ่ายวันที่ 13 ตุลาคม 2516 มีกรรมการ นักเรียน นิสิตนักศึกษา ประชาชนที่เป็นผู้หญิงเข้าร่วมจำนวนมหาศาล และมีส่วนรับผิดชอบในบทบาทที่ต่างๆกัน อาทิ เป็นหน่วยปฐมพยาบาล หน่วยเสบียง เป็นกองหน้าที่อัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ และถือธงชาตินำหน้าขบวน ขณะที่จิระนันทน์ พิตรปรีชา นิสิตคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาฯ ก็สลัดคราบ “ ดาวจุฬาฯ ” ขึ้นเวทีไฮด์ปาร์กปลุกเร้าประชาชนให้รวมพลังกันเข้าต่อสู้ ส่วน เสาวณีย์ ลิมมานนท์ นักโต้วาทีดาวเด่นของธรรมศาสตร์ก็ใช้วาทะและท่วงทำนองอันเร้าใจ ตรึง

ผู้ชุมนุมให้จดจ่ออยู่กับการนำของแกนนำบนเวทีได้อย่างมีพลัง ที่สำคัญในช่วงที่สถานการณ์แหลมคม สับสน ไร้การนำ หลังจากเกิดการปะทะกับฝ่ายเจ้าหน้าที่ในช่วงตั้งแต่เช้าของวันที่ 14 ตุลาคม จิระนันทน์ได้แสดงบทบาทอันโดดเด่นกล้าหาญด้วยการนำพาประชาชนจัดตั้ง " ศูนย์ปวงชนชาวไทย " เป็นองค์กรนำเฉพาะกิจจนกระทั่งสถานการณ์คลี่คลายลง โดยฝ่ายประชาชนได้รับชัยชนะ ศูนย์ปวงชนชาวไทยจึงได้สลายตัวไป

หลังเหตุการณ์เคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยครั้งสำคัญดังกล่าว ได้ส่งผลให้สังคมโดยรวมยอมรับบทบาทของผู้หญิงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ผู้หญิงมิได้ถูกมองว่าเป็นเพียงช้างเท้าหลังดังเช่นที่ผ่านมา ขณะเดียวกันผู้หญิงในแทบทุกวงการ โดยเฉพาะในขบวนการนักศึกษาได้มีความตื่นตัวทางการเมืองอย่างมาก แม้ผู้หญิงจะยังไม่พ้นถูกมองว่าเป็น "ดอกไม้" แต่ก็เป็น "ดอกไม้" ในคำนิยามคุณค่าใหม่ ดังเช่นบทกวีของจิระนันทน์ ตอนหนึ่งที่ว่า

ดอกไม้มีหนามแหลม มิใช่แย้มคอยคนชม
บานไว้เพื่อสะสม ความอุดมแห่งผืนดิน ..

ความตื่นตัวในสิทธิของผู้หญิงที่พัฒนาไปหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ทำให้แวดวงมหาวิทยาลัยต่างๆ มีการจัดตั้งกลุ่มผู้หญิงขึ้นเพื่อขยายบทบาทของผู้หญิงในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม โดยกลุ่มผู้หญิงแห่งแรกเกิดที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขณะที่ในส่วนของมหิดลนั้นมีการจัดตั้งขึ้นในราวกลางปี 2518 โดยผู้ที่มีบทบาทในการริเริ่มก่อตั้งประกอบด้วย เนตรนภา โภไคสวรรย์นุมาศ ยุพา ตั้งสัจจพจน์ พรรณี จันทรมังคละศรี เป็นต้น

เนตรนภา ซึ่งปัจจุบันเป็นอาจารย์ในภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี เล่าถึงจุดกำเนิดของกลุ่มผู้หญิงว่า ในช่วงที่ทำกิจกรรมหลักอยู่ในกลุ่มพยาบาลเพื่อมวลชน หรือ พมช. ที่มีบทบาทอย่างสูงในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ได้รับผิดชอบในการจัดอบรมกรรมการหญิงของโรงงานให้มีความรู้พื้นฐานในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น โดยใช้ตึกสันทนาเป็นโรงเรียนพยาบาล เมื่อกรรมกรหญิงเหล่านี้มีการชุมนุมเรียกร้องสิทธิในเรื่องต่างๆ จึง

ติดพันตามไปช่วยดูแล และในจังหวะนี้เองที่ได้รู้จักกับแกนหลักๆของกลุ่มผู้หญิง ธรรมศาสตร์ เช่น สุชีลา ตันชัยนันท์ ที่มาช่วยให้คำแนะนำกรรมกรหญิงเหล่านี้ ในการต่อสู้กับนายทุนที่กดขี่ข่มเหงพวกเธอมานาน ต่อมาจึงได้หารือกันในการจัดตั้งกลุ่มผู้หญิงในมหิดลขึ้น

ในช่วงนั้นนอกจากที่ธรรมศาสตร์แล้ว ที่รามคำแหง จุฬาฯ และเกษตรศาสตร์ ก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้หญิงขึ้นมาแล้ว เมื่อเนตรนภานำแนวคิดนี้มาแลกเปลี่ยนกับรุ่นน้องๆ ก็พอดีกำลังมีการเคลื่อนไหววันสตรีสากล 8 มีนาคม ของกลุ่มผู้หญิง 4 สถาบันดังกล่าว

"น้องๆหลายคนก็สนใจ ในที่สุดก็มีการตั้งกลุ่มผู้หญิงขึ้นมา โดยมีผู้เข้าร่วมในช่วงต้นประมาณ 10 คน นอกเหนือจากพรรณี ยุพาแล้ว ก็มี วิจิตรา จินดาดวงรัตน์ อมรวรรณ อังพิทักษ์พันธุ์ ช่วงนั้นเราอยู่ปี 4 แล้ว น้องๆจึงยกให้เป็นประธานกลุ่มคนแรก เป็นอยู่ไม่นานก็ให้พรรณีมารับช่วงต่อ ส่วนเราก็รับหน้าที่ช่วยประสานงานกับกลุ่มผู้หญิงสถาบันต่างๆ ต้องไปประชุมที่ธรรมศาสตร์บ่อย ช่วงนั้นมีการเคลื่อนไหวร่วมกันของกลุ่มผู้หญิง 5 สถาบันหลายเรื่อง โดยนอกจากจัดงานวันสตรีสากลแล้ว ยังได้ร่วมกันคัดค้านการจัดประกวดนางสาวไทย ที่พวกเราเห็นว่าเป็นการใช้เรือนร่างของผู้หญิงเป็นสินค้า โดยในครั้งนั้น เราก็ซื้อบัตรเข้าชมตามปกติแล้วพยายามไปยืนข้างๆเวที แล้วก็เอาป้ายผ้าที่มีข้อความคัดค้านงานขึงอยู่ริมเวทีนั่นเอง กลายเป็นภาพข่าวในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ จนในที่สุดทำให้การจัดประกวดในปีนั้นต้องยุติไปโดยปริยาย เนื่องจากกระแสสังคมในช่วงนั้นก็เห็นด้วยกับพวกเราว่าเป็นเรื่องไม่เหมาะสม อีกเรื่องก็คือการคัดค้านคุณประยูร จรรยาวงศ์ที่เขียนการ์ตูนในเชิงดูถูกผู้หญิง โดยพวกเราร่วมกันออกแถลงการณ์ประท้วงไปที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ทำให้คุณประยูรต้องระงับการเขียนในแนวนี้ไป"

อาจารย์เนตรนภาเล่าอีกว่า ในการจัดงานวันสตรีสากลในปีถัดมาคือปี 2519 ซึ่งสถานการณ์ทางการเมืองเริ่มตึงเครียด เนื่องจากกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวของนักศึกษา เริ่มแสดงตัวออกมาต่อต้านชัดเจนขึ้นจนถึงขั้นมีการก่อกวน ทำร้าย และบางครั้งก็เกิดเหตุการณ์ผจญภัยที่ไม่คาดฝัน

"ในงานนั้น กลุ่มผู้หญิงมหิดลกับศูนย์นักเรียนแห่งประเทศไทยที่มาตั้งที่ทำการอยู่ที่ตึกสันทนาการด้วย ได้รับมอบหมายให้ทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์

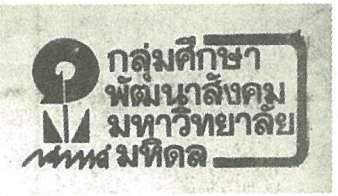
การจัดงาน ก็มีการระดมกำลังสกรีน ทำโปสเตอร์ กวนกาวกันที่ตึกสันทนาการตั้งแต่หลังเลิกเรียนจนถึงดึกดื่น จากนั้นก็พากันนำโปสเตอร์ขึ้นรถ 2 แถวที่น้องศูนย์นักเรียนอาสาเป็นคนขับ ตระเวนไปติดทั่วกรุงเทพฯ เพื่อเรียกร้องให้มีการรวมพลังกันในวันที่ 8 มีนาคม ปรากฏว่าพอมาถึงอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เกิดอุบัติเหตุรถคว่ำ ตัวเราเจ็บหนักกว่าเพื่อน เป็นแผลลึกที่แขนซ้าย เพราะนั่งอยู่ด้านที่คว่ำ เลยถูกส่งไปที่ห้องฉุกเฉินรามาฯด่วน"

กิจกรรมหลักของกลุ่มผู้หญิง นอกจากเคลื่อนไหวสนับสนุนการต่อสู้ของกลุ่มต่างๆ แล้ว ยังเน้นหนักการจัดการศึกษาปัญหาของผู้หญิง เช่น การถูกกดขี่เอาเปรียบต่างๆ อีกทั้งหลายครั้งที่เข้าไปมีส่วนในการแก้ไขปัญหาความคิดและท่าทีที่ไม่ถูกต้องต่อผู้หญิง ซึ่งดำรงอยู่ในหมู่นักกิจกรรมด้วยกันเอง โดยเฉพาะในหมู่นักศึกษาชาย จนบางครั้งและบางเรื่องถูกมองว่ามีความโน้มเอียงเกินเหมาะสม

เฉพาะตัวเนตรนภาเองนั้น นอกจากทำกิจกรรมหลักๆอยู่ที่ตึกสันทนาการคณะวิทยาศาสตร์แล้ว ที่ฝั่งโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี เธอยังได้ร่วมกับแกนนำของนักศึกษาพยาบาลรุ่นน้อง เช่น วณี สุขอารมณ์ เสงี่ยม แจ่มดวง จัดทำวารสารขึ้นมาเล่มหนึ่งชื่อ "เชย" เพื่อแลกเปลี่ยนกันอ่านในหมู่นักศึกษาพยาบาล

"ที่ตั้งชื่อหนังสือเช่นนี้เพราะต้องการสะท้อนความคิดหลักๆ ของคนส่วนใหญ่ในช่วงนั้นที่ไม่คิดทำอะไรเพื่อสังคม เราทำกันแบบง่ายๆ ช่วยกันเขียนบทความกระจายให้น้องๆ อ่าน ก็ได้รับความสนใจมากพอควร จากนั้นเราก็ดึงน้องๆที่เริ่มมองเห็นปัญหาไปร่วมทำกิจกรรมที่ตึกสันทน์ โดยเฉพาะช่วยงาน พมช. ซึ่งก็ได้คนมาเยอะ

การเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้หญิงดำเนินมาจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ล้อมปราบ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งสมาชิกกลุ่มผู้หญิงต่างกระจายไปช่วยงานด้านต่างๆ ในที่ชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะงานในหน่วย พมช. หลายคนถูกจับกุมคุมขัง และหลังจากเหตุการณ์นั้น กลุ่มผู้หญิงของทุกมหาวิทยาลัยก็ต้องยุติบทบาทไปโดยปริยาย

กลุ่มศึกษาและพัฒนา

ที่มาของกลุ่มศึกษาและพัฒนานั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างยิ่งกับกระบวนการสร้างคนมารับช่วงงานของพรรคแนวร่วมมหิดล โดยนายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช อดีตเลขาธิการพรรคแนวร่วมมหิดลเล่าว่า

"หลังจากมีการจัดตั้งพรรคแนวร่วมมหิดลขึ้นมาใหม่ๆ และผลจากการสัมมนาสูงเนิน ได้สร้างอุดมการณ์มหาวิทยาลัยที่ชัดเจนออกมาแล้วว่า มหิดลจะต้องเป็นมหาวิทยาลัยที่ผลิตบุคลากรออกไปเพื่อรับใช้ประชาชนผู้เสียเปรียบในสังคม อีกทั้งด้านโครงการกิจกรรมนักศึกษาก็ได้ปรับเปลี่ยนไปในแนวทางที่นักศึกษาต้องการแล้ว แต่แกนนำหลายคนของพรรค ก็เห็นว่าแค่นี้ยังไม่สามารถผลักดันให้มหิดลออกไปสู่สังคมได้ พอดีในช่วงปีการศึกษาใหม่ 2517 มหาวิทยาลัยยังใช้ระบบการเรียนรวม และเอาคะแนนความสนใจในกิจกรรมเพื่อสังคมมาประกอบการพิจารณาสัมภาษณ์แยกคณะเมื่อจบปี 2 จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญให้นักศึกษาสนใจที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรม แกนนำของพรรคก็เห็นเป็นเงื่อนไขอันดีที่จะสร้างคนทำกิจกรรมตั้งแต่ปี 1 ไปเลย จึงมีการดึงพวกผมซึ่งอยู่ปี 1 กำลังจะขึ้นปี 2 เข้ามาช่วยกันจัดค่ายพัฒนาบุคลากร โดยยึดตามแนวค่ายฝึกกำลังคนของโกมล คีมทอง เพื่อดึงน้องใหม่เข้าร่วม ผม ,ยุพา ตั้งสัจพจน์ ,วณี สุขอารมณ์ , จุงหวัง ตั้งรพีพากร, บุญชัย สว่างแจ้งศรี ถูกดึงมาเป็นแกนค่าย โดยมีรุ่นพี่ๆ อย่างพี่อิทธิ (น.พ.อิทธิ ฉันทศิริกาญจน์) พี่วินัย(วินัย พัวงามประเสริฐ-เสียชีวิตแล้ว) พี่จำรัส(น.พ.จำรัส สรพิพัฒน์)จุ๊ย-ชัยธวัช (ชัยธวัช ยืนยง-เสียชีวิตแล้ว) มาเป็นคนรับผิดชอบหลักในแต่ละค่ายที่จัดขึ้นมา 4 ค่าย คือ ที่โคราช 2 ค่าย ที่ระยองและนครปฐม แห่งละค่าย โดยที่เราสามารถดึงนักศึกษาที่เข้าใหม่ในปี 2517 เข้าร่วมได้ประมาณ 200 คน

"ก่อนหน้าไปค่าย มีการเอาแกนค่ายคือรุ่นพวกผมราว 20 คนไปสัมมนาเป็นการทดลอง ที่บ้านของชาวนาแห่งหนึ่งใน อ.หนองเสือ ปทุมธานี ซึ่งก็คือบ้านของพี่เสงี่ยม แจ่มดวง เราเรียนรู้ชีวิตชาวนาจากครอบครัวพี่เสงี่ยม และรู้เลยว่าความเข้มแข็งแต่นิ่มของพี่เขาซึ่งพวกเราประทับใจ เป็นไปโดยชนชั้น จากนั้นค่ายฝึกกำลังคนของกลุ่มศึกษาฯก็กลายเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการสร้างกำลังคนของคณะวิทยาศาสตร์ เพื่อไปรองรับงานในชมรมต่างๆของตึกสันทนาการ"

ต่อมาหลังจัดค่ายพัฒนาบุคลากรของพรรคแนวร่วมมหิดลแล้ว ผู้ที่สนใจจะจัดกิจกรรมค่ายในลักษณะนี้ต่อเนื่อง ก็ได้มารวมกลุ่มกันตั้งเป็นกลุ่มกิจกรรมภายใต้ชื่อกลุ่มศึกษาและพัฒนา โดยมี จุงหวัง ตั้งรพีพากร รับหน้าที่ประธานคนแรก

นายแพทย์สุริยะ วงศ์คงคาเทพ อดีตแกนนำกลุ่มศึกษาและพัฒนาอีกคนให้ภาพ "ค่ายต้นแบบ" ที่หนองเสือของพรรคแนวร่วมฯให้ชัดขึ้นว่า เป็นค่ายที่ใช้เวลาสั้นๆประมาณ 1 สัปดาห์ โดยใช้โรงเรียนประชาบาลแห่งหนึ่งเป็นที่พัก เวลากลางวันก็จะเน้นกระจายไปร่วมใช้แรงงานกับชาวบ้าน ไม่เน้นการก่อสร้างเหมือนค่ายอาสาทั่วไป ส่วนกลางคืนก็จะตั้งวงศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสังคมต่างๆตามที่รุ่นพี่ที่เป็นตัวหลักจะยกขึ้นมาให้ถกเถียง จากนั้นก็เป็นการเตรียมแนวทางในการจัดค่ายรับนักศึกษาใหม่

"ช่วงที่ได้ไปร่วมเป็นพี่เลี้ยงค่ายรับรุ่นน้องที่เข้ามาปี 2517 ที่ อ.แกลง จ.ระยอง ก็ยังคงใช้รูปแบบค่ายฝึกกำลังคน โดยไปพักอยู่บ้านเรือนไทยโบราณของญาติ จุ๊ย-ชัยธวัช ยืนยง เนื้อหาในการศึกษาก็เช่นเดียวกับค่ายที่หนองเสือ คือเน้นเรื่องการวิเคราะห์สังคม ความประทับใจที่พบก็คือชาวบ้านที่เราไปสัมผัสพูดคุยระหว่างไปช่วยดายหญ้า ขุดมัน มีความเป็นมิตรมาก แต่ก็ยังมีบางส่วนที่สงสัยว่าเรามาทำอะไรกัน"

อดีตชาวค่ายรุ่นแรกซึ่งเป็นนักศึกษาใหม่ปีนั้น เล่าถึงค่ายกลุ่มศึกษาและพัฒนาตนเองอันเป็นกิจกรรมเล็กๆที่สร้างคนรุ่นใหม่ว่า

นักศึกษามหิดลที่เข้าเรียนในปีพ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นรุ่นแรกหลัง 14 ตุลา มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในระบอบประชาธิปไตยอย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรกหลังยุคเผด็จการทหารที่ยาวนานกว่าสิบปี บรรยากาศในมหิดลช่วงนั้นเต็มไปด้วยกลิ่นไอของกิจกรรม เริ่มจากงานออกค่ายค่ายรับน้องใหม่ก่อนเปิดเรียนภาคแรก

ที่จังหวัดนครราชสีมา นครปฐมและระยอง ค่ายรับน้องของมหิดลมุ่งเน้นไปที่การศึกษาสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท เริ่มต้นจากรุ่นพี่จะไปสำรวจสถานที่ตั้งค่ายตั้งแต่ก่อนจะมีการประกาศผลสอบเข้ามหาวิทยาลัย และลงมือรับสมัครสมาชิกค่ายในวันประกาศผลเอ็นทรานซ์นั่นเอง นักศึกษาใหม่จึงได้พบการเรียนนอกห้องเรียนกับครูชาวนา ก่อนที่จะได้พบอาจารย์ตัวจริงในมหาวิทยาลัยเสียอีก ชีวิตในค่ายของพวกเราเรียบง่ายไม่ต่างจากชาวบ้านคือตื่นแต่เช้าออกไปร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน มีทั้งงานไถนา หว่านกล้าและปักดำ เนื่องจากเป็นต้นฤดูฝน พวกเราทำงานหนักและพูดคุยกับประชาชนถึงชีวิตความเป็นอยู่ ปัญหาปากท้อง ความเจ็บไข้ได้ป่วยและการรักษา พวกเราบางคนเพิ่งเคยเห็นต้นกล้าและเหยียบดินโคลนในนาข้าวเป็นครั้งแรกในชีวิต และทุกคนเข้าใจคำว่า “หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน” เป็นอย่างดีหลังผ่านการดำนาร่วมกับชาวบ้าน พวกเราพักในบ้านหลังเดียวกัน มีการจัดเวรกันทำครัวและทำความสะอาดบ้าน หมู่บ้านนี้ไม่มีทั้งน้ำประปาและไฟฟ้าใช้เหมือนกับหมู่บ้านอื่นๆในชนบท กลางวันต้องไปตักน้ำจากบ่อใกล้ๆมาทำอาหาร กลางคืนต้องจุดตะเกียงน้ำมันก๊าด เมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยต้องเดินทางหลายสิบกิโลเมตรไปหาหมอ แม้ว่าทุกคืนเราจะเข้านอนด้วยความอ่อนล้าปวดเมื่อยและคิดถึงแต่งานหนักในวันรุ่งขึ้น แต่อีกใจหนึ่งก็คิดเปรียบเทียบถึงความสุขสบายในเมืองกับความยากไร้ของชาวบ้าน ทำไมสังคมจึงแตกต่างกันเช่นนี้ ทำไมคนกลุ่มหนึ่งจึงมีโอกาสและมีอนาคต แต่คนอีกกลุ่มกลับด้อยโอกาสไปเสียทุกเรื่อง เราได้เรียนรู้ในมหาวิทยาลัยชีวิตอย่างแท้จริง ได้รู้ว่าการเรียนในมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดและทันสมัยอันดับต้นของประเทศไม่อาจเอื้อประโยชน์ให้ประชาชนได้ถ้าบัณฑิตที่จบมาไม่เข้าใจสภาพที่แท้จริงของคนส่วนใหญ่ในประเทศ และมุ่งแต่หาเงินเลี้ยงตัวเอง เราจึงเห็นพ้องต้องกันกับแนวคิดที่ว่า “เรียนไปเพื่อรับใช้มวลชน สร้างตนสร้างสังคมให้สมบูรณ์”

ค่ายแนวใหม่ได้ให้มุมมองและค่านิยมใหม่ที่ปราศจากความเห็นแก่ตัวและพวกพ้อง สร้างคนที่มีเป้าหมายมีอุดมการณ์เพื่อประชาชน พวกเราจึงได้เข้ารับช่วงต่อจากยุคแสวงหาของนักศึกษารุ่นก่อน 14 ตุลา เรียกได้ว่าเป็นยุคแห่งการร่วมสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เป็นธรรมต่อคนส่วนใหญ่นั่นเอง

นายแพทย์สุริยะเล่าว่า เมื่อกลับมาและรวบรวมสมาชิกจากทั้ง 4 ค่ายที่สนใจ จัดตั้งเป็นกลุ่มศึกษาและพัฒนาขึ้นแล้ว ก็เน้นสานต่อกิจกรรมค่ายในรูปแบบนี้ตามช่วงเวลาที่เอื้ออำนวยโดยเฉพาะช่วงปิดเทอมที่จะเน้นไปทางภาคอีสาน แต่ก็มีบางครั้งที่เป็นค่ายเพียงช่วงเสาร์-อาทิตย์สั้นๆ

"ที่เน้นภาคอีสานเพราะอยากให้สมาชิกในกลุ่มได้สัมผัสกลุ่มคนที่ยากจนจริง ก่อนไป ผมกับจุงหวังจะเป็นตัวหลักในการสำรวจจุดที่ตั้งค่าย โดยโบกรถแล้วลุยกันไปเรื่อยๆ บางหมู่บ้านที่ไปสำรวจแล้งมากถึงขั้นต้องใช้น้ำจากปลักควาย หากพวกเราไปแย่งใช้ ชาวบ้านก็จะยิ่งลำบาก ในที่สุดก็ถอย"

"ในช่วงที่มีการหยุดเรียนประท้วงยืดเยื้อที่คณะทันตแพทยศาสตร์ กลุ่มศึกษาฯได้รับมอบหมายให้เข้าไปช่วยจัดค่ายให้นักศึกษาคณะทันตแพทย์ที่สนใจ ซึ่งเราได้พาไปตั้งค่ายที่ ต.มหาศร อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี ใช้รูปแบบเดิมที่เราเคยทำมา โดยเน้นไปช่วยชาวบ้านทำนาท่ามกลางอากาศที่หนาวจัดถึงขั้นที่บางคนต้องลงไปนอนใต้เกวียนแล้วเอาฟางมาห่ม ซึ่งแม้นักศึกษาส่วนใหญ่จะไม่เคยสัมผัสค่ายลักษณะนี้มาก่อน แต่ทุกคนก็ประทับใจและได้กลายเป็นนักกิจกรรมที่เอาการเอางานมากหลังจากกลับมา"

นอกจากจัดค่ายเช่นนี้เป็นกิจกรรมหลักแล้ว กลุ่มศึกษาฯยังเน้นการตั้งวงศึกษาถกเถียงกันที่สนามหญ้าหน้าตึกสันทนาการในประเด็นต่างๆ บางครั้งก็เชิญวิทยากรจากภายนอกเข้ามาร่วมวง เช่น อนุช อาภาภิรม โดยมีเป้าหมายหลักคือต้องการสร้างโลกทัศน์และชีวทัศน์ใหม่ในหมู่นักกิจกรรมเช่นการสร้างจิตใจเพื่อส่วนรวมการศึกษาเพื่อรับใช้มวลชน การดัดแปลงชีวิตส่วนตัว ท่าทีต่อความรักที่ถูกต้องและปัญหาการกดขี่สตรีเพศ เป็นต้น และที่น่าสนใจคือ คนที่เข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มศึกษาส่วนใหญ่แล้วก็จะเข้าไปมีส่วนช่วยงานพรรคแนวร่วมมหิดลในด้านต่างๆด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มศึกษาฯเป็นฐานในการสร้างคนให้พรรคแนวร่วมมหิดลอย่างต่อเนื่อง

ชมรมสลัม

ศุมล ศรีสุขวัฒนา ซึ่งเข้าเรียนมหิดลในปี 2517 ในแผนกวิทยาศาสตร์ชีวภาพ กำลังสำคัญคนหนึ่งของชมรมสลัมซึ่งตั้งขึ้นช่วงหลัง 14 ตุลาคม

2516 ไม่นาน เล่าถึงการเข้าไปร่วมงานในชมรมนี้ว่า วันแรกที่เข้ารายงานตัวที่คณะวิทยาศาสตร์ว่า รุ่นพี่ที่เป็นแกนนำของกลุ่ม-ชมรมต่างๆจะมาเปิดตัวกลุ่มหรือชมรมนั้นๆให้น้องใหม่ได้รู้จัก รวมทั้งชมรมสลัม แต่ด้วยความที่สนใจด้านดนตรีอยู่ก่อนแล้ว เขาจึงสมัครเข้าชมรมดนตรีที่มีวงสตริงยืนพื้นอยู่วงหนึ่งก่อนแล้วเป็นอันดับแรก ซึ่งแนวดนตรีที่เล่นก็ยังเป็นเพลงสากลทั่วไป ไม่ใช่แนวเพื่อชีวิตเช่นในช่วงหลัง

แต่จากบรรยากาศแวดล้อมทางสังคมทั่วไปหลัง 14 ตุลาคม ได้สร้างสำนึกให้นักศึกษาปัญญาชนทั่วไปมุ่งทำกิจกรรมในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้น เขาจึงเริ่มปฏิเสธกิจกรรมในชมรมดนตรีด้วยเห็นว่าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย ไม่มีสาระ และหันมาเข้าร่วมกับชมรมสลัม

"กิจกรรมของชมรมสลัมในช่วงแรก ก็เน้นการไปสอนหนังสือเด็กในสลัมซึ่งพื้นที่ที่มหิดลรับผิดชอบในช่วงนั้นคือ สลัมดินแดง จากนั้นก็จะเริ่มมีรุ่นพี่ๆเข้ามาพูดคุย "ทำงานความคิดว่าการทำงานสลัม ต้องศึกษาปัญหาของคนสลัมด้วย โดยมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ความเข้าใจ ซึ่งมีทั้งรุ่นพี่ๆ เช่น วุฒิพงษ์ เลาหไพโรจน์ และคนนอก ต่อมาก็จะมีรุ่นพี่ทางคณะสาธารณสุขศาสตร์และคณะแพทย์รามาฯเข้ามาช่วยเสริมทีม เช่น พี่ชูสิทธิ์ จรัญเวโรจน์ศิริ(เสียชีวิตแล้ว) จากรามาฯ พี่บุญชัย สว่างแจ้งศรี(เสียชีวิตแล้ว) จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และประสานงานกับชมรมศึกษาปัญหาสลัมของมหาวิทยาลัยอื่นๆมากขึ้นในการลงพื้นที่ โดยเฉพาะกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่จะประสานงานกับถึงการเข้าไปทำงานช่วยเหลือกรรมกรด้วย โดยเฉพาะที่สลัมคลองเตย เพราะแกนนำกรรมกรส่วนใหญ่อยู่ในสลัม"

เขาเล่าอีกว่า จุดที่ทำให้เห็นปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นและส่งผลให้ความคิดทางการเมืองของนักศึกษาที่ทำกิจกรรมในรุ่นนั้นชัดเจนขึ้น ก็คือการที่นักศึกษาที่เข้าร่วมในชมรมต่างๆ ร่วมกันเข้าไปทำหน้าที่รับฟังปัญหาของชาวนาชาวไร่ ที่จ.เพชรบูรณ์ และนครสวรรค์ ตามโครงการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ของรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ โดยหลังจากนั้น เมื่อกลับมาเขาก็เริ่มหลุดจากชมรมสลัม และมีรุ่นพี่ที่รวมในโครงการมาดึงเข้ากลุ่มย่อย ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือผู้ที่ผ่านการเข้าร่วมในโครงการดังกล่าวมาด้วยกันนั่นเอง เพื่อศึกษาทำความเข้าใจปัญหาที่พบเห็นให้ลึกซึ้งขึ้น จากจำนวนคน 20-

30 คนต่อกลุ่ม ก็ค่อยๆลดจำนวนลง ขณะที่ประเด็นที่นำมาถกเถียงกลับเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ

"หลังจากโครงการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ เพื่อนในรุ่นหลายคนเริ่มลงสู่ชนบทเพื่อทำงานช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ในเชิงลึกอย่างจริงจัง จนแทบหายไปจากห้องเรียน โดยช่วงนั้นเริ่มมีการก่อรูปเป็นแนวร่วมนิสิตนักศึกษาเพื่อชนบทหรือ นบ.ขึ้นแล้ว เพื่อทำหน้าที่ประสานงานด้านชนบทระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ขณะที่บรรยากาศโดยรวมเริ่มตึงเครียด เพราะเริ่มมีผู้นำชาวนาถูกลอบฆ่า ลอบทำร้ายมากขึ้นหลังจากออกมาเปิดโปงนายทุนให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเสนอรัฐบาล

ชมรมศิลปการแสดง

ชมรมศิลปการแสดงมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งพัฒนามาจากกลุ่มละครมหิดล นับเป็นชมรมน้องใหม่ที่เกิดขึ้นตามความเรียกร้องต้องการของสถานการณ์ในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาที่กระแสการต่อสู้ของภาคประชาชนที่ถูกปิดกั้นโอกาสมานานกำลังขึ้นสู่กระแสสูง โดยเริ่มก่อตั้งราวต้นปีการศึกษา 2518 โดยมีจุดกำเนิดจากการชักชวนของรุ่นพี่และการรวมตัวของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ของปีการศึกษา 2518 เป็นหลัก มีพัฒนาจากการแสดงทั่วไปสู่การทำเป็นกลุ่มละครที่ช่วงแรกๆ มีเนื้อหามุ่งต่อต้านการใช้อำนาจไม่เป็นธรรมที่หวังปิดกั้นการแสดงและการทำละครของนักศึกษาในขณะนั้น แต่ต่อมาก็มุ่งต่อต้านอำนาจเผด็จการโดยรวม โดยได้ขยายเวทีการแสดงไปในเวทีต่อสู้นอกมหาวิทยาลัยมากขึ้นเรื่อยๆ

จากการย้อนทบทวนของ วิทยา กุลสมบูรณ์ อดีตนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ แกนนำคนหนึ่งของชมรมฯ เล่าว่า ภายหลังที่นักศึกษารหัสปี 2518 เข้ามาเรียน บางส่วนเริ่มถูกชักชวนจากรุ่นพี่คือ พลศิลป์ ศิวีระมงคล อดีตนักศึกษาคณะทันตแพทย์ ที่เป็นกำลังสำคัญของวงดนตรีกรรมาชน อันเป็นวงดนตรีเพื่อชีวิตของมหาวิทยาลัยที่กำลังมีบทบาทสูงในช่วงนั้น ให้มารวมกลุ่มกันแสดงละครในนามกลุ่มละครมหิดล ทีมงานหลักจึงประกอบด้วยนักศึกษาปี 1 ในช่วงนั้น นอกจากตัวเขาเองแล้ว ก็มี ฟูเศรษฐ์ จงเฟื่องปริญญา ,ไกรสร ชัยโรจน์กาญจนา, วันชัย บรรลุทางธรรม ,เมธินี คุปพิทยานันท์ สิงโต วีระอาชากุล ประพันธ์ ปุษยไพบูลย์ เป็นต้น และเริ่มต้นจากการฝึกพื้นฐาน เตรียมร่างกาย ฝึกใช้เสียง และ

ท่าการแสดง เรียนรู้การเขียนบทและเตรียมการด้านต่างๆ รวมทั้งความคิดชี้นำในการแสดงให้ครบวงจร โดยมีที่ตั้งชมรมอยู่ที่ตึกสันทนาการ และมีการแสดงครั้งแรกที่ใต้ถุนตึกกลม รวมทั้งในห้องเรียนตึกกลม จากนั้นจึงเริ่มเปิดการแสดงในโอกาสต่างๆ เช่น งานประเพณีและงานชุมนุมเคลื่อนไหวในมหาวิทยาลัย โดยเข้าร่วมกับกลุ่มนาฏศิลป์มหิดลที่มีกำลังหลักคือนักศึกษาแพทย์และพยาบาล รามาธิบดีมากขึ้น

วิทยา เล่าว่า ในระยะต้น การแสดงของกลุ่มจะเน้นประเภทละครสั้น คั่นการแสดงดนตรีหรือการอภิปรายต่างๆ เพื่อเรียกคนดูและสร้างความบันเทิง ซึ่งผู้แสดงต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวในการสร้างจินตนาการให้ผู้ชมอย่างมาก เพราะการแสดงจะมีความจำกัดมากในเรื่องอุปกรณ์และฉาก ทุกคนจึงฝึกฝนจากการปฏิบัติจริงและเน้นการเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า โดยเฉพาะกลุ่มตะวันเพลิง ของธรรมศาสตร์ และกลุ่มแฉกดาว จากรามคำแหง โดยที่พลศิลป์มีบทบาทสำคัญอยู่เบื้องหลัง ในการประสานงาน เสมือนเป็นผู้จัดการกลุ่มฯ

การประสานระหว่างมหาวิทยาลัยดังกล่าวนำไปสู่การแสดงละครเวทีเรื่องใหญ่ร่วมกัน ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือเรื่อง “แม่” บทประพันธ์อันเลื่องชื่อของ แมกซิม กอร์กี้ ที่นับเป็นการแสดงละครเวทีที่สมบูรณ์ทั้งฉาก แสง เสียง มีการแสดงหลายรอบโดยไม่เก็บค่าเข้าชมโดยมุ่งสร้างสำนึกทางการเมืองและสังคมแก่นักศึกษาประชาชนเป็นหลัก ถือว่าครั้งนั้นประสบความสำเร็จงดงามและสร้างความเชื่อมั่นให้สมาชิกกลุ่มทั้งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มละครของมหิดลและธรรมศาสตร์แนบแน่นมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความร่วมมือในระยะต่อมาและส่งผลต่อความคิดทางการเมืองของสมาชิกในกลุ่มอย่างมาก เพราะธรรมศาสตร์ถือเป็นธงนำทางความคิดทางการเมืองของนักศึกษาในช่วงนั้น

นอกจากนั้น ที่ถือว่าประสบความสำเร็จด้วยดีอีกงานคือการแสดงละครรับน้องใหม่ปี 2519 ในงานที่ตั้งชื่อว่า น้องเอ๋ยน้องใหม่ เรียนไปเพื่อรับใช้มวลชน สร้างตนสร้างสังคมให้สมบูรณ์ ซึ่งเป็นการรวมรุ่นพี่ทุกชั้นปีมาเข้าร่วมแสดง แต่ที่ถือว่าเป็นพัฒนาการที่สำคัญคือการที่ชมรมได้ร่วมไปกับวงกรรมาชน แสดงให้ประชาชนทั่วไปชมในเวทีการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและประชาธิปไตยต่างๆ ซึ่งมีอันตรายและแหลมคมขึ้นทุกที จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 บทบาทของชมรมฯก็ต้องยุติลงเช่นเดียวกับกลุ่มกิจกรรมอื่น แต่หลังจากนั้นไม่นาน หน่อ

อ่อนที่ยังเหลือก็ได้ผลิบานขึ้นใหม่กลายเป็น “กลุ่มรวงข้าว” ที่เน้นดนตรีและการแสดงพื้นบ้านเป็นหลัก รวมทั้งการแสดงละครเพื่อรองรับการฟื้นตัวของกิจกรรมนักศึกษาในช่วงหลัง 6 ตุลาคม

กิจกรรมด้านศิลปะการแสดงอีกกลุ่มที่เป็นที่รู้จักทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยนอกเหนือจากวงดนตรีกรรมาชน ชมรมศิลปการแสดง ก็คือกลุ่มนาฏศิลป์หนุ่มสาวของมหิดลที่มักร่วมแสดงคู่กันไปกับวงดนตรีไทย “ต้นกล้า” ของธรรมศาสตร์

แพทย์หญิงจันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ กำลังสำคัญของกลุ่มนาฏศิลป์หนุ่มสาว หรือนาฏศิลป์มหิดล เล่าถึงจุดกำเนิดว่าเริ่มจากการชักชวนของรุ่นน้องนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ ที่เห็นว่าธรรมศาสตร์มีวงดนตรีไทยเดิมเนื้อหาสร้างสรรค์ ทำไมมหิดลไม่ลองรวมกลุ่มตั้งวงนาฏศิลป์ดูบ้าง ความที่เธอชอบร้องเพลง รำละครมาตั้งแต่วัยเด็ก จึงสนับสนุนแนวคิดดังกล่าวของรุ่นน้องทันที โดยเริ่มจากมาช่วยกันคิดค้นท่ารำจากเพลงของวงต้นกล้า ที่เด่นๆ ก็มีอาทิ เพลง หนุ่มสาวเสรี เต่าคลองหลอด คนทำทาง การะเกด เป็นต้น

“เพื่อนๆที่เข้ามาร่วมวงก็มีทั้งขาประจำและขาจรที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามา ส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาแพทย์และพยาบาลฝั่งรามาธิบดี อาทิ หมอประทักษ์ (รามารุ่น 9) หมอหมู(รามารุ่น 9 เสียชีวิตแล้ว) หมออิ๊ด หมอเกียง และอีกหลายๆคนที่ต่างมาร่วมสร้างบรรยากาศสนุกสนานโดยเฉพาะเวลาเล่นสดๆ กับวงต้นกล้าที่นักดนตรีสามารถเล่นดนตรีไทยได้ด้วยฝีมือระดับครูทีเดียว เราไปตระเวนเล่นตามม็อบต่างๆ บ่อยมาก ทั้งม็อบกรรมกร ชาวนา ในหอประชุมใหญ่ธรรมศาสตร์ รวมทั้งล่องใต้ร่วมไปกับวงคาราวานในหลายหมู่บ้านที่ จ.สุราษฎร์ธานี ไปเล่นงานรับน้องที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น ซึ่งทุกที่เราได้รับการต้อนรับอย่างดียิ่งและสร้างบรรยากาศคึกคักจากการประยุกต์เอาดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทยมารับใช้การต่อสู้เคลื่อนไหวทางการเมืองได้อย่างได้กลมกลืน”

ต่อมากิจกรรมในกลุ่มมีการขยายตัวและรับคนเข้าร่วมมากขึ้น มีสมาชิกที่มาเพิ่มเติม อาทิ สาลิกา หัสดิเสวี เมทินี คุปพิทยานันท์ จากฝั่งคณะวิทยาศาสตร์ เป็นต้น และแม้หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม กลุ่มนาฏศิลป์หนุ่มสาวจะต้องยุติบทบาทไปเช่นกัน แต่รูปแบบงานศิลปการแสดงในลักษณะนี้ก็เป็นต้น

แบบให้กับนักกิจกรรมรุ่นหลัง ได้รังสรรค์วงนาฏศิลป์ประยุกต์ขึ้นมาใหม่ในชื่อวง "รวงข้าว"ซึ่งเน้นการแสดงศิลปพื้นบ้านในเนื้อหาที่สร้างสรรค์เป็นหลัก

สาลิกา สรพิพัฒน์(หัสดิเสวี) ย้อนถึงอดีตของนาฏศิลป์หนุ่มสาวว่า การแสดงครั้งแรกๆขณะที่ยังไม่มีชื่อกลุ่มอย่างเป็นทางการ จัดขึ้นภายในร้วมหิดล โดยเริ่มแสดงในงานพิธีไหว้ครูของคณะวิทยาศาสตร์ พ.ศ.2517-2518 ซึ่งจัดโดยกรรมการสโมสรนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ หลังพิธีไหว้ครูผ่านไปการแสดงบนเวทีก็เริ่มด้วยนาฏศิลป์ และต่อด้วยดนตรีของวง **"กรรมาชน"**

ครั้งนั้นกลุ่มนาฏศิลป์เลือกเพลง **"ศรีนวล"** มาขึ้นเวที นักแสดงนุ่งผ้าโจงกระเบนสีแดง ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายที่ใช้แสดงเกือบทุกครั้งและเป็นการแสดงเอกลักษณ์ความเป็นไทย ขณะที่เนื้อหาของเพลงแสดงถึงจุดมุ่งหมายของกลุ่มนาฏศิลป์ที่ต้องการบอกเล่าสะท้อนความไม่เป็นธรรมและปัญหาเอกราชของชาติผ่านศิลปะแบบไทย เพลงศรีนวล จึงมีเนื้อหาดังนี้

ศรีนวลเจ้างามเพราะทำงาน
เคียงคู่ชายร่วมกันสรรค์สร้างโลกใหม่
มวลชนนั้นถูกกดขี่ ถูกย่ำยีเบียดบีฑา
คุกคามหวังครองเมืองมารดา
รีบก้าวเข้ามา
เจ้าช่างกล้าหาญสมนามหญิงไทย
พวกเราร่วมใจมิได้เฝ้ารอ
จักรวรรดิมะริกันเข้ามา
ขอชาวไทยอย่ารอช้า
ต่อสู้กู้ชาติไทย

เนื้อเพลงนี้คาดว่าแต่งโดยชาวนาฏศิลป์เอง ส่วนท่ารำก็ใช้ท่ารำวงมาตรฐานเป็นหลัก โดยใส่ท่าที่บ่งบอกอารมณ์ตามเนื้อร้อง เช่น มวลชนถูกกดขี่ ผู้แสดงก็จะเท้าสะเอว ชี้นิ้วและกระทืบเท้า ในยุคนั้น ว่ากันว่าท่ารำนี้ทำเอาอาจารย์หลายท่านที่นั่งชมอยู่หน้าเวทีสะดุ้งไปตามๆกัน

หลังจากงานไหว้ครู นาฏศิลป์มหิดลเริ่มออกแสดงตามงานของมหาวิทยาลัยต่างๆร่วมกับวง **"ต้นกล้า"** เพื่อปลุกจิตสำนึกของนักศึกษาให้เห็นปัญหาของสังคมมากขึ้น เพลงที่ใช้แสดงบ่อยมากและได้ขออนุญาตจากวงต้นกล้านำมาเป็นชื่อของวงนาฏศิลป์หนุ่มสาวคือ **"หนุ่มสาวเสรี"** ท่วงทำนองเพลงคึกคักเหมาะกับความกระตือรือร้นของนักเรียนนิสิตนักศึกษาในยุคนั้น ขณะที่เนื้อหากล่าวถึงความหาญกล้าในการต่อสู้กับอำนาจอธรรมของคนหนุ่มสาวใน

เหตุการณ์ 14 ตุลา ท่ารำก็คึกคักเช่นเดียวกับคำร้อง ซึ่งเพลงนี้ได้แสดงให้เพื่อนต่างสถาบันชมหลายครั้งจนเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม

เจ้าหนุ่มเจ้าสาวเอย เจ้าเคยแล้วรึยัง
ตายเพื่อสร้าง ตายเพื่อสร้างเสรี (สร้อย)
คึกคักหนักแน่นดั่งแผ่นผา กลมเกลียวแกล้วกล้าสดใส
ฟันเฟืองฟาดฟันบรรลัย กนกห้าสิบให้ชีวิตพลี (สร้อย)
มือเปล่าตีนเปล่าก้าวหน้า ยอมให้เข่นฆ่าไปเป็นผี
ถือหลักศักดิ์สิทธิ์เสรี พูดกันดี ๆแล้วตั้งนาน (สร้อย).....

"ส่วนเพลงที่มักแสดงในธรรมศาสตร์และในการชุมนุมต่างๆของชาวนาและกรรมกร เป็นเพลงที่เข้าใจง่าย สนุกสนานและเนื้อหากระทบกระเทียบกับต้นตอของปัญหาชาวนาโดยตรงคือเพลง **"เต่าคลองหลอด"** ซึ่งแม้ว่าลุงป้า น้าอา และพ่อเฒ่าแม่เฒ่าที่จากไร่นามานั่งประท้วงจะไม่รู้จักไดโนเสาร์เต่าล้านปี แต่ก็เข้าใจเป็นอย่างดีว่ามันหมายถึงอุปสรรคใหญ่หลวงที่ชาวนาเผชิญอยู่ และทำให้ต้องเข้ามาร้องทุกข์แถวๆคลองหลอดนี่เอง นักแสดงรุ่นพี่ที่เล่นเป็นเต่าจะใส่กระดองเต่าอันใหญ่ทำจากกระดาษ เดินงุ่มง่ามอยู่บนเวทีเรียกเสียงหัวเราะได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่อเต่ากับชาวนาเผชิญหน้ากันและเต่าถูกไล่ลงเวทีไปในที่สุด

> ฝนปีนี้ดีนัก ดีนัก ตกหนักหนา ทุกท้องนาน้ำมาก เอ๋ยมากเอย ดังใจหมาย
> กูแบกจอบจ้ำมา จ้ำมา จนตาลาย เฮ้ยสัตว์ร้ายมันเข้ามา ในนาของกู กูจะจับเต่าร้าย เต่าร้ายปล่อยคลองหลอด ไม่ให้รอดออกมาจนอาสัญ สร้างรูปปั้นไอ้เต่า ไอ้เต่าไว้ตรงนั้น เป็นของขวัญไดโนเสาร์ เต่าล้านปี .....

"นักแสดงทุกคนของวงนาฏศิลป์หนุ่มสาวมีใจรักศิลปะการร่ายรำของไทย พี่นักศึกษาแพทย์บางคนยอมมาเป็นเต่าให้เราตีบนเวทีเพราะเข้าใจถึงความทุกข์ยากของชาวนาดี สมาชิกบางคนเคยผ่านการเรียนนาฏศิลป์มาก่อนจึงร่ายรำได้

อ่อนช้อย นักแสดงมือหนึ่งของเราที่รำเพลง การะเกด" ได้สวยงามมากคือ "ใหญ่" ซึ่งเป็นคนเรียบร้อยและมีพรสวรรค์ในการรำไทยอย่างยิ่ง แม้ว่าการเคลื่อนไหวต่อต้านฐานทัพอเมริกาจะเป็นการเคลื่อนไหวที่อันตราย มีการข่มขู่คุกคามแม้กระทั่งถูกปาระเบิด แต่เพราะมีใจรักความเป็นธรรม เธอจึงร่วมแสดงกับเพื่อนๆ ทุกครั้งที่สามารถทำได้ และหลายครั้งอีกเช่นกันที่เธอรำบนเวทีจนจบเพลง แม้ว่าจะมีเสียงระเบิดของอันธพาลการเมืองดังอยู่ใกล้ๆที่ชุมนุม

สาเหตุที่การชุมนุมต่อต้านฐานทัพเกือบทุกครั้งมีความรุนแรงถึงขั้นบาดเจ็บและเสียชีวิตก็เพราะมีกลุ่มที่เสียผลประโยชน์มหาศาลหากมีการถอนฐานทัพออกไป เพลงการะเกดก็ได้บอกเล่าเรื่องราวเหล่านี้สื่อถึงผู้ชมได้เป็นอย่างดี โดยเปรียบเจ้าการะเกดผู้ถือกริชผูกผ้าแดงและขี่ม้าเทศว่าเป็นผู้กล้าต่อสู้เพื่อคัดค้านการย่ำยีอธิปไตยของไทย

เจ้าการะเกดเอย เจ้าขี่ม้าเทศ จะไปท้ายวัง
ชักกริชออกมาแกว่ง เอ๋ยว่าจะแทงฝรั่ง
ใครห้ามเจ้าก็ไม่ฟัง เจ้าการะเกดเอย (สร้อย)
เจ้าการะเกดเขาไปแล้ว เป็นทิวเป็นแถวทุกแห่ง
ไปตามตะวันสีแดง ที่สาดทั่วแผ่นดินไทย
ไปกับกริชคู่มือ กระชับถือด้วยมั่นใจ
ไม่เลือดใครก็เลือดใคร คงจะได้นองปฐพี
แผ่นดินถิ่นกำเนิด ตั้งแต่เกิดมาจนเป็นผี
ไอ้กันมันกล้ามาราวี เอ๋ยไอ้อัปรีย์จัญไร
ออกไป เอ๋ยไป ไอ้กันจัญไร ไสหัว (สร้อย)
จากอุบลราชธานี ไปถึงตาคลีอู่ตะเภา
น้ำพองนั้นเป็นของเรา แต่มันเอาเป็นซ่องโจร
จากระเบิดมหาภัย เป็นเปลวไฟที่ลุกโชน
ดินชอุ่มเป็นหลุมโคลน ทุกตารางของแผ่นดิน
บ้านแตก สาแหรกขาด ด้วยอุบาทว์จากเครื่องบิน
เสียงร้องไห้จะมีใครยิน นอกจากเราประชาชน
ออกไป เอ๋ยไป ไอ้กันจัญไร ไสหัว (สร้อย)

แม้เวลาผ่านไปเนิ่นนาน แต่ทุกครั้งที่วงต้นกล้านำเพลงเหล่านี้มาร้อง แม้ในปัจจุบัน ก็ยังสามารถสร้างบรรยากาศคึกคักได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม นาฏศิลป์หนุ่มสาวของมหิดลก็ต้องได้ยุติบทบาทลงเมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เช่นกัน และหลายคนก็ได้นำศิลปการแสดงนี้ไปรับใช้ขบวนการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธในเขตป่าเขาหลังเหตุการณ์ดังกล่าวด้วย

กระบวนการสร้างผู้ปฏิบัติงานของมหิดล

ท่ามกลางความคึกคักของการเคลื่อนไหวกิจกรรมนักศึกษาในช่วงหลัง 14 ตุลาคม 2516 จนถึงก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 องค์ประกอบของผู้ปฏิบัติงานหลักในชมรมและกิจกรรมต่างๆ นอกจากรุ่นพี่ๆที่มีพัฒนาการการทำงานมาตั้งแต่ช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ซึ่งยังคงเรียนอยู่ในชั้นปีต่างๆ และมีบทบาทเป็นพี่เลี้ยงถ่ายทอดประสบการณ์สู่รุ่นน้องๆแล้ว กำลังหลักของผู้ปฏิบัติงานในกลุ่มและชมรมต่างๆ รวมทั้งในโครงสร้างองค์การบริหารนักศึกษารูปแบบใหม่ ที่มีทั้งทีมงานบริหาร และสภานักศึกษา จะมาจาก 2 กลุ่มใหญ่ คือ นักศึกษาที่เข้ามาเรียนในรุ่นปี 2517 และ 2518 ที่มีกระบวนพัฒนาการที่แตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน

ทั้งนี้ นักศึกษาที่เข้ามาเรียนในปีการศึกษา 2517 หรือเรียกว่า**"กลุ่มปี 2"** ถือเป็นรุ่นที่ได้รับผลสะเทือนจากบรรยากาศทางสังคมหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคมใหม่ ๆ ซึ่งเมื่อก้าวเข้าสู่รั้วมหิดล รุ่นพี่ๆจะมีกระบวนการรับน้องและชักชวนเข้าค่าย โดยเฉพาะค่ายของพรรคแนวร่วมมหิดล ที่พี่ๆที่เป็นกลุ่มแกนนำของพรรคฯจะไปยืนชักชวนโน้มน้าว นัดหมายน้องๆที่เข้ามาใหม่ให้ไปร่วมงานค่ายในช่วงก่อนเปิดเทอมที่บอร์ดประกาศผลผู้ที่เข้าเรียนในคณะต่างๆของมหิดลได้เลยทีเดียว โดยรูปแบบค่ายจะเน้นการออกไปทำงานร่วมกับชาวบ้าน และการศึกษาทั้งด้านโลกทัศน์และชีวทัศน์ ต่างๆ

เป้าหมายหลักก็คือ เพื่อให้รูปแบบและบรรยากาศค่ายหล่อหลอม สร้างนักกิจกรรมรุ่นใหม่ที่มีความคิดทางการเมืองที่ชัดเจน มารับช่วงงานที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ รวมทั้งผลักดันมหิดลให้ก้าวออกไปสู่

สังคมภายนอกให้ได้ ซึ่งก็ปรากฏว่าค่ายของพรรคแนวร่วมมหิดล สามารถสร้างหลักแกนของพรรคฯ ได้จำนวนหนึ่ง เช่น วิทวัส วัณณาวิบูลย์ สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี อรพรรณ เมธาดิลกกุล วิจิตรา จินดาดวงรัตน์ พรณรงค์ พัฒนาบุญไพบูลย์ บุญทรง จารุกานนท์ กัลยาณี เสนาสุ พิชัย ตั้งสถาพรพาณิชย์ อุทัยวรรณ ชัยชำนาญ ศุมล ศรีสุขวัฒนา สุรเชษฐ์ สถิตนิรามัย สาลิกา หัสดิเสวี สุจิรา อุยอนันต์ อมรวรรณ อังพิทักษ์พันธุ์ ธวัชชัย สิมะโรจน์ .เป็นต้น ซึ่งกลุ่มนี้เองที่เมื่อ ส.ม.ม.จัดงานรับน้องในช่วงต่อมาหลังเปิดเทอม ก็ได้เป็นตัวหลักในการชักชวนเพื่อนนักศึกษาที่สนใจเข้าร่วมทำกิจกรรมในชมรมต่างๆ ที่ตึกสันทนาการ เป็นคลื่นลูกใหม่ของนักกิจกรรมที่เข้าไปเสริมให้ตึกสันท์มีความคึกคักอย่างต่อเนื่อง

ส่วนกำลังที่เข้ามาเสริมทัพในปีถัดมาคือนักศึกษาที่เข้ามาในปี 2518 หรือที่รู้จักกันในนาม **"กลุ่มปี 1"** นั้น มีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ โดยมีที่มาจาก 2 ส่วน คือ ส่วนแรกมาจากกลุ่มยุวชนสยาม ซึ่งเป็นการรวมตัวของแกนนำนักเรียนกบฏของโรงเรียนต่างๆ ที่ต่อยอดมาจากการจัดงานสังคมนิทรรศน์ ในยุคตั้งแต่ประมาณปี 2514 เป็นต้นมา ซึ่งได้สืบสานส่งต่อแนวคิดมาเป็นลำดับ นับตั้งแต่ธีรชัย มฤคพิทักษ์ และประชา หุตานุวัตร ที่ได้เริ่มรวบรวมชักชวนเพื่อนนักเรียนที่สนใจปัญหาสังคมมารวมกันในนาม **"ยุวชนสยาม"** เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2515 โดยมีสมาชิกเริ่มต้นประมาณ 60 คน ซึ่งล้วนแต่เป็นนักเรียนระดับ ม.ศ.3 ถึงม.ศ.5 ของสถาบันการศึกษารวม 17 แห่ง หลักๆ ก็คือ สวนกุหลาบวิทยาลัย เตรียมอุดมศึกษา สตรีวิทยา ศึกษานารี เทพศิรินทร์ เป็นต้น นักเรียนกลุ่มนี้ได้มีการพัฒนาความคิดและการทำงานมาอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ขณะที่กำลังหลักอีกส่วน ที่เชื่อมโยงและทับซ้อนอยู่กับกลุ่มแรกคือ แกนนำนักเรียนจากโรงเรียนเหล่านั้น ที่เกาะกลุ่มเอ็นทรานซ์เข้ามหิดลได้จำนวนมาก โดยเฉพาะในคณะแพทย์ศาสตร์ทั้งที่ศิริราชและรามาธิบดี และคณะสาธารณสุขศาสตร์

ช่วงรอยต่อของการรวมเป็นกลุ่มก้อนในภายหลัง เริ่มจากการติวเพื่อเตรียมตัวสอบของแกนนำนักเรียนสวนกุหลาบ และสมาชิกจากยุวชนสยามบางคน อาทิ วิทยา ตันสุวรรณนนท์ ประทีป ธนกิจเจริญ นภดล เสรีรัตน์ ยงยุทธ วงศ์

ภิรมย์ศานติ์ ที่บ้านประชา สุวีรานนท์ บรรณาธิการหนังสือสมานมิตร ฉบับ "ศึก" อันอื้อฉาวของสวนกุหลาบในยุคนั้น ในวงติวเริ่มมีการหารือกันถึงเป้าหมายหลังเข้ามหาวิทยาลัยได้แล้ว ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเตรียมสานต่อกิจกรรมจากโรงเรียนสู่มหาวิทยาลัย

หลังสอบ สมาชิกยุวชนสยามจำนวนหนึ่งได้ออกค่ายในลักษณะค่ายฝึกกำลังคนร่วมกันอีกครั้ง ที่ จ.ปทุมธานีก่อนที่จะมีการประกาศผลเอ็นทรานซ์ และเมื่อกลับจากค่ายซึ่งพอดีกับช่วงประกาศผลสอบ ก็พบว่าแกนนำของสวนกุหลาบและยุวชนยามสอบเข้ามหิดลได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อนมหาวิทยาลัยเปิด ทั้งกลุ่มที่รวมกันได้ประมาณ 20 คนก็นัดหารือแลกเปลี่ยนถึงการเข้ามาสานต่อกิจกรรมในรั้วมหิดลแล้วในระดับหนึ่ง

หลังจากเปิดเรียนไม่นานก็เริ่มมีการประสานเชื่อมโยงกันชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะกับรุ่นพี่นักกิจกรรมที่มาจากโรงเรียนเดียวกัน

นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช อดีตประธานนักเรียนของสวนกุหลาบฯ ซึ่งขณะนั้นรับหน้าที่เป็นเลขาธิการพรรคแนวร่วมมหิดลเต็มตัวแล้ว เล่าว่า ทันทีที่นักศึกษาปี 1 รุ่นนี้เอ็นทรานซ์ติดมหิดล เขาก็ได้รับรายชื่อแกนหลักๆมาแล้วจากการประสานของธงชัย วินิจจะกูล รุ่นน้องจากสวนกุหลาบฯ อดีตประธานศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย แกนสำคัญของยุวชนสยาม ที่เข้าเรียนที่คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขาจึงรู้ทันทีว่าจะต้องประสานกับใครบ้าง ทำให้ขั้นตอนการดึงเข้ามาร่วมเสริมงานทั้งของพรรคแนวร่วมและชมรมต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ

และเช่นกันก่อนเปิดเทอม พรรคแนวฯร่วมจัดค่ายเพื่อหลอมแนวคิดให้เป็นเอกภาพ และหารือถึงแนวทางในการชักชวนเพื่อนนักศึกษาที่สนใจมาร่วมกิจกรรม จนเมื่อมีการจัดค่ายรับน้องใหม่ที่ค่ายลูกเสือศรีราชา จ.ชลบุรี แกนนักศึกษาปี 1 กลุ่มนี้ก็สามารถชักชวนคนที่สนใจกิจกรรมในแนวเดียวกันเข้ามาเพิ่มได้รวมเป็น 14 คน จากนั้นการรวมกลุ่มก็เริ่มผนึกกันเหนียวแน่นและขยายวงออกถึงกว่า 40 คน นอกเหนือจากที่กล่าวถึงมาก่อนนี้แล้วยังมี วาณี อนุพงศ์ไพศาล วิทยา กุลสมบูรณ์ วิจิตรา ประยูรวิวัฒน์ ประพันธ์ ปุษยไพบูลย์ จุฬาลักษณ์ ภู่เกิด กุศล ประวิชไพบูลย์ ฟูเศรษฐ์ จงเพื่องปริญญา กรรณิการ์ วรสุวัฒน์ นิลเนตร วีระสมบัติ เล็ก เถียรไพศาล ชูชัยศรีรัตนวิริยะกุล ประยูร เอื้อไพบูลย์ เนตรนภิส ชยุ

ติมันต์ เมธินี คุปพิทยานันท์ วสันต์ ภิญโญวิวัฒน์ มาโนช ตนะวัฒนา วันชัย บรรลุทางธรรม นงลักษณ์ ตรงศีลสัตย์ กรกฎ เห็นแสงวิไล สุภาพรรณ จงสถิตวัฒนา(เสียชีวิตแล้ว) ยลศิลป์ สุชลวณิช เกรียงศักดิ์ อุปพันธ์(เสียชีวิตแล้ว) มานิจ จันทรวรรณ อับดุลรอเฮง สาต(เสียชีวิตแล้ว)า สมชาย อัครวิเนค ศักดิ์ชัย กาญจนวัฒนา วิทยา ยั่งยืนสุข(เสียชีวิตแล้ว) ชาญชัย พานทองวิริยะกุล เววัตร พันธุ์วิเชียร ทวีกิจ นิ่มวรพันธ์ ไกรสร ชัยโรจน์กาญจนา ศรีปราชญ์ บุญนำพา เป็นต้น

กำลังคนส่วนใหญ่นอกจากจะกระจายเข้าไปอยู่ตามชมรมต่างๆตามแนวของ “กลุ่มปี 2” แล้ว “กลุ่มปี 1”ยังวางน้ำหนักของงานไว้ที่การวางระบบจัดตั้งและการทำงานด้านความคิดในกลุ่ม ซึ่งเป็นการนำบทเรียนและประสบการณ์จากกิจกรรมในสวนกุหลาบและยุวชนสยามมาประยุกต์เข้าด้วยกัน

นายแพทย์ประทีป ธนกิจเจริญ หนึ่งในแกนสำคัญของ “กลุ่มปี 1”ให้ภาพโครงสร้างกลุ่มในช่วงนั้นไว้ว่า

“มีการแบ่งแกนนำเป็นแกนภายในและแกนภายนอก โดยแกนภายในมีประมาณ 6-7 คน เป็นส่วนปิด มีการประสานเชื่อมโยงกับแกนภายในของพรรคแนวร่วมมหิดล ขณะที่แกนนำส่วนเปิดที่มีประมาณ 10-15 คนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความตื่นตัวในปัญหาทางการเมืองสูงและมีความเข้าใจในระบบการจัดตั้งองค์กร ช่วงแรกแกนนำส่วนเปิดสามารถชักชวนสมาชิกเข้ามาร่วมได้ประมาณ 20-30 คนและขยายเป็น 50-60 ในช่วงต่อมา เพื่อเข้าร่วมทำกิจกรรมในชมรมต่างๆ และในชั้นปี กลุ่มปี 1 จะเน้นการมีวินัย มีการนำของในกลุ่มเองที่ประสานกับการเคลื่อนไหวของพรรคแนวร่วมมหิดลผ่านทางตัวแทนที่ร่วมเป็นกรรมการพรรคอยู่ด้วย โดยมีการจัดศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกัน ควบคู่ไปกับการเคลื่อนไหวงานชมรม งานชั้นปี และงานการเมืองภายนอกมหาวิทยาลัย โดยใช้กิจกรรมในการขยายความคิด สร้างความตื่นตัวและขยายสมาชิกกลุ่ม จนกระทั่งเข้าปี 2 สมาชิกกลุ่มโดยรวมได้เพิ่มเป็นประมาณ 100 คนจึงเป็นกำลังหลักของการเคลื่อนไหวภายในคณะวิทยาศาสตร์”

ทั้งนี้งานชั้นปีที่ว่าหมายถึงการพยายามเข้าไปเป็นหัวหน้าชั้นปีหรือสต๊าฟของคณะต่างๆซึ่งยังคงเรียนรวมกันที่คณะวิทยาศาสตร์ในช่วง 2 ปีแรก ,และเข้าไปทำงานสภาฯซึ่งคือการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภานักศึกษาของชั้นปี ส่วนกำลังส่วนน้อยแต่มีประสบการณ์ในงานด้านการวางระบบจัดตั้งและงานเชิง

ความคิด ก็จะเข้าไปช่วยงานของพรรคแนวร่วมมหิดล ซึ่งในช่วงที่ "กลุ่มปี1"เข้ามา ทางพรรคฯกำลังอยู่ระหว่างการปรับโครงสร้างและระบบงานให้เข้มแข็ง เพื่อให้การทำงานเป็นที่ยอมรับของนักศึกษามากขึ้น รูปแบบการจัดองค์กรของกลุ่มจึงสามารถช่วยทำให้พรรคแนวร่วมมหิดลสามารถกุมสภาพและนำพานักศึกษาโดยเฉพาะในคณะวิทยาศาสตร์เคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การรวมตัวกันเป็น "กลุ่มปี 1" ในยุคนั้น มีกิจกรรมภายในกลุ่มที่น่าสนใจหลายแง่มุม เช่น การนำระบบวิจารณ์และวิจารณ์ตนเองมาใช้ โดยมีการกำหนดวาระที่แน่นอน,การใช้ชีวิตรวมหมู่ โดยเฉพาะการวางระบบช่วยเหลือกันเรื่องการเรียน การแก้ปัญหาส่วนตัวอื่นๆ โดยถึงแม้จะแยกกระจายไปอยู่ตามกลุ่มกิจกรรมต่างๆก็ยังต้องกลับมาเน้นการมีชีวิตรวมหมู่ดังกล่าว เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์และ "ทำงานด้านความคิด" กันเป็นประจำ เพื่อปรับปรุงโลกทัศน์และชีวทัศน์ให้สอดคล้องกับกิจกรรมรับใช้ประชาชน รับใช้สังคมในช่วงนั้น ซึ่งต่างจาก "กลุ่มปี 2" ที่ไม่เน้นการรวมกลุ่มตามชั้นปี หากแต่กระจายไปตามกิจกรรมที่แต่ละคนสนใจเป็นหลัก

นายแพทย์ประทีปเล่าถึงช่วงสุดท้ายของกลุ่มปี 1 ว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 สมาชิกกลุ่มเสียชีวิตในธรรมศาสตร์และถูกจับกุมส่วนหนึ่ง ขณะที่ส่วนใหญ่ได้ถอนตัวออกจากการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อมาเตรียมการย้ายศูนย์การนำของขบวนนักศึกษาจากในธรรมศาสตร์ ที่มีข่าวว่าจะถูกล้อมปราบชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ และเพื่อเตรียมการหยุดสอบประจำภาคในวันที่ 6 ตุลาคม ซึ่งหลังจากเหตุการณ์วันดังกล่าว สมาชิกกลุ่มจำนวนหนึ่งก็ได้เดินทางเข้าร่วมขบวนต่อสู้ด้วยอาวุธและหลายคนต้องเสียสละชีวิตไปในเขตป่าเขา

ศูนย์นักเรียนฯ เพื่อนร่วมชายคาตึกสันท์

ในช่วงที่ นศพ.เหวง โตจิราการ เป็นนายกส.ม.ม. และต้องออกไปประสานกับขบวนนักศึกษาประชาชนวงนอกอย่างต่อเนื่อง มีอยู่ครั้งหนึ่งในการประชุมของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ที่ประชุมได้ขอร้องให้เขา

ช่วยรับเอาศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทยมาปักหลักทำงานที่มหิดลด้วย เพราะขณะนั้นศูนย์นักเรียนฯมีปัญหาไม่สามารถหาสถานที่ทำการที่แน่นอนได้ เพราะโรงเรียนเซนต์คาเบรียลไม่อนุญาตให้ใช้สถานที่ต่อขณะที่คนของศูนย์นักเรียนที่เป็นกำลังหลักในการปิดโปสเตอร์แจ้งข่าวสารต่างๆให้ประชาชนรับรู้ เริ่มถูกคุกคามก่อกวนจากกลุ่มขวาจัด โดยเฉพาะกระทิงแดง เขาตกลงรับปากทันทีโดยให้มาตั้งสถานที่ทำการที่ตึกสันทนาการ

" ผมเสนอว่าให้มาที่ตึกสันท์เลย มาอยู่ข้างตึก สปอ.พวกกระทิงแดงกว้างระเบิดมาไม่ได้หรอก ข้างหลังก็เป็นทางรถไฟ ข้างหน้าก็ต้องเข้ามาลึกมาก ความจริงก่อนมาใช้ตึกสันท์เป็นที่ทำการ เขาก็มากวนกาว มาใช้ที่นี่ทำงานบางด้านอยู่แล้ว พอศูนย์นักเรียนฯเข้ามา ตึกสันท์จึงคึกคักไปด้วยกิจกรรมกวนกาว แล้วก็จัดทีมออกไปปิดโปสเตอร์ไม่ได้หลับไม่ได้กันทั้งคืน" นายแพทย์เหวงเล่าที่มาที่ไป และนี่ก็เป็นอีกส่วนที่เสริมสร้างให้นักกิจกรรมที่อยู่ใต้ชายคาตึกสันทนาการเป็นเสมือนครอบครัวใหญ่อันอบอุ่น มีทั้งรุ่นพี่ใหญ่และน้องๆที่ยังอยู่ในวัยนักเรียนมาร่วมทำกิจกรรมและใช้ชีวิตร่วมกันอย่างใกล้ชิด

ตึกสันทนาการ : ชุมทางและเป้าหลอมมหิดลเพื่อมวลชน

นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป หนึ่งในผู้ที่ใช้ชีวิตคลุกคลีกับกิจกรรมที่ตึกสันทนาการมาอย่างเป็นต่อเนื่องจนเสมือนเป็น "บ้านที่สอง" กล่าวไว้ว่า การที่ชมรมต่างๆได้ใช้อาคารตึกสันทนาการเป็นที่ทำการนั้นมีส่วนอย่างยิ่งที่ทำให้ตึกสันทนาการเต็มไปด้วยนักศึกษา นักกิจกรรม นักเคลื่อนไหวมวลชนอันหลากหลายมานั่งทำงาน ประชุม หรือแวะเวียนเข้าออกกันตลอดเวลาตลอดปี จนดูเหมือนว่าในบางช่วงตึกสันทนาการมิได้หลับเลย

"ตึกสันทนาการเป็นศูนย์รวมของนักศึกษามหิดลฝั่งพญาไทและเป็นศูนย์ประสานงานของขบวนการนักศึกษาที่ร่วมกิจกรรมการเคลื่อนไหวกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ และองค์กรภายนอก จึงกลายเป็นจุดนัดพบและที่รวมพล ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่แกนนำนักศึกษา ประชาชนทั่วประเทศสำหรับนักศึกษามหิดลเอง ตึกสันทนาการเป็นที่ชุมนุมของนักศึกษาทั้งรุ่นพี่ รุ่นน้อง ทั้งพวกคงแก่เรียนซึ่งเรามักเรียกว่า "ทีมชาติ" ส่วนนักกิจกรรม ก็มีทั้งพวกนักคิดนักเขียนในกลุ่มศึกษา และ

พวกนักกีฬาฮาเฮ พวกนักบริหารหรือแกนนำทั้งหลาย พวกมวลชนแนวร่วมที่เป็นฝ่ายสนับสนุน รวมทั้งพวกทำงานซึมลึกหรือนักจัดตั้ง ขณะที่เชื่อว่าต้องมีสายสืบของสันติบาลปะปนอยู่ด้วยแน่"

เขาเล่าถึงชีวิตประจำวันชาวตึกสันทนาการในยุคนั้นไว้ว่า ตั้งแต่เช้าตรู่พร้อมๆกับที่พ่อค้าแม่ค้าที่โรงอาหารข้างๆกำลังเตรียมข้าวของ นักศึกษาที่ทำกิจกรรมจนดึกดื่นและยึดตึกสันทนาการเป็น "บ้าน" จะลุกจากที่ซุกหัวนอนตามห้องชมรมต่างๆ ออกมาจัดแจงกับตัวเองและสถานที่เพื่อเริ่มกิจกรรมของวันใหม่ พอฟ้าสว่างอีกนิดพวกเขาเหล่านั้นก็จะเริ่มหนาตามขึ้นอย่างรวดเร็ว บ้างก็เตรียมตัวเข้าฟังเลคเชอร์ บ้างก็เตรียมฝากฝังเพื่อนให้ช่วยเก็บ sheet ของอาจารย์มาเผื่อและนัดหมายติวก่อนสอบเก็บคะแนน เหล่านี้เป็นภาพที่สะท้อนความรักในการทำงานเพื่อมวลชนและสะท้อนความรับผิดชอบ เอาใจใส่ต่อการเรียน ตลอดจนความรักสามัคคี ความเกื้อกูลของชุมชนนักศึกษามหิดลในยุคนั้นได้เป็นอย่างดี ถึงขนาดที่ "เด็กเรียน"บางคนพยายามทำคะแนนสอบไม่ให้โด่งเกินไปเพราะเกรงจะกระทบเพื่อนนักกิจกรรมเวลาอาจารย์ตัดเกรด พอสายหน่อยนักกิจกรรมส่วนหนึ่งยังคงทำงานอยู่ใต้ถุนตึกสันทนาการ บรรยากาศเริ่มเงียบลง เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าเรียน บางคนก็ซุ่มดูหนังสือเพื่อเตรียมสอบ บางคนเตรียมออกแบบโปสเตอร์นัดชุมนุมช่วยพี่น้องกรรมกร ชาวนา บางคนกำลังร่างเอกสารแถลงการณ์เปิดผนึกรอเพื่อนๆมาช่วยออกใบปลิว บางคนนั่งอ่านหนังสือทฤษฎีเล่มใหม่อย่างใช้ความคิด บางคนกำลังเตรียมจัดของเพื่อออกค่ายสุดสัปดาห์ โดยเพื่อนๆที่เข้าเรียนจะออกมาสมทบเป็นช่วงๆระหว่างชั่วโมง จนหนาตาขึ้นเรื่อยๆอีกครั้ง ในช่วงบ่ายๆของทุกวัน

ตกเย็นนักศึกษารุ่นพี่ที่อยู่ทั้งฝั่งรามาธิบดี เภสัชฯ ทันตะ และสาธารณสุข รวมทั้งจากฟากศิริราช ก็จะค่อยๆทะยอยมาสมทบ และเริ่มมีการประชุมหารือที่เรื่องของงานชมรมและกลุ่มต่างๆซึ่งอาจต่อเนื่องไปจนถึงค่ำหรือบางคราวก็ถึงดึกดื่นค่อนคืน ช่วงแดดร่มลมตก นักศึกษาที่เป็นนักกีฬาของคณะหรือของมหาวิทยาลัย รวมถึงพวกชอบเล่นกีฬาทั่วไปจะลงสนามเพื่อออกกำลังกายและฝึกซ้อมกันจนเต็มไปหมดทุกสนาม ไม่ว่าจะเป็นสนามฟุตบอล วอลเล่ย์บอล เซปักตะกร้อ บาสเก็ตบอล ส่วนพวกกีฬาในร่มที่ชอบใช้หัวคิด ก็มักจะยึดใต้ถุนตึกฟิสิกซ์เป็นที่นัดดวลกันเป็นวงๆ ซึ่งมักจะเห็นได้ตลอดทั้งวัน ขณะที่กลุ่มนักดนตรี

ก็มีที่ซ้อมต่างหากบนตึกฟิสิกส์เวลาพลบค่ำทั้งพวกคงแก่เรียน นักกีฬา นักคิด นักปลุกระดม จะตั้งวงคุยกันเป็นกลุ่มๆ บ้างอยู่ในชุดนักศึกษา บางคนอยู่ในชุดกีฬาเหงื่อชุ่มโชก บางคนใส่เสื้อม่อฮ่อมผ้าขาวม้าคาดพุง บางกลุ่มก็ปักหลักติวหนังสือ บางกลุ่มก็นั่งปรึกษางานกิจกรรม บ้างก็สังสรรค์เฮฮาตามประสาวัยรุ่น ส่วนคนที่กำลังมีความรักระหว่างรบ ก็จะปะปนอยู่ในกลุ่มกิจกรรมต่างๆ อย่างกระมิดกระเมี้ยน ไม่ค่อยเห็นการแยกตัวออกไปจากกลุ่ม กล่าวได้ว่าในยุคนั้นชาวตึกสันท์ไม่เคยมีกรณีเสื่อมเสียในเรื่องชายหญิงเลยแม้แต่ครั้งเดียว

ที่ชั้นสองของตึกสันทนาการในยุคนั้น จะเป็นที่ทำงานของสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ห้ององค์การบริหารส่วนใหญ่จะใช้เป็นที่ประชุมของบรรดาแกนนำทั้งหลาย กิจการขององค์การนักศึกษาทั้งภายในและภายนอก จะถูกนำมาเป็นวาระประชุมและหารือกันอย่างเคร่งเครียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีสถานการณ์วิกฤตหรือล่อแหลมเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย แต่ในช่วงใกล้สอบบรรดาผู้คงแก่เรียนทั้งหลายก็จะใช้ห้องประชุมนี้เป็นที่ติวรวมหมู่ตามตารางติว หรือประกบติวตัวต่อตัว โดยมีกำลังสนับสนุนอีกส่วนคอยทำหน้าที่จัดหาเสบียง โดยเฉพาะกาแฟมา “โต๊ป” กันทั้งคืน หรือจนกว่าจะเสร็จสิ้นการติวและเตรียมตัวเข้าสอบในช่วงเช้าและด้วยความเอาใจใส่ถนอมรักดังกล่าว นักกิจกรรมส่วนใหญ่ก็สามารถฝ่าด่านการเรียนที่หนักหน่วงและสอบผ่านในแต่ละวิชาไปได้ มีส่วนน้อยเท่านั้นที่ต้องสอบซ่อมหรือซ้ำชั้น

ส่วนด้านนอกห้องประชุมชั้นบน จะมีโต๊ะปิงปองอยู่ 2-3 ชุด ซึ่งเหล่านักกิจกรรมจะใช้เป็นที่ออกกำลังกายและผ่อนคลายความเครียดไปในตัว ตามมุมห้องหรือบางคราวก็บนหลังคาชั้นหนึ่งที่ยื่นออกไปเหมือนเป็นระเบียง ก็มักจะมีนักข่าวสมัครเล่นคอยทำหน้าที่แอบฟังวิทยุคลื่นสั้นคลื่นยาว เพื่อติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวต่างๆ ด้วยใจจดจ่อ แล้วนำมาเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์สถานการณ์บ้านเมืองในกลุ่ม

ในยุคนั้นด้านข้างตึกสันทนาการมักถูกใช้เป็นที่ก่อไฟกวนกาวแป้งเปียกสำหรับติดโปสเตอร์ ขณะที่บางกลุ่มบางชมรม ก็ใช้เป็นที่ทำซิลค์สกรีนโปสเตอร์ต่างๆโดยเฉพาะในช่วงที่มีการรณรงค์เคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาประชาชน ซึ่งนักกิจกรรมทั้งรุ่นพี่รุ่นน้องและบรรดาแนวร่วม ต่างสามัคคีกันเตรียมอุปกรณ์กันอย่างขะมักเขม้น พวกเตรียมยานพาหนะก็เตรียมไป พวกวางแผนปฏิบัติการ

ก็เตรียมจัดแบ่งเป็นสาย ก่อนที่จะออกปฏิบัติการกันในช่วงหลังสองยามไปแล้ว และกลับมาตอนใกล้ฟ้าสางนอกจากโรงอาหารคณะวิทยาศาสตร์จะเป็นแหล่งเสบียงสำคัญของขบวนนักกิจกรรมของตึกสันทนาการในช่วงกลางวันแล้ว ยังมีโรงเตี๊ยมของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีให้ฝากท้องในช่วงค่ำ และมีคาเฟทีเรียของโรงพยาบาลเป็นที่พึ่งพาในช่วงดึก

นอกจากห้องชมรมต่างๆของตึกสันทนาการจะเป็นที่ซุกหัวนอนของนักกิจกรรมทั้งหลายแล้ว ห้องเรียนตึกไบโอ ตึกปรีคลินิก ตลอดจนหอพักนักศึกษาพยาบาลและหอพักนักศึกษาแพทย์รามาธิบดี ก็เป็นที่พักพิงยามจำเป็นได้เป็นอย่างดีในท่ามกลางความเป็นไปดังกล่าว ตึกสันทนาการมีผู้ที่ทำหน้าที่คอยดูแลความเรียบร้อยทั่วไป ทั้งยังเป็น “พี่ใหญ่” ที่คอยเป็นที่ปรึกษาในแทบทุกเรื่องให้เพื่อนๆและน้องๆ จนได้รับสมญาว่าเป็น “เจ้าพ่อตึกสันท์” ซึ่งคือ “ชัยธวัช ยืนยง”หรือ “จุ๊ย” (เสียชีวิตแล้วระหว่างการต่อสู้ในเขตป่าเขา) ด้วยบุคลิกที่อบอุ่นสุขุมลุ่มลึก และมีมนุษยสัมพันธ์อย่างยิ่งของเขา ทำให้เขาเป็นที่ยอมรับและเป็นที่รักทั้งของเพื่อนๆและน้องๆ แม้กระทั่งยามและแม่บ้านของมหาวิทยาลัยส่วนเจ้าของสมญา “เจ้าแม่ตึกสันท์”อย่างแพทย์หญิงจันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณซึ่งคอยดูแลความเรียบร้อยทั่วไปประสานกับชัยธวัช มองย้อนกลับไปในช่วงนั้นว่าอาจถือได้ว่าผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหิดลมีความใจกว้าง ที่ยอมให้ใช้ตึกสันทนาการเป็นที่รวมพลของฝ่ายก้าวหน้า”ในยุคนั้น รวมทั้งให้นักศึกษาสามารถใช้เป็นศูนย์รวมในการทำงานตามศรัทธาความเชื่อมั่นได้อย่างเต็มที่ “ชีวิตในตึกสันทนาการนับว่ามีรสชาติมากทีเดียว จากการที่ได้อยู่ร่วมกันทั้งรุ่นใหญ่ รุ่นกลางและรุ่นเล็กอย่างน้องๆศูนย์นักเรียนที่มาช่วยสร้างสีสันให้รุ่นพี่ๆอย่างมาก โดยเฉพาะในการรวมพลไปติดโปสเตอร์ในช่วงกลางคืนโดยไม่ได้หลับไม่ได้นอน คนที่ไปตึกสันท์บ่อยๆคงจำเสียงดิฉันได้ดี เพราะเป็นพวกชอบว๊ากจนหลายคนไม่ชอบหน้า แต่ในท่ามกลางกิตติศัพท์ว่าดุ ดิฉันก็คอยช่วยอำนวยความสะดวกให้ทุกคนในฐานะที่เป็นเลขาธิการพรรคแนวร่วมมหิดลยุคแรกๆสมัยที่พี่เหวงเป็นประธานพรรค และต่อมาก็เป็นเหรัญญิกพรรค ซึ่งต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องโรเนียว เป็นต้น”

แม้ว่าเวลาจะผ่านไปเนิ่นนานแล้วก็ตาม แต่เธอก็ยังคงรู้สึกผูกพัน และขอบคุณตึกสันทนาการ เพราะถือว่าเป็นสถานที่ที่ช่วยหล่อหลอมให้นักกิจกรรม

ยุคนั้น มีวิธีมองโลกและเข้าใจโลกได้มากกว่ายุคสมัยใดๆ และจนถึงทุกวันนี้ สมาชิกของตึกสันท์ส่วนใหญ่ก็ยังคงพยายามทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมตามภาระหน้าที่และบทบาทที่แตกต่างกัน สำเร็จบ้าง ล้มเหลวบ้าง แต่ต่างก็ยังคงพยายามรักษาอุดมคติอันดีงามที่ได้ช่วยกันปลูกฝังไว้ ภายใต้บรรยากาศของการใช้ชีวิตร่วมกันดังกล่าว

จะเห็นได้ว่ากระแสความตื่นตัวของนักศึกษามหิดลในยุคประชาธิปไตยเบ่งบานนั้น แผ่คลุมไปทั่วทั้งองคาพยพ นักศึกษาและอาจารย์ส่วนใหญ่ ต่างมีจิตใจที่รักความเป็นธรรม รักประชาธิปไตยกันโดยถ้วนทั่ว ส่วนที่คอยขัดขวางนั้นแม้มีบ้างก็ไม่มากนัก บรรยากาศของการศึกษาทำความเข้าใจกับกระแสความคิดที่ก้าวหน้าต่างๆในมหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างคึกคักและลุ่มลึกซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหลักปรัชญาของสมเด็จพระราชบิดาที่ทรงให้ “มุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นกิจที่หนึ่ง” และคำขวัญของมหาวิทยาลัยมหิดลที่ว่า “อัตตานำ อุปมำ กเร ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” มีส่วนเป็นเข็มทิศที่นำไปสู่การหล่อหลอมตนเองทั้งในด้านแนวคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมของชาวมหิดลอย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้น แท้ที่จริงแล้ว บทบาทของมหิดลในกระแสธารแห่งการต่อสู้ของขบวนการนักศึกษา ก็คือผลงานร่วมกันของผู้คนเหล่านี้ โดยมีตึกสันทนาการเป็น “ชุมทางและบ้านอันอบอุ่น” ที่ได้ทำหน้าที่เชื่อมโยงถักทอจิตใจของทุกคนเข้ามาร่วมกันทำงานเพื่อส่วนรวมและหล่อหลอมฝึกฝนตนเองอย่างเป็นกระบวนการ เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง จนถือได้ว่าเป็นที่มาของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของ “มหิดลเพื่อมวลชน” ในยุคดังกล่าว

หลากหลายหรือหนึ่งเดียว

ใครใคร่อ่านอะไรอ่าน

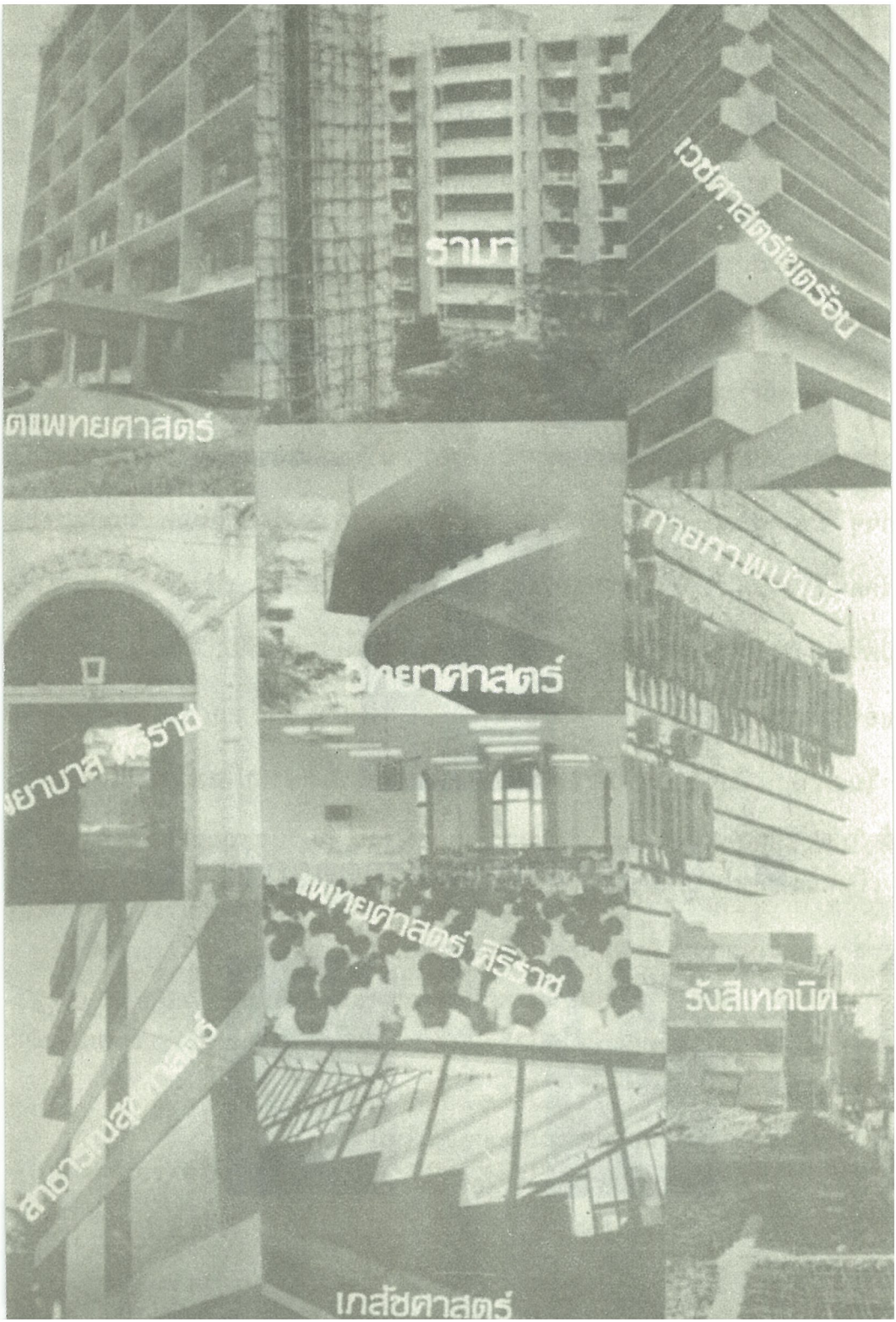
ทุกคนต้องอ่านเหมือนกัน

ผู้หญิง:เท่าเทียมหรือด้อยกว่า

ราม
เวชศาสตร์เขตร้อน
ตแพทยศาสตร์
กายภาพบำบัด
ายาศาสตร์
ยาบาล ศิริราช
แพทยศาสตร์ ศิริราช
รังสีเทคนิค
สาธารณสุขศาสตร์
เภสัชศาสตร์

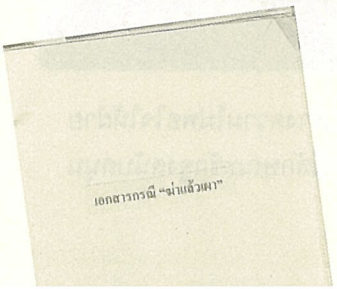
"นักศึกษาที่เป็นหัวขบวนทั้งหลาย
ต่างก็เป็นคนดีที่ต้องการทำเพื่อส่วนรวม
เห็นความอยุติธรรม ก็เลยยืดสู้
แต่วิธีการอาจจะเลือดร้อนไปหน่อย"

บทที่ 5

เหตุการณ์เคลื่อนไหวสำคัญในรั้วมหิดล

กระแสประชาธิปไตยที่หลากหลั่งเข้าสู่รั้วมหิดล หลัง 14 ตุลา ได้แปรเปลี่ยนนักศึกษาผู้คงแก่เรียนของมหาวิทยาลัยนี้ ให้กลายเป็นนักต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ที่มุ่งสร้างสรรค์ความเป็นธรรมให้กับสังคม ขณะเดียวกันพวกเขาเหล่านี้ก็ยังคงมีบุคคลิกเฉพาะตัวที่ยึดมั่นในความเป็นเหตุเป็นผล หากชัดเจนให้เหตุผลของเรื่องใดๆแล้วก็จะมุ่งมั่นในสิ่งนั้นอย่างถึงที่สุด จนบางครั้งถูกมองว่าก้าวร้าว รุนแรง ก่อให้ความขัดแย้งกับครูอาจารย์และเพื่อนนักศึกษาบางส่วนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ ตั้งแต่ช่วงปีแรกๆ หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม แต่ในที่สุดความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับศิษย์ที่มีความเมตตาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงก็นำไปสู่การให้อภัยและความเข้าใจ ยอมรับ

"ฆ่าแล้วเผา"ที่รามาฯ

หลังจากการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล(ส.ม.ม.) ตามโครงสร้างใหม่ ในปีการศึกษา 2517 โดยมี นศพ.เหวง

โตจิราการ นักศึกษาคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีชั้นปีที่ 5 รั้งตำแหน่ง เขาได้สร้าง "ตำนาน"ไว้หลายเรื่อง เรื่องที่ฮือฮาที่สุดเรื่องหนึ่งในยุคนั้นก็คือ กรณี "ฆ่าแล้วเผา"

เริ่มจากเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2517 นศพ.เหวง ในนามนายกองค์การบริหารสหพันธ์ฯ ได้ทำหนังสือถึงคณบดีคณะแพทยศาสตร์ รามาฯ ขอใช้ห้องประชุมใหญ่ของคณะในวันที่ 6 กันยายน จัดฉายภาพยนตร์เรื่อง Burn หรือ "ฆ่าแล้วเผา"นำแสดงโดยมาลอน แบรนโด ซึ่งเป็นเรื่องของนายทหารอังกฤษคนหนึ่งที่ไปหลอกชาวพื้นเมืองบนเกาะซึ่งเป็นอาณานิคมของโปรตุเกสแห่งหนึ่ง ให้ลุกขึ้นต่อสู้ขับไล่เจ้าอาณานิคมเก่าออกไป เพื่อเปิดทางให้อังกฤษเข้าครอบครองแทน จนเมื่อชาวพื้นเมืองทนถูกเจ้าอาณานิคมใหม่กดขี่ไม่ไหวจึงลุกขึ้นต่อสู้อีกครั้ง แต่ก็ต้องประสบความพ่ายแพ้ยับเยิน ทั้งนี้วัตถุประสงค์ที่แจ้งกับมหาวิทยาลัยระบุว่า "เพื่อการศึกษาและการบันเทิง" แต่เนื่องเพราะระหว่างการฉาย มีการแจกบทวิจารณ์ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวที่ "ชี้นำ"ทางความคิดให้เป็นถึงความเป็นนักล่าอาณานิคมยุคใหม่ที่มาในรูปนักบุญใจบาป,ความล้มเหลวและเลวร้ายของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ข้ามน้ำข้ามทะเลไปรุกรานดินแดนอื่น ก่อความทุกข์ยากลำเค็ญให้เจ้าของเดิม, ลักษณะของรัฐบาลภายใต้ระบอบทุนนิยมที่บริหารประเทศภายใต้ผลประโยชน์ของกลุ่มพ่อค้า , ความไร้มนุษยธรรมของกลุ่มผลประโยชน์ และบทสรุปที่ว่า "เสรีภาพจักสมปอง ต้องต่อสู้". เป็นต้น รวมทั้งมีแบบสอบถามให้ผู้ชมตอบ โดยมีการตั้งประเด็นคำถามที่เข้าข่าย "ชี้นำ" เช่นกัน เช่น เหตุการณ์ที่บ้านนาทรายกับการเผาหมู่บ้านในภาพยนตร์ คล้ายกันหรือไม่ ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าประเทศไทยกำลังถูกต่างชาติรุกราน ซึ่งมีลักษณะบางอย่างคล้ายกับประเทศเควนาดา(เกาะของชาวพื้นเมืองที่ถูกต่างชาติยึดครอง) ต่างกันที่การรุกรานในเมืองไทย เป็นการรุกรานที่อาศัยผู้นำหรือผู้มีอำนาจในเมืองไทยเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ แต่เควนาดาถูกรุกรานอย่างเปิดเผยโดยมีชาวอังกฤษมาปกครอง เป็นต้น

สู่การภาคทัณฑ์นายกฯส.ม.ม.

หลังการฉายภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวผ่านไป สร้างความไม่พอใจให้ฝ่ายบริหารของคณะอย่างมาก โดยเห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะชักจูงสนับสนุน

ลัทธิหนึ่งและทับถมอีกลัทธิหนึ่ง ทั้งไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ขออนุมัติ คณะกรรมการบริหารคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี จึงมีมติเป็นเอกฉันท์ที่จะแจ้งให้ผู้บริหารประเทศทราบถึงพฤติกรรมที่ได้เกิดขึ้น และรายงานให้อธิการบดีทราบ และมีมติให้กำหนดระเบียบการใช้สถานที่ของคณะฯ เพื่อกิจกรรมนอกหลักสูตรของนักศึกษา ดังนี้คือ จะอนุญาตให้ใช้สถานที่เพื่อการประกอบกิจกรรมนอกหลักสูตรของนักศึกษา เช่น การฉายภาพยนตร์ซึ่งได้ผ่านการตรวจของทางราชการแล้ว เป็นต้น แต่กิจกรรมต้องไม่มีพฤติกรรมที่ชักจูงหรือทับถมหรือส่อเจตจำนงดังกล่าวและหรือระบบการปกครองใดๆทั้งสิ้น และผู้ประกอบกิจกรรมส่วนใหญ่ควรเป็นนักศึกษาและบุคคลากรในมหาวิทยาลัยมากกว่าบุคคลภายนอก คณะกรรมการบริหารมีสิทธิยับยั้งกิจกรรมนอกหลักสูตรใดๆ และหากมีการปฏิบัติผิดไปจากมติคณะกรรมการ บริหาร องค์การสหพันธ์หรือสโมสรนักศึกษาจะต้องรับผิดชอบซึ่งบทลงโทษที่จะเป็นไปตามมติของคณะ

ขณะที่สภาอาจารย์คณะแพทยศาสตร์รามาฯ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มอาจารย์ที่ “ก้าวหน้า”มากที่สุดในขณะนั้น ก็มีมุมมองไม่แตกต่าง ดังจะเห็นได้จากแถลงการณ์ของสภาอาจารย์ฯต่อเรื่องดังกล่าวที่ว่า “ การปฏิบัติของสหพันธ์นักศึกษาฯในการฉายภาพยนตร์เรื่อง” “ฆ่าแล้วเผา” ส่อให้เห็นถึงความพยายามที่จะโน้มน้าวชักนำให้เกิดความคิดแบ่งแยกชั้นวรรณะ และความขัดแย้งทางความคิดรวมทั้งการบริหารประเทศ มิได้เป็นการกระทำอย่างตรงไปตรงมาและเปิดเผย และมิได้เป็นไปเพื่อเจตนารมณ์ของการศึกษาสภาอาจารย์ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องปกป้องการกระทำใดๆที่อาจก่อให้เกิดความแตกสามัคคี ความระส่ำระสายและเสียหายต่อชื่อเสียงของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี จึงไม่สนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวและขอให้นักศึกษาทุกคนใช้วิจารณญาณทบทวนการกระทำนั้นว่าสมควรหรือไม่

นายแพทย์เหวงเล่าถึงเหตุผลที่นำ “ฆ่าแล้วเผา” มาฉายจนกลายเป็นประเด็นร้อนว่า ความคิดชี้นำก็เพียงต้องการให้ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวพูดแทนในสิ่งที่อยากจะสื่อให้นักศึกษาและอาจารย์เข้าใจ นั่นคือ เมื่อประชาชนถูกกดขี่อย่างไม่เป็นธรรมก็จะลุกขึ้นต่อสู้ แต่กลับต้องถูกปราบปรามอย่างป่าเถื่อน โดยเชื่อว่าคนที่ดูด้วยใจเป็นธรรมจะเข้าใจปัญหานี้และเข้าใจในสิ่งที่ขบวนนักศึกษากำลังต่อสู้เคลื่อนไหว

"หนังเรื่องนี้เป็นหนังที่ดีมาก ผมดูที่ธรรมศาสตร์ แล้วยังชวนเพื่อไปดูที่โรงอีกหลายครั้งแล้วก็มานั่งอภิปรายกันตั้งหลายวัน ดังนั้นจึงเห็นว่าควรเอามาฉายที่รามาฯ และตั้งใจจะฉายในวันสำคัญคือวันมหิดลสัมพันธ์ เพื่อดึงคนเข้ามาดูเยอะๆ ส่วนที่มีการแจกบทวิจารณ์และแบบสอบถาม ก็คิดแค่ว่าหลังดูจบมันไม่ควรจะจบแค่นั้น โดยบทวิจารณ์ที่แจกมีคนทำไว้ก่อนและมีการแจกที่ธรรมศาสตร์แล้ว แต่แบบสอบถามเราทำกันเอง แต่ไม่ใช่ผมและผมไม่เคยเปิดเผยว่าใครทำ"

"อาจารย์หลายท่านไม่พอใจแบบสอบถาม มองว่าเป็นการยัดเยียดลัทธิคอมมิวนิสต์ให้ ซึ่งไม่ใช่เลย เป็นแต่เพียงเราพยายามประสานเหตุการณ์จริงเข้ากับหนังเพื่อจุดประเด็นความคิดของคนดูเท่านั้น แต่เมื่อมุมมองต่างกันมากจึงทำให้อารมณ์ความรู้สึกมันรุนแรง"

น่าแปลกที่ว่ามีการนำภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวไปฉายทั้งที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลและคณะวิทยาศาสตร์ แต่กลับไม่มีปฏิกิริยาในทางลบจากอาจารย์เช่นที่เกิดขึ้นที่ฝั่งรามาธิบดี ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่มีการนำแบบสอบถามในเชิงชี้นำทางความคิดดังกล่าวไปแจกจ่ายด้วย

ความขัดแย้งทำท่ารุนแรงมากขึ้น เมื่อปรากฏว่าขณะที่ผู้บริหารคณะได้เข้มงวดระเบียบการใช้สถานที่ของคณะมากขึ้นหลังเกิดกรณีดังกล่าว แต่ นศพ.เหวงกลับยังคงใช้ห้องเรียน และห้องประชุมย่อยต่างๆของคณะ จัดประชุมกรรมการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และแกนนำกลุ่มองค์กรต่างๆ ต่างกรรมต่างวาระ ระหว่างวันที่ 19-26 กันยายน 2517 ถึง 5 ครั้ง และปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งแม้เขาและองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้องจะมีหนังสือชี้แจงและสารภาพผิดต่อกรรมการบริหารคณะในภายหลัง แต่คณะกรรมการบริหารคณะก็ถือว่าได้เคยตักเตือนเกี่ยวกับระเบียบคณะมาก่อนหน้านี้แล้ว จึงมีมติให้ลงโทษ นศพ.เหวง ในฐานะนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีตามวินัยศึกษา ด้วยการทำทัณฑ์บนไว้ต่อคณะฯเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2517

ต่อมาเมื่อนศพ.เหวงเรียกร้องความเป็นธรรมผ่าน "จดหมายเปิดผนึกจากนายกฯองค์การบริหารสหพันธ์ฯ ถึงเพื่อนนักศึกษามหิดลทุกคน" ฉบับวันที่ 17 พฤศจิกายน 2517 ก็ถูกนักศึกษาแพทย์รามาธิบดี 11 คน ลงชื่อในจดหมายเปิดผนึกถึงนศพ.เหวง ตอบโต้ทำนองไม่เห็นด้วยกับข้อความในจดหมายเปิดผนึก

ของเขา โดยชี้ว่าเขาไม่มีสิทธิที่จะกล่าวหาอาจารย์ของคณะว่ากระทำอยุติธรรมและขัดขวางการดำเนินงาน

อย่างไรก็ตาม จากระเบียบที่เข้มงวดในการใช้สถานที่ดังกล่าว ทำให้ 10 ชมรมที่สังกัดสหพันธ์นักศึกษาฯ ร่วมกับพรรคแนวร่วมมหิดลและพรรคศรีตรัง ทำหนังสือขอให้มหาวิทยาลัยผ่อนผันเรื่องการใช้สถานที่ โดยอ้างว่านักศึกษาไม่สามารถกำหนดวันที่จะจัดกิจกรรมล่วงหน้าเป็นเวลานานๆได้ ทั้งมหาวิทยาลัยถือเป็นสถานที่ที่มีเสรีภาพทางการศึกษาและเป็นสถานที่ที่จะให้บริการแก่สังคมตามอุดมการณ์ของมหาวิทยาลัย นอกจากนั้นมีกิจกรรมบางประเภทที่ต้องอาศัยห้องประชุมใหญ่คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี เนื่องจากมีห้องประชุมใหญ่ของมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมในฝั่งพระนครอยู่ที่นี่เท่านั้น ซึ่งต่อมาปรากฏว่าทางคณะก็ได้ผ่อนปรนให้

เบื้องหลังใช้ห้องประชุมผิดระเบียบ

ส่วนความจำเป็นที่ต้องฝ่าฝืนกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้สถานที่นั้น เขาให้เหตุผลย้อนไปยังเหตุการณ์ดังกล่าวว่า การตัดสินใจใช้ห้องเรียนและห้องประชุมของคณะจัดประชุมในแต่ละกรณีมีความจำเป็นที่ต่างกันไป กรณีหนึ่งที่คิดว่าสำคัญก็คือ จากเหตุการณ์ในช่วงวันที่ 13-14 ตุลาคม 2516 ที่ผู้นำนักศึกษา 2 คนคือ ธีรยุทธ บุญมี และเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ยังมีเรื่องค้างคาใจกันในหลายประเด็น เขาจึงเห็นว่าน่าจะเป็นการดีต่อส่วนรวมหากเพื่อนมิตรทั้ง 2 จะมา “เคลียร์” กันให้หายคาใจ เมื่อเห็นว่ามีห้องเรียนห้องหนึ่งบนวอร์ดคนไข้ของโรงพยาบาลรามาธิบดีว่างอยู่ หากให้ทั้ง 2 คนมานั่งคุยกันก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร จึงเชิญทั้ง 2 มาพบพูดคุยกันเป็นการเฉพาะ โดยตัวเขานั่งเฝ้าอยู่นอกห้องตลอดเวลา แต่ก็ปรากฏว่าความลับดังกล่าวรั่วไหลไปถึงหนังสือพิมพ์ ทำให้ทางคณะรู้ว่ามีการใช้สถานที่ที่นี่และไม่พอใจมาก

หลังจากเหตุการณ์นั้นไม่นานศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย หรือ ศนท ก็มีเหตุด่วนที่ต้องเรียกประชุมเพื่อพิจารณากำหนดการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในวันที่ 19-20 กันยายน 2517 ใน 4 ประเด็นคือ ให้ประชาชนอายุ 18 ปีมีสิทธิเลือกตั้ง ,ให้ประชาชนอายุ 23 ปีขึ้นไปสามารถลง

สมัครรับเลือกตั้งได้คัดค้านการมี 2 สภาโดยรัฐสภาจะต้องประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรเพียงสภาเดียว และการให้ทหารต่างด้าวเข้ามาหรือการส่งอาสาสมัครออกไปรบในต่างประเทศ ต้องได้รับอนุมัติจากรัฐสภา

"ผมเห็นว่าในเมื่อ ศนท.กำลังทำเรื่องใหญ่ของบ้านเมือง และเรื่องรัฐธรรมนูญก็เป็นประเด็นใหญ่ที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม เวลานั้นก็ดึกมากแล้วและไม่มีที่ประชุม จึงเสนอให้ใช้ห้องบรรยายของคณะเป็นที่ประชุม ผมพยายามติดต่อผู้รับผิดชอบทางโทรศัพท์ แต่บังเอิญติดต่อไม่ได้ มาติดต่อได้หลังประชุมไปแล้วพักใหญ่ จึงรายงานให้ทราบ พอรายงานแล้วก็นอนใจว่าน่าจะจบ"

แต่กลับปรากฏว่านอกจากตัวเขาถูกพิจารณาโทษแล้ว สภาคณาจารย์ของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดียังออกประกาศชัดเจนว่าคัดค้านการกระทำของศนท.เพราะเห็นว่าเป็นการกระทำ "ในลักษณะที่บีบบังคับให้สภานิติบัญญัติกระทำในสิ่งที่ศูนย์นิสิตฯต้องการ" ซึ่งก็คือการเสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญดังกล่าวนั่นเอง

ส่วนการจัดประชุมครั้งต่อๆมาเท่าที่เขาจำได้ ก็คือกรณีที่จัดให้มีการพบกันระหว่างเลขาธิการ ศนท. และเลขาธิการศูนย์กลางนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งก็เช่นกัน เขาเห็นว่ามีห้องเรียนว่างจึงตัดสินใจให้ 2 ฝ่ายมาคุยกัน

"ถ้าเป็นที่อื่นเขาอาจตะขิดตะขวงใจ แต่สำหรับมหิดลไปสัมพันธ์กับฝ่ายไหนเขาก็ให้ความเคารพ ซึ่งผมก็เห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าดีใจและน่าจะเป็นเกียรติที่ได้ทำภารกิจนี้ เพราะสถานการณ์ในช่วงนั้น ทั้ง 2 ฝ่ายเริ่มมีการปะทะขัดแย้งกันรุนแรง โดยที่ศูนย์นักเรียนอาชีวะได้ออกมาต่อต้านการเรียกร้องให้แก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างโจ่งแจ้ง หากเราได้เข้ามามีบทบาทช่วยให้สถานการณ์เบาบาง
ลงและไม่เกิดความแตกแยกก็น่าจะดีกว่า ผมจึงเป็นตัวกลางให้ทั้ง 2 ฝ่ายเข้าร่วมและเข้าร่วมฟังด้วยในฐานะกรรมการ ศนท."

แต่มุมมองของคณะกลับตรงข้าม ดังจะเห็นได้จากประกาศของคณะลงวันที่ 1 ตุลาคม 2517 ที่สรุปได้ว่า "เนื่องโรงพยาบาลรามาธิบดีเป็นสถานที่รักษาผู้ป่วยจำนวนมาก การดำเนินการทางการเมืองในโรงพยาบาลโดยวาจาหรือโดยเอกสารในรูปกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการประชุมและการชุมนุมซึ่งมีพฤติกรรมในการส่งเสริม คัดค้าน ทับถมอุดมการณ์ทางเมืองหรือระบบการปกครองแบบต่างๆ

จะมีผลร้ายต่อสวัสดิภาพทางจิตใจผู้ป่วยและบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยและประสิทธิภาพในการรักษาผู้ป่วย"

ส่วนการใช้สถานที่อีก 2-3 ครั้งต่อมา ก็มีเหตุผลคล้ายกันคือ ศนท. จำเป็นต้องประชุมหารือด่วนแต่ไม่มีสถานที่ โดยกรณีหนึ่งที่ต้องเร่งหารือคือการที่ชาวนามาชุมนุมที่สนามหลวงเพื่อร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลเป็นครั้งสุดท้าย โดยหากไม่ได้รับความเป็นธรรมจะคืนบัตรประชาชนและลาออกจากการเป็นคนไทย

"ศูนย์นิสิตฯเป็นองค์กรที่มีบทบาทมากในระยะนั้น พูดตรงๆก็คือมีบทบาทช่วยอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นในการทำงานให้บ้านเมือง ซึ่งถ้าไม่มีศูนย์นิสิตฯ อาจจะมีนักศึกษากลุ่มที่ซ้ายเอามากๆออกมาเคลื่อนไหวทำให้ความขัดแย้งในสังคมช่วงนั้นมีมากกว่านี้ แต่ศูนย์นิสิตฯขณะนั้นจะเป็นกลางๆ ค่อนข้างจะมีเหตุผลและค่อนข้างจะไม่ถูกครอบงำด้วยระบบความคิดใดๆ แต่พิจารณาแก้ปัญหาไปตามความเป็นจริง" นายแพทย์เหวง วิเคราะห์ย้อนไปในอดีตถึงบทบาทของศนท.ในช่วงที่เขาเป็นกรรมการอยู่ด้วย

อย่างไรก็ตามจากการที่นศพ.เหวงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับอาจารย์บางส่วน ขณะที่พยายามชูความคิดเรื่องการไม่เห็นแก่ตัวตามแนวพุทธมาอธิบายแนวคิดและการกระทำของขบวนนักศึกษา ทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งที่ทำท่าบานปลายคลี่คลายลงได้ในเวลาไม่นาน

แต่สำหรับแกนนำขบวนนักศึกษาอย่างพรรคแนวร่วมมหิดลได้สรุปบทเรียนจากปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งส่งผลให้เกิดความห่างเหินจากอาจารย์และเพื่อนนักศึกษาว่า จะต้องมีการปรับทิศทางและท่วงทำนองท่าทีใหม่โดยต้องเดินแนวทางมวลชนให้มากขึ้น ซึ่งก็ส่งผลให้พรรคแนวร่วมได้รับการยอมรับจากนักศึกษาให้เข้ามาเป็นกรรมการบริหารองค์การนักศึกษาด้วยเปอร์เซ็นต์ที่สูงขึ้นในการเลือกตั้งครั้งต่อมา

ขณะเดียวกันก็ได้มีการผลักดันออกหนังสือพิมพ์ในชื่อใหม่คือ "เสียงมหิดล" แทน "มหิดลสาร" ที่ยุติบทบาทไป โดยมี วารุณี สดเจริญ นักศึกษาปรีคลินิกชั้นปีที่ 3 เป็นบรรณาธิการ มีอาจารย์จอน อึ๊งภากรณ์ แห่งคณะวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นกรรมการสภาคณาจารย์อยู่ด้วยเป็นที่ปรึกษาเน้นดึงทั้งอาจารย์ข้าราชการ รวมถึงคนงานและลูกจ้างมหาวิทยาลัยระดับต่างๆสมัครเข้ามามีส่วน

ร่วมดำเนินการ เพื่อให้เป็น "หนังสือพิมพ์ของทุกคนในมหาวิทยาลัย" ขายเล่มละ 1 บาท โดยมีวัตถุประสงค์เน้นส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างทุกส่วนในมหาวิทยาลัย เสนอเรื่องราวการดำเนินงานของทุกกลุ่มฝ่ายในมหาวิทยาลัยบนพื้นฐานความเป็นจริง และส่งเสริมให้ทุกคนเข้าใจสภาพและปัญหาของสังคมและประชาชนภายนอก ซึ่งรวมถึงการเปิดโปงขบวนการของ กลุ่มนวพลิที่แทรกเข้ามาในหมู่นักศึกษาและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยด้วย

กรณีสัมมนาสูงเนินยก 2

หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว อีกกรณีหนึ่งที่กลายเป็นประเด็นขัดแย้ง โดยเริ่มมีขบวนการต่อต้านนักศึกษาจากกลุ่มฝ่ายภายนอกมหาวิทยาลัยเข้ามาเกี่ยวข้อง ก็คือการจัดสัมมนาของกรรมการนักศึกษาฝ่ายเศรษฐกิจและการเมือง ส.ม.ม. เรื่อง "บทบาทของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลต่อสังคม" เมื่อวันที่ 1-3 พฤศจิกายน 2517 หรือเรียกว่า "การสัมมนาสูงเนิน ยกที่ 2" เพราะใช้สถานที่ศูนย์ฝึกอบรมอนามัยชนบทของคณะสาธารณสุขศาสตร์ ที่ อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา เช่นเดียวกับการสัมมนาครั้งประวัติศาสตร์เรื่อง "อุดมการณ์มหาวิทยาลัย" ที่เกิดขึ้นในปีก่อนหน้า โดยในครั้งนี้มี วิมล รินทร์วิฑูรย์ นักศึกษาแผนกวิทยาศาสตร์ชีวภาพปีที่ 2 ในฐานะกรรมการนักศึกษาฝ่ายเศรษฐกิจและสังคม ส.ม.ม.เป็นประธานจัดงาน

การสัมมนาดังกล่าววัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันต่อปัญหาสังคมและสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมนอกจากมาจากการรับสมัครนักศึกษามหิดลเข้าร่วมประมาณ 100 คนแล้ว ยังมีการเชิญนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เข้าร่วมด้วยอีกประมาณ 10 คน และวิทยากรที่เป็นบุคคลภายนอกอีกบางส่วน การสัมมนาดังกล่าวคงไม่เป็นปัญหาขึ้นมา หากไม่เกิดกรณีที่อาจารย์จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ซึ่งกำหนดจะนำนักศึกษาของคณะไปฝึกภาคสนามที่หมู่บ้านในท้องที่ อ.สูงเนินในวันที่ 4 พฤศจิกายน แล้วไม่สามารถนำนักศึกษาเข้าหมู่บ้านได้เพราะเจ้าหน้าที่บ้านเมืองแจ้งว่า 3 วันที่นักศึกษามีการสัมมนาดังกล่าว ได้กระทำเป็นเรื่องลับไม่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่เข้าร่วมฟังด้วย ทั้งยังอ้างว่ามีนักศึกษากลุ่มหนึ่งเข้าไปในหมู่บ้านและเผยแพร่ลัทธิพร้อมปลุกระดมมวลชนสร้าง

ความไม่สงบขึ้น ทั้งมีนักศึกษาเอารถไปรับคนจากจังหวัดนครพนมและสกลนครเข้าร่วมด้วย ด้วยเหตุนี้ นายอำเภอจึงประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเพื่อปิดหมู่บ้าน ไม่ให้คนภายนอกเข้าไปตั้งแต่วันที่ 2 พฤศจิกายน และให้อาจารย์ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ฯ ต้องไปรายงานสภาพการสัมมนาให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองทราบทุกวัน ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อการฝึกภาคสนามดังกล่าว

จากกรณีดังกล่าว สภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหิดลจึงมอบให้คณะกรรมการกิจการนักศึกษาของสภาอาจารย์ฯ ไปหาข้อเท็จจริงโดยเชิญผู้เกี่ยวข้องมาสอบถาม

อย่างไรก็ตาม วิมลได้ชี้แจงยืนยันว่า การสัมมนาดังกล่าว ไม่ได้มีนโยบายให้เป็นการประชุมลับแต่อย่างใด แต่ได้แบ่งเป็นกลุ่มย่อย 10 กลุ่มแยกย้ายกันประชุมตามที่ต่างๆอย่างเปิดเผย ส่วนที่ไม่ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองทราบเพราะไม่ทราบว่ามีการขอเข้าร่วมฟัง และไม่มีการรับคนจาก 2 จังหวัดดังกล่าวมาเข้าร่วม มีแต่รถของวงดนตรีกรรมาชนของมหิดลเองแวะไปรับนักดนตรี 4-5 คนที่กำลังร่วมสัมมนาอยู่เพื่อไปแสดงดนตรีที่ จ.นครพนมตามคำเชิญของศูนย์กลางนักเรียนจ.นครพนม ทั้งยืนยันว่าผู้สัมมนาไม่ได้ติดต่อกับชาวบ้านโดยตรง มีแต่เข้าไปตลาดหรือเดินเล่นบ้างเท่านั้น สุดท้ายวิมลรับที่จะไปชี้แจงกับเจ้าหน้าที่เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันต่อไป

ขณะที่ เมธี จันทร์จารุภรณ์ นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์ อุปนายกฯส.ม.ม.ฝ่ายกิจการภายนอกและเป็นกรรมการ ศนท.อยู่ด้วย ได้เข้าร่วมชี้แจงด้วยว่า ศนท.ไม่มีผู้เข้าร่วม และได้เสนอข้อคิดเห็นต่อคณะกรรมการกิจการนักศึกษาฯว่า การที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองสนใจการประชุมครั้งนี้ อาจเป็นเพราะติดตามตัวบุคคลบางคนอยู่ และหน่วยข่าวกรองอาจจะไม่ได้รายงานตามความเป็นจริง จึงก่อให้เกิดความเข้าใจผิด

ในที่สุด ที่ประชุมเสนอว่าต่อไปการจัดกิจกรรมใดๆนอกมหาวิทยาลัยควรหาวิธีป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้อีก

อย่างไรก็ตาม ต่อมาวันที่ 20 พฤศจิกายน ศ.นายแพทย์ กษาน จาติกวนิช อธิการบดี ก็ได้ออกประกาศมหาวิทยาลัยถึงนโยบายนักศึกษา โดยอ้างถึงความเห็นจากที่ประชุมสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน มีสาระสำคัญ คือ มหาวิทยาลัยจะสนับสนุนให้นักศึกษาใช้ความคิดของตนเอง

อย่างอิสระเพื่อนำไปสู่การกระทำที่ถูกต้องโดยชอบด้วยกฎหมายบ้านเมือง มหาวิทยาลัยจะไม่สนับสนุนการกระทำใดๆที่ผิดกฎหมายหรือศีลธรรมและจรรยาอันดีงาม หรือที่อาจนำไปสู่วิธีการรุนแรงหรือก่อความไม่สงบ หรือบีบบังคับความคิดเห็นที่เป็นอิสระของนักศึกษาหรือผู้อื่นโดยเด็ดขาด, มหาวิทยาลัยจะสนับสนุนให้นักศึกษาปกครองตนเองตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย โดยที่มหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และควบคุมให้มีความเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา , มหาวิทยาลัยจะสนับสนุนการประชุมที่เปิดเผยเพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นที่อิสระ จะไม่สนับสนุนให้มีการประชุมลับ เพราะการประชุมลับอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและแตกแยกกันในหมู่นักศึกษาหรืออาจารย์ ยกเว้นการประชุมของสภาและองค์การบริหารของสหพันธ์นักศึกษาที่มีการระบุไว้เป็นกรณีพิเศษเท่านั้น ,มหาวิทยาลัยจะรับฟังความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาในทุกคณะของมหาวิทยาลัยและจะให้ความเป็นธรรมอย่างดีที่สุด

ทั้งนี้ โดยเปิดช่องให้แต่ละคณะไปออกระเบียบและกฎเกณฑ์ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคณะให้สอดคล้องกับประกาศดังกล่าว ซึ่งมาตรการดังกล่าวสะท้อนถึงความหวาดระแวงที่เกิดขึ้นจากช่องว่างทางความคิดระหว่างนักศึกษาและผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่เริ่มแตกต่างกันมากขึ้นหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม

ปูมการขับเคลื่อนประชาธิปไตยของนักศึกษามหิดล

ขณะที่กิจกรรมของนักศึกษาในรูปของชมรมต่างๆของส.ม.ม.มีศูนย์รวมอยู่ที่ตึกสันทนาการ และการเคลื่อนไหวของขบวนนักศึกษามหิดลเพื่อตอบรับกระแสเรียกร้องในการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมต่างๆของสังคมในยุคนั้น รวมศูนย์อยู่ที่คณะวิทยาศาสตร์ พญาไท แต่ในแต่ละคณะก็มีการขับเคลื่อนของขบวนการของนักศึกษาฝ่ายก้าวหน้าที่ได้รับอิทธิพลความคิดของกระแสหลัง 14 ตุลาคมที่น่าสนใจ โดยแกนนำก็ล้วนเติบโตทางความคิดไปจากการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยหลัง 14 ตุลา และส่วนใหญ่คือผู้ร่วมก่อตั้งหรือผู้ปฏิบัติงานของพรรคแนวร่วมมหิดลและส.ม.ม.

กรณีนักศึกษาทันตแพทย์ประท้วงหยุดเรียนยาวนาน 91 วัน

แม้ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม อาจารย์ นักศึกษา ตลอดจนลูกจ้างของคณะทันตแพทยศาสตร์ส่วนใหญ่ได้ให้การสนับสนุนการต่อสู้เคลื่อนไหว โดยมีการบริจาคเงินเพื่อหนุนช่วยการประท้วง แต่ผลสะเทือนจากเหตุการณ์ดังกล่าวที่ทำให้ขบวนการนักศึกษาทั่วทั้งประเทศเติบโตอย่างรวดเร็ว ก็เป็นสภาพแวดล้อมหนึ่งที่นำมาสู่เหตุการณ์ประท้วงระบบการเรียนการสอนของคณะทันตแพทยศาสตร์ในเวลาต่อมา กลุ่มทันตแพทย์ที่ทำงานสโมสรนักศึกษาของคณะในขณะนั้น ได้ย้อนระลึกถึงเหตุการณ์ช่วงนั้นว่า ที่สโมสรคณะทันตแพทย์ มีหนังสือก้าวหน้าเก็บเป็นตู้ๆ อิทธิพลที่ได้รับจากหนังสือและกระแสประชาธิปไตยที่เบ่งบาน ทำให้นักศึกษากล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างมากขึ้น ประกอบกับการที่นักศึกษาเข้าไปมีบทบาททางสังคมมาก ทำให้อาจารย์บางท่านไม่เห็นด้วย ความขัดแย้งทางความคิดจึงเริ่มก่อตัวขัดเจนขึ้นเรื่อยๆ เมื่อนักศึกษากลับจากการสัมมนาที่สูงเนิน ได้นำข้อเสนอสนับสนุนให้ใช้ของที่ทำในประเทศไทย เมื่อนักศึกษานำความคิดนี้มาเสนอที่คณะฯ ก็ถูกอาจารย์ท่านหนึ่งประชดว่า ให้ไปใช้บุ้ง(ตะไบปูน) แทนเครื่องตัดแต่งแบบหล่อปูนปลาสเตอร์(คงเดิม) บรรยากาศระหว่างนักศึกษากับอาจารย์เริ่มมีช่องว่างมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การที่นักศึกษาพร้อมใจกันหยุดเรียนประท้วงยาวนานในเวลาต่อมา ปัญหาอยู่ที่การจัดระบบการเรียนการสอนของคณะฯ ซึ่งเป็นเรื่องใหม่มากในช่วงเวลานั้น คือเป็นระบบหมวดวิชา(Topic) มีหลายรายวิชารวมอยู่ด้วยกันและใช้การตัดเกรดแทนการคิดแบบเปอร์เซ็นต์การที่เป็นของใหม่ทั้งกับนักศึกษา และอาจารย์ ทำให้ระบบยังไม่สมบูรณ์และต่างฝ่ายต่างไม่เข้าใจระบบ มีปัญหาเกณฑ์การคิดคะแนนภาคปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน นักศึกษาจึงไม่เข้าใจว่าตนเองต้องทำงานมากเท่าใดจึงจะสอบผ่าน และในการสอบทุกครั้งต้องมีคนได้ F ซึ่งคณะฯ ก็ไม่สามารถจัดให้นักศึกษาลงทะเบียนแก้ F ได้ ดังนั้นบาง Topic มีหน่วยกิตมาก เมื่อนักศึกษาติด F จึงทำให้ต้องเรียนซ้ำชั้น และปรากฏว่ามีนักศึกษาต้องเรียนซ้ำชั้นถึงเกือบครึ่งห้อง ทั้งๆที่นักศึกษาเหล่านั้นเคยมีผลการเรียนที่ดีมากมาก่อน เหตุการณ์ประท้วงได้เริ่มประทุขึ้นจากกรณีนักศึกษาคนหนึ่งไม่มีสิทธิเข้าสอบเนื่องจากเวลาเรียนไม่ครบ 80 % ทั้งที่สาเหตุของการขาดเรียนนั้น

เกิดจากความจำเป็น และความจำกัดของการจัดตารางเรียน (เรียน 20 ชั่วโมง สอบ 1 ครั้ง นักศึกษาคนที่ไม่มีสิทธิ์เข้าสอบเนื่องจาก ขาดเรียนเพราะมาสายและเพราะป่วย) เมื่อตัวแทนนักศึกษาเข้าไปเจรจาต่อรองขอให้เพื่อนได้มีสิทธิ์เข้าสอบ แต่อาจารย์ก็ยืนกรานคำเดียวว่า "กฎต้องเป็นกฎ" ทำให้นักศึกษาไม่พอใจและเริ่มชุมนุมประท้วง โดยในช่วงแรกมีข้อเรียกร้องเพียงแต่ขอให้เพื่อนได้มีสิทธิ์เข้าสอบ แต่อาจารย์ยังคงยืนกรานไม่อนุญาต นักศึกษาจึงเกิดความรู้สึกว่าอาจารย์ขาดเมตตา ยึดกฎระเบียบทุกอย่างโดยไม่ยืดหยุ่น ไม่พิจารณาความจำเป็นของนักศึกษา และความจำกัดของคณะฯ การประท้วงจึงบานปลายรุนแรงถึงขั้นหยุดเรียนและเรียกร้องให้อาจารย์ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้บริหารคณะฯในขณะนั้น 4 ท่านลาออก มีการหยุดเรียนประท้วงนานถึง 91 วัน ในที่สุดจึงมีการประนีประนอม โดยนักศึกษาได้รับสิทธิ์ให้เข้าสอบ อาจารย์ท่านหนึ่งลาออก ขณะที่อีก 3 ท่านรับว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับนักศึกษา

เมื่อย้อนมองอดีตจากปัจจุบัน กลุ่มผู้นำนักศึกษาทันตแพทย์ในช่วงนั้นให้ความเห็นว่า ความไม่เข้าใจกันที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ของช่องว่างระหว่างวัยในช่วงเปลี่ยนผ่านของสังคม เพราะวัฒนธรรมไทยขณะนั้นเด็กต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ เมื่อเด็กกล้าโต้แย้งแสดงความเห็นที่แตกต่าง จึงทำให้ผู้ใหญ่ไม่พอใจ นอกจากนั้น ลักษณะของวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ซึ่งผู้ปฏิบัติต้องมีวินัยและต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านอย่างสูง อาจเป็นเหตุทำให้ขาดมิติด้านกว้าง ประกอบกับระบบการเรียนการสอนในขณะนั้นยังไม่สมบูรณ์ เกณฑ์การคิดคะแนนภาคปฏิบัติไม่ชัดเจน ทำให้นักศึกษาเครียดมาก และด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจทำให้อาจารย์ต้องกลับไปทำคลินิกช่วงเย็น จึงไม่มีเวลามาพูดคุยดูแลนักศึกษา ทำให้ขาดความรู้สึกอบอุ่นเป็นกันเอง ขาดความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีต่อกัน ขณะที่นักศึกษาจำนวนไม่น้อยมีผลการเรียนระดับมัธยมปลายในขั้นดีมาก และมุ่งหวังที่จะได้เรียนแพทย์ แต่เมื่อไม่ผ่านการสอบสัมภาษณ์ ต้องมาเรียนทันตแพทย์แทนก็ผิดหวังท้อแท้ไม่พอใจ ซึ่งอาจารย์ก็ไม่เข้าใจ มองว่านักศึกษาไม่สนใจการเรียน ไม่เคารพอาจารย์

ผลกระทบจากการประท้วงในครั้งนั้น มีทั้งที่เป็นด้านบวกและด้านลบ ส่วนที่เป็นด้านลบคือ อาจารย์จากคณะต่างๆ รู้สึกว่านักศึกษาก้าวร้าว รายชื่อนักศึกษาที่นำการประท้วงในครั้งนั้น ถูกส่งเป็นบัญชีดำที่ไปยังหน่วยราชการต่างๆ

ทำให้บัณฑิตทันตแพทย์ในรุ่นนั้นจำนวนมากไม่สามารถเข้ารับราชการได้ จึงต้องเปิดคลินิกเอง ในส่วนที่เป็นด้านบวก อาจกล่าวได้ว่าเหตุประท้วงครั้งนั้นได้ทำให้อาจารย์มองเห็นปัญหาของระบบการเรียนการสอนในคณะมากขึ้น ซึ่งนำมาสู่การปรับเปลี่ยนและพัฒนาการเรียนการสอนของคณะให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ในเวลาต่อมา

การเปลี่ยนแปลง ณ ฝั่งศิริราช

กลุ่มค่ายอาสา มหาวิทยาลัยมหิดล กิจกรรมสำคัญของฝั่งศิริราช

ขณะที่นักศึกษาคณะทันตแพทย์มีการเคลื่อนไหวถึงขั้นประท้วงรุนแรง ฝั่งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีก็มีการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างคึกคักภายใต้บรรยากาศที่เปิดกว้างมาตั้งแต่ยุคก่อน 14 ตุลา แต่บรรยากาศของฝั่งศิริราช ซึ่งประกอบด้วยคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ ยังคงเงียบเหงาท่ามกลางกระแสอนุรักษ์นิยม แม้ในยุคหนึ่งจะมีตำนานที่นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน ได้เคยสร้างผลสะเทือนไว้เมื่อครั้งยังเป็นนักศึกษาแพทย์ แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงบรรยากาศและขนบประเพณีที่มาแต่เดิมได้ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางการพัฒนาไปของกระแสประชาธิปไตยเริ่มมีหน่อของความคิดในเชิงก้าวหน้า ค่อยๆเติบโตอยู่ในหมู่นักศึกษาบางส่วน ขณะที่กระแสความไม่พอใจเผด็จการทหารที่สั่งสมมายาวนาน ทำให้ทั้งอาจารย์และนักศึกษาแพทย์และพยาบาลฝั่งศิริราชมีการขับเคลื่อน จนถึงขั้นก่อรูปเป็นขบวนนับร้อยคนเดินข้ามสะพานพระปิ่นเกล้ามาสมทบยังลานโพธิ์ มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ที่กำลังคุกรุ่นไปด้วยบรรยากาศของการขับไล่เผด็จการ โดยนับเป็นขบวนนักศึกษากลุ่มแรกๆที่เข้าร่วม ก่อนที่จะก่อรูปเป็นขบวนอันยิ่งใหญ่ขับไล่เผด็จการทหารไปได้ในที่สุด

ต่อมาหลัง 14 ตุลา "หน่ออ่อน" นี้ก็เริ่มขยายกิ่งก้านท่ามกลางความขัดแย้งกับสิ่งแวดล้อมเดิม อย่างไรก็ตาม ระบบซีเนียริตี้ที่เข้มข้น ทำให้ผู้ที่เป็นแกนหลักทั้งหลาย ไม่สามารถทำอะไรที่แหวกขนบธรรมเนียมเดิมได้มากนัก งานด้านหลักจึงเน้นการสร้างแนวร่วม การสร้างความสัมพันธ์ให้เป็นที่ยอมรับทั้งอาจารย์และนักศึกษา โอกาสที่จะออกมาร่วมขบวนกับคณะต่างๆของฝั่งพญาไทซึ่งกำลังคึกคักอย่างเต็มที่ จึงมีค่อนข้างน้อย

เริ่มที่คณะพยาบาลศาสตร์ สุรัตน์ พิทักษ์วัชระ(เล็กสุภาพ) อดีตอุปนายกฯฝ่ายภายใน ส.ม.ม. ให้ภาพความจำกัดในส่วนของนักศึกษาพยาบาลว่าประเด็นสำคัญคือการเรียนที่หนัก "นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่แทบไม่ได้เข้าร่วมโครงการต่างๆที่เกิดขึ้นหลัง 14 ตุลา เพราะนอกจากเรียนหนักแล้ว ยังต้องขึ้นเวรเช้า บ่าย ดึก ทำให้เราแทบกระดิกกระเดี้ยไม่ได้เลย อย่างเก่งที่สุดก็ไปตึกสันทนาการและวิ่งประสานงานอยู่ในมหาวิทยาลัย ขณะที่พยาบาลรามาธิบดีจะคล่องตัวกว่าและอยู่ใกล้ตึกสันทนาการซึ่งจะรู้ข้อมูลการเคลื่อนไหวมากกว่าศิริราช นี่ 7 วันจะต้องขึ้นเวรเกือบทั้ง 7 วัน ทำให้เราไปไหนไม่ค่อยได้ สิ่งที่ทำได้ก็คือการหาเสียงเลือกตั้ง พอจะมีการเลือกตั้งก็ขอให้ไปเลือก เราก็ชี้แจงนโยบายของพรรคแนวร่วมมหิดล เสียงที่แบ่งครึ่งให้พรรคศรีตรังด้วยก็เทมาให้หมด"

นอกจากปัญหาการเรียนที่หนักหน่วงแล้ว ในหมู่นักศึกษาพยาบาลยังไม่เป็นเอกภาพ เพราะในช่วงนั้นคณะพยาบาลศาสตร์เพิ่งเปิดใหม่ ยังมีการแบ่งเป็นพวก "แขนยาว" (พยาบาลประกาศนียบัตรที่เรียนอยู่ก่อนและมีมากกว่า) ที่ค่อนข้างต่อต้านพวก "แขนสั้น" (พยาบาลปริญญา) ที่โดยหน้าที่ เมื่อจบแล้วจะต้องมาเป็นอาจารย์พวก "แขนยาว" ทำให้มีช่องว่าง คุยกันไม่ค่อยเข้าใจนัก

จากบทบาทที่เป็นหัวขบวนจนรั้งตำแหน่งอุปนายกฯฝ่ายภายในของ ส.ม.ม. 2 ปีซ้อน ทำให้สุรัตน์ถูกจับจ้องและมีความพยายามที่จะ "กัน" ให้ออกไปจากศิริราช

"ช่วงที่ใกล้จบ มีชมรมแพทย์ ชมรมพยาบาลเกิดขึ้นแล้ว เราก็วางแผนไว้ว่าให้ได้เข้ามาใช้ทุนเป็นข้าราชการก่อน จะช่วยทำหน้าที่ประสานงานให้ โดย

ขณะนั้นขอเลือกใช้ทุนเป็นพยาบาลห้องผ่าตัดอันดับหนึ่ง แต่หัวหน้าพยาบาลกลับบอกว่าคะแนนไม่ถึง ทั้งที่เราได้ถึง 3.7 พอจะให้ลงในอันดับสองกุมารเวช ก็ว่าเมื่อเลือกไว้เป็นอันดับ 2 เขาก็เลยไม่เอา พอมาอันดับสามโอพีดี เขาก็ว่าเขาคัดคนที่เลือกโอพีดีอันดับหนึ่งได้ครบแล้ว ดังนั้น เมื่อเราไม่มีที่ลงจึงไม่ต้องใช้ทุนที่ศิริราช ก็เลยถามว่าตกลงเราจะต้องใช้หนี้ไหม เพราะปกติถ้าไม่ใช่ทุนด้วยการทำงานก็ต้องใช้เงิน อาจารย์ก็บอกว่า ไม่ต้อง เราเลยกลายเป็นหนึ่งเดียวที่ไม่ต้องใช้ทุนทั้งในอดีตและที่ผ่านมา ก็พอรู้ว่าที่เป็นเช่นนั้นเพราะขณะนั้นเป็นช่วงใกล้ 6 ตุลา ที่ภาพนักศึกษาถูกโต้กลับแล้ว"

กรณีที่เกิดขึ้นแทบไม่แตกต่างจากที่เกิดกับ วณี สุขอารมณ์ และเสงี่ยม แจ่มดวง 2 แกนนำฝั่งพยาบาลรามาธิบดี ที่ถูกผู้บริหารยื่นคำขาดว่าไม่ต้องใช้ทุนอยู่ในโรงพยาบาล ซึ่งเหตุผลลึกๆคงไม่ต่างกันนัก นั่นคือไม่ต้องการให้เธอเหล่านี้ยังคงมีบทบาทต่อไปในคณะ

เมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม สุรัตน์ประจำอยู่โรงพยาบาลมเหสักข์ และยังติดขึ้นเวร จึงมิได้ส่วนร่วมและรอดพ้นจากการถูกจับ

สำหรับในคณะแพทยศาสตร์ศิริราช ซึ่งเป็นขุมกำลังใหญ่ อุปสรรคที่คล้ายคลึงกันประการหนึ่งก็คือ การเรียนที่หนักมากตั้งแต่ "ข้ามฟาก" ของนักเคลื่อนไหวไปปีแรก ๆ แต่อุปสรรคที่สำคัญที่สุดคือ ระบบซีเนียริตี้ที่ยังเข้มข้นจนพวกที่ข้ามฟากไปใหม่แทบตั้งตัวไม่ติด ดังนั้น การขับเคลื่อนกิจกรรมที่เป็นไปได้คือการพยายามทำงานในคณะให้กลมกลืนไปกับเพื่อนๆ และให้เป็นที่ยอมรับของอาจารย์ โดยกลุ่มที่ปูพื้นไว้ค่อนข้างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อน 14 ตุลาคม คือกลุ่มของ นศพ.ไพรัช ศุภกาญจนกันติ ,นศพ.สุชัย วินัยกุลพงศ์ ส่วนช่วงหลังเหตุการณ์ดังกล่าวก็จะประกอบด้วย นศพ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ ,นศพ.ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล เป็นต้น จนเป็นผลให้ในการเลือกตั้งนายกสโมสรนักศึกษาแพทยศาสตร์ศิริราช นศพ.นิ รันดร จากพรรคก้าวใหม่ ก็สามารถก้าวขึ้นมารั้งตำแหน่ง สืบต่อ นศพ.ไพศาล จันทรพิทักษ์ จากพรรคศรีตรังได้

"ได้คุยกันกับพี่ไพรัช พี่สุชัยว่า เราคงไม่มีเวลาออกไปข้างนอก เราควรทำงานเชื่อมในศิริราชให้มากที่สุด ให้พี่เหวง(นศพ.เหวง โตจิราการ นายกฯส.ม.ม.)ทำงานไป และเมื่อขึ้นเป็นนายกสโมสรฯผมก็ได้สังกัดพรรคแนวร่วมมหิดล ซึ่งโดยรวมแกนส่วนใหญ่ก็ไม่ได้เป็นสมาชิก เพราะได้คุยกันว่าวิธีการ

ต่อสู้ของศิริราชและรามาฯไม่ควรเหมือนกันไม่ควรประกาศตัวไปอย่างนั้นมาก"

ต่อมาเมื่อ นศพ.เหวงพ้นวาระ เขาก็ได้เสนอให้ นศพ.นิรันดร์ ซึ่งขณะนั้นขึ้นเป็นนายกสโมสรนักศึกษาของศิริราชแล้วมาลงสมัครเพื่อรับช่วงต่อ โดยมองว่า นศพ.นิรันดร์เชื่อมกับทั้ง 4 คณะของฝั่งศิริราชได้ดี ดังนั้นต้องเลือกคนดีและได้รับการยอมรับ อีกทั้งภาพการนำในขบวนของมหิดลไม่ควรออกมาทำนองว่าจะต้องเป็นฝั่งคณะแพทย์รามาฯเท่านั้น ซึ่งในที่สุด ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า นศพ.นิรันดร์ซึ่งได้เข้าสังกัดพรรคแนวร่วมมหิดลเต็มตัวแล้ว ชนะขาด

อย่างไรก็ตาม แม้จะดูเหมือนว่าฝ่ายก้าวหน้าของฝั่งศิริราชสามารถดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น แต่ความเป็นจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ระบบซีเนียริตี้ที่มีอยู่อย่างเข้มข้นดังกล่าวทำให้ไม่อาจเกิดความกลมกลืนทางแนวคิดได้เช่นคณะอื่นๆในยุคหลัง 14 ตุลา จนบางครั้งก็ถึงขั้นขัดแย้ง ปะทะกันรุนแรงคล้ายคลึงกับที่นศพ.วิชัย โชควิวัฒน เคยพบในอดีต หากแต่ครั้งนี้กลุ่มที่แบ่งเป็น "ซ้าย" และ "ขวา" มีจำนวนใกล้เคียงกัน แต่กลุ่มที่มีเป็นจำนวนมากกว่า คือฝ่ายที่มีแนวคิดกลางๆ ซึ่งแม้แนวโน้มจะเห็นด้วยกับแนวคิดและการกระทำของฝ่ายก้าวหน้า แต่ก็ไม่สามารถแสดงออกอย่างชัดเจนได้

นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป เล่าย้อนไปถึงยุคที่เพิ่ง "ข้ามฟาก" ไปศิริราชหลัง 14 ตุลาคมใหม่ๆว่า

"ช่วงนั้นก็ยังคงมีบรรยากาศการรับน้องแบบเดิมอยู่ ต้องเทรนกันว่าเจอะพี่ต้องเคารพ ต้องโค้ง ห้ามหือ ผมก็เลยแอบไปเขียนประท้วงติดไว้ที่บอร์ดใกล้ตึกกรอสส์ โดยไม่มีใครรู้ว่าผมทำ วันรุ่งขึ้น คนก็มาดูกันใหญ่ เป็นที่ฮือฮาแต่ก็จับมือใครดมไม่ได้ จากนั้นผมก็รู้สึกว่ารุ่นพี่คงเริ่มรู้แล้วว่าน้องรุ่นนี้ไม่หมูและเริ่มระวังเวลาถึงงานรับน้องจริงๆซึ่งผมก็ไม่ได้ไปแต่ก็ไม่ถูกเขม่นมากเพราะผมไม่ใช่คนก้าวร้าว และดีที่มีพี่ซีเนียร์กับจูเนียร์ที่คุ้นเคยและเข้าใจกันมาก่อนเป็นเกราะกำบังให้ พอปีต่อมาการรับน้องแบบนี้ก็เริ่มซาลงไป การแลกเปลี่ยนพูดคุยกันในทางความคิดการเมืองก็เริ่มเข้ามาแทนที่มากขึ้น"

แต่ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ก็ยังมีเหตุรุนแรงถึงขั้นโยนบอร์ดหาเสียงเลือกตั้งภายในคณะทิ้งลงแม่น้ำเจ้าพระยาด้วยอาการ "เขม่น" ตามมาด้วยการปะทะต่อว่าต่อขาน สุดท้ายก็ไม่มีใครเอาเรื่องใคร

ที่น่าสนใจคือ มีการรวมตัวของฝ่ายที่มุ่งต่อต้านกิจกรรมเชิงก้าวหน้า

ของนักศึกษาในชื่อ “กลุ่มค้างคาว” ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มิใช่นักศึกษา หากแต่คือลูกจ้าง คนงาน ที่ได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์บางส่วน และกลุ่มนี้ก็แสดงตนชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ จนถึงช่วงก่อน 6 ตุลาคม 2519

คณะสาธารณสุขศาสตร์ แหล่งบ่มเพาะนักกิจกรรม

คณะสาธารณสุขศาสตร์ เป็นอีกคณะหนึ่งที่สร้างนักกิจกรรมเพื่อสังคมในร้ัวมหิดลมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ยุคต้นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโดยเนื้อหาการเรียนการสอนของคณะเน้นหนักไปที่การป้องกันและแก้ที่ต้นตอของปัญหาสาธารณสุข โดยเฉพาะในชนบท ที่ยังวนเวียนอยู่ในวัฏจักรของความ “โง่ จน เจ็บ” มากกว่าที่จะมาตามแก้โดยเน้นการรักษา และยังเน้นการลงคลุกคลีกับคนระดับล่างเพื่อสัมผัสปัญหาที่เป็นจริง ดังนั้น นักศึกษาที่เลือกเรียนในคณะนี้จึงต้องมีความเข้าใจและมีจิตใจที่พร้อมจะ “ลุย” พอสมควร และเมื่อศึกษาถึงที่มาของปัญหาอย่างถึงแก่นและรอบด้าน จะพบว่าปัญหาสาธารณสุขของประเทศ แยกไม่ออกจากปัญหาสังคมอื่นๆ และการแก้ไขก็แยกไม่ออกจากนโยบายในทางการเมือง

“ ก่อน 14 ตุลาคม นักศึกษาไม่สามารถมองไกลไปถึงความเชื่อมโยงของปัญหาความยากจน ปัญหาโครงสร้างสังคมและการเมืองว่าเกี่ยวข้องกับปัญหาสาธารณสุขอย่างไร จะมีทางออกจากวัฏจักรนี้อย่างไร ที่ผ่านมาสิ่งที่อาจารย์สอนก็มีความจำกัดเพราะไม่สามารถโยงถึงต้นตอของปัญหาได้ จนต่อมาก็พบว่ารุ่นก่อนผมซัก 2 ปีเช่น พี่วุฒิพงษ์ เลาหไพโรจน์ ก็เริ่มเขียนหนังสือลงในวารสารสาธารณสุข ที่มีพี่ประสิทธิ์ ลีละพันธ์ เป็นบรรณาธิการ และเขียนลงวารสารอื่นๆ เช่น สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ต่อมาก็รุ่นพี่วินัย พัวงามประเสริฐ (เสียชีวิตแล้วในเขตต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ จ.พัทลุง เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2521) แต่คนที่จุดประกายการเคลื่อนไหวในคณะนี้และคณะวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะในช่วงหลัง 14 ตุลาคม ก็คือ อมเรศ ไชยสอาด” อุทิศ มหากิตติกุล อดีตประธานเชียร์ มาด “เซอร์” ที่เปลี่ยนมาเป็นนักกิจกรรมตัวยงเพราะได้รับอิทธิทางความคิดจากอมเรศ เล่าถึงบรรยากาศในช่วงต้น

ทั้งนี้ หากเทียบแล้วบทบาทของวารสารสาธารณสุขดังกล่าวไม่ต่างจากวารสารมหิดลสาร อันเป็นการรวมกลุ่มของนักกิจกรรรมที่ต้องการ “สื่อ”ความคิดถึงเพื่อนนักศึกษาให้หันมามองปัญหาที่ไกลออกไปจากตัว แทนการมุ่งแต่แสวงหาความสุขใส่ตัวอยู่บนหอคอยงาช้าง

“ก่อน 14 ตุลาคม อมเรศเริ่มจุดประกายความคิดเพื่อนักศึกษา ด้วยการเอาบทกวีของวิทยากร เชียงกูล “เพียงหวังจะเฟื่องฟุ้ง หรือจึงมุ่งมาศึกษา...” มาติดแปะที่บอร์ดคณะ ช่วงนั้นเขาเป็นอุปนายกฝ่ายภายนอกของส.ม.ม.และเป็นกรรมการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยด้วย แต่ก็ไม่ทิ้งงานความคิดที่คณะสาธารณสุขฯ โดยเป็นผู้พยายามผลักดันให้มีการตั้งพรรคนักศึกษาในระดับคณะ ซึ่งต่อมาปรากฏว่าได้ตั้งขึ้น 2 พรรคคือ พรรคอิสรธรรมและพรรคราชพฤกษ์ โดยผู้ร่วมก่อตั้งพรรคอิสรธรรมนอกจากอมเรศแล้ว ยังมีนักศึกษาปีที่ 3 อีกส่วนหนึ่ง คือ ผม เพลินทิพย์ โกเมศโสภา สุนันทา ชมพูมิ่ง รุจินารถ อรรถสิทธิ์ แต่อมเรศไม่ยอมเป็นนายกฯ ด้วยข้ออ้างว่า “งานเยอะแล้ว” อยากให้คนอื่นดูแลคณะแทน ต่อมาจึงมีการฟอร์มทีมกันขึ้นมาโดยมีผมเป็นหัวหน้าพรรค นำมาสู่การส่งคนเข้าสมัครแข่งขันรับเลือกตั้งเป็นนายกสโมสรคณะ ปรากฏว่าพรรคอิสรธรรมได้รับชัยชนะ ”

“ จากนั้นมีการคุยกันว่า พวกที่ทำงานพรรคไม่ควรทำงานฝ่ายบริหารทั้งหมด เพราะจะไม่มีใครมาดูแลการเคลื่อนไหวงานของพรรค ตกลงจึงมีมติส่งเพลินพิศเข้าแข่งขันเป็นนายกสโมสรคณะในนามพรรคอิสรธรรม บรรยากาศมีการต่อสู้กันค่อนข้างหนัก และมีอาจารย์ฝ่ายบริหารส่วนหนึ่งที่สนับสนุนอีกฝ่าย อาจารย์กลุ่มนี้แม้อยู่ในห้องเรียนก็ยังมีการพูดกระทบกระเทียบ แต่พอผลการเลือกตั้งออกมา ปรากฏว่าเราชนะหายห่วง ดังนั้นเวลามีการเคลื่อนไหวที่ส.ม.ม.ประสานกับศูนย์นิสิตฯ เช่น กรณีเรือมายาเกวซ คณะสาธารณสุขจะเคลื่อนไหวสนับสนุนทันที ขณะที่สโมสรยังกล้าๆกลัวๆผมก็นำพรรคเคลื่อนไหวทันทีเพราะถือว่าพรรคคุมฝ่ายบริหาร โดยรูปแบบหลักคือการไฮด์ปาร์กที่โรงอาหารคณะ ”

ส่วนพรรคราชพฤกษ์นั้น มีแนวทางที่ค่อนข้างต่อต้านพรรคอิสรธรรม แต่ไม่ถึงกับ “ขวา” ลักขณา เติมศิริชัยกุล นักศึกษาสาธารณสุขปี 2516 ย้อนเล่าบรรยากาศในช่วงนั้นว่า

ไม่ได้โลดแล่นออกไปภายนอกเหมือน “กรรมาชน” และ “ฟ้าใหม่”

สุรเดชยังเล่าว่าสมัยที่อยู่ปี 3 (2517) เป็นหัวหน้าค่ายซึ่งเป็นค่ายแรกของคณะสาธารณสุขที่ไปตั้งอยู่ที่ จ.ชัยภูมิ เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสชีวิตชาวชนบท ที่นี่เองที่อมเรศชักชวนให้เข้าไปเยี่ยมหมู่บ้านซับแดงอ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น และได้เห็นว่าชาวบ้านเริ่มมีการติดอาวุธเพื่อป้องกันตนเอง

ต่อมาหลังจากอมเรศเข้ารับหน้าที่เป็นอุปนายกฯฝ่ายภายนอกของส.ม.ม.ทำให้ต้องเข้าไปเป็นกรรมการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยด้วยโดยตำแหน่ง บทบาททั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยดังกล่าวทำให้ถูกจับตาจากกลุ่มที่จ้องทำลายขบวนการฝ่ายก้าวหน้าในขณะนั้น จนในที่สุดเขาถูกลอบยิงเสียชีวิต ขณะฝึกภาคสนามปีสุดท้ายของคณะ ที่ศาลาวัดบ้านด่านนอก อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา เมื่อคืนวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2519

อย่างไรก็ตาม นอกจาก อมเรศ ไชยสอาดแล้ว แกนนำที่โดดเด่นของคณะสาธารณสุขศาสตร์ อีกผู้หนึ่งที่มีบุคลิกสุขุม สุภาพ ใจเย็น แต่เต็มไปด้วยความเด็ดขาด เข้มแข็ง กระตือรือร้นในการเรียนรู้ การเข้าร่วมกิจกรรมและเป็นผู้ที่คอยจุดประเด็นในแง่คิดรุ่นน้องๆอย่างต่อเนื่อง ทำให้ได้รับการยอมรับจากทั้งนักศึกษาและอาจารย์คือ วินัย พัวงามประเสริฐ

วิเชียร คุตตวัส อดีตนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์เล่าถึงการออกค่ายอาสาพัฒนาของชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์อันเป็นค่ายของสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ที่บ้านขัวไม้แก่น ต.บุ่งหวาย อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี ในยุคก่อน 14 ตุลาคมไม่นานว่า

“เราเริ่มมีโครงการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนเพื่อนำมาอบรมความรู้เรื่องสุขภาพและการเพาะปลูก โดยมีนักศึกษาเป็นพี่เลี้ยง ปรากฏว่าด้วยบุคลิกที่สุภาพใจเย็น วินัยเป็นพี่เลี้ยงที่เข้ากับเยาวชนในโครงการได้ดีที่สุด เมื่อเกิดปัญหาในหมู่เยาวชน วินัยจะเป็นคนไกล่เกลี่ย และดูเหมือนเยาวชนจะยึดเอาเขาเป็นต้นแบบ เมื่อถึงเวลาเดินทางกลับวินัยเป็นคนที่ชาวบ้านผูกข้อมือให้มากที่สุดเต็มทั้งสองแขน กลุ่มเยาวชนตามมาส่งพี่เลี้ยงของเขาถึงสถานีรถไฟอุบลราชธานีและภาพที่เยาวชนเหล่านั้นร้องไห้อาลัยวินัยก่อนขึ้นรถไฟกลับยังเป็นภาพที่ติดตามาจนถึงวันนี้”

ท่วงทำนองของวินัยเป็นที่ยอมรับของทุกคนที่ได้รู้จัก ซึ่งนายแพทย์เหวง โตจิราการได้กล่าวว่าถึงเขาอย่างชื่นชมว่าเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในมุมลึกที่หาตัวจับยาก

" เวลามีงานของคณะ เราก็ร้องเพลงดอกไม้ เพลงสตรี พอเราร้องจบก็มีทีมอาจารย์ขึ้นมาร้องเพลงหนักแผ่นดิน หรือเต้นแทงโก้ประชด "

อย่างไรก็ตาม พรรคอิสรธรรมไม่ถือว่าเป็นการแตกแขนงแยกย่อยมาจากพรรคแนวร่วมมหิดล แต่ก็มีการเคลื่อนไหวหนุนเนื่องกันโดยตลอด ทั้งนี้ก็เพราะต่างมีเป้าหมายและสำนึกต่อปัญหาสาธารณะเหมือนกัน

นอกจากกิจกรรมที่เคลื่อนไหวสอดประสานกันกับขบวนใหญ่ดังกล่าวแล้วภายในคณะยังได้มีความพยายามที่จะจัดตั้งวงดนตรีแนวเพื่อชีวิตของตนขึ้นมาในชื่อว่า "วงชัยพฤกษ์" โดยมี สุรเดช เดชคุ้มวงศ์ อดีตประธานนักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์เป็นโต้โผ แต่วงชัยพฤกษ์ก็มีบทบาทอยู่ภายในคณะเป็นหลัก

นักศึกษาแพทย์-พยาบาลรามาฯแถวหน้าของการเปลี่ยนแปลง

หลัง 14 ตุลามีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นที่ฝั่งโรงเรียนพยาบาลของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี อันเป็นความต่อเนื่องจากตั้งแต่ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นั้น โดยที่แกนนำสำคัญในช่วงต้นมี เนตรนภา โภไคยสวรรย์นุมาศ เสงี่ยม แจ่มดวง และวณี สุขอารมณ์

พัฒนาการการเคลื่อนไหวของนักศึกษาพยาบาลรามาฯ แยกไม่ออกจากพัฒนาการของขบวนนักศึกษาแพทย์รามาฯที่ถือว่าเป็นหัวขบวนสำคัญทั้งในช่วงก่อนและหลัง 14 ตุลาคม โดยก่อนหน้านั้นนักศึกษาพยาบาลกลุ่มนี้เริ่มได้รับอิทธิพลความคิดจากรุ่นพี่แพทย์รามาฯ อาทิ นศพ.เหวง โตจิราการ นศพ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ นศพ.พงศ์พัฒน์ ปธานวณิช นศพ.จำรัส สรพิพัฒน์ นศพ.บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล และเริ่มสนใจที่จะเรียนรู้ปัญหาด้านสาธารณสุขในชนบท จึงเข้าร่วมโครงการพานักศึกษาแพทย์และพยาบาลไปดูงานในโรงพยาบาลต่างจังหวัด โดยเฉพาะตามสถานีอนามัยชั้นหนึ่งของศูนย์นิสิตนักศึกษาแพทย์แห่งประเทศไทย เช่น ที่อ.บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา ที่มีนายแพทย์สุรเกียรติ อาชานานุภาพ และที่ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ที่มีนายแพทย์อภิเชษฐ์ นาคเลขา ทำงานอยู่ ซึ่งหลายครั้งที่เจออุปสรรค วณี สุขอารมณ์ เล่าถึงประสบการณ์ในช่วงนั้นว่า

"มีอยู่ครั้งหนึ่งไปพิษณุโลก ติดต่อรุ่นพี่ไม่ได้ ไม่มีที่นอน ต้องไปนอนในห้องโอพีดี.จนยามมาไล่นึกว่าเราเป็นคนจรจัดมาจากไหน อีกหนไปที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ ปราจีนบุรี ก็ติดต่อใครไม่ได้เหมือนกัน เลยต้องไปนอนโอพีดีอีก ยามก็มาไล่อีกนึกว่าเป็นเขมรอพยพเพราะพวกเราก็ตัวดำกันหลายคน ดีที่พกบัตรประชาชนไปด้วย"

"หลังจากนั้นจึงได้มีการมานั่งคุยกันว่าจะดึงน้องๆมาทำกิจกรรมอย่างไร ขณะที่อาจารย์บางส่วนก็ไม่เห็นด้วยห่วงว่าจะทำให้เสียการเรียน แต่เราก็พยายามไปคุยกับน้องโดยยึดหลักว่าจะต้องไม่ทำให้เสียการเรียน เพราะอาจารย์จะเอามาเป็นข้ออ้างได้ มีอยู่ครั้งหนึ่งอาจารย์ท่านหนึ่งมาสอนวิชาสูตินรีเวช แล้วพูดขึ้นในชั้นเรียนว่าเธอ 2 คนไม่ออกไปเดินขบวนที่ไหนเหรอ เรากับเสงี่ยมเก็บสมุดหนังสือเดินออกจากห้องเลย ทั้งที่ปกติเราไม่เคยทำอย่างนี้ พยายามอดทนมาตลอด และพยายามตั้งใจเรียนวิชานี้มาก พอถูกอาจารย์พูดกระทบอย่างนี้ก็เคยทำให้คิดหนักว่าเราต้องเรียนให้ดีเพราะกลัวว่าอาจารย์จะเอามาเป็นข้ออ้างในการไปพูดกับรุ่นน้อง ขณะที่ในช่วงนั้นกิจกรรมที่ตึกสันทนาการก็เปิดขึ้นมากมายซึ่งเราก็พยายามพารุ่นน้องมาสัมผัส

การรณรงค์เรื่องเรียนได้ผลพอควร เพราะหลังจากนั้นแต่ละคนมีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี คือ 3 กว่าขึ้นไป แต่อีกปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาแพทย์และพยายามก็คือการที่ต้องรับผิดชอบเวรดูแลคนไข้ ซึ่งหลายครั้งที่รุ่นพี่นักศึกษาแพทย์รามาฯตัวหลักๆติดภารกิจการเคลื่อนไหวกิจกรรมอยู่นอกมหาวิทยาลัย ก็มักจะฝากเวรโดยเฉพาะเวรทำคลอดให้กับรุ่นน้องพยาบาลเหล่านี้หรือให้รับหน้าเสื่อชี้แจงอาจารย์ จนเกิดสภาพที่คนไข้ใกล้คลอดโรงพยาบาลต้องประกาศเรียกนักศึกษาแพทย์ที่ดูแลคนไข้รายดังกล่าวมาทำคลอดเมื่อไม่มีวี่แววว่าจะมาทัน นักศึกษาพยาบาลส่วนนี้ก็ต้องไปเปลี่ยนคิวรับผิดชอบก่อน

"ตอนหลังมาเราเลยสรุปบทเรียนและตกลงกันว่าจะไม่โดดเรียนเด็ดขาดและก็คุยกับพวกพี่ๆนักศึกษาแพทย์ว่าเราต้องรับผิดชอบเวร รับผิดชอบคนไข้ให้ดี เนื่องจากอาจารย์คอยจ้องพวกเราอยู่เพราะการโดดเวรนี่ถือว่ามีความผิดเป็นการไม่รับผิดชอบ เราไม่มีข้ออ้างที่จะมาแก้ตัวได้เลย โดยตกลงกันว่าถ้าเราติดอยู่ในขบวนข้างนอก จะต้องโทรบอกเพื่อให้มาขึ้นเวรแทน แต่ก็จะมีน้อยมาก

เพราะเราจะรู้ว่าช่วงไหนอยู่เวร ช่วงไหนว่าง"

กระแสประชาธิปไตยที่หลากไหลสู่ฝั่งรามาฯ ส่งผลต่อทั้งวิธีคิดและวิถีปฏิบัติของนักศึกษาทุกระดับ โดยแม้แต่นักศึกษาแพทย์บางกลุ่มที่ไม่ได้ตื่นตัวทางการเมืองมากนักแต่รักความเป็นธรรม ก็ยังถึงขั้นประท้วงไม่ยอมใส่เสื้อกาวน์ตรวจคนไข้เวลาขึ้นวอร์ด เพราะเห็นว่าทำให้เกิดความแปลกแยกและห่างเหิน ตามหอพักแพทย์และพยาบาลก็มีการแปลงสภาพบางห้องเป็นห้องสมุด เพื่อมานั่งอ่านหนังสือแนวก้าวหน้าซึ่งมีการจัดพิมพ์ขึ้นมาอย่างต่อเนื่องในช่วงนั้น และแลกเปลี่ยนศึกษาประเด็นปัญหาร่วมกัน ทำให้มีการพัฒนาทางด้านความคิดไปอย่างรวดเร็ว

ความคึกคักมีมากขึ้น เมื่อราวปลายปี 2517 มีการตั้งวงดนตรีเพื่อชีวิต "ฟ้าใหม่" ขึ้น โดยมีนักศึกษาแพทย์และพยาบาลรามาฯเป็นตัวหลัก มีคณะอื่นมาร่วมเสริมบ้างเล็กน้อย โดยเป็นวงดนตรีแนวโฟล์ค ขณะที่วง "กรรมาชน" ของฝั่งคณะวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นแนวสตริง กำลังมีบทบาทอย่างมากในการเคลื่อนไหวทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย

"พี่จำรัสเป็นหัวหน้าวง เล่นเมาท์ออแกน ตระเวนเล่นในการชุมนุมประท้วงต่างๆ ทั้งของกรรมกรฮาร่า กรรมกรอ้อมน้อย รวมทั้งเล่นในหอประชุมใหญ่ที่ธรรมศาสตร์"

นอกจากนั้น ในการทำงานความคิดผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ทีมงานที่เป็นแกนของฝั่งพยาบาลรามาฯซึ่งก็คือกลุ่มแกนของกลุ่มผู้หญิงอยู่ด้วย ก็ได้ผลักดันวารสารเฉพาะกิจเป็นเอกสารโรเนียวแบบง่ายๆ ชื่อ "เชย" เพื่อแลกเปลี่ยนกันอ่านในหมู่นักศึกษาพยาบาล โดยเนตรนภาที่เป็นกำลังผลักดันสำคัญชี้แจงที่มาที่ไปว่า

"การตั้งชื่อเช่นนี้เพราะต้องการสะท้อนความคิดหลักๆ ของคนส่วนใหญ่ในช่วงนั้นที่ไม่คิดทำอะไรเพื่อสังคม ได้แต่ขออยู่เฉยๆ เราทำกันแบบง่ายๆ เขียนบทความกระจายให้น้องๆอ่าน ซึ่งก็ได้รับความสนใจพอควร จากนั้นก็จะดึงน้องๆที่เริ่มสนใจทำกิจกรรมไปร่วมกิจกรรมกลุ่มต่างๆที่ตึกสันต์"

สีสันในช่วงการเคลื่อนไหวกิจกรรมของนักศึกษาแพทย์และพยาบาลฝั่งนี้อีกเรื่องหนึ่งคือการใช้ชีวิตในหอพักซึ่งเกี่ยวโยงอย่างแยกไม่ออกกับการทำกิจกรรมที่ตึกสันทนาการยามค่ำคืน

"นักศึกพยาบาลปี 3 จะได้คูปองอาหารเป็นรายเดือน กินฟรีที่ Cafeteria ชั้น 2 ได้ทุกวัน ขณะที่พวกนักเรียนแพทย์ไม่มีสิทธิ์ เราก็ไปชวนพวกที่ทำงานตึกสันท์ดึกๆ มากินอาหารแล้วแจกคูปองเข้าแถวรับอาหาร อาจารย์ก็ผิดสังเกตว่าพวกที่ขึ้น Ward มีแต่นักศึกษาพยาบาล ทำไมมีนักศึกษาแพทย์มาด้วย ทำแบบนี้ได้เดือนกว่าเขาก็ออกกฎว่าห้ามนักเรียนแพทย์เอาคูปองของนักศึกษาพยาบาลมากิน เราก็เอ้....ทำอย่างไรดี ก็เลยต้มมาม่า ต้มถั่วเขียวมาให้พวกตึกสันท์กิน"

" ช่วงปี 17-18 มีกิจกรรมเคลื่อนไหวมาก จึงต้องการคนติดโปสเตอร์มาก เราต้องกวนกาว และสกรีนโปสเตอร์เองด้วย แล้วก็ออกไปแปะโปสเตอร์โดยใช้กาบมะพร้าวชุบกาวทา ถ้าไม่ทันใจก็ใช้มือเลยซึ่งเวลาจะล้างออกลำบากมาก กว่าจะเสร็จก็ตี 1 ตี 2 ก็มีปัญหาเข้าหอไม่ได้เพราะอาจารย์สั่งให้ปิดตอนเที่ยงคืน เราก็ไปติดสินบนแม่บ้าน แล้วไปทำสัญญาณกับแม่บ้านว่าถ้าเคาะ 3 ทีให้มาเปิด พอสิ้นเดือนก็เอาเงินไปให้ 100 บาท ย้ำว่าอย่าไปบอกอาจารย์ บางครั้งก็มีนักศึกษาแพทย์หรือน้องๆผู้หญิงคณะอื่นที่ทำกิจกรรมอยู่ตึกสันท์มานอนด้วย เพราะจากหอพยาบาลไปหอแพทย์มันไกล "

" พอช่วงปี 2518 เรียนหนักเพราะเป็นปีสุดท้าย สถานการณ์ก็กำลังดุเดือด หลังจากลงจาก ward ก็ไปสิงสถิตอยู่ตึกสันท์จนไม่มีเวลาซักผ้า ต้องใช้วิธีจ้างแม่บ้านซักให้ ทั้งที่มีระเบียบห้ามนักศึกษาพยาบาลจ้างแม่บ้านซักผ้ารีดผ้า เราก็ไปจ้างซักรีดชุดละ 2 บาท แม่บ้านคนหนึ่งแกน่ารักมาก ทำผิดระเบียบหอทุกอย่างเลย เวลาเรากลับบ้านก็ซื้อขนมมาฝาก ถ้าแกเอาเรื่องไปฟ้องอาจารย์มีหวังพวกเราถูกไล่ออก เพราะเราทำผิดหลายเรื่อง แต่แกก็เข้าใจ "

" อาจารย์จะมีกฎห้ามเอาอาหารมากินบนหอ พวกเราก็บอกว่า แม้จะได้กินฟรีแต่ต้องไปตามเวลาที่กำหนดเรากินกันไม่ทันเพราะอยู่แต่ฟากตึกสันทนาการโน่น บางทีก็เลยให้เพื่อนเอาใส่ปิ่นโตมาเก็บไว้ให้กินตอนดึกๆ หรือไม่ก็แอบต้มมาม่ากินกัน ตอนหลังอาจารย์ก็ยอมคลายกฎแต่ให้ระวังเรื่องไฟไหม้ ทำให้เราไม่ต้องรีบกลับไปกินอาหารหรือวานเพื่อนไปเอามาเก็บไว้ให้ เพราะเราต้องประหยัด เราไม่ใช่คนร่ำรวย "

" จากบทบาทที่เป็นหัวขบวนดังกล่าว ทำให้เมื่อจบปี 4 ซึ่งจะต้องเลือกว่าจะอยู่ ward ไหนเพื่อทำงานใช้ทุนให้โรงพยาบาล 1 ปี ก่อนที่จะออกไปประจำ

อยู่สถานีอนามัยชั้นหนึ่งตามความตั้งใจ แต่ปรากฏว่า วณี และ เสงี่ยม ถูกผู้อำนวยการโรงพยาบาลแจ้งให้ทราบว่าไม่ต้องใช้ทุน ซึ่งคาดว่าคงเป็นเพราะไม่ต้องการให้ทั้งสองคนยังมีบทบาทอยู่ในฝั่งโรงพยาบาลรามาธิบดีต่อไป โดยมีข้อมูลเล็ดรอดมาจากที่ประชุมผู้บริหารคณะบางส่วนว่า “ ตอนเป็น PN ยังคุมไม่ได้ แล้วมาเป็น RNC (Register Nurse) เจ้าหน้าที่จะคุมได้อย่างไร ”

ทั้งสองจึงไปปรึกษา ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี คณบดีคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี

“ อาจารย์ถามว่ายังอยากอยู่หรือเปล่าจะหาที่อยู่ให้ ก็เคยคุยเสงี่ยมว่าเมื่อเขาไม่ให้อยู่ก็อย่าอยู่เลย อาจารย์ก็เลยให้ไปอยู่โรงพยาบาลเซ็นต์หลุยซ์ที่มีอาจารย์มานา บุญค้ำผล เป็นผู้อำนวยการ ซึ่งแม้อาจารย์จะเป็นคริสต์ แต่ก็รักความเป็นธรรมมาก ไปเริ่มงานตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2519 ช่วงนั้นใกล้ 6 ตุลา เริ่มมีกระแสเคลื่อนไหว จึงทิ้งของบางส่วนไว้ที่หอ แล้วในที่สุดก็ถูกจับตอน 6 ตุลา”

ในช่วงเวลาดังกล่าว พยาบาลรามาฯจึงได้ชื่อว่าเป็นแถวหน้าของการเคลื่อนไหวประธิปไตยในหมู่นักศึกษาหญิง

คณะเภสัชศาสตร์ ฐานบัญชาการของศนท.

จากการเปิดเผยของวิเชียร คุตตวัส อดีตแกนนำนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ระบุว่า ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม คณะเภสัชศาสตร์ พญาไท ของมหิดลถูกใช้เป็นสถานที่ประชุมของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยหรือ ศนท.อยู่เป็นระยะๆ โดยได้รับอนุญาตให้สามารถใช้โทรศัพท์สายตรงได้ 1 คู่สาย

ในช่วงปี 2517 หลัง 14 ตุลาคมไม่นาน กรรมการศนท.ลาออกและมีการปรับโครงสร้างกันใหม่โดยให้นายกสโมสรนักศึกษาทุกมหาวิทยาลัยไปเป็นกรรมการกลางและให้แต่ละมหาวิทยาลัยส่งตัวแทนมาเป็นกรรมการบริหาร ซึ่งในส่วนของมหิดลได้พิจารณาส่งเขาซึ่งขณะนั้นเป็นนักศึกษาปีสุดท้ายมาเป็นกรรมการบริหาร ศนท. แต่เนื่องจากในช่วงนั้นเกิดความขัดแย้งระหว่างจุฬาฯและธรรมศาสตร์อันสืบเนื่องมาจาก แต่ละแห่งก็มีผู้นำนักศึกษาที่โดดเด่นคือ ธีรยุทธ บุญมี และเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ซึ่งต่างก็มีบทบาทสำคัญในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม หากศนท.ไปตั้งเป็นทางการอยู่จุฬาฯหรือธรรมศาสตร์ อาจทำให้ปัญหาขัดแย้งยิ่ง

รุนแรงขึ้น วิเชียรจึงได้หารือกับอาจารย์ประดิษฐ์ หุตางกูร คณบดีคนแรกของคณะเภสัชศาสตร์ เพื่อขออนุญาตใช้คณะฯเป็นที่ตั้งของศนท. ซึ่งก็ได้รับการอนุมัติด้วยดี เนื่องจากอาจารย์ประดิษฐ์เป็นผู้ที่เข้าใจและเปิดกว้างสำหรับกิจกรรมนักศึกษามากที่สุดคนหนึ่งในยุคนั้น ต่อมาสมบัติ ธำรงธัญญวงศ์ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับเลือกเป็นเลขาธิการ ศนท.คนใหม่ ก็ได้มีโอกาสพบพูดคุยกับอาจารย์ประดิษฐ์เพื่อยืนยันการขอให้สถานที่ของ ศนท.อีกครั้ง ก่อนที่ต่อมาจะย้ายไปตึก กตป. ถนนราชดำเนิน

ในช่วงเดียวกัน อาจารย์ธิดา ถาวรเศรษฐ อาจารย์ของคณะเภสัชศาสตร์ที่มีบทบาทเป็นที่ปรึกษาด้านกิจกรรมนักศึกษาฝ่ายก้าวหน้ามาตั้งแต่ก่อน 14 ตุลาคม ก็ถูกทบวงมหาวิทยาลัยยืมตัวมาช่วยประสานงานระหว่างทบวงฯกับนักศึกษา โดยเฉพาะกับ ศนท.ที่ต้องการให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ เช่น โครงการเผยแพร่ประชาธิปไตย โครงการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ เป็นต้น ซึ่งอาจารย์ธิดาก็ทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม แม้ที่ตั้ง ศนท. จะอยู่ที่คณะเภสัชศาสตร์ แต่กรรมการ ศนท.ส่วนใหญ่จะไปทำงานที่ทบวงฯร่วมกับอาจารย์ธิดา ทั้งนี้บางครั้งคณะเภสัชฯจะถูกกลุ่มกระทิงแดงก่อกวนเพราะรู้ว่าศนท.อยู่ที่นี่ แต่คณบดีก็ไม่กลัว ทั้งที่สถานการณ์ค่อนข้างเสี่ยง

“ ห้องคณบดีอยู่ข้างล่าง ห้องศูนย์นิสิตอยู่ข้างบน หากเขาจะขว้างระเบิดห้องคณบดีก็ต้องโดนเวลากระทิงแดงจะมาวางหรีดประท้วง อาจารย์ประดิษฐ์ก็จะบอกว่าไม่ใช่ห้องนี้ ศูนย์อยู่ข้างบน ให้ขึ้นไปวางให้ถูกต้อง อย่ามาวางห้องผม แต่ช่วงนั้นก็ไม่มีอะไร อาจเป็นเพราะเขารู้ว่าที่นี่ไม่ค่อยได้ใช้ประชุม” อาจารย์ธิดาเล่าถึงบรรยากาศช่วงนั้น และยังให้มุมมองเพิ่มเติมว่า ศ.นายแพทย์กษาน จาติกวนิช อธิการบดีในขณะนั้นจะรักและสนิทสนมอาจารย์ประดิษฐ์มาก จึงเป็นไปได้ว่าที่มหาวิทยาลัยปล่อยให้มีการกิจกรรมสัมมนาต่างๆ อาจารย์ประดิษฐ์คงเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญเพราะอยู่ในคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยด้วย จึงถือว่าเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนทำให้มหาวิทยาลัยมีการปรับตัว ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคหลัง 14 ตุลา

ในฐานะอาจารย์ของคณะเภสัชฯ เธอเห็นว่า นักศึกษาเภสัชฯในยุคนั้นก้าวหน้ามาก “วงกรรมาชน” เกือบทั้งวงเป็นเภสัชฯ เจษฎา(เจษฎา อังวิทยา

ธร)ที่ไปเป็นตัวหลักในชมรมรัฐศึกษา หรือในหน่วยพยาบาลเพื่อมวลชนก็เป็นคนเภสัชฯ คนที่ไปนำในการเคลื่อนไหวประท้วงของคณะทันตแพทย์ก็เป็นนักศึกษาเภสัชคนหนึ่ง ซึ่งกรณีนี้ทำให้อาจารย์ประดิษฐ์ คณบดีต้องเอากระเช้าดอกไม้ไปมอบให้คณบดีคณะทันตแพทยศาสตร์ คล้ายเป็นการขอโทษแทนลูกศิษย์ที่เข้าไปเคลื่อนไหว "

อย่างไรก็ตาม ขณะที่หัวขบวนในคณะทั้ง เจษฎา อังวิทยาธร และวงกรรมาชนที่มี กุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติ์ นพพร ยศฐา (เสียชีวิตแล้วในเขตต่อสู้ด้วยอาวุธภาคอีสานตอนใต้ เมื่อปี 2522) กิติพงษ์ บุญประสิทธิ์ ออกไปมีบทบาทในวงนอกเป็นหลัก แต่ในคณะก็ยังเหลือแกนหลักอยู่จำนวนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนกิจกรรมในนามสโมสรนักศึกษาของคณะ

ไพศาล ศิริวงศ์ไพรัช อดีตนายกสโมสรนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ปี 2518 เล่าว่า

" พอปี 2518 ข้ามไปปี 3 เราก็เริ่มมีการฟอร์มทีมกันทำกิจกรรม ซึ่งนอกจากผม ก็มีขนิษฐา มีเหม็ง เจษฎา อังวิทยาธร กวิตา สันติภวังค์ ธีรสิทธิ์ วีสมหมาย และอีกหลายคน ขณะที่วงกรรมาชนจะแยกบทบาทออกไปเน้นกิจกรรมนอกมหาวิทยาลัย ยุคนั้นเป็นยุคที่เราข้ามฟากไปคณะเภสัชฯด้วยบรรยากาศคึกคัก ซึ่งยุคแรกๆ ก่อนหน้านั้นก็ไม่ถือว่าคึกคักเท่าไหร่ จะมีก็พี่วิเชียร คุตตวัส ที่ไปไกลกว่าคนอื่น ต่อมาปี 2519 ก็มีการคุยกันในกลุ่ม ซึ่งได้มอบหมายให้ผมลงสมัครเป็นนายกสโมสรนักศึกษาฯ เพราะคนอื่นดูมีสีสันหมด ขณะที่ผมอาจจะดูเรียบร้อย ตอนแรกก็คิดกันว่าจะเสนอให้เอารุ่นพี่ปี 4 คนหนึ่งขึ้น แต่ก็เห็นว่าบรรยากาศการเคลื่อนไหวจากนี้ไปมันจะแรง ถ้าเอาคนอื่นขึ้น เวลาเคลื่อนไหวอะไรจริงๆ จะไม่ได้ตามเป้าหมาย ผมอยู่ปลายปี 3 ก็ไปลองลุ้นดู ปรากฏว่าชนะขาด ในกรรมการสโมสรจะมีนักศึกษากลางๆส่วนหนึ่ง แต่เมื่อเวลามีเรื่องสำคัญ ต้องลงมติจริงจังก็จะผ่านด้วยดี ดังนั้นในปี 2519 ส.ม.ม.เคลื่อนไหวอะไรเรารับลูกได้หมด รวมทั้งเรื่องปิดเรียนไปช่วยคณะทันตแพทย์ประท้วงด้วย "

ไพศาลพูดถึงอาจารย์ของคณะในช่วงนั้นว่า ส่วนใหญ่จะไม่มีความขัดแย้งทางความคิดที่ชัดเจนเหมือนคณะทันตแพทย์ ขณะที่มองว่าอาจารย์ประดิษฐ์ หุตางกูร คณบดีคนแรก ถือเป็นผู้ใหญ่ที่น่าเคารพ เพราะมีความเป็นห่วงเป็นใยเข้าใจในลูกศิษย์ และสร้างคุณูปการให้กับคณะไว้มาก แม้ในช่วงที่การ

เคลื่อนไหวร่วมกับ ส.ม.ม.เริ่มเข้มข้น อาจารย์ก็ไม่ได้ออกมาคัดค้านชัดเจน ที่สำคัญคือยอมให้ศนท.มาตั้งที่ทำงานที่คณะได้ นักศึกษาส่วนใหญ่จึงเคารพและยอมรับอาจารย์มาก และเป็นที่น่าเสียดายที่อาจารย์ต้องมาเสียชีวิตกะทันหันด้วยโรคหัวใจระหว่างร่วมประชุมเป็นคณะกรรมการพิจารณาบัญชียาหลักที่รัฐสภา

อาจารย์มหิดลกับพรรคพลังใหม่

มีอีกปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าสนใจ คือความเคลื่อนไหวในหมู่อาจารย์ฝ่ายก้าวหน้าของมหิดลในยุคนั้น ซึ่งล้วนเป็นคนที่มีอิทธิพลทางความคิดต่อนักศึกษาทั้งในยุคนั้นและยุคต่อๆ ที่ได้ใช้จังหวะที่บรรยากาศทางการเมืองเปิดกว้างขึ้นหลัง 14 ตุลา รวมตัวกับนักวิชาการและอาจารย์จากหลายสถาบัน ก่อรูป “กลุ่มพลังใหม่” ขึ้นมา ซึ่งได้พัฒนาเป็นพรรคพลังใหม่ในเวลาต่อมา

จากข้อมูลการบอกเล่าของอาจารย์ธิดา โตจิราการ (ถาวรเศรษฐ) ระบุว่าหลัง 14 ตุลาคม อาจารย์มหาวิทยาลัยกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะอาจารย์ทางด้านรัฐศาสตร์ ที่มาร่วมเป็นวิทยากรให้นักศึกษาที่จะออกไปในโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยที่รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จับมือกับศูนย์นิสิตฯดำเนินการ ได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนและเห็นถึงความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มกันตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อเป็นทางเลือกในช่วงที่กระแสประชาธิปไตยกำลังเบ่งบาน และวางตัวให้ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี หากได้รับเลือกตั้งและมีเสียงมากพอ อาจารย์กลุ่มนั้น หลักๆก็คือกลุ่มที่ร่วมลงชื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เช่น ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ ดร.สืบแสง พรหมบุญ ดร.ทวี หมื่นนิกร ดร.รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ ดร.สมบัติ จันทรวงศ์ ดร.เอื้อย มีศุข เป็นต้น ซึ่งต่อมาก็มีอาจารย์ของมหิดลเข้าร่วมด้วย เช่น นายแพทย์ประเวศ วะสี แต่พรรคพลังใหม่กลับถูกมองจากรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ในสมัยนั้นว่า “ข้างนอกสีเขียว ข้างในแดง” ขณะเดียวกันกลุ่มขวาจัดอย่างกระทิงแดงก็ตามก่อกวนการดำเนินงานของพรรครุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เช่น มีการปาระเบิดที่ทำการพรรค เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2519 แต่ที่รุนแรงที่สุดคือกรณีที่มีการปาระเบิดเข้าใส่ประชาชนที่กำลังฟังนายสมหวัง ศรีชัย รองหัวหน้าพรรคปราศรัยที่วัดหนองจิก อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท ในคืนวันที่ 24 มีนาคม ทำให้มี

ผู้เสียชีวิตทันที 8 รายและบาดเจ็บอีกกว่า 10 คน ในที่สุด หลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อเดือนเมษายน พรรคพลังใหม่ก็ถูกมรสุมกระหน่ำอย่างหนักเมื่อถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์รับเงินจากต่างชาติ

เนตรนภา ว.ขุมทอง (โภไคยสวรรย์นุมาศ) ในฐานะอดีต "เยาวชนพรรคพลังใหม่" เล่าถึงเหตุที่เข้าร่วม สมัยที่ยังเป็นนักศึกษาพยาบาลของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีว่า ประมาณต้นปี 2517 อาจารย์ นักวิชาการรุ่นใหม่ๆ จำนวนมากที่มีแนวคิดประชาธิปไตยได้มาร่วมกันตั้งพรรคพลังใหม่ ในจำนวนนั้นมีอาจารย์ของมหิดลหลายคนโดยเฉพาะจากฝั่งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีที่เป็นผู้ร่วมก่อตั้ง เช่น แพทย์หญิงอนงค์ นนทสุต จากภาควิชาพยาธิวิทยา แพทย์หญิงสาคร ธนมิตต์ จากภาควิชากุมารเวชศาสตร์ อาจารย์วิชัย ฟักผลงาม อาจารย์ประมวล จากหน่วยเวชศาสตร์ทั่วไป อาจารย์สุชีรา จากโรงเรียนพยาบาล.ส่วนที่มาจากคณะอื่นก็เช่น นายแพทย์ปรีชา เจริญลาภ จากคณะเวชศาสตร์เขตร้อน นอกจากนั้นก็มีอาจารย์จากคณะแพทยศาสตร์ จุฬาฯ เช่น นายแพทย์ประสาน ต่างใจ นายแพทย์ทองจันทร์ หงส์ลดารมย์"

"ทางพรรคพยายามดึงนักศึกษาและนักเรียนฝ่ายก้าวหน้าเข้าร่วมเป็น " เยาวชนพลังใหม่ " เพื่อจะได้เป็นสมาชิกพรรคต่อไป ซึ่งต่อมาทางอาจารย์อนงค์ นนทสุต อาจารย์วิชัย ฟักผลงาม ก็มาชวนเข้าร่วมโดยบอกว่าทางพรรคต้องการฝึกเยาวชนให้มีความคิดเป็นประชาธิปไตย เราก็สนใจและเข้าไปร่วมช่วงนั้นที่ทำการพรรคอยู่แถวบางขุนพรหม พอเข้าไปก็พบว่ามีนักเรียนนักศึกษาประมาณ 30 คน ของมหิดลก็มี 2-3 คน เท่าที่จำได้คือ หมอสมชาย ลี่ทองอิน ตอนเย็นๆหลังเลิกเรียนเราก็นัดพบกันที่ที่ทำการพรรคเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ส่วนใหญ่จะแวดล้อมเรื่องบทบาทของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย ต่อมาก็ได้รับการติดต่อจากอาจารย์ประสาน ต่างใจ ให้มาช่วยงานคลีนิคพลังใหม่ซึ่งเปิดรักษาคนไข้ยากไร้ในราคาถูกกว่าคลีนิคทั่วไปโดยคิดเฉพาะค่ายาอย่างเดียว และช่วยดูแลกรรมกร-ชาวนาที่เริ่มเข้ามาประท้วงมากขึ้นเรื่อยๆด้วย ซึ่งแพทย์ระดับอาจารย์ที่มาช่วยตรงนี้ก็มีอาจารย์ประเวศ วะสี อาจารย์จันทรพงษ์ วะสี อาจารย์ทองจันทร์ หงส์ลดารมย์และภรรยา อาจารย์ปรีชา เจริญลาภ อาจารย์วิชัย ฟักผลงาม และอีกหลายท่านที่ผลัดกันมา ส่วนมากจะเปิดช่วงเย็น 17.00-20.00 น. ซึ่งจะมีคนยากคนในละแวกนั้นมารอรับการรักษาจำนวนมาก ต่อมาก็ถูกเสนอชื่อ

เป็นกรรมการกลางของพรรคในฐานะตัวแทนจากเยาวชนพลังใหม่ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พรรคพลังใหม่ก็ถูกปิดไปพักหนึ่ง จากนั้นจึงฟื้นตัวขึ้นมาใหม่แต่ก็ไม่ค่อยมีกิจกรรมทางการเมืองมากนัก"

แม้การเคลื่อนในทางการเมืองดังกล่าวจะต้องยุติบทบาทไป แต่นักวิชาการกลุ่มนี้ก็ยังคงมีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมสังคมในมุมอื่นๆอย่างต่อเนื่องตามทิศทางเดิมคือ ส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยและความเป็นธรรมในสังคม และก็ยังคงเป็นแนวร่วมและเป็นที่ปรึกษาที่สำคัญของอดีตนักกิจกรรมที่ยังคงมุ่งมั่นผลักดันสังคมไปสู่เป้าหมายเดียวกันในบทบาทต่างๆ

ปฏิกิริยาและความพยายามของอาจารย์เพื่อ "ถ่วงดุล"

ความขัดแย้งอันเกิดจากช่องว่างทางความคิดของนักศึกษาและคณาจารย์หลัง 14 ตุลาคม ในมุมมองของอาจารย์ที่ต้องรับหน้าที่ดูแลกิจการนักศึกษาโดยตรงอย่าง ศ.นายแพทย์สิระ บุณยะรัตเวช รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาในขณะนั้น ซึ่งเมื่อครั้งเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม เป็นผู้หนึ่งที่ช่วยพานักศึกษาที่เป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวหลบซ่อนตัวจากการปราบปรามจับกุมของเจ้าหน้าที่ มองว่าแม้หลายสิ่งที่นักศึกษากระทำจะเป็นสิ่งที่ดี แต่ก็มีนักศึกษาบางส่วนพยายามครอบงำทางความคิดเพื่อนนักศึกษาหรือมีความคิดรุนแรงมากเกินไป จึงพยายามลูกตุ้มที่คอยถ่วงน้ำหนักให้สภาพโดยรวมอยู่ตรงกลางมากที่สุด

"ผมไม่ได้เป็นผู้บริหารรามาฯในช่วงนั้น แต่ผู้บริหารตอนนั้นกลัวมากว่ารามาฯจะเป็นฝ่ายเรดการ์ดแบบในจีนที่กำลังมีอิทธิพลมาก ก็พยายามให้แง่คิดว่านักศึกษาควรทำอย่างไรจึงจะปรองดองกันได้ การฉายภาพยนต์เรื่อง "ฆ่าแล้วเผา" ที่มีการแจกแบบสอบถามมันก็ดูไม่ bias แต่มันชี้นำมาก ซึ่งการชี้นำบางครั้งก็ดีที่ทำให้เรา alert ว่าในสังคมมันมีปัญหาอยู่จริง แต่มันออกจะชี้นำไปในทางถูกครอบงำโดยลัทธิ ขณะที่ผมมองว่านักศึกษามีวุฒิภาวะที่จะใช้ปัญญาไตร่ตรองเองได้"

ศ.นายแพทย์สิระได้สร้างความฮือฮาด้วยการยอมรับว่าตนเป็นสมาชิกขององค์กรจัดตั้งนวพลซึ่งถูกมองว่าเป็นกลุ่ม "ฝ่ายขวา"ในขณะนั้น ซึ่งมีการ

วิเคราะห์กันในหมู่นักศึกษาในช่วงหลังว่า น่าจะเพราะต้องการถ่วงน้ำหนักกระแสการเคลื่อนไหวของนักศึกษาที่ถูกมองว่า "ซ้าย" มากขึ้นเรื่อยๆ แต่อาจารย์สิระก็ยืนยันว่า "ไม่เกี่ยว มันเป็นเรื่องบังเอิญที่คุณวัฒนา เขียววิมล เป็นคนเชิญคนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในขณะนั้นไปพูดคุยหารือกัน ก็มีการพูดถึงเรื่องเรดการ์ด เรื่องเขมรแดง ผมก็ไปประชุมกับเขา ในฐานะที่ผมเป็นหมอและทำงานอย่างตรงไปตรงมา ผมไม่มีโอกาสทราบเรื่องเหล่านี้เลย ก็มีโอกาสไป 2-3 ครั้ง ในที่สุดเขาก็บอกจะตั้งเป็นกลุ่มนวพลขึ้น ความมุ่งหมายก็คือดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เขาก็เอาชื่อผมไปใส่อยู่ในกลุ่ม ระหว่างนั้นใครมาถามว่าผมเป็นนวพลหรือเปล่า ผมก็บอกถ้าผมไปประชุมมาแล้วถือว่าเป็น ก็เป็น ทั้งที่ยังไม่ชัดเจนนักว่ามันคืออะไร ผมไม่ได้มุ่งมั่นที่จะไปถ่วงดุลนักศึกษา หลังจากนั้นผมก็ไม่ได้เข้าร่วมอีก ตอนนั้นนักศึกษาอาจจะระแวงผมเกินไป และในช่วงที่ผมบริหารกิจการนักศึกษา ผมก็ไม่ได้มีการไปสอดแนมอะไรเลย ถ้าเห็นอะไรไม่ดีก็พยายามพูดเตือนกันทันทีซึ่งๆหน้า เชื่อก็เชื่อ ไม่เชื่อก็ไม่ต้องเชื่อ ผมถือว่าเป็นการทำอย่างนักวิทยาศาสตร์ คือทำอย่างถูก ไม่ใช่ทำเพื่อชนะ"

ส่วน ดร.ประดน จาติกวนิช รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาของคณะวิทยาศาสตร์ คณะที่เป็นศูนย์รวมของกิจกรรมและการเคลื่อนไหวที่คึกคักที่สุดในยุคนั้น ซึ่งต้องรับแรงต้านของนักศึกษาโดยตรง ก็มองไม่ต่างกัน

"ผมก็ถูกเล่นงานเยอะเหมือนกัน แต่ผมถือว่าผมรับปากกับอาจารย์กำจร (ศ.ดร.กำจร มนุญปิจุ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์) แล้วว่าผมจะไม่ทิ้งงานนักศึกษา ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสโมสรนักศึกษากว่าจะได้ออกมาผมก็ดูแลอยู่เยอะ และมันก็ดำเนินไปได้เรื่อยๆ แต่พอเกิด 14 ตุลาคมผมว่านักศึกษาปรับตัวไม่ทัน อาจารย์ก็เช่นกัน เมื่อเกิดมีปัญหาตรงนี้ขึ้นมามันเลยไปแรงแบบไม่มีทิศทาง แต่ผมไม่เคยคิดจะไปแก้สถานการณ์ บางอย่างผมเข้าใจว่านักศึกษาทำไม่ถูก และไม่ชอบอะไรที่มันรุนแรง และคิดว่าบทบาทของนักศึกษาต้องมีความรับผิดชอบเรื่องการเรียน ไม่ใช่ละเลยการเรียนไปทันที ถ้าจะเข้ามาอยู่ในสถาบันต้องเคารพสถาบัน ถ้าเผื่อมีสอน คุณจะแอนตี้ใคร จะไปอภิปรายอะไรที่ไหนก็ต้องเข้าเรียน ไม่ใช่ชวนนักศึกษาออกไปทั้งห้อง"

"ผมเคยสอนทั้งๆที่ไม่มีนักศึกษา เขาเอาเทปมาให้สอน ผมก็สอนใส่เทป เจตนาต้องการให้เขาทราบว่าเขาต้องมีความรับผิดชอบในเรื่องนี้แต่ผมชอบพวก

เขาอยู่อย่างหนึ่งคือเขาจะว่าอะไรเขาก็ว่า 'ผมก็ถือว่าเมื่อว่าผมแล้วก็ต้องทนผมว่าได้บ้างนะ ถ้าจะแรงมาก็ต้องทนได้เมื่อคนอื่นเขาแรงกลับไป ซึ่งหมายถึงในเรื่องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ซึ่งไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องเชื่อซึ่งกันและกันหมด หรือเอาชนะกัน"

อาจารย์ ดร.ประดนเล่าด้วยว่าในการประสานงานในช่วงนั้น ถูกนักศึกษา "ตัดหลัง" อยู่บ่อยๆ เช่นนัดประชุมกันห้องหนึ่งแต่ไปประชุมกันอีกห้อง ซึ่งก็ต้องทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ หรือช่วงที่ประท้วงเพื่อหนุนช่วยชาวนากัน นักศึกษาก็พยายามสกัดกั้นไม่ให้อาจารย์ขึ้นไปที่ห้องทำงาน แต่พอไปถึงถึงเห็นทั้งพวงหรีดและโปสเตอร์ติดอยู่ที่หน้าห้องเต็มไปหมด

"ผมก็ไม่ปลดออก ปล่อยไว้อย่างนั้นแหล่ะ พวกลูกศิษย์ปริญญาโทก็มาบอกว่ามันไม่ดี ผมก็บอกไม่เอาออก ใครมาติดคนนั้นต้องมาเอาออก วันหนึ่งเพื่อนมาหา ผมกำลังคุยกับนักศึกษาอยู่ เพื่อนผมเข้ามาก็ตะโกนถามว่าผมมีลูกศิษย์ลูกหาเฮงซวยอย่างนี้เหรอ ด่าอาจารย์ แล้วยังให้ติดอยู่ได้ ผมก็บอกให้ถามนักศึกษาดู เขาก็บอกไม่ได้เป็นคนติด สักพักเขาก็ขอออกไป พอเพื่อนกลับออกไปอีกทีปรากฏว่าทั้งหรีดทั้งโปสเตอร์หายไปหมดแล้ว ซึ่งถ้าผมไปเอาออกเขาก็มาติดใหม่และก็คงเกลียดผมมากขึ้นไปอีก"

อย่างไรก็ตาม อาจารย์ประดนก็ยืนยันว่า ไม่ว่าจะถูกมองเป็นศัตรู หรือนักศึกษาจะเป็นอย่างไร ก็ไม่ใช่เรื่องที่จะไปโกรธเคือง เพราะทุกคนก็ล้วนเป็นศิษย์

ขณะที่คณาจารย์อีกส่วนหนึ่งโดยเฉพาะอาจารย์รุ่นใหม่ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลที่ได้จัดทีมกันมาปลุกปั้นคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี รวมทั้งอาจารย์รุ่นหนุ่มสาวในคณะวิทยาสตร์และคณะอื่นๆในกลุ่มที่อยู่ฝั่งพญาไทกลับมีความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมากกว่า แต่ข้อติติงก็ไม่ต่างกันนัก อาทิ ศ.นายแพทย์สันต์ หัตถีรัตน์ แห่งคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี ที่เพิ่งกลับจากต่างประเทศประมาณปี 2514 ซึ่งเป็นช่วงที่ขบวนการนักศึกษายังอยู่ในยุค "สายลมแสงแดด" บรรดาอาจารย์ก็ไม่ได้มีปัญหาขัดแย้งกับนักศึกษาเท่าไหร่

"แต่พอหลังปี 2516 ความบาดหมางระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ในมหิดลค่อนข้างรุนแรงพอสมควรทั้งที่ศิริราชและรามาฯ มีการประจันหน้ากันก็หลายครั้ง เพราะบางครั้งนักศึกษาก็ทำเกินไป โดยเฉพาะช่วงปี 2518-2519 ที่ระบอบเผด็จการพยายามคืนสู่อำนาจอีกครั้ง มีการตั้งกลุ่มกระทิงแดง ลูกเสือ

ชาวบ้าน นวพล ขึ้นมาก็ทำให้เหตุการณ์ขมวดปมมากขึ้น"

ขณะที่ศ.นายแพทย์อารี วัลยะเสวี อดีตคณบดีคณะแพทยศาสตร์ รามาธิบดี ก็มองในมุมที่ดีว่านักศึกษาที่เป็นหัวขบวนทั้งหลายต่างก็เป็นคนดีที่ต้องการทำเพื่อส่วนรวม เห็นความอยุติธรรมก็เลยฮึดสู้

"แต่วิธีการอาจจะเลือดร้อนไปหน่อย ส่วนอาจารย์ที่คิดไปอีกอย่างก็ไปว่าเขาไม่ได้ เพราะสิ่งแวดล้อมไม่เหมือนกัน"

สำหรับ ศ.นายแพทย์ประเวศ วะสีนั้น ดูเหมือนจะเข้าใจพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดี เพราะเป็นบุคคลที่นักศึกษาฝ่ายก้าวหน้าในยุคก่อนและหลัง 14 ตุลาคมเข้าไปขอคำปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนมากที่สุดคนหนึ่ง ก็มีมุมมองที่ผ่านการเปรียบเทียบกับภาพรวมของขบวนการนักศึกษาในยุคนั้น เห็นว่าขบวนเคลื่อนไหวของนักศึกษามหิดลมีความก้าวหน้าในทางการเมืองกว่าธรรมศาสตร์ และการตื่นตัวของขบวนนักศึกษาไทยก็เป็นผลต่อเนื่องจากการตื่นตัวของขบวนนักศึกษาทั่วโลกที่ถามหาถึงความเป็นธรรมในสังคม

" ผมคิดว่าน่าจะเป็นสิ่งที่บันทึกไว้ในความทรงจำคือ นักศึกษาคุยเรื่องคนยากจน เรื่องชนบท นี้คือสิ่งที่ดีที่สุดที่เกิดขึ้นในขบวนการ คือความรู้สึกเห็นอกเห็นใจคนยากจน สิ่งประเสริฐในความเห็นผมคือการเห็นใจในเพื่อนมนุษย์ จุดนี้ถือว่าเป็นศีลธรรมพื้นฐาน เพราะที่เราขาดกันคือการเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นคนโดยเฉพาะคนเล็กคนน้อย"

"หลัง 14 ตุลานักศึกษา Popular มาก บทบาท เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ถือว่าเป็นฮีโร่ จน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จะพาไปเข้าเฝ้าในหลวง แต่มันเป็นการมุ่งไปทางสังคมนิยม ซึ่งจะไปโทษนักศึกษาคงไม่ได้"

ส่วนผู้ที่ต้องรับศึกหนักสุด ในฐานะที่เป็นคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ในขณะนั้น อย่าง ศ.ดร.กำจร มนุญปิจุ ก็พยายามเข้าใจและเต็มไปด้วยความห่วงใย

"ก็ห่วงว่าจะคุมไม่อยู่ พอมากๆเข้าอย่าลืมว่ามันเบรกไม่อยู่ มันเป็นเรื่องจิตวิทยามวลชนด้วยที่จะเกิดการทำตามและทำให้ดีกว่า เก่งกว่า ส่วนจะไปห้าม ก็คงห้ามไม่ได้ ช่วงนั้นอาจารย์ก็มีแค่หยิบมือเดียว แต่ก็ไม่มีใครมองนักศึกษาแบบอคติหรือแย่ๆ ส่วนใหญ่ก็มุ่งที่จะสอน ตั้งใจให้ความรู้ อาจารย์ที่นี่เคี่ยวเรื่องการเรียนมากเพราะมหิดลมีชื่อเสียง นักเรียนที่ได้มาถือว่าชั้นท็อปทั้งนั้น พอเจอการนัดหยุดเรียนอาจารย์ก็เดือดร้อน รู้สึกไม่สบายใจเหมือนกัน บางคนก็

พูดว่า เอ๊ะเราทำอะไรไม่ถูกหรือ เขาถึงไม่เรียนกับเรา และที่ห่วงอีกอย่างก็คือ ห่วงว่านักศึกษาจะไม่มีความรู้มากพอ แล้วประชาชนจะได้รับอะไร ถ้าเขามุ่งทำให้ประชาชนดีขึ้นแล้วเขาเรียนไม่สำเร็จ ประชาชนจะหวังพึ่งเขาได้อย่างไร"

อย่างไรก็ตาม อาจารย์ยอมรับว่าเวลานักศึกษามีปฏิกิริยาในทางที่ค่อนข้างรุนแรงก็รู้สึกเสียใจอยู่เช่นกันในฐานะของคนที่พยายามให้ความรู้แต่ก็ไม่ได้โกรธและไม่เคยเรียกใครไปเตือน

"เขาก็ไม่เคยมาบอก ไม่รู้ว่าจะมาบอกทำไมว่าจะมีกิจกรรมอะไรกัน จะไปไหนไม่เคยบอก รู้แต่ว่าไปตั้งค่ายบางทีก็เข้าไปในเขตคอมมิวนิสต์ เอารถจิ๊ปหลังคาขาวกากะบาดแดงไป เขาก็ไม่ทำอะไร"

สถานการณ์ในช่วงนั้น มีข้อมูลทำนองว่าทางตำรวจสันติบาลเพ่งเล็งมหิดลมากกว่าธรรมศาสตร์ ซึ่ง ศ.ดร.กำจรก็ยอมรับว่าอาจจะเป็นไปได้เพราะนักศึกษาที่นี่คือกลุ่มที่เรียนด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ทั้งนั้น แต่ก็ไม่มีการประสานจากฝ่ายทางการมาให้จับตาดูนักศึกษาแต่อย่างใด

ซึ่งสอดคล้องกับที่ น.ส.พรรณี ตันสกุล อดีตผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษาเล่าว่าจากการที่ต้องไปประสานงานกับฝ่ายเจ้าหน้าที่ตามหน้าที่ ตำรวจสันติบาลมักมาขอรายชื่อนักกิจกรรมที่เป็นตัวหลัก แต่ก็ไม่ได้ให้ไป นอกจากคนที่อยู่ในตำแหน่งที่เป็นทางการ ทั้งนี้ทางการมักมองว่านักศึกษามหิดลเป็นหัวหอกและเชื่อว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ต่างๆ

ขณะที่ในมุมมองของนักสังคมวิทยาอย่างอาจารย์ทรงยศ แววหงส์ ที่เข้ามาเป็นอาจารย์ในคณะสังคมศาสตร์ปี 2516 หลังจากที่เพิ่งจบรัฐศาสตร์จากธรรมศาสตร์ รุ่นเดียวกับเสกสรรค์ ประเสริฐกุล มาใหม่ๆ เห็นว่าบรรยากาศของนักศึกษาช่วงหลังกระแส 14 ตุลา ด้านหลักคือต้องการให้สังคมมีความยุติธรรมขึ้น

"หลัง 14 ตุลาคม คนมักมองว่าที่ธรรมศาสตร์ จุฬาฯ active มาก แต่จริงๆ คือมหิดล"

เขาวิเคราะห์เหตุปัจจัยของข้อสรุปดังกล่าวว่า เป็นเพราะแกนนำการเคลื่อนไหวของมหิดลจะมีพื้นฐานมาจากครอบครัวคนจีนที่เจ็บปวดจากการถูกข้าราชการกีดกัน ขณะที่ต้องทำงานหนักมากตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ มาจากกลุ่มชายขอบของสังคม จึงรับรู้ถึงความอยุติธรรมได้ง่าย ขณะเดียวกันนักศึกษากลุ่มนี้ก็

เป็นครีมของประเทศ มองเห็นและเข้าใจปัญหาความไม่เป็นธรรมได้ง่าย เทียบกับคนที่เรียนสายสังคมแล้วจะต่างตรงที่สายสังคมจะถูก train ให้เป็นข้าราชการ มองว่าระบบเดิมดีอยู่แล้ว ไม่มีความคิดที่อยากเห็นหรือต้องการการเปลี่ยนแปลงอะไร ขณะที่คนเรียนสายวิทยาศาสตร์จะมีอิสระทางความคิดมากกว่า ส่วนที่ดูเหมือนพุทธศาสนาจะมีอิทธิพลมากต่อนักศึกษามหิดลนั้น อาจเป็นเพราะผู้ที่เรียนด้านวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานจะต้องเรียนรู้เรื่องของธรรมชาติซึ่งก็คือหลักธรรมะนั่นเอง นอกจากนั้นพวกที่เรียนด้านแพทย์-สาธารณสุข ก็เกี่ยวข้องกับศีลธรรม และความเป็นความตายของคนสูงอยู่แล้ว"

แม้มุมวิเคราะห์ดังกล่าวจะไม่สามารถอธิบายลักษณะเฉพาะของนักกิจกรรมมหิดลในยุคนั้นได้ทั้งหมด แต่ก็สามารถให้ที่มาที่ไปได้ในระดับหนึ่ง

โครงการรับนักศึกษาแพทย์ชนบท สานฝันต่อจากระบบเรียนรวม

อีกกรณีหนึ่งซึ่งแม้มิใช่เป็นผลจากการเคลื่อนไหวของนักศึกษาในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคมโดยตรง แต่ก็ถือว่าเป็นความต่อเนื่องของระบบการเรียนการสอนที่ก้าวหน้าซึ่งเกี่ยวเนื่องกับ "ระบบเรียนรวม" นั่นคือการจัดตั้ง " โครงการส่งเสริมการศึกษาแพทย์สำหรับชาวชนบท"

ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาผู้บริหารมหาวิทยาลัยพยายามผลักดันระบบเรียนรวม โดยเน้นคัดเลือกผู้มีเจตคติที่เหมาะสมและจากกระแสหลัง 14 ตุลาคมก็ได้เพิ่มเติมโดยกำหนดให้นักศึกษาผู้นั้น ต้องเข้าไปมีส่วนเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมด้วย โดยมุ่งเน้นการคัดสรรบุคคลที่มีจิตสำนึกรับใช้สังคมไปเรียนต่อแพทย์เป็นหลัก แต่ก็ปรากฏว่ามีปัญหาอุปสรรคมากมาย เกณฑ์บางอย่างก็ไม่สามารถวัดคุณสมบัติได้จริง จึงสร้างความไม่พอใจและไม่มั่นใจในหมู่นักศึกษา รวมทั้งอาจารย์ส่วนใหญ่ ที่แม้จะเห็นว่าเป็นหลักการในการคัดเลือกแพทย์ที่ดี แต่ไม่ใช่การคัดเลือก ทันตแพทย์ เภสัชกร หรือนักวิทยาศาสตร์ที่ดี เพราะบุคลากรสาขาเหล่านี้เสมือนเป็นนักศึกษาคุณภาพรอง ซึ่งเป็นข้อวิจารณ์ที่ผู้ดำเนินโครงการในขณะนั้นไม่สามารถหาคำตอบได้ ประกอบกับนักศึกษาที่พลาดจากการคัดเลือกบางส่วนไม่พอใจถึงขั้นก่อการประท้วง ในที่สุดโครงการเรียนรวมก็ต้องล้มเลิกไป

และนำไปสู่ "โครงการส่งเสริมการศึกษาแพทย์สำหรับชาวชนบท" นี้ในที่สุด โดยถือว่ามีการริเริ่มที่มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นแห่งแรก ในปีการศึกษา 2518

ศ.นายแพทย์สิระ บุณยะรัตเวช รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ในฐานะผู้อำนวยการโครงการในขณะนั้น เกริ่นนำไว้ในหนังสือคู่มือรายละเอียดโครงการฯว่า " Aristotle ได้กล่าวว่า ความอยุติธรรมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีผู้ไม่เท่ากันได้รับการปฏิบัติอย่างเท่ากัน และผู้ที่เท่ากันได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เท่ากัน แรงดลใจอย่างหนึ่งที่ทำให้โครงการนี้เกิดขึ้น ก็เนื่องจากนักศึกษาแพทย์ในมหาวิทยาลัยมหิดลในระยะหลังๆประกอบด้วยชาวกรุงเทพฯเกือบทั้งหมด ถ้าจะมีชาวนาบ้างก็เป็นผู้โชคดีที่มีโอกาสเข้ามาศึกษาต่อในโรงเรียนดี มีการเรียนพิเศษและสามารถที่จะผ่านการคัดเลือก ซึ่งเป็นการแข่งขันอย่างสูงเข้ามาเรียนแพทย์ในมหาวิทยาลัยมหิดลได้ แน่ละนักศึกษาเหล่านี้เมื่อจบเป็นแพทย์ก็มีลักษณะของแพทย์ชาวเมืองหลวง ด้วยเหตุนี้จึงควรมีมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเพิ่มจำนวนชาวชนบทให้เข้ามาเรียนแพทย์ในมหาวิทยาลัยมหิดล" (จากหนังสือโครงการส่งเสริมการศึกษาแพทย์สำหรับชาวชนบท ของมหาวิทยาลัยมหิดลและกระทรวงสาธารณสุข รวบรวมโดย พรรณี ตันสกุล กองกิจการนักศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล 2526)

โครงการดังกล่าวได้เริ่มขอความร่วมมือจากกระทรวงสาธารณสุขในฐานะผู้ใช้แพทย์ให้เป็นผู้กำหนดสถานที่ในชนบทที่ต้องการแพทย์ในอนาคตรวมทั้งเป็นผู้ประสานงานในระดับท้องถิ่นในการคัดเลือกนักศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนนั้นๆ มีส่วนในการคัดเลือกและอุดหนุนทุนการศึกษาด้วย

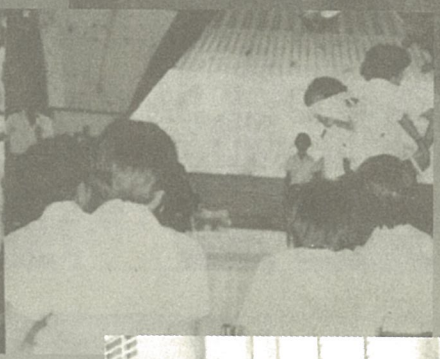
โครงการดังกล่าวเริ่มรับนักศึกษาแพทย์ในปี 2518 รวม 16 คนเริ่มจากจังหวัดภาคกลาง และเพิ่มมาเป็น 94 คนในปีการศึกษา 2526 โดยมีคณะกรรมการคัดเลือกที่มาจากอาจารย์ของมหาวิทยาลัย 3 คน เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข 1 คนและนายแพทย์สาธารณสุขในท้องที่นั้นซึ่งจะร่วมกันเดินทางไปคัดเลือกบุคคลในพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งปรากฏว่าอาจารย์แพทย์ผู้บริหารในกระทรวงสาธารณสุข และอาจารย์ผู้ใหญ่หลายท่านของมหาวิทยาลัยได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยเฉพาะผู้ที่เคยเป็นกรรมการคัดเลือกนักศึกษาในระบบเรียนรวม นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนเงินจากสโมสรโรตารี่กรุงเทพจำนวน 10 ล้านบาทเพื่อนำดอกผลมาใช้เป็นทุนการศึกษาของนักศึกษาในโครงการตั้งแต่เริ่มด้วย

ในที่สุดหลังจากดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง โครงการดังกล่าวก็ต้องล้มเลิกไป เหตุผลหลักก็เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขในยุคต่อมาขาดผู้ที่สนใจงานด้านนี้และขาดการวางแผนการใช้บุคคลากร รวมทั้งมีความขัดแย้งกันเองในหมู่ผู้บริหาร แต่ก็นับว่าโครงการนี้เป็นต้นแบบสำหรับอีกหลายมหาวิทยาลัยในการรับนักศึกษาจากชนบทเข้าเรียนโดยตรงโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน

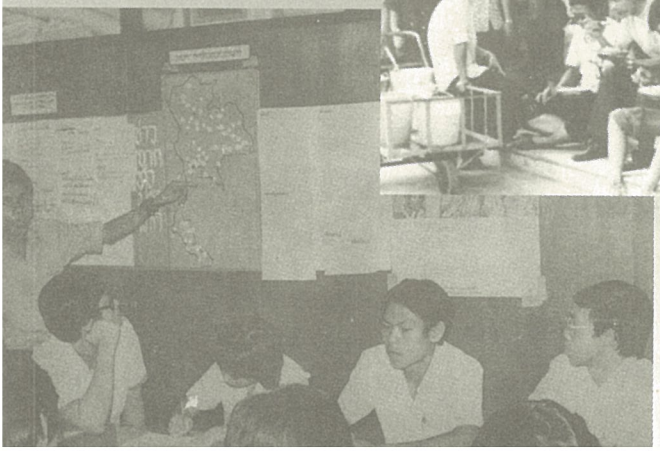

จงช่วยกันปกป้อง

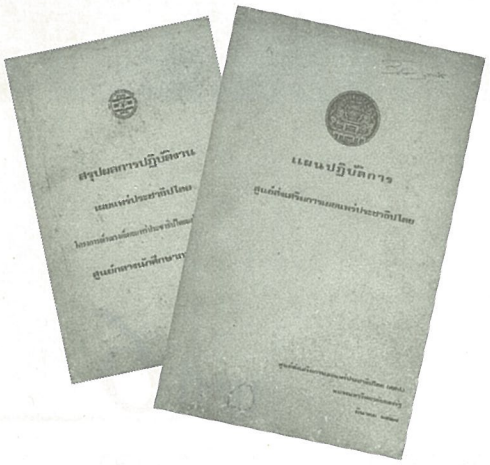
"ยอมรับว่าอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์
แห่งประเทศไทย มีอิทธิพลในทางความคิด ที่ทำให้เรา
จิตใจที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างมุ่งมั่นเด็ดเดี่ยว
แต่อิทธิพลในทางจัดตั้งที่เป็นการชี้นำโดยตรงนั้น คิดว่าไม่มี"

บทที่ 6

มหิดลกับขบวนการเคลื่อนไหวหลัง 14 ตุลา

หลังจากได้รับชัยชนะในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม บทบาทของนักศึกษาเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับ นักศึกษาเองก็ตระหนักในภาระหน้าที่ของตนที่มีต่อสังคม ขณะที่กระแสความตื่นตัวของประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มที่ถูกเอารัดเอาเปรียบมานานในยุคเผด็จก็พัฒนาขึ้นมาสูงมาก ประกอบกับเป็นยุคที่ประชาชนในกลุ่มประเทศอินโดจีนกำลังมีชัยชนะเหนือรัฐบาลและกองทัพที่สนับสนุนโดยสหรัฐอเมริกา ได้ปลุกเร้าให้ประชาชนผู้ถูกเอาเปรียบเหล่านั้นกล้าลุกขึ้นมาเรียกร้องทวงสิทธิประชาธิปไตยของตน รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้รับการยอมรับจากขบวนนักศึกษา ขณะเดียวกันรัฐบาลโดยเฉพาะตัวนายกรัฐมนตรี ก็ยอมรับในบทบาทของนักศึกษา และพยายามประนีประนอมกับกลุ่มฝ่ายต่างๆเพื่อให้นักศึกษาได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาต่างๆ มากขึ้น

เข้าร่วมโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตย

หลัง 14 ตุลาไม่นานรัฐบาลอนุมัติให้ทบวงมหาวิทยาลัยดำเนินโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยทั่วประเทศร่วมกับนักศึกษา โดย ศ.ดร.อรุณ สรเทศน์ รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยในขณะนั้น ได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการฝ่ายนักศึกษา มี สมจิต ชัยภักดี จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นประธานโครงการ และ บำรุง จรัณยานนท์ นักศึกษาแพทย์ปีที่ 4 คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เป็นรองประธานฯ เพื่อดำเนินงานร่วมกับศูนย์ส่งเสริมประชาธิปไตย หรือ ศสป.ของทบวงฯ ที่รัฐบาลอนุมัติโครงการเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2517 จากนั้นมีการเปิดรับอาสาสมัครอาจารย์และนิสิตนักศึกษาจำนวนมากเข้าร่วม ในช่วงระหว่างวันที่ 12-26 กุมภาพันธ์

โครงการดังกล่าวเริ่มขั้นตอนแรกด้วยการจัดทีมนักศึกษาจำนวนหนึ่งจากส่วนกลาง แยกกันเดินสายไปรับสมัครนักศึกษาวิทยาลัยครูต่างๆ เข้าร่วมโครงการ บำรุงซึ่งเป็นกำลังสำคัญคนหนึ่งเล่าว่า

"ผมไปทางสายอีสานร่วมกับเพื่อนจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และศิลปากร มีรถแลนด์โรเวอร์ของกรมทางหลวงพร้อมคนขับหนึ่งคน ตลอดทั้งเดือนตระเวนแวะพักตามบ้านพักของเขตหรือแขวงการทางตามเส้นทางที่มีสถาบันการศึกษาที่เราจะไปรับสมัครตั้งอยู่ โดยสถาบันที่สายอีสานไปติดต่อก็เช่น วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูเทพสตรีลพบุรี วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยเทคนิคนครราชสีมา วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยเกษตรกรรมสุรินทร์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูมหาสารคาม มศว.มหาสารคาม มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาลัยเทคนิคไทย-เยอรมัน วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูสกลนคร เป็นต้น โดยจะเชิญนักศึกษาและอาจารย์มาประชุมและชี้แจงโครงการ

ตอบข้อข้องใจแล้วมอบให้องค์การนักศึกษาสถาบันนั้นๆ รับสมัครอาสาสมัครไว้ก่อน เพราะช่วงนั้นกำลังสอบไล่ปลายปี หลังสอบเสร็จ ระหว่างวันที่ 17-24 มีนาคม ก็จัดอบรมหัวหน้าชุดปฏิบัติการ 550 คนขึ้น ที่โครงการพัฒนาชนบทหุบกระพง อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี ส่วนอาสาสมัครที่เหลือจะอบรมตามศูนย์ฝึกอบรมของสถาบันการศึกษาในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ 16 แห่ง เมื่ออบรมเสร็จจึงจัดทีมๆ ละประมาณ 10 คนเพื่อลงสู่หมู่บ้านเป้าหมายอำเภอละ 1 ทีมรวม 777 อำเภอ โดยใช้เวลาในเดือนเมษายนทั้งเดือน จากนั้นในเดือนพฤษภาคมก็ให้ตัวแทนทุกทีมไปร่วมสัมมนาที่จิตตภาวันวิทยาลัย จ.ชลบุรี เพื่อสรุปปัญหาที่ได้รับฟังมาจากชาวบ้านเพื่อเสนอไปยังรัฐบาลในนามศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยผ่านทางทบวงฯ ซึ่งปรากฏว่าในครั้งนั้นนักศึกษาวิทยาลัยครูเข้าร่วมอย่างแข็งขันมากจนถือเป็นกำลังหลัก"

ในขั้นตอนการลงพื้นที่ช่วงปิดเทอมนั้น ชมรมรัฐศึกษาของมหิดลได้เป็นแกนหลักในการรับสมัครสมาชิกชมรมและนักศึกษาทั่วไปเข้าร่วมจำนวนมากถึง 300 คน โดยได้ประสานงานกับชมรมรัฐศึกษาของมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อแบ่งพื้นที่ดำเนินงาน

นอกจากนักศึกษาจะมีบทบาทโดยตรงในโครงการดังกล่าวแล้ว อาจารย์ธิดา ถาวรเศรษฐ จากคณะเภสัชศาสตร์ ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่คลุกคลีกับกิจกรรมนักศึกษามานานและร่วมอยู่ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคมอย่างใกล้ชิด ก็เป็นผู้หนึ่งที่ถูกทบวงมหาวิทยาลัยขอยืมตัวให้มาเป็นผู้ประสานงานกับนักศึกษาในโครงการโดยประจำอยู่ที่ศูนย์ส่งเสริมการเผยแพร่ประชาธิปไตยที่ตั้งอยู่ที่ทบวงฯ ซึ่งนอกจากการประสานงานแล้วยังรับหน้าที่เดินสายไปกับอาจารย์ที่ปรึกษาอื่นๆเพื่อไปเยี่ยมนักศึกษาตาม "ฐานปฏิบัติการ" ต่างๆ (เป็นคำที่ พ.อ.อาทร ชนเห็นชอบปลัดทบวงฯในขณะนั้นใช้เรียกตามการจัดวางกรอบการทำงานแบบทหาร โดยให้ทบวงฯมีฐานะเป็นกองบัญชาการ) ที่ลงไปอบรมด้วย แต่บังเอิญประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์แขนซ้ายหักระหว่างไปเยี่ยมฐานแรกที่ อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล โครงการจึงมีอันต้องชะงักไป แต่ในส่วนของรัฐมนตรีว่าการทบวงฯและคณะ ก็ได้อาศัยเฮลิคอปเตอร์เป็นหลักในการไปเยี่ยมนักศึกษาตามฐานต่างๆ เป็นต้นว่า ที่บ้านผักบุ้ง อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี ที่มี นศพ.สุเพียว อึ้งปัญญาวิจารณ์ จากศิริราชเป็นหัวหน้า สร้างความตื่นเต้นให้ชาวบ้านใน

พื้นที่อย่างมาก

โครงการดังกล่าวทำให้อาสาสมัครนักศึกษาซึ่งมีวิทยาลัยครูเป็นหลักที่ตื่นตัวจากกระแส 14 ตุลาคม มีพัฒนาการไปอีกขั้น เมื่อได้ลงไปคลุกคลีและรับรู้ปัญหารูปธรรมความทุกข์ยากเดือดร้อนของชาวชนบท โดยเฉพาะชาวนาชาวไร่ ทำให้เริ่มมองเห็นว่าปัญหาขัดแย้งในสังคมมีความเกี่ยวเนื่องและโยงใยเป็นระบบ รวมทั้งเกิดสำนึกว่าเป็นภาระรับผิดชอบของตนที่จะต้องเข้าไปมีส่วนแก้ไข และปัญหาที่โดดเด่นที่สุดก็คือ ชาวนาถูกโกงที่ดินทำกิน ซึ่งเป็นต้นเหตุที่ทำให้มีชาวนาไปชุมนุมที่กรุงเทพมากขึ้นเรื่อยๆตั้งแต่หลัง 14 ตุลาคมใหม่ๆ โดยนอกจากปักหลักเอาสนามหลวง และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นที่พักพิงระหว่างรอคำตอบจากรัฐบาลแล้ว บางครั้งยังมาอาศัยทบวงมหาวิทยาลัยเป็นที่พักพิงเพื่อจะได้ประสานกับนักศึกษาได้ใกล้ชิดมากขึ้น ทั้งนี้เหตุที่ชาวนามาอยู่ 2 จุด เนื่องจากตอนเข้ามาประท้วงมีขบวนของนักศึกษา 2 องค์กรเป็นผู้ให้การช่วยเหลือดูแล คือ ศนท.กับสหพันธ์นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทย ที่แยกตัวออกจากกัน (ศนท.เป็นองค์กรทางการที่รัฐบาลให้การรับรอง ส่วนสหพันธ์นักศึกษาเสรีเป็นองค์ของนักศึกษาแบบไม่เป็นทางการ และมีเป้าหมายทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง) โดยขณะนั้น ศนท.ได้ย้ายที่ทำการจากตึกจักรพงศ์ จุฬาฯ มาตั้งอยู่ที่คณะเภสัชศาสตร์ มหิดล ใกล้ๆ ทบวงฯ โดยการอนุมัติของอาจารย์ประดิษฐ์ หุตางกูร คณบดีที่เป็นผู้ที่เข้าใจการเคลื่อนไหวของนักศึกษาดีคนหนึ่ง

"โครงการนี้ต้องให้เครดิตศูนย์นิสิตฯที่สามารถสามัคคีนักศึกษาวิทยาลัยครูได้ดี แล้วคนเหล่านี้ก็มีบทบาทมากในการนำมวลชนเข้ามาทำงานให้ศูนย์นิสิตฯได้มากขึ้น เพราะลำพังนักศึกษาในเมืองทำแบบนี้ไม่ได้ นอกจากนั้นก็มีอาจารย์มหาวิทยาลัยมาสมัครเป็นร้อยเพื่อลงไปเผยแพร่ประชาธิปไตยและอยู่ร่วมกับนักศึกษาในพื้นที่ เวลาฐานไหนมีปัญหาก็ติดตามได้ และมีการประชุมในพื้นที่ต่างๆว่าที่ไปที่มาของปัญหามีอะไรบ้าง โครงการนี้ถือว่าสร้างผลสะเทือนได้พอสมควรและทำกันได้ดีพอสมควร รอบแรกยังไม่มีอะไรเกิดขึ้นเพราะเป็นงานของรัฐบาล" อาจารย์ธิดาสรุปให้เห็นภาพรวม

บำรุง จรัณยานนท์
นักศึกษามหิดล เป็นกรรมการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่

จากผลสรุปดังกล่าว รวมทั้งจากปัญหาที่ชาวนานำมาปักหลักร้องเรียนรัฐบาลโดยตรงถึงทำเนียบรัฐบาลในช่วงเดือนมีนาคม รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จึงได้เดินหน้าโครงการที่ 2 ด้วยการประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการ สอบสวนคำร้องของราษฎรเรื่องหนี้สิน(ก.ส.ส.)โดยมีนายประกอบ หุตะสิงห์ รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน เมื่อเดือนมิถุนายน 2517 มีทบวงมหาวิทยาลัยเป็นแกนกลางในการประสานให้ศนท.ระดมกำลังนักศึกษามาร่วมเช่นเคย ซึ่งศนท.ได้ตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่เฉพาะของตนขึ้นมาประสานการทำงาน มีการแบ่งฝ่ายงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ของชาวนา ประสานงานและติดตามผล แต่การทำงานของคณะกรรมการชุดดังกล่าว ก็ไม่เป็นผล ศนท.พบว่าเจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่ไม่จริงใจให้ความร่วมมือทำให้หาข้อสรุปที่จะไปแก้ปัญหาชาวนาที่ชุมนุมยืดเยื้อมากว่า 2-3 เดือนไม่ได้ ในที่สุดก็เห็นว่าควรดำเนินการตามข้อเสนอของชาวนา คือ ให้รัฐซื้อที่ดินคืนจากนายทุนที่คดโกงแล้วนำมาจัดสรรให้ชาวนาที่ถูกโกงจนไม่มีที่ทำกิน และสรุปให้มีตัวแทนรัฐบาล นักศึกษา เข้าไปร่วมกันรับรู้และทำหน้าที่สืบสวนข้อเท็จจริงในพื้นที่โดยใช้งบประมาณของรัฐ

หลังจากได้ข้อสรุปดังกล่าว ศนท.จึงมีมติให้ระดมนักศึกษาออกไปเป็นกรรมการสอบสวน โดยมีการรับสมัครนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ซึ่งได้นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงส่วนหนึ่ง ขณะที่จุฬาฯและเกษตรศาสตร์ไม่สามารถหานิสิตมาเข้าร่วมได้ ส่วนที่ธรรมศาสตร์นั้น ก็กำลังมีความขัดแย้งเกี่ยวกับองค์กรนำ เนื่องจากช่วงนั้นได้มีการจัดตั้งสหพันธ์นักศึกษาเสรีขึ้นมา โดยการนำของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล มีความคิดเห็นขัดแย้งแตกต่างไปจากแนวคิดของ

สมบัติ ธำรงค์ธัญญวงศ์ เลขาธิการ ศนท.ทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือในการระดมนักศึกษาเท่าที่ควร มหิดลที่เอกภาพทางแนวคิดมากกว่า จึงมีบทบาทเด่นในเรื่องนี้

เจษฎา อังวิทยาธร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในชมรมรัฐศึกษา มหิดล ในช่วงนั้น และได้เข้าไปเป็นผู้ประสานในโครงการนี้เล่าว่า

"ในการประชุมครั้งหนึ่งที่ทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อประสานงานโครงการดังกล่าว ที่ประชุมก็ถามว่าแล้วมหิดลเป็นอย่างไร ผมก็เลยกลับมาที่คณะวิทยาศาสตร์ หารือกับจิ้น-กุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติ์ และนพพร ยศสุรา และได้เสนออิทธิ ฉันทศิริกาญจน์ นายกสโมสรนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ในขณะนั้นว่า ตกลงช่วงพักเที่ยงจะใช้ห้องประชุม แอล.01 เป็นเวทีชี้แจงถึงความจำเป็นที่นักศึกษาจะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขความทุกข์ยากของชาวนาชาวไร่ ซึ่งก็ปรากฏว่าในการประชุมครั้งนั้น มีนักศึกษาเข้าร่วมฟังกันอย่างล้นหลาม ประมาณ 500 กว่าคน มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันต่างๆ จนเลยเวลาเรียนไปแล้ว ก็ยังไม่จบ นายกสโมสรฯ จึงได้นำมติจากที่ประชุมเรื่องขอหยุดเรียน 1 เดือนเพื่อไปเป็นกรรมการช่วยรับเรื่องราวร้องทุกข์ไปเสนอต่อ อาจารย์ กำจร มนุญปิจุ คณบดี ที่จำต้องยินยอมและเสนอให้ใช้เวลาช่วงปิดเทอมมาเรียนชดเชยแทน แต่ในส่วนนักศึกษาปริคลินิกนั้น อาจารย์ไม่ยอมให้หยุดเรียน ซึ่งต่อมาอาจารย์กำจรได้แสดงสปิริตลาออกจากคณบดีในภายหลังเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้น"

รวมแล้วมีนักศึกษาอาสาสมัครเข้าร่วมประมาณ 130 คน ส่วนใหญ่นักที่เรียนอยู่ในระบบเรียนรวมชั้นปีที่2โดยที่เจษฎาเป็นคนทำรายชื่อเสนอไปทางทบวงฯ เพื่ออนุมัติให้เป็นกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลอย่างถูกต้อง โดยได้รับเบี้ยเลี้ยงค่าอาหาร ค่ารถ คนละ 300 บาทต่อวัน

ในครั้งนั้นมหิดลได้เลือกลงไปปักหลักที่ อ.ท่าตะโก จ.นครสวรรค์ และ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ ซึ่งเฉพาะจุดแรกนั้นถือว่ามีปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายทุนเจ้าที่ดินและชาวนารุนแรงแหลมคมมาก และจุดนี้เองที่นักศึกษาขอให้อาจารย์ธิดาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาประจำหน่วย

อาจารย์ธิดาเล่าย้อนถึงบรรยากาศในช่วงนั้นว่า ระหว่างทำหน้าที่สอบสวนเก็บข้อมูล ชาวบ้านก็จัดคนมาดูแลนักศึกษาอย่างเต็มที่ กลางคืนนอนตามศาลาวัด ก็จะต้องจัดเวรยามคอยรักษาความปลอดภัยให้ เพราะแม้ทุกคนจะไปปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งรัฐบาล แต่ก็ไม่มีใครรับประกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น

จากฝีมือผู้เสียประโยชน์ได้

"ทุกวันจะมีชาวนาประมาณ 200-300 คนมารอคิวร้องทุกข์แน่นขนัด บางคนถึงกับลงทุนมานอนรอพบนายทุนที่นี่เลยก็มี เพราะนายทุนชอบเบี้ยวไม่มาให้การ แม้จะมีหมายเรียกตัวจากเจ้าหน้าที่ 2-3 ครั้งแล้วก็ตาม รูปธรรมปัญหาที่พบมากที่สุดคือการเซ็นกู้ยืมเงินจากนายทุนในกระดาษเปล่าหรือแบะโป้งแต่เมื่อมาเป็นสัญญากู้ จำนวนเงินกลับสูงกว่าที่ตกลงนับร้อยเท่าพันเท่าแล้วแต่จะเติมศูนย์กี่ตัวจนไม่มีทางที่จะชดใช้ไถ่ถอนได้เป็นการขูดรีดที่สมบูรณ์แบบทีเดียว ในที่สุดก็ต้องถูกยึดที่นา บางท้องที่นายทุนคนเดียวกระทำกับชาวนาเช่นนี้นับร้อยๆราย ภาพที่ติดตาก็คือชาวนานับร้อยพร้อมใจกันยกมือชี้หน้านายทุนโหดที่มาคอยสังเกตการณ์ เป็นการเผชิญหน้าในบรรยากาศที่ตึงเครียดอย่างยิ่ง ซึ่งหากไม่มีนักศึกษาเข้าร่วมสอบสวนด้วยแล้ว ชาวนาจะไม่ยอมมาเด็ดขาด"

"หลังจากเราลงไปดำเนินการไม่กี่วัน ก็เริ่มมีข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์หัวสีฉบับหนึ่งว่านักศึกษาที่ออกสู่ชนบทมีระเบิดร้ายแรงในย่ามเพื่อเตรียมระเบิดหน่วยงานรัฐและก่อการร้ายโดยพุ่งเป้ามาที่ท้องที่จ.นครสวรรค์ซึ่งทีมของมหิดลกำลังทำหน้าที่อยู่ทั้งที่นักศึกษากลุ่มที่ไปด้วยไม่ใครมีท่าทีก้าวร้าวรุนแรงแม้แต่น้อย ทุกคนสุภาพเรียบร้อย อยู่ในระเบียบวินัย ดิฉันพยายามติดต่อสำนักพิมพ์ของหนังสือพิมพ์นั้นในกรุงเทพฯเพื่อให้แก้ข่าว แต่ไม่มีผล นั่นเป็นครั้งแรกที่เรารู้สึกถึงความพยายามที่จะสร้างสถานการณ์ในทางเลวร้ายต่อขบวนนักศึกษาโดยมีนายทุนอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง เหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้เราต้องเร่งทำงานและถอนตัวกลับ มิใช่กลัวตาย แต่เกรงจะไม่เป็นผลดีต่อคณะกรรมการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่โดยรวม"

อย่างไรก็ตาม จุดที่ อ.ท่าตะโกนี้มี พ.อ.ทองหล่อ วีระโสภณ ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการสอบสวน และยังมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นกรรมการร่วมอยู่ด้วย ต่างก็ยืนยันกับผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์อธิปัตย์ของศนท.ขณะนั้นว่าไม่มีเหตุร้ายตามที่หนังสือพิมพ์บางฉบับนำไปประโคมข่าวสร้างสถานการณ์

ทั้งนี้ "อธิปัตย์" ยังรายงานบรรยากาศการเผชิญหน้าระหว่างชาวนาและนายทุนเจ้าที่ดินว่า มีอยู่ครั้งหนึ่งที่ชาวนากว่า 20 คนยืนล้อมนายจรัส ถนอมวงษ์ นายทุนใหญ่ของอ.ท่าตะโกที่มีลูกหนี้เกือบ 50 รายซึ่งพยายามหลบหน้าไม่

ยอมให้ปากคำ อ้างว่ามีธุระต้องรีบไป

อย่างไรก็ตาม ระหว่างปฏิบัติงาน นักศึกษาและฝ่ายราชการมีปัญหาขัดแย้งกันตลอด ทั้งมีการปล่อยข่าวทำลายและไม่ยอมให้ความร่วมมือในบางเรื่อง เช่นการออกหมายเรียกนายทุนคู่กรณีและออกหมายจับ ซึ่งฝ่ายนักศึกษาเสนอว่าให้ออกหมายจับได้ทันทีที่ได้รับคำร้องเรียนจากชาวนา ขณะที่เจ้าหน้าที่ยืนยันว่าจะต้องได้รับคำร้องเรียนเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนหรือไม่ออกหมายเรียกไปแล้วนายทุนไม่ยอมมา นักศึกษาก็จะเสนอให้ออกหมายจับ ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็อ้างว่าไม่เข้าข่ายคำสั่งที่ สลร.32/2517 ออกหมายจับไม่ได้เพราะคำสั่งเขียนไว้หละหลวม ต่างฝ่ายจึงต่างตีความกันไปคนละทาง เมื่อเกิดความขัดแย้งหนักขึ้น ก็ไม่สามารถประชุมร่วมกันได้ โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่จะมาไม่ครบองค์ประชุม อ้างว่าติดราชการสำคัญจึงปรากฏว่าตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงานมีการประชุมกันเพียง 5 ครั้งเท่านั้น

สำหรับจุดที่ อ.เมืองเพชรบูรณ์นั้น หนังสือพิมพ์อธิปัตย์ได้รายงานบรรยากาศความตึงเครียดที่เกิดขึ้นไว้อย่างละเอียดว่า การประสานงานระหว่างกรรมการที่เป็นนักศึกษาและฝ่ายข้าราชการมีความขัดแย้งในแทบจะทุกเรื่อง จนในที่สุดนักศึกษาได้ตกลงกันจะหยุดงานประท้วง 1 วัน เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม นายศักดิ์ศิลป์ สุขะจาติ ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์จึงได้สั่งเตรียมพร้อมรับมือ โดยสั่งระดมตำรวจจากทุกอำเภอ รวมทั้งทหารจากค่ายหล่มสักมารักษาการณ์ในตัวเมืองเพชรบูรณ์ โดยอ้างว่ามีข่าวแพร่สะพัดในหมู่ประชาชนว่าวันที่ 18 กรกฎาคม นักศึกษาจะนำขบวนชาวนามาเผาเมืองเพชรบูรณ์ แต่หลังหยุดประท้วง 1 วันนักศึกษาก็เข้าปฏิบัติงานตามปกติ เพียงแต่ไม่เข้าร่วมประชุมกับฝ่ายราชการอีกต่อไปจึงก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันมากขึ้น ถึงกับมีการคอยตามประกบตัวนักศึกษาตลอดเวลาแม้ในขณะปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นนักศึกษาจึงหยุดทำงานเมื่อเที่ยงวันที่ 20 กรกฎาคมก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการทำงานด้วยความไม่พอใจ จากนั้นพากันออกจากศาลาประชาคมมาแถลงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นให้ประชาชนฟังที่หน้าศาลากลางจังหวัด โดยมีนายอรรถพล วงศ์ดีไพศาล จากมหาวิทยาลัยรามคำแหงขึ้นชี้แจงเป็นคนแรก แต่ก็ถูก ร.ต.ท.ชัช คงเมือง แต่งกายนอกเครื่องแบบพร้อมกำลังตำรวจประมาณ 40 นายบุกเข้าขัดขวางจนเครื่องขยายเสียงชำรุดเสียหายต่อหน้าประชาชนนับพัน ขณะเดียวกันนักศึกษากว่า 50

คนก็ถูกทหารที่มีอาวุธครบมือต้อนกลับที่พัก จากนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดได้ส่งคนไปแจ้งให้ทั้งนักศึกษาและอาจารย์ออกจากเมืองเพชรบูรณ์ภายใน 5 นาทีและได้ให้ ร.ต.อ.เพชร วงศ์ใหญ่ ควบคุมตัวนายทรงศักดิ์ สิงหาด อาจารย์ที่ปรึกษาขังไว้ในรถยนต์ราวชั่วโมงเศษ ขณะที่นักศึกษาพยายามเจรจาให้ปล่อยตัว ต่อมาผู้ว่าฯ จึงสั่งให้ควบคุมตัวนักศึกษา 4 คนและอาจารย์ที่ปรึกษาไปขังที่โรงพัก แต่อัยการจังหวัดได้รีบไปห้ามปรามไว้เสียก่อน ผู้ว่าฯจึงให้คุมตัวทั้งหมดขึ้นรถให้สั่งให้นักศึกษาทั้งหมดออกจากเมืองเพชรบูรณ์โดยเร็วที่สุดในเย็นวันนั้นเอง โดยมีตำรวจคุมขบวนไปตลอดทางจนพ้นเขตจังหวัด

ศุมล ศรีสุขวัฒนา ซึ่งขณะนั้นอยู่ชั้นปีที่ 1 เล่าย้อนถึงการเข้าร่วมในครั้งนั้นว่า ก่อนออกไปปฏิบัติงาน คนของศูนย์นิสิตฯ นศพ.บำรุง จรัณยานนท์ และนักศึกษาจากรามคำแหงและธรรมศาสตร์ที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายจะมาช่วยอบรมความรู้เรื่องการทำสัญญาต่างๆ รวมทั้งขั้นตอนการเก็บข้อมูลและการลงทะเบียนให้

"เมื่อลงพื้นที่ไปได้สักพักเริ่มมีข่าวลือว่าชาวบ้านไม่พอใจนักศึกษา และมีการเตือนกันว่านายทุนได้ไปจ้างอันธพาลมาคอยรังควานให้ระวังตัว ขณะที่ผู้ว่าฯก็มีท่าทีไม่ชัดเจน คือทั้งคัดค้าน ทั้งช่วยจัดการปัญหา เรารู้มาว่าจังหวัดได้ข่าวกรองทำนองว่ามีคอมมิวนิสต์เข้ามาแทรกแซงในหมู่พวกเรา และเริ่มใช้กำลังควบคุม จำได้ว่าพี่บำรุงมาประกาศให้นักศึกษาถอนตัวกลับ"

ขณะที่นายแพทย์สุริยะ วงศ์คงคาเทพ อดีตนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี เล่าว่าทีมของมหิดลในจุดนี้มีรวมประมาณ 30-40 คน ใช้คุรุสัมมนาคารของอำเภอเป็นที่ทำการและที่พัก กลางวันจะร่วมกับทีมของฝ่ายปกครองจดคำให้การของชาวบ้าน ซึ่งพบว่าเกือบทั้งหมดจะติดหนี้นายทุนอยู่เพียงไม่กี่คนซึ่งจะต้องมาชี้แจงข้อกล่าวหา หนึ่งในนั้นภายหลังทราบว่าได้บวชเป็นแม่ชีเพื่อสร้างภาพ ช่วงกลางคืนนักศึกษาบางส่วนก็จะแยกย้ายไปพักร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งยิ่งทำให้ได้รู้ได้เห็นสภาพความยากแค้นและการถูกเอาเปรียบที่เราไม่เคยรับรู้มาก่อน

"ไปทุกคืนก็จะได้พบชาวบ้านมานั่งร้องไห้เล่าถึงปัญหาด้วยความคาดหวังในตัวนักศึกษาสูงมาก บางทีมารุมล้อมระบายปัญหาให้ฟังเป็นสิบๆคน ส่วนพวกที่พักอยู่คุรุสัมมนาคารก็จะมีทหาร อ.ส. และลูกเสือชาวบ้าน มาเฝ้ารักษา

การและก็คอยจับตาดูความเคลื่อนไหวของเราตลอดเวลา ปรากฏว่าวันสุดท้าย บรรยากาศเริ่มรุนแรงเพราะจังหวัดได้เกณฑ์ชาวบ้านจากถิ่นอื่นรวมทั้งอ.ส.มากัน ชาวบ้านที่จะมาร้องเรียนไม่ให้เข้าถึงพวกเรา ขณะเดียวกันก็ตะโกนให้เราขึ้นรถ เราไม่มีข้อต่อรองเพราะรู้สึกว่าในสถานการณ์เช่นนั้นคงทำอะไรไม่ได้ รู้สึกเหมือนถูกหักหลัง พอดีงานก็ใกล้เสร็จแล้วก็เลยยินยอมให้เขายกขบวนประกบมาส่ง"

ประสบการณ์ในครั้งนั้น ทำให้นักศึกษาที่เข้าร่วมมีทั้งความสะเทือนใจ คับแค้นใจไม่ต่างกัน ทั้งเป็นจุดเปลี่ยนทางความคิดและจุดเปลี่ยนในชีวิตของหลายๆคน โดยเฉพาะบำรุง จรัณยานนท์ นักศึกษาแพทย์จากฝั่งศิริราช ถึงขั้นปฏิเสธที่จะกลับมาเรียนต่อ โดยทุ่มเทลงไปช่วยเหลือชาวนาชาวไร่เต็มตัว

"ยอมรับว่าเมื่อเจอสภาพดังกล่าว ทั้งแค้น ทั้งไม่เข้าใจ เกิดความรู้สึกร่วมกันว่าอำนาจรัฐเข้ามาชี้นำและคุกคาม เมื่อกลับมา จึงจุดประเด็นให้มีการตั้งกลุ่มศึกษา ที่ต่อมาได้เข้าร่วมในกลุ่มศึกษาและพัฒนา ของส.ม.ม.โดยมีรุ่นพี่ๆมาเป็นแกนนำจัดศึกษาในกลุ่มย่อยต่างๆ ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คือพวกที่ลงไปในพื้นที่และประสบเหตุการณ์เดียวกัน จนในที่สุดทำให้ผมเริ่มวางมือจากงานในชมรมสลัมแล้วหันมาทำงานช่วยเหลือชาวนาอย่างจริงจังมากขึ้น จนนำไปสู่การรวมกลุ่มแล้วไปประสานงานกับนักศึกษามหาวิทยาลัยอื่น ซึ่งต่อมามีการก่อตั้งเป็นกลุ่ม "แนวร่วมนักศึกษาเพื่อชนบทหรือ นบ.ขึ้น" ศุมลเล่าสะท้อนถึงบทบาทที่แปรเปลี่ยนหลังจากกลับมา

หลังการปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นซึ่งรวมเวลาแล้วเกือบ 1 เดือน เจษฎาก็ไปติดต่อรับเงินเบี้ยเลี้ยงรวมประมาณ 1.2 ล้านบาทซึ่งถือว่าเป็นจำนวนค่อนข้างมากในขณะนั้น ที่ที่ทำการ ศนท.ที่คณะเภสัชศาสตร์ ตามที่ทบวงฯได้โอนมาให้

"ตอนแรกผู้ประสานงานของศูนย์ฯจะไม่ยอมให้ โดยขอนำเงินส่วนนี้ไปใช้ในกิจกรรมของศูนย์ฯ แต่ผมคัดค้านเพราะตกลงในหลักการกันแล้วว่านักศึกษาที่ออกไปปฏิบัติงานตามคำสั่งต้องได้รับเบี้ยเลี้ยงเพราะเขาต้องออกค่าใช้จ่ายไปก่อน ในที่สุดเขาก็ยอม ผมจำได้ว่าวันนั้นนำเงินสด 1.2 ล้านบาทใส่กระเป๋าขึ้นรถเมล์กลับบ้าน แล้วเช้าวันรุ่งขึ้นก็หอบขึ้นรถเมล์มาที่คณะวิทยาศาสตร์คนเดียว แล้วก็เปิดประชุมแกนนำและอาสาสมัครที่เข้าร่วมปฏิบัติงานที่ห้อง แอล.05 ตึกกลม เพื่อหารือกันว่าจะทำอย่างไรกับเงินจำนวนนี้ ที่ประชุมตกลงว่าเมื่อเป็นเบี้ยเลี้ยงให้แต่ละบุคคลก็สมควรจ่ายตามหลักการที่ตกลง

กันแต่จากนั้นใครจะนำไปใช้อะไรก็แล้วแต่แล้วก็มีการนับเงินสดๆแจกกันวันนั้นเลย ขณะที่ชมรมต่างๆก็พากันมาตั้งกล่องรับบริจาคเงินเพื่อทำกิจกรรม ซึ่งก็ปรากฏว่าแต่ละแห่งได้รับไปเป็นจำนวนมากพอสมควร"

อย่างไรก็ตาม ภายหลังการปฏิบัติงานนักศึกษาส่วนใหญ่พบว่าความหวังที่ตั้งไว้สูงว่าข้อมูลจากการสอบสวนจะช่วยปลดหนี้ให้ชาวนาได้ โดยมีมาตรา 17 รองรับ กลับไม่สามารถแปรไปสู่การแก้ปัญหาได้ ทั้งในทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ คือ การใช้กฎหมายบังคับเพื่อให้เกิดผลในทางนิติกรรม มิหนำซ้ำยังพบว่าข้อมูลส่วนใหญ่สูญหายไปหลังจากสิ้นสุดโครงการนี้ไม่นาน และชาวนาที่ให้ข้อมูลก็เริ่มถูกคุกคามทำร้าย

แต่ในมุมมองของเจษฎาเห็นว่า แม้จะไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและเป็นรูปธรรมตามที่คาดหวัง แต่สำหรับนักศึกษามหิดลแล้ว ได้ทำให้มีโอกาสรับรู้ถึงรูปธรรมความไม่เป็นธรรมในสังคม ที่ชาวนาส่วนใหญ่ถูกเอารัดเอาเปรียบอยู่ในสังคมชนบทมาตลอดเวลา และถือว่าเหตุการณ์ในครั้งนี้ได้มีส่วนยกระดับความตื่นตัวต่อปัญหาสังคมให้กับนักศึกษาอย่างมาก ทั้งนับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ที่สามารถนำนักศึกษาสายวิชาชีพแพทย์และสาธารณสุขจำนวนมากกว่าสถาบันอื่น หยุดเรียนนานนับเดือนเพื่อไปช่วยเหลือชาวนาชาวไร่

จากประสบการณ์ตรงที่นักศึกษาได้รับ ทำให้ส่วนใหญ่เริ่มตั้งคำถามกับตัวเอง และตระหนักถึงความไม่เป็นธรรมในสังคม มีจุดยืนและจิตใจสาธารณะที่ชัดเจนมากขึ้น หลายคนเริ่มรู้สึกถึงความคับแค้นใจที่ถูกกระทำดังกล่าว ทั้งที่มีเจตนาดี ดังนั้น เมื่อนักศึกษามหิดลกลุ่มนี้ซึ่งส่วนใหญ่เรียนอยู่ปี 1 และ 2 และเป็นกำลังสำคัญของงานชมรมต่างๆ ในตึกสันทนาการกลับจากโครงการดังกล่าวก็ทำให้บรรยากาศและเนื้อหาของงานในแต่ละชมรมมีการพัฒนาไปสู่คุณภาพใหม่ จากที่ต่างทำงานกันตามความชอบความถนัดอย่างกระจัดกระจาย ก็เริ่มมีการรวมกลุ่มกันศึกษาปัญหาสังคมและเริ่มโยงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมต่อสู้เคลื่อนไหวทางการเมืองและนำไปสู่การจัดตั้งกำลังเข้าร่วมเคลื่อนไหวภายนอกมหาวิทยาลัยมากขึ้น

ขณะเดียวกันกลุ่มอาจารย์ที่เข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาซึ่งได้ไปรับรู้ปัญหาร่วมกันดังกล่าวก็มีการรวมกลุ่มกันเป็น **กลุ่มพลังใหม่** โดยมีนายแพทย์ประสาน

ต่างใจ ,นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์ และอาจารย์อีกหลายคนของมหิดลเป็นแกนนำ ซึ่งต่อมาได้ขยายตัวและก่อรูปเป็นพรรคพลังใหม่ โดยมีนักศึกษาบางส่วนของมหิดลเข้าร่วมเป็นยุวชนของพรรคด้วย

งาน "ฟ้าใหม่" เปิดประตูมหาลัยสู่สังคม

ปลายปี 2517 หลังจากงานพระราชทานเพลิงศพวีรชนที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ 14 ตุลาคมที่ท้องสนามหลวงผ่านพ้นไป ธรรมศาสตร์ได้เตรียมการณ์จัดฉลองครบรอบ 1 ปี 14 ตุลา แต่เกิดกรณี จอมพลถนอม กิตติขจรและภรรยาที่ลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศลอบเดินทางเข้ามากรุงเทพฯ สนามหลวงและธรรมศาสตร์จึงเป็นศูนย์รวมของการเคลื่อนไหวต่อต้าน และเริ่มถูกกลุ่มกระทิงแดงใช้ความรุนแรงเข้าก่อกวนด้วยการปาระเบิดข่มขวัญ นศพ.เหวง โตจิราการ นายกองค์การบริหารของ ส.ม.ม.ซึ่งเป็นกรรมการศูนย์นิสิตฯอยู่ด้วยจึงเสนอตัวให้มีการจัดงานดังกล่าวที่คณะวิทยาศาสตร์ มหิดล โดยใช้ชื่องานว่า "ฟ้าใหม่" ซึ่งจะเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมด้วย ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มหิดลเปิดประตูมหาวิทยาลัยให้คนภายนอกเข้ามาร่วมกิจกรรมได้ในบรรยากาศเดียวกับธรรมศาสตร์

อย่างไรก็ตาม การประสานขอจัดงานดังกล่าวนับว่ามีอุปสรรคพอสมควร เพราะเมื่อองค์การบริหารฯทำเรื่องขอจัด "งานมหกรรมบันเทิงเพื่อประชาชน" โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม 2517 ถึง 1 มกราคม 2518 รวม 3 วัน ตั้งแต่เวลา 18.00 น.เป็นต้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ

1. เพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและการละเล่นพื้นเมืองของไทย ฟื้นฟูและช่วยยกระดับคุณค่าให้ดีขึ้น
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจและเกิดความรักชาติ
3. เพื่อความสนุกสนานบันเทิง.

สำหรับรูปแบบจะเน้นการนำเสนอรูปปั้น ภาพเขียน ภาพถ่าย ที่สะท้อนชีวิตจริงของสังคมไทยและที่ได้รับรางวัลต่างๆ เช่น ภาพถ่ายสงครามเวียดนาม ซึ่งได้สร้างความลำบากใจให้ ศ.ดร.กำจร มนุญปิจุ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ อย่างมาก โดยได้ชี้ว่าวันที่ 30 คณะฯไม่ได้หยุดเรียนจึงไม่อาจให้สถานที่เตรียมงานได้ ขณะที่เกรงว่าถ้ามีประชาชนเข้าชมงานมาก อุปกรณ์การศึกษาที่มีค่าอาจ

สูญหายเพราะดูแลไม่ทั่วถึง นอกจากนี้หากปิดตึกก็จะทำให้นักศึกษาปริญญาโทที่ทำงานวิจัยนอกเวลาได้รับความเดือดร้อน อีกทั้งบริเวณคณะก็มีการจี้กันอยู่เสมอเกรงว่าผู้มาร่วมงานตามค่ำคืนอาจได้รับอันตราย ที่สำคัญ ถ้ามีการเสียหายเกิดขึ้น ส.ม.ม.คงไม่สามารถรับผิดชอบได้เพราะมีเงินจำกัด ขณะที่แจ้งว่าจะต้องใช้เงินในการจัดงานครั้งนี้ไม่ต่ำกว่า 40,000 บาท นอกจากนี้คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีซึ่งอยู่ติดกันก็ระบุความลำบากใจมาเช่นกันว่าเกรงว่าการจัดงานดังกล่าวจะกระทบต่อคนไข้ที่ต้องการความสงบ ทั้งเมื่อพื้นที่ทั้ง 2 คณะติดกัน คนมาร่วมงานอาจไปพลุกพล่านอยู่ที่โรงพยาบาล อาจก่อความเสียหายแก่ทรัพย์สินของโรงพยาบาลได้

แต่ก็ปรากฏว่า ปัญหาอุปสรรคที่มหาวิทยาลัยยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างให้การปฏิเสธการให้ใช้สถานที่นั้น องค์การบริหารฯก็พยายามหาเหตุผลมาแจกแจงได้เกือบทุกข้อ โดยเฉพาะปัญหาความเสียหายอันจะเกิดแก่ทรัพย์สินของคณะที่รับปากว่าจะวางมาตรการที่รัดกุมที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยจะจัดตั้งกองการรักษาความปลอดภัย ใช้กำลังนักศึกษาดูแลทุกชั้นทุกตึกประสานกับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง รวมทั้งหากสนามหญ้าหรือไม้พุ่มเสียหาย ก็จะหามาปลูกชดเชยให้สวยงามดังเดิม ขณะที่ปัญหาข้อท้วงติงจากฝั่งรามาธิบดีก็ถูกตีตกไป เมื่อองค์การบริหารฯยืนยันว่างานที่จัดไม่กระทบคนไข้เนื่องจากมีตึกฟิสิกส์เป็นฉากกำบังเสียงอยู่ อีกทั้ง “นักศึกษาในคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีเองก็ได้จัดงานรื่นเริงในระยะใกล้ๆกันหลายงานโดยใช้สถานที่ของคณะ ดังนั้นงานที่จัดคงไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจคนไข้มากไปกว่างานที่จัดขึ้นภายในคณะ”

แต่เมื่อนำเรื่องเสนอสภานักศึกษาอีกครั้ง ปรากฏว่าเสียงรับรองขาดไป 1 เสียง จึงไม่ผ่านการอนุมัติในหลักการ ซึ่งหากองค์การบริหารฯ ยังยืนยันที่จะจัดตามขั้นตอนก็ต้องนำเรื่องไปให้นักศึกษาทุกคนโหวต หากแพ้โหวตองค์การบริหารฯก็ต้องลาออก ถ้าชนะสภานักศึกษาก็ต้องลาออกแล้วเลือกตั้งใหม่องค์การบริหารฯเห็นว่าจะทำให้เกิดความยุ่งยากในทางปฏิบัติ จึงพลิกแพลงรูปแบบงานใหม่โดยใช้ชื่อ “ฟ้าใหม่แห่งการศึกษาไทย” โดยคงสาระไว้ตามเดิม แต่เน้นหนักนิทรรศการที่มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมมัธยมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา โดยได้ขอความร่วมมือไปยังศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย ศูนย์นักศึกษาครูแห่งประเทศไทยและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ให้เข้าร่วมจัดนิทรรศการด้วย ซึ่งเมื่อนำเสนอที่ประชุมสภานักศึกษาก็ได้รับความเห็นชอบ ให้จัดระหว่างวันที่ 29 ธันวาคม 2517 ถึง 4 มกราคม 2518 จากนั้นได้มีการเตรียมใช้ห้องชมรมกีฬาเป็นศูนย์ประสานการจัดงาน

อย่างไรก็ตาม อาจารย์ประดน จาติกวนิช 1 ใน 4 ของอาจารย์ที่เป็นคณะกรรมการอนุมัติด้านสถานที่ ได้ท้วงว่าระยะเวลาการจัดงานอาจนานเกินไป ต้องเสนอมหาวิทยาลัยพิจารณา ขณะเดียวกันได้กล่าวขอร้องนักศึกษาเป็นเชิงว่าจะรับปากได้หรือไม่ว่า "จะไม่เป็นซ้าย" ซึ่งองค์การบริหารฯก็ได้ชี้แจงไปว่า งานดังกล่าวจัดที่คณะวิทยาศาสตร์ ควรได้รับการอนุมัติจากทางคณะได้ ส่วนเนื้อหาจะซ้ายหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับผู้ดูและจุดประสงค์ของงาน ที่มุ่งนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริงของระบบการศึกษาไทยเป็นหลัก

ซึ่งเมื่อมีการนำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการอาจารย์ ก็กลับไม่ได้รับอนุมัติด้วยเหตุผลคล้ายเดิม คือเกรงจะเกิดความเสียหายและไม่ปลอดภัยต่อทรัพย์สินและสถานที่ของคณะ ซึ่งหากนักศึกษาพร้อมชดใช้และมีการกลั่นกรองคนเข้าร่วมงานเพื่อมิให้เกิดเหตุร้ายได้ ก็ตกลง แต่ก็ยังเห็นว่าระยะเวลาการจัดงานเป็นช่วงยาวและวิกาลเกินไป ควรเลื่อนเวลาออกไป อีกทั้งคืนวันที่ 31 ธันวาคม จะมีการจัดงานตลอดคืนโดยเปิดให้ประชาชนภายนอกเข้าร่วมด้วย ทั้งยังตำหนิที่ศูนย์กลางนักเรียนฯได้นำเรื่องการจัดงานดังกล่าวลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ก่อน ขณะที่อาจารย์ยังไม่ได้อนุมัติ และยังกล่าวทำนองว่าเป็นเพราะงานนี้ถูกปฏิเสธจากธรรมศาสตร์ จึงต้องมาจัดที่มหิดล

แม้มีข้อท้วงติงมากมาย แต่องค์การบริหารฯก็ยังยืนยันถึงความจำเป็นในการจัดงาน โดยเฉพาะให้มีการจัดกิจกรรมตลอดคืนวันที่ 31 ธันวาคม ซึ่งปกตินักศึกษาของคณะก็เคยจัดมาก่อนและครั้งนี้ก็หวังจะให้นักศึกษาได้ร่วมทำบุญตักบาตรร่วมกันในเช้าวันที่ 1 มกราคม 2518 ด้วย ส่วนประเด็นที่มีการนำไปลงข่าวก่อน ก็เป็นเพราะหนังสือพิมพ์ได้ข่าวระหว่างการติดต่อประสานงาน จึงเข้าใจผิดว่ามีการอนุมัติให้จัดงานแน่นอนแล้ว และการที่ต้องย้ายมาจากธรรมศาสตร์นั้นก็เพราะหอประชุมใหญ่ธรรมศาสตร์ชำรุด อีกทั้งองค์การบริหารนักศึกษาของธรรมศาสตร์ก็จะจัดงานปีใหม่ของตนอยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม ระหว่างการเจรจาต่อรอง ฝ่ายอาจารย์ได้ขอให้เปลี่ยนช่วงเวลาการจัดงานมาเป็นวันที่ 29 ธันวาคม 2517 ถึง 1 มกราคม 2518 รวม 4 วัน

และให้ใช้เฉพาะบริเวณสนามฟุตบอลของคณะเท่านั้น ส่วนหัวข้ออภิปราย ให้เปลี่ยนจาก "จักรพรรดินิยมกับการแทรกแซงทางการศึกษา" มาเป็น "อิทธิพลของต่างชาติกับการศึกษา" และ "ประวัติศาสตร์การบิดเบือนของชนชั้นปกครอง" มาเป็น ประวัติศาสตร์ถูกบิดเบือนจริงหรือ" ซึ่งในที่สุดองค์การบริหารฯ ก็ยอมรับข้อเสนอ และคณะกรรมการกิจการนักศึกษาของคณะฯก็ได้อนุมัติการจัดงานเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2517

ทั้งนี้ การจัดงานดังกล่าว องค์การบริหารฯได้แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการจัดงาน ดังนี้

1. น.ส.สุรัตน์ เล็กสุภาพ และนายเมธี จันทร์จารุภรณ์ เป็นประธานร่วม
2. นายสงวน นิตยารัมภ์พงศ์ เป็นฝ่ายข้อมูลเอกสารและการอภิปราย
3. น.ส.จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ เป็นฝ่ายการเงิน
4. นายเมธี จันทร์จารุภรณ์ เป็นฝ่ายสวัสดิการและความปลอดภัย
5. นายสมชาย ดรุณเทอดไทย เป็นฝ่าย แสง เสียง ไฟฟ้า
6. นายชูชีพ ชีวะสุทธิ์ เป็นฝ่ายหารายได้
7. น.ส.วนิดา โอฬาริกชาติ เป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์

นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช ในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากพรรคแนวร่วมมหิดล ให้เป็นหัวเรือใหญ่ในการจัดเตรียมสถานที่ในช่วงนั้นเล่าว่า งานดังกล่าวถือว่าท้าทายมากสำหรับขบวนนักศึกษามหิดล เพราะเป็นงานแรกที่มหิดลจัดเปิดกว้างให้คนนอกเข้ามาร่วมงานด้วยด้วย เพื่อทำให้รู้สึกว่าได้กลมกลืนกับประชาชนอย่างแท้จริง

"ผมเป็นห่วงเรื่องการรักษาความปลอดภัย จึงไปดึงเพื่อนๆพี่ๆจากพรรคจุฬาประชาชนและพลังธรรมของธรรมศาสตร์มาช่วยกัน ในงานนี้มหิดลเปิดแนวรบด้านวัฒนธรรมชัดเจน โดยวงดนตรีกรรมาชนได้เริ่มเล่นเพลงครั้งแรกและเริ่มมีการออกเทปครั้งแรกจากงานนี้ ซึ่งเพลงรุ่นแรกจะมี คนกับควาย กรรมาชนและเพื่อมวลชน ขณะที่กลุ่มศิลปการแสดงและวงฟ้าใหม่ก็เริ่มก่อรูปขึ้นเพื่อแสดงในงานนี้เช่นกัน วงตะวันแดงของธรรมศาสตร์ก็มาเล่นด้วย มีอยู่คืนหนึ่งประมาณเที่ยงคืน มีมอเตอร์ไซค์กว่า 10 คันมาออเต็มไปหมด คิดว่าคงโดนลุยแน่แต่สุดท้ายก็ไม่มีอะไร แต่หลังจากงาน ตอนเช้าก็มีสันติบาลมาสังเกตการณ์ พวกเราก็ช่วยกันสอบถามและผลักดันออกไป"

งานนี้จึงเป็นทั้งงานแรกและงานสุดท้ายที่เปิดกว้างสำหรับคนนอกและท้าทายศักยภาพของขบวนนักกิจกรรมของมหิดล

โดดเข้าร่วมการเคลื่อนไหวที่แหลมคม

เมื่อเริ่มต้นปี 2518 สถานการณ์การต่อสู้เพื่อเอกราช ประชาธิปไตยและความเป็นธรรมในสังคม ที่มีนักศึกษาเป็นหัวขบวนเริ่มรุนแรงแหลมขึ้นเป็นลำดับ นอกจากศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย หรือ ศนท.แล้ว แกนนักศึกษาบางส่วนได้ร่วมกับผู้นำฝ่ายประชาชนต่างๆ จัดตั้ง "กลุ่มประชาชนเพื่อประชาธิปไตย" หรือปช.ปช.และแนวร่วมต่อต้านเผด็จการแห่งชาติขึ้น เพื่อให้การเคลื่อนไหวมีความคล่องตัวกว่าการทำงานของศนท.ที่ถือว่าเป็นองค์กรตัวแทนทางการของนักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆ

ในเดือนกุมภาพันธ์เริ่มมีการจุดประเด็นเรื่องการคัดค้านสัมปทานเหมืองแร่ดีบุกของบริษัทเท็มโก้ของสหรัฐอเมริกาและการที่นายสนอง บัญชาญ ผู้นำกรรมกรเหมืองแร่พังงา ถูกลอบยิง ไล่เรี่ยกันก็มีการเปิดโปงกรณี "ถีบลงเขาเผาลงถังแดง" ที่เจ้าหน้าที่รัฐใช้วิธีปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างเหวี่ยงแหในภาคใต้โดยเฉพาะที่จ.พัทลุง นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี ทั้ง 2 เหตุการณ์ทำให้นักศึกษามหิดลที่เข้าร่วมได้เรียนรู้ถึงปัญหาเอกราชของชาติและความโหดร้ายไม่เป็นธรรมที่ชาวบ้านได้รับ

ต่อมาวันที่ 17 พฤษภาคม ขบวนของมหิดลโดยเฉพาะหน่วยพยาบาลเพื่อมวลชนหรือ พ.ม.ช.และวงดนตรีกรรมาชนก็ได้เข้าร่วมการชุมนุมครั้งใหญ่เพื่อประท้วงการที่สหรัฐละเมิดอธิปไตยกรณีเรือสินค้า "มายาเกวซ" ถูกเขมรแดงยึดและสหรัฐได้ส่งนาวิกโยธินกว่า 1,000 นายเข้ามาใช้ฐานทัพเรืออู่ตะเภาของไทยเป็นฐานในการเข้าไปปฏิบัติการโจมตีกองเรือของกัมพูชา โดยไม่แจ้งให้รัฐบาลไทยทราบ นับเป็นการล่วงละเมิดอธิปไตยอย่างรุนแรงและทำให้รัฐบาลม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องใช้ท่าทีแข็งกร้าวต่อสหรัฐเป็นครั้งแรก จนรัฐบาลสหรัฐต้องยอมแสดงความเสียใจ เหตุการณ์ครั้งนั้นนำไปสู่เป้าหมายที่จะต่อสู้เพื่อให้สหรัฐต้องถอนทหารและฐานทัพออกไปจากประเทศไทยในที่สุด หลังจากนั้นยังตามมาด้วยการต่อสู้ที่รุนแรงและแหลมคมหลายครั้ง อาทิ เดือนสิงหาคม

มีการจับกุมผู้นำชาวนา 9 คนและนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 1 คนที่ จ.เชียงใหม่ ทำให้นักศึกษาทั่วประเทศชุมนุมยืดเยื้อถึง 9 วันโดยมีธรรมศาสตร์เป็นศูนย์กลาง จนทั้งหมดได้รับการปล่อยตัว,การบุกเข้าเผาทำลายข้าวของในธรรมศาสตร์เสียหายนับสิบล้านบาทของนักเรียนอาชีวะกลุ่มหนึ่ง โดยมีสถานีวิทยุยานเกราะเป็นกระบอกเสียงตลอดเวลา การปาระเบิดใส่ผู้ชุมนุมคัดค้านย้ายนายธวัช มกรพงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา ที่พยายามเอาจริงกับการจับผู้บงการฆ่าผู้นำกรรมกรพังงา ทำให้มีคนตายถึง 15 คน บาดเจ็บจำนวนมาก และเหตุการณ์ที่ พ.ม.ช..เข้าร่วมโดยตรงและได้รับบาดเจ็บ คือเหตุระเบิดที่หน้าศาลากลางจ.ปัตตานีระหว่างการชุมนุมประท้วงกรณีทหารนาวิกโยธินจับชาวบ้านมุสลิม 5 คนไปฆ่าและทิ้งศพลงแม่น้ำ ทำให้ครั้งนั้นมีผู้เสียชีวิตถึง 17 ศพ และบาดเจ็บจำนวนมาก โดยผู้ปฏิบัติงานของ พ.ม.ช.และศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทยที่ลงไปช่วยถูกสะเก็ดระเบิดบาดเจ็บเล็กน้อย 2 คน ขณะที่เพิ่งเดินทางไปถึงและเตรียมจัดยาและเวชภัณฑ์รับสถานการณ์

แกน "ม่วง - เหลือง" รูปแบบใหม่ในการรับมือ

สถานการณ์ที่แหลมและรุนแรงขึ้นดังกล่าว โดยเฉพาะหลังจากแกนนำสำคัญต้องหลบหนีการถูกคุกคามไปสู่เวทีการต่อสู้อื่น ทำให้ขบวนการนักศึกษามีการปรับโครงสร้างการทำงานเพื่อให้สอดคล้องโดยจัดตั้งเป็นกลุ่ม"ม่วง-เหลือง"ที่ได้มาจากสีของชอล์กที่เขียนกระดานขึ้น โดยองค์ประกอบมาจากตัวแทนพรรคก้าวหน้าในมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ขณะนั้นสามารถกุมการนำองค์การบริการนักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้เป็นส่วนใหญ่แล้ว เพื่อให้การเคลื่อนไหวรับมือของขบวนในแต่ละเรื่องประสานลงไปถึงระดับผู้ปฏิบัติงานของพรรคและผลักดันการเคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเหตุการณ์มากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาการดำเนินการโดยศนท.เพียงส่วนเดียว มักมีปัญหาล่าช้า ขาดความเป็นเอกภาพและความคล่องตัว

โดยกลุ่ม "ม่วง" คือผู้ประสานงานระหว่างองค์กรเคลื่อนไหวและมหาวิทยาลัยต่างๆในวงนอก ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์และสามารถกุมกระแสการเคลื่อนไหวในแต่ละเรื่องได้ดี จากนั้นจะส่งต่อผ่านตัวแทนกลุ่ม "เหลือง" ของตน

ซึ่งคือผู้ประสานงานภายในมหาวิทยาลัยที่เป็นผู้กุมข้อมูลภายในมหาวิทยาลัยได้ดี เพื่อให้เข้ามาประสานในพรรคก้าวหน้าของแต่ละมหาวิทยาลัย ซึ่งหลักๆในขณะนั้นคือ จุฬาฯ มหิดล ธรรมศาสตร์ รามคำแหง และเกษตรศาสตร์ ดำเนินการขับเคลื่อนการต่อสู้ตามขั้นตอนที่หารือร่วมกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของความไว้เนื้อเชื่อใจกันอย่างสูง

นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช อดีตเลขาธิการพรรคแนวร่วมมหิดล ซึ่งต่อมาอยู่ในฐานะเลขาธิการแกน “ม่วง-เหลือง” ด้วย กล่าวถึงที่มาว่า

“ช่วงปี 18 หลังเริ่มมีเหตุการณ์รุนแรง และแกนนำสำคัญเริ่มหลบออกไปพร้อมๆกัน ซึ่งข่าวหนังสือพิมพ์ก็ลงว่าไปเวียดนามบ้าง ฝรั่งเศสบ้าง ก็เกิดสภาพที่ปล่อยให้เราต้องรับผิดชอบกันเองและงานพรรคแนวร่วมมหิดลก็ถือเป็นมรดกที่ผมต้องเข้าไปแบกรับเต็มที่ด้วยความจำเป็น พอมีปัญหาเช่นนี้ก็ต้องฟอร์มใหม่หมด โดยผมคิดว่าในเมื่อเรามีคนก็ต้องพยายามรวบรวมคนที่คุยได้เข้ามาจัดตั้งกันใหม่ โดยแกนจริงๆในขณะนั้นก็มีอยู่ 4-5 คน ซึ่งต้องหลบไปประชุมบ้านโน้นทีบ้านนี้ที ขณะที่พี่จำรัสซึ่งเคยกุมงานอยู่ภายในไป Intern ที่พิษณุโลก ผมก็ประชุมจนเหนื่อยทั้งข้างนอกข้างใน กว่าจะเริ่มก็ 3-4 ทุ่ม สุธรรม แสงประทุม.กับ ภูมิธรรม เวชยชัย จะเข้าใจสภาพดี บางครั้งพวกนี้ก็จะบอกไอ้พวกหมอนี่อึดน่าดู คิดว่าเขาคงเจอตั้งแต่สมัยพี่เหวง คือประชุมกัน 3 ทุ่มเรื่อยไปถึงเที่ยงคืน ตี 5 ลุกขึ้นมาวิดพื้นแล้วออกไปเรียนต่อ แล้วก็สืบเนื่องมาถึงผม ประชุมถึงตี 1 ตี 2 คุยเป็นคนสุดท้ายเสร็จ นอนตื่นเช้าก็ออกไปเรียนหนังสือทุกวัน ซึ่งในฐานะเลขาธิการ ผมออกไปดูการเคลื่อนไหวข้างนอกแล้วรู้สึกไม่ได้เรื่องจะผลักกันไปตายเปล่าๆ ที่ทำให้ผมรู้สึกแย่ก็คือการชุมนุมกรณี 9 ผู้นำชาวนาถูกจับ ที่มีการบอกกันให้ชุมนุมยืดเยื้อ แต่ไม่รู้ใครตัดสินใจ รู้ว่าวิสา คัญทัพไปประสานมา แต่ไม่รู้ใครสั่งแล้วหาทางลงไม่ได้ 7-8 วันไม่รู้จะทำอะไร คนก็ร่อยหรอลงเพราะประเด็นมันไม่มี ดีที่ในที่สุดเขาปล่อย 9 ผู้นำชาวนารวมทั้งชาตรี หุตานุวัตร ด้วย”

“ ช่วงนั้นเกรียงกมล เลาหไพโรจน์ จากจุฬาฯเข้ามาเป็นเลขาธิการศนท.แล้ว แต่ก็ทำงานโดยที่ไม่มีตัวคนที่จะต่อให้ติดกับภายในของแต่ละมหาวิทยาลัย มีเลขาฯศูนย์ มีกรรมการศูนย์ฯที่มาจากสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยต่างๆซึ่งไม่เป็นเอกภาพ ประชุมกันทีก็เปลี่ยนหน้ากันไปที ไม่รู้ใครเป็นใคร ก็เลยต้องจัดตั้งกันใหม่ให้เป็นกลุ่มที่เป็นกำลังของฝ่ายก้าวหน้า รองรับ

การทำงานของ เกรียงกมล เมื่อเป็นอย่างนี้ก็ต้องนำคนจากพรรคที่ก้าวหน้ามารวมกัน แกนม่วงคือประจำอยู่ข้างนอก คอยติดตามสถานการณ์ต่อเนื่องตลอดเวลา มีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อจัดการเคลื่อนไหวให้มีเอกภาพ หากคิดอะไรไม่ออกก็มาปรึกษามวลชนในมหาวิทยาลัยของตัว ส่วนแกนเหลืองคือตัวแทนที่เข้ามาประสานและรับมติไปถ่ายทอด รวมทั้งปรึกษารับฟังข้อเสนอจากข้างในมหาวิทยาลัยแล้วไปประสานแกนม่วงอีกครั้ง ทำให้การเคลื่อนไหวโดยรวมมีพลัง มีการแบ่งความรับผิดชอบกันชัดเจน ทำให้เกิดการจัดองค์กรตามแนวทางในสรรนิพนธ์ว่าด้วยการสร้างพรรค แล้วองค์กรนี้ก็ชัดมากในการใช้ระบอบประชาธิปไตยรวมศูนย์ ซึ่งธเนศ อาภรณ์สุวรรณ มาสรุปในช่วงหลังจากเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคมมาได้ 20 ปีว่า นั่นคือการยกระดับพรรคนักศึกษาขึ้นสู่การเป็นพรรคปฏิวัติ เพราะเป็นการจัดตั้งที่มีวินัยและประชาธิปไตยรวมศูนย์จริงๆ"

บทบาทของแกนม่วง-เหลืองมีมาอย่างต่อเนื่อง จนถึงกรณีล้อมปราบเพื่อฆ่าโหดนักศึกษาในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 และแม้ว่าในช่วงเวลานั้นแกนม่วง-เหลืองจะถูกมองว่าถูกครอบงำด้วยอิทธิพลของคนของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่แทรกตัวเข้ามาชี้นำการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษา แต่ นายแพทย์พรหมินทร์ยืนยันว่า ไม่ได้เป็นเช่นนั้น

"ยอมรับว่าอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีอิทธิพลในทางความคิดที่ทำให้เรามีจิตใจที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างมุ่งมั่นเด็ดเดี่ยว แต่อิทธิพลในทางจัดตั้งที่เป็นการชี้นำมาโดยตรงนั้น คิดว่าไม่มี ใครถูกสั่งหรือไม่ ไม่รู้ แต่ไม่ใช่ผม และแกนในเช่น "ม่วง-เหลือง" ก็ไม่ใช่อิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์แต่อย่างใด หากแต่เป็นไปโดยสภาพการประชุมที่ต้องมีการตระเตรียมความคิดจากแกนในเพื่อผลักดันสู่แกนวงนอก ผ่านระบบประชาธิปไตยรวมศูนย์ เพื่อให้การนำงานมีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมาย"

เริ่มแนวคิด "พลังที่ 3 เพื่อถ่วงดุล"

จุดที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของการเคลื่อนไหวของขบวนนักศึกษามหิดลก็คือ ความพยายามที่จะดำเนินการในแต่ละเรื่องอย่างมีเหตุผล ไม่ไปตามกระแสที่บางจังหวะสุ่มเสี่ยงและโน้มเอียงเกินการรับได้ของสังคม จนบางครั้งถูก

มองว่าเป็น "กลุ่มขวา" ในขบวน ทั้งนี้โดยการพยายามยึดกุมหลักการ "มีเหตุผล ได้ประโยชน์ รู้ประมาณ" ให้ได้มากที่สุด แต่ขณะเดียวกัน หากเรื่องใดมีมติที่ชัดเจนให้ขบวนของมหิดลต้องปฏิบัติ ก็จะรับมาดำเนินการโดยพยายามรับผิดชอบอย่างเต็มที่ และนี่คือจุดเริ่มต้นของแนวคิด "พลังที่"

นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ ในฐานะนายก ส.ม.ม.ปี 2519 สะท้อนภารรวมดังกล่าวว่า ตั้งแต่ช่วงที่ นศพ.เหวงออกไปทุ่มเทเคลื่อนไหวภายนอกรวมกับศนท.จนทำให้งานภายในมีช่องว่างและมีปัญหาอยู่บ้างนั้น แกนนำภายในไม่มีใครขัดแย้ง ตั้งคำถาม หรือไม่เห็นด้วย

"เรามักจะคุ้นเคยกับคำพูดที่ว่า "พี่บอกเลยนะ เอาไงเอากัน" แม้จะมีการถกเถียงไม่ว่างในมหาวิทยาลัยหรือวงประสานงานข้างนอก แต่ก็จะจบในที่ประชุม ไม่มีการต่อว่ากัน "

ส่วนจุดเริ่มต้นของแนวคิด "พลังที่สาม" นั้น เขากล่าวว่า มาจากความขัดแย้งในการเคลื่อนไหววันชาติอเมริกัน 4 กรกฎาคม 2519 ที่ในวงประชุมแกนนำกลุ่มต่างๆล็อบบี้ให้มีการชุมนุมประท้วง ขณะที่มหิดลไม่เห็นด้วย เหตุผลคือไม่ใช่วันที่เหมาะสม เพราะเป็นวันชาติของประเทศอเมริกา ขบวนการนักศึกษาอาจจะขัดแย้งกับแนวคิดของรัฐบาลอเมริกัน แต่ไม่ใช่ประชาชนอเมริกันทุกคน มีการถกเถียงในประเด็นนี้ยาวนานหลายชั่วโมง แต่ที่ประชุมไม่ยอมรับแนวคิดของมหิดล สุดท้ายก็มีบุคคลหนึ่งมาพูดชี้นำสั้นๆให้เลิกแนวทางชุมนุม ซึ่งเป็นจุดยืนเดียวกับมหิดล แล้วในที่สุดที่ประชุมก็ตกลงทำตามนั้น

"ผลที่ออกมาไม่ใช่เพราะที่ประชุมเข้าใจว่าอะไรเหมาะสม เพราะเราพูดเหตุผลก็ไม่ยอมรับกันเท่าไหร่ แต่พอมีคนนอกมาชี้นำกลับคล้อยตาม จึงเริ่มมองเห็นว่านักศึกษาซ้ายมากไปแล้ว น่าจะมีใครช่วยดึงรั้ง ผมคิดถึงว่าขนาดอาจารย์ป๋วย นักศึกษาก็ยังไม่ค่อยยอมฟังอาจารย์เท่าไหร่ จึงได้คิดถึงคนกลางๆ ขณะนั้น อย่างเช่น อาจารย์ชลธิรา กลัดอยู่ อาจารย์เสน่ห์ จามริก ว่าน่าจะมารวมกันสร้างพลังที่ สาม แต่ยังไม่มีโอกาสได้แพร่กระจายความคิดนี้ออกไป เป็นแค่อึดอัดกับสภาพที่เห็นและหารือกันภายในบ้างกับบางคน เรื่องที่จะรวมกลุ่มจึงยังไม่จริงจังเท่าไหร่ มาคุยกับอาจารย์เสน่ห์อีกครั้งก็หลังเหตุการณ์6 ตุลาไปแล้ว"

เขาย้อนอดีตไปถึงอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้รู้สึกอึดอัดขัดแย้งมากขึ้น คือ กรณีชุมนุมขับไล่ฐานทัพอเมริกัน วันที่ 21-22 มีนาคม 2519 หลังจากที่รัฐบาล

แถลงยกเลิกความตกลงว่าด้วยโครงการรามสูร และกำหนดให้สหรัฐต้องถอนทหารและเจ้าหน้าที่เทคนิคของหน่วยงานพิเศษต่างๆที่เหลืออยู่ออกไปทั้งหมดภายใน 4 เดือนหลังวันที่ 20 มีนาคม ซึ่งศนท.ได้จัดแถลงข่าวที่หน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม ถึงการเตรียมชุมนุมในวันที่ 22 มีนาคม เพื่อแสดงการสนับสนุนและกดดันให้สหรัฐเร่งดำเนินการ ซึ่งเริ่มถูกก่อกวนโดยถูกกลุ่มอันธพาลวัยรุ่นโยนระเบิด 2 ลูก หวังขู่ข่มขวัญ

"ช่วงนั้นแกนในขบวนนักศึกษารู้แล้วว่ามีอันตรายแน่ มหิดลเสนอให้ใช้เส้นทางเดินขบวนที่เลี่ยงไปอีกทาง แต่เสียงของเราน้อยกว่า"

ปรากฏว่าวันนั้น ระหว่างขบวนออกจากอนุสาวรีย์ทหารอาสาเพื่อมุ่งไปสถานทูตอเมริกัน กลุ่มกระทิงแดงเริ่มก่อกวนด้วยการขับรถเข้าขวางถนน ยึดรถประจำทางเพื่อขวางขบวน ตลอดจนบุกไปในที่ทำการศนท.ทุบกระจกเสียหาย และเมื่อขบวนฝ่าแนวต้านไปถึงบริเวณศูนย์การค้าสยาม ก็มีผู้ขว้างระเบิดใส่ขบวนนักศึกษาประชาชนทำให้มีผู้เสียชีวิต 4 คนและบาดเจ็บถึง 73 คน อย่างไรก็ตามขบวนก็ยังมุ่งหน้าต่อไปยังสถานทูตอเมริกันและนำโปสเตอร์ประกาศเจตนารมณ์ไปติดไว้

ด้วยเหตุนี้ หลายครั้งมหิดลจึงอาสาที่จะรับงานเชิงลึกมาทำเป็นหลักมากกว่า เพื่อการสร้างความเข้าใจ สร้างฐานมวลชน โดยเฉพาะการ "เคาะประตู" ชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องต่างๆ และรับข้อคิดเห็นจากประชาชนมากำหนดจังหวะก้าวการเคลื่อนไหวแต่ละเรื่อง

"สำหรับมหิดลแล้ว นอกจากพี่เหวงและวุฒิพงษ์แล้ว ผมเข้าใจว่าโดยส่วนใหญ่เราเน้นมวลชนเป็นหลัก ลักษณะของมหิดลไม่ค่อยออกไปแสดงออกข้างนอก เหมือนคนอยู่หลังฉาก และค่อนข้างจะเป็นฝ่ายค้านในศูนย์นิสิตฯ นอกจากพี่เหวงแล้ว แทบไม่มีผู้นำนักศึกษามหิดลคนไหนออกมาให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ จะมีก็ธรรมศาสตร์ รามคำแหงเป็นหลัก รุ่นไหนๆก็เหมือนกัน ที่เป็นเช่นนี้ก็อาจเป็นเพราะแนวทางของเราเป็นอย่างนี้ ขณะที่การเรียนการสอนของเราค่อนข้างหนักกว่าคนอื่น จึงปลีกตัวได้ยาก" นายแพทย์สงวนสะท้อนลักษณะเฉพาะของขบวนนักศึกษามหิดล

อย่างไรก็ตาม คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามีความพยายามของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในการที่จะเข้ามาจัดตั้งและชี้นำการเคลื่อนไหวของ

ขบวนการนักศึกษามหิดลอยู่จริง รวมทั้งในรั้วมหาวิทยาลัยมหิดล โดยเฉพาะในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคมที่การเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมของนักศึกษาเริ่มสู่กระแสสูง โดยเริ่มมีการรวมกลุ่มศึกษาเอกสารเชิงทฤษฎีการเมือง ความเป็นไปของสถานการณ์ และคำชี้แนะต่างๆในหมู่นักศึกษาบางส่วน และกระตุ้นให้อุทิศตนในการทำงานรับใช้ผู้เสียเปรียบในสังคม รวมทั้งเรียกร้องให้ออกไปทำงานในชนบทห่างไกลความเจริญเมื่อจบการศึกษาแล้ว และเชื่อมโยงให้กิจกรรมของนักศึกษาบางกลุ่มได้ไปสัมผัสเขตเคลื่อนไหวของพรรคฯในชนบทบ้าง แต่สิ่งเหล่านี้ก็อยู่บนพื้นฐานความสอดคล้องกับแนวทางที่สมเด็จพระราชบิดาพระราชทานไว้ สอดคล้องกับความต้องการของรัฐที่ต้องการให้แพทย์ออกสู่ชนบทเพื่อแก้ปัญหาความขาดแคลน ที่สำคัญสอดคล้องกับจิตใจรักความเป็นธรรมและทิศทางของนักศึกษามหิดลในยุคนั้นอยู่แล้ว

จนกระทั่งเริ่มมีการคุกคามทำร้ายแกนนำในขบวนการนักศึกษาประชาชนมากขึ้นเรื่อยๆในปี 2518 โดยเฉพาะหลังจาก อมเรศ ไชยสอาด อุปนายก ส.ม.ม. ฝ่ายภายนอก ถูกยิงเสียชีวิต ที่ อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา จึงเริ่มมีการเรียกร้องให้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญและอาจตกอยู่ในอันตรายเปลี่ยนวิถีการต่อสู้เป็นการเข้าร่วมกับกองกำลังอาวุธในชนบทเป็นระลอกๆ

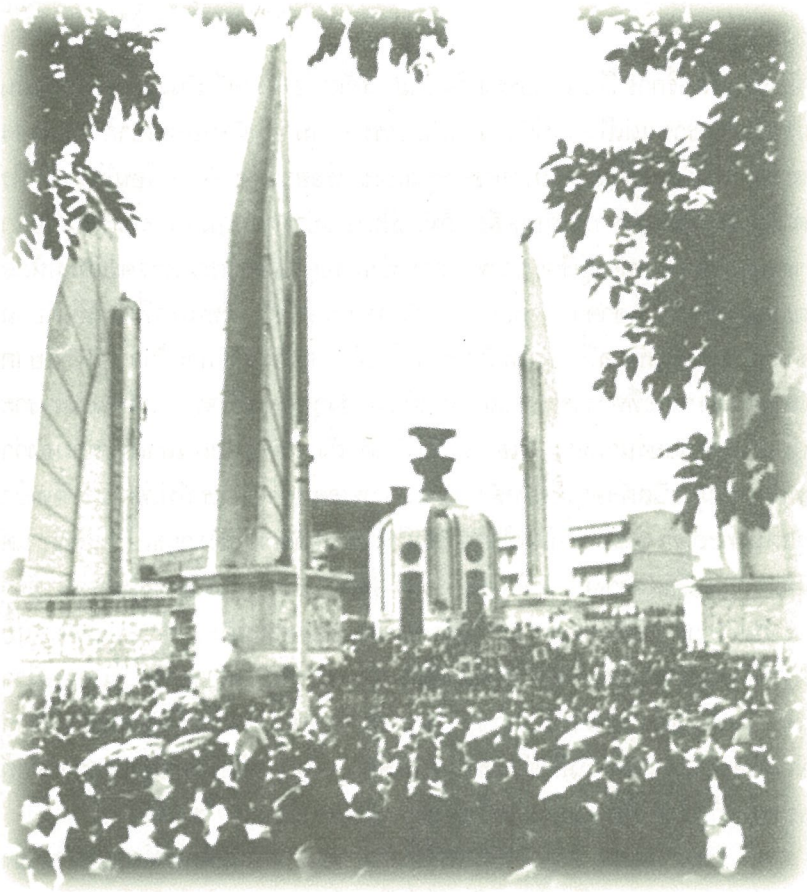
แต่ทั้งนี้ คงเป็นเช่นที่นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช สรุปไว้ ซึ่งสอดคล้องกับอดีตแกนนำการเคลื่อนไหวหลายคนในช่วงนั้นว่า พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอาจมีอิทธิพลในเชิงความคิดและอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับความคิดจิตสำนึกของนักศึกษามหิดลที่มุ่งอุทิศตนเพื่อประชาชนและส่วนรวมตามกระแสเรียกร้องของสังคมในช่วงนั้น แต่ไม่ได้มีอิทธิพลในทางการจัดตั้ง เพราะโดยพื้นฐานนักศึกษาจะมีหลักคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์และใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาเรื่องต่างๆอยู่แล้ว จึงไม่แปลกที่การเข้ามาชี้นำโดยตรงโดยไม่อยู่บนพื้นฐานของหลักเหตุผลที่ถูกต้องเช่นในกรณีการเคลื่อนไหววันชาติอเมริกัน จึงเกิดสภาพ “รับไม่ได้” ดังกล่าว

“ตั้งแต่ปี 2 มาแล้วที่ผมได้ยินมาว่าสันติบาลให้ความสำคัญกับมหิดลมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะจุดเด่นของการเคลื่อนไหวที่นี่คือ โดยพื้นฐานคนที่เรียนมาทางนี้มีการใช้เหตุผลในการพิจารณาปัญหา และมองปัญหาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์อยู่แล้ว พื้นฐานคนที่เรียนหมอและด้านสาธารณสุขอื่นๆ คือพื้นฐานจิตใจของคน

ที่ต้องการให้บริการ มีมนุษยธรรม ซึ่งเป็นการคัดเลือกโดยตัวมันเองอยู่แล้วดังนั้น ไม่ใช่คนก้าวร้าว แต่เป็นคนที่รักความเป็นธรรม เมื่อมาสัมผัสกับบรรยากาศหลัง 14 ตุลาคมและเรียนรู้ท่ามกลางการต่อสู้ที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆก็รู้ว่าต้องเคลื่อนไหวอย่างไร แต่ก็ใช้เหตุผลตลอด การขับเคลื่อนก็มักเป็นไปอย่างสุขุมลุ่มลึก จนถูกหมายตามาตลอดเวลา คนพูดอยู่เรื่อยๆว่าทางการเพ่งเล็งอยู่ 2 ที่คือธรรมศาสตร์และมหิดล และผมก็ได้ยินจากอาจารย์จที่สอนกายวิภาคศาสตร์ว่า เพื่อนเขาที่เป็นสันติบาลเล่าว่าแกนอยู่ที่มหิดลนี่ ทั้งที่ที่จริงเราเคลื่อนไหวอย่างมีจังหวะก้าว ไม่ได้อยากเด่นอยากดัง ขณะที่ทางธรรมศาสตร์จะสู้กันในเชิงอุดมคติ ซึ่งจะค่อนข้างแรง เพราะอยู่บนพื้นฐานของนามธรรมที่เอาไอเดียเป็นตัวตั้ง แต่ทั้งหมดนี้หากจะถูกมองว่ามีพรรคคอมมิวนิสต์ฯอยู่เบื้องหลัง ผมคิดว่าพรรคเข้าไปถึงเราไม่เท่าไหร่ คือเข้าถึงแต่ไม่ทะลุเรา เป็นสิ่งที่เพียงให้รู้ว่าเรามีการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธเป็นหลังอิง แต่ไม่อาจทะลุหรือสั่งทางความคิดได้ว่าต้องต่อสู้ด้วยอาวุธ แต่อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่าการเคลื่อนไหวของเราได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากพรรคคอมมิวนิสต์ฯ โดยผ่านการอ่านหนังสือที่เราศึกษากันเอง ทั้งปรัชญาชาวบ้าน ทฤษฎีว่าด้วยความขัดแย้ง ชีวทัศน์เยาวชน ใครสร้างใครทำ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทำให้เราเข้าใจและใช้มาจนทุกวันนี้ ส่วนด้านการจัดตั้ง เป็นการเรียนรู้ท่ามกลางการต่อสู้ เพราะเราถือว่าสิ่งที่มีคุณค่ามากที่สุดในหมู่พวกเราคือการจัดองค์กร”

โดยภาพรวม การเข้าร่วมเคลื่อนไหวของขบวนนักศึกษาโดยรวมในช่วงตั้งแต่หลัง 14 ตุลาคมเป็นต้นมา จึงเป็นไปโดยเริ่มจากจากสำนึกที่ได้พบเห็นและรับประสบการณ์ตรงจากการเข้าร่วมรับรู้ปัญหาความทุกข์ยากของประชาชน การเอารัดเอาเปรียบประเทศกำลังพัฒนาจากประเทศมหาอำนาจและการใช้อำนาจรัฐข่มเหงประชาชนโดยตรง จนเริ่มมองเห็นรากฐานความเชื่อมโยงของปัญหาต่างๆ และเมื่อเริ่มถูกต่อต้าน ตอบโต้ และก่อกวนด้วยความรุนแรง ความคิดรักความเป็นธรรมที่มีอยู่โดยพื้นฐาน จึงพัฒนาไปสู่แนวคิดในเชิงการต่อสู้กับอำนาจรัฐโดยตรงมากขึ้น และเริ่มเป็นผู้ผลักดันให้มีการพัฒนาระบบในการดำเนินการเคลื่อนไหว ขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาจุดยืนของตนเอง โดยยึดหลักมีเหตุผลและความสอดคล้องเหมาะสมเป็นสำคัญ อันรวมเป็นลักษณะเฉพาะของขบวนนักศึกษาที่นี่ ที่ส่งผลต่อเนื่องไปถึงการเคลื่อนไหวในช่วงต่อๆมา ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป

"ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ม.ช.ก็ต้องยุติบทบาทลง
เช่นเดียวกับวง "กรรมาชน" ที่งานฟังดนตรีของการกุ่มเท
ใช้วิชาความรู้และความสามารถ รับใช้การต่อสู้
เพื่อความถูกต้องในสังคมไม่เบื้องหลัง"

บทที่ 7

พ.ม.ช. กรรมาชน ชูบทบาทมหิดลโดดเด่น

" กรรมาชน " กระหึ่มก้องทุกเวทีต่อสู้

แนวรบด้านวัฒนธรรมของขบวนนักศึกษามหิดลหลัง 14 ตุลาคม อันเป็นสัญลักษณ์ ของการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมที่โดดเด่นที่สุดในยุคนั้น อาจกล่าวได้ว่าคือวงดนตรี **"กรรมาชน"**

วงดนตรีกรรมาชน มีการก่อกำเนิดและพัฒนาที่น่าสนใจตรงที่ว่า เดิมสมาชิกของวงคือผู้สังกัดอยู่ในชมรมดนตรีสากลของมหาวิทยาลัย ซึ่งต่อมาสมา

ชิกบางคนในวง เช่น นพพร ยศฐา และกุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติ นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เริ่มได้รับกระแสตื่นตัวจากการเข้าร่วมในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ประกอบกับเมื่อสมาชิกวงส่วนใหญ่กลับจากการเข้าร่วมสำรวจข้อมูลปัญหาชาวนาชาวไร่ที่ท่าตะโก นครสวรรค์ และบางมูลนาก จ.พิจิตร ก็เริ่มตั้งกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงประสบการณ์ที่แต่ละคนได้รับและเห็นว่าสิ่งที่สานต่อได้ดีตามบทบาทของพวกเขาคือ ดนตรี

ช่วงแรกวงกรรมาชนเล่นดนตรีแนวลูกทุ่งในนาม “ลูกทุ่ง วิดยา” แต่ในการเปิดแสดงครั้งแรกใต้ตึกฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ ในงานวันไหว้ครูปีการศึกษา 2517 ได้ประเดิมเล่นเพลง คนกับควาย และเปิบข้าว เพื่อสะท้อนภาพของชาวนาที่พวกเขาได้ประสบ ปรากฏว่าสามารถสะกดผู้ฟังได้ทันที

“จิ้น-กุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติได้มาเตี๊ยมกันก่อนขึ้นเวทีว่าจะเล่นเพลงคนกับควายและเปิบข้าวให้นักศึกษาฟัง จิ้นมีทักษะในด้านดนตรีอย่างมาก ชื่อจิ้นก็มาจากที่เขาเคยร่วมอยู่ในวง “อิมเมจิ้น” สมัยเป็นนักเรียนมัธยมปลาย ประกอบกับในครั้งนั้นเราใช้เครื่องดนตรีไฟฟ้าแนวฮาร์ทร็อก เนื้อหาเพลงก็กินใจชวนให้คิด ขณะที่งานรับน้องหรืองานทั่วไปของมหาวิทยาลัยในช่วงนั้นยังคงเป็นดนตรีแนวลีลาศรำวง ทั้ง 2 เพลงจึงตรึงนักศึกษาได้ชนิดที่เราไม่คาดคิด กิตติพงษ์ บุญประสิทธิ์ มือกีตาร์ตัวหลักคนหนึ่งของ **“กรรมาชน”** ย้อนถึงจุดเริ่มต้น

จากนั้นเพลงในแนวนี้จึงถูกขนานนามว่า “เพลงเพื่อชีวิตและจากจุดนี้เองจึงจุดประกายความคิดให้กับสมาชิกวงได้คิดค้นสร้างสรรค์ผลงานที่มุ่งสะท้อนปัญหาสังคมและทางแก้ไข และต่อมาก็ตกลงใช้ชื่อ **“กรรมาชน”** ซึ่งมีสมาชิกในช่วงแรกๆ ประกอบด้วยนักศึกษาจากคณะวิทยาศาสตร์ชีวภาพเป็นส่วนใหญ่ คือ กุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติ์ ในฐานะหัวหน้าวงและมือคีย์บอร์ด สมบัติ ศรีสุขอัยกา มือกลอง กิติพงษ์ บุญประสิทธิ์ นักร้องและแอคคอเดียน นพพร ยศฐา เป็นผู้ให้แนวคิดและรวมแต่งเพลง และโกมล เจิมเฮงเจริญ ซึ่งต่อมาได้ข้ามฟากมาเรียนที่คณะเภสัชศาสตร์ทั้งหมดนอกนั้นคือกลุ่มที่ต่อมาเป็นนักศึกษาปรีคลินิกของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี คือ เกียรติศักดิ์ จิรโสตติกุล มือกีตาร์ซึ่งรับหน้าที่เป็นผู้จัดการวงด้วย จำเริญ วัฒนศรีสิน มือเบส พงษ์สันต์ ทองเนียม มือเบส บุญลือ วงศ์ท้าว นักร้อง ซึ่ง 2 คนหลังนี้เป็นแพทย์ทหารตามโครงการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยมหิดลกับกระทรวงกลาโหม วิโรจน์ สิงห์อุตสาหะ นัก

ศึกษาแพทย์ศิริราช มือเบส และพลศิลป์ ศิวีระมงคล มือกีตาร์ จากคณะทันตแพทย์ศาสตร์ โดยมีปรีดา จินดานนท์ (เสียชีวิตจากการถูกรถพุ่งชนอย่างมีเงื่อนงำหน้าคณะวิทยาศาสตร์เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2519)เป็นผู้ควบคุมระบบเสียง โดยมี มาลี แสงมณี จากคณะกายภาพบำบัด เป็นนักร้องหญิงคนเดียวในช่วงต้นและมีพิชัย สุธาประดิษฐ์ซึ่งยังเรียนอยู่ที่ฝั่งคณะวิทยาศาสตร์ทำหน้าที่โฆษก

ทั้งนี้ ต่อมา "กรรมาชน" ได้มีสมาชิกทั้งในมหิดลและมหาวิทยาลัยอื่นเข้ามาร่วมเสริมทัพ คือ ทรงวุฒิ ไกรภัสพงษ์ จากคณะเภสัชฯ นิตยา โพธิคามบำรุง จากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อาดิษฐ์ ปัญญาดี และ ณรินทร์ ลิ้มวิศิษฐ์ จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ มีวนิดา ตันติวิทยาพิทักษ์ จากธรรมศาสตร์ วารุณี เวสธาดา และพิศมัย เรืองรักษ์ลิขิต จากศูนย์นักเรียนมาร่วมเสริมทีมนักร้องหญิง โดยใช้ห้องบนตึกพิสิกส์ชั้น 6 ของคณะวิทยาศาสตร์ เป็นทั้งห้องซ้อมดนตรีและห้องนอนของทีมงานบางคน

"กรรมาชน" มุ่งพัฒนาไปตามทิศทางดังกล่าว โดยช่วงแรกอาศัยนำเพลงที่วงคาราวานหรือวงไดอะเล็คตริค แต่งไว้มาเรียบเรียงใหม่ รวมทั้งนำบทกวีของนักปฏิวัติรุ่นเก่า โดยเฉพาะจิตร ภูมิศักดิ์ เช่น เปิบข้าว แสงดาวแห่งศรัทธา และเสียงเพรียกจากมาตุภูมิมาบรรเลงแนวสตริงเป็นหลัก ต่อมาก็เริ่มสร้างบทเพลงขึ้นมาเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผลงานของจิ้น เช่น เพลงกรรมาชน แสง กูจะปฏิวัติ อินโดจีน และสลัม เป็นต้น โดยเพลงที่ได้รับการยอมรับว่ามีเนื้อหากินใจและเข้าถึงนักศึกษาได้ทุกกลุ่มฝ่ายคือ**"เพื่อมวลชน"**ที่นพพรและจิ้นร่วมกันแต่ง ส่วนเพลงที่สมบัติแต่งไว้ในช่วงนั้นก็คือ ชาวนารำพึง

เมื่อการแสดงได้รับการตอบรับอย่างดีจากเพื่อนนักศึกษา ประกอบกับมีนศพ.เหวง โตจิราการ ในฐานะนายก ส.ม.ม.คอยให้การสนับสนุนเต็มที่ในฐานะวงดนตรีในสังกัด ส.ม.ม. ทำให้กรรมาชนมีกำลังใจในการทุ่มเททำงานจนมีศักยภาพเป็นที่รู้จักยอมรับอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง วัดได้จากปริมาณงานที่เชิญไปเปิดการแสดงเพื่อหนุนช่วยกิจกรรมการต่อสู้เพื่อสังคมต่างๆ

นายแพทย์เหวง เล่าถึงการที่ได้มีส่วนช่วยสนับสนุน และที่สำคัญได้มีส่วนสร้างสรรค์เพลง "เพื่อมวลชน" ที่เป็นที่ชื่นชอบของหนุ่มสาวในยุคนั้นเรื่อยมาแม้จนถึงปัจจุบัน ว่า

" มีอยู่ช่วงหนึ่ง พี่ไขแสง สุกใส มาชวนไปนครพนม ผมก็ชวนจิ้นและ

นพพรไปด้วย จิ้นได้หารือว่าจะทำอย่างไร เพราะพรรคพวกหาว่า การนำกีตาร์ไฟฟ้ามาเล่น เป็นการเดินตามแนวทางของจักรพรรดินิยม ผมก็บอกว่าไม่ต้องสนใจ จิ้นถามอีกว่าจะแต่งเพลงใช้ทำนองเพลงแทงโก้ได้ไหม ผมก็บอกว่าได้เลย เพราะง่ายและเต้นรำได้ด้วย เรา คือ ผม จิ้นและนพพร ก็แต่งเพลงกันในรถระหว่างเดินทางนั่นเลย ผมพูดถึงบทกวี "เพื่อลบรอยคราบน้ำตาประชาราษฎร์" ของจิตร ภูมิศักดิ์ ให้เขาฟัง แล้วให้จิ้นแต่งเพลง แล้วเราก็ตั้งชื่อเพลงว่า "เพื่อมวลชน"

นายแพทย์เหวงยังเล่าด้วยว่า พอมีวงกรรมาชนเกิดขึ้น ก็เลยคิดถึงการบันทึกเทป

"ผมเรียนหู คอ จมูก และเห็นว่าห้องของอาจารย์พูนพิศ อมาตยกุล ที่รามาฯ น่าจะใช้บันทึกเสียงได้ เลยบอกพรรคพวกให้ไปซ้อมในห้องนั้นแล้วบันทึกเสียงได้ 1 ม้วน มีเพลงข้าวคอยฝน เพื่อมวลชน และเพลงประชาชนเดิน"

หลังจากมีการก่อตั้งวงที่สมบูรณ์และมีความพร้อมมากขึ้น กรรมาชนก็เริ่มเปิดแสดงอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มเล่นให้นักศึกษาฝั่งศิริราชฟังพร้อมกับการฉายภาพยนตร์เรื่อง "ฆ่าแล้วเผา" จนถูกมหาวิทยาลัยสอบสวน จากนั้นก็ได้ไปแสดงตามโรงเรียนในกรุงเทพและจังหวัดใกล้เคียง เช่นที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูสวนสุนันทา เป็นต้น และเปิดการแสดงต่อสาธารณะครั้งแรกในงานครบรอบ 1 ปี 14 ตุลาคมที่หอประชุมใหญ่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ถึง 2 ยก ซึ่งได้รับการต้อนรับจากผู้ชมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในยกที่ 2 ได้ยืนหยัดเล่นตั้งแต่ ตี 1 จนถึง 6 โมงเช้า

จากนั้นกรรมาชนได้ขยายขอบเขตการแสดงไปยังต่างจังหวัดหลายพื้นที่ตามคำเรียกร้อง เช่นที่หาดใหญ่ จ.สงขลา ตามคำเชิญของศูนย์นิสิตนักศึกษาภาคใต้ ซึ่งในงานนี้เองที่เริ่มถูกสื่อหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งป้ายสีว่าเล่นเพลงที่สรรเสริญหัวหน้าพรรคคอมมิวนิสต์(หมายถึงเพลงจิตร ภูมิศักดิ์ และเพลงแสงรุ่งนิรันดรกุล แกนนำนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ถูกลอบยิงที่ป้ายรถเมล์ในกรุงเทพฯ) และกล่าวหาว่าใช้ชื่อไม่เหมาะสม ตลอดจนประชดประชันว่าสักวันคงมีวงดนตรีชื่อ "ค้อนเคียว" เป็นแน่

ทั้งนี้ต่อมา กรรมาชนก็ได้อัดแผ่นเสียงซิงเกิล 3 เพลงคือ กรรมาชน ข้าวคอยฝนและคนกับควาย ขายในราคา 15 บาท และได้จัดทำเทปคาสเซ็ตขึ้นอีก 2 ชุด ชุดแรกเป็นผลงานที่เพื่อนสมาชิกในวงที่มีจิ้นเป็นตัวหลัก ร่วมกันแต่งขึ้น เช่น

เพลงกรรมาชน ฆาตกร โลกที่สาม ชาวนารำพึง เป็นต้น

ส่วนชุดที่ 2 จะเป็นผลงานของจิตร ภูมิศักดิ์และเพลงในขบวนปฏิบัติ เช่น เพลงแสงดาวแห่งศรัทธา ฟ้าใหม่ มาร์ชชาวนาไทย รำวงวันเมย์เดย์ เสียงเพรียกจากมาตุภูมิ เป็นต้น โดยมีเกียรติศักดิ์ จิรโสตติกุล เป็นหลักในการดำเนินการ และเงินรายได้จากการจำหน่ายก็ได้บริจาคให้กับการดำเนินงานเพื่อการต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมทั้งหมด โดยมิได้นำมาใช้จ่ายส่วนตัวเลย

กิติพงษ์ บุญประสิทธิ์ เล่าถึงบรรยากาศการตระเวนไปเล่นดนตรีในช่วงนั้นซึ่งมีหลายมุมที่น่าสนใจ

"ในช่วงปี 2517 ส่วนใหญ่เราตระเวนไปเล่นในงานของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่างๆ พอช่วงปี 2518 กรรมาชนเริ่มเข้าร่วมในการต่อสู้ของเหล่ากรรมกรที่ลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรมหลังจากถูกกดมานาน ช่วงนี้เองที่ได้หล่อหลอมพวกเราให้มีความแข็งแกร่ง เพราะนอกจากจะเล่นดนตรีแล้ว ยังต้องระมัดระวังการบุกทำร้ายจากฝ่ายตรงข้ามไม่ว่าจะเป็นการตะโกนด่าขว้างปา ยิงปืนใส่ แม้กระทั่งปาระเบิดใส่ และช่วงนี้เองที่เราได้มีโอกาสรู้จักคุ้นเคยกับเพื่อนนักดนตรีเพื่อชีวิตต่างสถาบัน เช่น วงต้นกล้า ซึ่งเป็นวงดนตรีไทยเดิมแต่เนื้อหาก้าวหน้าของธรรมศาสตร์ กลุ่มละครตะวันเพลิงของธรรมศาสตร์เช่นกัน และเป็นช่วงที่มีสมาชิกผู้หญิงจากสถาบันอื่นที่มีจุดยืนร่วมกันเข้ามาร่วมเป็นนักร้อง และได้พิทักษ์ เรืองรังสี มือเทคนิคคุมเครื่องเสียงจากศูนย์นักศึกษาครูมาช่วยอีกแรง และเริ่มตระเวนเล่นในทุกพื้นที่ที่เรียกร้องโดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย"

"ในการต่อสู้ของกรรมกรบางแห่งจะมีลักษณะยืดเยื้อเป็นเดือนๆ บางครั้งเราไปแสดงเป็นกำลังใจให้บ่อยจนสนิทคุ้นเคยเหมือนญาติ เช่น กรรมกรที่อ้อมน้อย โรงงานฮาร่า โมว์เล็ม สแตนดาร์ดการ์เม้นต์ บางครั้งก็จะมีการยืมตัวกันระหว่างนักดนตรีกับคนในกลุ่มละคร คือเล่นดนตรีเสร็จก็ไปช่วยเล่นละคร หรือตัวละครก็ต้องมาช่วยร้องเพลงถ้าร้องไม่เป็นก็ช่วยเคาะจังหวะหรือเป็นโฆษก เล่นตลกหน้าเวทีเพื่อให้ผู้ที่กำลังประท้วงผ่อนคลาย บางครั้งก็ทั้งกินทั้งนอนอยู่ที่โรงงานเลย ตื่นเช้ามาก็แต่งตัวไปเรียนหนังสือ เย็นลงก็กลับมาใหม่"

เขาเล่าด้วยว่า ในช่วงปิดเทอมปี 2518 เป็นช่วงที่เริ่มตระเวนไปตามภูมิภาคมากขึ้น ครั้งละหลายๆวัน และช่วงนี้เองที่ได้รับประสบการณ์ใหม่ที่มี

คุณค่าจากการได้ใกล้ชิดมวลชนและบรรยากาศการต่อสู้ของคนทุกข์ยากในชนบทที่เป็นจริง

"ครั้งแรกเราไปเริ่มต้นที่เชียงใหม่จากการประสานของศูนย์นิสิตนักศึกษาภาคเหนือ เราเดินทางโดยรถเซฟโรเล็ตที่ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้รับบริจาคมา ซึ่งเป็นรถกระบะเก่าๆสีขาวหม่น รอยสนิมเต็มไปหมด ดูภายนอกไม่น่าจะวิ่งได้ถึงเชียงใหม่ แต่เราก็ได้คนขับมือดี เป็นนักเรียนอาชีวะชื่อสุรยุทธ ก็เลยพอถูไถไปได้ นอกจากเครื่องดนตรีแล้ว ก็มีชุดเครื่องร้องเพราะสมัยนั้นยังไม่มีมิกซ์ กับเครื่องปั่นไฟยี่ห้ออฮอนด้าเครื่องเล็กอีก 2 เครื่อง ไล่แสดงไปตั้งแต่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เข้าไปในหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านที่พ่อหลวงอินถา ศรีบุญเรือง เป็นผู้นำชาวนาอยู่ก่อนที่จะถูกลอบสังหาร มีพี่บัง นักศึกษาเชียงใหม่รุ่นพี่ชาวมุสลิมเป็นผู้นำทางและพี่สถาพร ศรีสัจจัง รุ่นพี่ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นที่ปรึกษา จำได้ว่าเราไปเชียงใหม่ 2 ครั้ง ทั้งแสดงทั้งช่วยชาวนาเกี่ยวข้าว และจากการพูดคุยทำให้เรามองเห็นปัญหาความเดือดร้อนที่ลึกซึ้งขึ้น ครั้งหนึ่งเราไปแสดงที่เมืองพร้าว พบแพทย์รุ่นพี่คือ นายแพทย์อภิเชษฐ์ นาคเลขา ที่มีอุดมการณ์สูงส่ง ทำให้พวกเราต้องกลับมาสำรวจตัวเองกันยกใหญ่"

"จากภาคเหนือ กรรมาชนได้มีโอกาสลงใต้ประมาณต้นปี 2519 โดยมีวงต้นกล้าที่นำโดยป่อง-รังสิต จงญาณสิทโธ และป้อม-นิธินันท์ ยอแสงรัตน์ ร่วมเดินทางไปด้วยกันทางรถไฟ เราขนเครื่องดนตรีไว้ตู้สัมภาระ ขณะที่พวกเราหามุมนั่งนอนกันแถวประตู และแทบไม่ได้นอนทั้งคืนเพราะผู้โดยสารเยอะมาก ต้องคอยลุกให้ผู้โดยสารลงตามสถานีต่างๆ เรามีเป้าหมายที่สถานีช่องช้าง สุราษฎร์ธานี จากนั้นก็เดินทางต่อโดยรถยนต์เข้าไปที่บ้านช่องช้างซึ่งเป็นจุดที่เราได้รับการประสานให้ไปแสดง ทีแรกก็สงสัยว่าทำไมชาวบ้านแถวนี้ดูสุขุม ขรึมแบบแปลกๆ เราพยายามพูดคุยถึงสาเหตุของความทุกข์ยาก โดยบอกว่าพวกเขาต้องต่อสู้ แต่พวกเขากลับอมยิ้มเหมือนว่าเขารู้ดี พอช่วงก่อนแสดงมีตัวแทนชาวบ้านขึ้นกล่าวร่ายยาวประมาณ 1 ชั่วโมง เนื้อหาอัดแน่นไปด้วยสาระอย่างที่พวกเราต้องอ้าปากค้างตั้งใจฟัง เราจึงถึงบางอ้อว่าที่แท้เขาอยู่ในที่ที่เราไม่ควรจะได้พบเขา คือภูเขาสูงด้านหลัง แต่พวกเขาก็ให้เกียรติพวกเรามาก คืนนั้นเรานอนกันไม่หลับ เฝ้าพูดคุยสอบถามถึงชีวิตความเป็นอยู่ในป่า และเลียบๆเคียงๆจะขอเข้าไปเยี่ยมชม พอรุ่งขึ้นตื่นมาเราก็ซ้อมเพลงและเล่นเพลงปฏิวัติที่เราได้ยินจากวิทยุเสียง

ประชาชนแห่งประเทศไทย หรือ สปท.ด้วยความมันในห้องเรียนที่เราพัก

ขณะที่กำลังเพลินอยู่นั้น ก็มีกระบอกปืนเอ็ม 16 ยื่นเข้ามาทางหน้าต่างมาจิ้มที่แก้มผม แล้วทหารในเครื่องแบบประมาณ 1 หมวดก็เข้ามา พวกเราตกใจมาก แต่เหตุการณ์ก็ไม่มีอะไร พวกทหารสำรวจพื้นที่สักพักแล้วก็ถอนตัวกลับไป ชาวบ้านบอกว่าทหารมาลาดตระเวนตามปกติ พวกเขารู้ล่วงหน้าแล้ว แต่กลัวพวกเราตกใจเลยไม่ได้บอก ครั้งนั้นพวกเราสับสน กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาก หลังจากออกมาจากช่องช้าง เราก็ลงใต้ต่อ ไปเล่นดนตรีอีกหลายแห่งตั้งแต่นครศรีธรรมราชไล่ไปจนถึงยะลา ที่นี่เราได้รู้จักภาษายาวี ได้กินน้ำบูดู ได้นอนโดยใช้โสร่งคลุมตัว ได้แสดงในป่าจริงๆเพราะบางแห่งไม่มีบ้านคนอยู่เลย เวลาแสดงมือก็ต้องคอยปัดแมลงสารพัดชนิดที่ทั้งกัด ทั้งกวน จนป่องต้องสีซอด้วยมือข้างเดียว นักร้องก็ต้องร้องเพลงไปเอามือปิดปากไปกันแมลงเข้าปาก กว่าการแสดงจะเข้าที่เข้าทางก็เล่นเอาจนดึก คืนนั้น เราได้ลิ้มรสแมงเม่าคั่วจากฝีมือชาวบ้านจนอิ่มแปร้ ที่หมู่บ้านนี้เองที่เราได้ท่วงทำนองเพลงพื้นบ้านชื่อ **"เอ็นดง"** กลับมาและมาต่อเติมเสริมแต่งร่วมกับวิสา คัญทัพ จนเป็นเพลง **"บินหลา"** ในเขตป่าหลังถูกล้อมปราบในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม

ช่วงปี 2519 การเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองในกรุงเทพฯกำลังแหลมคมเต็มที่เพราะกลุ่มต่อต้านที่พยายามฟื้นระบบเผด็จการขึ้นมาทั้งกระทิงแดง ลูกเสือชาวบ้าน นวพล เริ่มต่อต้านนักศึกษาด้วยความรุนแรงมากขึ้น ในการประท้วงขับไล่ฐานทัพอเมริกาช่วงวันที่ 21-22 มีนาคม สมาชิกวงกรรมาชนเริ่มได้สัมผัสถึงความรุนแรงและภัยที่ใกล้ตัวเข้ามาทุกที โดยขณะที่ต้องร่วมเล่นดนตรีบนหลังคารถในขบวนที่ผ่านหน้าสยามสแควร์มุ่งหน้าไปยังสถานทูตอเมริกา ขบวนนักศึกษาประชาชนถูกลอบขว้างระเบิดสังหาร มีคนตาย 4 คนและบาดเจ็บจำนวนมาก สมาชิกของวงหลายคนได้มีส่วนช่วยนำคนเจ็บส่งโรงพยาบาลจนเนื้อตัวแดงฉานไปด้วยเลือด แต่ขบวนก็ยังเคลื่อนต่อไปปักหลักอยู่หน้าสถานทูตข้ามคืนโดยที่กรรมาชนและวงดนตรีเพื่อชีวิตอื่นๆยังคงทำหน้าที่ร้องเพลงปลุกปลอบผู้เข้าร่วมจนถึงเช้า

"ช่วงหลังเสียงปืนเสียงระเบิด พวกเราฟังจนเริ่มชาชิน จึงไม่แปลกที่ช่วงการล้อมปราบในธรรมศาสตร์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ที่มีเสียงปืนกระหน่ำยิงเข้ามาตั้งแต่เช้ามืด ผม นิตยาและเพื่อนคนอื่นๆ นอนหลับอยู่ข้างเวทีบริเวณ

หน้าตึกโดมท่ามกลางเสียงปืนเสียงระเบิดนั่นเอง”

วงดนตรีกรรมาชนได้ทำหน้าที่เป็นทัพหน้าของแนวรบด้านวัฒนธรรมจนนาทีสุดท้ายในวันล้อมปราบอันหฤโหด 6 ตุลาคม จากนั้น ก็จำต้องสลายวงโดยปริยายและเป็นการสลายอย่างถาวรตั้งแต่นั้นมา สมาชิกในวงหลายคนถูกจับกุมคุมขังในเหตุการณ์ดังกล่าว และหลายคนเปลี่ยนแนวรบด้านดนตรีไปอยู่ในเขตป่าเขา

จิ้น-กุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติ เคยเล่าถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้นว่า หลังถูกจับเขาหนีประกันแล้วไปพักซ่อนตัวที่บ้านเพื่อนแห่งหนึ่ง มาได้พบนพพร ยศฐา ที่บ้านอีกหลัง และซ่อนตัวอยู่ด้วยกันพักใหญ่ ระหว่างนั้นก็ได้รวมกันแต่งเพลงขึ้น 3 เพลงฝากเพื่อนที่มาเยี่ยมออกไปเผยแพร่ ซึ่งก็คือเพลง 6 ตุลา “เปิดประตูคุกให้เพื่อน” และ “จากบ้าน”

ต่อมาเมื่อส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนแนวรบเข้าร่วมต่อสู้ในเขตป่าเขา โดยเฉพาะในเขตงานอีสานใต้ของพรรคคอมมิวนิต์แห่งประเทศไทย หลายคนเช่นจิ้นได้มีโอกาสพัฒนาความชำนาญด้านดนตรีโดยถูกส่งไปศึกษาวิชาการด้านนี้ที่ประเทศจีน และเข้าร่วมกับนักร้องนักดนตรีจากวงเพื่อชีวิตอื่นสร้างสรรค์งานเพลงปฏิวัติที่มีคุณค่าและความไพเราะจำนวนมากก่อนที่จะกลับเข้าสู่เมืองและใช้ชีวิตตามปกติหลังบรรยากาศทางการเมืองคลี่คลาย และชื่อ “กรรมาชน” ก็ได้กลายเป็นตำนานของการต่อสู้กับเผด็จการที่ทรงพลังในอีกรูปแบบหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม แม้ส่วนใหญ่สมาชิกของวงจะได้ก้าวผ่านความดุเดือดแหลมคมของการต่อสู้มาได้อย่างปลอดภัย แต่หลายคนก็ได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่จนวาระสุดท้าย ซึ่งนอกจากปรีดา จินดานนท์ ที่ตายอย่างมีเงื่อนงำจากการถูกรถยนต์ลึกลับพุ่งเข้าชนหน้าคณะวิทยาศาสตร์แล้ว กรรมาชนก็ได้เสียแกนนำทางความคิดที่สำคัญ เช่น นพพร ยศฐา คู่หูในการประพันธ์เพลงกับจิ้น ไปในระหว่างการสู้รบด้วยกำลังอาวุธในเขตอีสานใต้ราวปี 2522 เขาถูกทุ่นระเบิดเสียชีวิตทันทีระหว่างอพยพคนไปยังจุดที่ปลอดภัยภายหลังเวียดนามเริ่มแสดงท่าทีเป็นปฏิปักษ์ต่อขบวนปฏิวัติไทย

นอกจากนั้นกรรมาชนก็ได้สูญเสีย วิชัย ชาติปรีชากุล หรือ เฉา ผู้ร่วมวงจากคณะสาธารณสุขศาสตร์ในเขตป่าเขา โดยวิชัยถูกยิงระหว่างการปะทะในสนามรบเขตอีสานใต้ ในปี 2522 เช่นกัน

พ.ม.ช.ตำนานแห่งการพยาบาลสื่อมวลชน

อีกสัญญลักษณ์หนึ่งของขบวนนักศึกษาฝ่ายก้าวหน้าในมหิดลที่จะไปปรากฏตัวในแทบทุกเวทีที่การต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมของทั้งนักศึกษาประชาชน กรรมกร ชาวนามีความแหลมคม เสี่ยงอันตราย เคียงคู่กับไปกับ “กรรมาชน” ก็คือ หน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน หรือ พ.ม.ช.

พ.ม.ช. เป็นพัฒนาการต่อเนื่องจากหน่วยพยาบาลในช่วง 14 ตุลาคม ที่มีนักศึกษาแพทย์ พยาบาลและสายสาธารณสุขอื่นๆของมหิดลเป็นกำลังหลัก โดยหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว ประมาณเดือนกรกฎาคม 2517 เมธี จันทร์จารุภรณ์ อุปนายกฝ่ายภายนอกของ ส.ม.ม.ซึ่งเป็นกรรมการศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยด้วยผู้หนึ่งได้มาประสานกับแกนนำกลุ่มกิจกรรมที่ตึกสันทนาการ โดยเฉพาะเจษฎา อังวิทยาธร ประธานชมรมรัฐศึกษาในขณะนั้นว่ามีเงินเหลือจากการที่ประชาชนบริจาคสนับสนุนหน่วยพยาบาลในช่วงการเคลื่อนไหวในเหตุการณ์ 14 ตุลาคมอยู่ 20,000 บาท ซึ่งน่าจะนำมาดำเนินงานต่อตามเจตนารมณ์เดิม เขาจึงหารือกับสมาชิกในชมรมและเห็นชอบรวมกันให้นำเงินดังกล่าวมาจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ สำหรับใช้รองรับการชุมนุมเรียกร้องความเป็นธรรมต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงนั้น พร้อมกันนั้นก็ได้ตกลงที่จะตั้งองค์กรขึ้นมาดูแลในนาม “หน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน” ในราวเดือนสิงหาคม 2517 โดยมี เกียรติศักดิ์ จิรโสตติกุล นักศึกษาปริคลินิก คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี รับหน้าที่เป็นประธานคนแรก โดยมีทีมงานอีกหลายคน เช่น กิตติ พิทักษ์กิตตินันท์ จากคณะเภสัชศาสตร์ เกียรติชาย จิระมหาวิทยากุล และทวีกิจ นิ่มวรพันธุ์ นักศึกษาแพทย์รามาฯ พร้อมกันนั้น ก็เริ่มมีการประสานไปยังโรงพยาบาลศิริราชและโรงพยาบาลรามาธิบดี เพื่อวางระบบส่งต่อคนเจ็บคนไข้ในกรณีจำเป็น ขณะเดียวกันก็มีความตั้งใจที่จัดซื้อ

รถเพื่อใช้เป็นรถพยาบาลฉุกเฉินสักคันโดยเริ่มหาเงินด้วยนำภาพยนตร์มาฉายที่โรงภาพยนตร์เอเธนส์ในกรุงเทพ และในภาคใต้ ทั้งที่นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง ภูเก็ต แต่ก็ได้มาเพียง 5 หมื่นกว่าบาท ซึ่งไม่เพียงพอที่จะจัดซื้อ ภายหลังจึงเปลี่ยนเป้าหมายโดนนำเงินดังกล่าวมาจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์อื่นๆแทน

ภาระหน้าที่ในช่วงแรกๆ ที่ พ.ม.ช.เข้าไปแบกรับ เริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงที่สนามหลวงของชาวนาชาวไร่ที่มาเรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐบาล โดยประกาศว่าหากไม่ได้รับความเป็นธรรม จะคืนบัตรประชาชน ต่อมาคือการเข้าร่วมชุมนุมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเพื่อเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญใน 4 ประเด็น โดยตั้งหน่วยอยู่หน้าร้านอาหารศรแดง หัวมุมอนุสาวรีย์นั่นเอง

ปลายปีการศึกษา 2517 มีการเลือกตั้งกรรมการพ.ม.ช.ชุดใหม่ มีวาฑิต วัฒนศัพท์ เป็นประธานคนต่อมา กรรมการทั้งหมดจะเป็นนักศึกษาปี 1 ที่กำลังขึ้นปี 2 เช่น ทวีศักดิ์ หัสเมโต เป็นฝ่ายพัสดุ บุญทรง จารุกานนท์ เป็นฝ่ายประสานงานภายนอก และพรณรงค์ พัฒนาบุญไพบูลย์ เป็นฝ่ายวิชาการ เป็นต้น โดยที่รุ่นพี่ๆ อย่าง เนตรนภา โภไคสวรรย์นุมาศ และนศพ.ประพจน์ เภตราภาศ ถอยออกไปเป็นพี่เลี้ยง ทั้งนี้ โดยได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขันจาก นศพ.เหวง โตจิราการ นายก ส.ม.ม.

ในครั้งนั้น กรรมการ พ.ม.ช.มีการกำหนดนโยบายของหน่วยไว้ 3 ข้อใหญ่ๆ คือ

1. สนับสนุนการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม
2. สนับสนุนการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่สมบูรณ์
3. สนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชที่สมบูรณ์

และได้ทำตามนโยบายที่วางไว้โดยเข้าร่วมแทบทุกครั้งที่มีการต่อสู้เพื่อวัตถุประสงค์เหล่านี้ ทั้งการชุมนุมคัดค้านสัมปทานเหมืองแร่ดีบุกของบริษัทเท็มโก้ สหรัฐอเมริกา ที่สนามหลวง จนรัฐบาลต้องยอมถอนประทานบัตร การชุมนุมเพื่อเปิดโปงกรณี “ถีบลงเขา เผาลงถังแดง” ที่ภาคใต้,

และจากการที่กระแสสังคมในยุคนั้นเรียกร้องให้นักศึกษาลงสู่ชนบทเพื่อสัมผัสความทุกข์ยากของคนด้อยโอกาสในสังคม พ.ม.ช.ก็ได้จัดค่ายสัมผัสชนบทขึ้นเมื่อปลายเดือนเมษายน 2518 ที่บ้านหนองแวง อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี โดยมี สุเพียว อึ้งวิจารณ์ปัญญา นศพ.ปีที่ 4 ของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

เป็นหัวหน้าค่าย โดยได้มีโอกาสเข้าร่วมฉลองวันกรรมกรที่ จ.อุดรธานีด้วย

นายแพทย์พรณรงค์ พัฒนาบุญไพบูลย์เล่าว่า การออกค่ายในครั้งนั้นได้รับประสบการณ์มากมาย ที่สำคัญคือได้รับรู้สภาพความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นของชาวบ้านที่เปี่ยมไปด้วยน้ำใจ ปันข้าวปลาอาหารให้แม้เป็นเพียงข้าวเหนียวจิ้มปลาร้าดิบตัวเล็ก ๆ จนทำให้ต้องเริ่มตั้งคำถามว่า ทำไมชาวนาชาวไร่จึงต้องยากจนเช่นนี้ นอกจากนี้ ยังได้มีโอกาสพบอดีตหมอทหารป่าเป็นครั้งแรก จึงรู้ว่าหมู่บ้านที่ไปนั้นเป็นหมู่บ้าน “สีชมพู” มีการเคลื่อนไหวของทั้งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและทางการเพื่อแย่งชิงมวลชน จึงเริ่มอยากรู้ว่าคอมมิวนิสต์คืออะไรกันแน่ และสุดท้ายคือได้ฝึกฝนตนเองให้อยู่อย่างเรียบง่ายและการเข้ากับชาวบ้าน

ขณะที่ทันตแพทย์บุญทรง จารุกานนท์ เล่าว่า นอกจากไปค่ายของพ.ม.ช.เป็นกลุ่มก้อนดังกล่าวแล้ว เขาได้นำสมาชิก พ.ม.ช.บางส่วนเกาะติดไปกับทีมงานชาวนาของมหิดลที่ไปเป็นปากเสียงให้ชาวบ้านในการต่อเรื่องค่าเช่าที่ที่ จ.ลพบุรี ซึ่งการที่มีหน่วยพยาบาลไปร่วม ทำให้บรรยากาศตึงเครียดหวาดระแวงคลี่คลายลง

ขณะที่ส่วนหนึ่งก็จะไปร่วมสนับสนุนประประท้วงของกรรมกรที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การประท้วงยืดเยื้อของพนักงานโรงแรมดุสิตธานีเพื่อเรียกร้องค่าจ้างเพิ่ม โดยใช้ความรู้ที่ได้จากการอบรมของอาจารย์ธิดา ถาวรเศรษฐ และตำราการตรวจรักษาพื้นฐานและการซักประวัติคนไข้ของ นายแพทย์สุรเกียรติ อาชานานุภาพ โดยมีรุ่นพี่ๆอบรมวิธีการใช้ให้ , การประท้วงกรณีที่สหรัฐลอบส่งทหารกว่า 1,000 นายเข้ามาใช้สนามบินอู่ตะเภาของไทยโจมตีกองเรือของกัมพูชาที่ยึดเรือสินค้ามายาเกวซของสหรัฐไปโดยที่รัฐบาลไทยแทบไม่รู้เรื่องเลย ซึ่งมีการชุมนุมอยู่หน้าสถานทูตสหรัฐนานถึง 3 วันจนสหรัฐยอมแสดงความเสียใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้น และสำคัญคือการเข้าร่วมการต่อสู้ของกรรมกรหญิง โรงงานสแตนดาร์ด การ์เม้นต์ เรียกร้องค่าจ้างตามกฎหมายแรงงาน ซึ่ง พ.ม.ช.ส่งคนไปผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนตลอด 24 ชม.จนกระทั่งวันที่ 28 พฤษภาคม 2518 ตำรวจก็ได้ใช้กำลังเข้าทุบตีกรรมกรหญิงจนได้รับบาดเจ็บถึง 28 คน โดยที่ พรณรงค์ ร่วมอยู่ในเหตุการณ์และมีรูปลงหนังสือพิมพ์ชัดเจน ขณะที่ในการต่อสู้ของกรรมการอ้อมน้อยทวีศักดิ์ก็ได้เข้าไปช่วยอบรมเรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้คนงานด้วย

นอกจากนั้น ก็เข้าร่วมการประท้วงของกรรมกรหญิงโรงงานกระเบื้องเคลือบวินิลไทล์ ที่กระทุ่มแบนที่ถูกนายจ้างส่งอันธพาลเข้าคุมโรงงานและเกิดการประทะกับกรรมกรจนเป็นเหตุให้ "สำราญ คำกลั่น" สาวโรงงานอายุเพียง 15 ปี ถูกยิงเสียชีวิต, การชุมนุมประท้วงกรณี 9 ชาวนาและนักศึกษา 1 คน ถูกจับกุมที่ จ.ลำพูน และการประท้วงของกรรมกรฮาร่าที่นับว่ายืดเยื้อและรุนแรงที่สุด เพราะนายจ้างไม่ยอมเจรจาและไล่คนงานออกทั้งหมด จนกรรมกรหญิงต้องหาทางออกด้วยการยึดโรงงานและผลิตสินค้าออกขายเอง แต่ในที่สุดตำรวจก็บุกยึดโรงงานคืนได้

ในการเข้าร่วมต่อสู้กับกรรมกรนั้น แรกๆก็ถูกมองอย่างไม่ไว้วางใจ เพราะไม่เชื่อว่านักศึกษาแพทย์และพยาบาลจะมากรำแดดร่วมประท้วงข้ามวันข้ามคืนด้วย แต่หลังจากได้คลุกคลีและทำความเข้าใจ พ.ม.ช.ก็กลายเป็นขวัญใจกรรมกรในเวลาต่อมา

เนตรนภา ว.ขุมทอง แกนสำคัญคนหนึ่งเล่าถึงการปรับขบวนของ พ.ม.ช.ในการตั้งรับความเรียกร้องต้องการที่เข้ามาอย่างต่อเนื่องในช่วงนั้นว่า

" เราเห็นมีการประท้วงเยอะ ขณะที่กำลังเราก็มีไม่พอที่จะไปในทุกจุด เราจึงเปิดอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้นให้กรรมกรที่ตึกสันทนาการในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ และจะให้ความรู้ด้านการดูแลรักษาตนเองเบื้องต้นไปด้วย นอกจากนี้ยังมีการพูดคุยสถานการณ์การเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้นด้วย รวมทั้งปรับวิธีการมาเป็นการสนับสนุนส่งยาและเวชภัณฑ์ต่างๆให้นักศึกษาจากที่ต่างๆที่ร้องขอแทนที่จะไปเอง"

จากนั้นต่อมา พ.ม.ช.ก็ยังเข้าร่วมในอีกหลายเวทีที่ต้องเผชิญกับอำนาจรัฐและความรุนแรงมากขึ้น เช่น มีการติดต่อให้ พ.ม.ช.ไปตั้งหน่วยดูแลชาวบ้านที่ประท้วงอยู่หน้าศาลากลาง จ.สุราษฎร์ธานี เนื่องจากได้ รับความเดือดร้อนจากการที่ทหารได้เข้าปราบปรามประชาชนใน ต.พรุพรี ด้วยข้อหาคอมมิวนิสต์ ซึ่งที่นี่เองสมาชิก พ.ม.ช.ได้พบหมอฝังเข็มแบบจีน ซึ่งต่อมาทราบว่าเป็นหมอทหารป่าซึ่งไม่น่ากลัวเช่นที่ทางการโฆษณาประชาสัมพันธ์ไว้เลย หากแต่เป็นผู้ที่มีบุคลิกสุภาพ มีอุดมการณ์ที่ดีงามและเสียสละ ในที่สุดรัฐบาลก็สั่งถอนทหารออกจากพื้นที่

อีกครั้งที่นับว่ารุนแรงและเฉียดใกล้ความตายมากที่สุดคือ การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงของประชาชนที่ศาลากลาง จ.ปัตตานี เพื่อเรียกร้องให้จับฆาตกร

ที่จับชาวมุสลิม 5 คนไปฆ่า 5 ศพแล้วโยนทิ้งแม่น้ำ แต่บังเอิญมีเด็กชายผู้หนึ่งชื่อ "ซือแม บราแซะ" รอดตายมาได้ จึงออกมาเปิดโปงว่าเป็นการกระทำของทหารนาวิกโยธิน

พรณรงค์ซึ่งเป็นหัวหน้าทีมที่ลงไปร่วมในครั้งนั้น เล่าว่า

"ครั้งนั้นอับดุล รอเฮง สาตา(เสียชีวิตแล้วในเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม 2519) สมาชิก พ.ม.ช.คนหนึ่งซึ่งเป็นชาวปัตตานีและเรียนอยู่คณะสาธารณสุขศาสตร์ได้มาประสานขอความช่วยเหลือจากศูนย์นิสิตฯและพ.ม.ช.ให้ช่วยลงไปสนับสนุนการต่อสู้ ศูนย์นิสิตฯจึงได้อนุมัติเงินค่าเดินทาง สำหรับการลงไปรวม 4 คือ ผม อดิศักดิ์ คุณแสง และเลขาฯศูนย์นักเรียนในขณะนั้น โดยมีอับดุลเป็นคนนำทาง"

"เราเดินทางโดยรถไฟชั้น 3 จากหัวลำโพง โดยนำยาและเวชภัณฑ์ 2 กล่องใหญ่ ๆ ไปด้วย รถไฟมีผู้โดยสารแน่นมาก ตกกลางคืนเราใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ปูพื้นใต้ที่นั่งสำหรับทำเป็นที่นอน เราลงที่สงขลาแล้วประสานงานกับนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เดินทางต่อไปถึงปัตตานีช่วงค่ำ ขณะที่เราไปถึงก็ได้รับเสียงปรบมือต้อนรับดังกึกก้องแต่ขณะที่เรากำลังเตรียมจัดยาและเสียงปรบมือยังไม่ทันขาดหาย ก็เกิดระเบิดขึ้นที่ชานศาลากลางจังหวัดห่างโต๊ะยาไปเพียงเล็กน้อย คนที่อยู่ตามขั้นบันไดล้มระเนระนาด หลังเสียงระเบิด ก็มีเสียงปืนรัวติดต่อกันหลายนัด พอสิ้นเสียงปืนผมรีบเข้าไปดูคนเจ็บแล้วรีบนำส่งโรงพยาบาลที่อยู่ไม่ไกล แต่ปรากฏว่ามีคนตายถึง 17 คน อดิศักดิ์ โดนสะเก็ดระเบิดที่ข้อศอก อีกคนโดนที่ข้อเท้า จากนั้นการชุมนุมเรียกร้องความเป็นธรรมก็ลามไปทั้งที่ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส โดยมีการเปลี่ยนรูปแบบเป็นการจัดรถไฮด์ปาร์กกระจายกันออกไป มีนักศึกษามุสลิมในภาคใต้เป็นแกนนำ ผมก็ได้ตระเวนไปกับเขาด้วยประมาณ 1 สัปดาห์ก็กลับกรุงเทพ แต่การต่อสู้ยังดำเนินต่อไปจนถึงเดือนมกราคม 2519 เหตุการณ์รุนแรงถึงขั้นที่ว่าทหารเอารถถังมาจ่อที่มัสยิด ขู่ว่าถ้าไม่สลายการชุมนุมจะยิง ต่อมาก็มีการเจรจาเจอกันครึ่งทาง โดยทางผู้ชุมนุมเรียกร้องให้จับฆาตกรให้ได้ แต่ก็รู้สึกว่าไม่มีอะไรคืบหน้า"

ในครั้งนั้น เขาสรุปบทเรียนได้ว่าการต่อสู้ของประชาชนด้วยมือเปล่าและสันติวิธีมักจะถูกทำร้าย ทำลายจากผู้มีอำนาจเสมอ จนรู้สึกหมดหวังกับการต่อสู้ในระบบและถ้าจะยืนหยัดต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคมก็ต้องเตรียมใจว่า

"อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด" และพร้อมที่จะเสียสละได้ตลอดเวลา

อีกครั้งที่ขบวนนักศึกษาประชาชน รวมทั้ง พ.ม.ช.ต้องเผชิญกับความรุนแรงในใจกลางกรุงเทพฯ เมื่อมีการเดินขบวนเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาถอนฐานทัพออกจากประเทศไทยเมื่อวันที่ 20-21 มีนาคม 2519 ครั้งนั้นมีนักศึกษาประชาชนเข้าร่วมนับแสนคน แต่ปรากฏว่าถูกกลุ่มต่อต้านซึ่งเชื่อว่าเป็น "กระทิงแดง" ขว้างระเบิดสังหารเข้าใส่ขบวนขณะเคลื่อนมาถึงหน้าโรงภาพยนตร์สยาม มีผู้เสียชีวิตทันที 4 คนและบาดเจ็บถึงกว่า 70 คน ซึ่ง พ.ม.ช.และนักศึกษามหิดลมีบทบาทอย่างมากในการปฐมพยาบาลและดูแลคนเจ็บ

นายแพทย์วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร หนึ่งในสมาชิก พ.ม.ช.ในขณะนั้นเล่าว่า เขาได้รับมอบหมายจาก นศพ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ นายก ส.ม.ม.ให้เป็นผู้ติดตามดูแลรับผิดชอบคนเจ็บโดยเฉพาะที่มีอาการหนักประมาณ 10-15 คน ที่กระจายไปรักษาตัวทั้งที่โรงพยาบาลจุฬาฯและโรงพยาบาลตำรวจ

"จำได้ว่าเป็นผู้หญิงคนหนึ่งชื่อ วาณี อยู่เกษตรศาสตร์ ถูกสะเก็ดระเบิดเข้าจุดสำคัญ อาจารย์ neuro ที่โรงพยาบาลจุฬาฯเปิดเอาสะเก็ดออกทันที แต่เธอก็ยังเป็นอัมพาตอยู่ 2 ปีผมก็ติดตามดูแลจนหาย อีกรายถูกสะเก็ดระเบิดเข้าที่สมอง ต้องเปิดกะโหลกเอาออก รวมแล้วมีคนไข้หนัก 7 คนที่ต้องดูแลใกล้ชิดโดยผมทำหน้าที่ประสานกับอาจารย์แพทย์ที่รักษา ทั้งติดตามไปถึงบ้านและนำเงินที่พี่สงวนมอบให้ไปช่วยเหลือครอบครัวเขาด้วย"

ในอดีตนั้น นายแพทย์วิโรจน์สนใจในกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์เป็นหลัก และรั้งตำแหน่งประธานชมรมพุทธศาสตร์ในเวลาต่อมา จนได้สมญาจากเพื่อนๆและรุ่นน้องๆว่า "หลวงพี่หมอ" เหตุการณ์ในครั้งนั้น ทำให้เขาเริ่มตั้งคำถามกับตัวเอง

"ผมทำงานตามที่ได้รับมอบหมายด้วยสำนึกมนุษยธรรม แต่พอเจอเหตุการณ์อย่างนั้นก็เริ่มขัดแย้ง ขณะเดียวกันขบวนการนักศึกษาก็เริ่มชูคำขวัญว่า "เอกราชประชาธิปไตยไม่ได้มาด้วยมือเปล่า" ซึ่งหมายถึงต้องใช้อาวุธ ใช้ความรุนแรงเข้าตอบโต้กัน จึงเริ่มสับสนว่าไม่มีหนทางอื่นอีกเลยหรือ"

เขาย้อนเล่าถึงบรรยากาศในช่วงนั้นอีกว่าความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นทำให้ พ.ม.ช.ต้องประเมินสถานการณ์เพื่อเตรียมรับมือให้สอดคล้องมากขึ้น

"ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์รุนแรงที่สุดในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เรามีการ

ทำเปลฉุกเฉิน 5-6 ตัวด้วยการเอากระสอบข้าวมาเย็บกับไม้ไผ่ ให้สหายเทพ(นายแพทย์สหายเทพ สว่างเนตร อดีต นศพ.จากฝั่งศิริราช) ซึ่งรู้จักกับบริษัทเรือด่วนสุภัทราไปประสานถึงการลำเลียงคนไข้หนีลงเรือหากมีการใช้ความรุนแรงในธรรมศาสตร์"

อย่างไรก็ตาม ในท่ามกลางความตึงเครียดของเหตุการณ์แวดล้อม พ.ม.ช.ยังสามารถสร้างสรรค์งานวัฒนธรรมของตนเองเพื่อใช้แสดงในระหว่างการปฏิบัติงาน โดยจัดตั้งวงดนตรี **"แสงดาว"** ขึ้น มีนศพ.ประพจน์ เภตรากาศ และนศพ.ทองประกอบ ศิริวานิช จากฝั่งรามาธิบดีเป็นโต้โผใหญ่ และเป็นมือแต่งเพลง โดยเฉพาะ นศพ.ประพจน์ได้แต่งเพลง พ.ม.ช.ไว้เป็นเพลงประจำหน่วยและประจำวงด้วย โดยนักร้องก็คือผู้ปฏิบัติงานของ พ.ม.ช.ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาพยาบาลรามาฯ ทั้งนี้ บทบาทของวงแสงดาวก็คือให้ความบันเทิงแก่ผู้ชุมนุมต่อสู้ในเรื่องต่างๆ เพื่อผ่อนคลายจากความตึงเครียดที่ต้องเผชิญ ขณะที่พ.ม.ช.ยังคงต้องทำหน้าที่หลักคือเตรียมรับมือกรณีมีผู้เจ็บป่วย

แนวโน้มความรุนแรงมีมากขึ้นเรื่อยๆ ในที่สุดก็นำไปสู่เหตุการณ์ล้อมปราบนักศึกษาประชาชนอย่างโหดเหี้ยมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519

อาจารย์เนตรนภา เล่าว่าช่วงที่มีการชุมนุมขับไล่จอมพลถนอม กิตติขจร ที่ธรรมศาสตร์ ส.ม.ม.ได้ประกาศเข้าร่วม พ.ม.ช.มีการเตรียมการตั้งแต่เช้าวันที่ 5 ตุลาคม พยาบาลรุ่นน้องๆก็กระจายกันไปเอาน้ำเกลือ ยา เท่าที่จะหาได้ เพราะประเมินว่าต้องมีเหตุรุนแรงแน่

"พี่ประพจน์(นายแพทย์ประพจน์ เภตรากาศ) ซึ่งขณะนั้นเป็นแพทย์ intern อยู่ที่โรงพยาบาลจุฬาฯก็ขับรถขนของไปส่งแล้วกลับไปเข้าเวรที่จุฬาฯ กว่าเราจะถึงธรรมศาสตร์ก็เกือบเย็นแล้ว ไปถึงก็ตั้งหน่วยอยู่ใต้ตึกบัญชี พอสัก 2 ทุ่มก็เริ่มมีคนบาดเจ็บถูกหามเข้ามา เป็นหน่วยรักษาความปลอดภัยของเราที่ออกไปสอดแนมแล้วถูกฝ่ายตรงข้ามตี และก็มีทั้งฝ่ายเขาที่เข้ามาสอดแนมแล้วถูกพวกเราเล่นงาน เราไม่รู้ใครเป็นใครแต่บาดเจ็บมาก็ช่วยกันทั้งนั้น สัก 4-5 ทุ่มพี่ประพจน์กลับมาอีกเพราะรู้ว่าต้องมาเป็นตัวหลักรับสถานการณ์ คืนนั้นเรายังคอยดูการแสดงของวงแสงดาวของ พ.ม.ช.ที่ทองประกอบจะนำทีมขึ้นเวที แต่เมื่อเหตุการณ์เริ่มตึงเครียด รายการก็ยืดออกไปจนในที่สุดก็ไม่ได้แสดง ทุกคนไม่

ได้นอนกันเลยทั้งคืน มีการบอกกันว่าหลัง 6 ทุ่มอีกฝ่ายจะเริ่มใช้ความรุนแรง ใครกลับบ้านได้ก็ให้กลับ แต่เรา 2 คนคือดิฉันกับพี่ประพจน์เป็นหมอเป็นพยาบาลที่จบแล้ว มีความรู้ จำเป็นต้องอยู่ทั้งที่รู้ว่ามันจะแรง เพราะนอกนั้นเป็นรุ่นน้องๆ ถามว่ากลัวไหม ก็กลัว แต่ก็ไม่ได้คิดอะไร"

ขณะที่นายแพทย์ประพจน์เล่าถึงนาทีที่เริ่มวิกฤตว่า

"พอเริ่มรุ่งสางซึ่งพวกเราคิดว่าน่าจะปลอดภัยแล้วก็มีระเบิดลงกลางสนามหญ้าและเริ่มมีการลำเลียงคนไข้เข้ามา เป็นนักศึกษารามคำแหงที่ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่แถวหน้าหอประชุมใหญ่ ไม่มีบาดแผลอะไรเลย เข้าใจว่าถูกแรงอัดจากระเบิด ผมส่องดูตา ซึ่ง pupil dilate(รูม่านตาขยาย)แล้ว แต่เราก็ช่วยกันปั๊ม ใช้ ambubag ช่วยกัน แต่ก็ช่วยไม่ได้ จากนั้นไม่ถึง 20 นาทีก็มีเสียงปืนเป็นชุด เริ่มมีคนถูกหามเข้ามาเยอะ บางคนเสียชีวิตแล้ว พวกรามฯเป็นฝ่ายหามคนเข้ามา พวกเขาเสี่ยงมาก ลุยไปหามคนมาให้เรารักษา ตอนนั้นมันยิงเข้ามามากแล้ว เราได้แต่หมอบ จะให้น้ำเกลือคนไข้ก็ให้ไม่ได้ ต้องหมอบ เพราะมันยิงสูงประมาณ 1 เมตร ยิงจากที่สูงลงพื้นจนเราทำอะไรไม่ได้มาก

อาจารย์เนตรนภาเล่าเสริมว่า

"พอตำรวจบุกเข้ามาเคลียร์ยังนึกว่าตอนถูกต้อนเดินไปที่สนาม พวกเราจะถูกยิงในสนาม แต่เขายิงขึ้นข้างบนจนกระจกตึกบัญชีแทบจะแตกทุกบาน พวกเราถูกต้อนออกไปสนามหญ้าหมด ยาและเครื่องมือถูกทิ้งไว้อย่างนั้น **บางคนยังให้น้ำเกลืออยู่ ก็ช่วยอะไรเขาต่อไม่ได้**"

ทันตแพทย์บุญทรง จารุกานนท์ แกนนำอีกคนใน พ.ม.ช.เสริมว่า

"ดูจากลักษณะการยิงมาจากที่สูงซึ่งมุ่งสังหาร ผมเองก็คิดว่าคงไม่รอด ผมเห็นตำรวจ ต.ช.ด.ปีนกำแพงด้านหลังเข้ามาทุบกระจกแล้วเล็งเลย ขณะที่สั่งให้พวกเราหมอบ ผมเงยหน้ามองและจำได้ติดตาว่าเป็นต.ช.ด.จากค่ายนเรศวร หัวหิน ที่มีทั้งปืนและระเบิด ช่วงที่ถูกสั่งให้คลานฝ่าเศษกระจกไปที่สนามหญ้า ก็เห็นลูกเสือชาวบ้านกำลังใช้ผ้าสีส้มคล้องคอศพหนึ่งแล้วลากไปตามพื้น

ขณะที่นายแพทย์พรณรงค์เล่าเสริมว่า

"ผมยังสวมปลอกแขน พ.ม.ช.อยู่คนเดียว ตอนระเบิด M.79 ลง ผมเอาคนไข้ไปส่งด้านหลังแล้วก็มีเสียงปืนยิงตามมา ตอนนั้นผู้คนกำลังขวัญเสีย อลเวงมาก ผมคุมม็อบอยู่คนเดียวตรงจุดนั้น คิดว่าทำอย่างไรจะให้พวกเรามีสติ พยายาม

พูดว่าใจเย็นๆไม่ต้องกลัว พวกเขาก็เงียบลงไปพักหนึ่ง ไม่วิ่งไปวิ่งมา ผมเห็นพี่เจษฎา(เจษฎา อังวิทยาธร อดีตแกนนำนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์) ไปพูดกับตำรวจที่หน้าประตูท่าพระจันทร์ให้ปล่อยเด็กกับผู้หญิงออกไป ตำรวจก็ยอมปล่อยพอเปิดประตูคนวิ่งกันอลหม่าน จากนั้นพี่วิญญู(นายแพทย์วิญญู เอี่ยมชีรางกูร)มาบอกให้ผมออกไป พี่เขาจะทำหน้าที่แทนให้ ผมก็ถอดปลอกแขนให้พี่วิญญู แต่ยังไม่ทันออกประตูท่าพระจันทร์ก็ปิด เขาเปลี่ยนตำรวจชุดใหม่ ผมจึงวิ่งไปทางด้านหลังแล้วโดดลงน้ำว่ายไปขึ้นที่ร้านจ๊ัว เดินขึ้นทางท่าพระจันทร์ ขณะที่รุ่นแรกที่ออกไปก่อน วิ่งไปทางท่าช้าง ผมก็เลยวิ่งตาม ตำรวจก็ขับรถไล่ตาม ขู่ให้หยุดไม่งั้นจะยิง พวกข้างหลังก็หยุดแล้วหมอบลง ข้างหน้าก็มีตำรวจคอยดักจับพวกเรา ผมอยู่กลางๆตำรวจเข้ามาไม่ถึง ผมจึงวิ่งออกไป จนมีชาวบ้านช่วยให้เข้าไปซ่อนในห้องซึ่งเล็กนิดเดียวแต่มีคนเบียดกันอยู่แน่น พอพวกผมเข้าไปเจ้าของบ้านก็ใส่กุญแจล็อค ตำรวจที่วิ่งตามมาก็ถามหานักศึกษา เลยถูกชาวบ้านช่วยกันรุมด่าว่าทำรุนแรง พวกเขาเลยรีบออกไป บ้านนั้นเป็นบ้านที่รับจ้างซักเสื้อผ้า สัก 1-2 ชั่วโมงชาวบ้านก็เอาเสื้อผ้าที่เขาจ้างซักมาให้พวกเราเปลี่ยน ผมนุ่งกางเกงขาสั้น ใส่เสื้อลูกเสือชาวบ้าน แล้วเดินออกมาเจอเผด็จ(ทันตแพทย์เผด็จ เอี่ยมแสงธรรม) กำลังถูกต้อนเอามือไว้บนหัว จึงยืนมองภาพนั้นอยู่ครู่หนึ่งด้วยความรู้สึกหดหู่ว่าทำไมเราทำเพื่อคนทุกข์คนยาก แต่พวกเขากลับไม่เข้าใจ เอารองเท้า เอาก้อนหินขว้างปาพวกเรา ตอนนั้นในใจวูบหนึ่งรู้สึกคับแค้นว่าไม่น่าคิดไปช่วยพวกเขาเลย ปล่อยให้เขาถูกกดขี่และลุกขึ้นมาสู้เองก็แล้วกัน

อาจารย์เนตรนภาเล่าถึงฉากสุดท้ายที่ผู้ปฏิบัติงานของ พ.ม.ช.โดยเฉพาะผู้หญิงถูกกระทำว่า

"ตอนถูกต้อนออกมาที่สนาม ผู้หญิงถูกบังคับให้ถอดเสื้อ มันคับแค้นใจมาก ทั้งแค้นทั้งอาย มันรุนแรงมากในความรู้สึก มาคุยกันตอนหลัง ทุกคนคิดว่าพวกเขาจะเอาเราไปยิงทีละคน ตอนนั้นใครเงยหน้าก็จะถูกพานท้ายปืนตี พอถูกต้อนขึ้นรถก็ต้องนั่งก้มหน้า ใครเงยหน้าขึ้นมาก็ถูกด้ามปืนฟาด ผู้หญิงถูกเอาตัวไปขังไว้ที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขน ผู้ชายส่วนหนึ่งถูกแยกไปอยู่โรงเรียนพลตำรวจที่นครปฐม รวมทั้งพี่ประพจน์ ที่บางเขนพบสุชีลา ตันชัยนันท์ กลุ่มผู้หญิงของธรรมศาสตร์ซึ่งได้เอาวิทยุเข้าไป เราก็พยายามฟังข่าวคราวข้างนอกและพยายามติดต่อประสานงานกันในคุกเท่าที่จะทำได้"

"สภาพความเป็นอยู่ในนั้นแออัดมาก ต้องสลับกันนั่ง ยืน นอนก็ไม่ได้ ห้องน้ำก็ไม่พอใช้คนไหนมีประจำเดือนจะเดือดร้อนมากวันรุ่งขึ้นก็เปิดให้ประกันตัว พวกผู้หญิงจะมีรายชื่ออยู่ประมาณ 30 คนที่ไม่ให้ประกัน รวมทั้งเสงี่ยม(เสงี่ยม แจ่มดวง อดีตนายกสโมสรนักศึกษาพยาบาลรามาธิบดี) และสุชีลา พอเราได้ประกันตัว ก็มารู้ทีหลังว่ามีชื่อเพิ่มอยู่ในข่ายไม่ให้ประกันทันที ทางบ้านเลยพาหนีไปพักบ้านญาติหลายแห่ง"

ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 พ.ม.ช.ก็ต้องยุติบทบาทลงเช่นเดียวกับวงดนตร "กรรมาชน" และกลุ่มกิจกรรมอื่นๆ ทิ้งภาพงดงามของการทุ่มเทในการใช้วิชาความรู้ ต่อสู้เพื่อความถูกต้องในสังคมไว้เบื้องหลัง เป็นอีกตำนานของขบวนการนักศึกษามหิดลที่ต้องจดจำกล่าวขาน

สมาคมศิษย์เก่าศิริราชพยาบาล
ในพระบรมราชูปถัมภ์

"แม้ไม่อาจชี้ชัดว่า "ปรีดา" ถูกรถชน
โดยเจตนา โดยอาจารย์เชื่อว่า
เป็นเพียงอุบัติเหตุ..แต่เพื่อนๆ ที่เห็นเหตุการณ์
ต่างเชื่อว่าไม่ใช่อุบัติเหตุ"

บทที่ 8

ขบวนการ "ขวาพิฆาตซ้าย" กับการจากไปของ "ปรีดา-อมเรศ

จากการที่ในช่วงตั้งแต่กลางปี 2517 เป็นต้นมา แกนนำของขบวนนักศึกษารวมทั้งผู้นำชาวนาและกรรมกร เริ่มถูกติดตามคุกคาม และถึงขั้นลอบฆ่า ขณะเดียวกัน เริ่มมีกระแสข่าวทหารบางส่วนจะก่อการรัฐประหาร ทำให้องค์กรการเคลื่อนไหวเริ่มมีการปรับขบวนครั้งใหญ่ โดยแกนนำนักศึกษาบางส่วนร่วมกันก่อตั้ง "แนวร่วมต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ" เพื่อเตรียมรับมือ

บรรยากาศดังกล่าวได้สร้างความตึงเครียดให้กับนิสิตนักศึกษาที่มีจิตใจรักความเป็นธรรม เข้าร่วมเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อความถูกต้องชอบธรรมในสังคมด้วยใจบริสุทธิ์ จนบางคนถึงขั้นต้องเข้ารับการรักษาทางจิต เช่น กรณีของนักศึกษาวิทยาลัยครูคนหนึ่ง ที่อาจารย์ธิดา โตจิราการ (ถาวรเศรษฐ)อดีตอาจารย์คณะเภสัชศาสตร์ มหิดล ซึ่งในช่วงนั้นได้รับมอบหมายจากทบวงมหาวิทยาลัยให้ทำหน้าที่ประสานงานกับนักศึกษาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ภายใต้การสนับสนุนของรัฐ เล่าว่า ในช่วงที่เริ่มมีกระแส "ขวา" ย้อนกลับ ทำให้นักศึกษาคนนี้เริ่มมีอาการของโรคจิต ผวา และหวาดระแวง จึงได้เป็นผู้ขับรถนำนักศึกษาผู้นี้ไปส่งเข้ารับการบำบัดที่โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา คลองสาน

"คนนี้อยู่ดีๆก็จะบอกว่ามีทหารมาแล้ว ปรากฏว่าพอไปอยู่ได้วันเดียว เขาก็หนีออกมา แล้วเดินจากโรงพยาบาลที่อยู่ฝั่งธนบุรีมาหาดิฉันที่ทบวงฯ ซึ่งอยู่ถนนราชดำเนิน มาบอกว่าทางโรงพยาบาลบังคับให้อยู่ห้องรวม ซึ่งเราดูแล้วมันไม่ไหว เพราะมีแต่คนบ้าทั้งนั้น ดิฉันเลยบอกทางทบวงฯว่าถ้าไม่หางบประมาณให้เขาได้อยู่ห้องพิเศษแยกออกมา ดิฉันจะออกเงินเอง สุดท้ายเขาก็หาเงินให้และบำบัดจนอาการดีขึ้น"

ขบวนนักศึกษาของมหิดลเริ่มสัมผัสได้ถึงการจับจ้องของฝ่ายทางการที่พยายามแทรกเข้ามาในรูปแบบต่างๆมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่ง วุฒิพงษ์ เลาหไพโรจน์ อดีตนักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์และเป็นกำลังสำคัญในการประสานงานภายนอกมหาวิทยาลัยทั้งก่อนและหลัง 14 ตุลาคมเล่าว่า

"ในการประชุมต่างๆ จะเจอบ่อย บางทีนั่งประชุมคุยกันก็มีคนนอกมานั่งฟัง พอเราขอดูบัตรประชาชนเขาก็ลุกหนีไป ที่คณะวิทยาศาสตร์ชั้น 2 ที่เราใช้ประชุมกันประจำก็จะมีหน้าแปลกๆเข้ามาร่วมจนเราต้องเชิญออก ที่คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีก็เช่นกัน สันติบาลเพ่งเล็งที่นี่มากเพราะที่อื่นเขาเข้าไปเก็บข่าวง่าย เนื่องจากมีคณะและรุ่นที่หลากหลาย แต่ที่มหิดลเก็บข่าวยาก แถมมีระบบการจัดตั้งที่แน่นอนและแข็งที่สุด การเคลื่อนขบวนในแต่ละเรื่องของเราก็นิ่งและแน่น ไม่แตกแถว เขาจึงสนใจแต่ก็แทรกเข้ามาได้ยาก"

แต่กระแสขวาที่เข้ามาคุกคามอย่างเป็นรูปธรรมจริงจัง ก็คือในช่วงที่มีการระดมนักศึกษาจากทุกคณะจำนวนมากเข้าร่วมเป็นกรรมการสอบสวนข้อมูลความเดือดร้อนของชาวนาชาวไร่ในโครงการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ที่รัฐบาลนายสัญญา

ธรรมศักดิ์ ประสานกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยดำเนินการในขอบข่ายทั่วประเทศ ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2517 โดยมหิดลรับผิดชอบพื้นที่ อ.ท่าตะโก จ.นครสวรรค์และ อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ ซึ่งที่ อ.ท่าตะโก เริ่มถูกสื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นหลายฉบับเขียนรายงานข้อมูลบิดเบือนเหมือนกันหมดว่านักศึกษามหิดลมีระเบิดในย่าม ซึ่งอาจารย์ธิดาในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาของหน่วยที่ไปปักหลักอยู่ที่ อ.ท่าตะโกกล่าวถึงเหตุการณ์นั้นว่า

"ดิฉันรู้เลยว่ามันเริ่มส่งสัญญาณที่เลวร้ายออกมาชัดเจนถึงความต้องการที่จะทำลายขบวนการนักศึกษา มันเป็นเรื่องหลอกลวงที่เราไม่สามารถจะไปแก้ไขอะไรได้เลย เพราะพยายามทั้งเขียนจดหมายและโทรศัพท์มาทำความเข้าใจกับต้นสังกัดในกรุงเทพ เขาก็ได้แต่ครับๆ แต่ไม่มีการแก้ไขอะไร กลายเป็นว่านักศึกษากำลังจะไปวางระเบิด ไปก่อการร้าย มันเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ เป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อนหน้านี้ไม่เคยมี เป็นการบูรณาการร่วมกันของกลุ่มที่เสียผลประโยชน์ทั้งนายทุนท้องถิ่น ฝ่ายปกครองท้องถิ่นและสื่อมวลชน จากการที่ขบวนนักศึกษาเริ่มกระทำในสิ่งที่กระทบกระเทือนผลประโยชน์เขาถึงรากและเริ่มออกไปสู่ชนบทขณะที่ในส่วนกลางถูกกระทบไปแล้วทันทีหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม และเริ่มมีการก่อรูปของกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น นวพล กระทิงแดง ลูกเสือชาวบ้านขึ้นมาต่อต้านแล้ว จากเหตุการณ์นั้นทำให้นึกเสียใจเหมือนกันที่พวกเราไปมีส่วนในบันทึกประวัติศาสตร์ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการสั่นสะเทือนขบวนการนักศึกษาในเวลาต่อมา โดยที่ไม่สามารถแก้ไขข้อเท็จให้เป็นจริงได้"

ครั้งนั้น เมื่อตระหนักถึงสถานการณ์ที่ส่อไปในทางที่ไม่เป็นผลดีต่อขบวนทำให้ทีมงานต้องเร่งทำงานและถอนตัวกลับ ด้วยเกรงว่าหากเกิดอะไรขึ้นจะยิ่งถูกบิดเบือนและไม่เป็นผลดีต่อคณะกรรมการช่วยเหลือชาวนาชาวไร่และขบวนการนักศึกษาโดยรวม

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้นเอง ภัยคุกคามจากกลุ่มจัดตั้งฝ่ายขวาที่มีนักศึกษาอาชีวะส่วนหนึ่งเป็นหัวขบวน ก็เริ่มก่อกวนขบวนนักศึกษารุนแรงขึ้นถึงขั้นบุกเผาทำลายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เสียหายไปราว 20 ล้านบาทเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2517 จากนั้นเพียง 3 วัน ภัยคุกคามถึงชีวิตก็เกิดขึ้นกับผู้นำนักศึกษาเป็นครั้งแรก โดย "แสง รุ่งนิรันดรกุล" นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง แกนนำสำคัญของ "ชมรมคนรุ่นใหม่" กลุ่มอิสระที่มีบทบาทมากที่สุดใน

มหาวิทยาลัยช่วงนั้น ถูกยิงเสียชีวิตทันที คาป้ายรถเมล์บนถนนพระราม 4 โดยที่ไม่สามารถจับตัวฆาตกรได้

การลอบยิง "แสง" ซึ่งในแวดวงแกนนำของขบวนนักศึกษาช่วงนั้นรู้ดีว่าเขาคือ "ตัวจริง" ที่อยู่เบื้องหลังการขับเคลื่อนของขบวนในรามคำแหง ทำให้หลายคนเริ่มตระหนักถึงการระวังภัยคุกคาม รวมถึงการปรับเปลี่ยนขบวนและเปลี่ยนเวทีการต่อสู้

วุฒิพงษ์ เล่าว่า หลังเกิดเหตุเขาได้รับการเตือนว่า เป้าหมายต่อไปของการสังหารมีแนวโน้มว่าคือเขาที่มีบทบาททั้ง "เปิด" และ "ปิด" มาอย่างต่อเนื่องในมหิดล ทำให้เขาต้องลดบทบาทลง อย่างไรก็ตาม หลังจากจบจากคณะสาธารณสุขศาสตร์ วุฒิพงษ์ได้สมัครเขาเป็นอาจารย์ในคณะสังคมศาสตร์ของมหิดลที่เพิ่งเปิดใหม่ โดยไม่ขอรับการบรรจุ เพราะรู้อยู่ว่าเมื่อถึงเวลาที่ทุกอย่างพร้อมเขาจะต้องเปลี่ยนเวทีการต่อสู้เข้าสู่ชนบท ซึ่งราวต้นปี 2518 เขาก็หลบออกและเข้าไปร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในที่สุด และได้ร่วมงานกับแกนนำในขบวนนักศึกษาประชาชนอีกหลายคนที่นั่นในเวลาต่อมา เช่น เสกสรรค์ ประเสริฐกุล จิระนันท์ พิตรปรีชา ธีรยุทธ บุญมี เทอดภูมิ ใจดี วิสา คัญทัพ สมาน เลือดวงหัด รวมทั้ง นายแพทย์เหวง โตจิราการ

นายแพทย์เหวงท้าวความถึงอดีตสมัยที่เป็นนายกสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลเมื่อปี 2517 ที่กระโดดออกไปประสานกับขบวนเคลื่อนไหวนอกมหาวิทยาลัยเป็นหลักจนถูกนักกิจกรรมรุ่นน้องทั้งหลายต่อว่าว่าเน้นแต่งานภายนอกปล่อยงานภายในเกินไป ว่า การเน้นออกไปประสานวงนอกเป็นหลัก ส่วนหนึ่งก็เพราะรู้จักคุ้นเคยกับแกนนำสำคัญของแต่ละมหาวิทยาลัยมาตั้งแต่ก่อน 14 ตุลา เมื่อสถานการณ์การเคลื่อนไหวภายนอกเริ่มเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ จึงต้องให้น้ำหนักกับงานในส่วนนั้นที่เริ่มมีการผนึกกำลัง 3 ประสาน คือกรรมกร ชาวนา นักศึกษา ขณะที่เห็นว่าภายในมหิดลที่คนที่มีคุณภาพอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก และที่สำคัญเมื่อบทบาทวงนอกของเขาเริ่มเป็นเป้าหมายสำคัญของการเพ่งเล็งและคุกคาม ก็ไม่อยากให้ภัยนั้นโยงถึงทำให้ผู้ที่กำลังขับเคลื่อนขบวนในมหิดลต้องเดือดร้อนและได้รับอันตรายไปด้วย

ครั้งหนึ่งเขาเคยสั่งความไว้กับ สงวน นิตยารัมภ์พงษ์ ที่เป็นกำลังหลักของพรรคแนวร่วมมหิดลขณะนั้นว่า "ถ้าผมตายไปก็ช่วยแจ้งให้อาจารย์สุลักษณ์(สุลักษณ์ ศิวรักษ์) ทราบด้วยเพราะผมเกี่ยวพันกับอาจารย์เยอะ รวมทั้งอาจารย์สัญญา(นาย

สัญญา ธรรมศักดิ์)ด้วย" หลังสิ้นสุดวาระการเป็นนายก ส.ม.ม. ราวเดือนธันวาคม 2517 เขาจึงได้เข้าไปรับหน้าที่เลขาธิการแนวร่วมต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่ประสานการทำงานเคลื่อนไหวงกว้างได้เต็มที่โดยมี เสกสรรค์ ประเสริฐกุล พีรพล ตริยเกษม สมาน เลือดวงหัด สุธรรม แสงประทุม เป็นต้น ร่วมเป็นตัวจักรสำคัญ และมีแผนที่จะประสานแนวคิดของขบวนนักศึกษาซึ่งขณะนี้เริ่มมีความเห็นขัดแย้งกันหลายกลุ่มให้เกิดความเป็นเอกภาพ บทบาทเหล่านี้ยิ่งทำให้เขาถูกเพ่งเล็งมากขึ้น

เช่นเดียวกันกับวุฒิพงษ์ หลังจากการตายของ แสง รุ่งนิรันดรกุล นศพ.เหวง ก็เริ่มตระหนักถึงภัยคุกคาม และเตรียมการที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการต่อสู้ มีคนเตือนให้ระวังตัวอยู่เนืองๆ โดยแม้เมื่อจบจากคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีแล้วไป Intern ที่โรงพยาบาลราชวิถี ก็ยังมีอาจารย์มาเล่าให้ฟังภายหลังว่า มีมือปืนมานั่งรออยู่หน้าห้องผ่าตัดหลายครั้ง ซึ่งเมื่อนึกย้อนกลับไป เหตุที่เขารอดมาได้อาจเพราะโรงพยาบาลราชวิถีมีคนพลุกพล่าน ทั้งเขาเป็นคนเดินเร็ว คนที่มุ่งปองร้ายจึงดำเนินการไม่สำเร็จ

แล้วเที่ยงคืนวันที่ 24 มิถุนายน 2518 เขากับแกนนำนักศึกษา-กรรมกรอีกส่วนหนึ่ง คือ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ปรีดี บุญซื่อ สมาน เลือดวงหัด เทิดภูมิ ใจดี ประสิทธิ ไชโย ก็หลบออกจากเวทีการต่อสู้ในเมือง โดยเดินทางเข้าฝรั่งเศสด้วยเที่ยวบินเดียวกัน อยู่ที่นั่นระยะหนึ่งระหว่างรอประสานกับสถานทูตจีนในฝรั่งเศส เพื่อให้ประสานงานอีกต่อหนึ่งในการนำพาพวกเขาทั้งหมดเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในเขตป่าเขา

"ก่อนที่จะตัดสินใจไป เสกสรรค์เป็นคนเกริ่นขึ้นมาก่อนว่า "สถานการณ์ไม่ค่อยดี คิดกันอย่างไง ผมคิดไปคิดมาก็รู้สึกว่าเราคงต้องไปสู้ในป่า" ผมเองเตรียมตัวอยู่ราว 3-4 เดือน เพื่อนไม่มีใครรู้ ไม่ได้บอกใครเลย เพราะอันตราย โดยเราอาจจะถูกมองว่าทิ้งการต่อสู้แล้ว หรือหนีเอาตัวรอด ขณะเดียวกันก็อาจทำให้คนที่ยังทำงานอยู่รู้สึกท้อแท้ หวาดหวั่นว่าภัยคุกคามกำลังรุนแรง แม่ผมก็ไม่รู้ สุดท้ายผมไปขอเงินแม่ บอกว่าจะเอาไปเที่ยวฮ่องกง แม่ก็ดีใจเพราะที่ผ่านมาผมเป็นคนบ้าเรียน แม่กลุ้มใจ พอผมบอกจะไปเที่ยวฮ่องกง แม่ก็บอกเอาไปเลย ให้เอาไปเที่ยว หลังจากผมไปถึงฝรั่งเศสผมเขียนจดหมายเป็นภาษาจีนถึงทางบ้าน แต่เข้าใจว่าคงถูกสันติบาลเก็บไปหมด เพราะตอนหลังมาถามที่บ้านปรากฏว่าไม่มีใครได้รับ"

ข้อยืนยันว่ากิจกรรมของนักศึกษามหิดลถูกจับตาจากฝ่ายความมั่นคงของ

รัฐตลอดเวลา คือการที่หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย รายงานข่าวเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2517 ว่า เจ้าหน้าที่กรมประมวลข่าวกลางแถลงว่าขณะนี้ชาวญวนได้เข้ามามีบทบาททางการแพทย์แล้ว โดยระบุว่าการเคลื่อนไหวในสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลหรือ ส.ม.ม.มีนักศึกษาแพทย์ที่เป็นลูกหลานชาวญวนอพยพเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่น่าไว้วางใจและไม่ควรปล่อยให้เรื่องผ่านไปง่ายๆ

จากกรณีดังกล่าวทำให้ ส.ม.ม.ต้องออกแถลงการณ์ชี้แจงข้อเท็จจริงต่อประชาชนว่านักศึกษาแพทย์ที่เป็นกรรมการในส.ม.ม.ที่มีบทบาทมาก ไม่มีผู้ใดเป็นชาวญวนอพยพ การที่เจ้าหน้าที่กรมประมวลข่าวกรองให้ข่าวดังกล่าว จึงเป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริงและแสดงถึงเจตนารมณ์ไม่บริสุทธิ์ที่ต้องการทำลายภาพพจน์ของนักศึกษามหิดล และต้องการสร้างความแตกแยกในหมู่นักศึกษา พร้อมกันนั้นได้เรียกร้องให้กรมประมวลข่าวกรองแสดงความรับผิดชอบในความบกพร่องที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ราวกลางปี 2517 เป็นต้นมา ที่มีผู้นำนักศึกษา กรรมกร ชาวนา ทั้งผู้ที่เป็นหัวหอกของการต่อสู้และผู้ทำงานอยู่เบื้องหลังถูกลอบร้าย เช่นฆ่าศพแล้วศพเล่า ในที่สุดภัยนั้นก็คุกคามสู่ขบวนนักศึกษามหิดล ทำให้ต้องสูญเสียผู้ปฏิบัติงานไปถึง 2 คนอย่างมีเงื่อนงำในเวลาไล่เรี่ยกัน

โดยเมื่อเวลาประมาณ 20.30 น. วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2519 ขณะที่ปรีดา จินดานนท์ นักศึกษาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ซึ่งเป็น Sound Engineering ของ วงดนตรีกรรมาชน กำลังจะกลับบ้าน หลังฝึกซ้อมดนตรีที่ชั้นบนตึกฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์แล้วเสร็จ ปรากฏว่าช่วงที่เขาและประศาสน์ โล่ห์ตั้งชนินทรา เพื่อนร่วมวงที่เรียนอยู่คณะและชั้นปีเดียวกัน กำลังเดินข้ามถนนหน้าคณะวิทยาศาสตร์เพื่อมาขึ้นรถเมล์ฝั่งตรงข้ามกลับบ้าน ขณะที่กำลังยืนอยู่บนเส้นขาวกลางถนน ได้ถูกรถเก๋งคันหนึ่งที่วิ่งมาจากหน้ากระทรวงการต่างประเทศด้วยความเร็วสูง พุ่งเข้าชนอย่างแรง จนปรีดากระเด็นไปกระแทกหน้ารถแล้วตกลงบนพื้น ส่วนประศาสน์ถูกชนหัวฟาดพื้น สลบแน่นิ่งไปทั้งคู่ เพื่อนๆ ช่วยนำทั้ง 2 คนส่งห้องฉุกเฉินโรงพยาบาลรามาธิบดีที่อยู่ติดกับคณะ แพทย์พยายามช่วยชีวิตปรีดาซึ่งมีอาการหนักกว่าโดยการผ่าตัดเอาเลือดที่คั่งในสมองออก แม้จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ แต่ก็ไม่อาจยื้อชีวิตเขาไว้ได้ ขณะที่ประศาสน์อาการสาหัส ต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลนานนับเดือนด้วยอาการกระทบกระเทือนทางสมอง ถึง

ขั้นที่แม้เมื่อฟื้นขึ้นมาก็แทบไม่สามารถจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ แต่อาการก็ค่อยๆดีขึ้นจนสามารถกลับเข้าเรียนต่อจนจบคณะทันตแพทยศาสตร์ในที่สุด

แม้จะไม่อาจชี้ชัดลงไปได้ว่าปรีดาและประศาสน์ถูกชนโดยเจตนา โดยเฉพาะอาจารย์มองว่าเป็นเพียงอุบัติเหตุ เพราะที่หน้าคณะวิทยาศาสตร์ก็เคยมีนักศึกษาถูกรถชนอยู่บ่อยๆ แต่เพื่อนๆที่เห็นเหตุการณ์ต่างเชื่อว่ามิใช่อุบัติเหตุ โดยมีผู้เห็นเหตุการณ์ยืนยันว่าหลังจากพุ่งชนแล้ว รถคันดังกล่าวได้ไปจอดดูเหตุการณ์อยู่ครู่หนึ่งโดยไม่มีทีท่าว่าจะลงมาช่วยเหลือ แล้วใช้ช่วงโกลาหล ขับรถพุ่งหนีไป ขณะที่มีข้อมูลในอีกด้านหนึ่งว่ามีผู้จดทะเบียนรถคันดังกล่าวไว้ได้ แต่เมื่อไปตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ กลับพบว่าเป็นรถที่มีการแจ้งหายไว้นานแล้ว จึงเชื่อว่าเป็นการกระทำที่มุ่งทำลายขวัญกำลังใจของสมาชิกวงกรรมาชนที่กำลังมีบทบาทอย่างสูงในแนวรบด้านวัฒนธรรมของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชประชาธิปไตยและความเป็นธรรมในสังคมในช่วงนั้น

หลังจากนั้นไม่นาน คืนวันที่ 18 กุมภาพันธ์ เวลาประมาณ 23.45 น. ขณะที่อมเรศ ไชยสอาด นักศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหิดล อุปนายก ส.ม.ม.ฝ่ายกิจการภายนอกและเป็นกรรมการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นแกนนำสำคัญอีกคนของขบวนนักศึกษามหิดล กำลังพักผ่อนอยู่บนศาลาวัดด่านนอก อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา ระหว่างการฝึกภาคสนามก่อนจบการศึกษา ได้ถูกลอบยิงด้วยปืนลูกซองสั้นเข้าที่ศีรษะ กระสุนฝังใน 7 เม็ด เสียชีวิตระหว่างนำส่งโรงพยาบาลนครราชสีมา

กรณีที่เกิดขึ้นทำให้มหาวิทยาลัยมหิดลมีคำสั่งเรียกนักศึกษาที่ออกฝึกภาคสนามทั้งหมดกลับทันที ขณะที่ข่าวการเสียชีวิตของอมเรศได้ถูกแจ้งไปยังสถาบันการศึกษาต่างๆในกรุงเทพฯอย่างทั่วถึง ทางศนท.และนิสิตนักศึกษาหลายมหาวิทยาลัยเริ่มเคลื่อนไหวกระจายข่าวการลอบสังหารนี้ทันที โดยนัดชุมนุมที่ท้องสนามหลวงในเย็นวันที่ 20 กุมภาพันธ์เรียกร้องให้รัฐบาลจับฆาตกรมาลงโทษให้ได้ และให้ประชาชนเป็นกำลังใจให้นักศึกษาทำงานเพื่อสังคมต่อไป

ช่วงแรกตำรวจเจ้าของคดีคือ พ.ต.ท.ธนู หอมหวน (ยศขณะนั้น) พยายามโยงว่าเป็นความขัดแย้งในหมู่นักศึกษาที่ร่วมฝึกงานโดยพุ่งเป้าการสอบสวนไปที่รุ่นน้องของอมเรศในคณะสาธารณสุขคนหนึ่ง แต่หลักฐานไม่เพียงพอ ต่อมาวันที่ 25 กุมภาพันธ์เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จับกุมผู้ต้องสงสัยได้ 3 คน คือนายสมศักดิ์ อมฤกษ์ พนัก

งานขายประกันชีวิตของบริษัทไทยสมุทรประกันภัย นายประคอง เหล่าสันเทียะ แพทย์ประจำตำบลและนายแจ่ม แลจะบก ชาวบ้านในหมู่บ้านด่านนอก ซึ่ง 1 ใน 3 สารภาพว่า "กลุ่มนวพล" บงการให้คอยประกบตัวอมเรศ และต่อมาอีก 2 วัน มีการจับชาวบ้านเพิ่มอีก 1 คนคือนายพลอง ดุนขุนทด ราษฎรตำบลด่านนอก

เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มนวพลเริ่มเคลื่อนไหวไม่พอใจที่สมาชิกถูกจับโดยนายวัฒนา เขียววิมล แกนนำกลุ่มนวพลถึงขั้นประท้วงตำรวจว่าไม่ให้ความเป็นธรรมกับผู้ต้องหาและกล่าวหาพล.ต.ท.มนต์ชัย พันธ์คงชื่น รองอธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้นว่า ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักศึกษา อย่างไรก็ตาม ตำรวจได้เปิดเผยว่ามีกลุ่มอิทธิพลบีบพยานในคดีนี้ให้หนีออกจากด่านขุนทด ในที่สุดตำรวจเชื่อว่าทั้ง 4 คนมีส่วนสมคบกับฆ่าอมเรศ แต่แล้วคดีก็กลับเงียบหายไป

นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสูวิวัฒน์วงศ์ อดีตแกนนำนักศึกษามหิดลในยุคต้นๆ ซึ่งขณะนั้นกำลังทำงานใช้ทุนในฐานะผู้อำนวยการโรงพยาบาลด่านขุนทดและได้ไปดูที่เกิดเหตุด้วยเล่าว่า "ก่อนหน้าที่คณะสาธารณสุขฯจะไปฝึกภาคสนามที่ด่านขุนทด ได้ไปอำเภออื่นๆมาหมดแล้ว ทั้งสูงเนิน ขามทะเลสอ เหลือด่านขุนทด พอรู้ว่าผมอยู่ด่านขุนทดก็เลยมาที่นี่และเชิญผมไปพูดให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาในพื้นที่ .ช่วงที่ฝึกภาคสนาม อมเรศก็มาหาที่บ้านพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน หลังจากนั้นก็เกิดเรื่องตำรวจที่มาสอบสวนที่วัดด่านนอกขณะนั้นคือพ.ต.ท.ธนู หอมหวล หาว่าน้องคณะสาธารณสุขคนหนึ่งเป็นคนยิง สันนิษฐานใหญ่ว่ายิงจากตรงนี้ มุมนี้ ต้องลอด ต้องงัดช่องไม้กระดาษบนศาลาวัดที่นอนขึ้นมายิง แต่หลักฐานไม่พอ ตอนหลังพอพิสูจน์วิถีกระสุนแล้วก็ไปจับแพทย์ประจำตำบล แม้จะมีหลักฐานชี้ตัวแต่ตอนหลังก็เงียบไป จับใครไม่ได้ ช่วงนั้นหลายคนแค้นมากที่เพื่อนเราถูกยิงตายแต่เพื่อนอีกคนกลับถูกกล่าวหาว่าเป็นคนฆ่า"

ขณะที่นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ อดีตนายก ส.ม.ม.ในช่วงนั้น ก็ได้เดินทางไปดูที่เกิดเหตุด้วย

"เมื่อไปถึงตำรวจเคลียร์พื้นที่หมดแล้ว ที่เกิดเหตุเป็นศาลาวัดที่ยกพื้นสูง อาจารย์หมอวิฑูรย์ อึ้งประพันธ์ จากศิริราช ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวชยังระบุว่าเป็นการยิงจากข้างล่างขึ้นไป"

ปมสังหารอมเรศในคราวนั้น ถูกตั้งประเด็นสงสัยไปต่างๆนานาโดยเฉพาะจากเพื่อนนักศึกษาในขบวนที่ทำกิจกรรมด้วยกัน ซึ่งรู้ดีถึงบทบาทอันสำคัญของ

อมเรศทั้งในงานภายในมหิดลและภายนอกในฐานะกรรมการ ศนท. บางส่วนถึงกับตั้งข้อสังเกตว่า อาจารย์เป็นสายให้คนมายิง เพราะเปิดไม้กระดานมายิงที่หัวพอดี

จากมุมมองของเจษฎา อังวิทยาธร อดีตอุปนายก ส.ม.ม.ฝ่ายกิจการภายนอกที่มารับช่วงงานแทนอมเรศทั้งในมหิดลและศนท. เห็นว่า อาจจะเป็นด้วยว่าอมเรศต้องเข้ามารับผิดชอบด้านการเงิน คือเป็นเหรัญญิกของศนท. หลังจากที่ก่อนหน้านั้นใน ศนท.มีปัญหาความไม่โปร่งใสด้านการเงิน ซึ่งตามระเบียบในการเบิกจ่ายเงินจะต้องมีลงชื่อเซ็นเบิก 2 คนคือ เกรียงกมล เลาหไพโรจน์ ในฐานะเลขาธิการ ศนท.และอมเรศ จึงอาจทำให้อมเรศถูกเพ่งเล็งว่าเป็นคนสำคัญเพราะเป็นคนเซ็นอนุมัติค่าใช้จ่ายในการเคลื่อนไหวต่างๆ ซึ่งก่อนหน้าที่จะถูกลอบยิง ก็มีกรณีที่ศนท.ส่งคนไปให้อมเรศลงนามในการเบิกจ่ายถึงสถานที่ฝึกภาคสนามด้วย[๓]

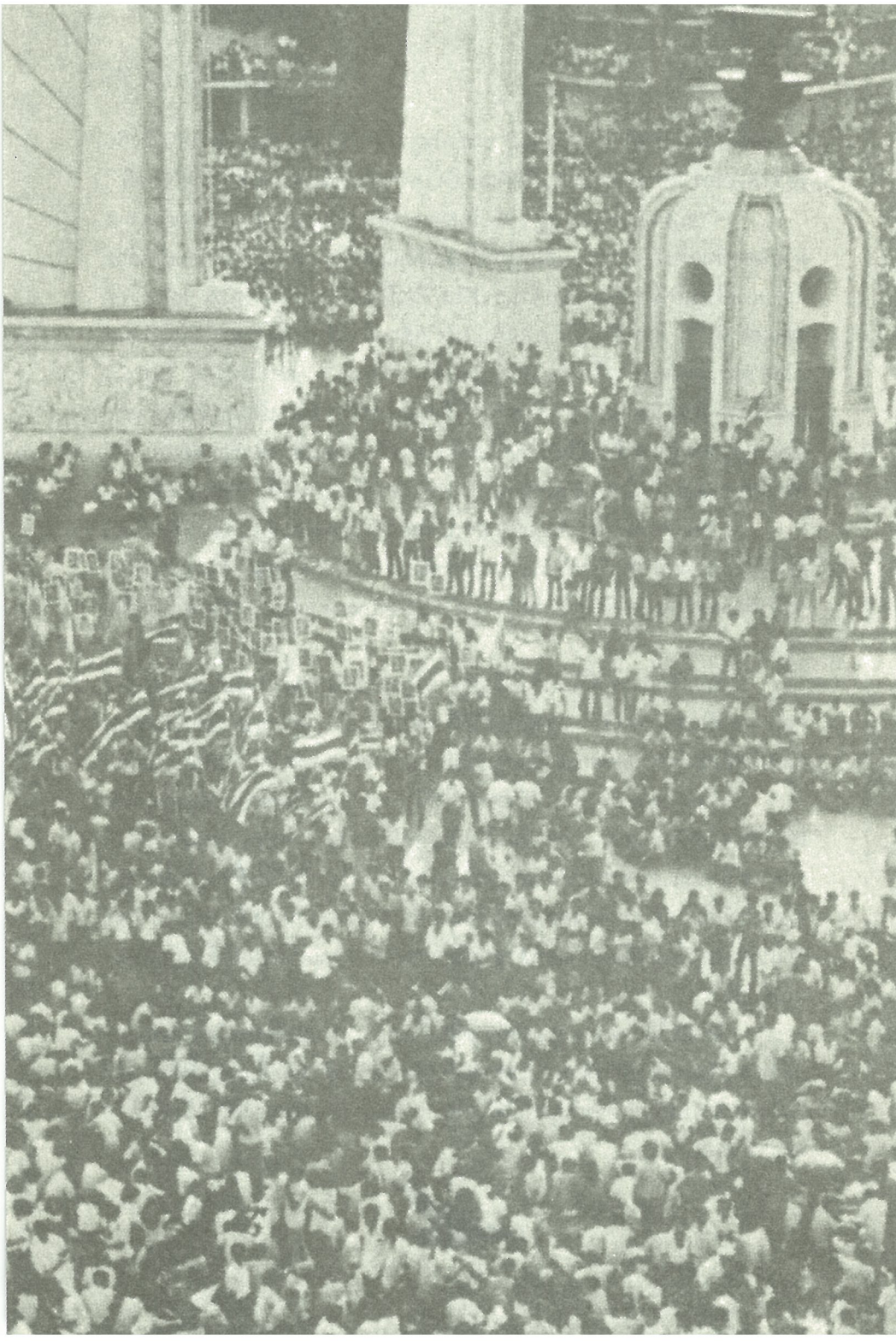
"หลังจากนั้นไม่นาน นศพ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ นายก ส.ม.ม.ก็มาเรียกร้องให้ผมช่วยงาน โดยรับหน้าที่แทนอมเรศทั้งใน ส.ม.ม.และศนท. ซึ่งผมก็พร้อมที่จะทำต่อแม้จะต้องเอาชีวิตเข้าเสี่ยง แต่ก็ได้บอกกับนศพ.สงวนว่าจะไม่รับหน้าที่เหรัญญิก"

ขณะที่อาจารย์ชนินทร์ เจริญกุล ในฐานะผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมของคณะสาธารณสุขศาสตร์ ที่ อ.สูงเนิน ที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ธงชัย ปภัสราธร คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์ในขณะนั้นให้ไปรับศพอมเรศพร้อมกับพี่สาว เล่าว่า

" เรารอจน 3-4 ทุ่มกว่าตำรวจจะให้นำศพออกจากโรงพยาบาลเข้ากรุงเทพ โดยมีตำรวจนั่งมาด้วย และนำมาตั้งศพสวดที่วัดชนะสงคราม หลังจากนั้นมีอาจารย์ในคณะบางคนมาให้สัมภาษณ์สงสัยว่าเป็นเรื่องนั้นเรื่องนี้ และต่อมารูปแบบการฝึกภาคสนามของคณะก็เปลี่ยนไปคือแทนที่จะรวมเป็นทีมทุกสาขาวิชาเข้าไปตามหมู่บ้านเช่นเดิมก็แยกสาขาไปฝึกตามที่ต่างๆ แต่ก็ทำได้ปีเดียวก็กลับมาเหมือนเดิม"

จะเห็นได้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นทั้งหมด ฝ่ายที่เสียประโยชน์จากการเคลื่อนต่อสู้ของขบวนนักศึกษาประชาชนในช่วงนั้นเป็นผู้เริ่มก่อขึ้นก่อนทั้งสิ้น และในที่สุดรูปแบบที่โหดเหี้ยมที่สุดก็เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519

"การตัดสินใจในวันนั้น ผมเชื่อว่าไม่มีใครสั่ง
แต่เป็นความรู้สึกเหมือนเข้าตาจนไม่รู้
ว่ามีทางเลือกอะไรบ้าง ก็เชื่อว่าต้องชุมนุมยืดเยื้อ
แต่ไม่ได้ประเมินว่าเขาจะปราบโหดขนาดนี้"

บทที่ 9

ขบวนนักศึกษามหิดลกับ 6 ตุลา

เหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม 2519 สำหรับสังคมไทยยังเป็นภาพในเชิงลบที่ไม่ค่อยมีใครอยากพูดถึง และยังคงเป็นความดำมืด หาคำตอบที่ชัดเจนไม่ได้ว่าใครคือผู้อยู่เบื้องหลังฆาตกรรมหมู่นักศึกษาประชาชน ใจกลางเมืองหลวงของประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา

สำหรับขบวนนักศึกษามหิดล เหตุการณ์ดังกล่าวถือเป็นบทเรียนสำคัญที่ต้องทบทวนศึกษาที่มาของความผิดพลาดสูญเสียอันยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่มีนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ถึง 5 คน ต้องจบชีวิตลงด้วยคมกระสุนของฆาตกรนิรนาม แต่ขณะเดียวกันเหตุการณ์ดังกล่าวก็ก่อให้เกิดเรื่องราวที่กล่าวขานถึงด้วยความยกย่องชื่นชมในจิตใจที่เสียสละกล้าหาญของชาวมหิดลที่ได้พยายามทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ในภาวะวิกฤตจนวินาทีสุดท้าย

ความจริงแล้วความรุนแรงที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นได้ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เช้าตรู่ของวันที่ 6 ตุลาคมนั้น บรรดาแกนนำของขบวนนักศึกษาแต่ละสถาบันได้ตระหนักและมีการคาดการณ์เตรียมพร้อมไว้บ้างแล้ว ตั้งแต่เมื่อครั้งที่จอมพลประภาส จารุเสถียร หนึ่ง ในผู้นำเผด็จการทหารที่ถูกโค่นล้มและต้องลี้ภัยไปต่างประเทศหลัง 14 ตุลาคม 2516

แอบเดินทางกลับเข้ามาประเทศไทยเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2519 ซึ่งทำให้นักศึกษาได้รวมตัวกันชุมนุมคัดค้านทันทีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และก็ถูกก่อกวนเช่นเคย โดยกลุ่มกระทิงแดงปาระเบิดและยิงปืนใส่ผู้ชุมนุม เป็นผลให้มีผู้เสียชีวิต 1 คนคือนายไพบูลย์ แก้วอารีย์ บาดเจ็บสาหัส 5 คนและบาดเจ็บไม่สาหัสอีก 19 คน

"เราเคยสรุปว่าอาจจะมีการล้อมปราบตั้งแต่ช่วงที่จอมพลประภาสเข้ามา ช่วงนั้นเราถูกล้อมไม่มีทางออก บรรยากาศเครียดมาก มีนักศึกษาธรรมศาสตร์ รามคำแหงและกรรมกรบางส่วนขึ้นไปชั้นบนของตึกหลังหนึ่งในธรรมศาสตร์และยิงสู้ ผมเลยรู้ว่าพวกเราก็มีปืนและเริ่มรู้สึกว่าความรุนแรงอาจจะเพิ่มทวีมากขึ้นตามลำดับ เพราะต่างก็พร้อมจะใช้ความรุนแรงตอบโต้ความรุนแรง จากนั้นเราสรุปบทเรียนกันเลยว่า หากมีการประท้วงอีก แล้วเราอยู่กับที่แบบนี้มีแต่ตาย เพราะเขาปิดทางหมด แม้แต่ทางแม่น้ำก็ออกไม่ได้เพราะมีการใช้เรือสกัด" นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ อดีตนายก ส.ม.ม.กล่าวถึงเหตุการณ์วันนั้น

ขณะที่ นายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช ในฐานะแกนสำคัญของขบวนการนักศึกษาก็มองไม่ต่างกัน

"ก่อน 6 ตุลาคม จอมพลประภาสกลับเข้ามาอ้างว่ามารักษาตาที่กำลังจะบอด มีการชุมนุมขับไล่ที่ธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นการรวมกันทั้งนักศึกษา กรรมกร เราเริ่มรู้ว่าการปิดล้อมเกิดขึ้นแล้ว มีการใช้อาวุธและ มีทหาร-ตำรวจตรึงอยู่ทางด้านพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ผมอยู่ที่ ตึก อมธ. ได้ยินเสียงปืนยิงเข้ามา ใน วันนั้นเราก็รู้เลย แต่เหตุการณ์ก็คลี่คลายเมื่อประภาสยอมออกไป หลังจากนั้นเราก็เริ่มเตรียมพร้อมและระมัดระวังมากขึ้น"

ส่วนนายแพทย์สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์ ในฐานะตัวแทน "สีเหลือง" ของมหิดลก็ยืนยันว่า

"หลังเหตุการณ์นั้นใน "แกนม่วง-เหลือง" สรุปกันว่าฝ่ายทางการมุ่งปราบปรามขบวนนักศึกษาประชาชนแน่นอนและเชื่อว่าการที่จอมพลประภาสเข้ามา เป็นส่วนหนึ่งของแผนสร้างสถานการณ์เพื่อทำการรัฐประหาร ดังนั้นการเตรียมรับมือ คือ ต้องกระจายกำลังกันเคลื่อนไหว ไม่ชุมนุมยืดเยื้อ และไม่ชุมนุมในที่จำกัด เพราะจะถูกล้อมปราบได้ง่าย"

จากนั้นไม่นาน ก็เริ่มมีข่าวออกมาว่าจอมพลถนอม กิตติขจร จะกลับมาแน่นอน โดยเตรียมทูลเกล้าฯถวายฎีกาและพร้อมขึ้นศาลเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงกรณี 14 ตุลาคม 2516 แล้ววันที่ 19 กันยายน 2519 จอมพลถนอมก็เข้ามาจริงๆ ในสถานภาพสามเณรถนอม และพักอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร บางลำพู

ขณะที่องค์กรต่างๆ เตรียมการเคลื่อนไหวแกนนำจากมหิดลได้เสนอให้ดำเนินโครงการเคาะประตูบ้านเพื่อสอบถามความเห็นประชาชนต่อเรื่องที่เกิดขึ้นและรับงานนี้มาดำเนินการเป็นหลัก แต่เหตุการณ์กลับตึงเครียดมากขึ้น เมื่อ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ประกาศลาออกกลางสภา โดยให้เหตุผลว่าไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ แต่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีก็ยังคงยืนยันให้ ม.ร.ว.เสนีย์บริหารงานต่อไป

ช่วงเดียวกัน ขบวนนักศึกษาประชาชนถูกทดสอบอีกครั้ง เมื่อพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สาขานครปฐม 2 คน คือ วิชัย เกษศรีพงศา และชุมพร ทุมไมย ถูกฆ่าและถูกจับแขวนคอ เมื่อวันที่ 24 กันยายน ขณะออกไปปิดโปสเตอร์ต่อต้านพระถนอมหน้าอู่รถแห่งหนึ่ง ต่อมาวันที่ 29 กันยายน ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยภายใต้การนำของ สุธรรม แสงประทุม เลขาธิการศูนย์ฯ ก็จัดชุมนุมที่สนามหลวง เรียกร้องให้รัฐบาลนิมนต์พระถนอมออกนอกประเทศ และจับฆาตรกรที่ฆ่า 2 ช่างไฟฟ้ามาลงโทษ โดยให้เวลาถึงเที่ยงวันที่ 2 ตุลาคม แต่นายกรัฐมนตรีก็ออกมายืนยันว่าไม่สามารถขับพระถนอมออกนอกประเทศได้เพราะขัดรัฐธรรมนูญ ขณะเดียวกันกองทัพก็เริ่มมีการสั่งเตรียมพร้อม 100%

วันที่ 2 ตุลาคม นายวัฒนา เขียววิมล แกนนำกลุ่มนวพล นัดชุมนุมสมาชิกกลุ่ม ประมาณ 3,000 คน ที่สนามไชย เพื่อปฏิญาณตนว่าจะปกป้องชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์ วันถัดมา กลุ่มญาติวีรชนที่ประท้วงด้วยการอดอาหารอยู่ที่หน้าทำเนียบรัฐบาล ได้ย้ายมาประท้วงที่ลานโพธิ์ มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์

วันที่ 4 ตุลาคม นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เริ่มงดสอบ มีการจัดแสดงละครกรณีฆ่าแขวนคอ 2 ช่างไฟฟ้าที่ลานโพธิ์ โดยชมรมศิลปะการแสดงของธรรมศาสตร์ ซึ่งสถานีวิทยุยานเกราะเริ่มออกอากาศโจมตีว่ามีการแสดงแขวนคอของนักศึกษาที่คล้ายสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าวชิราลงกรณ์ ขณะที่ช่วงบ่ายเริ่มมีประชาชนนับหมื่นมาร่วมชุมนุม พอดีกับที่เกิดฝนตกหนักในช่วงค่ำ ผู้ชุมนุมทั้งหมดจึงเคลื่อนเข้าไปในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อความปลอดภัย และคืนนั้น ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ อธิการบดี ก็ออกแถลงการณ์ปิดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไม่มีกำหนด

วันที่ 5 ตุลาคม นักศึกษาสถาบันต่างๆประกาศงดสอบและมุ่งหน้ามาร่วมชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ ขณะที่หนังสือพิมพ์ดาวสยามและบางกอกโพสต์ แพร่ภาพการแสดงละครล้อการแขวนคอ 2 ช่างไฟฟ้าที่นครปฐม โดยพาดหัวข่าวว่าการแสดงดังกล่าวเป็นการ “หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ” และคืนนั้นสถานีวิทยุยานเกราะก็เริ่มออกอากาศชี้นำให้ลูกเสือชาวบ้านออกมาต่อต้านนักศึกษา ซึ่งปรากฏว่ามีการระดมพลลูกเสือชาวบ้าน นวพล รวมทั้งกลุ่มกระทิงแดงมาปิดล้อมธรรมศาสตร์ตั้งแต่กลางดึก จนเช้ามืดวันที่ 6 ตุลาคม การปิดล้อมธรรมศาสตร์และเข่นฆ่านักศึกษาประชาชนอย่างโหดเหี้ยมก็เริ่มขึ้น

นายแพทย์พรหมินทร์ เล่าย้อนไปจึงการตัดสินใจของแกนม่วง-เหลืองในช่วงเวลาดังกล่าวว่า

“ที่ประชุมได้พยายามหลีกเลี่ยงการชุมนุมยืดเยื้อ จนมาวันที่ 3 ตุลาคม ก็คิดกันว่าหากการชุมนุมที่สนามหลวงไม่สำเร็จก็จะเคลื่อนเข้าไปในธรรมศาสตร์ ซึ่งในส่วนของมหิดลและจุฬาฯ ไม่เห็นด้วย แต่ไม่สามารถคานเสียงส่วนใหญ่ได้ การตัดสินใจในวันนั้น ผมเชื่อว่าไม่มีใครสั่งมา แต่เป็นความรู้สึกเหมือนเข้าตาจน ไม่รู้ว่ามีทางเลือกอะไรบ้าง ก็เชื่อว่าคงต้องชุมนุมยืดเยื้อ แต่ไม่ได้ประเมินว่าเขาจะปราบโหดขนาดนี้ การที่เขาปิดล้อมไว้หมด มันง่ายที่จะกลั่นเอาหัวกะทิไป ยังไงผมก็รู้ว่า ผมอยู่ในนั้น ผมเตรียมใจตั้งแต่ตอนจอมพลประภาสมาแล้ว ไม่คิดว่าจะมีการใช้กำลังกดดันแล้วฆ่ากับแบบนี้ แต่ผมกลับรอด กลายเป็นแกนส่วนใหญ่เอาตัวรอดได้ในนาทีวิกฤต”

เมื่อประเมินกันว่าจะต้องมีเรื่องแน่ ก็มีการประสานกำลังกัน โดยพวก

ธรรมศาสตร์อยู่ ศูนย์นักเรียนฯอยู่ รามคำแหงส่วนหนึ่งอยู่ ที่เหลือคือ จุฬาฯ มหิดล เกษตร ให้กลับไปเตรียมคนในวันรุ่งขึ้น ให้มีการเคลื่อนไหวต่อเพื่อหนุนช่วยที่ธรรมศาสตร์ ซึ่งในส่วนของมหิดล จุ๊ย หรือ ชัยธวัช ยืนยง เป็นหัวหน้าทีมเอาคนกลับไปส่วนหนึ่งตั้งแต่ช่วงค่ำ

"ผมอยู่ที่ตึกอมธ.ช่วงกลางคืนวันที่ 5 ก็ยังตัดสินใจไม่ได้ เพราะกว่าสุธรรมแสงประทุม เลขาฯศูนย์ในขณะนั้นจะเข้ามาก็ 5 ทุ่ม แต่ผมรู้ว่าจะมีเรื่องไม่ดีแน่ เรารู้จากการดักฟังวิทยุว่าศรีสุข(พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ อธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น) อยู่ข้างนอก คุยกันก็คิดแต่ว่าจะให้พวกเราพัก แล้วพรุ่งนี้ค่อยคุย พวกเราก็นอนอยู่ด้วยกันที่ชั้นล่างตึกอมธ. กะว่าพรุ่งนี้ตี 5 จะปลุกกันขึ้นมา ขณะที่โป๊ะ-(วัชรพันธุ์ จันทรขจร) กับหน่วยรักษาความปลอดภัยยังอยู่ด้านหน้าหอประชุมใหญ่ ผมนอนไม่หลับ เครียดมาก ประมาณตี 3 คุณพ่อคุณแม่มาตามผมกลับบ้าน น้องสาวมาเจอที่อมธ.บอกให้กลับ ผมไม่ยอมกลับ ก็ไปส่งเขาที่รถ ทางประตูด้านท่าพระจันทร์ซึ่งยังเปิดอยู่ พอดีเขาเจอน้องชายผม ก็เอาน้องชายกลับไปได้คนหนึ่ง แล้วผมก็เปลี่ยนเสื้อสีขาวที่ใส่มา 7 วันจนดำแล้วเป็นเสื้อสีเข้ม แล้วกลับมาอมธ. ช่วงนั้นโป๊ะมาบอกว่าข้างนอกเริ่มเผาประตูและยิงเข้ามาแล้ว ตี 5 ก็ปลุกขึ้นประชุมกันประมาณ 10 กว่าคน ขณะกำลังงัวเงีย เสียงเอ็ม.79 ก็ลงกลางสนาม จึงบอกให้คนไปบอกธงชัย วินิจจะกูล ซึ่งคุมเวทีอยู่ ประกาศเคลียร์คนเข้ามาในตึก ทางนี้เราตัดสินใจแล้วว่าจะสลาย และตกลงจะส่งสุธรรมไปเจรจากับทางรัฐบาล ตอนแรกจะให้สุธรรมไปคนเดียว แต่เห็นว่าไม่เหมาะ จึงให้กรรมการศูนย์ที่ยังอยู่อีก 2 คนคือสุรชาติ บำรุงสุข และประพล วังศิริพิทักษ์ นายกสโมสรนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีไปด้วย ส่วนทางเราจะเคลียร์ม็อบทางนี้ 3 คนนี้ออกไปข้างนอกก็ไปเจอกับกลุ่มศิลปการแสดงก็เอาไปด้วยกันอีก 3 คน"

"ช่วงเช้า ขณะที่กำลังเริ่มมีการยิงเข้ามา ผมโทรศัพท์ไปบอกพวกเราที่ตึกสันทนาการให้ช่วยม็อบเลย ยังไงช่วยหน่อย ทางนี้ไม่ไหวแล้ว โทรไปจุฬาฯ ไม่ได้คุยกับเอนก(เอนก เหล่าธรรมทัศน์ นายกสโมสรนิสิตจุฬาฯในขณะนั้น) คุยกับใครไม่รู้ แต่ฝากบอกเอนก ที่รามคำแหงจำได้ว่าคุยกับมหินทร์ ตันบุญเพิ่ม ส่วนที่ประสานมิตรได้คุยกับอรรถวิบูลย์ ศรีสุวรนันท์ ช่วงนั้นโทรศัพท์ในอมธ.ก็เสียหมด มาโทรสาธารณะพอหยอดเหรียญได้ 2 บาทเหรียญก็หมด สุรเธียร(สุรเธียร จักรา

นนท์) เป็นคนตัดสายโทรศัพท์สาธารณะแล้วเอาหัวโทรธรรมดามาต่อให้ผมหมอบคุยเกือบจะติดดิน"

"จากนั้นพอเขาเริ่มเคลียร์ ผมก็ปะปนไปกับมวลชน ออกจากตึกอมธ.ไปตึกวารสารศาสตร์ขึ้นไปชั้น 4 เจอโทรศัพท์ก็ลองโทรไปที่โรงพยาบาลศิริราช ขอสายผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการยังไม่มา ก็ขอสายใครก็ได้ที่อยู่ บอกว่าขอรถพยาบาลเข้ามาในธรรมศาสตร์ด่วน เขาก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ก็โทรไปที่โรงพยาบาลรามาธิบดี เจออาจารย์จิระพรรณ มัธยมจันทร์ ผมก็แจกแจงตัวเองว่าอาจารย์ครับ ผมเป็นนักศึกษารามาฯปี 4 ชื่อนี้ ขณะนี้เจ้าหน้าที่กำลังยิงเข้ามาในธรรมศาสตร์ ทำให้เราบาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก ขอความกรุณาอาจารย์ช่วยส่งรถพยาบาลเข้ามาและช่วยยุติเรื่องนี้ด้วย แต่อาจารย์กลับบอกว่าพวกคุณเองก็ใช้อาวุธเหมือนกัน"

"ผมก็วิ่งข้ามไปที่ตึกโดม เห็นคนจับมือต่อกันเป็นแถวตลอดแนวส่งเราแล้วสั่งว่า แล้วพบกันอีก สีหน้าแต่ละคนบ่งบอกความหมายว่าถ้ามีชีวิตรอดก็ไปเจอกันในป่า แล้วผมก็ปีนจะข้ามไปลงน้ำ เจออ้วน-(ภูมิธรรม เวชยชัย) เคลียร์อยู่จุดนั้นพอดี กำลังร้องไห้เพราะวิทยา แก้วภราดัย ถูกยิงที่หัวเข่าเลยนึกว่าวิทยาตายแล้ว ผม 2 คนกระโดดน้ำจะว่ายข้ามไปก็ถูกยิง แต่อ้วนว่ายไปจนได้ขึ้นเรือแล้วข้ามไปฝั่งโน้นได้ ขณะที่ผมถูกตำรวจต้อนขึ้นจากน้ำแต่กลับบอกให้กลับบ้านกลับช่องซะ ผมจึงเดินเลาะมามาถึงข้างวัดมหาธาตุ ไปทางศิลปากรกำลังจะถึงท่าช้าง เห็นคนวิ่งหนีกระสุนมาจากทางท่าช้างกว่า 30 คน ก็เลยถอยไปทางท่าพระอาทิตย์เห็นร้านๆหนึ่งกำลังเปิดอยู่พอดี เด็กในร้านกำลังขี่จักรยานไปส่งของ ผมก็เรียกไว้แล้วขอยืมรองเท้า เขาก็ถอดให้ ก็เข้าไปในร้านบอกอาซิ้มเจ้าของร้านว่าผมถูกไล่ยิงมา เขาก็พาผมเอาเข้ามาให้นั่งอยู่หน้าร้าน ตักข้าวราดจับฉ่ายมาให้กิน ต่อมาก็มีผู้นำกรรมการฮาร่า แล้วก็ตุ๊ก ภรรยาชาญวิทย์ อร่ามฤทธิ์ ตามเข้ามา เขาก็นึกว่าผมเป็นเด็กในร้าน ผมก็สะกิดเขาให้เข้ามา แล้วอาซิ้มก็พาขึ้นไปเปลี่ยนเสื้อผ้าข้างบน ตุ๊กเป็นนักศึกษาปี 4 ครุศาสตร์ ก็มาแต่งหน้าทาปาก แต่งชุดเหมือนเจ๊ อีกคนแต่งเป็นแจ๋วนั่งอยู่ในครัว มีการเตี๊ยมกันให้เขาทำเหมือนเป็นลูกจ้างในบ้าน ผมจะเป็นคนในบ้าน รวมๆแล้วมีพวกเราอยู่ประมาณ 10 คน จากนั้นเขาก็ปิดประตู บ้านข้างๆได้ยินเสียงรองเท้าบูทบุกเข้าไปค้นบ้าน ข้างนอกก็ได้ยินเสียงปืนอยู่พักใหญ่ หลังจากคนในบ้านชะโงกดูแล้วก็มาบอกว่าพวกเรา

ถูกจับ เมื่ออาชิ้มมาบอกว่าให้ออกไปได้แล้ว เรายังรีๆรอๆอยู่จน 11 โมง ฝนเริ่มตก ก่อนออกมาผมก็เอาเสื้อผ้าคืนเขาแล้วเอาเสื้อผ้าเปียกมาใส่ แล้วเดินเลาะไปหน้าธรรมศาสตร์อีกครั้ง ไปด้านหน้าศาลเห็นเขากำลังล้อมคอกเผาพวกเรา ทำอะไรไม่ได้ก็ขึ้นรถเมล์กลับด้วยความรู้สึกหดหู่ที่สุด"

หลังจากเวลาผ่านไป 20 ปีเต็ม นายแพทย์พรมินทร์ได้เล่าถึงบรรยากาศการสรุปเหตุการณ์ดังกล่าวในหมู่แกนนำที่มาร่วมสัมมนาสรุปบทเรียนเหตุการณ์6 ตุลาว่า นายแพทย์สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์ ในฐานะแกนเหลืองของมหิดลได้กล่าวตรึงที่ประชุมด้วยประโยคที่ว่า การตัดสินใจให้ชุมนุมยืดเยื้อในธรรมศาสตร์ในวันที่ 5-6 ตุลาคมเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด ซึ่งเป็นการตอกย้ำแผลที่เขาเองมีอยู่ในใจมาครึ่งชีวิต..

สำหรับตัวนายแพทย์สุรพงษ์เองแล้ว มองย้อนไปถึงสถานการณ์แวดล้อมในช่วงนั้นว่า ฝ่ายปกครองก็แบ่งเป็น 2 สาย 2 แนวคิด คือกลุ่มที่ไม่นิยมความรุนแรงหรือสายพิราบ ที่เน้นการใช้แนวทางต่อรองเพื่อกำกับขบวนการนักศึกษาประชาชน ขณะที่กลุ่มที่นิยมความรุนแรงหรือสายเหยี่ยว ประกอบไปด้วยหน่วยงานด้านความมั่นคง หลักๆ คือ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน หรือ กอ.รมน.ที่มีลูกเสือชาวบ้าน นวพล และกระทิงแดงเป็นแขนขา โดยที่ฝ่ายหลังจะมีบทบาทครอบงำมาโดยตลอด และพยายามแยกขบวนนักศึกษาออกจากประชาชน พยายามชี้ให้ประชาชนเห็นว่านักศึกษา "หัวรุนแรง" ไม่ฟังเสียงใคร ชอบชุมนุมกดดันและเรียกร้องที่จะเอาทุกอย่า,ให้ได้ดั่งใจตัวเอง พวกเขารู้ว่าเมื่อไหร่ที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ยอมรับขบวนการนักศึกษา เขาก็ปราบได้โดยง่าย

นายแพทย์สุรพงษ์เล่าถึงอีกมุมหนึ่งของคืนวันที่ 3 ตุลาคมว่าหลังจากรัฐบาลประกาศตัดสินใจที่จะให้จอมพลถนอมเดินทางออกนอกประเทศไปโดยให้เวลา 1 สัปดาห์ เพื่อยุติความขัดแย้งในประเทศ ประมาณ 21.00 น.ได้มีการประชุมด่วนของ ศนท.และ "แกนม่วง-เหลือง" มีการอภิปรายกันอย่างเคร่งเครียด สรุปได้ว่า ตัวแทนมหิดล จุฬา ธรรมศาสตร์ เสนอให้สลายการชุมนุม โดยให้เวลารัฐบาลจัดการตามที่ประกาศ เพราะขบวนนักศึกษาประชาชนสามารถจัดชุมนุมได้ทุกเวลาเมื่อมีความจำเป็น และสามารถกระจายกันไปชุมนุมในสถาบันต่างๆ ได้ ขณะที่ตัวแทนรามคำแหง กลุ่มกรรมกร ศูนย์นักเรียน และแกนม่วงต้องการให้มีการชุมนุมต่อไป

จนราวเที่ยงคืน ที่ประชุมจึงมีการลงมติ ปรากฏว่ากลุ่มแรกชนะเฉียดฉิว และตกลงให้สลายการชุมนุมในวันรุ่งขึ้น แต่พอประมาณ 02.00 น.กว่าของวันที่ 3 ตุลาคมก็มีการมาปลุกแกนม่วงและมีผู้ประสานงานอีก 2-3 คนตามมาสมทบ ขอให้ทบทวนมติที่ประชุม โดยกลุ่มหลังพยายามชี้ว่าการที่รัฐบาลยอมประกาศขับไล่จอมพลถนอมออกไป แสดงถึงพลังที่ยิ่งใหญ่ของนักศึกษาประชาชน ขณะนี้ขบวนนักศึกษาประชาชนกำลังจะได้รับชัยชนะ จึงควรชุมนุมยืดเยื้อต่อไปเพื่อบีบให้จอมพลถนอมออกไปโดยเร็วที่สุด

นายแพทย์สุรพงษ์ได้แย้งว่า ขณะนี้ประชาชนต้องการให้จอมพลถนอมออกไป และรัฐบาลก็ประกาศชัดเจนแล้วว่าจะให้ออกไปภายใน 7 วัน ถือว่าข้อเรียกร้องได้รับการตอบสนองแล้ว และในความรู้สึกของประชาชนไม่อยากให้เกิดความรุนแรง เพราะเมื่อครั้งจอมพลประภาศเข้ามาก็มีการโยนระเบิดและสถานการณ์ก็รุนแรงขึ้นทุกที หากชุมนุมยืดเยื้ออาจเป็นเงื่อนไขให้ฝ่ายที่ต้องการความรุนแรงฉวยโอกาส และยังเห็นว่าหากจอมพลถนอมไม่ยอมออกไปหรือมีท่าทีไม่ทำตาม ขบวนนักศึกษาประชาชนก็สามารถจัดชุมนุมได้ทุกเมื่อ และจะได้รับการยอมรับจากประชาชนมากกว่าที่จะชุมนุม ยืดเยื้อต่อไป

อย่างไรก็ตาม การประชุมคืนวันที่ 3 นั้นยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ เพราะแต่ละคนทั้งง่วงทั้งเพลีย แต่พอรุ่งเช้า การประชุมก็เริ่มขึ้นอีกครั้ง ซึ่งสถานการณ์ก็เปลี่ยนไปมาก โดยเสียงสนับสนุนให้จัดชุมนุมยืดเยื้อมีมากขึ้น พร้อมกับคำพูดของบางคนที่ว่า “ชัยชนะของประชาชนคือสิ่งสำคัญที่สุดที่เราต้องไปช่วงชิงมาให้ได้ ใครกลัวตาย กลัวถูกปราบก็ไม่ควรมานำการต่อสู้ของประชาชน”

ในที่สุดที่ประชุมมีมติเป็น “เอกฉันท์” โดยไม่ต้องนับคะแนนให้ชุมนุมยืดเยื้อต่อไป และมีผู้เสนอให้แบ่งงานทันที ซึ่งปกติเขาจะได้รับมอบหมายงานด้านการเขียนแถลงการณ์หรือทำโปสเตอร์ หรือวิเคราะห์สถานการณ์ในส่วนกลาง แต่ครั้งนี้มีผู้เสนอให้เขาร่วมรับผิดชอบ

ในงานด้านการคุมเวทีพร้อมกับธงชัย วินิจจะกูลและสมศักดิ์ เจียมธีรสกุล จากธรรมศาสตร์

พอตกบ่ายวันที่ 4 มีผู้มาแจ้งว่าจะเคลื่อนขบวนจากสนามหลวงเข้าไปในธรรมศาสตร์ ทำให้เขาติดต่อไปยังแกนนำ "ส่วนกลาง" เพื่อเรียกประชุมพิจารณาเรื่องนี้ทันที "ขณะนั้น พรหมินทร์ ไม่อยู่ แต่เจอบางคนก็ชี้แจงว่าต้องย้ายเข้าธรรมศาสตร์เพราะถ้าชุมนุมยืดเยื้อ กลางคืนคนจะเหลือน้อย ถ้าอยู่สนามหลวงจะดูไม่ดี และหากเข้ามาในธรรมศาสตร์ หน่วยรักษาความปลอดภัยจะดูแลได้ทั่วถึงกว่า" เขาเล่าต่อว่าได้ท้วงติงว่า หากมีการล้อมปราบจะทำอย่างไร ซึ่งได้รับคำตอบทำนองว่าสถานการณ์ขณะนี้ฝ่ายประชาชนเป็นต่อ "ยังไงรัฐบาลก็ต้องรักษาความปลอดภัยให้เรา ไม่กล้าปล่อยให้มีการล้อมปราบ"

จากนั้น ตกเย็นแกนนำในที่ชุมนุมก็ทะยอยกันอภิปรายและเรียกร้องให้เคลื่อนขบวนเข้าสู่สนามฟุตบอลธรรมศาสตร์ ซึ่งบรรยากาศในขณะนี้เต็มไปด้วยความอบอุ่นมีพลังทำให้หลายคนคลายความวิตกในเรื่องเลวร้ายลง

"การชุมนุมยืดเยื้อมาถึงวันที่ 5 พอประมาณ 2 ทุ่ม เพื่อนที่มหิดลมาหาที่หลังเวที เอารูปในหนังสือพิมพ์ดาวสยามที่มีภาพคนถูกแขวนคอและระบุว่าใบหน้าคล้ายเชื้อพระวงศ์มาให้ดูด้วยความกังวลมาก และได้วิเคราะห์กันว่าการนำเบื้องสูงมาบิดเบือนในสถานการณ์เช่นนี้ค่อนข้างอันตราย วิทยุยานเกราะก็โจมตีนักศึกษารุนแรง มีการปลุกระดมลูกเสือชาวบ้านและนวพลแล้ว กลัวว่าจะยุ่ง ผมรีบไปที่ตึกอมธ.ที่เป็นที่ทำงานของแกนส่วนกลาง เจอพรหมินทร์ก็ได้บอกว่าพวกเรารู้แล้ว สุธรรมกำลังจะแถลงกับสื่อมวลชน เชื่อว่าเราหยุดได้แน่ สถานการณ์ไม่น่ามีอันตรายมาก

แต่นายแพทย์สุรพงษ์ยืนยันว่า ควรเรียกประชุมด่วนเพื่อประกาศสลายการชุมนุมแล้วไปจัดชุมนุมใหม่กระจายกันสัก 2-3 มหาวิทยาลัยจะปลอดภัยกว่ามารวมอยู่ในธรรมศาสตร์ ที่เราเคยสรุปกันว่าเป็นสถานที่จำกัด ที่ถูกล้อมปราบได้ง่ายที่สุด ซึ่งพรหมินทร์ก็บอกว่าตอนนี้คงเรียกประชุมไม่ทันต้องแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าก่อนและจะพยายามเรียกประชุมให้เร็วที่สุด"

เมื่อกลับมาที่เวที เขาและธงชัยพยายามหารือถึงวิธีที่จะตั้งรับกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ซึ่งธงชัยก็กล่าวทำนองให้กำลังใจซึ่งกันและกันว่า "เราพยายามทำดีที่สุด อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด คืนนี้เราต้องพยายามดึงคนไว้ในธรรมศาสตร์ให้มากที่สุด ถ้าเหลือแค่ 500 คนโอกาสถูกปราบก็มีสูงแต่ถ้ามากกว่า 1,000 คนพวกนั้นไม่กล้าหรอก" จากนั้นแต่ละคนจึงพยายามแยกย้ายไปขอให้ผู้ปฏิบัติงานจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ให้อยู่ในธรรมศาสตร์ต่อไป

พอหลังเที่ยงคืนเขาตั้งใจจะกลับมาที่หอแพทย์ที่โรงพยาบาลรามาธิบดีเพื่ออาบน้ำเปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วกลับมาใหม่ แต่ก็ถูกฝ่ายรักษาความปลอดภัยเตือนด้วยน้ำเสียงกังวลว่าผมว่าพี่ออกไปไม่ได้แล้วล่ะ ตอนนี้ประตูหน้าหอใหญ่และที่ท่าพระจันทร์มีพวกกระทิงแดง ลูกเสือชาวบ้านเยอะมาก เราจึงปิดประตูเพื่อรักษาความปลอดภัย เขาจึงแค่ล้างหน้าและฟุบหลับไปหลังเวที

จนเช้ามืดของวันที่ 6 ประมาณ 04.00 น.เขาถูกปลุกเพื่อแจ้งให้รู้ว่ามีการยิงระเบิดเอ็ม 79 มาลงกลางสนามฟุตบอล ขณะที่หน่วยรักษาความปลอดภัยด้านหน้าแจ้งว่ามีการเคลื่อนไหว คล้ายมีรถทหารเคลื่อนมาที่สนามหลวง ทีมรับผิดชอบเวทีจึงรีบประชุม จากนั้นธงชัยก็เริ่มขึ้นพูดเพื่อไม่ให้ประชาชนตกใจกลัว และร่วมกันร้องเพลงเพื่อให้ผ่อนคลายลง แต่พอใกล้สว่าง สถานการณ์

ตึงเครียดขึ้นมาอีก มีการยิงเข้ามามากขึ้นเรื่อยๆ ขณะที่ทุกคนภาวนาขอให้เช้าเร็วๆ ด้วยเชื่อว่าความเลวร้ายที่กำลังเผชิญจะยุติลงได้

แต่กลับตรงข้าม รุ่งเช้าหน่วยรักษาความปลอดภัยก็รีบมาแจ้งยังเวทีว่าตำรวจหายไป ขณะที่กระทิงแดงพยายามพังประตูเข้ามา ส่วนพวกที่ใส่ชุดพรางหมวกแบเร่ต์สีดำที่ตอนแรกนึกว่าจะมาควบคุมสถานการณ์ กลับพยายามจะบุกเข้ามาด้วย และวิเคราะห์กันว่าปืนที่ยิงมาเป็นวิถีไกล คาดว่าเป็นการยิงจากฝั่งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และขณะนั้นเริ่มมีคนบาดเจ็บล้มตายแล้ว

จากนั้นไม่นานหน่วยรักษาความปลอดภัยเข้ามาแจ้งสถานการณ์ด้วยเสื้อที่ชุ่มโชกไปด้วยเลือดว่าถูกระดมยิงใส่ แม้จะพยายามถอยหนี แต่ปืนสั้นที่มีอยู่ไม่กี่กระบอกไม่อาจรับมือได้และหลายคนเสียชีวิตแล้วที่หน้าหอประชุมใหญ่ กำลังคนส่วนใหญ่ที่ทะยอยเข้าไปหลบใต้ตึกคณะบัญชีเริ่มถอยมาทางคณะเศรษฐศาสตร์และอีกปีกของตึกอมธ. ขณะที่ธงชัยยังคงอยู่บนเวทีเรียกร้องให้ทหารตำรวจหยุดยิงประชาชน

"พี่น้องทหารตำรวจครับ เราเป็นประชาชนคนไทยด้วยกัน พวกเราทำผิดอะไรครับ เราชุมนุมอย่างสงบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญเพื่อขับไล่จอมพลถนอม เราไม่ได้ก่ออาชญากรรมเลย ทำไมต้องยิงใส่พวกเรา ทำไมคนไทยต้องมาฆ่ากันเอง เราไม่มีอาวุธ ขอร้องเถอะครับอย่าใช้ความรุนแรงปราบประชาชนเลย"

แต่สถานการณ์ก็ยังคงเลวร้าย เขารีบดึงธงชัยลงจากเวทีเพราะเริ่มเห็นทหารเคลื่อนเข้ามาและตัดสินใจทิ้งเวทีไปทางริมแม่น้ำเจ้าพระยาด้านหลังพร้อมคนกลุ่มใหญ่ และเริ่มเห็นตำรวจทหารต้อนนักศึกษาประชาชนบางส่วนออกมาที่สนามหญ้าและให้ถอดเสื้อผ้า

"มีคนเสนอให้กระโดดลงน้ำเพราะประตูท่าพระจันทร์มีตำรวจคุมเต็มไปหมด แต่ก็มีคนค้านว่าอาจถูกตามจับหรือยิง ขณะที่บางคนยังมีความหวังเพราะเห็นเรือด่วนบางลำเข้ามาช่วยรับ แต่ยังไม่ทันได้ข้อสรุป เรือตำรวจที่ลอยลำอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยาและคอยสกัดไม่ให้เรือด่วนเข้ามาช่วย ก็ยิงมาทำให้แต่ละคนต้องกระจายหลบคมกระสุน บางส่วนตัดสินใจกระโดดลงแม่น้ำและหลายคนก็เสียชีวิตในเจ้าพระยานั่นเอง

เขาเล่าต่อว่าจากนั้นได้ถอยกลับมายังตึกสหกรณ์ใกล้ประตูท่าพระจันทร์และพบว่าเจษฎา อังวิทยาธร รองนายกฯส.ม.ม.กับมหินทร์ ตันบุญเพิ่ม รอง

เลขาธิการศูนย์นิสิตฯ.ฝ่ายการเมืองจากรามคำแหง กำลังเจรจากับนายพันตำรวจท่าทางไม่โหดเหี้ยมคนหนึ่งขอให้เปิดประตูให้นักศึกษาออกไป ขณะที่มีคนออกันอยู่ที่ประตูด้านนั้นจำนวนมาก ต่อมาก็มีคนวิ่งมาบอกว่ากลุ่มที่หลบมาจากชั้น 2 และ 3 ของตึกบัญชีพยายามวิ่งมาทางตึกสหกรณ์แต่เข้าไม่ได้ เขาและพวกจึงทิ้งสถานการณ์ด้านประตูท่าพระจันทร์ไว้ แล้วกลับไปยังตึกสหกรณ์และเห็นว่ามีนักศึกษาประมาณ 50 คนออยู่ตรงบันไดตึกบัญชี ขณะที่ทหารกำลังไล่ต้อนคนออกไปที่สนาม ทางเดียวที่จะให้กลุ่มนี้หนีออกมาได้คือต้องวิ่งลัดมาทางด้านหลังแต่ตึกสหกรณ์ก็ไม่มีประตูหากปีนหน้าต่างก็เชื่อแน่ว่าต้องถูกยิง เจษฎาจึงเสนอให้ทุบกำแพง โดยใช้ค้อนซีเมนต์ขนาดใหญ่ที่ตรงกลางมีเสาเหล็กกลวงไว้เสียบร่มทั้ง 3 ช่วยกันยกค้อนซีเมนต์เหวี่ยงใส่กำแพง แต่ก็ไร้ผลเพราะกำแหงหนาแทบไม่ระคายจนเมื่อมีคนชี้ให้ดูกำแพงส่วนต่อเติมว่าคงไม่หนาเท่าไหร่น่าจะมีหวังมากกว่า ซึ่งหลังจากให้ความพยายามกระแทกไป 3 ครั้ง กำแพงก็ทะลุเป็นโพรงขนาดใหญ่พอคนรอดได้ จากนั้นนักศึกษาทางตึกบัญชีจึงเริ่มทะยอยกึ่งหมอบกึ่งคลานมาทีละชุดๆ ชุดละ 4-5 คน ที่ตลกมากคือต่อมาภาพ "โพรง"ดังกล่าวถูกตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์หลายฉบับและถูกระบุว่าเป็น อุโมงค์สู่ที่เก็บอาวุธของนักศึกษา

แต่เมื่อย้อนกลับมาที่ประตูท่าพระจันทร์ ปรากฏว่าไม่มีนักศึกษาที่ออกันอยู่เช่นเดิม หากแต่มีเสียงปืนและเสียงตะโกนจากตำรวจให้มอบตัว ช่วงนั้นเองพลศิลป์ ศิวีระมงคล นักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ปีที่ 3 หนึ่งในนักดนตรีวงกรรมาชนของมหิดล ก็อาสาจะไปเจรจากับตำรวจอีกครั้ง จึงมีการแนะนำให้หาผ้าขาวโยนออกไปก่อนเพื่อความปลอดภัย แต่พลศิลป์ก็เชื่อในความบริสุทธิ์ใจว่าสามารถคุยกับตำรวจรู้เรื่องจึงก้าวออกไปทันที แต่ก็ปรากฏว่าถูกยิงทรุดฮวบ ที่คอมีเลือดสดๆทะลักออกมา สุรพงษ์จึงเอาผ้าเช็ดหน้ากดทับแผลไว้ โชคดีที่พลศิลป์หมดสติไปเลือดจึงไม่ทะลักออกมามาก ขณะที่พวกที่เหลือไปทุบตู้กระจกในสหกรณ์หยิบผ้าขาวและธงชาติออกมาแล้วใช้ไม้แขวนเสื้อยื่นออกไป พร้อมกับร้องขอรถพยาบาลเพื่อมารับพลศิลป์

เวลาผ่านไปประมาณ 10 นาทีจึงมีเสียงรถพยาบาลแล่นเข้ามา ระหว่างที่พยุงพลศิลป์ขึ้นรถพยาบาล สุรพงษ์พยายามปีนตามขึ้นไปบนรถ ซึ่งเจ้าหน้าที่พยาบาลก็เต็มใจ แต่ทหารที่อยู่ด้านหน้าข้างคนขับกลับตะโกนห้ามและให้เขากับ

เพื่อนออกไปให้ตำรวจจับด้านนอก ขณะที่กำลังตัดสินใจ ก็มีเสียงผ่านไมโครโฟนดังชัดเจนว่า "ออกมามอบตัวเสียดีๆ หรืออยากให้พวกทหารมาลากไปให้พวกกระทิงแดงจัดการ" เขาและเพื่อนกลุ่มนั้นจึงฝ่าออกไปทางประตูท่าพระจันทร์และถูกยิงขู่ให้วิ่งไปทางท่าน้ำก่อนถูกต้อนลงเรือไปขึ้นที่ท่าช้างและให้เดินไปทางสนามหลวง โดยระหว่างนั้นถูกสั่งให้ถอดเสื้อ รองเท้า เพื่อที่กระทิงแดงจะได้จัดการได้ถูกตัว และระหว่างทางก็ถูกขว้างปาด้วยน้ำแข็ง ก้อนหินและถูกด่าทอไปตลอดทางก่อนที่จะถูกต้อนขึ้นรถไปยังโรงเรียนพลตำรวจบางเขน

ในคุกที่บางเขน นักศึกษาประชาชนกว่า 300 คนถูกขังอยู่ในห้องขังประมาณ 10x10 เมตร ที่สำหรับปัสสาวะ อุจจาระเป็นถังใบใหญ่อยู่มุมห้อง ซึ่งเวลาผ่านไปไม่กี่ชั่วโมงกลิ่นเหม็นก็โชยคละคลุ้ง แต่ละคนต้องผลัดกันนอนเพราะพื้นที่ไม่พอ จนกระทั่งคืนวันต่อมาเขาถูกนายดาบตำรวจคนหนึ่งเรียกชื่อให้ออกมาแล้วพาไปเดินขึ้นไปอีกชั้น จึงคิดว่าเป็นการพาไปสอบสวน แต่ตำรวจผู้นั้นกลับบอกว่า "ไปนอนข้างบนดีกว่า พรุ่งนี้ก็จะได้กลับบ้านแล้ว"

ห้องขังที่ชั้น 3 เป็นห้องขังเดี่ยวเล็กๆแต่สบายกว่ามาก มีแอร์ มีเตียงสปริง มีผ้าห่มและอ่างล้างหน้า อีกทั้งยังมีโอวัลตินร้อนให้กินก่อนนอน จนรุ่งเช้าจึงถูกปลุกว่ามีพี่ชายมารับ ซึ่งก่อนเดินทางออกจากคุกบางเขน เขาให้ตำรวจพาไปเยี่ยมธงชัยที่อยู่อีกห้องบนชั้น 2 เพื่อมอบแว่นสายตาให้ไว้ใช้ เพราะเคยเปลี่ยนแว่นกันใส่ ซึ่งก็ใส่แทนกันได้

เขาออกจากคุกโดยที่ไม่ต้องทำทะเบียน ไม่ต้องพิมพ์ลายนิ้วมือ มารู้ความจริงจากพี่ชายว่าต้องใช้เงินถึง 3 หมื่นบาทซึ่งมากพอสมควรในขณะนั้นเพื่อประกันตัวออกมา แถมอีก 500 บาทสำหรับการดูแลอย่างดีเมื่อคืน

นั่นคือ ความทรงจำในช่วงวิกฤตแห่งชีวิตของเขาเมื่อ 28 ปีผ่านไป

ขณะที่ เจษฎา อังวิทยาธร รองนายกองค์การบริหารฯ ส.ม.ม. และเป็นกรรมการศูนย์นิสิตฯอยู่ด้วย เล่าว่าในการเคลื่อนไหวช่วงแรกวันที่ 1-3 ตุลาคม เวทีการต่อสู้ยังคงอยู่ที่สนามหลวง มีประชาชนเข้าร่วมในแต่ละวันนับหมื่นคน แต่หลังจากนั้นวิเคราะห์กันว่าน่าจะต้องย้ายเข้าไปในธรรมศาสตร์ เพราะสนามหลวงเป็นที่โล่ง ยากแก่การควบคุมความปลอดภัย พิเชียร อำนาจวรประเสริฐ นายกองค์การบริหารนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือ อมธ.ในขณะนั้นจึงได้ไปขอร้องอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อธิการบดีขอใช้ธรรมศาสตร์ชุมนุม และมีการจัด

กำลังหน่วยรักษาความปลอดภัยอยู่รอบรั้วธรรมศาสตร์ มีการจัดตั้งหน่วยพลาธิการ พ.ม.ช. และงานด้านเวทีที่มีนักศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีเป็นคนรับผิดชอบเรื่องแสง เสียง

"ในเย็นวันที่ 5 ตุลาคม ระหว่างที่มีการประชุมแกนนำของนักศึกษา กรรมกรและประชาชน ที่มหาวิทยาลัยศิลปากรที่อยู่ใกล้กัน เราก็ต้องตกใจเมื่อเห็นภาพจากหนังสือพิมพ์ดาวสยามที่ลงภาพการแสดงละครที่ธรรมศาสตร์จำลองเหตุการณ์ 2 ช่างไฟฟ้าถูกแขวนคอ โดยใบหน้าถูกตกแต่งให้คล้ายสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และระบุว่านักศึกษาในธรรมศาสตร์กำลังดูหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ช่วงนั้นวิทยุได้เริ่มออกข่าวและกล่าวหาว่านักศึกษาเป็นคอมมิวนิสต์กำลังยุยงปลุกปั่นประชาชน เริ่มมีการรวมตัวของกลุ่มตั้งนวพล กระทิงแดงที่ลานพระบรมรูปทรงม้า"

"ผมได้กลับมาที่ธรรมศาสตร์ และประชุมแกนนำร่วมกันอีกในคืนวันที่ 5 ที่ตึก อมธ. มีกรรมการพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยคนหนึ่งมาบอกว่า เราถูกทหาร ตำรวจล้อมธรรมศาสตร์ไว้หมดทุกด้านแล้ว ด้านประตูท่าพระจันทร์ก็มีเรือของทหารมาล้อมอยู่ด้วย จึงคิดว่าจะมีการล้อมปราบแน่นอน ที่ประชุมตกลงกันว่าจะสลายการชุมนุม แต่เนื่องจากเป็นเวลากลางคืนเกรงจะเกิดอันตรายเพราะด้านนอกถูกปิดล้อมไว้หมดแล้ว จึงเตรียมการจะสลายในช่วงเช้า และมีมติให้ตัวแทน ศนท.นำโดย สุธรรม แสงประทุม เลขาธิการ ไปพบรัฐบาลเพื่อเป็นตัวประกันแลกกับความปลอดภัยของนักศึกษาและประชาชนในธรรมศาสตร์ โดยผมเป็นคนรับผิดชอบติดต่อไปยังรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ผ่านทางดร.เจริญ คันธวงศ์ ที่เป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ซึ่งก็รับปากจะจัดรถมารับในช่วงเช้าประมาณ 05.00 น. ก็มีรถตำรวจมารับสุธรรม และกรรมการศูนย์ส่วนหนึ่งประกอบด้วย ประยูร อัครบวร ประพล วังศิริพิทักษ์ ไปกับตำรวจ ส่วนที่เหลือมีผมกับจารุพงศ์ ทองสินธุ์ รองนายกฯอมธ.อยู่ 2 คน ผมมีหน้าที่รับผิดชอบกุญแจทุกประตูของธรรมศาสตร์ ที่เราใส่กุญแจและล็อกเอาไว้ในตอนกลางคืนเพราะกลัวจะถูกบุกเข้ามา และรับผิดชอบเงินที่ได้รับบริจาคจากประชาชนจำนวนหลายแสนบาทที่อยู่บนชั้น 2 ของ อมธ. จารุพงศ์ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบด้านเวที และสลายการชุมนุมในช่วงเช้า"

"หลังจากกลุ่มของสุธรรมไปแล้ว ซึ่งภายหลังทราบว่า ตำรวจไม่ได้พา

ไปทำเนียบรัฐบาลตามที่ตกลงแต่กลับพาไปที่กรมตำรวจโดยคำสั่งของอธิบดีกรมตำรวจในสมัยนั้นคือ พล.ต.อ.ศรีสุข มหินทรเทพ ทางด้านธรรมศาสตร์พอเริ่มเข้าเสียงปืนก็ดังขึ้นทางด้านหน้าประตูหอประชุมใหญ่ และด้านหลังตึกอมธ.ซึ่งเข้าใจว่ายิงมาจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พร้อมระเบิดอีกหลายครั้งกลางสนามฟุตบอล จารุพงศ์จึงวิ่งไปด้านล่างเพื่อแจ้งให้กลุ่มที่ชุมนุมแยกกันหาที่กำบัง ส่วนผมวิ่งลงมาจะไปที่หน่วย พ.ม.ช. ขณะนั้นเห็นจารุพงศ์ถูกยิงล้มอยู่หน้าตึกโดม ผมจึงวิ่งไปทางด้านประตูท่าพระจันทร์ซึ่งไม่มีเสียงปืนและไขประตูเพื่อเจรจาต่อรองกับตำรวจให้ปล่อยนักศึกษาออกไปพวกเราส่วนหนึ่งจึงได้ออกไปทางประตูท่าพระจันทร์ ผมอยู่บริเวณนั้นสักพักก็เห็นตำรวจวิ่งมาล็อกนักศึกษาที่ออกไปแล้วจับให้นอนคว่ำหน้า ขณะนั้นเห็นนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ คุณศรี อินทปันตี จึงได้ขอบัตรนักข่าวคุณศรีและทิ้งบัตรนักศึกษาไว้ที่ตู้ยามตรงประตูหลังและขึ้นรถนักข่าวไปกับคุณศรีซึ่งได้ขับไปทางท่าช้างและเห็นนักศึกษาถูกจับนอนคว่ำหน้าอยู่เป็นจำนวนมาก ผมบอกคุณศรีให้ขับรถอ้อมไปดูเหตุการณ์ด้านสนามหลวงและขอลงไปดูเหตุการณ์ด้านหน้าศาลอาญาและที่นั่นก็ได้เห็นภาพการทารุณนักศึกษาประชาชนที่บาดความรู้สึกอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเผาทั้งเป็น

ระหว่างนั้นมีผู้ชายคนหนึ่ง ซึ่งผมจำได้ว่าเคยมาที่ตึกศนท.ที่สี่แยกคอกวัวเพื่อมาร้องเรียนขอความเป็นธรรมที่ถูกตำรวจรังแกซึ่งกำลังร่วมเผาอยู่ด้วย เขาชี้หน้ามาทางผมบอกว่านี่พวกศูนย์นิสิตฯ พร้อมทั้งวิ่งมาทางผม ผมบอกว่าไม่ใช่ผมเป็นผู้สื่อข่าวและแสดงบัตรนักข่าว และระหว่างนั้นผมก็ฉวยจังหวะแหวกฝูงชนวิ่งหนีหลบออกมา วิ่งไปจนถึงอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและขึ้นรถสามล้อ หลบออกจากบริเวณนั้น”

ขณะที่ วณี ปิ่นประทีป(สุขอารมณ์) เล่าถึงการเตรียมรับมือของ พ.ม.ช.ในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ว่า ระหว่างนั้นเพิ่งจบพยาบาลจากรามาฯและจะไปทำงานที่โรงพยาบาลเซนต์หลุยซ์ เริ่มมีการประสานเพื่อเตรียมเรื่องยาและเวชภัณฑ์ต่างๆ โดยมีรุ่นพี่บางคนเป็นคนไปขอยืมเวชภัณฑ์ที่โรงพยาบาลศิริราช ขณะที่เนตรนภา โภไคยสวรรค์นุมาศ รุ่นพี่พยาบาลรามาฯอีกคนซึ่งทำงานอยู่ที่โรงพยาบาลรามาฯก็แบ่งกันยืมน้ำเกลือมาเตรียมไว้ ส่วนนายแพทย์ประพจน์ เภตราภาศ รุ่นพี่ที่เคยเป็นกำลังสำคัญของ พ.ม.ช.มาตั้งแต่ต้น ก็ไปขอยืมอุปกรณ์อีกส่วนหนึ่งมาจากโรงพยาบาลเลิดสิน แล้วมาเจอกันที่ใต้ตึกบัญชี ธรรมศาสตร์ สลับ

เวรกันทำหน้าที่

"แต่วันที่ 5 เราขอลางานมาอยู่ด้วยกันเพื่อเตรียมรับเหตุร้ายเพราะดูแล้วสถานการณ์ไม่ค่อยดี พี่ประพจน์พูดว่าถ้าให้รุ่นน้องมาอยู่ เวลาเกิดอะไรขึ้นน้องเขาอาจจะไม่คล่อง"

คืนวันจันทร์ที่ 5 ตุลาคม พี่ชายที่เป็นทหารเรืออยู่กรมอู่ทหารเรือเดินมาจากถนนราชดำเนินเห็นพวกกระทิงแดง เลยมาตามให้กลับบ้าน แต่วันนั้นอยู่กัน 3 คนเห็นว่าสถานการณ์ตึงเครียดจึงไม่กล้าทิ้งไปไหน พอประมาณตี 5 มีการยิงเข้ามาก่อน มีผู้บาดเจ็บทันที 4 คน บาดเจ็บสาหัสมากมีแผลที่ช่องท้อง และใบหน้า พวกเราพยายามให้การปฐมพยาบาลในเบื้องต้นก่อนเคลื่อนย้ายคนเจ็บไปให้น้ำเกลือที่หน่วยพยาบาลใต้ถุนตึกบัญชี พวกเราเป็นหน่วยพยาบาลต้องการรถนำผู้บาดเจ็บไปส่งโรงพยาบาลศิริราช แต่ทางหน่วยรักษาความปลอดภัยแจ้งว่า พวกเราถูกพวกกระทิงแดงล้อมไว้ทุกด้าน รถพยาบาลไม่สามารถเข้าออกได้ สถานการณ์ในเวลานั้นตึงเครียดมาก จะออกจากธรรมศาสตร์ก็ไม่ได้ คนบาดเจ็บก็อาการหนักขึ้น เวลาผ่านไปประมาณครึ่งชั่วโมง ก็เริ่มมีการระดมยิงเข้ามาในสนามฟุตบอลธรรมศาสตร์มากขึ้นเรื่อยๆ

เราได้ยินเสียงประกาศจากเวทีปราศรัยว่า "อย่ายิงพวกเรา เราไม่มีอาวุธ" ยังจำเสียงสุดท้ายนั้นได้ว่าเป็นเสียงของ "ธงชัย วินิจจกุล" หลังจากที่เสียงปืนดังถี่ขึ้น เราก็ไม่ได้ยินเสียงจากเวทีปราศรัยอีก เข้าใจว่าแต่ละคนคงต้องพยายามหลบวิถีกระสุน และไม่สามารถใช้เครื่องเสียงขยายเสียงต่อไปได้ พวกเราที่อยู่บริเวณหน่วยพยาบาลใต้ตึกบัญชี ก็ไม่อยู่ในสภาพที่จะทำหน้าที่ต่อไปได้ ผู้คนเริ่มวิ่งหลบวิถีกระสุนเข้าไปอยู่ในตึกบัญชีมากขึ้นเรื่อยๆเสียงหวีดร้องของคนที่ถูกยิงสลับกับเสียงห่ากระสุนเป็นระยะๆ ได้ยินเสียงพี่ประพจน์บอกให้แยกกันไป ถ้าเราอยู่ที่นี่มีหวังตายแน่ จึงตัดสินใจวิ่งขึ้นไปบนตึกบัญชีจนไปถึงชั้นที่ 5 โดยระหว่างชั้นจะมีรอยของกระสุนเต็มไปหมด กระจกแตกละเอียด ผนังเป็นรูทะลุ และเริ่มเห็นคนตายอยู่ตามรายทาง ด้านซ้ายมือของชั้น 5 มีห้องอยู่ห้องหนึ่งขนาดประมาณ 4 X 4 เมตรพวกเรารีบทุบประตูเพื่อเข้าไปหลบ มีเสียงจากด้านในตะโกนออกมา "ใคร..." เราตอบว่า "พวกเราเอง..." เมื่อประตูเปิดออกก็รู้สึกว่าในห้องนั้นอัดแน่นไปด้วยผู้คนที่หนีขึ้นมาหลบอยู่ก่อนหน้านี้แล้วจนแทบไม่มีที่ให้ยืน เราพยายามเบียดเข้าไปได้ก่อนที่ประตูจะถูกปิดล็อคอีกครั้งหนึ่ง อากาศเริ่มร้อน

อบอ้าวมากขึ้น จนเริ่มอึดอัดเพราะคนอัดอยู่ในห้องนี้ประมาณ 30 - 40 คน

ขณะนั้นเสียงปืนก็ยิงถล่มดังขึ้นเรื่อยๆจนรู้สึกว่าตึกสั่นสะเทือน เราเริ่มรู้สึกหนาวขึ้นมาจับใจ คิดไปว่าหรือว่าพวกเราอาจจะถูกฆ่าตายทั้งหมดในห้องนี้ เราไม่น่าจะต้องมาจบชีวิตด้วยวัยเพียงเท่านี้ เราน่าจะอยู่ทำประโยชน์ให้กับสังคมได้มากกว่านี้ เพราะเราเพิ่งจะเรียนจบ บางคนที่อยู่ในห้องตะโกนออกมาด้วยความแค้น ที่เราต้องมาถูกรุมฆ่าโดยที่ไม่มีโอกาสได้ต่อสู้ มีเสียงชายวัยกลางคนคนหนึ่ง ดังขึ้นในความมืด "หากพวกทหารมาที่ประตู ผมใส่เสื้อสีขาว ผมจะเอาเสื้อไว้ที่หน้าประตูแล้วบอกว่าให้จับเป็นพวกเรา พวกเราไม่มีอาวุธ ผมแก่แล้วตายไปไม่เป็นไร พวกคุณควรมีชีวิตต่อไป"

จากนั้นได้ยินเสียงรองเท้าบูทย่ำมาหยุดที่หน้าประตู แล้วถีบประตู เราได้ยินเสียงพานท้ายปืนกระแทกลูกบิดประตูอย่างแรงจนประตูเปิดออกจึงเห็นปืนประมาณ 4-5 กระบอกจ้องมาที่พวกเรา เสื้อขาวถูกยกขึ้น มีเสียงตะโกนบอกว่า "อย่ายิง อย่ายิง" ตำรวจจึงยกปลายกระบอกปืนขึ้นแล้วสั่งให้พวกเราเอามือยกไว้บนหัวเดินลงไปที่สนามทีละคน ระหว่างทางเดินลงมาแต่ละชั้น พบว่ามีคนตายจำนวนมาก เข้าใจว่าด้านหน้าตึกเป็นกระจกหมด เวลาวิ่งขึ้นมาจึงถูกยิง

เมื่อลงมาถึงชั้นล่าง พื้นเต็มไปด้วยเศษกระจก มีเสียงตะโกนด่าจากพวกทหารและตำรวจตระเวนชายแดนที่ยืนขนาบสองข้างทางลงจากตึก บางคนใช้เท้าถีบให้พวกเราเดินเร็วๆ ตชด.ที่คุมลงมาสั่งให้เราถอดเสื้อ แต่ตำรวจนครบาลบอกไม่ต้องถอด ให้เดินต่อไป พวกที่ถูกกระจกบาดเดินไม่ค่อนไหวก็ถูกพานท้ายปืนตี เราถูกต้อนให้ไปนอนคว่ำหน้ากลางสนามฟุตบอล กระเป๋าสตางค์ สร้อย เริ่มถูกยึด บางคนถือสร้อยเป็นกำแล้วยื่นแบ่งกัน กระเป๋าที่ควักเอาเงินไปแล้วก็โยนทิ้ง พวกเขาเอาโค้กมากิน เหลือครึ่งหนึ่งก็เทราดไปบนหัวพวกเราบางคน แล้วก็ด่า "ไอ้พวกควาย ไอ้พวกคอมมิวนิสต์ อยากจะกินก็เลียเอา"

พวกเรานอนคว่ำหน้าอยู่กลางสนามฟุตบอลตั้งแต่ 9 โมงเช้าของวันที่ 6 ตุลาคม จนถึงประมาณ 15.00 น.โดยที่ไม่ได้กินน้ำ ไม่ได้กินข้าวขณะนั้นไม่รู้สึกหิว แต่รู้สึกหดหู่ เศร้าใจ เคียดแค้น จนยากที่จะบรรยายได้

หลังจากนอนตากแดดจนหมดแรง เราถูกต้อนขึ้นรถเมล์ขาวด้านประตูท่าพระอาทิตย์ รถขับผ่านไปที่ลานพระบรมรูปทรงม้าจึงถูกเสือชาวบ้านที่ชุมนุมอยู่ที่นั่นกว้างปาเศษอิฐเศษไม้จำนวนมากเข้ามา ถูกพวกเราบาดเจ็บกันหลายคน

เราต้องหมอบลงกับพื้นเพื่อหลบก้อนหินและเศษไม้เหล่านั้น ขณะที่ลูกเสือชาวบ้านตะโกนบอกว่า "ไอ้พวกคอมมิวนิสต์ เอาไปยิงเป้าให้หมด"

เวลาราว 4-5 โมงเย็น รถเลี้ยวเข้ามาบริเวณโรงเรียนพลตำรวจบางเขน พวกเราถูกต้อนขึ้นไปพักที่ชั้น 4 เป็นห้องขังแคบๆขนาดประมาณ 5 x 5 เมตร ผู้หญิงถูกขังรวมกันอยู่ประมาณ 50 คน มีห้องส้วมเล็กๆ 1 ที่ ซึ่งสภาพไม่น่าจะเรียกว่า "ห้อง" เพราะเป็น "คอก" ก่อปูนขึ้นมาสูงประมาณ 1 เมตรเท่านั้น ตามร่องพื้นไม้กระดานมีตัวเหลือบ แมลงสาบ วิ่งอยู่เต็มไปหมด เนื่องจากห้องขังแน่นมาก เราต้องแบ่งกันครึ่งหนึ่งต้องยืนอีกครึ่งหนึ่งได้นั่ง มีช่องลมเล็กๆอยู่ที่หนึ่ง พวกเราพากันชะเง้อมองออกไปเห็นถนนวิภาวดีที่ว่างเปล่า แทบไม่มีรถวิ่งเลย เวลาประมาณ 1 ทุ่ม เราได้กินข้าวมื้อแรกที่เป็นข้าวใส่ถุงกับหัวผักกาดผัดไข่ซึ่งเค็มมาก กินแล้วหิวน้ำขอน้ำกับผู้คุม ผู้คุมบอกว่า "ไม่มี มีแต่น้ำราดส้วม ถ้าจะกินก็กินนั่นแหล่ะ.." ตลอดทั้งคืนพวกเราไม่ได้นอนเพราะนอนไม่ได้ ที่นั่งก็เกือบจะไม่มี

ต่อมาเวลาประมาณเกือบเที่ยงวันของวันที่ 7 ตุลาคม ผู้คุมมาแจ้งว่ามีญาติมาเยี่ยม "น.ส.วณี สุขอารมณ์ น.ส.เสงี่ยม แจ่มดวง" เรา 2 คนเดินออกจากห้องขัง ได้ยินเสียงผู้คุมตะโกนบอก "เดินช้าอยู่ได้ เดินเร็วๆหน่อย" แล้วก็มีเท้าของผู้คุมถีบเราทั้ง 2คน ถลาจากชั้น 2 ลงมากองกับพื้นชั้น 1 เงยหน้าขึ้นมาเห็น ศ.นายแพทย์อารี วัลยเสวี คณบดีแพทย์ศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี และอาจารย์สุธีรา อายุวัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี ยืนอยู่ตรงหน้าบันได ได้ยินอาจารย์ถามว่า "พวกเราเป็นอย่างไรกันบ้าง" เรา 2 คนตื้นตันใจจนบอกไม่ถูก ไม่ได้ตอบคำถามอาจารย์ ได้แต่กอดอาจารย์ไว้แน่นร้องไห้ตลอดเวลา ได้ยินเสียงอาจารย์ 2 ท่านปลอบใจว่า "ทำใจดีๆ เข้มแข็งไว้มีอะไรจะให้อาจารย์ช่วย อยากจะกินอะไร อยากได้ของใช้อะไรบ้าง พวกเราคนอื่นๆอยู่ที่ไหน" เราพูดไม่ออก ไม่ได้ตอบคำถามของอาจารย์เลย จนเวลาผ่านไปเกือบ 20 นาทีจึงเริ่มมีสมาธิมากขึ้น เล่าเรื่องราวต่างๆ ให้อาจารย์ฟัง บอกชื่อพวกเราที่เป็นนักศึกษาแพทย์,น้องนักศึกษาพยาบาลว่าใครถูกจับขังอยู่ที่นี่บ้าง เพื่ออาจารย์จะได้หาช่องทางประกันตัวออกมา ก่อนอาจารย์จะกลับ พวกเราฝากอาจารย์ให้ช่วยซื้อผ้าอนามัยให้พวกเราด้วยเพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด ณ ขณะนั้น

เวลาผ่านไปประมาณ 5 วัน คือประมาณวันที่ 12 ตุลาคม ผู้คุมมาแจ้งว่า "ผู้ที่เป็นนักศึกษา คณบดีของแต่ละคณะสามารถใช้ตำแหน่งมาประกันตัวออก

ไปได้" แต่สำหรับเราจบแล้ว ต้องให้ญาติมาประกันตัว ต่อมาพี่ชายจึงได้นำหลักทรัพย์มาประกันตัวออกไป

พวกเราหลายคนได้กลับมาเรียนด้วยความช่วยเหลือของอาจารย์ในแต่ละคณะ หลายคนไม่อาจทนเรียนต่อไปได้ เมื่อนึกถึงภาพที่เพื่อนถูกฆ่าตาย ถูกทำทารุณโหดร้ายจนต้องตัดสินใจเดินทางเข้าป่าจับอาวุธต่อสู้กับทางการ ในขณะที่เพื่อนเราบางคนต้องถูกจองจำอยู่เป็นเวลาเกือบ 3 ปี จึงได้รับอิสรภาพในที่สุดรวมทั้ง เสงี่ยม แจ่มดวง

"เสงี่ยมไม่ได้ประกันตัว ตอนนั้นเราก็ชักเอะใจ พอดีมีรุ่นน้องมาเยี่ยมบอกว่าห้องที่หอพยาบาลที่เราขออาจารย์ทำเป็นห้องสมุด น้องๆ ช่วยกันเก็บเอกสารที่เราใช้ศึกษา โดยเผาบ้าง กดลงชักโครกบ้าง เก็บไปไว้ที่บ้านบ้าง แต่เสงี่ยมพลาดเพราะขนหนังสือไปไว้ที่โรงพยาบาลเซนต์หลุยซ์ น้องๆ บอกว่าอาจารย์จิระพรรณ มัธยมจันทร์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาล เป็นคนบอกตำรวจตำรวจเลยตามไปค้นที่โรงพยาบาลเซยหลุยซ์ ในวันที่ 7 ตุลาคม อาจารย์มานาไม่ให้ค้น บอกว่าเจ้าหน้าที่ไม่มีพฤติกรรมอะไรที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เขาก็ถามว่าอาจารย์เอาอะไรมาประกัน อาจารย์มานาก็บอกว่าเอาตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลเป็นประกัน แต่เขาก็ไม่ฟัง บุกขึ้นไปค้นจนได้ และเจอเอกสารบางอย่างจึงแจ้งว่าไม่ให้ประกันตัว"

เสงี่ยม แจ่มดวง ให้สัมภาษณ์ไว้ในหนังสือ "6 ตุลา เราคือผู้บริสุทธิ์" ว่าเย็นวันที่ 11 ตุลาคม เธอและเพื่อนๆอีก 3 คนที่ถูกคัดค้านการประกันตัวเช่นกันถูกคุมตัวแยกขึ้นรถไปฝากขังตามโรงพักต่างๆ โดยเธอถูกนำตัวไปขังที่สถานีตำรวจห้วยขวางพร้อมด้วยนิสิตชั้นปีที่ 2 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และจุฬาฯอีก 2 คน แต่เพียงคืนเดียวก็ถูกนำตัวกลับมายังร.ร.ตำรวจนครบาลบางเขนเช่นเดิม เพื่อนๆ จึงตั้งข้อสังเกตว่าคืนวันที่ 11 ตุลาคม มหาวิทยาลัยต่างๆได้มาประกันตัวนักศึกษาของตนออกไปเกือบหมด ทางการจึงอาจเกรงว่าเมื่ออ่านรายชื่อคนที่ได้รับการประกันตัวอื่นๆ ไปแล้ว ไม่มีชื่อผู้นำนักศึกษา อาจเกิดผลบางอย่างต่อนักศึกษาส่วนใหญ่ได้ อย่างไรก็ตาม หลังจากนักศึกษาเกือบทั้งหมดจากจำนวนที่ถูกจับทั้งสิ้น 3,154 คน ได้รับการประกันตัวไปแล้ว เธอกับสุชีลา ตันชัยนันท์ จากธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นผู้หญิงเพียง 2 คนที่ถูกคัดค้านการประกันตัว ก็ถูกย้ายไปขังยาวที่ทัณฑสถานหญิงลาดยาว ขณะที่อีก 7 คนถูกแยกไปขังที่เรือนจำ

กลางบางขวาง ที่เหลืออีก 10 คนยังคงถูกคุมขังที่ร.ร.ตำรวจนครบาลบางเขน

เสงี่ยมยังเขียนเล่าไว้ในจดหมายถึงทางบ้านหลังถูกขังอยู่ ร.ร.ตำรวจนครบาลบางเขนได้ 7 วัน ว่า อาจารย์ที่รามาธิบดีหลายท่านได้มาเยี่ยม ถามไถ่เรื่องราวต่างๆ ด้วยความห่วงใย และไม่ได้ห่วงแต่ลูกศิษย์เท่านั้น หากยังบอกให้เธอซึ่งมีความรู้ด้านการพยาบาลอยู่ ดูแลช่วยเหลือเพื่อนๆ ให้มากเพราะหลายคนยังมีบาดแผลฉกรรจ์จากสะเก็ดระเบิดและเศษกระจกที่ทิ่มแทง มีร่องรอยฟกช้ำจากการคืบคลานหนีกระสุนหรือถูกตีด้วยพานท้ายปืน เป็นไข้หรือไม่ก็โรคกระเพาะ ทั้งยังย้ำว่าหากมีปัญหาอะไรให้บอก อาจารย์ยินดีช่วยเหลือ

อีกมุมหนึ่งจากประสบการณ์ของ รุจินาถ อรรถสิทธิ์ สมัยที่เป็นนักศึกษาปีสุดท้าย ของสาขาวิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ เล่าว่า

"ช่วง 6 ตุลา ไปอยู่ที่ธรรมศาสตร์ 2 วันติดๆ กัน พร้อมเพื่อนในกลุ่มพอ 3-4 ทุ่ม วันที่ 5 ก็ฟังวิทยุกัน ประมาณสัก 6 ทุ่ม ตี 1 เริ่มมีข่าวเกี่ยวกับพระบรมโอสาธิราชฯ ก็รู้สึกว่ากลับก็คงไม่ปลอดภัย จึงอยู่กันกับเพื่อนอีก 2 คน พอตี 3-4 ฝ่ายทางการก็ยิงมาเป็นระลอก ขณะที่ฝ่ายเวทีก็เรียกร้องว่าให้อยู่ด้วยกัน โดยคาดว่าพวกข้างหน้า (หน่วยรักษาความปลอดภัย) คงจะเอาอยู่ แต่ปรากฏว่าตอนรุ่งสาง ก็มีการยิงถล่มมามากขึ้น เรา 3 คนก็หลบไปข้างๆ ตึกบัญชี พอถึงตึกบัญชีเขาก็ไล่ผู้หญิงขึ้น เราขึ้นไปชั้น 3 ส่วนพวกผู้ชายให้ไปช่วยถือขวดน้ำเกลือ พวกเขายิงมาตลอด เราคิดว่าต้องตาย แต่ไม่ได้คิดว่าเราทำอะไรผิดเลยเพราะเราเรียกร้องเพื่อสังคมที่ดีกว่า ตอนนั้นไม่คิดอะไร ความรู้สึกความกลัวความตายไม่ค่อยมี จนกระทั่งเหตุการณ์สงบ ก็ถูกต้อนลงมาข้างล่าง แล้วถูกสั่งให้ถอดเสื้อ นักข่าวต่างประเทศแพนกล้องมา พวกตำรวจก็เอาบั้นท้ายปืนไล่แล้วรีบบอกให้ผู้หญิงใส่เสื้อ มันเป็นช่วงแว็บเดียวไม่ถึง 5 นาที"

"จากนั้นแล้วก็มีรถมารับ พวกเราถูกก็ต้อนขึ้นรถไปที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขน อาจเพราะเราเป็นผู้หญิงก็ได้จึงไม่ได้ถูกทำอะไร ส่วนเพื่ออีก 2 คน คือ เอนก ศิริโหราชัย กับ บี้-วิชัย จันทร์กิติวัฒน์ เล่าให้ฟังว่าพวกเขาเข้าคุกแบบฝ่าดงตีน ถูกเตะต่อยไปตลอดทาง เขาไปนครปฐม เราอยู่คลองเปรม 2-3 วันทางมหาวิทยาลัยก็มาประกันออกมาตอนติดคุกก็ร้องเพลงปลอบใจกันจนดึกดื่น ไม่ค่อยได้นอน และคงเนื่องจากคนเยอะ เขาจึงไม่ได้ทำอะไรเรารุนแรง ช่วง 2-3 วันหลัง เราจึงเริ่มคุยกับผู้คุมบ้าง"

ส่วน อาทร ริ้วไพบูลย์ซึ่งขณะนั้นกำลังเรียนอยู่ชั้นปีที่ 1 คณะเภสัชศาสตร์ ก็เล่าสถานการณ์ที่กลุ่มปี 1 ในขณะนั้นเข้าไปเกี่ยวข้องว่า วันที่ 4 ตุลาคม เขาและเพื่อนๆได้ประชุมร่วมกับตัวแทนรุ่นพี่และตัวแทนสโมสรนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์หรือสนว.เกือบทั้งวันเพื่อประเมินสถานการณ์และกำหนดท่าที สรุปออกมาว่าวันรุ่งขึ้นซึ่งปี 1 และ ปี 2 บางส่วนต้องสอบ ให้เข้าสอบตามปกติ แต่ให้พยายามหาแนวร่วมให้มากเพื่อลงมติเลื่อนสอบในวันที่ 6 ตุลาคมออกไป ระหว่างนั้นพี่ชายได้โทรมาตามตัวที่ตึกสันทนาการถึง 2 ครั้งและตามมาบอกว่าให้ระวังการปฏิวัติและให้บัตรประจำตัวข้าราชการเอาไว้

หลังจากนั้น มีการนำมติมาหารือในกลุ่มปี 1 ซึ่งมีการเสนอให้เลื่อนสอบตั้งแต่วันที่ 5 ตุลาคมเลย ทำให้ต้องมาปรึกษากับตัวแทนสนว.และปีอื่นๆ และเชิญตัวแทนสนว.มาชี้แจงต่อที่ประชุม และตกลงว่าจะหยุดสอบตั้งแต่วันที่ 5

"พวกเราจึงเตรียมงานด้านโปสเตอร์ ไฮด์ปาร์ก ออกแถลงการณ์ และเตรียมให้นักศึกษาลงชื่อไม่เข้าสอบ รวมทั้งร่างจดหมายเปิดผนึกชี้แจงอาจารย์ โดยมีพี่ๆมาช่วยด้วยกันในคืนนั้นเลย รุ่งเช้าก็รีบตื่นมาแต่งตัวชุดที่สุภาพที่สุด แล้วแบ่งงานกัน ส่วนหนึ่งไปแจกแถลงการณ์ที่หน้าประตู ส่วนหนึ่งเตรียมไฮด์ปาร์ก ชวนเพื่อนๆเข้าร่วมและลงชื่อซึ่งปรากฏว่ามีผู้ลงชื่อสนับสนุนให้หยุดสอบตั้งแต่วันที่ 5 ถึงกว่า 500 คน จากนักศึกษาทั้งหมดราว 600 คนซึ่งมากพอที่จะเรียกร้องคณะให้จัดสอบใหม่ ผมกับเพื่อนคือ สุกานดา เหลืองอ่อน จึงไปพบอาจารย์ท่านหนึ่งเพื่อชี้แจง แต่อาจารย์กลับไม่เปิดโอกาสให้เราได้พูดชี้แจง"

"เวลาไล่เรี่ยกันวิทยุยานเกราะเริ่มออกข่าวโจมตีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่คณะวิทยาศาสตร์ทันที ทำให้สงสัยว่าอาจจะมีสายข่าวอยู่ในคณะฯคอยรายงาน ต่อมาช่วงบ่าย สนว.ยื่นมือเข้ามาช่วยประสาน โดยเรียกประชุมที่ห้อง แอล 01 ซึ่งช่วงแรกอาจารย์ไม่ให้ใช้ ต้องต่อรองอยู่นาน แล้วจึงมีการลงมติด้วยการยกมือปรากฏว่าเสียงเป็นเอกฉันท์ให้หยุดสอบไม่มีกำหนด ช่วงเย็นพวกผมจึงเตรียมไปช่วยเป็นกำลังสำหรับการชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ โดยมีการนัดพบกันที่หน้าตึก อมธ.เวลา 1 ทุ่ม และแบ่งงานช่วย พ.ม.ช.และหน่วยรักษาความปลอดภัยเป็นหลัก โดยมีการประสานกับรุ่นพี่ปี 2 อยู่เป็นระยะๆ จนกลางดึก พี่ปี 2 มาแจ้งว่าสถานการ์ด้านนอกเริ่มตึงเครียดให้ปลุกเพื่อนๆแล้วแจ้งสถานการณ์เพื่อเตรียมพร้อม จนประมาณตี 3 มีระเบิดลงลูกแรกที่กลางสนาม ผู้ปฏิบัติงานทั้งหลายจึงเริ่มจับมือ

กันเป็นการ์ดระวังเหตุ จนประมาณตี 5 เริ่มมีการโจมตีหนักหน่วงขึ้น มีการหามคนเจ็บมาที่ใต้ตึกบัญชีมากขึ้นเรื่อยๆ ผมเองหลบขึ้นมาบนตึกบัญชีและทุบประตูกระจกห้องพักอาจารย์ใช้โทรศัพท์ไปบอกพี่ชายที่ศิริราช แต่ไม่พบ รอดูสถานการณ์จนราว 10 โมงเช้า เสียงปืนจึงเริ่มเงียบ มีการแนะนำกันให้ทิ้งบัตรนักศึกษาลงชักโครก จนราวเที่ยงตำรวจจึงขึ้นมาเคลียร์พื้นที่ ต้อนพวกเราลงมาที่สนามหญ้าและผมถูกต้อนขึ้นรถเพื่อไปขังที่โรงเรียนตำรวจภูธรเขต 7 ที่นครปฐม"

เขาเล่าว่าแม้ตำรวจส่วนใหญ่จะแสดงความทารุณต่อนักศึกษา ด้วยการเตะ เหยียบ และฟาดด้วยปืน รวมทั้งเก็บริบทรัพย์สินของนักศึกษาไปทั้งหมด แต่ก็มีพลตำรวจบางส่วนที่มีท่าทีดี เอาข้าวที่ได้รับแจกมาให้นักศึกษากิน ทั้งที่ตัวเองถูกสั่งให้มาตรึงกำลังตั้งแต่เมื่อคืน จนบ่ายก็ยังไม่ได้กินข้าวเช่นกัน และได้บอกพวกเขาว่าให้พยายามกินเสีย เพราะไม่รู้เมื่อไหร่จะได้กิน นายตำรวจคนหนึ่งก็บอกว่าลูกชายเรียนรามฯ ก็หายไปยังไม่พบเช่นกัน

"ที่เรือนจำ มีการจัดแบ่งนักศึกษาเป็นกองร้อย ตำรวจที่ควบคุมไม่พูดอะไรมากนอกจากบอกว่าเป็นอาญาแผ่นดินและเสียดายอนาคตพวกเรา ต่อมาจึงมีตัวแทนคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินมาแจ้งว่าจะให้ประกันคนละ 3 หมื่นบาท พวกเราต้องทนกับความร้อนระอุอบอ้าว ต้องผลัดกันอาสาไปตักน้ำกินหรือนำกระป๋องปัสสาวะไปเท เพื่อหาจังหวะลงไปข้างล่างและอาบน้ำในอ่างน้ำราดส้วม ในที่สุดพี่ชายจึงได้มาประกันตัวออกไปหลังอยู่ในเรือนจำที่นครปฐม 2 คืน"

ทางด้านตึกสันทนาการ ศูนย์รวมกิจกรรมของมหิดล นายแพทย์สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ นายก ส.ม.ม.ในช่วงนั้น เล่าว่า

"หลังจากในวันที่ 4 ตุลาคม ศูนย์นิสิตฯและแกนนำการชุมนุมตกลงจะให้กระจายกันไปจัดชุมนุมขึ้นในมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อหนุนช่วยการประท้วงที่ธรรมศาสตร์ โดยมีขั้นตอนว่าวันที่ 5 ตุลาคมจะเรียกร้องให้ปิดเรียน และวันที่ 6 จะเริ่มชุมนุม ซึ่งรามคำแหงทำได้ก่อนตั้งแต่คืนวันที่ 5 แต่มหิดลตามระเบียบต้องผ่านมติสภานักศึกษาก่อน ก็มีการประชุมสภาฯกันในคืนวันที่ 5 แล้วคืนนั้นก็นอนกันที่ตึกสันทนาการนั่นเอง ต่อมาได้ยินข่าวจากพวกเราทางเชียงใหม่โทรมาบอกว่า มีการปิดล้อมธรรมศาสตร์แล้ว สักพักน้องศูนย์นักเรียนคนหนึ่งก็โทรมาจากธรรมศาสตร์ว่าเขาถูกล้อมแล้ว กำลังลำบาก ให้ผมระวังตัวด้วย รุ่งเช้าเราได้ไปหาอาจารย์กษาน จาติกวนิช อธิการบดีที่ศิริราช เพื่อขอร้องให้อาจารย์

ช่วยคลี่คลายสถานการณ์ ซึ่งดูท่าทีแล้วอาจารย์ก็มีความรู้สึกไม่สบายใจกับเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ ขณะที่ทางฝั่งธรรมศาสตร์ยังได้ยินเสียงปืนเป็นระยะๆ จากนั้นก็กลับมาหารือกับอาจารย์ธิดา ถาวรเศรษฐเพื่อช่วยกันประสานไปยังทุกมหาวิทยาลัยให้มีการชุมนุมเพื่อช่วยพวกในธรรมศาสตร์ และพยายามนัดหมายผู้นำนักศึกษามหาวิทยาลัยอื่นเพื่อขอเข้าพบนายกรัฐมนตรีซึ่งคาดว่าจะเป็นตอนบ่ายโมงหรือบ่าย 2 โมง ขณะที่ที่มหิดลชุมนุมได้ประมาณชั่วโมงกว่า พอสัก 11 โมงครึ่งก็ถูกตัดไฟ ซึ่งคิดว่าอาจารย์คงหวังดี เราจึงต้องใช้โทรโข่งแทน แต่คนมาร่วมก็มีไม่มาก ประมาณ 200 คน จำได้ว่า ทศพร เสรีรักษ์กลับมาเล่าให้ฟังว่าเหตุการณ์เป็นอย่างไร ผมก็พยายามประสานขอเข้าพบนายกฯเสนีย์ แต่ก็มาได้ข่าวอีกครั้งว่านายกฯเสนีย์ก็ถูกจับแล้ว เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนั้น ทุกแห่งก็ตกลงให้สลายการชุมนุมเพราะที่ธรรมศาสตร์ถูกกวาดไปแล้ว และเขากำลังจะมากวาดตามมหาวิทยาลัยต่างๆ รามคำแหงเป็นที่แรกที่สลาย แล้วแจ้งมาทางมหิดลซึ่งสลายตัวราว บ่าย 2 โมง ขณะที่มหาวิทยาลัยในต่างจังหวัด เช่น เชียงใหม่เพิ่งเริ่มมีการชุมนุม เพราะเขาไม่เห็นการปราบปรามเหมือนในกรุงเทพ"

"วันที่เดินออกจากคณะวิทยาศาสตร์วันนั้น ยังคิดเลยว่าสงสัยจะไม่ได้กลับมาอีก มันเหมือนกับว่ามันหมดสิ้นแล้ว พรรคพวกก็ไม่รู้เป็นอย่างไร แต่พวกเราก็พยายามเกาะกลุ่มกัน ไม่ได้กลับบ้าน พากันไปนอนตามบ้านเพื่อน ผมหลบอยู่เกือบเดือน จากบ้านเพื่อน ไปบ้านญาติ อ่านหนังสือพิมพ์ก็รู้ว่ามหินทร์ถูกตามจับเป็นระลอกสอง ช่วงนั้นมีหนังสือเล่มหนึ่งชื่อเขาถูกบังคับให้จับปืน ความรู้สึกตอนนั้นเป็นเช่นนั้นจริงๆ ทั้งที่ที่ผ่านมาผมไม่เชื่อว่าการทำลายล้างกันจะทำให้เกิดการสร้างสรรค์ที่ดีได้ แต่อารมณ์ขณะนั้นมันเหมือนไม่มีทางเลือก แต่สุดท้ายก็รู้ว่าทางเลือกแบบนั้นมันไม่ใช่วิญญาณเราจริงๆ และอาจจะไปทะเลาะกับขบวนในป่าอีก"

สำหรับบทบาทของ พ.ม.ช. ซึ่งเตรียมพร้อมอยู่ตลอดตั้งแต่เริ่มมีการชุมนุมได้เตรียมพร้อมรับสถานการณ์อย่างเต็มที่ เพราะจากการวิเคราะห์สถานการณ์เชื่อแน่ว่าจะต้องมีเหตุรุนแรงเช่นที่ผ่านมาอีก เมื่อการชุมนุมย้ายเข้ามาปักหลักในธรรมศาสตร์ พ.ม.ช.ได้ไปตั้งหน่วยอยู่บริเวณใต้ตึกบัญชี เวชภัณฑ์หลักที่เตรียมไว้ใช้ คือ น้ำเกลือ ซึ่งปรากฏว่าเมื่อมีการใช้อาวุธนานาชนิดยิงถล่มเข้ามาและมีผู้

บาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก นักศึกษาแพทย์และพยาบาลของ พ.ม.ช.ได้ทำการเพียงปฐมพยาบาลเบื้องต้น ด้วยการให้น้ำเกลือและพยายามหาทางส่งต่อผู้บาดเจ็บหนักออกจากประตูท่าพระจันทร์ เพื่อรอรถพยาบาลมารับและส่งลงเรือข้ามฟากไปฝั่งศิริราช คมกระสุนจากปืน เอ็ม.16 ที่ฝ่ายทางการใช้เป็นอาวุธหลักในการล้อมปราบมีอานุภาพในการทำลายชีวิตร้ายแรงเกินกว่าที่การปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่เตรียมไว้จะรับมือได้

เสงี่ยม แจ่มดวง กำลังสำคัญคนหนึ่งของพ.ม.ช. เล่าถึงสภาพคนเจ็บที่พบระหว่างทำหน้าที่อยู่ที่ว่า รถพยาบาลเที่ยวแรกเป็นเที่ยวเดียวที่สามารถพาคนเจ็บส่งโรงพยาบาลได้ รถเที่ยวต่อมาไม่สามารถฝ่าวงล้อมของเจ้าหน้าที่และกลุ่มอันธพาลการเมืองต่างๆ ออกไปได้ มิหนำซ้ำรถพยาบาลที่บรรทุกคนเจ็บ ก็ยังถูกยิง

ส่วนผู้บาดเจ็บมีจำนวนมากเสียจนไม่มีอุปกรณ์มาใช้ปฐมพยาบาลได้ทันท่วงทีนั้น เมื่อไม่สามารถส่งต่อไปยังโรงพยาบาลได้ ในที่สุดหลายคนก็ต้องจบชีวิตลงไปต่อหน้าต่อตา

เธอเล่าว่าช่วงที่ตำรวจเข้าเคลียร์พื้นที่นั้น หน่วยพยาบาลกำลังดูแลคนเจ็บอยู่ ตชด.ก็ใช้ปืนขู่ให้ถอดเสื้อแล้วคลานไปที่สนาม แม้จะวิงวอนขอดูแลคนเจ็บจนกว่าจะมีรถพยาบาลมารับก่อนแต่ผลก็คือสายน้ำเกลือถูกกระชากออก และนักศึกษาที่อยู่หน่วยพยาบาลก็ถูกต้อนให้คลานไปที่สนาม จากนั้นจึงไม่รู้ว่าคนเจ็บเหล่านั้นมีชะตากรรมอย่างไร

"สิ่งที่เรียกว่ามนุษยธรรมไม่เหลืออยู่เลยในกรณี 6 ตุลา สภาพของสงครามที่ว่าเหี้ยมโหดทารุณนั้น เขายังละเว้นคนเจ็บและรถพยาบาล แต่เราเรียกหาสิ่งนี้ไม่ได้เลยในวันนั้น"

ส่วนวงดนตรีกรรมาชนนั้น ตลอดคืนวันที่ 5 ตุลาคม ก็ยังคงยืนหยัดเล่นดนตรีเพื่อปลุกเร้าเป็นกำลังใจให้ผู้ชุมนุมจนวินาทีสุดท้าย แม้เมื่อมีการยิงระเบิดลูกแรกลงกลางสนามฟุตบอลธรรมศาสตร์ และตามมาด้วยห่ากระสุนกระจายจากประตูด้านหอประชุมใหญ่ฯ กรรมาชนก็ยังคงอยู่บนเวทีเคียงคู่กับธงชัย วินิจจะกูล โฆษกที่พยายามประกาศขอร้องให้เจ้าหน้าที่หยุดยิง แต่ก็ไร้ผล ในที่สุด "กรรมาชน" จึงต้องสลายวงและเป็นการสลายตัวอย่างถาวรนับแต่นั้นมา

ยังมีอีกมุมหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับเหตุการณ์ในวันดังกล่าว ซึ่งสะท้อนจากประสบการณ์ของนายแพทย์วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร ซึ่งขณะนั้นเป็นนักศึกษาแพทย์ศิริราชปี 4 คือ หลังจากที่เขาอยู่ประจำที่พ.ม.ช.มาตลอดทั้งคืน ช่วงก่อนรุ่งเช้าจึงข้ามฟากกลับมาศิริราชเพื่อเตรียมตัวสอบในวันรุ่งขึ้น แต่ทันทีที่ก้าวเข้าไปในศิริราช กลับถูกชายฉกรรจ์ 4-5 คน ซึ่งจำได้ว่าเป็นคนงานของโรงพยาบาลศิริราชนั่นเอง รุมทำร้าย แต่เขาก็สามารถวิ่งหนีเอาตัวรอดไปได้ จึงเชื่อว่าในฝั่งศิริราชน่าจะมีกลุ่มจัดตั้งของฝ่ายที่คัดค้านนักศึกษาแฝงตัวอยู่ เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวของนักศึกษาในศิริราชเองรวมทั้งนักศึกษาฝั่งธรรมศาสตร์ที่เป็นหัวขบวนของการเคลื่อนไหว

หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว นักศึกษามหิดล 5 คนได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลังและเสียสละชีวิตในที่เกิดเหตุ โดย 4 คน คือ สุรสิทธิ์ สุภาภา นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์ ปีที่ 3 ซึ่งทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยและช่วยงานหน่วย พ.ม.ช.ถูกยิงเสียชีวิตใต้ตึกบัญชี , อับดุลรอเฮง สาตา นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์ ปีที่ 2 ทำหน้าที่หน่วยรักษาความปลอดภัย ถูกยิงเสียชีวิตอยู่บริเวณหน้าหอประชุมใหญ่ธรรมศาสตร์, สัมพันธ์ เจริญสุข และ วีระพล โอภาสพิไล นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะเทคนิคการแพทย์ ซึ่งต่างทำหน้าที่หน่วยรักษาความปลอดภัยถูกยิงเสียชีวิตบริเวณหน้าหอประชุมใหญ่ฯเช่นกัน ส่วนวิมลวรรณ รุ่งทองใบสุรีย์ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์รามาธิบดี ชั้นปีที่ 3 ซึ่งทำหน้าที่หน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน ก็ถูกยิงเสียชีวิตระหว่างว่ายน้ำข้ามฟากไปฝั่งศิริราช

นอกจากนั้น ยังมีนักศึกษามหิดลอีก 2 คนที่บาดเจ็บสาหัสซึ่งคือ พลศิลป์ ศิวีระมงคล นักศึกษาคณะทันตแพทย์ศาสตร์ปีที่ 3 ซึ่งถูกยิงที่คอ และมานิจ จันทรวรรณ นักศึกษาเตรียมสาธารณสุขศาสตร์ ปีที่ 2 ที่ถูกยิงบริเวณท้อง

มานิจ เขียนบันทึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าวว่า ช่วงเย็นวันที่ 5 ตุลาคม เขากับมาโนช ตนะวัฒนา เพื่อนร่วมคณะสาธารณสุขศาสตร์ ออกจากตึกสันทนาการเพื่อไปร่วมการชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ โดยได้แวะไปหากลุ่มเพื่อนที่ไปช่วยงาน พ.ม.ช. ตั้งใจว่าประมาณ 2 ทุ่ม จะกลับออกไปพักผ่อนที่ตึกสันท์ ระหว่างที่นั่งฟังการอภิปรายบนเวทีอยู่นั้น ก็งีบหลับไปช่วงหนึ่งซึ่งคงเป็นเพราะอ่อนเพลียมาจากการออกช่วยกันติดโปสเตอร์ในช่วง 2 คืนก่อนนั้น เมื่อเขาตื่นขึ้นมาประมาณ 4 ทุ่ม ก็มีการแจ้งข่าวว่ากลุ่มก่อกวนชุมนุมกันอยู่เต็มบริเวณทางเข้าด้านหอประชุมใหญ่

จึงยังไม่ออกไป โดยคาดว่าไม่น่าจะมีเหตุการณ์รุนแรง

แต่พอใกล้เที่ยงคืน ได้ยินเสียงระเบิดดังสนั่น...กลุ่มผู้ชุมนุมบางส่วนแตกกระจายออกด้านข้างสนามฟุตบอล แยกเข้าหลบตามตึกเรียน เขากับเพื่อนบางกลุ่มหลบไปทางตึกคณะบัญชีบริเวณที่มีลานม้าหินวางเรียงรายอยู่ สถานการณ์เริ่มทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อใกล้รุ่งสางเช้าวันที่ 6 ตุลาคม โดยประมาณตี 5 เสียงปืนดังรัวถี่ขึ้น เริ่มมีเสียงคนหวีดร้อง สภาพการชุมนุมเริ่มสับสนชุลมุน บ้างวิ่งหลบบ้างล้มตัวหมอบลงคืบคลานหาที่กำบัง เขาพยายามหมอบคลานไประหว่างม้าหิน ขณะที่เห็นสุรสิทธิ์ สุภาภา รุ่นพี่สาธาณสุขศาสตร์พยายามดึงม้าหินให้ล้มลงเพื่อใช้เป็นเกราะกำบัง เสี้ยววินาทีนั้น เขาได้ยินเสียงร้องของสุรสิทธิ์และเห็นว่าร่างล่ำใหญ่ของเขาฟุบนิ่งไป

ช่วงวินาทีเดียวกันนั้น เขารู้สึกเจ็บและชาตรงสะโพกด้านขวา และรู้สึกหน้ามืดไปชั่วครู่ แต่ก็ยังคืบคลานต่อ กระทั่งมีเพื่อนมาช่วยดึงตัว ได้ยินเพื่อนพูดว่า "นิจถูกยิง" จากนั้นก็จำไม่ได้ว่าเพื่อนช่วยดึงตัวหลบเข้าไปอยู่ในห้องชั้นล่างของตึกบัญชีได้อย่างไร เพื่อนบางคนช่วยปฐมพยาบาลฉีดยาให้หนึ่งเข็ม บอกว่าเลือดออกไม่มาก พร้อมทั้งช่วยกดแผล บอกให้ "ทำใจดีๆไว้ อย่าหลับ" ขณะที่ภายนอกได้ยินแต่เสียงปืนรัวดังสนั่นตลอดเวลา สลับกับเสียงตูมของระเบิดเหมือนอยู่ท่ามกลางสงคราม

ต่อมาช่วงสาย เสียงปืนเริ่มเงียบลง ได้ยินประกาศให้นักศึกษาออกมารวมที่กลางสนาม ขณะนั้นเขายังลุกขึ้นเดินตามกลุ่มเพื่อนออกไปไหว ทั้งหมดถูกสั่งให้ถอดเสื้อออก และลงนอนคว่ำหน้าในสนาม ยังจำได้แม่นว่ามีผู้ชายรูปร่างใหญ่สวมชุดเขียวใช้เท้าเหยียบที่เอวด้านหลัง แล้วตะคอกว่า "ไอ้พวกแกว"

ต่อจากนั้น เขาและกลุ่มเพื่อนหลายคน ถูกลำเลียงขึ้นรถตู้พื้นโล่ง ไม่มีเบาะนั่ง นอนราบคว่ำหน้ากันไปตลอดทาง ได้ยินแต่เสียงฝูงชนที่กำลังอยู่ในอารมณ์โกรธแค้นกระโกนด่า

"ไม่นานรถพยาบาลก็พาคนเจ็บมาถึงตึกอุบัติเหตุ โรงพยาบาลศิริราช เวลานั้นยังจำได้ว่า อาจารย์กษาน จาติกวนิช อธิการบดี ยืนอำนวยการอยู่ที่หน้าตึกอุบัติเหตุ เมื่อผมถูกเอาขึ้นเตียงรถเข็นผู้ป่วย อาจารย์กษานยังทักว่า นี่..มหิดลคงเพราะมองเห็นหัวเข็มขัดนักศึกษาที่ผมยังคาดเอวอยู่..."

เขาจำได้ว่าถูกส่งเข้าห้องเตียงผ่าตัดทันทีนั่นคือความทรงจำสุดท้ายก่อนหมดสติด้วยฤทธิ์ยาสลบ เพื่อเข้ารับการผ่าตัดช่องท้องช่วยชีวิต เนื่องจากหัวกระสุนปืนเข้าสะโพกขวาผ่านทะลุลำไส้ใหญ่ส่วนปลายใกล้ทวารหนักและฝังอยู่ภายในเนื้อสะโพกซีกซ้ายนั่นเอง

เขาได้รับรู้ภายหลังว่า นอนอยู่ในห้องไอ.ซี.ยู. นานประมาณ 2 สัปดาห์ จากนั้นต้องพักรักษาตัวระยะแรกประมาณ 3 เดือน โดยมีตำรวจจาก สน.บางกอกน้อยมาคอยควบคุมดูแลตามหน้าที่ ในฐานะเป็นผู้ต้องหาที่ได้รับบาดเจ็บ และตลอดเวลาได้รับการรักษาดูแลเป็นอย่างดีจากแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ประจำตึกอุบัติเหตุทุกท่าน โดยเฉพาะนายแพทย์ปิยะสกล สกลสัตยาทร ซึ่งปัจจุบันเป็นคณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

เมื่ออาการดีขึ้น เขากลับไปพักฟื้นที่บ้านเดิมที่จังหวัดพิจิตรอีกราว 3 เดือน จึงเข้ารับการผ่าตัดอีกครั้งเพื่อปิดลำไส้ใหญ่ซึ่งได้เปิดไว้ที่หน้าท้องด้านซ้ายเพื่อระบายอุจจาระแทนทวารหนักตั้งแต่ตอนที่รับการรักษาช่วงแรก ครั้งนี้พักรักษาตัวอีกประมาณ 2 สัปดาห์ จึงได้ออกไปพักฟื้นต่อที่บ้านและต้องพักการเรียน 1 ปี

เขากลับเข้าเรียนต่ออีกครั้งในปีการศึกษา 2520 โดยเรียนร่วมชั้นกับรุ่นน้องรหัส 19 ซึ่งได้รับการต้อนรับด้วยดี...แต่ชีวิตการเป็นนักศึกษาหลังจากนั้นเริ่มเปลี่ยนไปเพราะเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ หลายคนหายหน้าไป

"จำได้ว่าระหว่างเวลานอนป่วยสามเดือนแรก มีเพื่อนและรุ่นพี่ไปเยี่ยมให้กำลังใจหลายคน บางคนมากระซิบร่ำลาโดยบอกว่า จำเป็นต้องเดินทางไกลไม่รู้ว่าเมื่อไรจะได้พบกันอีก และหลายคนก็จากไปโดยไม่มีโอกาสพบหน้ากันอีก

ขณะ ที่พลศิลป์ ศิวีระมงคล มือกีตาร์ของวง "กรรมาชน"ย้อนรำลึกไปถึงวันเวลาที่วิกฤตที่สุดในชีวิตว่า

"วันที่ 6 ตุลาคม 2519 แม้จะผ่านเลยมาเกือบ 30 แล้วปี แต่ผมมั่นใจว่าทุกคนที่ได้อยู่ร่วมเผชิญวิกฤตกาลครั้งนั้น ย่อมไม่มีวันลืมเลือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวผมเองที่ผ่านเหตุการณ์ระดับ...เลือดทาแผ่นดิน..มาแล้ว แม้ว่าจะมีบางส่วนเสี้ยวของบางกลุ่มในสังคมที่พยายามจะกลบ ลบเลือน หรือแม้กระทั่ง ทำเป็นลืมๆมันไปก็ตาม"

"ช่วงนั้นเป็นช่วงสอบประจำภาคการศึกษาของหลายๆคณะ แต่ที่ทันตะเราสอบกันแทบจะทุกวันจันทร์เว้นจันทร์ ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบ

พิเศษที่ไม่เหมือนกับคณะอื่นๆ เย็นวันที่ 5 ตุลาคม หลังจากเสร็จภาระหน้าที่บนเวที พวกเรา..กรรมาชน..ต่างก็ผลัดเปลี่ยนแยกย้ายกันไปพักผ่อน เนื่องจากการชุมนุมยืดเยื้อมาหลายวัน ผมเลือกที่จะกลับบ้านเพื่ออาบน้ำเปลี่ยนเสื้อผ้า เตรียมตัวสอบในวันรุ่งขึ้น แต่ว่ามีแรงดลใจอะไรก็ยากที่จะคาดเดา พออาบน้ำเปลี่ยนเสื้อผ้าเสร็จก็จับรถเมล์กลับไปที่ธรรมศาสตร์อีกครั้งในช่วงหัวค่ำ กะว่าดึกๆค่อยกลับบ้านอีกที ไปสอบก็ยังทัน นั่นคือ การตัดสินใจที่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิต ”

“พวกเรา..กรรมาชน..อยู่กันเลาะๆเวทีเพื่อเตรียมพร้อม แต่สถานการณ์ก็ตึงเครียดขึ้นเรื่อยๆ ว่าไปแล้ว คงไม่มีใครรับหน้าที่นี้ได้ดีไปกว่าพวกเราที่เคยผ่านสถานการณ์ทำนองนี้มาแล้ว ทั้งถูกสาดกระสุนที่อ้อมน้อย ระเบิดสมัยไล่ประภาส เอ็ม 26 หน้าศูนย์การค้าสยาม ก็ตกลงห่างจากรถของเราไปไม่กี่เมตร ตลอดคืนวันที่ 5 ตุลา อย่างมากก็คิดว่าคงมีเพียงเสียงปืนเล็กประปราย ไม่กระชั้นนักทางด้านสนามหลวง ผมได้อาศัยขอบถนนด้านหน้าตึกโดมบริเวณเวทีหนุนต่างหมอนนอนงีบเอาแรง คิดว่าไม่น่ามีอะไรหนักหนา แต่ผิดถนัด เช้าตรู่วันรุ่งขึ้น เอ็ม 79 ตกมาทางด้านขวาระหว่างเวทีกับตึกบัญชี พอควันจาง หลายคนล้มลงคล้ายใบไม้ร่วงหล่นทับกันลงบนพื้น เท่าที่ผมเห็น 4-5 คนแผ่นหลังเต็มไปด้วยสะเก็ดระเบิด คนเจ็บชุดแรกถูกปฐมพยาบาลทันทีจาก พ.ม.ช. หลังจากนั้นเสียงปืนเล็กยาวเป็นชุดๆก็เริ่มดังสลับเสียงปืนที่ยิงทีละนัดเป็นช่วงๆ ประตูด้านท่าพระจันทร์จึงเป็นทางออกสุดท้ายช่วงแรกๆ พวกเรายังทยอยออกกันได้เป็นกลุ่มๆ เมื่อการบังคับบัญชารวมศูนย์ได้ ทางออกก็เริ่มตีบตันจนถูกปิดตายลง พร้อมกับการเข่นฆ่าก็ได้เริ่มขึ้น คนจากทางฟาก อมธ.ต่างก็หมอบคลานกันมาตามถนน ต้องกดตัวชิดผิวถนนมากที่สุด อาศัยคันขอบถนนกำบังจากกระสุนที่ยิงมาจากที่สูง ชายคนหนึ่งคลานมาจนถึงด้านหลังของเวทีห่างจากตัวผมประมาณ 10 เมตร ด้วยความเหนื่อยล้าอย่างที่สุด เพียงเผลอยกศีรษะขึ้นสูงเพื่อสูดอากาศหายใจให้หายเหนื่อย และนั่นก็เป็นเฮือกสุดท้ายที่เขาได้สูดมันเข้าไป เพราะกระสุนเจาะเข้าทางศีรษะด้านหลัง ผมเห็นเขาสะดุ้งสุดตัวเฮือกหนึ่งก่อนที่จะนิ่งไป พอดีกับที่คือ วิโรจน์ สิงห์อุตสาหะ นักดนตรีในวงเหมือนกันคลานตามมา ผมส่งสัญญาณให้เขาช่วยเข้าไปดู เขาคลานหมอบจนประชิดตัวผู้บาดเจ็บรายนั้น คลำชีพจร พร้อมกับส่ายหน้า...น้ำตาผมไหลลงไม่รู้ตัว จำได้ว่าตะโกนอะไรออกไปสุดเสียงพร้อม

กับตบฝ่ามือลงไปบนพื้นถนนอย่างไม่ยั้ง จนระบมไปหมด"

"จำได้ว่าที่อยู่เคียงกันแถวๆนั้นมี พี่เบิร์ต-สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์ กับ เจษฎา เราต่างปรึกษากันว่าจะลำเลียงคนจากตึกบัญชีที่กำลังถูกกระสุนสาดใส่ได้อย่างไร เพราะทหารราบพร้อมเครื่องรบเต็มอัตราศึกอาวุธประจำกายเท่าที่เห็นคือปืนกลเล็กลังกระสุนคนละ 1 ลัง (เพิ่งมารู้ตอนหลังว่า ลังละ 750 นัด) สายสะพายแหนบกระสุนคนละสองเส้น กำลังจัดแถวเตรียมในท่านั่งยิง ทั้งยังยิงปืนไร้แรงสะท้อนเข้าไปที่ตึกบัญชี ราว 2 นัด กระจกแตกร่วงกราว ขณะที่พื้นที่ผมหมอบอยู่สะเทือนจนรู้สึกเหมือนตัวกระดอนขึ้น ใต้ตึกบัญชีกำลังปรับปรุงงานท่อระบายน้ำ มีวงขอบท่อวางเป็นช่วงๆพอให้ได้ใช้เป็นที่กำบังมาขาดช่วงก็ตรงอาคารสูบ/เก็บน้ำกับตึกสหกรณ์ ประมาณ 4-5 เมตร"

"พวกเราก็หาทางเข้าไปในสหกรณ์ ที่มีประตูเหล็กยืดแบบร้านค้าพอง้างลอดตัวเข้าไปได้ กะว่าต้องทุบกำแพงเปิดทางเชื่อมให้ได้ อาวุธใกล้ตัวคือ แท่นซีเมนต์ที่แม่ค้าใช้ตั้งร่มขายของแถวนั้น ช่วงแรกทุบโครมเข้าไปดูเหมือนไม่มีอะไร เพราะทุบจังหวะที่มันระดมยิงใส่ตึก มีอยู่ช่วงหนึ่งทุบผิดจังหวะ มันจับทิศทางเสียงได้ ระดมยิงปืนเล็กเข้ามา สะเก็ดปลิวว่อน ต้องหลบหมอบกันอยู่ในนั้น พอทุบเปิดทางได้ก็ทยอยกันมาทีละสามคนห้าคน แรกๆพี่เบิร์ดก็เจรจากับตำรวจท้องที่ขอให้ประชาชนเหล่านั้นออกได้โดยสะดวก ด้วยเงื่อนไข "ถอดเสื้อ ชูมือเหนือหัว ห้ามวิ่ง" เราผลัดกันรับ ผลัดกันพาคนไปส่ง ผลัดกันทุบ และให้ความมั่นใจกับประชาชนไม่ให้ตื่นตระหนกจนตั้งสติไม่อยู่ เพื่อให้เขาออกไปอย่างปลอดภัย ผมเองในช่วงแห่งความเลวร้ายนั้น ได้ตัดสินใจแล้วว่าจะทำหน้าที่ของตนจนวินาทีสุดท้าย"

"ครั้นถึงรอบของผม มีผู้ชายลอดเข้ามาได้ 3 คน เมื่อให้เขาตั้งสติได้มั่นคงแล้ว ได้ย้ำส่งท้ายอีกครั้งว่า ห้ามวิ่งเด็ดขาด!! จึงโผล่ตัวเองพ้นที่กำบังบริเวณบันไดด้านหน้าสหกรณ์ออกไป เพื่อแจ้งกับตำรวจว่าจะขอประชาชนออกไป 3 คน..พร้อมกับชูมือข้างขวาพ้นออกไป ส่งสัญญาณ 3 นิ้ว 3 คน ตะโกนสำทับไปว่า ไม่วิ่ง ถอดเสื้อ ชูมือเหนือหัว ตำรวจท้องที่พยักหน้ารับคำ แต่วินาทีนั้น ผมเห็นตำรวจหน่วยปฏิบัติการพิเศษสวมหมวกแบเร่ต์ดำ นั่งประกบอยู่อีกคนหนึ่ง พาดลำกล้องปืนกับลังไม้เล็งตรงมาที่ตัวผม ผมคิดว่าอย่างไรเสียคงไม่ยิง ผมกลับเข้ามาซักซ้อมกับประชาชนอีกครั้ง แต่พอโผล่ตัวออกไปอีกครั้ง... กระสุนเข้า

เต็มตัวด้านขวาบน กระเด็นตกมาจากบันไดลงมานอนคว่ำหน้ามืดอยู่ตรงนั้นเอง ความรู้สึกของคนใกล้ตายเป็นอย่างไร ผมได้รับรู้ด้วยตัวเองในวันนั้น ไม่รู้ว่าผมพลิกตัวมานอนหงายกับพื้นได้อย่างไร ลืมตาแต่มองเห็นท้องฟ้ามืดมิด ระยิบระยับคล้ายแสงดาวนับไม่ถ้วน ภายในหูข้างหนึ่งได้ยินเหมือนเสียงน้ำตกไหลซู่ กระแทกโขดหิน หูอีกข้างหนึ่งได้ยินเหมือนกระดิ่งเชิงโบสถ์ กุ๊งกิ๊งๆ พอสติกลับคืน ผมรีบกุมพระที่คอ..อาราธนาขอพระไปพร้อมกับตัวเอง..ก่อนที่จะหน้ามืดไปอีกครั้งพร้อมกับเสียงตะโกน. "..ช่างภาพถูกยิง ๆ" ของคนที่อุ้มผมไปส่งโรงพยาบาล ซึ่งทราบภายหลังว่าหนึ่งในนั้นคือ ประยูร อัครบวร มารู้ตัวอีกครั้งก็ประมาณ 11 น.หลังออกจากห้องผ่าตัดฉุกเฉิน โดยมีอาจารย์จอมจักร ศัลยแพทย์เป็นผู้ทำการผ่าตัดเอากระสุนออก ท่านได้กรุณามาตรวจเยี่ยม

เมื่อทราบว่าผมเป็น..มหิดล..ท่านก็กล่าวอย่างติดตลกว่า "อยู่ปี 4 เรียนอนาโตมีแล้วสินะ" ผมพยักหน้ารับคำอาจารย์ แล้วท่านก็พูดต่อว่า ช่วงทำการผ่าตัด ยังไม่รู้เหมือนกันว่าจะได้พบกันอีกหรือเปล่า เพราะกระสุนเม็ดสำคัญที่เข้าตรงกลางคอแฉลบเข้าไปตุงอยู่ใกล้ทะลุเปลือกเส้นเลือดแดงใหญ่ด้านใน (Carotid artery) หมดแรงทะลวงตรงนั้นพอดี ถ้าแรงอีกหน่อยเดียว สงสัยไม่รอดถึงมือหมอแน่ และที่สาหัสไม่แพ้กันคือ กระสุนเม็ดหนึ่งเข้าที่ข้อศอกขวาบริเวณปลอกหุ้มเส้นประสาท ทำให้เป็นอัมพาตระดับได้รับการวินิจฉัยจากคุณหมอพล(ศัลยแพทย์กระดูกที่ศิริราช ขณะนั้น)ว่า บาดเจ็บรุนแรง ไม่สามารถให้การพยากรณ์ได้ (แล้วผมกลับมาหายได้อย่างไร นับเป็นประสบการณ์อีกด้านหนึ่งเช่นกัน)"

"เช้าวันรุ่งขึ้นพอมีแรงเดินสำรวจ พบว่าเพื่อนที่อยู่ร่วมห้องหลังผ่าตัดเท่าที่จำได้มี โอริสสา ไอราวัณวัฒน์ (เลขาธิการแนวร่วมอาชีวะเพื่อประชาชนแห่งประเทศไทย) มีบาดแผลถูกยิงกรอกปากเข้าใต้คาง ถูกอายัดตัววันนั้น กฤษณ พงศ์ (ตั้ม..ตะวันเพลิง) ถูก เอ็ม 16 เข้าต้นขาขวากระดูกหัก นอกนั้นอีกสามคนเป็นประชาชนผู้ร่วมชะตากรรม"

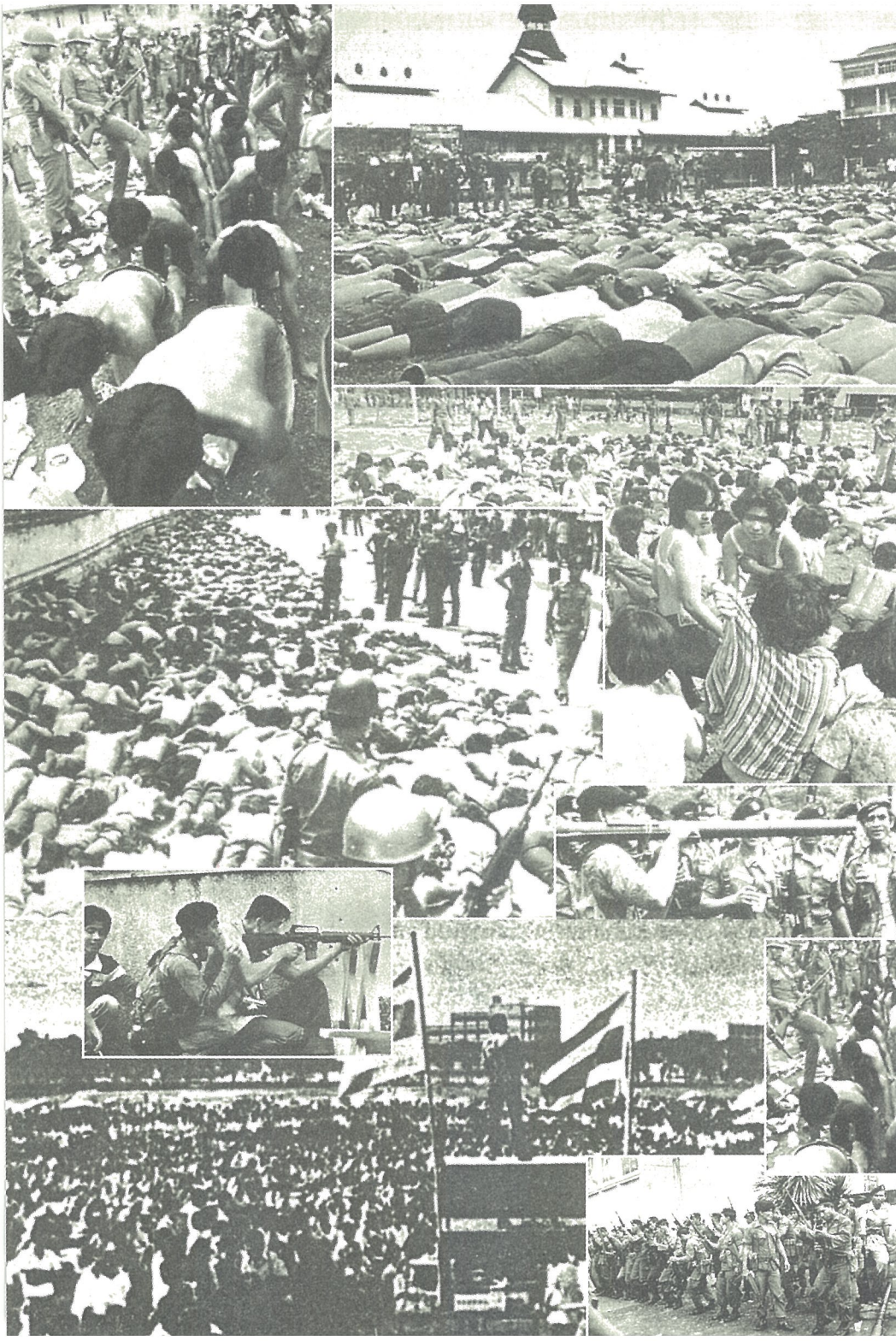
"หลังจากที่ผมพักการเรียนและรักษาตัวมาได้ระยะหนึ่ง จนอาการอัมพาตแขนขวาทุเลาลง ก็กลับเข้าเรียนในคณะทันตแพทยศาสตร์ได้อีกครั้งในเดือนธันวาคม 2519 ประโยคร่วมสมัยที่ว่า ..ฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป ฆ่าคอมมิวนิสต์สัก 3 หมื่นคน แผ่นดินจะสูงขึ้น 3 นิ้ว ยังคงดังก้อง ภาพผ้าพันคอลูกเสือชาวบ้านที่กลายมาเป็นบ่วงคล้องคอศพเพื่อนเราแล้วลากไปกระทำย่ำยีภาพ

ลิ่มไม้ตอกลงบนอกกลางท้องสนามหลวงหน้าพระบรมมหาราชวัง หน้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ต่อหน้าพระแก้วมรกตพระคู่บ้านคู่เมืองไทยที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองพุทธ ภาพหญิงนิรนามที่ถูกฆ่าแล้วยัดท่อนไม้เข้าไปในช่องคลอดที่ตึกบัญชี ฯลฯ ยังคงวนเวียนอยู่ในห้วงสำนึก จนในที่สุดเดือนมีนาคม 2520 ผมจึงตัดสินใจเลือกเดินอีกเส้นทางหนึ่ง โดยเข้าไปสมทบกับเพื่อนๆในเขตป่าเขา และได้กลับคืนเมืองอีกครั้งเมื่อปี พ.ศ. 2523 ทำเรื่องเข้าเรียนต่อในปี พ.ศ. 2524 จนสำเร็จทันตแพทยศาสตรบัณฑิตเมื่อปี 2527"

"ผมคิดว่าเกียรติภูมิของพวกเรา ที่เกิดและเติบโตใน ท่ามกลางการต่อสู้ที่เป็นจริง ของขบวนการนักศึกษา-ประชาชน ยืนยันได้จากคำพูดของผู้บัญชาการตำรวจสันติบาลยุคนั้นซึ่งกล่าวพวกเราไว้ว่า... "เรากลัวพวกคุณมหิดล"

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว เป็นความผิดพลาดของขบวนการนักศึกษาหรือไม่ อาจารย์ธิดา โตจิราการ (ถาวรเศรษฐ) ที่ได้เข้าร่วมเป็นที่ปรึกษากิจกรรมนักศึกษาและผ่านเหตุการณ์คุกคามต่างๆในช่วงหลัง 14 ตุลาคมมาอย่างต่อเนื่อง มองย้อนกลับไปว่า แม้ว่าจะมีคนบางส่วนมองว่าความสูญเสียที่เกิดขึ้น เป็นผลจากการที่ขบวนนักศึกษาเอียงซ้ายเกินไป แต่ในความเป็นจริง การเคลื่อนไหวของนักศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราช ประชาธิปไตยและความเป็นธรรมในสังคมก็ได้ไปกระทบผลประโยชน์ของผู้กุมอำนาจจริงๆ อย่างไรเสีย เขาก็ต้องปราบปรามและตอบโต้ เพียงแต่นักศึกษาจะใช้วิจารณญาณแค่ไหนในการรักษาขบวนการไว้ให้ได้นานที่สุด ไม่ให้เกิดอันตรายและสูญเสียน้อยที่สุด

" เน่เอ๊ยเน่กล่อม
น้อมนำดวงใจไปถึงเพื่อน
พี่..น้อง..มหิดลมิเคยเลือน
วีรกรรมยังตราเตือนมิรู้ลืม"

บทที่ 10

บันทึกประวัติวีรชนมหิดล ก่อนและในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม

เหตุการณ์ก่อนหน้ารวมทั้งการล้อมปราบอย่างโหดเหี้ยมเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำให้นักศึกษามหิดลรวม 7 คน ต้องจบชีวิตลง ขณะที่ในจิตใจยังคงมีอุดมการณ์และความใฝ่ฝันที่ยิ่งใหญ่ที่ต้องการเห็นความถูกต้องเป็นธรรมเกิดขึ้นในสังคม

กาลเวลาผ่านไปเกือบ 30 ปี เราได้มีโอกาสบันทึกประวัติชีวิตและเรื่องราวความเป็นไปของพวกเขาเหล่า "วีรชนมหิดล" จากความทรงจำของพ่อแม่ พี่น้อง และเพื่อนๆ เพื่อย้ำเตือนให้ตระหนักว่าการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิประชาธิปไตยนั้น ต้องแลกด้วยเลือดเนื้อและชีวิต และพวกเขาทั้ง 7 คนก็ได้ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ สมควรที่ชนรุ่นหลังจะได้ศึกษาเรียนรู้ จดจำ เพื่อสืบทอดเจตนาที่จะปกปักรักษาผลพวงแห่งการต่อสู้นี้ไว้สืบไป

อมเรศ ไชยสอาด

อมเรศ ไชยสอาด เกิดเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ.2496 ที่ตำบลธงชัย อำเภอบางสะพานใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นลูกชายคนสุดท้องในจำนวนทั้งหมด 4 คนของนายจำรูญและนางน้อย ไชยสอาด เรียนจบชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนวัดดอนยาง และประถมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนวัดธงชัย จังหวัดบ้านเกิด ต่อมาจึงย้ายไปเข้าเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ก่อนที่จะเข้าสู่กรุงเทพฯ เพื่อต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนวัดราชโอรส เขตบางขุนเทียน และเข้าเรียนต่อในคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ขณะเดียวกัน ด้วยใจที่ใฝ่เรียนรู้ด้านกฎหมาย เขาก็ได้สมัครเรียนในคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงพร้อมกันไปด้วย

อมเรศ เคยกล่าวกับเพื่อนๆเสมอว่า "มหาวิทยาลัยที่ผมเรียนอยู่ เกิดจากเงินภาษีที่เก็บจากประชาชนทุกชั้นของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ยากไร้" ชีวิตนักศึกษามหาวิทยาลัยของเขา นอกจากเรื่องการเรียนแล้ว เขายังทุ่มเทให้กับกิจกรรมทุกด้าน จึงมีบทบาทโดดเด่นในฐานะผู้นำนักศึกษาคนหนึ่ง โดยดำรงตำแหน่งทั้งกรรมการสโมสรนักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์(2517) อุปนายกสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ฝ่ายกิจกรรมภายนอก(2518) และกรรมการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย(2517-2519)

เมื่อความขัดแย้งในสังคมทวีความรุนแรง มีการลอบฆ่าผู้นำนักศึกษาและประชาชนศพแล้วศพเล่า อมเรศก็เป็นหนึ่งในเหยื่อความรุนแรงนี้ โดยเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2519 เวลาประมาณ 5 ทุ่มเศษ เขาถูกลอบยิงเสียชีวิตบนศาลาวัดด่านนอก อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ขณะกำลังนอนหลับด้วยความอ่อนเพลีย หลังจากออกไปช่วยเหลือชุมชนในช่วงกลางวัน ระหว่างการฝึกปฏิบัติงานภาคสนามครั้งสุดท้ายก่อนจบการศึกษา

ในความเป็นนักสู้เพื่ออุดมคติและสังคมที่ดีงาม เขายังสามารถแปลงเอาแรงบันดาลใจเป็นบทกวีที่มีคุณค่า

ถ้าต่อสู้เพื่อมวลชนคนทุกข์ยาก
ความลำบากและความตีอยู่ที่ไหน
มันจะก้องโสตประสาทคนทั่วไป
จารึกไว้ในคัมภีร์วีรชน

ขณะเดียวกันเขามักบันทึกความประทับใจและสิ่งที่พบเห็นไว้ในสมุดเล่มเล็กๆ โดยแฝงไว้ด้วยแง่คิดมุมมองที่สะท้อนถึงตัวตนของเขาได้เป็นอย่างดี บันทึกหน้าสุดท้ายของเขาเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ เพียงหนึ่งวันก่อนที่จะต้องจบชีวิตลงด้วยฝีมือของฆาตกรโหด เขียนเล่าไว้ว่า

"เช้าวันนี้อากาศแจ่มใสเช่นทุกๆวัน และทุกๆปีที่ผ่านมา สายลมโชยพัดมาอ่อนๆทำให้รู้สึกเย็น เพราะเมื่อคืนนอนไม่ได้ใส่เสื้อ และออกมานอนข้างนอกเนื่องจากคนมากและเพลียจากการไปช่วยชาวบ้านขุดหลุมเพื่อจะสร้างศาลาวัดหลังใหม่

หลังจากจัดการกับตัวเองตามกิจวัตรประจำวันแล้ว ก็แต่งเนื้อแต่งตัวเตรียมจะออกไปไร่กับชาวบ้าน แต่ไม่วายจะต้องกินข้าวเช้าไปก่อนเพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนชาวบ้านเกินไป เพราะเขาก็อดอยากยากจนอยู่แล้ว ไฉนเลยจะไปทำการอันเป็นการซ้ำเติมเขาอีกเล่า

เพื่อมิให้น่าเกลียดเกินไปในสายตาชาวบ้าน ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านที่เราไปช่วยทำนานั้นเป็นผู้หญิง 4 คน แม่สูงอายุคนหนึ่ง เด็กหญิง 1 คน และเด็กสาววัยรุ่นอายุราว 16-18 ปีอีก 2 คนเราจึงชวนพี่แดงจากคณะทันตแพทย์มาด้วยกันเพื่อกันคำครหา อันคำครหานั้น เราเห็นว่ามันเป็นธรรมดาของสังคมเก่าที่มองอะไรแต่เปลือกกระพี้ มิได้เพ่งไปที่เนื้อแท้อันเป็นสาระแก่นสาร เหยียดหยามคุณค่าผู้หญิงให้ต่ำลง มีความเชื่อที่ทำให้คนยอมเป็นทาสทั้งทางวัตถุและจิตใจ"

อมเรศเป็นนักศึกษาที่มีความละเอียดลึกซึ้ง มีปรัชญาและเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะสร้างสรรค์สังคมให้เป็นอารยะ พฤติกรรมของเขาที่แสดงออกต่อชาวบ้าน อ่อนโยน และเต็มไปด้วยความจริงใจ เข้าใจ และเห็นใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นที่ประทับใจของชาวบ้าน ชาวบ้านที่รู้จักเขาจะเรียกเขาว่า "พ่อนาย" และ

เมื่อเขาเสียชีวิตลงชาวบ้านหลายคนตามไปที่โรงพยาบาลพร้อมกับร่ำไห้ “ใครนะมันทำพ่อได้”

ปรีดา จินดานนท์

ปรีดา จินดานนท์ มีชื่อเล่นว่า “ปู่” เกิดเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2498 หลังจากจบมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย “ปู่” สอบเอ็นทรานซ์เข้าเรียนต่อในคณะวิทยาศาสตร์ มหิดล แผนกวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ด้วยความที่เป็นคนอารมณ์ดี สนุกสนาน และมีความสามารถด้านการเล่นดนตรีอยู่เป็นพื้น จึงได้รับการชักชวนจากเพื่อนๆที่คุ้นเคยกันดีตั้งแต่สมัยเรียนมัธยมศึกษาอยู่สวนกุหลาบ เช่น กิติพงษ์ บุญประสิทธิ์ พลศิลป์ ศิวีระมงคล ปราโมทย์ มะระพฤกษ์วรรณ ร่วมกับกุลศักดิ์ เรืองคงเกียรติ สมบัติ ศรีสุขอัยกา และนพพร ยศฐา ตั้งวงดนตรี “กรรมาชน” ขึ้นในรั้วมหิดลและเริ่มเข้าร่วมเล่นดนตรีเพื่อหนุนช่วยการต่อสู้เคลื่อนไหวประชาธิปไตยตั้งแต่นั้นมา

ปู่รับหน้าที่เป็น “ซาวด์ เอ็นจิเนียริ่ง” ของ “กรรมาชน” และได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงตัวเองอย่างรวดเร็ว ทั้งยังหมั่นเข้าร่วมฝึกซ้อมที่คณะจนต้องกลับบ้านมืดค่ำเป็นประจำ คืนวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2519 เวลาประมาณ 2 ทุ่มเศษ ขณะที่ปู่กำลังข้ามถนนพระราม 6 จากฟากคณะวิทยาศาสตร์เพื่อไปขึ้นรถเมล์ฝั่งตรงข้ามตามปกติเช่นทุกวัน ก็ถูกรถเก๋งคันหนึ่งขับพุ่งชนเต็มแรง เป็นผลให้ศรีษะกระแทกพื้นหมดสติไปในทันที แม้เพื่อนๆจะรีบนำตัวส่งห้องฉุกเฉินของโรงพยาบาลรามาธิบดี แต่บาดแผลที่เขาได้รับรุนแรงเกินจะเยียวยา ปู่จึงเสียชีวิตในเวลาต่อมาไม่นานนักหลังเกิดเหตุ จนถึงทุกวันนี้การตายของปู่ยังคงเป็นปริศนา แม้อาจารย์และผู้บริหารมหาวิทยาลัยเชื่อว่าเป็นเพียงอุบัติเหตุธรรมดา แต่เพื่อนๆเชื่อว่าปู่เป็นเหยื่ออีกคนของขบวนการขวาพิฆาตซ้ายที่กำลังคุกคามผู้นำนักศึกษาประชาชนอย่างต่อเนื่องในช่วงนั้น

เพื่อนๆในวง “กรรมาชน” เขียนถึงเขาไว้ในหนังสือไว้อาลัยงานศพว่า

“ถึงแม้ปู่จะไม่เป็นที่รู้จักนักในหมู่ประชาชนทั่วไปที่เคยติดตามชมการแสดงของกรรมาชน เนื่องจากเขาเป็นผู้ทำงานด้านเทคนิคและคุมเครื่องเสียงของวง แต่ทุกครั้งที่วงดนตรีกรรมาชนแสดง ผู้ชมจะเห็นชายหนุ่มร่างผอม สวมแว่นตา นั่งขัดสมาธิอยู่บนเวทีเพื่อค่อยคุมปรับเสียง ทุกๆคนเสียใจ อาลัยต่อการจากไปของปู่ แม้พิธีศพที่จัดขึ้นที่วัดอนงคารามจะไม่ได้ใหญ่โตนัก แต่บริเวณที่ตั้งศพดูจะแคบไปถนัดใจ เมื่อประชาชนที่ร่วมต่อสู้เพื่อสังคมบนหนทางเดียวกันทะยอยมาเข้าร่วมไม่ขาดสาย มาด้วยความรักในจิตใจที่เสียสละของเขา.

หลับเถิดเพื่อน ภารกิจที่เราเคยแบกรับร่วมกัน เราจะไม่มีวันท้อถอยี

ขณะที่เพื่อนนักร้องนักดนตรีของวง “ต้นกล้า” ได้แต่งบทกวีไว้อาลัยเขาไว้ว่า

โอ้เจ้านกเขาขัน ขันแต่เช้าจนเย็น
จนหลายเพลาหลายเพล เขาว่าเพื่อนเจ้าตายแล้ว
เพื่อนเอ๋ยหนอเพื่อนเอ๋ย เห็นแต่ห่อกระดูกแก้ว
เสียงนกเขายังแจ้วแจ้ว ว่าปู่เอย๊เจ้าดวงใจ
เจ้าเป็นลูกประชาชน ยอมพลีตนเพื่อคนไทย
เห็นหลัดหลัดมาพลัดไกล เหมือนเดือนดับลงลับตา
ร่ำร่ำน้ำตาตก ในหัวอกก็โหยหา
จะขอสืบเจตนา วิญญาณปู่ไม่เคยตาย๊.

ส่วนที่น้องชายของเขาได้เขียนคำไว้อาลัยต่อการจากไปของ “ปู่” รวมทั้งพี่น้องร่วมอุดมการณ์คนอื่นๆ ไว้ในหนังสือ “รำลึกเพื่อนมหิดลเดือนตุลา” จัดพิมพ์เมื่อ 5 ตุลาคม 2540 ในโอกาสทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ชาวมหิดลที่ได้สละชีวิตไปท่ามกลางการต่อสู้ในเหตุการณ์ต่างๆ ว่า

“เมื่อ 20 ปีก่อน มีผู้คนเสียชีวิตมากมาย
พวกเขาต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่ง “สังคมที่ดีงาม”
เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆที่เคยร่วมต่อสู้กับพวกเขา
ได้ทุ่มเท พร้อมมอบชีวิต เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของพวกเขา

ผ่านความยากลำบาก ผ่านความเจ็บปวด
พร้อมบาดแผลในใจแสนสาหัสเกินกว่าที่ผู้อื่นจะเข้าใจ
แม้วันนี้ "สังคมที่ดีงาม" จะยังไม่เป็นจริง
แต่ผมเชื่อว่าดวงวิญญาณของพวกเขาไม่เสียใจ
เพราะพวกเขายอมทราบดีว่า
เพื่อนๆพี่ๆน้องๆที่เคยร่วมต่อสู้กับพวกเขา
ได้พยายามอย่างที่สุดแล้ว
และยังคงระลึกถึงพวกเขาตลอดมา
ในนามครอบครัวพี่ปู่ "ปรีดา จินดานนท์"
ขอขอบคุณพี่ๆที่ได้จัดงานระลึกถึงพี่ปู่และเพื่อนๆในครั้งนี้
และที่อยากจะบอกพี่ๆในฐานะคนไทยคนหนึ่งคือ
ขอขอบคุณพี่ๆ ที่ได้เสียสละช่วงชีวิตที่สำคัญ
ต่อสู้เพื่อผลักดัน "สังคมที่ดีงาม" ให้เกิดขึ้นอย่างสุดชีวิต
แม้วันนี้ "สังคมที่ดีงาม" ยังไม่เป็นจริง
แต่การเสียสละของพี่ๆในครั้งนั้น มิได้สูญเปล่าอย่างแน่นอน

"จิตวิญญาณแห่งการเสียสละ ของพี่ๆ
คือสิ่งที่ประวัติศาสตร์ของชาติต้องจารึก"

สุรสิทธิ์ สุภาภา

สุรสิทธิ์ สุภาภา หรือ "อู๊ด" เกิดเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2499 เป็นบุตรของนายซุ่น นางเอี้ยน สุภาภา หลังจากเรียนจบมัธยมศึกษาจากโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จ.นครศรีธรรมราช ก็สอบเข้าเรียนต่อในคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปกติสุรสิทธิ์จะเป็นคนเงียบขรึม ช่างคิด สุภาพ ใจเย็น และถนัดที่จะลงมือทำมากกว่าแสดงความคิดเห็น เมื่อเข้ามาร่วมกิจกรรมที่ตึกสันทนาการใหม่ๆ ก็เริ่มจับงานด้านศึกษาปัญหาชนบท ซึ่งจะเน้นการออกค่ายและไปคลุกคลีรับรู้ปัญหาของชาวไร่ชาวนาเป็นหลัก บางครั้งก็หายไปนานๆ โอกาสที่จะได้คลุกคลีกับเพื่อนๆในชั้นปีเดียวกันจึงไม่ต่อเนื่อง ในเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม

2519 สุรสิทธิ์เข้าร่วมเป็นหนึ่งในผู้ปฏิบัติงานของหน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน กระทั่งถูกยิงเสียชีวิตอยู่ใต้ตึกบัญชี อันเป็นที่ตั้งของหน่วยนั่นเอง

อุทัยวรรณ ชัยชำนาญ เพื่อนสนิทร่วมโรงเรียนและร่วมคณะเขียนคำไว้อาลัยถึงสุรสิทธิ์ไว้ในหนังสือ "รำลึกเพื่อนมหิดลเดือนตุลา" เช่นกันว่า

"อู๊ดและฉันเรียนมัธยมปลายมาด้วยกันที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ แต่ไหนแต่ไรมา อู๊ดจะเป็นคนเรียบๆไม่ชอบแสดงบทบาทโดดเด่นอะไรเหมือนเพื่อนผู้ชายในวัยเดียวกัน จะมีบุคลิกประจำตัวที่ค่อนข้างเงียบขรึมและช่างคิด และเป็นคนที่รับผิดชอบต่อการเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเป็นคนที่รักเพื่อนและเผื่อแผ่ความรักนั้นอย่างจริงใจ ทำให้เขาเป็นที่รักของเพื่อนๆ ตลอดมา"

"เมื่อพวกเราจบมัธยมปลายแล้วก็เดินทางเข้ามาเรียนต่อในกรุงเทพฯ เหมือนกัน อู๊ดและฉันได้เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยมหิดล พร้อมกับเพื่อนๆอีก 2-3 คน ในช่วงปีแรกของการเรียน พวกเราไม่มีโอกาสพบกันบ่อยนัก ด้วยจิตใจที่รักความเป็นธรรมและสำนึกที่รับผิดชอบต่อสังคม อู๊ดได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานในชนบทเป็นหลัก ซึ่งก็คงเนื่องเพราะมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและคุ้นเคยกับชีวิตชนบทเป็นอย่างดีนั่นเอง จากประสบการณ์ในงานชนบทดังกล่าว อู๊ดได้แลกเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งในชนบทกับเพื่อนๆที่สนใจมาตลอด"

"เหตุการณ์ที่ฉันจำได้ไม่ลืมเลือนก็คือ เช้ามืดวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ขณะที่ฉันกับอู๊ดและเพื่อนมหิดลอีกหลายคน กำลังปรึกษาหารือถึงสถานการณ์ในวันนั้นอยู่กลางสนามฟุตบอลธรรมศาสตร์ ทันใดนั้น ก็มีระเบิดลงกลางสนามฟุตบอล พวกเราจึงแยกย้ายกันนำพามวลชนเข้ากำบังตามตึกต่างๆ เพื่อความปลอดภัย หลังจากนั้นเสียงปืนและห่ากระสุนก็พุ่งมาที่ตึกบัญชีซึ่งฉันและผู้ชุมนุมหลบอยู่ หลังเสียงปืนสงบ ฉันผงกหัวขึ้นมองไปข้างหน้าด้านที่ติดกำแพง ก็เห็นเพื่อนมหิดลคนหนึ่งหามคนเจ็บไปที่หน่วย พ.ม.ช. เสียงปืนดังขึ้นอีกยก พวกเราไม่มีโอกาสขยับตัวไปที่อื่นได้เลย จนกระทั่งทหารตำรวจเข้าเคลียร์ และพวกเราถูกจับไปขังที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขน หลังจากได้มีโอกาสสอบถามถึงเพื่อนๆที่หายไป จึงได้ทราบว่าอู๊ดถูกยิงเสียชีวิตแล้วในธรรมศาสตร์นั่นเองและเป็นคนเดียวกับที่เพื่อนฉันหามไปที่หน่วยพ.ม.ช."

ขณะที่ จุฬาลักษณ์ ภู่เกิด รุ่นน้องที่คณะสาธารณสุขศาสตร์ ซึ่งอยู่ใน

เหตุการณ์ล้อมปราบหฤโหดครั้งนั้นด้วย เขียนถึงเขาไว้ว่า

"ฉันไม่รู้จักพี่สุรสิทธิ์มากนัก รู้แต่ว่าเป็นรุ่นพี่สาธารณสุขปี 3 ที่ทำกิจกรรมอยู่กับกลุ่มศึกษาปัญหาชนบท นานๆจะเห็นหน้าพี่สุรสิทธิ์สักครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งก็จะเห็นแววตามุ่งมั่นจริงจังเป็นปกติ

เช้าวันที่ 6 ตุลาคม ในธรรมศาสตร์ ฉันหมอบหลบกระสุนอยู่ใต้ตึกบัญชี ข้างชายร่างใหญ่คนหนึ่ง ก่อนที่ ต.ช.ด.จะบุกเข้ามาเคลียร์พื้นที่ ทุกคนต่างร้องบอกกันต่อๆให้ขึ้นไปบนตึกเพื่อความปลอดภัย ฉันเห็นชายที่นอนคว่ำหน้าอยู่ข้างๆไม่ไหวติง จึงพลิกร่างนั้นขึ้นมา ก็พบว่าคือพี่สุรสิทธิ์นั่นเอง เขาตายแล้ว มีบาดแผลฉกรรจ์จากคมกระสุนเข้าที่ช่องท้อง

เป็นครั้งแรกที่ฉันได้สัมผัสความตายอย่างใกล้ชิดโดยไม่รู้สึกหวาดกลัว".

วิมลวรรณ รุ่งทองใบสุรีย์

วิมลวรรณ รุ่งทองใบสุรีย์ เกิดเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2499 ที่ จ.สมุทรสงคราม เป็นลูกสาวคนโตในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 7 คน ของนายชลี และนางทองคำ รุ่งทองใบสุรีย์ หลังจบมัธยมปลายจากโรงเรียนศรัทธาสมุทร ที่ จ.สมุทรสงคราม ก็เข้าเรียนต่อที่โรงเรียนพยาบาลของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี และเข้าร่วมกิจกรรมในหน่วยพยาบาลเพื่อมวลชนเป็นหลัก

ในวาระสุดท้ายของชีวิต วิมลวรรณซึ่งกำลังเรียนอยู่ปี 3 ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในธรรมศาสตร์นั่นเอง นาทีวิกฤตที่ ต.ช.ด.บุกเข้ามากวาดต้อนผู้ชุมนุม เธอกับนักศึกษาประชาชนส่วนหนึ่งวิ่งหนีลงเรือเพื่อข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาไปยังฝั่งโรงพยาบาลศิริราช แต่เนื่องจากบนเรือมีประชาชนแออัดอยู่เป็นจำนวนมาก เธอเห็นว่าตัวเองว่ายน้ำเป็น จึงสละที่ในเรือลงว่ายน้ำมุ่งไปยังฝั่งศิริราช แต่ก็ถูกยิงเสียชีวิตกลางแม่น้ำเจ้าพระยานั่นเอง

ความที่เป็นลูกคนโต เป็น "เจ๊ใหญ่" ของน้องๆ ทุกคนในครอบครัวจึงเสียใจลาลัยอย่างยิ่งต่อการจากไปของเธอ และได้เขียนไว้อาลัยถึงเธอไว้ว่า

"ลูกใหญ่เป็นลูกที่พ่อและแม่ภาคภูมิใจมาก เป็นหลักของครอบครัวที่ช่วยพ่อและแม่ทำงานทุกอย่าง บ้านของเราทำสวนมะพร้าว ช่วงที่พ่อประสบอุบัติเหตุตกจากหลังคาบ้าน กระโหลกศีรษะร้าวต้องรักษาตัวเกี่ยวกับระบบประสาทเป็นเวลานานนับ 10 ปี ลูกใหญ่ได้ช่วยดูแลน้องๆ เลี้ยงน้องที่ยังเล็กอยู่ กวดขันการเรียนของน้องที่อยู่ในวันเรียน สอนน้องให้รู้จักรับผิดชอบงานบ้าน งานครัว และงานสวน แบ่งเบาภาระแม่ที่ต้องคอยดูแลพยาบาลพ่อ ลูกใหญ่จึงเปรียบเสมือนแม่คนที่สองของน้องๆ"

"ลูกใหญ่เป็นเด็กรักเรียน ใฝ่ศึกษา ขยันทั้งการเรียนและงานบ้าน ช่วยสอนเพื่อนๆและน้องๆและช่วยเหลืองานของครูเป็นอย่างดี จึงเป็นที่รักของครูอาจารย์และเพื่อนๆ ลูกใหญ่เรียนได้ที่ 1 มาตลอด จึงได้รับทุนเรียนดีแต่ยากจนตลอดมาจนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา"

"เมื่อลูกใหญ่จากไป พ่อ แม่และน้องๆ เพื่อนๆ ต่างเศร้าเสียใจ และอาลัยยิ่งนัก เรารู้ว่าลูกรักความยุติธรรม ความถูกต้องและอุทิศตนเพื่ออุดมการณ์ จิตใจของลูก..ยิ่งใหญ่ยิ่งนัก"

วิมลวรรณ ผ่องพ้น ภพภัย สิ้นเฮย
คือ ช่วยพี่น้องไทย ไปเว้น
ดวง จิตพ่อ-แม่ไกล บ่กลับ มานา
ใจ สลายชีพเต้น ฤๅได้ใครแทน

ขณะที่น้องๆ ได้ร่วมกันรำลึกถึงเธอว่า

"พี่จากไปแล้ว แต่ความรัก ความเอาใจใส่ที่พี่มอบให้ยังตราตรึงในใจของน้องๆทุกคน

พี่จากไปแต่กาย แต่อุดมการณ์และคุณธรรมของพี่ น้องๆยังยึดถือและจะสืบสานต่อไป

พี่จากไป แต่เหมือนไม่จากไป เพราะ "พี่ยังคงอยู่ในกายและใจของน้องๆตลอดเวลา"

อับดุลรอเฮง สาตา

อับดุลรอเฮง สาตา หรือ "อับดุล" ของเพื่อนๆ เกิดเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2498 เป็นบุตรนายมานะ สาตา และนางเจ๊ะดีเราะ ยะโก๊ะ จบการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียนสุไหงโก-ลก จากนั้นจึงเข้าเรียนต่อในคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหิดล เมื่อปีการศึกษา 2518

ในมุมมองของเพื่อนๆ อับดุลจะมีบุคคลิกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่างยิ่ง เขาเป็นมุสลิมแท้ๆที่ก้าวจากจังหวัดนราธิวาสเข้ามาเรียนในกรุงเทพฯทันทีที่จบมัธยม แม้จะเงียบขรึม แต่ก็มีความเร่าร้อนมุ่งมั่นอยู่ในที โดยเฉพาะในการแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาสังคมทั่วไปและปัญหาความไม่เป็นธรรมในพื้นที่ภาคใต้ ที่สั่งสมมายาวนาน

อับดุลเข้าร่วมกิจกรรมกับ "กลุ่มปี 1" พร้อมเพื่อนจากคณะสาธารณสุขศาสตร์อีกหลายคน และก็เช่นเดียวกันกับนักกิจกรรมที่มาจากภาคใต้โดยทั่วไป ที่พร้อมจะใช้การกระทำเป็นสิ่งพิสูจน์จุดยืนความมุ่งมั่นและความเชื่อในอุดมการณ์ในการเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการนักศึกษาประชาชนครั้งสำคัญๆ ที่ค่อนข้างเสี่ยงต่ออันตราย อับดุลมักจะขออาสาเป็นหน่วยหน้า หรือหน่วยรักษาความปลอดภัยให้กับขบวนเคลื่อนไหวเสมอ ซึ่งสะท้อนถึงจิตใจที่กล้าหาญของเขา แม้อันตรายนั้นจะร้ายแรงถึงชีวิต

ไชยยศ บุญญากิจ และ ศีลชัย เกียรติภาพันธ์ เพื่อนร่วมคณะสาธารณสุขศาสตร์ของอับดุลร่วมกันย้อนรำลึกถึงวันที่ตระเวนหาศพเพื่อนหลังเกิดเหตุ โดยไชยยศ เล่าว่า "เช้าวันที่ 6 ตุลาคม พวกเรายังไปที่คณะวิทยาศาสตร์ เพราะมีกำหนดสอบ ทั้งที่คืนวันที่ 5 ก็ยังนั่งคุยกันอยู่ว่าวันนี้คงไม่มีใครมาสอบ แต่ก็มาเพื่อดูสถานการณ์ พอไปถึงก็พบว่ามีคนเอาหมากฝรั่งไปอัดใส่รูกุญแจห้องสอบไว้หมดแล้ว ทำให้อาจารย์ไม่พอใจมาก สักพักก็เริ่มได้ข่าวเหตุร้ายที่เกิดขึ้นที่ธรรมศาสตร์ เลยพากันมารวมกันอยู่ใต้ตึกฟิสิกส์ เพื่อติดตามสถานการณ์และปรึกษาหารือกันว่าจะทำอย่างไรกันต่อไป จากนั้นก็มีรุ่นพี่ที่ตึกสันทนาการมาเรียกประชุมที่ใต้ตึกฟิสิกส์ แจ้งเรื่องที่ธรรมศาสตร์ โดยบอกว่ามีคนมหิดลตายและบาดเจ็บหลายคน นักศึกษาที่ชุมนุมกันอยู่ก็ตกลงกันว่าจะไปธรรมศาสตร์กัน แต่

ก็มาได้ข่าวอีกว่าตำรวจ ทหารเคลียร์ที่ธรรมศาสตร์แล้ว กำลังจะมาที่คณะ พวกเราจึงเตรียมสลายตัว แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้กลับบ้านพากันไปเกาะกลุ่มกันติดตามเหตุการณ์ที่หอพักหรือตามบ้านเพื่อนต่อ"

"วันรุ่งขึ้นมหาวิทยาลัยสั่งปิดเรียนไม่มีกำหนด เพื่อนหลายคนพ่อแม่ห้ามไม่ให้ออกจากบ้าน แต่เด็กต่างจังหวัดที่อยู่หอไม่มีที่ไปก็ยังคงมาที่คณะ วันนั้นเริ่มมีพ่อแม่นักศึกษาที่หายไปแล้วยังไม่กลับบ้านมาตามหาลูกที่คณะ จำได้ว่ามีแม่ของเขียว-สัมพันธ์ เจริญสุข น้องปี 1 คณะเทคนิคการแพทย์ เราจึงแบ่งทีมกันส่วนหนึ่งอยู่ที่คณะเพื่อรอประสานกับญาติๆของคนที่ยังหายไป อีกส่วนจะไปติดตามเรื่องคนตายและเจ็บตามโรงพยาบาล ผมอยู่ที่คณะ ส่วนทีมที่ไปดูตามโรงพยาบาลเท่าที่จำได้มีศีลชัย เปี๊ยก (ศิริชัย ตั้งอมรสถิตย์) มีผู้หญิงอยู่คนเดียวคือท่อม (นารีรัตน์ เจียมวัฒนสุข)" ไชยยศพยายามเรียกความทรงจำกลับคืน ขณะที่ศีลชัยเล่าว่า "พวกเราเดินจากคณะไปที่โรงพยาบาลตำรวจ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ติดรูปคนที่เสียชีวิตและบาดเจ็บไว้ให้ญาติพี่น้องมาตรวจสอบ ในกลุ่มคนตายเราจำอับดุลได้ทันที เขาจึงพาไปไล่ดูศพที่เก็บไว้ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ช่วงนั้นท่อมก็จำเขียวได้เพราะเป็นน้องคณะที่สนิทกันสภาพศพที่เห็นทำให้พอกลับมาไม่มีใครกล้าบอกแม่เขียวในทันที...ส่วนเปี๊ยกก็จำศพพี่สุรสิทธิ์ได้เช่นกัน เพราะเคยรู้จักกัน"

วันรุ่งขึ้นเพื่อนร่วมคณะพากันไปแจ้งให้ญาติพี่น้องอับดุลที่พักอยู่ซอยกิ่งเพชร ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ทราบ เพื่อนำศพออกจากโรงพยาบาล และวันต่อมาทางญาติก็จัดพิธีฝังศพอับดุลตามประเพณีอิสลามทันทีที่ "บุโก" หรือสุสานที่ฝังศพ ที่ซอยเยื้องๆซอยกิ่งเพชรนั่นเอง โดยมีเพื่อนๆหลายคนเข้าร่วมด้วยความเศร้าเสียใจอย่างยิ่ง

และเช่นกันในวันที่ 6 ตุลาคม อับดุลอยู่ในหน่วยรักษาความปลอดภัยพร้อมเพื่อนนักศึกษาจากหลายสถาบันซึ่งส่วนใหญ่มาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงทำหน้าที่รักษาการอยู่ด้านหน้าประตูมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้านหอประชุมใหญ่เป็นหลัก ซึ่งหลังจากกลุ่มอันธพาล ลูกเสือชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ใช้อาวุธร้ายแรงระดมยิงเข้ามาตั้งแต่รุ่งเช้า เขาก็ทำหน้าที่อย่างถึงที่สุดและสละชีวิตไว้ ณ จุดนั้นนั่นเอง

วีระพล โอภาสพิไล

วีระพล โอภาสพิไล หรือ “โอ” ของเพื่อนๆ เกิดเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2500 เป็นบุตรคนที่สามและเป็นลูกชายคนแรกของนายบุ้นเซ็ก แซ่โอว และนางเกียว แซ่ซิ้ม ชาวสวนย่านปากคลองภาษีเจริญ หลังจบมัธยมศึกษาจากโรงเรียนวัดประดู่ในทรงธรรม ก็เข้าเรียนต่อในคณะเทคนิคการแพทย์ มหิดล ในปีการศึกษา 2519

ตั้งแต่เด็กเขาเป็นคนเรียบร้อยและตั้งใจเรียนจนสอบได้ที่ 1 มาเกือบตลอด เป็นที่รักของพ่อแม่และครูอาจารย์ แม้เมื่อเข้ามาสู่รั้วมหิดล เขาก็ยังคงมีบุคลิกเงียบขรึม พูดน้อยและช่างคิด กิจกรรมแรกที่ “โอ” เข้าร่วมทันทีที่เข้ามหาวิทยาลัยคือเป็นผู้ปฏิบัติงานของหน่วยพยาบาลเพื่อมวลชนและได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่จนเป็นที่รักของเพื่อนๆพี่ๆในหน่วย

ในเหตุการณ์อันหฤโหด 6 ตุลาคม เขาร่วมชุมนุมอยู่ในธรรมศาสตร์โดยทำหน้าที่อยู่ในหน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน จากคำบอเล่าของผู้อยู่ในเหตุการณ์ เขาเสียชีวิตระหว่างวิ่งเข้าไปช่วยผู้บาดเจ็บด้านหน้าหอประชุมใหญ่ ทั้งๆที่เพื่อนตะโกนให้ถอยออก โอก็ถูกสะเก็ดระเบิดและกระสุนเข้าที่ช่องท้องและอก และเสียชีวิตในเวลาต่อมา

“วันนั้นวีระพลใส่ปลอกแขนสีแดง เพราะอยู่ในหน่วยพยาบาล เพื่อนตะโกนเรียกให้หนี แต่เขาเห็นคนเจ็บอยู่จึงวิ่งเข้าไปช่วยเหลือ เลยถูกสะเก็ดระเบิดเข้าที่ช่องท้องและถูกยิงซ้ำอีก

แม่เกียงให้สัมภาษณ์วิลาวัณย์ ตัณฑเจริญรัตน์ ไว้ในหนังสือ “ตุลากาล” โดยกล่าวถึงลูกชายว่า

“วีระพลเป็นเด็กดี เลี้ยงโตมาป่านนี้ไม่เคยเกเร ไม่เคยรังแกน้อง ไม่ดื้อกับแม่เลย พอกลับมาจากโรงเรียนก็ช่วยแม่ทำสวนทุกวัน แต่ถ้าวันไหนมีสอบก็จะบอกแม่ว่า วันนี้ขอไม่ช่วยแม่นะ เพราะต้องดูหนังสือสอบ.วันที่ 6 ตุลาคม แม่พี่น้อง น้าเขย และเพื่อนของแม่ที่เป็นแม่ค้าอยู่ด้วยกันก็ช่วยกันตามหาเขาตาม

สถานที่ต่างๆ ว่าถูกขังอยู่ที่ไหน ติดตามฟังข่าวจากวิทยุก็ไม่มี จนกระทั่งผ่านไป 5 วันแล้ว น้าเขยถึงไปพบศพที่โรงพยาบาลตำรวจ"

"ลูกแม่มันเซ่อๆซ่าๆ เด็กข้างบ้านสองคนที่เรียนอยู่ด้วยกันเขาหนีออกมาได้ แต่วีระพลเข้าไปแล้วออกมาไม่ได้" แม่เกียวกล่าวเชิงตัดพ้อต่อสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งน้ำตา

วีระ ประวัติส สันติ
พล พละพลังริ เริ่มสร้าง
โอภาส สาดแสงพิ- เศษสุด
พิไล ชีวิตฤาร้าง ศึกสร้างทางธรรม

(จากหนังสือ "ตุลากาล")

สัมพันธ์ เจริญสุข

สัมพันธ์ เจริญสุข หรือ "เขียว" เกิดเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2499 เป็นบุตรนายโหงว่ถึง แซ่โหงว่ เขาเกิดและเติบโต ที่ อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี เมื่อเรียนจบมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนสุราษฎร์ธานี ก็เข้ามาเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนอำนวยศิลป์ และเข้าเรียนต่อในคณะเทคนิคการแพทย์ มหิดล ในปีการศึกษา 2519

"เขียว" เป็นคนสนุกสนาน ร่าเริง ทำให้เพื่อนๆได้หัวเราะอยู่เสมอ แต่ในความร่าเริงนั้น ก็เต็มไปด้วยความฝันและอุดมการณ์เช่นเดียวกับเด็กหนุ่มชาวใต้ทั่วไปในยุคนั้นที่ซึมซับกระแสความตื่นตัวทางการเมืองได้ค่อนข้างรวดเร็วจากสภาพแวดล้อมการปราบปรามผู้ไม่เห็นด้วยกับฝ่ายรัฐอย่างโหดเหี้ยม ไม่ว่าจะเป็นการถีบลงเขา เผาลงถังแดง หรืออื่นๆ

เช่นเดียวกับโอ เขียวเข้าร่วมกิจกรรมทันทีที่ก้าวสู่รั้วมหิดล โดยอยู่หน่วยพยาบาลเพื่อมวลชนเช่นกัน

แต่ในวันที่ 6 ตุลาคม เขียวทำหน้าที่อยู่ในหน่วยรักษาความปลอดภัย ซึ่งจะประสานงานกับ พ.ม.ช.อย่างใกล้ชิด เมื่อฝ่ายเจ้าหน้าที่เปิดฉาก ยิงถล่มในช่วงเช้ามืดวันนั้นเขาทำหน้าที่อย่างเข้มแข็งและในที่สุดเขาก็ถูกยิงเข้าที่ศีรษะเสียชีวิตทันที

สุกานดา ลูอิส เพื่อนสนิทของทั้ง "เขียว" และ "โอ" เขียนถึงเขาทั้ง 2 คน รวมทั้งอับดุลรอเฮง สาตา ไว้ในหนังสือ "รำลึกเพื่อนมหิดลเดือนตุลา" เมื่อตุลาคม 2540 ว่า

"เวลานึกถึงเขียว ฉันมักจะเห็นภาพใบหน้าที่มีแต่รอยยิ้ม เขียวเป็นคนเรียนเก่งมาก สอบเข้าคณะเทคนิคการแพทย์ได้ที่ 1 ทีเดียว"

"วันที่ 4 ตุลาคม แกนนำของชั้นปีที่ 1 ประชุมกันประมาณ 100 คน และมีมติว่าจะเป็นผู้ริเริ่มในการไม่เข้าสอบปลายภาคเพื่อทำให้มหาวิทยาลัยประกาศงดสอบ พวกเราจะได้ไปชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ ซึ่งทั้งเขียวและโออยู่ในการประชุมครั้งนั้นด้วย"

"วันที่ 5 ตุลาคม ก่อนที่จะมีการสอบฟิสิกส์ พวกเราหลายๆคนได้ขึ้นไปพูดหน้าชั้นเรียนและขอร้องให้ทุกคนเดินออกจากห้องสอบจากนักศึกษาทั้งหมด 600 คน มีประมาณ 400 คนที่เดินออกมา และทุกคนได้ F และเย็นวันนั้นเอง พวกเราส่วนหนึ่งไปร่วมกับพี่ๆเพื่อนๆ ที่ธรรมศาสตร์ ส่วนหนึ่งอยู่ พ.ม.ช. อีกส่วนอยู่ในหน่วยรักษาความปลอดภัย โอ เขียว และอับดุล อยู่ในหน่วยที่มีฉันเป็นหัวหน้ากลุ่ม"

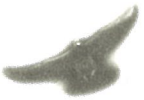
"เช้าตรู่วันที่ 6 ตุลาคม หลังจากที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ยิงระเบิด เอ็ม 79 เข้ามาในสนามฟุตบอลและเริ่มมีผู้บาดเจ็บ ทางเวทีสั่งให้ย้ายคนไปใต้ตึกคณะต่างๆ แต่กลุ่มของฉันยังอยู่นอกตึกแถวคณะบัญชี พวกเรามอบอยู่หลังม้าหิน หลังจาก 2-3 นาทีแรกที่มีการยิงเข้ามาอย่างหนาแน่น เพื่อนคนหนึ่งในกลุ่มบอกให้ฉันหลบไปใต้ตึก หลังจากนั้นเสียงปืนก็ดังไม่หยุด กลุ่มของเราสูญเสียมากที่สุดเพราะอยู่ใกล้สนามหลวงมากที่สุด ฉันไม่ทราบว่าเพื่อนทั้ง 3 ประสบชะตากรรมอย่างไร จนกระทั่งพบกับนิต นักศึกษาแพทย์ปี 1 เสื้อนิตเปื้อนเลือด เธอร้องไห้ และบอกฉันว่า โอตายแล้ว..ถูกยิงที่ท้อง 2-3 นาทีหลังจากฉันเข้าไปใต้ตึกบัญชี คงมีใครสักคนที่พาโอไปที่ พ.ม.ช. บาดแผลของโอใหญ่มาก ต้องการการผ่าตัดด่วน แต่พวกเราก็ติดอยู่ใต้ตึกบัญชี 4 ชั่วโมงเต็ม ไม่มีทางที่โอจะได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที"

"ส่วนเขียวถูกยิงที่ศีรษะ เพื่อนๆคงจำไม่ได้หากไม่เห็นเสื้อลายตัวที่เขียวใส่วันนั้น จากบาดแผลที่เห็นในหน้าหนังสือพิมพ์ คาดว่าเขียวคงเสียชีวิตในทันที ขณะที่อับดุลก็เสียชีวิตจากคมกระสุนของเจ้าหน้าที่ใกล้ๆกันนั่นเอง"

"21 ปีผ่านไป ฉันนั่งร้องไห้ทุกครั้งที่คิดถึงเธอทั้ง 3 คน ถ้าหากฉันรู้สักนิดว่าพวกเขาตั้งใจจะฆ่าเราจริงๆ ฉันคงจะขอให้พวกเธอเข้ามาใต้ตึก ไม่ต้องทำหน้าที่หน่วยรักษาความปลอดภัยต่อไป เธอทั้ง 3 ไม่มีอาวุธอะไรเลยที่จะไปสู้กับพวกเขา มีแต่หัวใจที่รักความเป็นธรรม หัวใจที่บริสุทธิ์"

"เขียวและโอเสียชีวิตด้วยวัยเพียง 19 ปี เด็กกว่าลูกศิษย์ของฉันที่ธรรมศาสตร์ขณะนี้ เธอทั้ง 3 คนมีค่ายิ่งนัก สำหรับครอบครัว สำหรับพ่อแม่และสำหรับฉันเมื่อถึงเดือนตุลาคมของทุกปีใจฉันจะเจ็บแปลบขึ้นมาเมื่อนึกถึงพวกเธอ ฉันไม่เคยลืมการเสียสละของพวกเธอ"

น้อมนำดวงใจไปถึงเพื่อน
พี่..น้อง..มหิดล มิเคยเลือน
วีรกรรมยังตราเตือนมิรู้ลืม

มหาวิทยาลัยศิลปากร
เพื่อประชาชนไทย

บทสรุปภาค 2

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กลุ่มอำนาจเก่ายังมีบทบาทกุมกลไกรัฐปกครองประเทศต่อไป หากแต่ฐานะทางประวัติศาสตร์ของเหตุการณ์นี้ก็คือ ความพยายามของผู้คนจำนวนมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ที่ได้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยและต้องการเห็นสังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นธรรมมากขึ้น

ผลกระทบของเหตุการณ์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจและแนวคิดอุดมการณ์ของผู้คนในสังคม ทั้งผู้มีอำนาจปกครองและชาวบ้าน เกิดเป็นฝ่ายซ้าย ฝ่ายขวา และฝ่ายเป็นกลางขึ้นมาอย่างชัดเจน

ขบวนนักศึกษาประชาชนที่มีบทบาทนำในเหตุการณ์ดังกล่าว ได้เติบโตอย่างรวดเร็ว กลายเป็นพลังสำคัญในสังคม ที่มีมวลชนห้องล้อม เป็นความหวังของผู้คนที่เสียเปรียบในสังคม และได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทในการคานอำนาจกับกลุ่มอำนาจเก่าซึ่งสูญเสียความชอบธรรมไปอย่างมากหลัง 14 ตุลาคม

ภายในมหาวิทยาลัยมหิดลเอง มีขบวนการสำคัญอันเป็นผลสะเทือนที่เป็นรูปธรรมจากเหตุการณ์ดังกล่าวคือการที่นักศึกษา อาจารย์ และผู้บริหารมหาวิทยาลัยได้ร่วมกันผลักดันจนเกิด การสัมมนาสูงเนินอันนำไปสู่การกำหนดอุดมการณ์ ของมหาวิทยาลัยที่มุ่งรับใช้ผู้ถูกเอาเปรียบในสังคม นำไปสู่การปรับเปลี่ยนโครงสร้างกิจกรรมนักศึกษาที่เอื้ออำนวยต่ออุดมการณ์ดังกล่าว

ผลสะเทือนของ 2 เหตุการณ์ดังกล่าว รวมถึงแนวทางการคัดกรองนักศึกษาเพื่อไปเรียนต่อในชั้นปีที่ 3 ในคณะต่างๆ โดยนำเอาเจตคติต่อสังคมมาประกอบกับผลการเรียนตามระบบ “เรียนรวม” ได้สร้างนักกิจกรรมที่มุ่งทำประโยชน์แก่ส่วนรวมขึ้นจำนวนมาก

ช่วงเวลาเดียวกันนั้น แม้ขบวนการนักศึกษา จะเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ในความเป็นจริงมิได้มีแนวคิดและอุดมการณ์ ที่เป็นเอกภาพมากนัก โดยนอกจากศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย(ศนท.) ที่เป็นองค์กรทางการแล้ว มีการแยกตัวออกไปจัดตั้งเป็นกลุ่มสหพันธ์นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทย ขณะเดียวกันก็มีการแทรกแซงจากกลุ่มอำนาจเดิม ดึงเอานักศึกษาอาชีวะส่วนหนึ่งออกไปจากขบวนการนักศึกษา ซึ่งได้หันกลับมายืนตรงข้ามกับนักศึกษาในที่สุด ในนามกลุ่ม "กระทิงแดง"

สภาพดังกล่าว ทำให้เมื่อ ศนท.ประสานกับภาครัฐ ดำเนินโครงการต่างๆ ทั้งการเผยแพร่ประชาธิปไตย และการเข้าร่วมในคณะกรรมการสอบสวนปัญหาหนี้สินของชาวนา ขบวนนักศึกษาของมหิดลที่มีความเป็นเอกภาพค่อนข้างสูง จึงมีความพร้อมในการเข้าร่วมมากที่สุดแห่งหนึ่ง จนถึงขั้นสามารถลงมติหยุดเรียนเพื่อไปช่วยเหลือชาวไร่ได้เป็นครั้งแรก และจากการที่ได้มีโอกาสสัมผัสปัญหาและความทุกข์ยากที่แท้จริงของชาวชนบทและคนด้อยโอกาสในสังคม รวมทั้งได้มีโอกาสจัดศึกษาถึงที่มาที่ไปของปัญหาภายหลังจากนั้น ทำให้นักกิจกรรมของสถาบันนี้ได้เติบโตทางความคิดอย่างรวดเร็ว และได้เข้าไปเสริมงานของกลุ่มชมรมต่างๆอย่างคึกคัก โดยกิจกรรมที่เป็นสัญลักษณ์อันโดดเด่นของการต่อสู้เพื่อเอกราชประชาธิปไตย และความเป็นธรรมในสังคมของมหิดลในยุคนั้นคือ หน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน หรือ พ.ม.ช. และวงดนตรี **"กรรมาชน"**

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางพัฒนาการดังกล่าว ขบวนเคลื่อนไหวของนักศึกษามหิดลบางส่วนถูกมองว่ามีความโน้มเอียงไปในทาง"ซ้าย" และเริ่มมีการปะทะทางความคิด กับอาจารย์บางกลุ่มและนักศึกษาด้วยกันเองบางส่วน ทั้งเริ่มมีการต่อต้าน เช่น ในกรณีการนำภาพยนตร์เรื่อง "ฆ่าแล้วเผา" มาฉายที่คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี, การเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ จนนำไปสู่การออกกฎระเบียบมาควบคุมการใช้อาคารสถานที่และการจัดกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้ขบวนนักศึกษามหิดล โดยเฉพาะพรรคแนวร่วมมหิดลได้หันมาทบทวนบทบาทและท่าทีของตน และนำไปสู่การปรับองค์กรและรูปแบบกิจกรรม เน้นการรับผิดชอบต่อการเรียนมากขึ้น เพื่อให้สามารถสร้างการยอมรับและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักศึกษาต่อนักศึกษาและนักศึกษา และนักศึกษากับอาจารย์ ซึ่งต่อมามีส่วนทำให้ ศนท.ได้รับ

การอนุมัติยินยอมจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยให้มาตั้งสถานที่ทำงานได้ที่คณะเภสัชศาสตร์ พญาไท ขณะที่ศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทยก็สามารถมาใช้ตึกสันทนาการ คณะวิทยาศาสตร์ อันเป็นศูนย์รวมกิจกรรมของนักศึกษามหิดลในช่วงนั้น เป็นที่ตั้งองค์กรได้

เมื่อการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคมเริ่มขยายวงกว้างและมีความดุเดือดแหลมคมขึ้น ได้มีการก่อรูปเป็นความร่วมมือ 3 ประสาน คือนักศึกษา กรรมการ และชาวนา สร้างความหวั่นวิตกให้กับกลุ่มที่เสียอำนาจ ประกอบกับหลายประเทศในกลุ่มอินโดจีนมีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบสังคมนิยมมากขึ้นกลุ่มที่กุมอำนาจเก่าจึงพยายามก่อการรัฐประหารหลายครั้งทั้งพยายามปราบปรามพลัง 3ประสานด้วยการคุกคามเข่นฆ่าแกนนำตามแนวทางิขวาพิฆาตซ้ายิหนักหน่วงขึ้น ผู้นำนักศึกษา กรรมกร ชาวนาคนแล้วคนเล่าต้องจบชีวิตลงโดยที่ทางการแทบไม่สามารถจับคนร้ายได้เลย ในจำนวนนี้มีนักศึกษามหิดล 2 คน คือ ปรีดา จินดานนท์ และอมเรศ ไชยสอาด ซึ่งในกรณีของปรีดาที่ถูกรถพุ่งชนหน้าคณะวิทยาศาสตร์นั้น แม้ฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยเชื่อว่าเป็นเพียงอุบัติเหตุ แต่เพื่อนๆ ที่เห็นเหตุการณ์เชื่อว่าเป็นการจงใจเอาชีวิต

สถานการณ์ดังกล่าวทำให้แกนนำบางส่วนจำเป็นต้องเลือกหนทางเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพื่อต่อสู้ต่อไปด้วยรูปแบบใหม่ คือการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธในเขตป่าเขา

แล้วในที่สุดความขัดแย้ง รุนแรงที่สะสมก็ได้นำไปสู่เหตุการณ์ล้อมปราบอันโหดเหี้ยมในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 โดยมีการกลับเข้ามาประเทศไทยของสามเณรถนอม กิตติขจร “จำเลย” ของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2519 เป็นชนวนสำคัญ ซึ่งนำไปสู่การลอบฆ่าแขวนคอ 2 ช่างไฟฟ้าที่ จ.นครปฐมที่ออกไปปิดโปสเตอร์เพื่อนัดชุมนุมประท้วงที่สนามหลวง นำไปสู่การรวมตัวครั้งใหญ่อีกครั้งของนักศึกษาประชาชน ขณะเดียวกันสื่อหนังสือพิมพ์บางฉบับ ร่วมกับชมรมวิทยุเสรีก็ได้ฉวยโอกาสบิดเบือนโจมตีว่าการแสดงละครเพื่อจำลองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 2 ช่างไฟฟ้าดังกล่าวของนักศึกษาเป็นดูหมิ่น ประทุษร้ายองค์รัชทายาท จนในที่สุดนำไปสู่ข้ออ้างในการล้อมปราบนักศึกษาประชาชนอย่างโหดเหี้ยมที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย เมื่อเช้าวันที่ 6 ตุลาคมนั่นเอง

คำสัมภาษณ์ของ อรนุช หัสดิน ภรรยา พล.ต.สุดสาย หัสดิน “เจ้าพ่อกระทิง

แดง" ในหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 2 กันยายน 2522 ที่ว่า

"เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ที่ธรรมศาสตร์ เจ้าหน้าที่จะบุกเข้าไปปราบนักศึกษาธรรมศาสตร์ ดูเหมือนผู้ใหญ่รังแกเด็ก จึงได้ขอยืมกระทิงแดงเข้าช่วย โดยเข้าไปชวนตี เมื่อเกิดการทะเลาะวิวาท ตำรวจก็เข้าไป..ทุกครั้งที่ศูนย์นิสิตฯมีการชุมนุม เราต้องส่งคนของเราเข้าไป เป็นลูกไม้ที่ทำให้ อย่างไร ตำรวจจึงจะเข้าไปจัดการ"

คงสะท้อนให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น บ้างในความดำมืดของเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม ในวันดังกล่าว นักศึกษามหิดลที่เข้าร่วมได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ต่างๆ อย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ในท่ามกลางสถานการณ์วิกฤต และมหาวิทยาลัยแห่งนี้ก็ได้สูญเสียลูกที่ดีของพ่อแม่ ศิษย์ที่ดีของอาจารย์ไปถึง 5 คน สังเวยความโหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรมที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกัน พ.ม.ช.และวงดนตรีกรรมาชนก็ได้ทำหน้าที่ของตนเป็นครั้งสุดท้ายและปิดฉากไปพร้อมกับตำนานการต่อสู้บทที่ถือว่าเข้มข้นที่สุดบทหนึ่งแห่งยุคสมัย ของขบวนนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งนี้

บรรณานุกรม

1. กนก วงศ์ตระหง่าน : งานวิจัย การเมืองในระบอบประชาธิปไตย ขบวนการนักศึกษาไทยระหว่าง พ.ศ. 2516 2519 ศึกษากรณีศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยวิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519

2. ขบวนการประชาชน ตุลาคม 2516: โดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยคณะกรรมการจัดงานโครงการเส้นทางชาวนาไทย : เส้นทางชาวนาไทยรำลึก 25 ปี สายสัมพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย

3. คณิน บุญสุวรรณ : ประวัติรัฐธรรมนูญไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพมพ์ภูมิปัญญา จำกัด

4.จัตุรัส วรรณกร บรรณาธิการ : บนเส้นทางการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย 30 ปี 14 ตุลา, สำนักพิมพ์วรรณสาสน์ พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2546

5. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และธำรงค์ เพชรเลิศธนันต์ บรรณาธิการ, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ : จาก 14 ถึง 6 ตุลา

6. แดง นาดิน, สำนักพิมพ์บรรณากิจเทรดดิ้ง : อสูรนาทราน ตุลาคม 2516 ถึง ธันวาคม 2518 บริษัทสยามบรรณ จำกัด 2519

7. นายวิชัย โชควิวัฒน : แนวคิดและแบบอย่าง การทำงานสาธารณสุขเพื่อชนบท

8. น.ต.ประสงค์ สุนศิริ : ปฏิวัติ รัฐประหาร ทหารกับการเมือง สำนักพิมพ์แสงดาว

9. น.ส.คนึงนิตย์ ตั้งใจตรง : ความคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงสังคมของขบวนการนักศึกษาไทยระหว่าง พ.ศ. 2516-2519 , ศึกษากรณีศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529

10. บทเรียน 25 ปี 14 ตุลาคม รำลึกถึงวีรชนคนกล้า ประชาภิวัฒน์

11. บุญชนะ อัตถากร : บันทึกวิเคราะห์วิจารณ์ 16 นายกรัฐมนตรีไทย

12. เบื้องหลัง 6 ตุลา อาชญากรรมอันป่าเถื่อนิ จัดพิมพ์ในวาระครบรอบ 3 ปี ไม่ระบุสำนักพิมพ์

13. ประจักร์ ก้องกีรติ : 86 ปี หนังสือ นักศึกษา

14. ปาจารยสาร ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 ตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2527

15. ผาสุก พงษ์ไพจิตร, คริสเบเคอร์ : เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ

16. ผู้หญิง 6 ตุลาฯ คณะกรรมการรับข้อมูล และสืบพยานเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 : กรีดแผล กลัดหนอง กรองความจริง

17. พจนาถ เกศลินดา : สันถวไมตรี ไทย-จีน 2521 สำนักพิมพ์ พีจี

18. พลต. ประมาณ อดิเรกสาร : บันทึกความจำเมื่อข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าพรรค

19. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์หมาวิทยาลัย มูลนิธิฟิริดริด แฮแบร์ท : ประวัติศาสตร์แรงงานไทย

20. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์จุฬาฯ : ประวัติศาสตร์แรงงานไทยกุลิจีน 14 ตุลาฯ วีรบุรุษกรรมกร

21. มูลนิธิโกมลคีมทอง : คำให้การของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ กรณีเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 พิมพ์ครั้งที่ 8 สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง พ.ศ. 2543

22. รวมบทความวิชาการ ฉลอง สุนทราวาณิชย์, สุชาติ สวัสดิ์ศรี, อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, อดิศร พวงชมพู, วิทยากร เชียงกูล, สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, พุทธพล มงคล วรรณ : 25 ปี 6 ตุลาคม ในบริบทสังคมไทย

23. รัฐ สัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 19-25 สิงหาคม 2508

24. วัฒน์ วรรลยางกูร : ไขแสง สุกใส ลูกผู้ชายหัวใจไม่ผูกเชือกแบบเรียนเบื้องต้นของนักการเมือง

25. วิมลพรรณ ปีตธรัชชัย : สัญญา ธรรมศักดิ์ คนของแผ่นดิน

26. ศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต ธีรเวคิน : การเมืองการปกครองของไทย

27. ศิลา โคมฉาย : เล่าความจริง ขบวนการนักศึกษารามคำแหงยุคต้น 2514-2519

28. ศูนย์กลางนักศึกษาภาคเหนือ : สรุปผลการปฏิบัติงาน เผยแพร่ประชาธิปไตย โครงการณ์รณรงค์เผยแพร่ประชาธิปไตยแก่ประชาชน

29. ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย : หนังสือพิมพ์อธิปัตย์ ปี

2517-18

30. ศูนย์ส่งเสริมการเผยแพร่ประชาธิปไตย (ศสป) ทบวงมหาวิทยาลัย ของรัฐ, มีนาคม 2517 : แผนปฏิบัติการ ศูนย์ส่งเสริมการเผยแพร่ประชาธิปไตย

31. สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล : ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง

32. สันติสุข โสณศิริ ผู้เรียบเรียง และบรรณาธิการ : เกียรติประวัติ แพทย์ไทยฝากไว้ให้คนรุ่นหลัง ชีวิต และงานของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้ง พวงแก้ว, มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกโดยได้รับทุนสนับสนุน จากองค์การอนามัยโลกพุทธศักราช 2537

33. สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุโฆษ, บรรณาธิการ : สยามจดหมายเหตุบันทึกข่าว สารและเหตุการณ์

34. สุจิต บุญบงการ : การพัฒนาทางการเมืองของไทย, ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

35. สุชีลา ตันชัยนันท์ : เปิดบันทึกนักโทษหญิง 6ทตุลา, คณะ กรรมการรับข้อมูลและสืบพยานเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519, สำนักพิมพ์ หจก. ภาพ ปัญญาพิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2546

36. สุธรรม แสงประทุม : เกิดเดือนตุลา, สำนักพิมพ์มติชน, ตุลาคม 2545

37. สุธรรม แสงประทุม : ผมผ่านเหตุการณ์ ตุลาคม มาได้อย่างไร ?, สำนักพิมพ์ดาวหาง, พิมพ์ครั้งแรก พฤษภาคม 2522

38. สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ บรรณาธิการ : 60 ปี ประชาธิปไตยไทย, กรุงเทพ คณะกรรมการ 60 ปี ประชาธิปไตย, 2536

39. สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, ใจ อึ๊งภากรณ์ : อาชญากรรมรัฐ ในวิกฤตการ เปลี่ยนแปลง

40. สุราชัย ยิ้มประเสริฐ สำนักพิมพ์สมาพันธ์จำกัด : แผนชิงชาติไทย, กรุงเทพฯหนังสือ “รอบที่ 6 ของชีวิตเผด็จการ หรือประชาธิปไตย จอมพล ถนอม กิตติขจร”หนังสือ ศึกษาบทบาท และความคิดของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช์

41. อรุณ เวชสุวรรณ : เบื้องหลังเหตุการณ์ 6 ตุลา (ชุดการเมืองไทยใน อดีต,สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, พิมพ์ครั้งแรก 6 ตุลาคม 2544)

เอกสารภายในของมหาวิทยาลัยมหิดล

1. กรรมการแพทย์ชนบท : ชมรมแพทย์ชนบท

2. กลุ่มเพื่อนมหิดล : บันทึกวีรชนมหิดลเดือนตุลา

3. กศพส. พลังรามา ศึกษาศิริราช ศึกษาเภสัช อรุณ ก้าวใหม่ : เอกสารประกอบการสัมมนา 13 ม.ค. 2523

4. คณะแพทย์ศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล จัดพิมพ์เพื่อเป็นที่ระลึกเนื่องในโอกาสที่ศิริราชอายุครบร้อยปี วันที่ 26 เมษายน พุทธศักราช 2531 : ศิริราชร้อยปี ประวัติ และวิวัฒนาการ

5. ชมรมแพทย์ชนบท : เปิดมุมมองนักคิด กับโรงพยาบาลชุมชนใน 2 ทศวรรษหน้า

6. พรรณี ตันสกุล : กิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลพลิกแผ่นดิน : ประจวบ อัมพะเศวต

7. วาณี เทียนไชย : สันทนาการอย่างสร้างสรรค์ที่ตึกสันท์

8. สภาอาจารย์ รามาธิบดี : ประกาศคัดค้าน ศ.น.ท. กรณีแก้ไขรัฐธรรมนูญ 1 ตุลาคม 2517

9. สโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล : สรุปผลสัมมนาโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยมหิดลจัดโดยสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลระหว่างวันที่ 8-10 ธันวาคม 2516 ณ. ศูนย์ฝึกอบรม และวิจัยฯ คณะสาธารณสุขศาสตร์ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

10. สิ่งพิมพ์ : ศูนย์นักศึกษาพยาบาลแห่งประเทศไทย (ศ.ศ.พ.ท.)

11. สิ่งพิมพ์ คณะกรรมการกิจการนักศึกษา สภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหิดล : คำชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสัมมาของกรรมการนักศึกษาฝ่ายเศรษฐกิจ และการเมืองขององค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

12. สิ่งพิมพ์ สัมมนาทางวิชาการครั้งที่ 2 (2 ก.ค. 2517) เรื่อง โครงการพัฒนาการสาธารณสุขในประเทศไทย

13. สุรเกียรติ อาชานานุภาพ : บันทึกส่วนตัวเรื่องเข้าร่วมกาสัมมนา .โครงการพัฒนาสาธารณสุขในประเทศไทย ศ.26 ก.ค.-อา 28 ก.ค. 17

14. หนังสือแพทย์ชนบท '22 : โครงการส่งเสริมการศึกษาแพทย์สำหรับชาวชนบท

15. องค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล : ข่าว ฉบับ..ส่งเสรมความเข้าใจอันดีในหมู่
นักศึกษา และอาจารย์

16. องค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล : ธรรมนูญสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัย, พิมพ์โรงพิมพ์เกษสุวรรณ์การพิมพ์ 2517

17. องค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล 2516-17

18. อดิเรก จิวะพงศ์ บทบรรณาธิการ : สารศิริราช ปีที่ 26 ฉบับที่ 7 กรกฎาคม 2517 หน้า 1431

19. เอกสารโรเนียว “กรณีฆ่าแล้วเผา” ไมระบุปีพิมพ์ และผู้พิมพ์

บทสัมภาษณ์

1.ศ.น.พ.เสม พริ้งพวงแก้ว
2.ศ.น.พ.ประเวศ วะสี
3.ศ.น.พ.อารี วัลยะเสวี
4.ศ.น.พ.สันต์ หัตถีรัตน์
5.ศ.น.พ.สิระ บุณยะรัตเวช
6.ศ.ดร.กำจร มนุญปิจุ
7.ผศ.ดร.ประดน จาติกวนิช
8.ดร.ทรงยศ แววหงส์
9. คุณอนุช อาภาภิรม
10.น.พ.ดร.ประยงค์ เต็มชวาลา
11.ผศ.ธิดา โตจิราการ
12. ศ.ดร.โกศัลย์ คูสำราญ
13.ดร.ชเนศร์ ว.ขุมทอง
14.อ.จอน อึ้งภากรณ์
15.น.พ.บรรจบ ชุณหสวัสดิกุล
16.พ.ญ.ณัฐฐา ชุณหสวัสดิกุล
17. น.พ.จำรัส สรพิพัฒน์
18. รศ.น.พ.วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์
19.น.พ.เหวง โตจิราการ
20.น.พ.นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ
21.คุณสุรัตน์ พิทักษ์วัชระ
22.คุณการะเกด สรพิพัฒน์
23.อ.เนตรนภา ว.ขุมทอง
24.น.พ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์
25.ดร.วณี ปิ่นประทีป
26.น.พ.พลเดช ปิ่นประทีป
27.น.พ.พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช

28.น.พ.สุริยะ วงศ์คงคาเทพ
29.ภก.เจษฎา อังวิทยาธร
30.คุณวิมล รินทร์วิฑูรย์
31.ภก.ไพศาล ศิริวงศ์ไพรัช
32.คุณวุฒิพงษ์ เลาหไพโรจน์
33.อ.ชนินทร์ เจริญกุล
34.ภก.วิเชียร คุตตวัส
35.คุณสุรเดช เดชคุ้มวงศ์
36.คุณอุทิศ มหากิตติคุณ
37.คุณพรรณี ตันสกุล
38.คุณรุจินาถ อรรถสิทธิ์
39.ผศ.ลักษณา เติมศิริกุลชัย
40.คุณบำรุง จรัณยานนท์
41.คุณศุมล ศรีสุขวัฒนา
42.น.พ.ศิริวัฒน์ ทิพย์ธราดล
43.ภก.วิชัย นาคสุวรรณ
44.น.พ.พรณรงค์ พัฒนาบุญไพบูลย์
45.ทพ.บุญทรง จารุกานนท์
46.น.พ.ประพจน์ เภตรากาศ
47.คุณทวีศักดิ์ หัสเมโต
48.น.พ.คมวิช แก้วชัยเจริญกิจ
49.ท.พ.ประศาสน์ โล่ห์ตั้งชนินทรา
50.น.พ.ประทีป ธนกิจเจริญ
51.น.พ.นภดล เสรีรัตน์
52.ผศ.น.พ.วิทยา ตันสุวรรณนนท์
53 น.พ.ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์
54.ดร.ไชยยศ บุญญากิจ
55.คุณศีลชัย เกียรติภาพันธ์
56.คุณสาลิกา สรพิพัฒน์

บทบันทึก

1.พรรคแนวร่วมมหิดล,มหิดลสาร,วงดนตรีฟ้าใหม่ โดย น.พ.สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์

2.ชมรมนิเวศวิทยา โดย พ.ญ.ศุภลักษณ์ รายวา

3.ชมรมศิลปการแสดง โดย ดร.วิทยา กุลสมบูรณ์

4.ชมรมนิยมไทย โดย ชูชีพ ชีวะสุทธิ์

5.ประวัติวิงกรรมาชนิ โดย กิติพงษ์ บุญประสิทธิ์

6.ภาพรวม พ.ม.ช.ปีแรก โดย น.พ.เกียรติศักดิ์ จิรโสตติกุล

7.ภาพรวม พ.ม.ช.ปี 2519-2516 โดย น.พ.ทวีกิจ นิ่มวรพันธุ์

8.กลุ่มศึกษาปัญหางานชาวนา โดย น.พ.วิทวัส วัณณาวิบูลน์ และ ภก.วิชัยนาคสุวรรณ

9.เหตุการณ์ 14 ตุลาคม และ 6 ตุลาคม โดย ภก.เจษฎา อังวิทยาธร

10.วินัย พ้วงามประเสริฐ โดย ภก.วิเชียร คุตตวัส

11.บันทึกเดือนประวัติศาสตร์เดือนตุลาคม โดย น.พ.พรณรงค์ พัฒนา บุญไพบูลย์

12.ข้อมูลกิจกรรมตึกสันทนาการ โดย พ.ญ.จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ

13.ชมรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ โดย น.พ.พลเดช ปิ่นประทีป

14.นสพ.เสียงมหิดล โดย พ.ญ.วารุณี ภูริสัมบรรณ

15.6 ตุลา ครั้งหนึ่งยังจดจำ โดย ดร.อาทร ริ้วไพบูลย์

16.บันทึก 6 ตุลาเวลาที่จดจำ โดย น.พ.สุรพงษ์ อึ้งศรีวงศ์

17.ความทรงจำใน 4 ทศวรรษ โดย น.พ.เหวง โตจิราการ

18.จากตึกบัญชี ธรรมศาสตร์ ถึงร.ร.พลตำรวจบางเขน โดย ดร.วณี ปิ่นประทีป

19.บันทึก 6 ตุลา 19 โดย ท.พ.พลศิลป์ ศิวีระมงคล

20.บันทึก 6 ตุลา 19 โดย มานิจ จันทรวรรณ

21.ตึกสันทนาการ ชุมทางและเบ้าหลอม โดย น.พ.พลเดช ปิ่นประทีป

ภาคผนวก

ธรรมนูญสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

ถึงเพื่อนนักศึกษาทุกคน

๑ ปีเต็ม ที่เราได้เปลี่ยนโครงสร้างการบริหารกิจกรรมนักศึกษามาเป็นรูปสหพันธ์ ซึ่งประกอบด้วย สภาฯ องค์การบริหารและชมรมต่างๆ เพื่อจัดรูปการทำกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยในหมู่นักศึกษา บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่จะต้องรับรองธรรมนูญสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล อันจะเป็นแม่บทพื้นฐานของสหพันธ์ฯต่อไป

ในการลงมติรับรองธรรมนูญนี้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจาก๒ใน ๓ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลที่ลงคะแนนเสียง และได้รับความเห็นชอบจากเสียงข้างมากของนักศึกษาในคณะต่างๆอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของคณะทั้งหมดของมหาวิทยาลัยมหิดล

สภาฯ ขอย้ำในความสำคัญ ที่จะรักษาไว้ ซึ่งสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการรับรองธรรมนูญฯนี้ของเพื่อน นศ. ในฐานะที่เป็น นศ.ม.มหิดลและเป็นเจ้าของสหพันธ์ นศ.นี้ร่วมกัน.

ด้วยความเคารพรัก
สภาสหพันธ์นักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล

หมายเหตุ : การรับรองธรรมนูญฯนี้ จะกระทำพร้อมกันทั้งมหาวิทยาลัยในวันพุธ ที่ ๙ ก.ค. ๑๘ รายละเอียด ข้อสงสัยในธรรมนูญฯ สอบถามได้ที่สมาชิกสภาฯประจำคณะของท่านได้ทุกเวลา.

ธรรมนูญสหพันธ์นักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล

หมวดที่ ๑
นาม วัตถุประสงค์ ที่ตั้ง

มาตรา 1 . นาม "สหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล" ย่อว่า "ส.ม.ม."

มาตรา 2 . วัตถุประสงค์

1. เผยแพร่ชื่ออเสียงของมหาวิทยาลัย และของ ส.ม.ม.

2. ส่งเสริมความสัมพันธ์นักศึกษา นักศึกษากับอาจารย์ และนักศึกษาต่างสถาบัน

3. เพื่อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม รับใช้สังคม เพื่อธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ทางการเมือง เศรฐษกิจและสังคม

4. คุ้มครองสิทธิ รักษาผลประโยชน์ รวมทั้งช่วยเหลือ และส่งเสริมสวัสดิการของนักศึกษา

5. เพื่อเผยแพร่ เพิ่มพูนความรู้ทางด้านวิชาการ และความรู้รอบตัว รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษามหาลัยมหิดล

มาตรา 3 . ที่ตั้ง ตึกสันทนาการ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพระราม 6 ตำบลทุ่งพญาไท อำเภอพญาไท กรุงเทพมหานคร

มาตรา 4 . เครื่องหมายของ ส.ม.ม. ใช้เครื่องหมายของมหาลัยมหิดล และล้อมรอบภายนอกด้วยลายกนก มีข้อความในเครื่องหมายว่า "สหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล"

หมวดที่ ๒
สิทธิและหน้าที่ของนักศึกษา

มาตรา 5 . สิทธิของนักศึกษา

1. เข้าร่วมกิจกรรมที่ ส.ม.ม. จัดขึ้น และใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่และบริการซึ่ง ส.ม.ม. จะอำนวยให้ได้

2. มีสิทธิเสรีภาพ แสดงความคิดเห็น และวิจารณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย ในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย หรือเสนอคำแนะนำโดยผ่านสภาฯ หรือองค์การบริหารโดยตรง

3. มีสิทธิเข้าฟังการประชุมของสภาฯ และองค์การบริหาร ยกเว้นในกรณีที่เป็นประชุมลับ โดยมีสิทธิให้ความเห็น คำแนะนำ เมื่อได้รับอนุญาตจากประธาน ในที่ประชุม แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุม

4. นักศึกษาตั้งแต่ 25 คนขึ้นไป มีสิทธิยื่นหนังสือต่อองค์การบริหาร เพื่อขอให้ตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินสิ่งของ และการเงินของ ส.ม.ม. และอบ. ต้องแจ้งให้นักศึกษาทราบภายใน 15 วัน

5. นักศึกษาตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป มีสิทธิยื่นหนังสือต่อประธานสภาฯ ให้เรียกประชุมสภาฯ เพื่อสอบสวนกรรมการบริหาร เมื่อมีเหตุผลสมควร โดยประธานสภาฯ เรียกประชุมสภาฯ ภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันรับหนังสือ

6.นักศึกษาตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป มีสิทธิยื่นหนังสือต่อประธานสภาฯ ให้มีการพิจารณาและเปลี่ยนแปลงระเบียบ ส.ม.ม. และพิจารณาเรื่องอื่น ๆ ยกเว้น ข้อ 7.

7.นักศึกษาตั้งแต่ 250 คนขึ้นไป มีสิทธิยื่นหนังสือต่อประธานสภาฯ ให้มีการพิจารณาเพื่อเสนอขอประชามติให้มีการเปลี่ยนแปลงธรรมนูญ

8. 1 ใน 8 ของนักศึกษา มีสิทธิให้องค์การบริหารขอประชามติเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ

9. มีสิทธิสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง และลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกรรมการ ส.ม.ม. ตามระเบียบการเลือกตั้ง

10. นักศึกษาของแต่ละคณะ จะสามารถเข้ารับบริการในคณะอื่น ๆ เท่าเทียมกับนักศึกษาในคณะนั้น ๆ โดยปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับในคณะนั้น ๆ

11. นักศึกษาจะดำรงตำแหน่ง กรรมการบริหาร สมาชิกสภาฯ หรือกรรมการชมรมพร้อมกันเกินกว่า 1 ตำแหน่งไม่ได้

12. นักศึกษาที่ถูกลงโทษโดยทางมหาวิทยาลัยมหิดล มีสิทธิร้องเรียนให้สภาฯตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาในกรณีที่เห็นว่าไม่เป็นธรรมแก่นักศึกษาผู้นั้น

มาตรา 6 . หน้าที่ของนักศึกษา

1. ปฏิบัติตามธรรมและระเบียบของ ส.ม.ม.

2. รับผิดชอบ และให้ความร่วมมือในกิจกรรมของ ส.ม.ม.

หมวดที่ ๓
อำนาจนิติบัญญัติ

มาตรา 7. อำนาจนิติบัญญัติทั้งปวงในธรรมนูญนี้ มอบให้สภาผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

มาตรา 8. องค์ประกอบของสภาฯ

1. สภาผู้แทน นักศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนนักศึกษาที่ได้รับเลือก โดยนักศึกษาแต่ละคณะ

2. ผู้แทนนักศึกษาคณะใด ต้องเป็นนักศึกษาที่กำลังเรียนอยู่ในคณะนั้น

3. ผู้แทนนักศึกษาจะกำหนดตามจำนวนนักศึกษาแต่ละคณะในอัตราส่วนต่อไปนี้ นักศึกษา 200 คนแรก มีผู้แทนได้ไม่เกิน 3 คน ส่วนที่เกิน 200 คน ทุก ๆ 300 คน ให้มีผู้แทนได้อีก 1 คนเศษที่เหลือเกิน 50 คน ให้มีสมาชิกสภาฯ ได้อีก 1 คน

4. สภาผู้แทนจะเลือกประธานสภาฯ และกรรมการสภาฯ

5. ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนนักศึกษาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงก่อนวาระ ให้ประธานสภาฯ แจ้งให้สโมสรคณะซึ่งสมาชิกสภาฯ ผู้นั้นศึกษาอยู่ภายใน 3 วัน หลังจากสมาชิกสภาฯ ผู้นั้นหมดสิ้นสมาชิกภาพไป และให้สโมสรคณะนั้น ๆ จัดการเลือกตั้งซ่อมให้เสร็จสิ้นภายใน 15 วัน หลังจากสโมสรคณะได้รับแจ้งจากประธานสภาฯ แล้ว ในกรณีที่ยังเหลือเวลาน้อยกว่า วันก่อนปิดภาคปลายของแต่ละคณะ จนกระทั่งถึงวันอาทิตย์ปลายสัปดาห์ที่สองของเดือนกรกฎาคม ให้ทางสโมสรของคณะนั้น ๆ เลือกตัวแทนขึ้นมารับหน้าที่แทนสมาชิกสภาฯ คนเก่าซึ่งพ้นจากหน้าที่ไปโดยวิธีใด ๆ ก็ได้

การเลือกตั้งสมาชิกสภาฯ

1. เวลา สถานที่ วิธีการเลือกตั้ง และวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา จะกำหนดขึ้นในแต่ละคณะโดยสโมสรคณะ แต่สภาฯ อาจออกระเบียบเปลี่ยนแปลงวิธีการเลือกตั้งของแต่ละคณะได้

2. การเลือกตั้งสมาชิกสภาฯ ของ ส.ม.ม. จะต้องทำให้เสร็จสิ้นก่อนการประชุมสมัยแรกของสภาฯ อย่างน้อย 1 สัปดาห์

มาตรา 9 . อำนาจหน้าที่ของสภาฯ

1. มีอำนาจพิจารณา และออกระเบียบที่เกี่ยวกับ

ก. ค่าบำรุงสหพันธ์ และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ การอนุมัติโครงงาน และการจัดสรรงบประมาณสำหรับกิจกรรม และสวัสดิการของสหพันธ์ฯ ค่าบำรุงและค่าธรรมเนียมจะต้องเท่ากันทั้งมหาวิทยาลัย

ข. ระเบียบองค์การบริหาร ระเบียบชมรม ระเบียบนักศึกษาและอื่น ๆ

2. เป็นตัวแทนนักศึกษา ในการพิทักษ์ผลประโยชน์ รับคำร้อง และดำเนินการตามมติสภาฯ

3. ติดตามผลงานของคณะกรรมการบริหาร

4. เปิดอภิปรายขึ้นเพื่อวิจารณ์ หรือประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการบริหาร สภาฯ มีอำนาจในการปลดคณะกรรมการบริหารด้วยมติ 2 ใน 3 ของสมาชิกสภาฯ ทั้งหมด ในกรณีที่สอบสวนแล้วเห็นว่ากรรมการบริหารทุจริตต่อหน้าที่ รับสินบนหรือประพฤติเป็นที่เสื่อมเสียแก่มหาวิทยาลัย

5. สภาฯ จะกำหนดระเบียบการทำงานการลงโทษสมาชิกสภาฯ ที่ประพฤติผิดระเบียบและจะสมารถถอดถอนสมาชิกสภาฯ คนหนึ่งคนใดก็ได้ โดยมติ 2 ใน 3 ของสมาชิกสภาฯ ทั้งหมด

6. แต่งตั้งคณะกรรมาธิการ เพื่อกระทำกิจการหรือสอบสวนเรื่องใด ๆ และรายงานต่อสภาฯ

7. มีอำนาจในการเชิญบุคคลใด ๆ เข้ามาชี้แจงข้อเท็จจริงในการประชุมสภาฯ

8. ลงมติรับรองในการถอดถอน และหรือแต่งตั้งกรรมการองค์การบริหารตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง

9. มีสิทธิยับยั้งกิจกรรมของสโมสรคณะ ที่จัดในเวลาเดียวกับที่มีกิจกรรมของ ส.ม.ม. ทั้งนี้กิจกรรมของสหพันธ์ฯ นี้ไม่รวมถึงกิจกรรมของชมรมของสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

10. สภาฯ ผู้แทนนักศึกษาจะต้องออกแถลงผลงานเป็นระยะ ๆ ยกเว้นส่วนที่เป็นการประชุมลับ และจะต้องระบุรายชื่อสมาชิกที่ออกเสียงคัดค้านหรือสนับสนุนในปัญหาใด ๆ ก็ตาม เมื่อสมาชิก 1 ใน 5 ของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมต้องการเช่นนั้น และให้ระบุเหตุผลในการออกเสียงของสมาชิกสภาฯ ที่ต้องการ

ระบุเหตุผลของตน

11. ในกรณีที่มีปัญหาว่า การกระทำ การปฏิบัติได้ขัดแย้งหรือไม่เป็นไปตามธรรมนูญนี้ให้สภาฯ เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

มาตรา 10. การร่างระเบียบทั้งหลายที่ผ่านสภาฯ ผู้แทนนักศึกษาแล้ว ก่อนจะประกาศเป็นข้อปฏิบัติได้ ต้องนำเสนอต่อ อ.บ. ถ้า อ.บ. เห็นด้วย ให้ประธานสหพันธ์ประกาศใช้เป็นระเบียบได้ แต่ถ้าไม่เห็นด้วยประธานสหพันธ์มีสิทธิส่งระเบียบนั้นคืนมายังสภานักศึกษา พร้อมทั้งข้อโต้แย้ง ซึ่งต้องลงในรายงานการประชุมสภาฯ สภาผู้แทนนักศึกษาจะพิจารณาร่างระเบียบนั้นอีกครั้ง ซึ่งถ้า 2 ใน 3 ของสมาชิกสภาฯ ที่มาประชุมเห็นชอบร่างระเบียบนั้น ก็จะใช้เป็นระเบียบได้ แต่ในกรณีเช่นนี้การออกเสียงจะกระทำโดยให้สมาชิกลงชื่อสนับสนุนหรือคัดค้านและรายชื่อผู้สนับสนุนหรือคัดค้านจะระบุไว้ในวารสารของสภาฯ ถ้าประธานสหพันธ์ไม่ส่งร่างระเบียบนั้นกลับมาภายใน 10 วันหลังจากที่ได้รับร่างระเบียบแล้ว ร่างระเบียบนั้นมีผลบังคับใช้

ในกรณีที่คณะกรรมการบริหารเสนอญัตติเข้าสภาฯ แล้วในครั้งแรกสภาฯ ไม่เห็นด้วย ถ้าคณะกรรมการบริหารยังยืนยันญัตติเดิม ให้เสนอญัตตินั้นต่อสภาฯ ภายใน 7 วัน หลังจากสภาส่งเรื่องกลับมาและ สภาฯ จะต้องพิจารณาให้เสร็จสิ้นภายใน 7 วัน หลังจากนั้น ซึ่งการลงมติครั้งนี้ต้องถือมติของ ส.ส. ในการสนับสนุนญัตติของคณะกรรมการบริหารนั้นต้องใช้เสียงเกิน 1 ใน 2 ของ ส.ส. ทั้งหมด หากญัตติดังกล่าวยังไม่ผ่านที่ประชุมสภาฯ และคณะกรรมการบริหารยังยืนยันญัตติเดิมให้คณะกรรมการบริหารมีอำนาจที่จะขอประชามติจากนักศึกษาได้ หากผลประชามติสนับสนุนคณะกรรมการบริหารก็ให้ยุบสภาฯ หากผลประชามติสนับสนุนสภาฯ ก็ให้ยุบคณะกรรมการบริหารและให้ยุบตนเองภายใน 7 วัน หลังจากทราบผลประชามติ

มาตรา 11. การประชุมสภาฯ ผู้แทนนักศึกษา

1. การประชุมจะต้องมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่า 1 ใน 2 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงครบองค์ประชุมในกรณีที่ไม่ครบองค์ประชุมให้เลื่อนการประชุม

2. การประชุมสมัยแรกจะเริ่มในวันอาทิตย์ สัปดาห์ที่ 2 ของเดือนกรกฎาคม ซึ่งจะต้องพิจารณา

2.1 การเลือกตั้งตำแหน่งต่าง ๆ ของสภาฯ

2.2 การรับมอบงานของสภาฯ

2.3 กำหนดวาระการประชุมครั้งต่อไป

การประชุมสมัยแรกต้องเสร็จสิ้นภายใน 1 สัปดาห์

3. การประชุมวิสามัญของสภาฯ จะมีได้ตามมาตรา 20 ข้อ4, ตามมาตรา 5 ข้อ 5 และ7. จำนวน 1 ใน 3 ของสมาชิกสภาฯ ทั้งหมดเข้าชื่อยื่นต่อประธานสภาฯ เสนอขอประชุม

มาตรา 12. การพ้นตำแหน่งของสมาชิกสภาฯ

1. ถึงแก่กรรม

2. ลาออก

3. ออกตามวาระ ในวันอาทิตย์สัปดาห์ที่ 2 ของเดือนกรกฎาคม เมื่อทำงานครบ 1 ปี

4. เมื่อมากกว่า 1 ใน 2 ของนักศึกษาที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาฯ ผู้นั้นเข้าชื่อผ่านประธานสภาฯ

5. ขาดคุณสมบัติว่าด้วยการเป็นสมาชิกสภาฯ

6. เมื่อมีมติ 2 ใน 3 ของสมาชิกสภาฯ ทั้งหมดตามบทลงโทษในระเบียบสภาฯ

7. ถูกยุบ ในกรณีที่สภาฯ แพ้ประชามติตามมาตรา 10.

มาตรา 13. สมาชิกสภาฯ จะได้รับเอกสิทธิที่จะไม่ถูกกล่าวโทษใด ๆ สำหรับการกล่าวถ้อยคำ หรือการแสดงความคิดเห็นใด ๆ ในสภาฯ และไม่ถูกไต่สวนในที่อื่น ๆ นอกจากสภาฯ และเอกสิทธิ์นี้ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้ที่สภาฯ ได้เชิญ มาแถลงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วย

หมวดที่ ๔

อำนาจความสัมพันธ์ของสหพันธ์ฯ และสโมสรคณะ

มาตรา 14. ข้อห้ามของสหพันธ์ฯ

1. จะไม่มีการจัดกิจกรรมใด ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์แก่คณะใดคณะหนึ่ง โดยเฉพาะ หรือทำให้คณะหนึ่งคณะใดได้รับผลประโยชน์มากกว่าคณะอื่น

2. จะไม่มีการออก ระเบียบ ที่จะทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในหมู่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

3. สหพันธ์ฯ จะไม่เข้าแทรกแซงในกิจกรรมภายในของสโมสรของแต่ละคณะ

มาตรา 15. ข้อห้ามสโมสรคณะ

1. สโมสรคณะจะจัดกิจกรรมของคณะขึ้นในเวลาเดียวกันกับที่มีกิจกรรมของสหพันธ์มิได้ ทั้งนี้กิจกรรมสหพันธ์ นี้ไม่รวมถึงกิจกรมของชมรมของสหพันธ์ฯ

2. สโมสรคณะสามารถจะดำเนินนโยบายเกี่ยวกับกิจกรรมภายนอกมหาวิทยาลัยได้โดยจะต้องแจ้งให้สหพันธ์ทราบก่อนการดำเนินการในกิจกรรมนั้น โดยสหพันธ์ฯ มีอำนาจยับยั้งกิจกรรมนั้นได้ ในกรณีที่พิจารณาเห็นว่าก่อให้เกิดความเสื่อมเสียแก่มหาวิทยาลัยมหิดล

หมวดที่ ๕
ฝ่ายบริหาร

มาตรา 16. ฝ่ายบริหารประกอบด้วย

- องค์การ บริหารและชมรมองค์การบริหารประกอบด้วย
- คณะกรรมการบริหารตัวแทนสโมสรคณะต่าง ๆ คณะละ 1 คน
- อนุกรรมการคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย
- ประธานสหพันธ์ รองประธานสหพันธ์ กรรมการบริหารตำแหน่งอื่น ๆ

มาตรา 17. การเลือกตั้ง

1. ประธานสหพันธ์, รองประธานสหพันธ์ และกรรมการบริหารจะได้รับการเลือกตั้งเป็นชุดโดยที่ชุดใดได้คะแนนรวมของนักศึกษาทั้งหมดสูงสุดจะได้รับการเลือกตั้ง

2. สภาฯ จะกำหนดเวลาเลือกตั้งคณะกรรมการบริหาร ซึ่งจะทำพร้อม

กันทั้งมหาวิทยาลัยมหิดล

3. คุณสมบัติของผู้รับการเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานฯ, รองประธานฯ และกรรมการบริหารจะต้องเป็นนักศึกษาปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหิดล

มาตรา 18. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหาร

1. องค์การบริหารจะมีอำนาจทำสัญญาต่าง ๆ ที่ผูกพันต่อสหพันธ์ฯ ซึ่งสหพันธ์จะต้องรับผิดชอบในสัญญานั้น โดยได้รับคำแนะนำ และความเห็นชอบจากสภาฯ ทั้งนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจาก 2 ใน 3 ของสมาชิกสภาฯ ที่เข้าร่วมประชุมเป็นอย่างน้อย

2. มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนตัวแทนของ ส.ม.ม. ตำแหน่งบริหารและตำแหน่งอื่น ๆ ขององค์การบริหาร โดยความเห็นชอบจากสภาฯ สภาฯ อาจมอบอำนาจโดยออกระเบียบให้การแต่งตั้งอนุกรรมการบริหารต่าง ๆ ตามที่สภาฯ เห็นชอบ ให้อยู่ในอำนาจขององค์การบริหาร

3. จะต้องชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ ต่อที่ประชุมสภาฯ กำหนด และเสนอนโยบายโครงงานงบประมาณและอื่น ๆ แก่สภาฯ

4. ในกรณีพิเศษองค์การบริหารอาจเรียกประชุมสภาฯ ด่วนได้ภายใน 24 ชั่วโมง

5. มีอำนาจเรียกประชุมนักศึกษาเพื่อชี้แจงสิ่งต่าง ๆ

6. มีหน้าที่ทำให้ระเบียบต่าง ๆ ได้รับการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

มาตรา 19. อำนาจหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหาร

1. ประธานสหพันธ์ รับผิดชอบและควบคุมการดำเนินงานของสหพันธ์ ให้เป็นไปตามระเบียบและธรรมนูญ

2. รองประธานสหพันธ์

2.1 ทำหน้าที่แทนประธานสหพันธ์ เมื่อประธานสหพันธ์ไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือได้รับการมอบหมายจากประธานสหพันธ์

2.2 ช่วยเหลือประธานในกิจการทั้งปวง

3.อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร

3.1 ปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดไว้ในระเบียบบริหาร

3.2 รับผิดชอบร่วมกันในการพิจารณาวินิจฉัยประสานงานใน

นโยบาย

3.3 มีอำนาจเสนอให้แต่งตั้งอนุกรรมการ เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินงานในหน่วยงานของตน

4. ตัวแทนสโมสรคณะต่าง ๆ

4.1 เป็นผู้ประสานงานระหว่างสหพันธ์กับสโมสรคณะต่าง ๆ

4.2 ไม่มีสิทธิออกเสียงลงมติในที่ประชุม

มาตรา 20. การเรียกประชุมนักศึกษา

1. ประธานสหพันธ์อาจเรียกประชุมรวมนักศึกษา เพื่อชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ ได้ โดยต้องแจ้งกำหนดการประชุม ให้ทราบทั่วกันทุกคณะล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน ในกรณีเร่งด่วนจะต้องแจ้งให้นักศึกษาทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 24 ชั่วโมง

2. ประธานสหพันธ์ อาจเรียกประชุมนักศึกษาแยกเป็นรายคณะ โดยผ่านทางนายกสโมสรคณะ

มาตรา 21. การพ้นตำแหน่งของกรรมการบริหาร

1. ออกตามวาระ

2. ถึงแก่กรรม หรือเหตุอื่น ๆ ที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตลอดปี

3. ลาออก

4. หมดสภาพการเป็นนักศึกษาปัจจุบันของมหาวิทยาลัย

5. ประธาน รองประธาน และกรรมการบริหารจะถูกปลดจากตำแหน่งหากถูกพิจารณาซักฟอกและตัดสิน โดยสภาฯ ว่าทุจริตต่อหน้าที่ รับสินบนหรือประพฤติสิ่งอันเป็นที่เสื่อมเสียแก่มหาวิทยาลัย

6. ปลดออกตามมติของกรรมการบริหาร โดยความเห็นชอบจากสภาฯ

7. ในกรณีที่แพ้ประชามติตามมาตรา 10

มาตรา 22. ในกรณีที่ประธานสหพันธ์ฯ และรองฯ พ้นจากตำแหน่งตามข้อ 5 หรือข้อ 7 ให้สภาฯ แต่งตั้งผู้ดำเนินการแทนคณะกรรมการบริหาร และทำหน้าที่จนกว่าคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ที่ได้รับเลือกตั้งมารับหน้าที่ภายใน 30 วัน หลังจากองค์การบริหารชุดเดิมพ้นตำแหน่ง เว้นแต่ในกรณีที่ยังเหลือเวลาไม่เกิน 60 วัน ก่อนปิดภาคเรียนการศึกษาของคณะสุดท้ายในปีนั้น ๆ ให้สภาฯ เลือกองค์การบริหารแทน ชุดได้รับเลือกตั้งใหม่นี้จะมารับหน้าที่ จะมีวาระการทำงานจนถึงเวลาที่ชุดที่ถูกปลดจะหมดวาระเท่านั้น

หมวดที่ ๖
ชมรม

มาตรา 23. การรวมตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์แก่สมาชิกของกลุ่ม หรือทำกิจกรรมตามความประสงค์ของกลุ่มเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สามารถขอจดทะเบียนเป็นชมรมและจะต้องปฏิบัติตามระเบียบเกี่ยวกับชมรม ซึ่งออกโดยสภาผู้แทนนักศึกษา

มาตรา 24. สมาชิกชมรมจะเป็นผู้เลือกประธานชมรมและคณะกรรมการชมรม สมาชิกชมรมเป็นผู้กำหนดกิจกรรม และพิจารณางบประมาณของชมรม

มาตรา 25. สภาผู้แทนนักศึกษาจะจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งให้นักศึกษาแต่ละคน ซึ่งนักศึกษาจะสามารถมอบให้กับชมรมใด เงินส่วนนี้ชมรมต่าง ๆ จะใช้จ่ายได้ตามความประสงค์ของสมาชิกชมรมใดที่ได้เงินจากสมาชิกไม่พอเพียงอาจเสนอขอความสนับสนุนจากองค์การบริหารได้

หมวดที่ ๗
การเงินของสหพันธ์ฯ

มาตรา 26. เงินรายได้ของสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล คือ

1.เงินค่าบำรุงสหพันธ์ฯ จากนักศึกษาเงินส่วนนี้ให้เก็บรักษาไว้ตามระเบียบมหาวิทยาลัย

2.เงินรายได้จากกิจกรรมพิเศษ

3.เงินบริจาคสนับสนุนให้สหพันธ์ฯ

การเก็บรักษาเงินรายได้ของสหพันธ์ตามข้อ 2, 3 ให้เหรัญญิกนำเงินเข้าฝากธนาคาร ในนามสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล การเบิกเงินจากธนาคารให้ประธานสหพันธ์ เหรัญญิก และเลขาธิการลงนามร่วมกัน

มาตรา 27.

การเบิกจ่ายเงิน ต้องดำเนินการไปตามงบประมาณที่สภาผู้แทนนัก

ศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ได้พิจารณาอนุมัติ

มาตรา 28. ในการจัดสรรงบประมาณให้สภาผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลแต่งตั้งคณะกรรมธิการขึ้นชุดหนึ่ง โดยมีเหรัญญิกเป็นประธาน นอกนั้นเป็นบุคคลที่มาจากสภาฯ และองค์การบริหารอย่างละเท่า ๆ กัน ให้กรรมาธิการมีสิทธิที่จะสงวนญัตติเพื่อเสนอญัตตินั้นเข้าอภิปรายในสภาฯ ได้ การพิจารณาจัดสรรงบประมาณของคณะกรรมาธิการต้องเสร็จสิ้นภายในไม่เกิน 20 วัน นับจากวันที่ได้รับร่างงบประมารประจำปีจากองค์การบริหารการจัดสรรงบประมาณในขั้นสภาฯ ต้องให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดไม่เกิน 15 วัน นับจากวันที่ได้รับร่างพิจารณาจากคณะกรรมาธิการ

มาตรา 29. ให้แต่งตั้งกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยกรรมการจากองค์การบริหาร และตัวแทนจากชมรมต่าง ๆ รวมกันไม่น้อยกว่า 5 คน เพื่อทำการจัดซื้อสิ่งของ ในกรณีที่สิ่งของประเภทเดียวกันมีมูลค่ารวมกันเกิน 5,000 บาทขึ้นไปให้การจัดซื้อโดยการเปิดประมูล นอกเหนือจากนั้นให้อยู่ในดุลยพินิจของกรรมการ

หมวดที่ ๗
ประชามติ

มาตรา 30. ประชามติเป็นเสียงของนักศึกษาข้างมากของนักศึกษาที่ลงคะแนนซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 60% ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลทั้งหมด

มาตรา 31. ประชามติย่อมกระทำได้ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

1.เกิดข้อขัดแย้ง หรือเพื่อการดำเนินการร่วมกันระหว่างสภาผู้แทนนักศึกษากับองค์การบริหาร ยกเว้น

-การพิจารณาอนุมัติงบประมาณ

-อำนาจการตีความธรรมนูญของสภานักศึกษา

2.เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนนักศึกษา 2 ใน 3 ของสมาชิกสภาผู้แทนนักศึกษาทั้งหมดเห็นชอบ

3.เมื่อนักศึกษา 1 ใน 8 ของนักศึกษาทั้งหมดของมหาวิทยาลัยมหิดลลงชื่อร่วมกันยื่นเสนอต่อองค์การบริหาร

มาตรา 32. ก่อนการแสดงประชามติจะต้องมีการเปิดอภิปรายทั่วไปในทุกคณะเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยให้สภาฯ และองค์การบริหารจัดตั้งคณะกรรมการผสมขึ้น ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากสภาฯ และองค์บริหาร และนักศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้ได้ผลประชามติ และแจ้งให้นักศึกษาทราบทั่วกันภายใน 48 ชั่วโมง หลังทราบผลการแสดงประชามติ

มาตรา 33. การลงคะแนนเสียง จะลงคะแนนเสียงในวันเปิดอภิปรายทั่วไปมิได้

มาตรา 34. เสียงข้างมากของประชามติถือเป็นข้อตกลงที่ได้รับความยินยอมพร้อมใจจากนักศึกษาทั้งมวล ข้อขัดแย้งเป็นอันยุติ

มาตรา 35. ประชามติเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกหน่วยงานใน ส.ม.ม. จะละเมิดมิได้

หมวดที่ ๘
การแก้ไขธรรมนูญ

มาตรา 36. การแก้ไขธรรมนูญจะกระทำได้ด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

1. ญัตติขอแก้ไขต้องมาจาก

-นักศึกษาตั้งแต่ 250 คนขึ้นไป เข้าชื่อเสนอต่อสภาฯ

-มติคณะกรรมการบริหาร ซึ่งมีเสียงสนับสนุน 2 ใน 3 ของกรรมการบริหารทั้งหมด

-สมาชิกสภาฯ ไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของสมาชิกสภาฯ ทั้งหมด

2. ญัตติแก้ไขเพิ่มเติมต้องยื่นเสนอเป็นร่างธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และให้สภาฯ พิจารณาเป็นสามวาระ

3. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 1 ขั้น รับหลักการต้องมีเสียงเห็นชอบไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกสภาที่เข้าประชุม และต้องไม่ต่ำกว่า 1/2 ของจำนวนสมาชิกสภาทั้งหมด

4. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 2 ขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากตัดสิน

5. เมื่อการพิจารณาวาระที่ 2 เสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้ 7 วัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้พิจารณาในวาระที่ 3 ต่อไป

6. การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 3 ขั้นสุดท้าย ต้องได้รับความเห็นชอบในการที่จะออกใช้เป็นธรรมนูญไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกสภาฯ ที่เข้าประชุม และต้องไม่ต่ำกว่า 1/2 ของจำนวนสมาชิกสภาฯ ทั้งหมด

7. เมื่อสภาผู้แทนนักศึกษามีมติให้แก้ไขธรรมนูญแล้ว ให้นำร่างธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมมาขอประชามติ ร่างธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจะใช้บังคับได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจาก 2 ใน 3 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลที่ลงคะแนนเสียง จำนวนนักศึกษาที่ลงคะแนนเสียงต้องไม่ต่ำกว่า 60% ของนักศึกษาทั้งหมด

หมวดที่ ๙
บททั่วไป

มาตรา 37. ธรรมนูญนี้ให้ถือเป็นอำนาจสูงสุด นักศึกษาทุกคนต้องปฏิบัติ จะละเมิดมิได้ ระเบียบที่ออกตามธรรมนูญนี้ นักศึกษาทุกคนต้องปฏิบัติตาม จะละเมิดมิได้

มาตรา 38. ในกรณีที่มีปัญหาการกระทำ หรือการปฏิบัติใดขัดแย้ง หรือไม่เป็นไปตามธรรมนูญนี้ให้สภาผู้แทนนักศึกษาเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

บทเฉพาะกาล

ธรรมนูญฉบับนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดลลงนาม และหลังจากนั้น 6 เดือน ให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปและขอประชามติธรรมนูญนี้จะใช้บังคับเป็นการถาวรได้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจาก 2 ใน 3 ของนักศึกษามหาวิทยาลัมหิดลที่ลงคะแนนเสียง และได้รับความเห็นชอบจากเสียงข้างมากของนักศึกษาในคณะต่าง ๆ อย่างน้อยครึ่ง หนึ่งของคณะทั้งหมดของมหาวิทยาลัยมหิดล

ระเบียบต่าง ๆ ที่ออกโดยคณะกรรมการร่างธรรมนูญ ให้ใช้บังคับนับตั้งแต่วันที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดลลงนาม หลังจากนั้น 4 เดือน ให้สภาผู้แทนนักศึกษาพิจารณาร่างระเบียบเหล่านั้นใหม่

การเลือกตั้งองค์การบริหาร ชุดปี 2517-2518 ให้กระทำให้เสร็จสิ้นในวันที่ 10 กรกฎาคม 2517 ให้คณะกรรมการบริหารสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลปี 2516-2517 รับผิดชอบการเลือกตั้งองค์การบริหารชุดนี้

ให้คณะกรรมการบริหารสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลปี 2516-2517 ทำหน้าที่รับจดทะเบียบชมรมต่าง ๆ จนกว่าจะมีองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลปี 2517-2518 มาทำหน้าที่

กรณี "ฆ่าแล้วเผา"

ภาพยนต์เรื่อง "ฆ่าแล้วเผา" เป็นภาพยนต์ยอดเยี่ยมเรื่องหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการกดขี่ การรุกราน และการเอารัดเอาเปรียบอย่างไร้มนุษย์ธรรม ของกลุ่มประเทศกลุ่มหนึ่งที่เรียกตัวเองว่า อารยชน เนื้อเรื่องเริ่มขึ้นจากการที่นายทหารชาวอังกฤษ (นำแสดงโดย มารอน แฟรนโด) เดินทางไปขึ้นบกที่เกาะแห่งหนึ่งซึ่งตกเป็นอาณานิคมของโปตุเกสมากกว่า 300 ปี โดยหวังที่จะขับไล่เจ้าอาณานิคมเก่าออกไปและเข้าแสวงหาผลประโยชน์แทน เขาได้ใช้วิธีการที่แหลมคมโดยลวงชาวพื้นเมืองคนหนึ่งให้เป็นผู้นำการปฏิวัติ แต่หลังจากการปฏิวัติประสบผลสำเร็จแล้ว เพราะผู้นำนั้นขาดความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในกิจการบ้านเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการค้าอันเป็นผลประโยชน์ของกลุ่มพ่อค้าอิทธิพลชาวต่างชาติ ผู้นำจึงจำต้องยอมยกอำนาจการปกครองให้แก่กลุ่มพ่อค้าต่างชาติไปในที่สุด อย่างไรก็ดี วิญญาณแห่งการปฏิวัติยังคุกรุ่นอยู่ภายใต้จิตใจของเขา เมื่อทนถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้รุกรามใหม่ไม่ได้ เขาจึงรวบรวมสมัครพรรคพวกขึ้นเพื่อเตรียมการปฏิวัติอีก ยังผลให้การกอบโดยผลประโยชน์ของกลุ่มพ่อค้าอิทธิพลต่างชาติเป็นไปอย่างไม่สะดวก ร้อนถึงผู้เสียผลประโยชน์รายใหญ่ที่ทำตัวเป็นเจ้าของทรัพยากรทุกอย่างรวมทั้งคนบนเกาะ ต้องส่งนายทหารอังกฤษคนเดิมผู้ซึ่งครั้งหนึ่งเคยดำเนินการทำให้เกาะนี้ตกเป็นของอังกฤษโดยพฤตินัยกลับเข้ามาแก้ปัญหาอีก การกลับมาของเขาครั้งนี้ เขาเข้ามาในลักษณะตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์อย่างละเอียด และใช้ความหลักแหลม เข้าทำการปราบปราม อาศัยทหารชาวพื้นเมืองที่ยอมเป็นทาสของเงินมากกว่าความเป็นไทยของตัวเอง ปราบปรามชาวพื้นเองด้วยกันอย่างทารุณ และแล้ว หลังจากความพยายามดำเนินการต่อสู้ ระหว่างฝ่ายพ่อค้าอิทธิพลที่ได้เปรียบทุกอย่าง (ยกเว้นตัวบุคคลที่ต่อสู้เพื่อเงิน) กับฝ่ายชายพื้นเมืองที่เสียเปรียบทุกกอย่าง (ยกเว้นตัวบุคคลที่ต้องสู้เพื่ออุดมการณ์และความอยู่รอด) ก็จบลงโดยฝ่ายหลังต้องพ่ายแพ้ไป แต่นั่นก็เป็นเพียงบทเรียนความบกพร่องที่น่าจะได้รนำมาศึกษาและหาหนทางแก้ไขเพื่อผลประโยชน์ของมนุษยชาติผู้ทุกกดขี่ทั้งปวง.

ภาพยนต์เรื่องนี้สามารถสะท้อนให้เห็นความจริงได้หลายประการพอจะสรุปได้คือ..

1. ลักษณะของอาณานิคมยุคใหม่ (โฉมหน้าจักรวรรดินิยม) เข้ามาในรูปของนักบุญใจบาป เข้ามาเพื่อช่วยให้ประชาชนได้ปลดแอกของตนเอง (ในเรื่องนี้คือโปตุเกส) จนสำเร็จ แต่เบื้องหลังความปราณีอันนี้ ประชาชนชาวพื้นเมืองกลับมารู้ไม่ว่ากำลังยื่นคอของตนเองเข้าไปรองรับแกอันใหม่ที่ประดับประดาไว้อย่างงดงามซึ่งไม่ต่างจากสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีชาติจักรวรรดินิยมพยายามจะหยิบยื่นความช่วยเหลือให้แก่ประเทศในดลบกที่ 3 ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ให้เงินลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม โดยอ้าวว่าเพื่อให้ประชาชนมีงานทำ แต่แท้ที่จริงแล้วก็คือการขูดรีดแรงงานทางกาย ทางด้านการศึกษา เช่น วางระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับประเทศของคนโดยอ้างถึงความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการแต่แท้ที่จริงแล้ว ก็คือการขูดรีดแรงงานทางสมองนั่นเอง ฯลฯ

2. ความล้มเหลวและเลวร้ายของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่ไม่เพียงแต่จะพยายามกอบโดยและแสวงหาผลประโยชน์ในดินแดนของตนเท่านั้น หากแต่ยังข้ามน้ำข้ามทะเลรุกรานดินแดนอื่นเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้มากที่สุด ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง ยังผลให้ประชาชนลืมความทุกข์ยากของตนเอง และหลงใหลในบุญคุณของตนซึ่งเป็นฝ่ายปกครอง เช่น มีการแจกอาหาร ประชาชนต้องแย่งยื้อกันเยี่ยงสัตว์ป่า ย่อมเป็นที่รู้กันดีว่า นั่นมิใช่วิธีการแก้ปัญหาอย่างแท้จริงเลย

3. นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นลักษณะของรัฐบาลภายใต้ระบบทุนนิยม ซึ่งต้องบริหารประเทศภายใต้ผลประโยชน์ของกลุ่มพ่อค้าอิทธิพล ยังผลให้ คุณค่าความเป็นมนุษย์ ถูกมองข้ามไป ทุกๆ วิถีทางจึงมิใช่เพื่อประชาชน หากแต่เพื่อกลุ่มผลประโยชน์ของตนเองท่านั้น จะเห็นได้จากการปล่อยให้ประชาชนอดอยาก การปราบปรามประชาชนที่ลุกขึ้นคัดค้าน และหากรัฐบาลภายใต้ระบบทุนนิยมชุดใดเกิดเล็งเห็นถึงความทุกข์ยากของประชาชนและเริ่มหันเหนโยบายอันเป็นการขัดต่อผลประโยชน์ก็มักจะถูกทำลายลงและมีการจัดตั้งรัฐบาลลงและมีการจัดตั้งรัฐบาลของกลุ่มผลประโยชน์ชุดใหม่ขึ้น ดังปรากฏให้เห็นชัดในประเทศปัจจุบันหลายๆ ประเทศ เช่น เวียดนาม ชีลี ฯลฯ (อาจรวมทั้งประเทศไทยด้วย)

4. ความไร้ซึ่งมนุษยธรรมของกลุ่มผลประโยชน์ ผู้คุมบังเหียนชาติจักรพรรดินิยมจะ กระทำทุกวิธีทางเพื่อธำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ทั้งปวง ชีวิตของ

มนุษย์จะไม่มีความหมายเลยแม้แต่น้อย เขาทำลายได้เสมอ จะเห็นได้จากการจ้างชาวพื้นเมืองเป็นฝ่ายปราบปรามทำลายล้างกลุ่มผู้ปฏิวัติซึ่งเป็นชนชาติเดียวกันโดยใช้เงินเป็นเครื่องล่อ เพราะเงินตัวเดียวจึงทำให้เขาเหล่านั้น พอใจในการทำลายล้าง พอใจในการต่อสู้ เช่นเดียวกับที่จักรวรรดินิยมทั้งหลายกำลังกระทำต่อประเทศในย่านเอเชียอาคเนย์ เช่น ไทย ลาว เวียดนาม เขมร และพร้อมที่จะเกิดได้ทุกแห่งกลุ่มจักรวรรดินิยมสามารถตัดตวงผลประโยชน์โดยที่มันไม่ต้องเสียเลือดเนื้อแต่อย่างไร ทั้งนี้เพราะอำนาจเงินสามารถทำให้พวกรับจ้างทำได้ทุกอย่าง แม้กระทั่ง ทำลายล้างพวกเดียวกัน เผาหมู่บ้านทั้งหมู่บ้านเพื่อตรวจค้นผู้ปฏิวัติ เผาหมู่บ้านทั้งหมู่บ้านเพื่อตรวจค้นผู้ปฏิบัติ เผาป่าทั้งป่าเพื่อทำลายประชาชนที่ขัดขืน ราษฎรต้องเดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า ไม่ผิดกันกรณีหมู่บ้านในเวียดนาม นาทราย นาหินกอง และอีกหลายแห่งที่ยังไม่มีการบันทึก

5. ความเฉียบแหลมรอบคอบของพวกกลุ่มผลประโยชน์ โดยสามารถศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และคาดการณ์ล่วงหน้าได้ สามารถลวงเหยื่อตกหลุมพรางได้ เช่น การวางแผนการปฏิบัติ โดยสร้างคนธรรมดาเป็นโจร สอนให้ป้องกันตัวเองจากความผิด ทำให้เกิดความรักประชาชน ในที่สุดกลายเป็นวีรบุรุษแห่งการปฏิวัติ โดยการวางแผนได้อย่างเหมาะเจาะ ทั้งมีความรอบคอบไม่ยอมให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ เช่น การขัดขวางการประหาร โฮ เช่ นักปฏิวัติ เนื่องจากตระหนักว่า ผู้ที่ต่อสู้เพื่ออุดมคติเป็นวีรชน วีรชนที่ถูกฆ่าจะกลายเป็นเทพบุตร เทพบุตรเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะไม่ตาย และกลายเป็นตำนานเป็นบนเพลงที่ร้องกันไปทั่ว และเมื่อนั้น อุปสรรคต่อการกอบโกยผลประโยชน์ก็ตามมา เป็นที่น่าเสียดายว่า ความหลักแหลมรอบคอบถูกใช้ไปเพื่อชนกลุ่มน้อยไม่ใช่เพื่อประชาชนซ้ำร้ายยังเพื่อการทำลายประชาชน และนี่เป็นจุดที่น่าอดสูของสังคม

6. “เสรีภาพที่เขาให้ไม่เสรี เสรีภาพจักสมปองต้องต่อสู้” เป็นข้อสรุปจากข้อข้องบน ซึ่งเราประจักษ์แล้วว่า ความเป็นธรรมในสังคมตลอดจนเสรีภาพมิใช่เป็นสิ่งที่บุคคลอื่นจะหยิบยื่นให้ หากแต่จะต้องได้มาด้วยการต่อสู้ สู้อย่างทรหดเพราะการต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมเช่นนี้ ชัยชนะย่อมตกเป็นของประชาชนในที่สุดเราร้ว่า เราจะไปทางไหน แต่เราไปไม่ถูก ยังดีกว่าเราไปถูก แต่เราไม่รู้ว่า เราจะไปทางไหน

ฆ่าแล้วเผา

1. จุดประสงค์ของภาพยนต์เรื่องนี้สามารถสะท้อนความเป็นจริงของสังคมอย่างไร

. แสดงถึงการล่าอาณาจิคมในสมัยก่อนซึ่งเป็นการล่าเมืองขึ้นของพวกผิวขาวอย่างเปิดเผย ซึ่งแตกต่างกับการล่าอาณานิคมสมัยนี้

. แสดงการกดขี่ขูดรีดจากนักล่าอาณานิคมโดยปราศจากมนุษยธรรม

. แสดงถึงความสกปรกโสมมของสังคมระบบนายทุนซึ่งอาศัยการเมืองเป็นที่แสวงหาผลประโยชน์ของคนกลุ่มน้อย โดยปราศจากความมีมนุษย์ธรรม

. แสดงถึงการต่อสู้ของประเทศโลกที่สาม

. แสดงถึงการแบ่งชนชั้นของมวลมนุษย์อย่างชัดเจน

. เห็นด้วยทุกข้อ

. อื่นๆ.....

2. การต่อสู้ของโฮเซ่ต้องรุนแรงเพราะ

. โฮเซ่เป็นบ้าอำนาจ บ้าสงคาม ไม่ยอมเจรจาโดยสันติวิธี

. ฝ่ายอังกฤษใช้ความรุนแรงก่อน

. โฮเซ่มีบทเรียนซึ่งประสบมา “เสรีภาพที่เขาให้ไม่เสรี เสรีภาพจักสมปองต้องต่อสู้

. อื่นๆ.....

3. “กองทัพทหารรบได้เพราะเงิน แต่กองโจรรบด้วยชีวิตและอุดมการณ์” กองโจรรบโดยไม่มีอะไรจะสูญเสียนายทหารมีสิ่งที่ต้องสูญเสีย เช่นตำแหน่ง ทรัพย์สิน (เซอร์วิลเลียมเป็นผู้พูด) ท่านเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้หรือไม่

. เห็นด้วย

. ไม่เห็นด้วย

4. เปรียบเทียบการต่อสู้ของ ผ.ก.ค. กับรัฐบาลเมืองไทย และการต่อสู้ของชาวเควมาดดา นำโดยโฮเซ่กับทหารพื้นเมืองชาวอังกฤษจ้างรบ

. มีลักษณะคล้ายกัน เพราะการต่อสู้ของทั้งคู่นั้นสู้เพื่ออุดมการณ์และชีวิตที่ดีกว่า สู้เพราะทนอยู่ในสภาพสังคมที่เขาคิดว่าปราศจากความยุติธรรมไม่ได้

. ต่างกันเพราะ ผ.ก.ค. สู้เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่พวกโฮเซ่สู้เพราะต้องการเสรีภาพ

. เหมือนกันเพราะเป็นการต่อสู้ทำลายกันระหว่างเชื้อชาติเดียวกัน โดยมีมหาอำนาจหนุนหลังทางทหาร (พื้นเมือง)

. เห็นด้วยกับข้อ ก, ค

. อื่นๆ.....

5. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่า ประเทศไดทยกำลังถูกต่างชาติรุกรานซึ่งต้องมีลักษณะบางอย่างคล้ายกับประเทศเควมาดา ต่างก็..ในเมืองไทยเป็น การรุกรานที่อาศัยผู้นำหรือผู้มีอำนาจในเมืองไทยเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์แต่เควนาดา ถูกรุกรายอย่างเปิดเผยมีชาวอังกฤษมาปกครองเอง.

. เห็นด้วย

. ไม่เห็นด้วย

6. ถ้าท่านเห็นด้วยในข้อ 5 ยกตัวอย่างการรุกรายให้เห็น (ตอบเกิน 1 ข้อได้)

. การปล่อยให้ต่างชาติเข้ามาตั้งฐานทัพ

. การเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาตินำเอาทรัพยากรของไทยไปใช้

. การที่ชาวต่างชาติมีอภิสิทธิ์เหนือชาวไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

. อื่นๆ.....

7. ท่านมีความคิดที่จะป้องกันการรุกรานของประเทศอื่นอย่างไร

. สร้างชาตินิยมแก่ชาวไทย

. ชี้ให้ชาวไทยเห็นถึงข้อเสียและการกดขี่ของผู้รุกราน

. ปิดประกาศ

. ยังไม่เคยคิด

. อื่นๆ

8. ท่านโฮเซ่ จึงไม่ยอมหนีเมื่อมาลอน แบรนโด เปิดโอกาสให้

. โฮเซ่มีความคิดเหมือนที่เซอร์วิลเวียมพูดว่า "ผู้ที่ต่อสู้เพื่ออุดมคตินับได้ว่าเป็นวีรชน วีรชนที่ถูกฆ่าจะกลายเป็นเสมือนเทพบุตร เพทบุตรเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่ตาย และกลายเป็นตำนาน เป็นบทเพลงที่ร้องไปทั่ว และเมื่อนั้นก็จะโฮเซ่ในที่อื่นๆ ขึ้นอีกซึ่งลำบากต่อพวกล่าเมืองขึ้น"

. เพราะโฮเซ่เสียใจที่ตนต่อสู่เพื่อประชาชน เพื่อชาติ แต่เมื่อตนถูกจับประชาชนเหล่านั้นก็กลับแสดงความดีใจและจะทำการประชาทัณฑ์โฮเซ่

. โฮซ่ารู้ตัวว่า ถ้ารัฐบาลอังกฤษปล่อยให้เขามีชีวิตอยู่ ก็เพียงเพื่ออาศัยตนเองเป็นเครื่องมือในการกดขี่ประชาชนต่อไปอีก ซึ่งเขายอมตายเสียดีกว่า (ประโยคนี้โฮเซ่พูดกับผู้คุม)

. โฮเซ่จะไม่ยอมรับเสรีภาพที่นักล่าอาณานิคมให้ เพราะเสรีภาพจะสมปองต้องไม้มาจากการต่อสู้

. อื่นๆ.....

9. เหตุการณ์ที่บ้านนาทรายกับการเผาหมู่บ้านในภาพยนต์คล้ายกันหรือไม่

. คล้ายกัน

. ต่างกัน

10. บรรยายคุณสมบัติของเซอร์วิลเลียม (มาสอน แบรนโด)

. เป็นคนฉลาดหลักแหลมมาก สามารถรู้ซึ้งถึงจิตใจของชาวเควมาดา เป็นคนที่มีจิตวิทยาสูง แต่เอาความฉลาดของตนไปใช้ในทางที่ผิด ใช้อย่างปราศจากมนุษยธรรม ความฉลาดของเขาจึงกลายเป็นความทุกข์ยากของประชาชนของชาวเควนาดาครั้งนี้ก็เพราะความอยากได้เงินของเขาอย่างเดียว

. เป็นคนรักชาติ กล้าหาญ ฉลาด

. อื่นๆ.....

11. บรรยายคุณสมบัติของโฮเซ่

. เป็นคนบ้าอำนาจ หวังที่จะเควนาดาเท่ากับอังกฤษ (จะเห็นได้จาก

ตอนที่ขับไล่โปรตุเกสออกไปแล้ว ก็ตั้งตัวเป็นใหญ่ จะขับไล่อังกฤษออกไปด้วย) เป็นคนบ้าอุดมการณ์โดยไม่คิดว่าจะทำได้หรือไม่

. เป็นนักสู้ที่ยิ่งใหญ่ของประชาชน มีจุดยืนที่มั่นคงและหนักแน่น เกลียดการกดขี่ขูดรีด รักอิสรภาพ รักชาติ

. อื่นๆ.....

12.ท่านเห็นด้วยกับการฉายภาพยนต์ประเภทนี้พร้อมทั้งมีแบบสอบถามอย่างนี้หรือไม่

. เห็นด้วย

. ไม่เห็นด้วย

. อื่นๆ.....

โลกที่สามกำลังหนุ่มแน่น จักรวรรดินิยมกำลังแก่หง่อม ประชาชนกำลังลุกขึ้น ศัตรูของประชาชนเริ่มอ่อนกำลังลงแล้ว

ลำดับเหตุการณ์ที่คณะแพทย์ โรงพยาบาลรามาธิบดี จากเอกสารที่คณะกรรมการกิจการนักศึกษาได้รับ

2 กันยายน 2517

หนังสือของนายองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ถึงคณบดีคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ขออนุญาตใช้ห้องประชุมใหญ่ของคณะฯ เพื่อจัดการฉายภาพยนต์ เรื่อง "BURN" หรือ "ฆ่าแล้วเผา" ในวันที่ 6 กันยายน เวลา 15.00 น. เพื่อ การศึกษาและการบันเทิง

6 กันยายน 2517

องค์การบริหารฉายภาพยนต์ เรื่อง **"ฆ่าแล้วเผา"** พร้อมกับแจกแบบสอบถามและบทวิจารณ์เกี่ยวกับภาพยนต์ดังกล่าวแก่ผู้เข้าชม16 กันยายน 2517

1) ประกาศคณะแพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เรื่อง การขอใช้ห้องประชุม ลงชื่อโดยรองคณบดี (ปฏิบัติราชการแทนคณบดี) กำหนดระเบียบการของใช้ห้องประชุมใหญ่ และห้องประชุมจงจินต์ของคณะฯ สำหรับนักศึกษาดังนี้ ผู้มีสิทธิ์ใช้ได้แก่ สโมสรนักศึกษารามาธิบดีและองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ในการขอใช้ห้องประชุมต้องแจ้งความจำนงล่วงหน้าหนึ่งเดือน โดยยื่นความจำนง ภายในวันที่ 10 ของเดือน และทางคณะฯ จะต้องอนุมัติให้ใช้ห้องดังกล่าวไม่เกินเดือนละครั้ง ในกรณีที่มีผู้แจ้งความจำนงเกิน 1 ราย จะพิจารณาอนุมัติตามความเหมาะสมซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับการแจ้งความจำนงก่อนหลัง นอกจากนั้นคณะฯ มีสิทธิ์พิจารณาลักษณะของกิจกรรมประกอบการพิจารณาอนุญาต

2) ประชุมคณะกรรมการบริหารคณะแพทย์ศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ที่ประชุมมีความเห็นว่า กิจกรรมนอกหลักสูตรขององค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษาเมื่อวันที่ 6 กันยายน เป็นการกระทำที่ชักจูง สนับสนุนลัทธิหนึ่งและทับถมอีกลัทธิหนึ่ง และไม่ตรงกับจุกมุ่งหมายที่ขออนุมัติจากคณะฯ จึงมีมติเป็น

เอกฉันท์ที่จะแจ้งให้ผู้บริหารประเทศทราบถึงพฤติกรรมที่ได้เกิดขึ้น รายงานให้อธิการบดีทราบ และได้มีมติให้กำหนดระเบียบการใช้สถานที่ของคณะฯ เพื่อกิจกรรมานอกหลักสูตรของนักศึกษาดังนี้ จะอนุญาตให้ใช้สถานที่เพื่อการประกอบกิจกรรมนอกหลักสูตรของนักศึกษา เช่น การฉายภาพยนต์ซึ่งได้ผ่านการตรวจของทางราชการแล้ว เป็นต้น แต่กิจกรรมนั้นต้องไม่มีพฤติกรรมที่ชักจูงหรือทับถม หรือส่อเจตน์จำนง ดังกล่าวแก่ลัทธิและ/หรือระบบการปกครองใดๆ ทั้งสิ้น แลผู้ประกอบกิจกรรมส่วนใหญ่ควรเป็นนักศึกษาและบุคคลภายในมหาวิทยาลัยมากกว่าบุคคลภายนอก คณะกรรมการบริหารมีสิทธิ์ยับยั้งกิจกรรมนอกหลักสูตรใดๆ และหากมีการปฏิบัติผิดไปจากมติของคณะกรรมการบริหาร องค์การสหพันธ์หรือสโมสรนักศึกษา จะต้องรับผิดชอบซึ่งบทลงโทษจะเป็นไปตามมติของคณะฯ

17 กันยายน 2517

1) ประกาศคณะแพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เรื่อง การใช้สถานที่ของคณะฯ เพื่อกิจกรรมนอกหลักสูตรของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ลงชื่อ โดย รองคณบดี (ปฏิบัติราชการแทนคณบดี) สรุปใจความตามมติของคณะกรรมการบริหาร เกี่ยวกับการใช้สถานที่ของคณะฯ เพื่อกิจกรรมนอกหลักสูตรของนักศึกษาเมื่อวันที่ 16 กันยายน

2) หนังสือจากรองคณบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ถึง อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล และประธานสภาอาจารย์รามาธิบดี แจ้งผลการประชุมของคระกรรมการบริหารคณะฯ เมื่อวันที่ 16 กันยายน

3) หนังสือจากรองคณบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ถึงประธานองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษา แจ้งมติของคณะกรรมการบริหารคณะเมื่อวันที่ 16 กันยายน เกี่ยวกับการใช้สถานที่ของคณะฯ เพื่อกิจกรรมนอกหลักหลักสูตรของนักศึกษา

4) หนังสือจากรองคณบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาล ถึงประธานสภาอาจารย์รามาธิบดี แจ้งว่า รองคณบดี และผู้อำนวยการโรงพยาบาลได้พบอธิการบดีในวันนั้น เพื่อแจ้งเรื่องราวที่คณะฯ และมติของคณะกรรมการบริหารคณะฯ อธิการบดีและรองอธิการบดี (อ.จ.ดิเรก) มีความเห็นว่ามติของคณะ

กรรมการบริหารคณะฯ ถูกต้องแล้ว และอธิการบดี กับรองอธิการบดีสนับสนุน อธิการบดีจะนำเรื่องนี้เข้าที่ประชุมคณบดี เพื่อวางนโยบายของมหาวิทยาลัย และจะแจ้งมติของคณะกรรมการบริหาร คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ไปให้คณะแพทย์ศิริราชพยาบาลรับทราบ และจะเสนอเรื่องให้ทางทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐรับทราบต่อไป

23 กันยายน 2517

1) หนังสือจากประธานองค์การบริหารนักศึกษาถึงคณบดีคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีของอนุญตใช้ห้องประชุมใหญ่ในวันที่ 4 ตุลาคม เวลา 12.30-18.00 น. เพื่อฉายภาพยนต์ เรื่อง "SOYLENT GREEN" เพื่อ "ให้ความรู้ความบันเทิงและแง่คิดต่างๆ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างทัศนคติและความคิดริเริ่มที่ดีแก่นักศึกษาของมหาวิทยาลัย"

2) หนังสือจากรองคณบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ถึงประชาชนองค์การบริหาร สรุปใจความว่า ทางคณะฯ พิจารณาแล้วว่า การฉายภาพยนต์ที่ขอมานั้นเป็นเวลาที่ น.ศ.พ.ปี 5 และนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ยังมีการเรียนอยู่ ซึ่งจะไม่เป็นไปตามจุดหมายอันแท้จริงขององค์การบริหาร และเวลาที่ของมายังเป็นเวลาในเวลาราชการ ข้าราชการและพนักงานของคณะฯ จะต้องเสียเวลาราชการในการชมภาพยนต์ซึ่งคณะฯ ไม่สนับสนุน จึงขอให้องค์การบริหารพิจารณาอีกครั้งแล้วแจ้งให้คณะฯ

25 กันยายน 2517

แถลงการณ์ของสภาอาจารย์รามาธิบดี เรื่องกิจกรรมนอกหลักสูตรของศึกษา คณะแพทย์ ศาสตร์รามธิบดี สรุปของนักศึกษา คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี สรุปใจความว่า การปฏิบัติของสหพันธ์นักศึกษาในการฉายภาพยนต์เรื่อง ฆ่าแล้วเผา ที่ห้องประชุมคุณแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เมื่อ 6 กันยายน ส่อให้เห็นถึงความพยายามที่จะโน้มน้าวชักนำให้เกิดความคิดแบ่งแยกชั้นวรรณะและความขัดแย้งทางการเมืองและการบริหารประเทศ มิได้เป็นการกระทำอย่างตรงมาและเปิดเผย และมิได้เป็นไปเพื่อเจตนารมย์ของนักศึกษา ทั้งยังได้กระทำในขณะที่นักศึกษาจำนวนมากในคณะฯ ยังอยู่ในชั่วโมงเรียน และเปิดโอกาสให้

บุคคลภายนอกเข้ามาร่วม ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อคณะฯ สภาอาจารย์ถือเป็นหน้าที่ที่ตะบ้องกันการกระทำใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดความแตกสามัคคี ความระส่ำระสายและเสียหายต่อชื่อเสียงอันดีของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี จึงไม่สนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของให้นักศึกษาทุกคนใช้วิจารณญาณทบทวนการกระทำนั้นว่าเป็นการสมควรหรือไม่ สภาอาจารย์ฯ ยินดีสนับสนุนกิจกรรมทุกประการถ้ากิจกรรมนั้น ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี และไม่เป็นผลเสียหายต่อหมู่คณะ ทั้งนี้ ต้องเป็นการกระทำอย่างตรงไปตรงมา เปิดเผยยุติธรรม และมุ่งนำมาซึ่งความรู้และประโยชนต่อหมู่คณะเป็นส่วนรวม

26 กันยายน 2517

ประชุมใหญ่วิสามัญสภาอาจารย์รามาธิบดี ครั้งที่ 1 ผู้เข้าประชุมมีอาจารย์ของโรงพยาบาล รามาธิบดี 146 คน หลังจากประธานสภาอาจารย์ได้แจ้งสาเหตุของการเชิญประชุม และอ่านบันทึกจากรองคณบดี ถึง ประธานสภาอาจารย์เมื่อวันที่ 17 กันยายนทั้งสองฉบับ ได้มีการอภิปรายโดยอาจารย์ที่เข้าร่วมประชุม และผู้อภิปรายส่วนมากไม่เห็นด้วยกับการกระทำของสหพันธ์นักศึกษาเกี่ยวกับการฉายภาพยนต์ เรื่อง ฆ่าแล้วเผา และการแจกเอกสารจากนั้นที่ประชุม นอกจาก 2 คนซึ่งไม่ได้ออกเสียงเห็นด้วยกับแถลงการณ์ และเห็นสมควรแจกจ่ายไปยังนักศึกษาทุกคน

28 กันยายน 2517

1) หนังสือจาก นายเหวง โตจิราการ นายกองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลถึงผู้อำนวยการ โรงพยาบาลรามาธิบดี เรื่อง ขอรับผิดในการใช้ห้องเลคเชอร์ 1 โดยผิดระเบียบ มีใจความว่า นายเหวง โตจิราการ ได้ถูกขอร้องให้จัดห้องประชุมสำหรับตัวแทนนิสิตนักศึกษาจาก 8 สถาบันโดยด่วนและฉุกเฉินในเวลาวิกาล และได้ทำไปโดยมิได้อนุญาตถูกต้องตามระเบียบ จึงขอรับผิดในการกระทำนี้ และยินดีที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ทุกประการและขอรับรองว่าจะไม่ทำผิดซ้ำเช่นนี้อีก

2) หนังสือจากนายกองค์การหรือสโมสรนักศึกษา 7 สถาบันถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลรามาธิบดีเรื่อง ขอชี้แจงกรณีที่ใช้ห้องเพื่อประชุม มี

ใจความว่า เนื่องจากพวกได้ร่วมกันปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจกรรมของนิสิต นักศึกษาสถาบันต่างๆ จึงได้ขอความร่วมมือจากนายเหวง โตจิราการ นายกองค์การบริหาร ส.ม.ม. ให้จัดหาที่ประชุมโดยรีบด่วนและเป็นเวลากลางคืน ในกรณีนี้ได้มีข้อผิดพลาดบางประการเกี่ยวกับการใช้ห้องประชุมซึ่งตัวแทนนิสิตนักศึกษา 7 สถาบันเห็นว่า เป็นความผิดพลาดของพวกเขา ซึ่งอาจนำความเสียหายมาสู่นายเหวง โตจิราการ จึงกราบเรียนมาเพื่อขออภัย

3) หนังสือจาก นายเหวง โตจิราการ นายกองค์การบริการ ส.ม.ม. ถึง รองอธิการบดีฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา เรื่อง ขอรับผิดต่อการใช้ห้องเลคเชอร์ โดยผิดระเบียบมีใจความเหมือนหนังสือจาก นายเหวง โตจิราการ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลฯ ลงวันที่เดียวกัน นอกจากนั้นนายเหวง โตจิราการได้ขออภัยที่ได้อ้างชื่อรองอธิการบดีโดยไม่สมควรในครั้งนั้นด้วย

29 กันยายน 2517

หนังสือจากนายเหวง โตจิราการ นายกองค์การบริหาร ส.ม.ม. ถึง คณะกรรมการบริหาร แพทยศาสตร์รามาธิบดี เรื่อง ขอชี้แจงและสารภาพผิดต่อกรรมการบริหาร มีใจความว่า องค์การบริหาร ขอรับสารภาพผิดในการกระทำดังต่อไปนี้ คือ

1. ได้ถูกศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยขอร้องให้จัดประชุมด่วนที่สุด ลับและฉุกเฉินของคณะกรรมการชุดตัดสินใจของ ศนท. ในเหตุการณ์เรียกร้องแก้ไข รัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 19 - 21 กันยายน 2517 โดยประชุมที่ห้องบรรยาย แอล 1 คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีในวันศุกร์ที่ 19 กันยายน เวลา 14.00 18.00 น. โดยมิได้ขออนุญาตตามระเบียบก่อน

2. ได้ถูกขอร้องให้จัดการประชุมระหว่างรักษาการเลขาธิการ ศนท. ตัวแทนกรรมการกลาง ศนท. เลขาธิการศูนย์นักเรียนอาชีวะ ผู้ประสานงาน ปชปช. เมื่อวันที่ 24 กันยายน เวลา 13.00 - 15.00 น. ที่ห้องเรียนชั้น 5 คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี โดยมิได้ขออนุญาตตามระเบียบก่อน

3. ได้ถูกขอร้องให้จักการประชุมระหว่างตัวแทน ศนท. และตัวแทนจากกลุ่มนิสิตนักศึกษานักเรียนในวันที่ 24 กันยายน เวลา 21.00 - 24.00 น. ที่ห้องเรียนแอล 1 โดยมิได้ขออนุญาตตามระเบียบก่อน

4. ได้ถูกขอร้องให้จัดการประชุมของกรรมการ ศนท. ในห้องประชุมเวชศาสตร์ชุมชนในวันที่ 26 กันยายน 2517 เวลา 14.00 - 17.00 น. โดยมิได้ขออนุญาตตามระเบียบก่อน

5. ได้ถูกขอร้องให้จัดการประชุมกรรมการ ศนท. ในวันที่ 27 กันยายน เวลา 21.00 - 24.00 น. ที่ห้องบรรยาย แอล 1 โดยมิได้ขออนุญาตตามระเบียบก่อน

1 ตุลาคม 2517 1) ประกาศของคณะแพทย์ศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ลงชื่อโดยรองคณบดี (ปฏิบัติราชการคณบดี) เรื่องกิจกรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดลในบริเวณคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี สรุปใจความว่า เนื่องจากโรงพยาบาลรามาธิบดี เป็นสถานที่รักษาผู้ป่วยจำนวนมาก การดำเนินการทางการเมืองในโรงพยาบาล โดยวาจาหรือเอกสารในรูปกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการประชุมและการชุมนุมซึ่งมีพฤติกรรมในทางส่งเสริมคัดค้าน ทับถม อุดมการณ์ทางการเมือง หรือระบบการปกครองแบบต่างๆ จะมีผลร้าย ต่อสวัสดิภาพทางจิตใจของผู้ป่วยและบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยและประสิทธิภาพในการรักษาผู้ป่วย คณะกรรมการบริหารฯ จึงขอประกาศให้งดเว้นการดำเนินกิจกรรมดัง

2) ประกาศสภาอาจารย์รามาธิบดี คัดค้านการกระทำของศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยที่ได้กระทำการต่างๆ ในลักษณะบีบบังคับสภาพนิติบัญญัติให้กระทำตามที่ศูนย์ฯ ต้องการระบุว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ ของรามธิบดีมีความคิดเห็นคัดค้านการกรทะครั้งนี้ด้วย

2 ตุลาคม 2517

1) ประกาศคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ลงชื่อโดย รองคณบดี (ปฏิบัติราชการแทนคณบดี) เรื่อง การละเมิดระเบียบของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ของน.ศ.พ.เหวง โตจิราการ สรุปใจความว่า คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดีได้วางระเบียบการใช้ห้องบรรยายของคณะฯ ไว้แล้ว แต่ปรากฏว่า ได้มีการละเมิดระเบียบการใช้ห้องบรรยายของคณะฯ โดย น.ศ.พ.เหวง โตจิราการ นายกองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ในระหว่างวันที่ 20 กันยายน 2517 ถึงวันที่ 28 กันยายน 2517 รวมห้าครั้ง ซึ่งมีหลังฐานดังนี้

1. รายงานจากยามรักษาการณ์ของโรงพยาบาล

2. รายงานจาก น.พ.พรเทพ เปรมโยธิน หัวหน้าหอพักแพทย์ของคณะฯ

3. หลักฐานสารภาพผิด ซึ่งได้แก่ หนังสือจาก น.ศ.พ. เหวง โตจิราการ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาล และรองอธิการบดีฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา ลงวันที่ 28 กันยายน 2517 หนังสือจากผู้แทนนิสิตนักศึกษา 7 สถาบันถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาล ลงวันที่ 28 กันยายน 2517 และหนังสือจากนายกองค์การบริหารสหพันธ์มหาวิทยาลัยมหิดล ถึง คณะกรรมการบริหารคณะฯ ลงวันที่ 29 กันยายน 2517 ที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร ได้พิจารณาตามเหตุการณ์และหลักฐานดังกล่าวแล้ว และประกอบกับได้เคยตักเตือนเกี่ยวกับระเบียบของคณะฯ มาก่อนแล้ว จึงมีมติดังนี้

1. การกระทำของ น.ศ.พ.เหวง โตจิราการ ในฐานะนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี และในฐานะนายกองค์การบริหารส.ม.ม. เป็นการกระทำผิดจริง

2. โทษของผู้กระทำผิดได้ลงมติไว้ดังนี้

2.1 น.ศ.พ.เหวง โตจิราการ ในฐานะนักศึกษา คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ซึ่งเป็นผู้รู้ระเบียบแบบแผนของคณะฯ อยู่แล้ว แต่ได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนระเบียบของคณะฯ ถึง 5 ครั้งติดต่อกันในเวลาอันสั้นจึงสมควรที่จะได้ลงโทษตามวินัยนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งได้วางไว้แต่เนื่องจากการกระทำนี้เป็นการกระทำที่ต่อเนื่องกัน และรับสารภาพจึงสมควรให้ทำทัณฑ์บนเกี่ยวกับการกระทำผิดครั้งนี้ได้ต่อคณะแพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เป็นลายลักษณ์อักษร

2.2 นายกองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ต้องรับผิดชอบในการกระทำด้วย โดยให้สหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ปฏิบัติตามระเบียบดังต่อไปนี้

2.2.1 ถ้าสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล มีความประสงค์จะขอใช้สถานที่ของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีเพื่อการประชุม ขอให้ปฏิบัติตามระเบียบของคณะฯ โดยเคร่งครัดทุกครั้ง

2.2.2 ให้แจ้งวาระการประชุมให้ทราบล่วงหน้าพร้อมกับการขออนุญาต

2.2.3 ระยะเวลาที่อนุญาตให้ใช้ห้องประชุม คือ

ในวันรับราชการ ภายในเวลา 8.00 - 20.00 น.
วันเสาร์ ภายในเวลา 8.00 - 12.00 น.
วันอาทิตย์ งดอนุญาตการประชุม

2.2.4 ให้ส่งรายงานการประชุมภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันประชุมเป็นต้นไปต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลรามาธิบดี

2.2.5 เมื่อได้รับอนุญาตให้มีการประชุมแล้ว หากคณะฯ เห็นสมควรให้มีการบันทึกเสียง จะกระทำโดยแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

2.2.6 คณะฯ มีสิทธิที่จะยับยั้งการประชุมตามความเหมาะสม

3. แจ้งการละเมิดระเบียบของคณะฯ โดยสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ต่อประธานสภาผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลทราบเพื่อพิจารณาและดำเนินการตามความเหมาะสม

4. แจ้งการละเมิดระเบียบของคณะฯ โดยสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ให้อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดลพิจารณา

5. ตั้งคณะกรรมการขึ้น ทำการสอบสวนการปฏิบัติหน้าที่ของคนงานและยามรักษาการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่เกิดเหตุตามวันและเวลาดังกล่าว

2) หนังสือจากรองคณบดี คณะแพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ปฏิบัติราชการแทนคณบดีถึงผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล นายกสโมสรนักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี และอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล แจ้งมติของคณะกรรมการบริหารคณะฯ

3 ตุลาคม 2517

นายเหวง โตจิราการ ลงชื่อในหนังสือทัณฑ์บน ว่าได้ละเมิดระเบียบของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี คือใช้สถานที่ของคณะฯ โดยมิได้รับการอนุญาต รวม 5 ครั้ง และได้ฝ่าฝืนระเบียบคณะฯ โดยนำบุคคลภายนอกเข้ามาชุมนุมใช้ห้องดังกล่าวในยามวิกาลด้วย จึงขอทำทัณฑ์บนไว้ต่อคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีว่า จะไม่กระทำผิดเช่นนี้อีกต่อไป และจะปฏิบัติตามวินัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลโดยเคร่งครัด หากปรากฏว่ากระทำผิดระเบียบคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี และ/หรือ วินัยของ

นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลอีกต่อไป จะยินยอมให้คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี พิจารณาโทษตามที่เห็นสมควร รองคณบดี คณะแพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ได้เซ็นชื่อกำกับ และ น.พ. เปรม บุรี กับ รองอธิการบดีฝ่ายนักศึกษาได้เซ็นชื่อเป็นพยาน

15 ตุลาคม 2517

หนังสือจากประธานสภานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ถึง ประธานสภาอาจารย์รามาธิบดีเรื่องประชุมร่วมสภาอาจารย์รามาธิบดีกับสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล สรุปใจความว่า สภานักศึกษาได้ประชุมพิจารณาแถลงการณ์ของสภาอาจารย์รามาธิบดี ต่อการฉายภาพยนต์ ฆ่าแล้วเผา ขององค์การบริหาร และได้มีมติเสนอขอให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างสภาอาจารย์รามาธิบดีกับสหพันธ์นักศึกษา เพื่อให้สหพันธ์ได้ชี้แจงถึงหลักการทำงาน วัตถุประสงค์ในการจัดฉายภาพยนต์ดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างอาจารย์และนักศึกษา นอกจากนั้นทางสภาฯ ยังได้มีมติเสนอสภาอาจารย์เพื่อขอให้ผู้สนใจได้เข้าฟังการประชุมด้วย ส่วนวัน เวลา สถานที่ในการประชุม ให้อยู่ในดุลยพินิจของสภาอาจารย์

22 ตุลาคม 2517

หนังสือจากประธานสภาอาจารย์รามาธิบดี ถึง ประธานสภานักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล แจ้งว่า ในนามของคณะกรรมการสภาอาจารย์ ประธานสภาอาจารย์ไม่ขัดข้องที่จะมีการประชุมขึ้นถ้า

1. ผู้เข้าร่วมประชุมได้แก่กรรมการของสภาอาจารย์รามาธิบดี ของสภานักศึกษาฯ และขององค์การบริหารสหพันธ์ฯ เท่านั้น

2. การประชุมดำเนินไปตามแนวที่เสนอมา ในหนังสือของประธานสภานักศึกษาฯ ลงวันที่ 15 ตุลาคม

3. เป็นที่ยอมรับทั่วกันว่า ประธานสภาอาจารย์ฯ หรือผู้แทนของประธานสภาอาจารย์ฯ เป็นผู้ดำเนินการประชุม

4. เป็นที่ยอมรับทั่วกันให้มีการบันทึกเสียงโดยละเอียด และขอให้ประธานสภานักศึกษาฯ แจ้งวาระการประชุมและรายนามกรรมการสภานักศึกษา

และองค์การบริหารมาให้ทราบภายในวันที่ 29 ตุลาคม ส่วนการประชุมนั้น ขอให้มีในวันที่ 31 ตุลาคม เวลา 14.00 น. ณ ห้อง ประชุมภาควิชาอายุรศาสตร์ ชั้น 7

25 ตุลาคม 2517

หนังสือจากประธานสภานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ถึง ประธานสภาอาจารย์รามาธิบดี แจ้งว่า ทางสภานักศึกษาพิจารณาเงื่อนไขของการประชุมทั้งสี่ข้อ ซึ่งเสนอโดยสภาอาจารย์รามาธิบดีแล้วเห็นด้วยกับเงื่อนไขดังกล่าว ยกเว้นข้อ 3 ด้วยเหตุผลดังนี้

1. เพื่อให้เป็นการประชุมร่วมระหว่างสภาอาจารย์รามาธิบดีและสหพันธ์นักศึกษาอย่างแท้จริง

2. เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดต่อสภาอาจารย์รามาธิบดีจึงเสนอให้ผู้ดำเนินการประชุมเป็นตัวแทนจากสภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหิดล นอกจากนั้นทางสภานักศึกษาฯ ขอให้เปลี่ยนเวลาการประชุมเป็นเวลานอกราชการ เพื่อให้กรรมการสหพันธ์สามารถมาร่วมประชุมโดยไม่ขาดเรียน ส่วนสถานที่และวันที่ที่กำหนดไว้ สภานักศึกษาฯ เห็นชอบด้วย

28 ตุลาคม 2517

หนังสือจากประธานสภาอาจารย์รามาธิบดี ถึง ประธานสภานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ยืนยันว่า สภาอาจารย์ฯ จะร่วมประชุมด้วยถ้าเงื่อนไขทั้ง 4 ข้อนั้นเป็นที่ยอมรับ และขอเปลี่ยนเวลาการประชุมเป็น 12.15 น. นอกจากนั้นประธานสภาอาจารย์ได้ชี้แจงว่า ถ้าสภานักศึกษาฯ ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขจะไม่มีการประชุมร่วม แต่สหพันธ์นักศึกษาฯ ก็ยังอาจจะชี้แจงถึงหลักการทำงานวัตถุประสงค์ ในการจัดฉายภาพยนต์ได้เป็นลายลักษณ์อักษร

9 พฤศจิกายน 2517

หนังสือประธานสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลรามาธิบดีของอนุญาตใช้ห้องประชุมโรงพยาบาลรามาธิบดีในวันศุกร์ที่ 13 ธันวาคม เวลา 15.00 - 20.00 น. เพื่องาน ดนตรีไทยปริทัศน์ ซึ่งเป็นรายการแสดงศิลปดนตรีไทยและนาฏศิลป์งานนี้จัดโดยสโมสรอาจารย์และแผนดนตรี

ไทยและนาฏศิลป์ คณะวิทยาศาสตร์ 13 พฤศจิกายน 2517 หนังสือจาก น.พ. พูนพิศ อมาตยกุล ในฐานะผู้ให้ความร่วมมือแก่ นักศึกษาในการจัดงาน ดนตรีไทยปริทัศน์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลรามาธิบดี ชี้แจงรายละเอียดของงานมาเป็นหลักฐานเพื่อสะดวกแก่การพิจารณา

14 พฤศจิกายน 2517

หนังสือจากประธานสภานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ถึง ประธานสภาอาจารย์รามาธิบดีแจ้งว่า สภานักศึกษาฯ ได้พิจารณาแล้วยังเห็นความสำคัญของการประชุมร่วมระหว่างอาจารย์รามาธิบดีกับสหพันธ์นักศึกษาฯ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างอาจารย์รามาธิบดีกับสหพันธ์นักศึกษาฯ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างอาจารย์รามาธิบดีและนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล สำหรับเงื่อนไขข้อที่ 3 สภานักศึกษาฯ ยังเห็นว่าประธานในที่ประชุมควรเป็นบุคคลที่เป็นกลาง จึงขอเสนอ ให้คณบดี คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีหรือรองอธิการบดีฝ่ายนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นประธานในที่ประชุม17 พฤศจิกายน 2517 จดหมายเปิดผนึกจากนายกองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ถึงเพื่อนนักศึกษามหิดลทุกท่าน ลงในหนังสือข่าวองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ลงนามผู้เขียนว่า เหวง โตจิราการ รายงานผลงานขององค์การบริหารตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2517 มีข้อความเอ่ยถึงเหตุการณ์ที่คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ดังต่อไปนี้

“ในส่วนเรื่องแรก ฆ่าแล้วเผา พร้อมๆ กับเกิดเรื่องไม่เป็นธรรมที่รามาธิบดี ซึ่งขณะนี้เพื่อนๆ ทางสภานักศึกษาและองค์การก็กำลังดำเนินเรื่องนี้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นกับเรานักศึกษาทุกคนอยู่อย่างขมักเขม้น ในไม่ช้าคงมีข่าวจากเพื่อนสภาและองค์การบริหารของเราเป็นแน่ครับ

หลังจากนั้น เราถูกบีบบังคับ เรื่องใช้ห้องอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าไปที่ไหนขอใช้ห้องก็มักจะปฏิเสธกลับมาด้วยความหมายว่า จะเป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้เราดำเนินงานเพื่อเพื่อนทุกคนแต่ด้วยจิตใจยืนหยัดของเราและจิตใจซื่อสัตย์ในคำมั่นสัญญาของเรา เราจะยังคงยืนหยัดหาหนังเรื่องดีๆ มาฉายให้เพื่อนๆ ชมเป็นแน่ แต่อาจลำบากหน่อยเพราะมีอุปสรรคอันหนักมาขวางจากผู้ที่เหนือเราโดยตำแหน่ง”

"หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเพื่อนๆ คงให้ความเห็นใจในอุปสรรคต่างๆ ที่เราได้รับ ที่ถูกขัดขวางไม่ว่าจะเป็นเรื่องห้องฉายหนัง หรือเรื่องวิจารณ์ก็ตาม"

"ในขณะเดียวกันก็ถูกลงโทษ เรื่องใช้ห้องเพื่อประชุมศูนย์ฯ ที่รามา เพื่อนๆ คงจะทราบต้องลงชื่อในทัณฑ์บนที่ไม่ได้ระบุกำหนดบังคับใช้ และไม่ได้มีพยานเป็นเพื่อนนักศึกษาในทัณฑ์บนเรื่องจึงได้สงบไป เพื่อนๆ คงเห็นแล้วว่า เรานั้นไม่ต้องการความปั่นป่วน การต่อสู้รุนแรงแต่เราเห็นแก่ประโยชน์สุขของเพื่อนโดยส่วนรวม เราจึงยอมที่จะทำเช่นนั้น แม้จะเป็นการบีบคั้นกันก็ตาม ก็ขอให้ซักจากกรรมการการบริหารหรือ ส.ส.ของเพื่อนก็คงจะรู้ธาตุแท้ของคนบางคนในเรื่องนี้ได้ชัดเจน"

18 พฤศจิกายน 2517

หนังสือจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลรามธิบดีถึงประธานสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล แจ้งว่า ตามที่สหพันธ์ฯ ได้ขออนุญาตใช้ห้องประชุมโรงพยาบาลรามาธิบดีเพื่อจัดงาน "ดนตรีไทยปริทัศน์" ทางคณะฯ ได้ขออนุญาตให้สโมสรนักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี จัดแสดงดนตรีคลาสสิก โดยที่สโมสรนักศึกษาแพทย์ ได้ทำหนังสือขอใช้ห้องประชุมใหญ่เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม ตามประกาศคณะฯ ลงวันที่ 16 กันยายน ทางคณะฯ จะอนุมัติให้ใช้ห้องประชุมใหญ่ได้ไม่เกินเดือนละครั้ง โดยการรวบรวมการขอจากทุกกลุ่มนักศึกษาฉะนั้น จึงไม่สามารถอนุญาตให้สหพันธ์นักศึกษา จัดงาน "ดนตรีไทยปริทัศน์" ตามที่ขอมาแต่ถ้าสหพันธ์นักศึกษาฯ ต้องการจะจัดขอให้เลื่อนเป็นเดือนมกราคม ซึ่งทางคณะฯ จะได้พิจารณาเป็น Priority แรก

19 พฤศจิกายน 2517

ข้อวิจารณ์ ประกาศคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เรื่องการขอใช้ห้องประชุมออกโดยพรรคศรีตรัง สรุปใจความว่า ทางพรรคศรีตรังเห็นด้วยกับหลักการที่มีระเบียบการใช้ห้อง แต่ระเบียบของคณะแพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เกี่ยวกับการขอใช้ห้อง แต่ระเบียบของคณะแพทย์ศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เกี่ยวกับการของใช้ห้องประชุมใหญ่และห้องประชุมจงจินต์ที่ว่าขอให้ห้องประชุมต้องแจ้งความจำนงล่วงหน้าหนึ่งเดือน ภายในวันที่ 10 ของ

เดือน และจะอนุมัติให้ห้องได้ไม่เกินเดือนละครั้ง และในกรณีที่มีผู้แจ้งจำนงเกิน 1 ราย จะพิจารณาอนุมัติตามความเหมาะสม ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับการแจ้งความจำนงก่อนหลังนั้น เป็นระเบียบที่ปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดได้ยากมาก และระบบนี้มีลักษณะที่จะกีดกันนักศึกษาในการใช้ห้องประชุม นอกจากนั้น ยังเป็นการกีดกันในการที่จะทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติอีกด้วย ทางพรรคศรีตรังจึงมีความเห็นว่าการออกระเบียบนั้น จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้

24 พฤศจิกายน 2517

จดหมายเปิดผนึกถึง นายเหวง โตจิราการ ลงชื่อโดยนักศึกษา คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี 11 คน สรุปใจความว่า ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับข้อความที่ นายเหวง โตจิราการได้เขียนไว้ในจดหมายเปิดผนึก ถึง นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พาดพิงถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี โดยเฉพาะไม่เห็นด้วยกับข้อความในทำนองที่ว่า นายเหวง ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากอาจารย์คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี ผู้เขียนได้ติดตามเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด และเห็นว่า นายเหวง ไม่มีสิทธิ์ที่จะกล่าวหาอาจารย์ คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี ว่ากระทำอยุติธรรม หรือขัดขวางการดำเนินงาน และการกล่าวปรักปรำโดยไม่มีหลักฐาน หรือเหตุผลใดๆ มาอ้างอิงย่อมไม่ถูกต้องและจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดและความเสื่อมเสียต่อสถาบันคณะแพทย์ศาสตร์รามาธิบดี

28 พฤศจิกายน 2517

1) หนังสือ ประธานคณะกรรมการบริหาร (คณบดี) คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีถึง น.ศ.พ. เหวง โตจิราการ ขอให้ น.ศ.พ. เหวง โตจิราการ ชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรตามข้อกล่าวหาที่ได้อ้างไว้ในจดหมายเปิดผนึกถึงนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ลงในหนังสือข่าวองค์การบริหารฯ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน ซึ่งพาดพิงถึงคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี โดยส่งถึงคณะกรรมการบริหารของคณะฯ ภายในเวลา 12.00 น. ของวันที่ 2 ธันวาคม 2517 ทั้งนี้ เนื่องจากคณะกรรมการบริหารของคณะฯ เห็นว่าข้อความไม่ตรงต่อความจริงที่ทางคณะฯ ได้มีหลักฐานอยู่

2) หนังสือจากประธานสภาอาจารย์รามาธิบดี ถึงประธานสภานักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลแจ้งเป็นครั้งที่ 3 ว่า สภาอาจารย์รามาธิบดีจะร่วมประชุมด้วย ถ้าเงื่อนไขทั้ง 4 ข้อที่เสนอมาแล้วเป็นที่ยอมรับไม่ทราบวันที่

คำชี้แจงจากองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล (ไม่ลงวันที่) อ้างถึงหนังสือ(ระหว่าง 29 พฤศจิกายน ของคณะกรรมการบริหาร คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ขอให้ชี้แจง บทความกับ 3 ธันวาคม) ในข่าวองค์การบริหารสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล สรุปใจความว่า

1. หนังสือ "ข่าว" องค์การบริหารฯ เป็นหนังสือประชาสัมพันธ์ เพื่อแจ้งให้นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ที่องค์การบริหารได้กระทำไป

2. บทความที่นายเหวง โตจิราการ เขียนไปนั้น มิได้กระทำนานามของนายเหวง โตจิราการเป็นการส่วนตัว แต่เป็นการเขียนในฐานะที่นายเหวง โตจิราการ รับผิดชอบในตำแหน่งประธานสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดลและนายกองค์การบริหารสหพันธ์ฯ

3. บทความที่ประธานสหพันธ์ฯ เขียนนั้น เป็นการบอกเล่าเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในความรับผิดชองของประธานสหพันธ์ เป็นเรื่องที่นักศึกษาทุกคนควรมีสิทธ์รู้เรื่อง

4. เกี่ยวกับข้อความที่พาดพุงถึงการฉายภาพยนต์ เรื่อง์ ฆ่าแล้วเผา สภานักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ได้พิจารณาเห็นว่า ในเรื่องที่สภาอาจารย์รามาธิบดีได้ออกแถลงการณ์ว่าสภาอาจารย์ฯ มีความเข้าใจในกรณีนี้ไม่ถูกต้อง และเมื่อสภานักศึกษาฯ พยายามจัดประชุมร่วมกับสภาอาจารย์รามาธิบดี เพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดต่างๆ ได้รับการตั้งเงื่อนไขหลายประการ ซึ่งสภานักศึกษาฯ ไม่อาจรับปฏิบัติตามได้

5. เกี่ยวกับข้อความที่พาดพิงถึงการถูกบีบบังคับ เรื่อง การใช้ห้องการชมรมนิยมไทย ชมรมนาฏศิลป์ และกรรมการฝ่ายฉายภาพยนต์ได้ขอใช้ห้องประชุมแต่ได้รับการปฏิเสธซึ่งเป็นปัญหาในการจัดงานต่างๆ เพื่อบริการนักศึกษา ข้อความ "ผู้ที่อยู่เหนือเราโดยตำแหน่ง" หมายถึงผู้ที่อยู่เหนือโดยตำแหน่งในการอนุญาตใช้ห้องเท่านั้น ดังนั้น การที่มิได้รับอนุญาตใช้ห้อง มิได้หมายความว่า อาจารย์ที่มีหน้าที่พิจารณาการใช้ห้องเป็นผู้มีเจตนาขัดขวาง แต่เนื่องจากอาจารย์ผู้นั้นเป็น

ผู้รักษากฎระเบียบของคณะแพทยศาสตร์ ร.พ.รามาธิบดี จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการทำกิจกรรมของสหพันธ์

6. เกี่ยวกับข้อความที่พาดพิงถึงการที่นายองค์การบริหารสหพันธ์ฯ ถูกลงโทษ เรื่องการใช้ห้องประชุม ทางองค์การบริหารได้ชี้แจงให้นักศึกษาทราบความผิดพลาดที่นายก อบ. ได้ทำไป ซึ่งทาง อบ.ได้พิจารณ์เห็นว่านายก อบ.ได้กระทำการอันไม่สมควร จึงยินยอมให้นายก อบ.ลงนามในทัณฑ์บน แม้ทาง อบ.พิจารณาเห็นว่าก่อนข้างจะเป็นการลงโทษที่เกินกว่าการกระทำก็ตาม แต่ได้ยินยอมเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ในทัณฑ์บนมิได้ระบุไว้ว่าจะกำหนดใช้เป็นระยะเวลาเท่าใด และมิได้เปิดโอกาสให้กรรมการ อบ. มีส่วนร่วมในการลงนามเป็นพยานเพื่อแสดงความรับผิดชอบร่วมกัน ความผิดพลาดเสียหายต่างๆ นั้น สมควรจะลงโทษในฐานะนายก อบ. มิใช่ในฐานะนักศึกษาที่ไม่ได้ทำงาน อบ. และควรลงโทษทั้งชุดมิใช่ลงโทษบุคคลเดียว เพราะเป็นการรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน

เกี่ยวกับข้อความที่ว่าได้มีการปฏิกิริยาจากกรรมการในรามาธิบดี และนักศึกษาในรามาธิบดีบางคน ข้อความนี้ หมายถึงเหตุการณ์ที่สโมสรนักศึกษาแพทย์รามาธิบดี ได้มีการกระทำซึ่งสภานักศึกษาเห็นว่าผิดระเบียบของสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเรื่องนี้ยังไม่ยุติเรียบร้อยไปได้

ทางองค์การบริหารสหพันธ์ฯ เห็นว่าหนังสือข่าว อบ. อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นในคณะกรรมการบริหารคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี จึงเรียนชี้แจงมาเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง

3 ธันวาคม 2517

ประชุมด่วนของสภาอาจารย์รามาธิบดี มีอาจารย์คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลเข้าร่วมประชุม 126 คน ประธานสภาอาจารย์ได้แจ้งเหตุผลที่ได้ขอเรียกประชุมด่วนเกี่ยวกับข้อความที่พาดพิงถึงรามาธิบดีในทางที่ไม่ดี ซึ่งปรากฏในจดหมายเปิดผนึกลงวันที่ 17 พ.ย. เขียนโดย นายเหวง โตจิราการ ในฐานะประธานสหพันธ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดลว่ามีหนังสือจาก สำนักงานคณบดี นักศึกษาแพทย์รามาธิบดี 15 คน ถึงสภาอาจารย์ฯ และหนังสือเวียนถึงสมาชิกสภาอาจารย์ทุกคนจากอาจารย์และแพทย์กลุ่มหนึ่ง ขอให้พิจารณาเรื่องนี้ จาก

นั้นประธานสภาอาจารย์ฯ ได้ลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้นนับตั้งแต่การฉายภาพยนต์เรื่อง ฆ่าแล้วเผา และต่อจากนั้น ผู้อำนวยการโรงพยาบาลและรองครบดีได้ฉายสไลด์เอกสารต่างๆ เพื่อประกอบการลำดับเหตุการณ์ จากนั้นประธานสภาอาจารย์ได้อ่านข้อความในจดหมายเปิดผนึก ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน ในส่วนที่พาดพิงถึงรามาธิบดี และที่ประชุมได้ลงมติด้วยคะแนนเสียง 80 ต่อ 0 ว่าข้อความความดังกล่าวไม่ตรงต่อความเป็นจริง ลงมติด้วยคะแนนเสียง 35 ต่อ 3 ว่าข้อความดังกล่าวจะทำให้เป็นการเสื่อมเสียของสถาบันรามาธิบดี และอาจารย์ทั้งมวลของรามาธิบดี ลงมติด้วยคะแนนเสียง 81 ต่อ 0 ให้คณะกรรมการบริหารประจำคณะ แถลงความจริงโดยละเอียดเป็นการด่วนให้เป็นที่ทราบโดยชัดเจนและถูกต้องต่อข้าราชการและนักศึกษาทุกคนในคณะแพทยศาสตร์รามธิบดี และต่อทุกคนอื่นที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัย และลงมติด้วยคะแนนเสียง 63 ต่อ 5 ให้กรรมการบริหารประจำคณะเป็นผู้พิจารณาเกี่ยวกับความผิดของ น.ศ.พ. เหวง โตจิราการ ตามแต่จะเห็นควรตามสิทธิและหน้าที่ของคณะกรรมการ

6 ธันวาคม 2517

หนังสือของชมรมต่างๆ ของสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล 10 ชมรมและพรรคของนักศึกษา 2 พรรค ถึงคณบดี คณะแพทยศาสตร์ ร.พ.รามาธิบดี สรุปใจความว่า ทางชมรมและกลุ่มต่างๆ ได้พิจารณาระเบียบของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีเกี่ยวกับการขอใช้ห้องประชุมหใญ่และห้องประชุมจงจินต์ ลงวันที่ 16 กันยายน 2517 และระเบียบของคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีเกี่ยวกับการใช้สถานที่ของสถาบัน คณะแพทยศาสตร์ ร.พ. รามาธิบดีเพื่อกิจกรรมนอกหลักสูตรของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ลงวันที่ 17 กันยายน 2517 อย่างรอบคอบแล้วเห็นว่า

1. เห็นด้วยกับการมีระเบียบการใช้ห้องที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ระเบียบนั้นควรเป็นไปในลักษณะสนับสนุนกิจกรรมของนักศึกษา

2. ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดเวลาที่ขอใช้ห้องและการจำกัดจำนวนครั้งที่จะอนุมัติให้ใช้ห้องเนื่องจากหน่วยงานต่างๆของนักศึกษาไม่สามารถกำหนดวันที่ที่จะทำกิจกรรมได้ล่วงหน้าเป็นเวลานานเช่นนั้น และกิจกรรมของนักศึกษาใน

ปัจจุบันได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย

3. ในการกำหนดระเบียบการใช่ห้องควรถือหลักที่ว่า มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นสถาบันที่มีเสรีภาพทางการศึกษาและสถานที่ให้บริการแก่สังคมตามอุดมการของมหาวิทยาลัย

4. มีกิจกรรรมหลายประเภทที่ต้องอาศัยห้องประชุมใหญ่ของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี เนื่องจากมีห้องประชุมใหญ่ของมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมในบริเวณฝ่านพระนครอยู่ที่คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลมาธิบดีเท่านั้น ดังนั้น ถ้าทางคณะไม่มีกำหนดเวลาที่จะขอใช้บ้าง และไม่จำกัดจำนวนครั้งที่จะอนุมัติให้ใช้ห้อง จะเป็นการสนับสนุนกิจกรรมของนักศึกษาตลอดจนการสนับสนุนความสัมพันธ์อันดีของนักศึกษาระหว่างคณะได้เป็นอย่างดีชมรมและกลุ่มต่างๆ จึงขอให้ทางคณะแพทยศาสตร์รามาธิบดีพิจารณาระเบียบดังกล่าวเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไข มิให้เกิดปัญหาแก่หน่วยงานต่างๆ ของนักศึกษาในการจัดกิจกรรมและเพื่อให้เหมาะสมแก่สภาวการณ์ในปัจจุบัน

ไม่ทราบวันที่

แถลงการณ์ของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ซึ่งคณบดีคณะแพทยศาสตร์(หลัง 6 ธันวาคม 2517) โรงพยาบาลรามาธิบดีได้อ่านในที่ประชุมใหญ่ของคณาจารย์และนักศึกษาของคณะฯ และรองอธิการบดีฝ่ายนักศึกษาได้ส่งไปยังคณะฯ ต่าง ของมหาวิทยาลัย และได้ลงพิมพ์ในข่าวสารสภาคณาจารย์ ปีที่ 1 เล่มที่ 4

พรรคการเมืองในมหาลัย

พรรค คือ คณะหรือกลุ่มคนที่ได้ตกลงในหลักการที่จะดำเนินการให้ชีวิตหรือความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมที่ดำรงอยู่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คณะหรือกลุ่มต้องการ

คำจำกัดความดังกล่าวจึงอาจจะจำลองมาเปรียบเทียบกับสภาพของมหาวิทยาลัยในความหมายของพรรคนักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ในทำนองเดียวกัน ดังนั้น พรรคนักศึกษาคือ คณะหรือกลุ่มของนักศึกษาที่ตกลงกันถึงหลักการที่จะดำเนินการเกี่ยวกับ การจัดบรรยากาศการทำกิจกรรม การดำเนินชีวิตของนักศึกษา หรือทัศนะของนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยให้เป็นวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือคณะที่นักศึกษานั้น ๆ ต้องการ เช่น นักศึกษากลุ่มหนึ่งเห็นพ้องต้องกันว่า ในการที่จะทำให้เป้าหมายการศึกษาเพื่อส่วนรวมเกิดขึ้นได้จะต้องส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้สภาพความเป็นจริงของสังคม เขาก็ตั้งพรรคนักศึกษาขึ้น โดยมีจุดประสงค์ว่า ถ้าสมาชิกพรรค ของเขาได้รับเลือกตั้งให้เป็นกรรมการสโมสร หรือมีเสียงข้างมากในสภานักศึกษาแล้ว จะวางนโยบายส่งเสริมให้นักศึกษาได้ร่วมกิจกรรมที่ออกไปสัมผัสปัญหาของประชาชน เป็นต้น

องค์ประกอบอย่างคร่าว ๆ ของพรรคนักศึกษา มีด้วยกัน 3 ประการ คือ

1.จะต้องมีคณะหรือกลุ่มนักศึกษา ที่มีการจัดโครงสร้างเป็นองค์กรที่แน่นอน

2.จะต้องมีการตกลงกันถึงหลักการ อุดมการ และแนวนโยบายร่วมกันอย่างชัดเจน

3.จะต้องพยายามนำหลักการ อุดมการ และแนวนโยบายตามที่ได้ตกลงและประกาศออกสู่นักศึกษาไว้นั้นไปปฏิบัติ เมื่อมีโอกาส เช่น ส่งสมาชิกพรรคเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการสโมสร หรือสมาชิกสภานักศึกษา เพื่อบริหารงานตามหลักการดังกล่าว

ทำไมต้องมีพรรคนักศึกษา

การมีพรรคนักศึกษานั้น เรามีความจำเป็นที่จะต้องมองเห็นถึงประโยชน์ของมันอย่างแท้จริง ต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีพรรคนักศึกษา ควบคู่

ไปกับระบอบการปกครองด้วย ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รูปแบบของการจัดการปกครองคือ ให้มีการเลือกตั้งผู้แทนหรือกลุ่มผู้แทนที่เสนอตัวเข้าบริหารงานของสังคม ในมหาวิทยาลัยก็มีกลุ่มนักศึกษา เช่น กลุ่มก้าวใหม่ เสนอตัวมารับใช้เพื่อนนักศึกษา โดยเข้าทำงานเป็น ส.ม.ม. เป็นต้น การเลือกตั้งนั้น นักศึกษาจะเลือกผู้แทนซึ่งมีความเห็นตรงกัน หรือนักศึกษามองว่า คนที่เขาเลือกนั้นจะสามารถที่จะรักษาผลประโยชน์และเป็นตัวแทนของตนได้มากที่สุด ซึ่งในลักษณะนี้ก็คือ จะมีการเลือกเป็นกลุ่มหรือเป็นพรรค

1.ดังนั้น ประโยชน์ของพรรคในขั้นแรกก็คือ นักศึกษามีโอกาสเลือกผู้แทนโดยดูจากหลักการหรืออุดมการของพรรค ไม่ได้เลือกเพราะว่า ใครหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หากพรรคนักศึกษาไม่ทำตามหลักการหรือนโยบายที่ประกาศไว้ ในสมัยหน้านักศึกษาก็จะไม่ให้ความไว้วางใจแก่พรรคนั้น พรรคนักศึกษาจะมีลักษณะที่แน่นอนมากกว่า กลุ่ม หรือคณะบุคคลที่มารวมกันเป็นครั้งคราว เพื่อบริหารงานของสโมสร ดังนั้น จึงรักษาผลประโยชน์ของนักศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2.ประโยชน์ต่อนักศึกษาในพรรค ก็คือ จะได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับ การทำงานร่วมกันอย่างมีหลักการ มีการรวบรวมความเห็นจากสมาชิกของพรรค โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของนักศึกษาและอุดมการของพรรค เป็นหลักการในการตัดสินใจ และแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีการรวมหมู่กันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถประสานคนจำนวนมากที่มีอุดมการตรงกัน เข้ามาผลักดันงานร่วมกัน ทำให้มีเวลาในการคิดค้นสร้างงาน มีการแบ่งงาน แบ่งการรับผิดชอบ กระจายการทำงานออกไปได้กว้างขวางขึ้น เพราะว่า พรรคย่อมจะพยายามหาสมาชิกจากทุกคณะ ทุกส่วนของมหาวิทยาลัย

3.ประโยชน์ต่อประเทศ ก็คือ โดยที่ประเทศของเราเป็นประเทศที่มีแนวการปกครองดังที่ได้ประกาศไว้ว่า เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย (ถึงแม้ว่าจะยังไม่สมบูรณ์ในปัจจุบัน) การที่นักศึกษาอันเป็นปัญญาชนของประเทศได้เรียนรู้ระบบการเมือง การปกครอง ทั้งนี้เพราะว่า การจัดตั้งเป็นพรรคย่อมทำให้สมาชิกพรรคมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับระบบการเมืองต่าง ๆ และพยายามเลือกเอาระบบที่ดีและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศมาศึกษา เพื่อในอนาคตจะได้นำไปดัดแปลงในการฝึกฝนและการเรียนรู้ จากการทำงานจะ

ทำให้นักศึกษาได้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้มากขึ้น อันเป็นการเตรียมตัวสำหรับการเป็นสมาชิกของสังคมที่มีการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย เป็นการสร้างความมั่นคงและเป็นหลักประกันแก่ประเทศชาติในอนาคต

ผลดี และผลร้ายในการมีพรรคนักศึกษา

ได้พิจารณามาแล้วว่า พรรคนักศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยและโดยที่อาจจะเป็นของใหม่ จึงควรพิจารณาถึงผลดีและผลร้ายของพรรคนักศึกษาที่ถูกกล่าวอ้างมาบ้าง ว่าเป็นจริงหรือไม่

ผลร้ายของการมีพรรคนักศึกษา

1.การมีพรรคนักศึกษา ทำให้นักศึกษาแตกแยกกัน แทนที่จะสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

คำกล่าวแก้

การที่มีนักศึกษาที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ไม่ใช่เพราะพรรคนักศึกษา การไม่มีพรรคนักศึกษาไม่ทำให้ความขัดแย้งหมดไป แต่ตรงข้ามกลับสามารถทำให้ต่างฝ่ายต่างมองเห็น และเข้าใจความคิด ทัศนคติของกันและกันมากยิ่งขึ้น ใช้หลักการประชาธิปไตย และความมีเหตุมีผลในการพูดจากัน ไม่ใช่ต่างคนต่างก็เก็บเอาความไม่เข้าใจกันไว้ ไม่มีเวทีประชาธิปไตยที่จะแสดงออกหรือ แสดงให้นักศึกษาได้รับรู้ ขณะเดียวกันต่อสมาชิกภายในพรรคเอง ก็ใช้ลักษณะเดียวกันคือเหตุผลและประชาธิปไตย เคารพเสียงส่วนใหญ่

2.การมีพรรคนักศึกษาทำให้เป็นการกีดกันผู้อื่นที่ไม่สามารถรวบรวมกลุ่มตั้งพรรคได้

คำกล่าวแก้

การบริหารงานกิจกรรมนักศึกษาไม่สามารถทำกันเล่น ๆเพียงคน 2 คนก็สามารถลุล่วงได้ หากแต่ต้องมีกลุ่มคนที่มีความคิดตรงกัน ช่วยกันทำงานเป็นทีมจึงจะสำเร็จ ถ้าไม่สามารถรวบรวมกลุ่มตั้งเป็นพรรคขึ้นมาแล้ว จะมีหลักประกันอย่างไรว่า นโยบายที่แถลงไว้ต่อนักศึกษาจะได้รับการปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริง

3.การมีพรรคนักศึกษาทำให้การอภิปรายในสภานักศึกษาเป็นเพียงพิธี

ส่วนการอภิปรายที่แท้จริง ย่อมกระทำกันเป็นการภายในระหว่างสมาชิกพรรคเดียวกัน

คำกล่าวแก้

การอภิปรายในสภานักศึกษาเป็นการบังคับให้สโมสรหรือพรรคที่ได้เสียงข้างมาก ให้เหตุผลสำหรับการกระทำของตนโดยเปิดเผย และเหตุผลที่ยกขึ้นอ้างอิงจะต้องเป็นเหตุผลที่รับฟังได้ เพราะเนื้อหาการอภิปรายจะถูกเปิดเผยต่อนักศึกษา ถ้าเหตุผลไม่ดีพอจะเป็นผลเสียต่อพรรคนั้นเอง

ผลดีของการมีพรรคนักศึกษา

1.พรรคนักศึกษาเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นอย่างถาวร เมื่อแถลงนโยบายไว้อย่างไรแล้วเมื่อมีโอกาสเป็นกรรมการสโมสรต้องดำเนินการตามนโยบายที่แถลงไว้ ฉะนั้น การแถลงนโยบายย่อมกระทำด้วยความระมัดระวัง เพราะต้องรับผิดชอบปฏิบัติตามนโยบายนั้น และถ้าไม่ปฏิบัติจะขาดความเชื่อถือ ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องในอนาคต

2.เมื่อตั้งพรรคนักศึกษาแล้ว แม้ผู้ก่อตั้งพรรคตจะต้องประสบอุปสรรคบางอย่าง เช่น มีปัญหาส่วนตัว, ลาออก, ขาดคุณสมบัติ แต่ความคิดเห็นและโครงการของพรรคยังอยู่ ซึ่งสมาชิกอื่นสามารถไปรับช่วงทำต่อได้

3.พรรคนักศึกษาย่อมประกอบจากสมาชิกจำนวนหนึ่ง ฉะนั้น การก่อตั้งหรือการแสดงความคิดเห็นย่อมมีการปรึกษาหารืออย่างรอบคอบ นอกจากนี้ พรรคนักศึกษายังประกอบด้วยสมาชิกซึ่งชำนาญเฉพาะด้าน เช่น การเงิน กีฬา วัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งจะเป็นกลไกทำให้พรรคนักศึกษาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.พรรคนักศึกษาแต่ละพรรค ย่อมมีความคิดเห็นและโครงการแน่นอน ฉะนั้นเมื่อพรรคใดได้รับเลือกตั้งก็จะชี้ให้เห็นถึงความต้องการของนักศึกษาแต่ละปี

5.การมีพรรคนักศึกษา ย่อมเร้าให้นักศึกษามีความสนใจที่จะออกเสียงเลือกตั้ง

การจัดการภายในองค์การพรรคนักศึกษา

เราอาจจะจำลองรูปแบบ องค์การกลางของพรรคนักศึกษา จากรูปแบบ

พรรคการเมือง โดยทั่วไปองค์การกลางของพรรคจำเป็นต้องมีหน้าที่สำหรับดำเนินงาน และจัดแบ่งออกเป็นกอง ๆ เพื่อความเหมาะสม เช่น

1. กองเลขานุการ สำหรับดำเนินกิจการประชุม เก็บเอกสาร ทำหนังสือโต้ตอบ และกิจธุระประจำวันอื่น

2. กองคลัง สำหรับทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของพรรค

3. กองโฆษณา ทำหน้าที่รวบรวมข่าว และโฆษณาแจกจ่าย ตลอดจนจัดให้มีงานแสดการประชุมสาธารณะ

4. กองวิชาการ ทำหน้าที่ในทางวิชาการ เพื่อเสนอคณะกรรมการบริหารขององค์การกลางของพรรคนักศึกษา นอกจากนั้น ยังมีตัวอย่างการจัดองค์การภายในพรรรคการเมืองมาเสนอ เช่น ในธรรมนูญของพรรคสหประชาไทย หมวด 3 ว่าด้วย องค์การสูงสุดของพรรค ประกอบด้วย

1.สมัชชาใหญ่ คือ องค์การทางนิติบัญญัติของพรรค มีสมาชิกสมัชชาจำนวน 2 เท่าของสมาชิกสภาผู้แทน

2.คณะกรรมการบริหารกลาง คือ องค์กรการบริหารของพรรค มีกรรมการไม่เกิน 35 คน เลือกตั้งโดยสมัชชาใหญ่

3.สภาการเมือง คือ องค์กรทางบริหาร ทำหน้าที่แทนคณะกรรมการบริหารกลาง ระหว่างปิดสมัยประชุมประกอบด้วย

3.1) หัวหน้าพรรค

3.2) รองหัวหน้าพรรค

3.3) เลขาธิการพรรค

3.4) รองเลขาธิการพรรค

3.5) บุคคลอื่น ๆ ซึ่งหัวหน้าพรรคแต่งตั้ง

ในหมวด 6 ว่าด้วย สำนักเลขาธิการของพรรค คือ องค์กรบริหารงานของพรรค ขึ้นต่อคณะกรรมการบริหารกลาง มี 5 กอง คือ

1.)กองการจัดตั้ง

-แผนกสมาชิกภาพ

-แผนกระเบียบวินัย

-แผนกประสานงานกับระบบราชการ

-แผนกองค์กรมวลชนและงานมวลชน

2.)กองประชาสัมพันธ์

-แผนกเอกสาร

-แผนกสื่อสารมวลชน

3.)กองการศึกษาและวิจัย

-แผนกการเมือง

-แผนกเศรษฐกิจสังคม

-แผนกวัฒนธรรม

4.)กองกิจการระหว่างพรรค

-แผนกพรรคที่ให้ความร่วมมือ

-แผนกพรรคที่ต่อต้าน

5.)กองธุรการและการเงิน

-แผนกธุรการ

-แผนกจัดหาทุน

-แผนกงบประมาณ

-แผนกการบัญชี

-แผนกสวัสดิการ

ส่วนพรรคนักศึกษา จะมีการจัดองค์กรกลางภายในพรรค เป็นอย่างไรนั้นย่อมขึ้นกับกำลังคนที่มีอยู่ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่สามารถนำมาสนับสนุน รวมทั้งความจำเป็นในการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมา

อดีตพรรคนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

กำเนิดพรรคนักศึกษา

พรรคนักศึกษาพรรคแรกที่ก่อตั้งขึ้น คือ พรรคพลังธรรมของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2516 หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองตนเองของนักศึกษา จากระบบสโมสรมาสู่ระบบ “องค์กรนักศึกษา” ฉะนั้น

อาจกล่าวได้ว่าพรรคพลังธรรมของมธ. เป็นพรรคนักศึกษาพรรคแรกในการต่อสู้ของขบวนการศึกษา

หลังจากนั้น พรรคนักศึกษาก็ได้ก่อตั้งขึ้นในสถาบันต่าง ๆ แห่งแล้วแห่งเล่า ที่ทั้งที่ก้าวหน้าและล้าหลัง ดังมีรายชื่อพรรคที่สำคัญ ๆ ต่อไปนี้

เกษตรศาสตร์	รวมพลัง , สามัคคี
ขอนแก่น	พลังมอดินแดง
จุฬาฯ	จุฬาประชาชน , อนุรักษ์จุฬา, อิสราธิปไตย, จามจุรี
ธรรมศาสตร์	แนวประชา, พลังธรรม, ยูงทอง, โดม
เชียงใหม่	แสงเสรี , ชัยพฤกษ์
มหิดล	แนวร่วมมหิดล , ศรีตรัง, ปรัช
รามคำแหง	สัจจธรรม , ปฏิรูป
มศว. ปทุมวัน	บัวประชา
มศว. บางแสน	สานทอง
เทคโนฯ บางมด	แนวร่วมบางมด
เทคโนฯ ลาดกระบัง	สันติภาพ
เทคโนฯ พระนครเหนือ	พลังงาน,หว้ากอ

การเกิดขึ้นของพรรคนักศึกษาเหล่านี้เป็นที่น่าสังเกตว่า เกิดมาภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม เป็นส่วนใหญ่ พร้อมกับมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสโมสรนักศึกษามาเป็นองค์การนักศึกษา สหพันธ์นักศึกษา ฯลฯ ซึ่งมีอิสระในการทำงานอย่างสมบูรณ์ ทำให้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่ในส่วนของพรรคแนวร่วมมหิดลนั้น เกิดขึ้นจากลุ่มแนวร่วมนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเกิดขึ้นในภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา จากนักทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ทั้งจากสโมสร และกลุ่มชรมรมต่าง ๆ เช่น ชมรมนิยมไทย รัฐศึกษา มหิดลสาร ผู้บำเพ็ญประโยชน์ ฯลฯ กลุ่มแนวร่วมมหิดลมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการประชุมร่วมระหว่างนักศึกษา และอาจารย์เพื่อพัฒนากิจกรมนักศึกษาที่สูงเนิน นครราชสีมา มติของการประชุมในครั้งนั้น ถูกเรียกขานกันต่อว่า “เจตนารมณ์ที่สูงเนิน” ซึ่งสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และเปลี่ยนโครงสร้างสโมสรนักศึกษามา

เป็นสหพันธ์นักศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์การบริหารและสภานักศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรกในปีการศึกษา 2517

ในการเลือกตั้งในปี 2517 กลุ่มแนวร่วมมหิดลแตกตัวออกเป็น 2 พรรค ด้วยกัน เนื่องจากมีความขัดแย้งในรายละเอียดปลีกย่อยบางประการ แต่ในส่วนหลักการใหญ่คล้ายคลึงกัน สองพรรคดังกล่าวคือ พรรคแนวร่วมมหิดล และพรรคศรีตรัง ผลการเลือกตั้งในครั้งนั้น พรรคแนวร่วมมหิดลซึ่งมีผู้สมัครนายกคือนายเหวง โตจิราการ ได้รับความไว้วางใจจากนักศึกษา พรรคศรีตรังในระยะต่อมาก็ได้เข้าทำงานร่วมกับพรรคแนวร่วมมหิดล และเมื่อสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งเล็ก ๆ น้อย ๆ แล้ว พรรคศรีตรัง ก็เลิกล้มไปโดยปริยาย นับตั้งแต่นั้นมาพรรคนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยมีเพียงพรรคเดียว คือ พรรคแนวร่วมมหิดล โดยไม่มีคู่แข่งอีกเลยจนถูกล้มเลิกจากระบบ พรรคภายหลัง 6 ตุลา 19

ส่วนพรรคนักศึกษาระดับคณะนั้นก่อตั้งครั้งแรกที่คณะสาธารณสุขศาสตร์ ชื่อว่าพรรคอิสรธรรม พรรคราชพฤกษ์ ต่อมาได้เกิดขึ้นอีกที่ศิริราช คือ พรรคก้าวใหม่ และพรรคพลังธรรม (ชื่อซ้ำกับพลังธรรมของมธ.) ส่วนในคณะอื่น ๆ ไม่ปรากฏมีการตั้งพรรคระดับคณะขึ้นพัฒนาทางความคิดและการจัดตั้งพรรคแนวร่วมมหิดล พ.ศ. 2517

พรรคแนวร่วมมหิดล ในปีนี้ยังไม่เป็นรูปร่าง หรือเป็นระบบมากนัก มีประธานพรรคคือ พี่เหวง ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นนายกส.ม.ม. (สหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล) ด้วย ทำให้การทุ่มเทการปรับปรุงระบบทำงานของพรรคมีอยู่น้อย เพราะจะต้องทำงานบริการนักศึกษา ในตำแหน่งนายกส.ม.ม. ค่อนข้างหนัก และทำให้เกิดผลอีกอย่างหนึ่งที่ตามมาคือ แยกไม่ออกว่า งานไหนคืองานของพรรค งานไหนคืองานของส.ม.ม. เพราะตัวแทนทางการของพรรค และ ส.ม.ม. คือบุคคลคนเดียวกัน ขณะเดียวกันภายในพรรคเองก็ไม่มีระบบกรรมการกลางที่จะมอบงานภายในพรรค หรืองานกิจกรรมที่จะออกสู่นักศึกษาทั่วไปผลงานของพรรค ในปีนี้ จึงแทบจะไม่มีงานกิจกรรมอะไรที่ไปถึงนักศึกษาโดยตรง รวมทั้งมีแนวโน้มในการนำนักศึกษา ออกไปเคลื่อนไหวในปัญหาภายนอกมหาวิทยาลัยเพียงด้านเดียว ฉะนั้นในปี 2517 นี้ พรรคแนวร่วมมหิดล จึงไม่เป็นที่รู้จัก และยอมรับของนักศึกษาเท่าไรนัก

พ.ศ. 2518 เริ่มต้นปีนี้ เนื่องจากได้มองเห็นข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ผ่านมา

จึงได้จัดการสัมนาสมาชิกพรรคจากทุกส่วน เพื่อค้นหาข้ออ่อน ทำให้ได้มีการค้นคว้าและคิดค้นงานของพรรคอย่างจริงจังยิ่งขึ้น ได้มีการกำหนดแนวทางและงานที่เป็นรูปธรรมบางอย่างรวมทั้งได้สร้างระบบกรรมการพรรคขึ้นมา ประกอบด้วยกรรมการ 8 คนได้แก่

1. เลขาธิการ
2. ธุรการ
3. เหรัญญิก
4. วิชาการ
5. ประสานงานกับองค์การบริหาร
6. ประสานกับสภาฯ
7. ประสานงานกับปี 2
8. ประสานงานกับปี 1

ในปีนี้เอง ที่งานองพรรคเริ่มเติบโตพัฒนาไปอีกมาก มีนักศึกษาปี 1 ที่เข้าใหม่ ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มปี 1 และได้เข้าร่วมโครงงานของพรรคอย่างกระตือรือร้น เอาจริงเอาจัง มีการใช้ชีวิตรวมหมู่ร่วมกัน ศึกษาร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนางานต่าง ๆไปสู่คุณภาพใหม่อย่างมาก บรรยากาศและงานคึกคักมาก คนก็มีคุณภาพสูง

นอกจากงานภายในแล้ว ยังมีสมาชิกอีกจำนวนหนึ่งที่เริ่มออกไปทำงานนอกมหาวิทยาลัย ที่สำคัญ คือ พมช. (หน่วยพยาบาลเพื่อมวลชน) ซึ่งได้ออกไปให้ความช่วยเหลือและเรียนรู้ปัญหาของกรรมกร ในศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ ขณะเดียวกัน ก็มีสมาชิกอีกจำนวนหนึ่งซึ่งสนใจปัญหาชนบท ได้ออกไปคลุกคลีและศึกษาปัญหาชนบทอย่างจริงจัง ภายหลังได้มีการรวมตัวกับนักศึกษาในสถาบันต่าง ๆ เป็นแนวร่วมนิสิต นักศึกษาเพื่อชนบทแห่งประเทศไทย (นบ.) การเคลื่อนไหวในนี้ มีอยู่หลายเรื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีนักศึกษาคณะทันตแพทย์ ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวที่ใหญ่และยืดเยื้อมากทีเดียว นอกจากนี้ก็ยังมีกรณี 9 ชาวนา อีก จากการสรุปผลงานต่าง ๆ ในปลายปี 2518 พรรคแนวร่วมมหิดล ได้เป็นที่ยอมรับของนักศึกษามากขึ้น โดยดูได้จากผลการเลือกตั้ง ส.ม.ม. ในปลายปี 2518 มีนักศึกษามาใช้สิทธิ์ 74.31% ซึ่งสูงที่สุดในรอบ 3 ปี และมีนัก

ศึกษาให้การรับรองพรรคเป็นจำนวนถึง 2319 คน คิดเป็น 56% ของนักศึกษาทั้งหมด พ.ศ. 2519

กรรมการพรรคชุดใหม่ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ของพรรค จำนวน 5 คน ได้เริ่มสรุปปัญหา ร่วมกับกรรมการพรรคชุดเก่า และได้มีการเสนอโครงสร้างของกรรมการกลางพรรคชุดใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องในชุดที่แล้ว คือ ให้มีกรรมการพรรคจำนวน 10 คน ประกอบด้วยตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เลขาธิการ
2. ปสง.ภายนอก
3. วิชาการ
4. โฆษณา
5. ปสง. คณะฝั่งวิดยา
6. ปสง.คณะฝั่งศิริราช
7. ฝ่าย ส.ม.ม.
8. ฝ่ายสภาฯนักศึกษา
9. ฝ่ายชาวนา
10. ฝ่ายกรรมกร
11. ฝ่ายวัฒนธรรม

โดยที่ประชุมกรรมการกลางพรรคเต็มคณะนี้จะประชุมกันในประเด็นปัญหานโยบายหรือหลักการสำคัญ ๆ แต่กรรมการพรรคหมายเลข 1-6 จะมีการประชุมร่วมกันเป็นพิเศษ เรียกที่ประชุมกรรมการพรรคนี้ว่า “กรรมการครึ่งคณะ” เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานของพรรคและดำเนินการในแง่รายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ตามนโยบายของที่ประชุมเต็มคณะการดำเนินงานต่าง ๆ เริ่มเข้ารูปเข้ารอยมากขึ้น ระบบงานของพรรคเริ่มเป็นจริงมากที่สุด มีข่ายงานขยายครอบคลุมไปถึงคณะต่าง ๆ และปี 1, ปี 2 เป็นแขนขาที่สำคัญโครงงานต่าง ๆ ถูกคิดค้นขึ้นมาเป็นระยะ ๆ นับตั้งแต่

1. ทำเอกสารชี้แจงถึงอุดมการ หลักการ และนโยบายของพรรค โครงสร้าง และความเป็นมาของพรรคแก่นักศึกษาทั่วไป

2. ทำจุลสารของพรรคออกเผยแพร่แก่นักศึกษาเป็นประจำ เช่น ฉบับต้อนรับเพื่อนใหม่ ฯลฯ

3. ประกาศรับสมัครสมาชิกพรรคจากนักศึกษา ทุกคณะ ทุกชั้นปี

4. ประชุมใหญ่สมาชิกพรรคประจำภาคการศึกษาแรก เพื่อชี้แจงการดำเนินงานต่าง ๆ ของพรรค

5. มีโครงการจัดทำคู่มือสมาชิกพรรคแนวร่วมมหิดล เพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกพรรค วินัยพรรค ฯลฯ

6. ออกแถลงการณ์ฉบับต่าง ๆ เพื่อแสดงทัศนะเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของประเทศชาติ เช่น กรณีวันชาติอเมริกาครบรอบ 20 ปี กรณีประภาส - ถนอม กลับประเทศไทย ฯลฯ

7. จัดนิทรรศการชนบท อภิปราย และประกวดร้อยแก้ว ร้อยกรองเกี่ยวกับปัญหาชาวนาไทย โดยฝ่ายชาวนาของพรรค

8. จัดงานตึกสันท์สัมพันธ์ในหมู่คนทำกิจกรรมของตึกสันทนาการ

9. ทำโปสเตอร์ติดตามที่ชุมนุมและสาธารณะให้ข้อมูลแก่ประชาชน และกำแพงข่าวหน้าคณะวิดยาในนามของพรรค

10. ส่งตัวแทนของพรรคเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในโอกาสต่าง ๆ เช่น การอภิปราย การชุมนุม เป็นต้น

11. จัดค่ายสัมผัสชนบทและพัฒนาบุคคล

จากเอกสารประกอบการสัมมนาฯลฯที่เรียบเรียง โดยกลุ่มประสานงาน 6 กลุ่ม 9 มกราคม ปี 2523

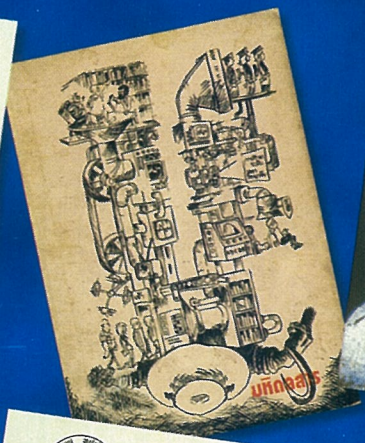
ภาค 3 ฟื้นความหวัง สร้างกำลังใจ มุ่งรับใช้สังคม
(หลัง 6 ตุลาคม 2519 ถึง ปัจจุบัน)

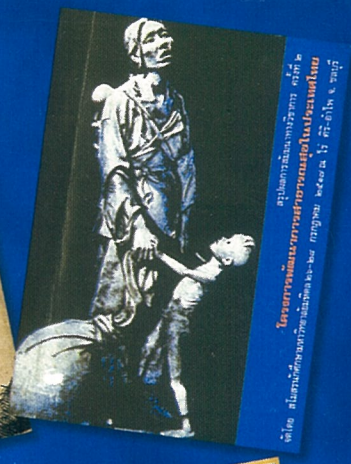
- เมืองไทย และขบวนการนักศึกษาไทย
  หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519
- การรื้อฟื้นกิจกรรมเพื่อสังคมของนักศึกษามหิดล
  หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519
- บัณฑิตมหิดล กับการพัฒนางานสาธารณสุขในชนบท
- การเข้าร่วมกับกองกำลังอาวุธและการสาธารณสุขในชนบท
  ของนักศึกษามหิดล
- คลื่นลูกที่สาม การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ
  และสังคม ในบริบทกว้างโลก และในสังคม
- การกลับสู่ห้องเรียน ของเพื่อนจากชนบท
- บันทึกวีรชนมหิดล

ข่าว ... สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย

ฉบับ ... สัมพันธ์
ความเข้าใจอันดี
ในหมู่นักศึกษาและอาจารย์

ข่าวสภาคณาจารย์
สภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔
เมษายน ๒๕๑๔

สภาอาจารย์มีมติขอร้องให้สภาองคมนตรีเสนอชื่อบุคคลในการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัย

สรุปผลสัมมนา
โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยมหิดล
จัดโดยสโมสรนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
ระหว่างวันที่ ๘-๑๐ มีนาคม ๒๕๒๒
อบรมและวิจัย ฯ คณะสาธารณสุขศาสตร์
อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

ปูมประวัติศาสตร์มหิดลเพื่อประชาธิปไตย

ภาคที่ 2 "ประสานประชาชน อุทิศตนเพื่ออุดมการณ์"

คณะที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

น.พ.วิชัย โชควิวัฒน, พ.ศ.ธิดา โตจิราการ, น.พ.เหวง โตจิราการ,
น.พ.จำรัส สรพิพัฒน์, วุฒิพงษ์ เลาหไพโรจน์, ภก.เจษฎา อังวิทยาธร

บรรณาธิการ : น.พ.สงวน นิตยารัมภ์พงศ์

กองบรรณาธิการ

จุฬาลักษณ์ ภู่เกิด, ดุษฎี ราชเกษร
กรรณิการ์ บรรเทิงจิตร, สาลิกา สรพิพัฒน์
ดร.จำนง สรพิพัฒน์, ท.ญ.เมธินี คุปพิทยานันท์

*รายงานฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากชุด
โครงการวิจัยสังคมและสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2547
จำนวนพิมพ์ 2,000 เล่ม

ISBN : 974-92525-3-5

ราคา 300 บาท

ออกแบบ : เรืองศิลป์ ศรีพุทธิรัตน์, บริษัท อัลฟ่า มิเล็นเนียม จำกัด
พิมพ์ที่ : บริษัท อัลฟ่า มิเล็นเนียม จำกัด โทร. 0-2277-8455
จัดจำหน่ายโดย : สายส่งศึกษิต บริษัท เคล็ดไทย จำกัด โทร. 0-2225-9536-9

ปลูกศรัทธา ความดีไว้ในแผ่นดิน

ปูมประวัติศาสตร์
มหิดลเพื่อประชาธิปไตย

ภาคที่ 2 : ประสานประชาชน อุทิศตนเพื่ออุดมการณ์

-หน้า 181 “จากบทบาท แก้เป็น จากบทบาท
-หน้า 181 ตักสันทนาการ แก้เป็น ตึกสันทนาการ
-หน้า 185 ยุคต่อๆ แก้เป็น ยุคต่อๆมา
-หน้า 187 พยายามลูกตุ้ม แก้เป็น พยายามเป็นลูกตุ้ม
-หน้า 189 วิทยาสตร์ แก้เป็น วิทยาศาสตร์
-หน้า 202 มหิดลที่เอกภาพ แก้เป็น มหิดลที่มีเอกภาพ
ส่วนใหญ่นักเรียน แก้เป็น ส่วนใหญ่เรียน
-หน้า 209 ได้รบ แก้เป็น ได้รับ
ตามค่ำคืน แก้เป็น ยามค่ำคืน
-หน้า 216 “พลังที่” แก้เป็น “พลังที่สาม”
ภารรวม แก้เป็น ภาพรวม
-หน้า 222 เราไม่คาดคิด แก้เป็น เราไม่คาดคิด”
กิตติพงษ์ แก้เป็น กิติพงษ์
-หน้า 225 ขบวนปฏิบัติ แก้เป็น ขบวนปฏิวัติ
-หน้า 228 6 ตุลา แก้เป็น “6 ตุลา”
-หน้า 230 ด้วยนำภาพยนตร์ แก้เป็น ด้วยการนำภาพยนตร์
โดนนำเงิน แก้เป็น โดยนำเงิน
-หน้า 237 สู้เองก็แล้วกันิ แก้เป็น สู้เองก็แล้วกัน”
-หน้า 238 วงดนตร แก้เป็น วงดนตรี
-หน้า 252 ขบวนการนัศึกษา แก้เป็น ขบวนการนักศึกษา
-หน้า 256 เดินเลาะมามา แก้เป็น เดินเลาะมา
-หน้า 257 ทุกอย่า แก้เป็น ทุกอย่าง
-หน้า 267 เดินไม่ค่อนไหว แก้เป็น เดินไม่ค่อยไหว
-หน้า 268 วัลยเสวี แก้เป็น วัลยะเสวี
-หน้า 269 เซยหลุยซ์ แก้เป็น เซนต์หลุยซ์
-หน้า 270 ส่วนเพื่ออีก 2 คน แก้เป็น ส่วนเพื่อนอีก 2 คน
-หน้า 274 ผู้บาดเจ็บมี แก้เป็น ผู้บาดเจ็บที่มี
-หน้า 278 พอดีกับที่คือ แก้เป็น พอดีกับที่
-หน้า 280 อัมพาตระดับได้รับ แก้เป็น อัมพาตระดับที่ได้รับ
-หน้า 281 กล่าวพวกเรา แก้เป็น กล่าวกับพวกเรา
-หน้า 291 ลาลัย แก้เป็น อาลัย
-หน้า 292 จบย่อหน้าที่ 3 อ่านต่อย่อหน้าสุดท้าย หน้า 293
-หน้า 301 ้ซ้ายิ แก้เป็น “ซ้าย”

บรรณานุกรม

5. ธำรงค์ เพชรเลิศธนันต์ แก้เป็น ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์
6. อสูรนาทราน แก้เป็น อสูรนาทราย
8. น.ต.ประสงค์ สุนศิริ แก้เป็น น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ
15. คริสเบเคอร์ แก้เป็น คริส เบเคอร์
17. พจนาถ เกศลินดา แก้เป็น พจนารถ เกศจินดา
18. พลต.ประมาณ อดิเรกสาร แก้เป็น พล.ต.ประมาณ อดิเรกสาร
23. รัฐ สัปดาห์วิจารณ์ แก้เป็น สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
25. วิมลพรรณ ปีตธรัชชัย แก้เป็น วิมลพรรณ ปีตธวัชชัย
32. สันติสุข โสณศิริ แก้เป็น สันติสุข โสภณศิริ
40. สุราชัย ยิ้มประเสริฐ แก้เป็น สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมธ์ แก้เป็น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

เอกสารภายในมหาวิทยาลัย

6. ตัด “พลิกแผ่นดิน : ประจวบ อัมพะเศวต” ออก
11. กาสัมมา แก้เป็น การสัมมนา
13. กาสัมมนา แก้เป็น การสัมมนา
19. ไมระบุ แก้เป็น ไม่ระบุ

บทสัมภาษณ์

13. ดร.ชเนศร์ ว.ขุมทอง แก้เป็น ดร.ชเนฏฐวัลลภ ขุมทอง
39. ผศ.ลักษณา เติมศิริกุลชัย แก้เป็น ผศ.ลักขณา เติมศิริกุลชัย

บทบันทึก

8. น.พ.วิทวัส วัณณาวิบูลน์ แก้เป็น วิทวัส วัณณาวิบูลย์
ภก.วิชัยนาคสุวรรณ แก้เป็น ภก.วิชัย นาคสุวรรณ

ภาคผนวก

-ธรรมนูญสหพันธ์นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
มาตรา 4 มหาลัยมหิดล แก้เป็น มหาวิทยาลัยมหิดล
-กรณี “ฆ่าแล้วเผา”
-หน้า 326 มารอน แฟรนโด แก้เป็น มาลอน แบรนโด
โปตุเกส แก้เป็น โปรตุเกส
รุกราม แก้เป็น รุกราน
ผู้ทุกกดขี่ แก้เป็น ผู้ถูกกดขี่
-หน้า 327 พื่อน แก้เป็น พื้น

กลับมา แก้เป็น กลับหา
รองรับแก แก้เป็น รองรับแอก
ในดลบกที่ 3 แก้เป็น ในโลกที่ 3
โดยอ้าว แก้เป็น โดยอ้าง

หน้า 328 ตัดตวง แก้เป็น ตักตวง

หน้า 329 ความเป็ฯจริง แก้เป็น ความเป็นจริง
บ้าสงคาม แก้เป็น บ้าสงคราม
เควมาดดา แก้เป็น เควนาดา

หน้า 330 ประเทศไดทย แก้เป็น ประเทศไทย
เควมาดา แก้เป็น เควนาดา
ต่างก็... แก้เป็น ต่างกันที่
รุกราย แก้เป็น รุกราน

หน้า 331 เซอร์วิลเวียม แก้เป็น เซอร์วิลเลียม
เพทบุตร แก้เป็น เทพบุตร
ก็จะโฮเช่ แก้เป็น ก็จะมีโฮเช่
ต้องไม้ แก้เป็น ต้องได้
มาสอน แบรนโด แก้เป็น มาลอน แบรนโด
เควมาดา แก้เป็น เควนาดา

หน้า 333 จุกมุ่งหมาย แก้เป็น จุดมุ่งหมาย

หน้า 338 รามธิบดี แก้เป็น รามาธิบดี
การกรทะครั้งนี้ แก้เป็น การกระทำครั้งนี้

หน้า 342 แจว่า แก้เป็น แจงว่า

หน้า 344 รามธิบดี แก้เป็น รามาธิบดี

หน้า 346 กระทำนานาม แก้เป็น กระทำในนาม
พาดพุง แก้เป็น พาดพิง

หน้า 347 ก่อนข้าง แก้เป็น ค่อนข้าง

หน้า 348 รองครบดี แก้เป็น รองคุณบดี

หน้า 349 ฝ่านพระนคร แก้เป็น ฝั่งพระนคร

หน้า 350 พรรคการเมืองในมหาลัย แก้เป็น พรรคการเมืองในมหาวิทยาลัย

หน้า 353 สภานกศึกษา แก้เป็น สภานักศึกษา

หน้า 354 ตัวอ่าง แก้เป็น ตัวอย่าง
งานแลำการประชุม แก้เป็น งานและการประชุม

หน้า 357 พี่เหวง แก้เป็น น.ศ.พ.เหวง โตจิราการ

หน้า 358 งานองพรรค แก้เป็น งานของพรรค

หน้า 359 หลัการ แก้เป็น หลักการ

ใบแก้คำผิด

-สารบัญ บทที่ 9 ขบวนการนกศึกษา แก้เป็น ขบวนการนักศึกษา
-หน้า 38 คอมิงนิสต์ แก้เป็น คอมมิวนิสต์
-หน้า 44 บริจาก แก้เป็น บริจาค
เสกสรร แก้เป็น เสกสรรค์
-หน้า 46 วางระเบิด แก้เป็น ขว้างระเบิด
-หน้า 48 หน้า 141) ลบทิ้ง
-หน้า 62 เกิต แก้เป็น เกิด
-หน้า 82 ข้าม แก้เป็น ข้าม
-หน้า 84 คณะแพทย์ศาสตร์ แก้เป็น คณะแพทยศาสตร์
-หน้า 103 “เอาแต่เรียน เห็นแก่ตัว แก้เป็น “เอาแต่เรียน เห็นแก่ตัว”
-หน้า 111 งูเนิน แก้เป็น สูงเนิน
-หน้า 118 บำเพ็น แก้เป็น บำเพ็ญ
-หน้า 122 อานันทหิดล แก้เป็น อานันทมหิดล
-หน้า 124 ชุมนุม แก้เป็น ชมรม
-หน้า 130 บรรทัดที่ 4 ตัดคำว่า ยัง
-หน้า 131 อำเภอของ แก้เป็น อำเภอขนอม
-หน้า 133 กรรมการหญิง แก้เป็น กรรมกรหญิง
ตึกสันทนา แก้เป็น ตึกสันทนาการ
-หน้า 140 ประสานงานกับ แก้เป็น ประสานงานกัน
-หน้า 149 ชูชัยศรีรัตน์วิระยะกุล แก้เป็น ชูชัย ศรีรัตนวิริยะกุล
-หน้า 155 ฝ่าย ก้าวหน้า แก้เป็น ฝ่าย “ก้าวหน้า”
-หน้า 157 หนิงเดียว แก้เป็น หนึ่งเดียว
-หน้า 160 ให้เป็น แก้เป็น ให้เห็น
-หน้า 162 ชวนเพื่อ แก้เป็น ชวนเพื่อน
-หน้า 166 นวพลิ แก้เป็น นวพล
-หน้า 169 ตัดคำว่า (คงเดิม)
-หน้า 172 “แขนยาว”(พยาบาลประกาศนียบัตร) แก้เป็น “แขนยาว”(พยาบาลปริญญา) “แขนสั้น”(พยาบาลปริญญา) แก้เป็น “แขนสั้น”(พยาบาลประกาศนียบัตร)
-หน้า 173 มิได้ส่วนร่วม แก้เป็น มิได้มีส่วนร่วม
ไปปีแรกๆ แก้เป็น ในปีแรกๆ
-หน้า 176 เพื่อนักศึกษา แก้เป็น เพื่อนนักศึกษา
-หน้า 177 แก้เป็น หน้า 178
-หน้า 178 แก้เป็น หน้า 177

"นักศึกษาของเราขณะนั้นได้เห็นความไม่เท่าเทียมกัน
ระหว่างประชาชนกลุ่มที่ด้อยโอกาสในบ้านเมืองเรา
จึงพยายามเรียกร้องสิทธิ์ให้เขาเหล่านี้
ซึ่งในระยะนั้นประเทศสังคมนิยมกำลังแผ่ขยายลัทธิ
จึงทำให้นักศึกษาเหล่านี้ถูกเรียกว่าเป็นฝ่ายซ้าย
ผมก็พูดอย่างเป็นกลางว่า ทุกคนก็พยายาม
ที่จะให้มีความยุติธรรมในสังคม
ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดี มีความสงบ
และช่วยกันแก้ไขให้เกิดความเจริญก้าวหน้า"

ศาสตราจารย์ นายแพทย์อารี วัลยะเสวี
๒๔ กันยายน ๒๕๔๗

ISBN 974-92525-3-5

ราคา 300 บาท

ปูมประวัติศาสตร์ มหิดลเพื่อประชาธิปไตย ภาคที่ 2 : ประสานประชาชน อุทิศตนเพื่ออุดมการณ์ (14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519)

ปูมประวัติศาสตร์ มหิดลเพื่อประชาธิปไตย

ภาคที่ 2 :

ประสานประชาชน อุทิศตนเพื่ออุดมการณ์

(14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519)

“ผมคิดว่าน่าจะเป็นสิ่งที่บันทึกไว้ในความทรงจำ คือ นักศึกษาคุยเรื่องคนยากจน เรื่องชนบท นี้คือสิ่งที่ดีที่สุดที่เกิดขึ้นในขบวนการ คือ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจคนยากคนจน สิ่งประเสริฐในความเห็นผม คือการเห็นใจในเพื่อนมนุษย์ จุดนี้ถือว่าเป็นศีลธรรมพื้นฐาน เพราะที่เราขาดกันคือการเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นคน โดยเฉพาะคนเล็กคนน้อย”

